POMPONII MELAE

DE

SITV ORBIS

LIBRI TRES

AD PLVRIMOS CODICES MSSTOS VEL DENVO VEL PRIMVM CONSVLTOS ALIORVMQVE EDITIONES RECENSITI

CVM NOTIS CRITICIS ET EXEGETICIS

VEL INTEGRIS VEL SELECTIS

HERMOLAI BARBARI, IOACH. VADIANI, PETRI IO. OLIVARII, FREDENANDI NONII PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDR. SCHOTTI, IO. OPORINI, PETRI IO. NVNNESII, IS. VOSSII, IAC. ET ABR GRONOVIORVM, ET IAC. PERIZONII, NEC NON MSSTIS IO. GEORG. GRAEVII, IAC. GRONOVII, ET PETRI BVRMANNI, CONLECTIS PRAETEREA ET ADPOSITIS DOCTORVM VIRORVM ANIMADVERSIONIBVS

ADDITIS SVIS

A

CAROLO HENRICO TZSCHVCKIO

A. M. SCHOLAE ELECTORALIS MISNENSIS RECTORE, ET SOCIETATIS LATINAE IENENSIS SOCIO.

VOLVMEN III. PARS III.

LIPSIAE 1806

SVMTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRVSII.

NOTAE EXEGETICAE

IN

POMPONIVM MELAM

PARS III.

COMPLECTENS

LIBRVM III.

CAP. I.

HISPANIAE ORA EXTERIOR.

§. 1.

Dicta) I. e. deſcripta, enarrata, uti poetae de carminibus frequentant. *Noſtri maris.* Cf. ad 1, 1, 4. p. 45 ſq.

circuitus) Unus unoque amplexu exſtantis terrae ſuperficiem ambiens contra Ciceronis et Macrobii ſententiam, qui vetuſtatis ſecuti incertam fidem Antoecorum et Antipodum temperatam a noſtra interfluente Oceano circumcirca ſeparari putarunt. VADIANVS.

initio) Cf. 1, 1, 3.

infinitumque) Interminatum, quod ad vulgarem captum referendum eſt. Nam extra terrae ſolidae litora alia non videntur, quae terminarent Oceanum. Sed re vera noſtra litora Oceano limitem ſtatuunt. Alioqui ſi ſuo potitus loco terram occuleret, illam globi rotunditatem, quam hodie una cum exſtantis terrae ſuperficie, ut receptiſſima ſententia eſt, efficit, ſolus ipſe abſolveret, et infinitus diceretur, quod in omni rotundo incerta eſt initii finisque praeſcriptio. VADIANVS.

aeſtibus) *Aeſtus*, quod notat Iſidorus orig. 13, 18. *ad Oceanum pertinet, fretum ad utrumque mare.* Sic Plinius 2, 99. ſ. 97. aliique de hac maris agitatione vocem uſurpant. Mare autem internum in plerisque locis non patitur; quare aeſtus Oceani incogniti erant Caeſaris militibus. Vid. de B. G. 4, 29. in.

nudat) Sic Auſon. in Moſ. v. 68. *aeſtus coralia nudat.* Cf. epiſt. 9, 3. Claudian. in 6 conſul. Honor. v. 496. Mela 3, 6, 8. Sic Strabo 1. p. 3. ſ. 4. γυμνοῦσθαι dicit.

in vicem) Vario procurſu nunc hos agros, nunc illos inundans, neque id alternatim venientibus undis, ut alias in omni litore inſularum et continentis aſſolet, ſed ſubito impetu, quo fit, ut terrae margo extimus in incerto ſit. VADIANVS. Non ita, ut v. c. prius invadat Africam, procedat ad Hiſpaniam, poſt ad Galliam. Ita vox *alternus* apud Noſtrum dicitur ſupra 2, 7, 14. de freto Siculo: *alterno curſu modo in Tuſcum, modo in Ionium pelagus perfluit.* Cf. 3, 6, 5. de Britanniae fluminibus. Hinc vero Dionyſ. v. 27. ἀκάματος ῥόος ὠκεανοῖο.

diverſa) I. e. contraria, ut 1, 1, 6. et alibi. *Pariter* i. e. pari acceſſu.

redit) In priſtinam ſedem redit. Pro *redire* Plin. c. l. *remeare*, Noſter paullo poſt *recedere*, ut Frontin. 2, 13, 11. Pro eo Seneca in Herc. fur. v. 321. *diſcedere*, et ſic Frontin. 3, 9, 1. *aeſtus maritimi diſceſſus.* Livius 26, 45, 7. *deceſſum* uſurpat, ut Caeſar de B. G. 3, 13. Curtius 9, 9, 19. *aquis in ſuum fretum recurrentibus.* Gr. eſt ἄμπωσις ſ. ἄμπωτις, contra πλημμύρα.

immiſſum) Sic Manil. 2, 89. *ſi pontum terris immittit et auſert.*

retroagat) Oroſ. 4. 15. *terrae motus graviſſimus, ut — et flumina retrorſum coegiſſe referatur.* Sil. Ital. 5, 624. *et retro fluctus* (amnium) *torſit mare.*

deſtituat) Non convenit τῷ *immiſſum.* Deſtituit enim, non cum immittitur, ſed cum retro a litore recedit et in ſemet ipſum redit. Sed talia neminem offendant.

Ita v. c. 4. *exigit* non ad *cedentem*, fed ad *fequentem* folum hoftem referendum videtur. Cf. Sanctius et Perizon. 4, 8. not. 5. MÜLLERVS *in prolufione fchol. ad Melam fpecim.* 17. Ipfam rem alii etiam eodem verbo ufi indicant. Sic Virgil. eclog. 1, 61. *et freta deftituent nudos in litore pifces.* Ovid. Faftor. 3, 52. *unda refugit: In ficca pueri deftituuntur humo.* Caffiodor. Varr. lectt. 7, 6. *Nilus incolas fuos aut veniendo terret, aut recedendo deftituit.* Pro eo Propert. 2, 12, 34. *aridus et ficco gurgite pifcis erit.* Seneca de beata vita cap. 14. *in ficco relinqui.* Cf. Burmann. ad Propert. c. l. De fluminibus et navibus idem luculenter defcribit Strabo 3. p. 98. f. 143.

§. 2. *anhelitum)* Sic Apollonius cenfuit, de quo cf. Philoftrat. in eius vita lib. 5. cap. 2. et fic Eumen. in panegyrico ad Conftant. Caef. c. 6, 4. *anhelitum* Oceano tribuit. Strabo 1. p. 36. f. 53. Ἔοικε γὰρ τοῖς ζώοις, καθάπερ ἐκεῖνα συνεχῶς ἀναπνεῖ τε καὶ ἐκπνεῖ. Cf. Salmaf. ad Solin. p. m. 151.

regerat) Reforbeat, retrahat, refluente Oceano. VADIANVS.

doctioribus) Satis patet effe has fententias ab philofophis antiquis editas, ex quibus haec erat Platonicorum, ut notat Cicero de N. D. 2, 8. et diverfitatem harum fententiarum in caufis ignotis proferendis voluit etiam colligere Voffius lib. 2. de idol. cap. 69. I. GRONOVIVS *MS.* Docti in phyficis funt philofophi, ut in arte poetica apud poetas poetae. Vid. Fifcher. ad Anacr. 53, 23. *Phyficos* hic vocat Solin. cap. 26. f. 23. Animatum autem mundum ftatuebant Pythagorei, (Laert. 8, 25. Ovid. Metam. 15, 342.) Platonici, (Plato in Timaeo p. 311. Bip.) negabant Peripatetici, in primis Strato. (Plutarch. adverf. Colot. p. 587. Lipf.) Cf. Seneca Nat.

Qu. 6, 14. Plato in Polit. p. 29. Bip. Solin. c. 26. f. 23. ubi noftrum reddit, et quae multa dabit Lipfius in Phyfiologia Stoicorum lib. 2. diff. 10. Et hinc terram cum corpore animantis comparant paffim, ut Lucilius Iunior in Aetna v. 96 fqq Ceterum de aeftus marini caufis cf. Plutarch. de placitis philof. 3, 17. Plin. 2. 99. f. 97. Lucan. 1. 409 fqq. Eumen. in panegyr. ad Conftant. Caef. c. 6. et quos laudant Raderus et Freinshem. ad Curt. 9, 9. 9. Cerda ad Virgil. Georg. 2. 480. aliique. Ex recentioribus cf. Otto in Phyf. Erdbefchr. T. 1. p. 520 fqq.

depreffi) Excavati, ut multa poffint capere, quod utique non fupponitur factum effe premendo, quod tamen certe eft in hoc compofito, fed vel quacunque ratione, vel effodiendo: datur hoc agricolis et mechanicis proprie in foffa facienda, ut apud Tacit. Ann. 12, 57. *operis haud fatis depreffi*, pro quo ftatim dicit *effoffi*, qui etiam Ann. 15, 42. dicit *deprimere foffam*. I. GRONOVIVS *MS.* Sic de loco in carcere Salluft. de B. Cat. 55, 3. *depreffus locus* Frontin. 1, 5, 24. *foffa* Columella 2, 15. *fcrobes* 3, 15. Simpliciter pro eo Frontin. 1, 5, 8. dicit *premere foffam*, ubi cf. Oudendorpius. Cicero in Verrin. 5, 27. *faxum in mirandam multitudinem depreffum.* Pro eo Lucilius Iunior in Aetna v. 139. *antra demiffis effoffa latebris.* Ita vero Seneca N. Qu. 5, 14. in. *fpecum* et *receffum interiorem terrarum* commemorat.

reciprocata) Sic Seneca in confol. ad Polyb. c. 24. *mare alternis aeftibus reciprocum;* Sil. Ital. 3, 60. *reciproca Tethys;* Ammian. 27, 8. *mare;* Plinius 2, 99. f. 97. *reciprocare*, et fic alii.

luna) In eo caufam plerique, veterum etiam, quaefierunt, ufu et experientia edocti, ut fupra laudati auctores docebunt. Cf. etiam Bougainville fur la vie — de Pytheas in Memoires — de Paris T. 19. p. 149.

meatibus) Sic Avien. v. 2. vocem hanc de fluminibus usurpat.

§. 3. *Huc egressos)* Sc. ad Oceanum.

Baeticae.) De ea dictum ad 2, 6, 3. de *Ana* ibidem.

Turduli) Sic Gr. Τούρδουλοι. Infra apud Nostrum occurrunt *Turduli veteres* situ ab his diversi. Nam circa Durium eos conlocat, ut Plin. 4, 35. s. 21. hos a Baeti ad Anam, ubi Plinius 3, 3. s. 1. describit Baeturiam, cui incolas tribuit *Celticos* ad Lusitaniam, *Turdulos* ad Lusitaniam et Tarraconensem. Quodsi *veteres* recte adiicitur, recte monet I. Gronovius MS. haec: Haud dubie antiquissimi ex illis, qui ex Phoenice in Hispaniam venerunt, quod patet ex isto nomine, quod valde probabiliter Bochart. in Chan. 1, 34. dicit esse Phoenicium *Tultulim*, quo notantur migrantes. Hactenus ille. Ab ora iuxta Durium inde ad interiorem regionem migrasse videntur, ubi adparent in Plinio, et commisti cum aliis populis, ex quo inde iterum ad oram prope fretum permissi sunt, ubi fuerunt Turdetani. Quare Turdulos et Turdetanos eundem populum habuerunt, qui ex duobus illis coaluerat, Strabonis certe tempore. V. 3. p. 96. s. 139. Polybius ante Strabonem, qui id notat, diversos populos censuit, et hinc Ptolemaeus 2, 4. Turdetanos et Turdulos separat, et singulis suas urbes tribuit. Ulterius vero, quam alii, Strabo 3. pag. 104. s. 151. Turdulos extendit, qui Turdulis adsignat Augustam Emeritam, quam Ptolemaeus 2, 5. Plin. 4, 35. s. 22. et Mela 2, 6, 4. Lusitanis tribuunt. Turdetanos in Lusitaniae ora ultra Anam habet Ptolemaeus 2, 5. in qua parte nullos agnoscit Plinius. Turdetanos tamen antiquitus in Baetica maxime consedisse, ex eo intelligitur, quod Baetica dicta olim est Turdetania, auctore Strabone 3. p. 96. s. 139. Idem vero etiam 3. p. 98. s. 142. strictiori sensu Turdetaniam intelligit, et a Baeturia iuxta Anam (vid. supra Plinius) separat, qua

quidem parte Plinius 3, 3. f. 1. Celticos et Turdulos, hos quidem magis ad orientem ponit. Quod vero Plinius 4, 35. f. 22. Turdulos hoc in tractu etiam *Bardulos* dictos esse vult, intelligi non potest, nisi *Basiuli* legatur, quamquam et id novum est. Non enim, quod putat ibi Harduinus, Varduli sunt, quos Ptolem. 2, 6. in. in Tarraconensi agnoscat, cum hinc aliquantum sint remoti ad Cantabricum Oceanum prope Pyrenaeum. Eosdem autem esse, quod supra ex Strabone notavi, diserte adfirmat Stephanus f. v. Τουρδητανία, uti lego pro Τουρδιτανία, etsi ita adhuc editum legitur in Strabone 3. p. 98. f. 142. ubi tamen Cod. Mosc. exhibet per η, uti populum ipsum Ptolem. 2, 4. et 5. pro quo Τουρδετανία et Τουρδετανοὶ Strabo 3. p. 96. f. 139. ex promiscua pronuntiatione, et sic per *e* Latini efferunt. Sed et utrumque populum promiscue quidam commemorant, ut Livius 34, 17 sqq. ubi etiam Codd. variant. Cf. ad 28, 39, 8. et ad 34, 17, 4. Turdulos habet Marcianus Heracl. p. 39. inde a Mellaria, Turdetanos ab Asta. Plinius Turdetanos plane ignorat. Dicti autem etiam sunt iidem, auctore Stephano, Τούρτοι, (cui lucem adfundit Cato in oratione de consulatu suo apud Charis. 2. p. 190.) et Τουρτουτανοὶ, vel, notante Holstenio p. 326. Τυρτυτανοί. Priores vel potiores fuisse videntur, quia regio dicitur Turdetania, non Turdulia. Plura conlegerunt, vel disseruerunt Resendius in antiqu. Lusitan. lib. 1. pag. 79. qui Turdulos veteres omnium Turdulorum parentes vocat, Nonius in Hispan. cap. 8. pag. 388. et 30. p. 410. (in Schotti Hispania illustrata T. 4.) et Florez in España Sagrada T. 9. p. 7. Turdetaniae autem metropolim Ptolemaeus commemorat Cordubam, quocum consentit auctor de B. Hisp. c. 3. Doctissimos omnium Hispanorum Turdulos praedicat Strabo 3. p. 96. f. 140. qui grammatica utantur, antiquitatis monumenta conscripta habeant et carmina et leges metris inclusas inde a sex milibus annorum.

Bastuli) Sic et Graeci. Strabo 3. p. 96. s. 139. eosdem Bastetanos etiam dictos esse adfirmat, et post p. 108. s. 156. non solum id repetit, sed et eorum regionem a Calpe ad Carthaginem definit, cuius tamen aliquam partem tribuit Oretanis. Ptolemaeus 2, 4. a Calpe ad Mellariam habet Bastulorum oppida, Bastetanos autem 2, 4. separat, et prope Oretanos locat; urbes in ora commemorat *Urcen*, non procul a Carthagine nova, plures in interiori regione. Sic Plin. 3, 4. s. 3. Bastulos primos in ora citerioris Hispaniae producit, et in oppidis orae proximis *Urcin*. Eorum fines Marcian. Heracl. pag. 39. Hudf. (vitiose ibi Βλαστουροὶ) a Calpe profert, et Poenos cognominari addit, ut Ptolem. 2, 4. Nempe, quod testatur Plin. 3, 3. s. 1. universam illam oram originis Poenorum existimaverat M. Agrippa. Cf. Mela 2, 6, 9. Iidem hinc apud Appian. de reb. Hisp. cap. 56. censentur esse Βλαστοφοίνικες, quamvis non sine mendi suspicione. Cf. Schweighaeuserus Vol. 3. p. 269. qui coniicit Βλαστουλοφοίνικες. Nonius in Hispania cap. 8. p. 388. ubi eundem locum tractavit, emendat vel Βαστοφοίνικες, vel Βαστυλοφοίνικες, quia ad Hannibalem illorum originem Appianus referat. Cf. idem etiam c. l. de Bastulis. Ceterum, ut Noster, Plinius c. l. subiicit: *ab Ana autem Atlantico Oceano obversa* (ora) *Bastulorum Turdulorumque est*, uterque diverso ordine.

§. 4. *portus)* *Menesthei* portus putatur, de quo dictum est ad 2, 6, 9. etsi propter diversitatem in Marciano et Antonino dubitatur ab aliis, de quo paullo post ad *Asta* et hic in fine notae. Prope Astam commemorat etiam Strabo 3. p. 96. s. 140. et sic Marcian. Heracl. p. 40. Hudf. ubi corrupta ex Strabone facile emendantur. Noster a vicinia Gadium *Gaditanum* adpellat, quod et facit Antonin. in itiner. pag. 409. qui ab Asta removet 16 M. P. in quo non solum a Marciano, sed et a Ptolemaeo 2, 4. quem consentientem habet Marcianus, dis-

crepat. Nifi numeri finguli praelatam fummam conficerent, facile excidiffe denarium putem, quia 26 M. P. totidem (200) ftadia efficiunt, quot numerat Marcianus. Convenit autem illi cum aliis, fi X ante C deleatur, et hic addatur, quod tamen non aufim inferre. Erravit igitur potius, licet recta hic fit ora et linea. Vid. de illo portu pluribus Suarezius in antiqu. Gadit. 1, 9. H. eft vel *Porto di S. Maria*, ut putat Nonius in Hifp. cap. 13. vel prope *Real.* Mannert in Geographie p. m. 284. quaerit, ubi nunc eft *S. Pedro.*

Oleaftrum) Sic Ptolem. 2, 4. f. Plin. 3, 3. f. 1. quibus eft oppidum in hoc tractu. At in Antonini itiner. p. 399. *Oleaftrum* aliud intelligitur, quippe quod a Tarracone diftabat 21 M. P. Strabo 3. p. 110. f. 159. inter Saguntum et Tarraconem eodem nomine, quod ex MSS. pro Ὀλέατρον nunc legitur, urbem ponit, ita tamen, ut propius Saguntum cis Iberum oftendat, Antoninus trans Iberum verfus Galliam. At in noftro tractu Strabo 3. p. 98. f. 142. Κωτίνας commemorat montes, pro quo κοτίνους reponit hic Voffius, qui Graecum nomen *Cotinuffam* fuiffe putat. Ex Plinio 34, 49. f. 17. *Oleaftrenfe plumbum* huc referri poteft, quia Strabo in illorum montium vicinia aes aurumque nafci tradit. Vario igitur fenfu illud nomen dictum et accommodatum eft, oppidumque a luco et montibus adpellatum longius extentis.

Ebora) Si vera eft lectio Strabonis 3. p. 97. f. 140. Graecis etiam dicta eft Ἐβοῦρα. Cf. not. crit. pag. 11. A Stephano enim vocatur Ἔβορα, feu, ut Cod. Voff. habet, Ἔβυρα, urbs maritima poft Gades fita. Strabo *Luciferi* fanum ibi fuiffe dicit, Latino nomine *Lucis dubiae*. Cognomines alibi feruntur urbes. Noftram quidam h. volunt effe *San Lucar de Barrameda*, quae tamen ulterius iacet et poft *Chipiona*. *Litus*, quod hic adtingit Mela, eft ripa Baetis, nec repugnat Strabo, qui ante,

quam inde ad Anam perveniatur, aeſtuaria aliqua traiicienda eſſe refert. Idem, de Baeti, declarat etiam Aſtae ſitus.

Aſta) Sic et Graece. Inde *Aſtenſes* apud auctor. de B. Hiſp. cap. 26. *Regiam* dictam eſſe notat Plin. 3, 3. ſ. 1. et ponit inter aeſtuaria Baetis, ut Strabo 3. p. 96. ſ. 140. qui ibi commemorat ἀνάχυσιν καὶ ἀνάβρασιν. Et ſic Marcian. Heracl. pag. 40. Hudſ. ἡ κατὰ Ἄσταν (vulgo ἀνάστανα) ἀνάχυσις, pro quo Ptolem. 2, 4. in. ἡ κατὰ Ἄσταν ἔκχυσις, etſi ibi discrepant numeri. Cf. Caſaubon. ad Strabon. c. l. In deſcriptione totius Hiſpaniae, quae praefixa eſt Aelii Antonii Nebriſſenſis rebus a Ferdinando — geſtis monetur, hodie oſtium Baetis meridionale eſſe oblimatum cum alveo, cuius quidem veſtigia cernantur; potuiſſe igitur Nebriſſam et Aſtam olim inter aeſtuaria conlocari, cum illae urbes nunc 8 M. P. a flumine abſint. A portu Gaditano ſ. Meneſthei Marc. Heracl. c. l. removet 210 ſtadiis, ad quem accedit Ptolem. 2, 4. Antonin. in itiner. pag. 409. dimidio fere propius admovet. H. quidam putant *la Meſa de Aſta*, (Ambroſius Moralis) ſ. *Salucar*, (Moletius) plerique *Xeres*, ut Nonius in Hiſp. cap. 13. qui priores producit. In vicinia vero, ubi campus deſertus veteris indicia retinet, ponit Rod. Carus in antiqu. Hiſp. 3, 23. ubi pluribus de ſitu diſſerit; Mannert p. m. 280. prope vicum *Trebujeha*, quod non discrepat. Quodſi Meneſthei portus eſt *Puerto di S. Maria*, et hic, teſte Nonio c. l. duabus tantum leucis ab urbe Xeres diſtat, turbantur ſuperiorum auctorum notationes, vel ulterius et remotius a Xeres quaerenda nunc eſt Aſta. Ingenioſe, dubito, an ſatis vere, Nonius c. l. *Xeram* (Ξηρὰ) apud Stephanum huc refert, ſicut Aſtam mutato nomine antiquo, quod quidem in Hiſpaniae urbibus non infrequens eſt, vocatam fuiſſe poſteris temporibus putat. Sed quia περὶ τὰς Ἡρακλείας στήλας ibi ponitur, etſi vage id factum quis velit, tamen

vel ſic non bene convenit. Non enim de Gadibus raro uſu, quem Strabo 3. p. 117. ſ. 170. notat, dixiſſe videtur. Claram vero olim fuiſſe urbem inde patet, quod in eam olim Turdetani convenerunt. (Strabo 3. pag. 97. ſ. 141.) Idem confirmat cognomen *Regia* apud Plinium, et quod *equites Romani Aſtenſes* apud auctorem de B. Hiſp. cap. 26. memorantur. *Coloniam* facit Noſter. Hinc vero Turdetanorum ſedes incepiſſe ſupra dictum eſt. De aeſtuariis cf. Strabo c. l. et poſt p. 98. ſ. 143.

Extra) Pertinet ad ſinum, qui praeceſſit. Sed cum omnes Iunonis templum in ipſo promontorio, quod inde nomen traxit, ponant, (vid. Ptolem. 2, 4. Marcian. Heracl. pag. 40. Hudſ.) et loca hactenus recenſita ultra illud ſita ſint, inſignem errorem impingat Melae, qui in natali fere ſolo locorum ordinem ſic turbaverit, quod fecit in tabulis Reinoldius, ubi ſic: *Gaditanus portus, Iunonis templum et ara, Caepionis monumentum.* Aliquantum hic a promontorio removetur, quod fretum finit urbe Baeſippone, et portu Gaditano Oceani oram inchoat. Ut igitur Mela ad aliorum narrationes et ipſam, quod res declarat, veri ſpeciem revocetur, de altero portus Gaditani cornu intelligi debet. Inſula enim Erythia, quae et Iunonis dicta eſt, cum templo huc non pertinet, ut infra ulterius et ultra Anam occurrit. De *Caepionis monumento* cf. not. crit. p. 12 ſqq. H. ubi urbs eſt *Chipiona.* Vid. Holſten. ad Ortel. p. 46. et 87. Nomen traxit a Servilio Caepione, qui de Luſitanis, duce Viriatho rebellantibus, triumphavit. Cf. praeter faſtos Vellei. 2, 1. Eutrop. 4. extr.

§. 5. *Baetis)* Gr. Βαῖτις. Raro et poſtera demum aetate auctores Latini ſcripſerunt *Betis*, unde et quidam corripuerunt. Vid. Cellar. in Geogr. ant. 2, 1, 43. Quod tamen idem vult *Baetes* etiam olim dictum eſſe, fruſtra adfert Sil. Ital. 3, 405. ubi *Baetis* eſt in bonis

editionibus. Verius id ex infcr. apud Gruter. p. 153. probari poffit, ubi ita: *a Baete et Iano Augufto ad Oceanum;* item *ab Iano Augufto, qui eft ad Baetem usque ad Oceanum.* Alias, ut Graeci Βαίτιος, Βαῖτιν, Latini etiam et *Baetim.* (Liv. 28, 30.) Inde *Baetica Hifpania, Baeticolae viri* apud Sil. Ital. 1, 146. Olim Tarteffum dictum fuiffe, notarunt Strabo 3. p. 102. f. 148. Paufan. 6, 19, 3. Euftath. ad Dionyf. v. 337. eundemque h. v. intelligere Stephanum, docent adiecta. Incolis dictus eft vel *Perces* fec. Stephanum f. v. Βαῖτις, vel *Certis* fec. Liv. 28, 22. in. ubi quidem tantopere fluctuantur codices, ut nihil certi definiri poffit. Si tamen ex Stephano corrigendus videtur Livius, quod exiftimat Bochart. in Chanaan 1, 34. adfentiente ad Stephanum Berkelio, *Perces* etiam in Livio legi debet. Derivat autem Bochartus a *berca* i. e. ftagnum, ut *Pergufa,* lacus Siciliae. Cf. etiam viri docti ad Liv. c. l. Oberlin. tamen ad Vibium Sequ. p. 86. Sigonii coniecturam, *Circem,* in Livio praeferendam putat, fi, quod Marius Niger tradat, verum fit, Afrorum lingua *Circin* vocari, quamquam dubitatio oriatur ex hodierno nomine *Quadalquivir* i. e. *Vadi al Kibir,* ut Arabes vocarunt. Aliis *Quad Alkebir* i. e. fluvius magnus. Vid. Relandus de Paradifo §. 18. *Baetis* quidam ex Belgica lingua a *Baet* i. e. utilitas derivant, quae vanae funt argutiae. De origine Nofter fic: *ex Tarraconenfi regione demiffus,* quod pertinet ad montem *Orofpedam* f. *Orefpedam,* (Strabo 3. p. 112. f. 162.) qui in Ptolemaeo 2, 6. vocatur *Ortofpeda,* h. *Sierra Vermigia,* ut ibi Bertius adfcripfit. Alio tamen loco idem Strabo 3. p. 102. f. 148. ex monte Argenteo prope Caftulonem eum deducit, cum quo confentit Stephanus f. v. Ταρτησσός. Cf. Avien. in ora v. 291 fqq. At Bochart. in Chanaan 1, 34. ὄρος Πέδα idem effe contendit, quod ὄρος Ἀργυροῦν, arceffita Arabicae linguae ope, in qua *phed* eft argentum, a cuius fodinis nomen impofitum fuiffe Strabo adfirmat. Hodie mons, unde fluit, dicitur *Segura.* Polybius tefte Strabone c. l.

eundem et Anam ex Celtiberia fluere ſcripſerat, ita ut invicem diſtarent 900 ſtadiis, nempe quod Celtiberi potentia aucti vicinis regionibus nomen impoſuerint. De eodem fonte conſentit ipſe Strabo 3. p. 96. ſ. 139. Turbat tamen hic Avienus in ora c. l. qui montem Argentarium lacum incumbere dicit, *Liguſticum* vocat, unde labatur Baetis, cum Mela lacum illum non longe a mari ponat. Cf. quae disputat de illo loco Salmaſ. ad Solin. p. m. 202. qui cum prius tentaſſet illud nomen, poſt explicat ex Stephano, ubi Λιγυστίνη urbs prope Tarteſſum commemoratur. Ἄορνον eundem vocari ex Schol. Ariſtophanis ad ranas monet d'Anville in Memoires — de Paris T. 30. p. 116. *Pelagus* vocatur ab Eulogio in apologetico martyrum Cordubenſium. Vid. Ambroſius Moralis p. 319. (in Schotti Hiſpania illuſtrata T. 4.) Voſſius tamen hic, cum permanens lacus et ne modicus quidem inveniatur, de aeſtuariis intelligit. Plinius 3, 3. ſ. 1. Tugienſi ſaltu illum exoriri tradit, quod poteſt componi. Nempe *Tugia*, unde nomen, a Caſtulone diſtabat 35 M. P. (Antonini itin. pag. 404.) Cum vero origo fluvii in confinio Tarraconenſis et Baeticae quaeri debeat, non poteſt per Tarraconenſem regionem mediam diu decurrere, quod ut a Mela avertatur, *hanc* ad Baeticam referri debet, cuius magnam partem hic deſcribit. In ipſa curſus deſcriptione comparari Noſter poteſt cum Strabone 3. p. 96. ſ. 139. Eius longitudinem a fonte ad oſtium deſignavit Marc. Heracl. pag. 40. Hudſ. ſtadia 3350. Curſus primo modicus, deinde multis acceptis fluviis maior. (Plin. 3, 3. ſ. 1.) Baeticam ingreditur ad Oſſigi oppidum, amoeno blandus alveo, crebrisque oppidis accolitur. De aeſtuariis eius ex maris effuſionibus cf. ſupra ad §. 1. et in primis Strabo et Plinius c. c. l. l. Ille ἀναχύσεις vocat, Pauſan. 6, 19, 3. ἄμπωτιν. Idem cum aliis illi dat duo oſtia, quorum alterum hodie obſtructum eſt et oblimatum, ita ut uno tantum excurrat, quamvis Sepulveda, notante Nonio ad calcem Hiſpaniae de fluviis p. 474. T. 4. in Schotti Hiſp. illuſtrata, geminis

ſuo aevo oſtiis erupiſſe adfirmavit. Ipſe Nonius duo brachia, quae inſulam (Strabo c. l.) complectantur, oſtia veteribus dicta fuiſſe putat. Sic certe intelligenda vox in Avieno in Ora v. 288. ubi dicit: *tria ora infert in agros.* Sic Voſſius pluribus evincere hic nititur, unum tantum et olim fuiſſe, quia, ſi olim, quod incolae adfirmant, ad Rotam oppidum in mare exiiſſet, prius Baetim, deinde Caepionis monumentum Mela recenſuiſſet, nec unius tantum Marcianus meminiſſet. Attamen in hoc cum orientale adtingatur, debet etiam fuiſſe occidentale, et de loco exitus veritas Rotenſium fide nititur. Certe Mela in iis oris natus, verum ignorare non debuit. Ab hoc fluvio autem, quod notum, *Baetica* nominatur. (Plin. 3, 3. ſ. 1.) Olim lanae eius aquis commode inficiebantur. V. Martial. 8, 28, 6. Iuvenal. 12, 42. Ceterum Melam qua ſenſum reddidit Boccatius de fluminibus h. v.

Olintigi) Obſcurum nomen. Vid. not. crit. p. 16. *Onoba* cognominata *Aeſtuaria,* (Plin. 3, 3. ſ. 1.) pro quo Marcian. Heracl. pag. 40. Hudſ. habet Ὄνοβα Ἀστουρία, qui inter oſtia Baetis et Anae conlocat, unde Ptolemaei 2, 4. Ὀνοβαλιστουρία emendatur, adhibito Plinio, in quo hic Harduini lectionem probat Voſſius. Cf. not. crit. p. 17. Ab oſtio Baetis diſtabat 420 ſtadia. (Marcianus c. l.) De ipſa urbe eiusque ſitu erudite exponit Roder. Carus in antiqu. Hiſpan. 3, 75. qui putat h. eſſe *Gibraleon,* probatus ab Harduino ad Plin. et Weſſeling. ad Antonin. itin. pag. 432. Refragatur Holſten. ad Ortel. p. 157. quia *Gibraleon* longius a mari diſtet, et p. 140. ad *Gubalion* refert. Bivarium nimis libere vagantem, qui *Ayamote* exiſtimaſſet, refutavit Rod. Carus, quod hoc oppidum ad Anae oſtia iacet. Florez tamen in Eſpaña Sagrada T. 12. p. 58. evincere ſtudet, h. eſſe *Huelva,* quod eſt in eodem tractu, quo *Gibraleon.* De *Laepa* cf. not. crit. p. 18. H. videtur eſſe *Lepe.* Quod ſi verum habetur, eadem non poteſt eſſe *Ilipa,* quippe quae ab Onoba diſtabat

30 M. P. ſec. Antonin. in itin. pag. 432. vel in Onobae ſitu peccatur.

§. 6. *Luſitania)* De ea ad 2, 6, 3.

impetu) I. e. promontorio longiſſime procedente. Proprie regiones non poſſunt habere impetum, ut omnia inanimata; tribuunt tamen illis Latini, ut notet magnam molem et aliquid ulterius ſolito. Sic *impetum aulae* dixit Stat. Silvar. 4, 2, 23. I. GRONOVIVS *MS.* I.

abducit) Litoribus ſcilicet, in ortum verſus contractis, Baetica longius ſe in occaſum pandente. VADIANVS.

faſtigat) Ita fere Livius 37, 27, 7. de colle: *in modum metae in acutum cacumen a fundo ſatis lato faſtigatus.*

Cuneus ager) Sic Strabo 3. p. 95. ſ. 137. τὴν προσεχῆ χώραν τῇ Λατίνῃ φωνῇ καλοῦσι Κούνεον, σφῆνα σημαίνειν βουλόμενοι. Quod an verum ſit, disceptatur, et vel Latinum nomen, vel ſitus promontorii impugnatur. Caſaubonus Strabonis auctoritate nixus, Latinam vocem exiſtimat, quia Romanis illo tempore patuerint Hiſpaniae, ipſi autem incolae Lat. L. delectati fuerint, ut ex Plinio conſtat. Plerique tamen, et neſcio an recte, disſentiunt et a populis vel *Coniis*, vel *Cynetibus* nomen derivant, qui olim illum tractum tenuerunt; ut hic Voſſius, quem refutare tentat Florez in Eſpaña Sagrada T. 13. p. 19. ex Strabonis loco. Cum enim P. Scipio in Hiſpaniam veniſſet, trifariam Carthaginienſium copias diviſas eſſe comperit, unumque ex tribus ducibus, Magonem, in *Coniis* agere ultra Herculis columnas, ut diſerte legitur in Polybio 10, 7. qui ſic populum quendam adpellatum eſſe addit. Non igitur hoc origine Latinum nomen eſſe

poteſt, ſed peregrinum, non ab Romanis impoſitum, ſed inventum et exceptum. Appianus porro de reb. Hiſpan. cap. 57. et 58. *Cuneos* populos habet, quorum urbem vocat *Coniſtorgin.* At vero iidem fuiſſe videntur, qui *Conii* apud Polybium, non ſolum propter nominis adfinitatem, ſed et ſitus notationem. Cf. Mannert. Geogr. p. m. 514. qui bene de hoc expoſuit. Urbs autem illa Strabonis 3. pag. 97. ſ. 141. Κονίστοργις (ſic per ο in penult. Cod. Moſc.) ideo eſſe videtur, quod etiam in hoc tractu prope Aſtam ponit et γνωριμωτάτην in Celticis vocat. *Ariſtorgin* Livii 25, 32, 5. huc arceſſit Mannert. p. m. 327. At iidem *Conii* vel *Cunei* vix diverſi fuiſſe videntur a *Cynetibus*, unde Voſſius huius agri nomen derivat. Nempe, inquit, *Cuneus ager* et promuntorium corruptum eſt ex Graeco Κύνης, cuius accolae dicuntur Herodoto [2, 33. 4, 49.] Κυνήσιοι et Κύνητες. *Cynetes* iſti habitabant inter Sacrum promuntorium et Anam flumen, quem terminum Cynetum facit Rufus Feſtus [Avien. in ora v. 223.] et alibi [v. 205.] *Ana amnis illic per Cynetas effluit*, tamquam ſi etiam *Cynetes* aliqui eſſent ultra Anam, quod verum arbitror ex Iuſtino 44, 4, 1. ubi male vulgo legitur *Curetes.* [Nunc *Cunetes.*] Voſſianae ſententiae pondus accedere videtur, quod Strabo Coniſtorſim in Celticis ponit. Celtici enim vel Celtae omnium olim in Europa ad occaſum habitantium populorum ultimi, extraque columnas Herculis poſiti, Cynetis fuerunt finitimi, teſte Herodoto 2, 33. Κυνήσιοι autem et Κύνητες iidem ſunt, ut conſtat ex Stephano ſ. v. Κυνητικόν, quem locum eſſe dicit Hiſpaniae prope Oceanum, ſine dubio intelligens Cuneum agrum. Clare etiam id Herodotus de populis teſtatur. Nam qui Κυνήσιοι ſunt 2, 33. Κύνητες dicuntur 4, 49. eodem ſitu et iisdem fere verbis. In eandem ſententiam plura diſputavit Schlichthorſt über den Wohnſitz der Kyneſier oder Kyneter pag. 419. (vid. Magazin für Schullehrer T. 1. P. 2.) Quam igitur cauſam nominis addit Polybius, inepta

illa eſt. Alia ſuccedit dubitatio, an Mela Cuneum agrum promontorium dixerit, et a Sacro ſeiunxerit. Reſendius, motus forſitan hac difficultate, in antiquit. Luſit. lib. 4. p. m. 178. promontoria hic explicat, non terrae tantum cacumina, quae mari immineant, ſed totos etiam late tractus, qui tandem acumine in mare deſinant. Sic Livius 21, 35, 8. *praegreſſus Hannibal in promontorio quodam — Italiam oſtentat*, idemque adparere putat ex Melae deſcriptione. In Livio quidem eſt in planum exſtans et prominens Alpium rupes. Strabo unum tantum Sacrum promontorium in Cuneo agro agnoſcit, et quod longiſſime exſtet ad occidentem, et Artemidorus cum navigio comparavit. Plin. 4, 35. ſ. 22. duo hic recenſet, *Sacrum* et *Cuneum*. Mela autem ex hoc agro tria exſtare dicit, quorum unum *Cuneus*, alterum *Sacrum*, tertium *Magnum* dicitur. Vid. Penzel ad Strabon. Vol. 1. p. 604. Ita vero intelligenda eſſe tria *νησίδια*, quae teſte Strabone ibi Artemidorus poſuit, monet Caſaubonus et ſimilibus exemplis inluſtrat. Vadianus haec tria promontoria non recte intellexit, et ultra Cuneum agrum reliqua duo quaeſivit, ita ut Cuneus ſit hodie *Cabo S. Vincente*, Ptolemaeo 2, 5. promontorium *Sacrum*, Sacrum vero *Barbarium*, tertium *Lunae montis promontorium*, quem ideo notavit Reſendius lib. 1. p. m. 10. c. l. Ipſe vero lib. 4. p. m. 178. Cuneum h. adpellat *Cabo S. Maria*, Sacrum *Cabo S. Vincente*, priſci tamen nominis veſtigium in oppido *Sacri* adhuc ſervari ait. Secundum Strabonem 3. p. 95. ſ. 139. utrumque maiori ex parte Celtae et Luſitani habitabant, quibus Ptolemaeus addit Turdetanos. De *Magno* autem nihil, nec eſt in hoc tractu tertium promontorium. Quid igitur? Putant h. eſſe *Cabo de Roca*, ut Mannert p. m. 320. quod Ptolemaeo eſt *Lunae montis promontorium*. Apud Plin. 4, 35. ſ. 21. occurrit *Magnum*, quod ab aliis etiam *Oliſipponenſe* vocatum eſſe addit, quamvis cum Artabro miſcet. Quodſi vero ita eſt, nec videtur aliter eſſe poſſe, quomodo

Mela poſtea poteſt duos ſinus interponere? Aut igitur pertinet hoc tantum ad promontorium *Sacrum* et *Magnum*, et ſic nec recte, nec commode omiſit medium, quod apud Ptolemaeum eſt *Barbarum*, aut alius cum Vadiano tenendus eſt ordo, ſic ut *Sacrum* illi ſit Cuneus, *Barbarum* Sacrum, et *Magnum*, ut ante dictum eſt, quamvis disſentientibus Marciano, Ptolemaeo — Tum vero *Sacrum* h. eſt *Cabo de Eſpichel.* Et ſic Plin. 4, 35. ſ. 22. forte *Sacro* ſubiicit *Cuneum*, et apud Noſtrum τὸ *proximo* ad Cuneum pertinet, unde hoc ſenſu ſinus duo incipiant, uti etiam I. Gronovius MS. 1. *proximum* explicat inter Cuneum et Sacrum. Reſendius quidem in antiquitatt. Luſitan. lib. 4. p. m. 185. promontorium *Sacrum* duobus cornibus in altum dicit exire, quod et tabulae declarant, inter quae ſit ſinus modicus, inque ſiniſtro cornu h. urbs *Sacris*, unumque Melam huius tractus meminiſſe. Neque tamen vel ſic ſatis Noſter vindicatur, quia dicit: *lata ſede procurrens ſe ac ſua latera faſtigat*, cum tamen in latere ex vulgari interpretatione ſit *Cuneus*, *procurrere* autem ad totum agrum et integrum pertinere debeat.

Sacrum) Ab Herculis templo, quod ibi fuiſſe Ephorus tradiderat ſec. Strabon. 3. p. 95. ſ. 138. quamvis negante Artemidoro. Sacrum tamen locum habitum eſſe, Strabo ipſe adfirmat. Porro, ut idem refert, quidam olim crediderunt, ſolem ibi ad Oceani litus longe maiorem et cum ſtridore occidere, de quo cf. etiam Auſon. in epiſt. ad Paullin. 19. in. Florus 3, 17, 12.

Myrtili) De ſcriptura huius et ſequentium urbium cf. not. crit. p. 20 ſqq. *Iulia Myrtilis* in Ptolemaeo 2, 5. Terminatio nempe in *is* et *i* in Hiſpanicis urbibus non eſt inuſitata. Sic Frontin. 2, 3, 1. *ad oppidum Intibilim.* Vid. ibi Oudendorpius et, quem laudat, Gronov. ad Liv. 21, 60. Cognomen *Iulia* coloniae indicium eſt. Antonin. in itin. pag. 431. a *Pace Iulia* removet 36 P. aliquanto

paucioribus Ptolem. 2, 5. qui Turdetanis in inferiori regione adſcribit, in quo ſitu errare videtur. Nam ſi Mela ordinem tenet, quem eum tenere inverſa progreſſione Plin. 4. 35. ſ. 22. probat, non poteſt ultra Balſam et Oſſonobam ſita fuiſſe, quod tamen indicant numeri in Ptolemaeo. Si *Pax Iulia* h. eſt *Beia*, non *Baiadoz*, uti probant Reſendius, Barrerius, Nonius aliique, optime haec diſtantia hodie convenit inter *Beia* et *Mertola*. Vid. Nonius in Hiſp. cap. 33. Nempe *Myrtili* h. eſt *Mertola* ad fl. Anam, plena cippis, columnis, ſtatuis antiquis, quibus Gothi et Mauri ad reficiendos muros uſi ſunt, teſte Reſendio lib. 4. p. 179. c. l.

Balſa) Occurrit in Plinio 4, 35. ſ. 22. Ptolemaeo 2, 5. in. Marc. Heracl. pag. 42. Hudſ. Anton. in itiner. p. 426. ubi a Pace Iulia removetur 23 M. P. H. *Tavilla*, ut exiſtimat Reſendius lib. 4. p. 180. c. l. praecipua urbs Algarbiae.

Oſſonoba) Sic Plin. c. l. Anton. in itin. p. 426. Apud Ptolem. 2, 5. in. Ὀσσόναβα, Marc. Heracl. c. l. Ὀσόνοβα. Antoninus a Balſa removet 16 M. P. Marcianus 300 aut 340 ſtadiis, aliquantum discrepans; Ptolemaeus intra medium conſiſtit. In cippo occurrit *Resp. Oſſon.* Vid. Reſendius pag. 182. c. l. qui monet, fuiſſe olim etiam ſedem epiſcopi, tum paene dirutam, poſt in vicum redactam dictamque *Exubanam*, nunc, cum prope non ſit, nuncupari *Eſtoi*. Roder. Caro in antiqu. Luſit. 3, 75. eſt *Eſtombar*, notante Harduino ad Plin. c. l. In vicinia certe, propius tamen ad promontorium ſacrum iacuit.

Lacobriga) De lectione et ſcriptura in not. crit. p. 22. dictum eſt. *Briga*, quod adpenditur, putant eſſe Thracum *bria*, quod eſt urbs inſerto *g*. Vid. ad 2, 2, 5. in voce *Meſembria*. Et ſic Stephanus in *Butobria*, Hiſpa-

nicae urbis nomine explicat, et Thraciis nominibus inluſtrat. Sed quid Thracum lingua in Hiſpania? Cluver. in Germ. ant. 1, 7. p. 50. obſervat, omnes urbes ita deſinentes in Hiſpania et Gallia ad fluminum ripas fuiſſe poſitas; unde exiſtimat, ſignificare *pontem*, quod et linguarum variarum dialecto adiuvat, et multis exemplis inluſtrat. Alii aliter explicant. Cf. etiam de h. v. Goropius in Hiſpan. lib. 2. pag. 25. Mariana hiſt. de l'Eſpagne T. 1. p. 24. qui a Germanis derivat. Quaeritur hodie, ubi eſt *Lagos*, frequentiſſimum et nobiliſſimum oppidum. Cf. Reſendius lib. 4. p. 186. c. l. praeter alios. Quod quidem praeferendum eſt eorum opinioni, qui *Coymbra* putant, ut Olivarius ad Melam et Tarapha notati a Nonio in Hiſp. cap. 37.

portus Hannibalis) Si intra Cuneum agrum vel cis promontorium Sacrum vulgari uſu ſubſiſtimus, prope *Lagos* quaerendus eſt, ubi Reſendius p. 186. c. l. habet duos portus ex duobus oſtiis factos, *Villanovanum* faciliorem, et *Alboritanum* difficiliorem acceſſu, quorum ille hunc fuiſſe putat propter loci ſitum et munimentum maius ab Hercule dictum. Menoetius Vaſconcellus ad Reſendium p. 256. inter *Villa nova de Portimano* et *Alvor* fluctuat. At ſi ſuperiorem ordinem et progreſſionem ſequaris, portus eſt celeber prope *Setuval*.

Ebora) Apud Ptolem. 2, 5. eſt Ἔβουρα, ſed *Ebora* veriorem eſſe ſcripturam evincunt multa. Ita nempe Plin. 4, 35. ſ. 22. Anton. itiner. pag. 418. et inprimis inſcriptiones, quas exhibet Reſendius in antiqu. Luſit. et de antiquitate Eborae, unde retulit Nonius in Hiſpania cap. 32. quae omnes per *o* efferunt. Cf. etiam Vaſconcellus ad Reſendii antiqu. Luſitan. p. 26 ſq. Nec minus antiqua concilia, de quibus idem Vaſconcellus ad lib. 5. pag. 10. ubi et ſqq. de Ebora agit. Plinius 4, 35. ſ. 22. oppidis veteris Latii adnumerat, et *Liberalitatem*

Iuliam dictam etiam esse addit. Caute autem distinguenda est ab *Ebora* Baeticae, quam Vasconcellus pag. 10. c. l. per *u* potius scribendam esse censet, Plinii 3, 3. s. 1. *Eburam* cognomine *Cerealem*. Sed cum similitudine nominum Strabonem et Stephanum deceptos ait, non satis recte monet. In Strabone enim 3. p. 97. s. 140. legitur Ἔβουρα, in Stephano Ἔβορα, quorum ille ponit inter Baetim et Anam, hic post Gades in litore. Tum ad hanc potius referendum esse videtur, quod putat Vasconcellus p. 12. probante Nonio cap. 32. nostram ab Eburonibus conditam fuisse. Nomen autem *Liberalitas Iulia* in Plinio confirmat inscriptio apud Gruter. p. 489, 9. *Divo Iulio Li. Iulia Ebora ob illius in mun. et munic. liberalitatem* — Sub Iulio Caesare igitur ius Italicum accepisse videtur et municipium veteris Latii dictum. Alia inscriptio a Sertorio moenibus fuisse instructum declarat sic: *Q. Sertor. — Ebor. munic. — urbem moenivit eoque aquam diversis in duct. unum conlecteis fontibus perducendam curavit.* H. *Ebora* putatur. Quod si verum est, vel Mela erravit, vel alii. Ille enim ponit in ora, vel non procul inde. At longissime removet Ptolemaeus, si Salaciam spectes, a qua distabat 43 M. P. (Antonin. itin. c. l.) Cf. etiam Mariana in hist. de l'Espagne T. 1. p. 397 sq. ubi de Eborae situ variisque doctorum opinionibus disserit. Ipse putat h. *Talavera*, quod tamen ab hoc tractu aliquantum est remotum.

Salacia) Sic et Graece. *Urbs Imperatoria* cognominata fuit auctore Plinio 4, 35. s. 22. inscriptiones passim vocant *municipium*, ut apud Gruter. p. 13, 16. Hodie *Alacer de Sal*, si Lusitani non fallunt, quod caute addit Wesseling. ad Anton. itiner. p. 418. Fallere enim videntur, si Lopez recte in tabulis posuit, in quibus est a mari remota. Putem hinc potius esse h. *Secimbra*, vel in eius vicinia locum paullo infra *Cattobrigam*, quod ex Ptolemaeo 2, 5. et Marciano p. 42. Huds. intelligitur.

Ulyſſippo) De ſcripturae varietate ſatis, opinor, dictum eſt in not. crit. p. 24 ſq. Nomen urbis et originem multi veterum ab Ulyſſe repetunt, quam meliorem partem Nonius praedicat in Hiſp. cap. 35. Idem, ut alii, Strabonis Ὀδύσσειαν lib. 3. p. 109. ſ. 157. huc refert, quae etſi ad Ulyſſem accommodatur, procul tamen hinc in montanis Baeticae prope Malacam et Abderam iacebat; ſolus vero Strabo commemorat. Nam Stephani Ὀδυσσεῖς πόλις Ἰβηρίας ad noſtram potius pertinere poteſt. Ulyſſis autem in Hiſpaniam deſcenſus, quem tantopere probare nititur Strabo 3. pag. 103. ſ. 149. talium rerum ſtudioſis ex nominis ſimilitudine facile adridere potuit. Certiori fide a Plinio 4, 35. ſ. 22. traditur, *municipium* R. civium fuiſſe et *Felicitas Iulia* cognominatum. Idem paullo ante nobilem fuiſſe dicit *equarum a Favonio vento conceptu*, et vere ſe id crediidiſſe 8, 67. ſ. 42. indicat verbo *conſlat*, ubi idem repetit. Cf. ad 2, 6, 2. Sed quod Varro de R. R. 2, 1, 19. hoc prope Cliſſipponem in monte *Tagro* evenire ſcribit, disceptationem id movit Geographicam et emendationes doctorum virorum protulit varias, quas recenſuit ibi Schneiderus. At quod addi poteſt, recte praeeunte Reſendio tuetur vulgatam lectionem et Columellae locum falſitatis convincit Nonius in Hiſp. c. 35. H. eſt *Sintra*, unde Lunae promontorium in mare prorumpit. Et ſic fere Salmaſius ad Solin. p. m. 196. de promontorii magni ſinu, quem Noſter vocat, Varronem intelligebat. At minus ab errore liberari poſſe videtur Plinius 4, 35. ſ. 21. quidquid conatus eſt Harduinus. Nam promontorium ille *magnum*, vel *Oliſſipponenſe* ab aliis *Artabrum* vocari tradit, et terras, maria, coelum diſterminare, eoque finiri latus Hiſpaniae, quae quidem ad *Artabrum* ſ. *Celticum* promontorium vel *Nerium* potius et unice pertinent. Cf. infra ad §. 9. An vero Ulyſſippo ſit hodierna urbs *Lisboa*, de eo dubitationes graves et iuſtas excitavit Mannert in Geographie p. m. 325. Hodie enim ſita eſt ſupra Tagum in hac Noſtri pro-

greſſione, qua infra eum invenitur; nec aliter ſuadet numerorum ordo in Ptolemaeo, qui in Hondii et Bertii edd. depravati leguntur. Nec aliter ponit Marcian. Heracl. p. 42. Hudſ. Poteſt tamen hoc, quod et monet Mannert, obponi, Tagi oſtium non ad extremam oram porrigi, et hinc inferius ſitam narrari. Ceterum huius urbis deſcriptionem dedit Damianus a Goes, quae inſerta eſt Schotti Hiſp. illuſtr. T. 2. p. 879 ſqq. Conditorem et hic facit Ulyſſem p. 880. Strabonis auctoritate motus et ſcribi vult p. 881. *Oliſipo.*

Tagi) Sic Graeci etiam. De etymologia quidam laborant, ſed fruſtra. Sic *Tagus* rex memoratur a Silio Ital. 1, 152. ab hoc flumine cognomen adſumſiſſe. Sed praeter Beroſum illum lib. 5. p. m. 8. (ed. 1511.) Tagum, virum, adferunt etiam Virgil. Aen. 9, 418. Lucan. 3, 586. A Carthagine Hiſpaniae nomen impoſitum fuiſſe tradit Iſidor. Orig. 13, 21. Certiora haec: Oritur cum Ana in orientali Hiſpaniae parte, eo tantum discrimine, ut Anas recta in Oceanum exoneretur, hic factis flexibus verſus meridiem decurrat. (Strabo 3. p. 93. ſ. 139.) Ptolemaeus 2, 5. in. ex numerorum ratione fontes ponit in Carpetanis prope Celtiberos, ubi ſunt urbes Complutum, Caracca, (Arriaca apud Antonin. in itin. pag. 436.) ſed cum hodie (vid. Büſching. p. m. 6.) in provincia Hiſpaniae Eſtremadura oriatur, cum fontes ſine dubio ſint iidem, ulterius iuſto poſuit Ptolemaeus. Strabo 2. p. 73. ſ. 107. amplius 1000 ſtadiis a Pyrenaeis ſemovet, unde graviter increpat Polybium, qui a fontibus ad oſtia curſui ex recta linea ſubputato 6000 (ſic codd. pro 8000) ſtadia tribuat, quot a Pyrenaeis ad occiduum latus Hiſpaniam extendit. Alio tamen loco Strabo (3. p. 105. ſ. 152.) eum ex Celtiberis deducit per Vettones et Carpetanos. Idem ibi effuſiones eius deſcribit, eumque piſcibus oſtreisque abundare addit. Sed maius eſt, quod Noſter praedicat, *gemmas aurumque generare.* De auro quidem veterum multi tra-

diderunt et ſunt loca fere obvia. Vid. Virgil. in Catal. 11, 52. Sil. Ital. 1, 155. 16, 560. Ovid. Metam. 2, 251. Lucan. 7, 755. Seneca in Thyeſte v. 352. in Herc. fur. v. 525. Plin. 4, 35. ſ. 22. Eumen. in gratiar. act. ad Conſtantin. Aug. cap. 14. in. alii. Cf. Drakenb. ad Sil. Ital. 1, 159. Omnino autem id de Hiſpaniae fluviis praedicant Strabo 3. p. 100. ſ. 146. et Iuſtin. 44, 1, 7. ubi *balucibus* nunc pro *paludibus* ex egregia Salmaſii emendatione ad Solin. p. m. 196. legitur. Idem et hodie fieri memorat Büſching. p. m. 7. at contra negat Volckmann in Reiſe durch Spanien Vol. 1. p. 9. et antea Harduinus ad Plin. 33, 21. ſ. 4. Sic de la Puente (Reiſe durch Spanien) T. 1. pag. 23. etſi famam reiicere non ſuſtinet, vix tamen unquam tantum auri inde conlectum putat, quantum columbarum pari emendo ſufficiat. Numos tamen aurique ramenta ab amne ait eiici p. 24. Adfirmare videtur Townſend (Reiſe durch Spanien) T. 1. p. 239. ubi tamen Volckmann notat, ex urbe talia cum aqua elui. Diu antea Reſendius c. l. obſcuriorem ſuo tempore et prope exſtinctam eam famam fuiſſe ſcribit, cautione quidem legum, ne commotae arenae frumentarios agros depreſſiores nocumento adficerent. In teſtimonium tamen, inquit, cantatae gloriae regum Luſitanorum ſceptrum ex Tagano auro, quo purius nullum reperiri poteſt, factum et ſcimus, et non ſemel vidimus. Quod Noſter gemmas addit, obſcurius videtur et ignotius. Forte ſenſu latiori intellexit gemmas, et tum poſſis huc referre, quod Strabo 3. p. 101. ſ. 146. tradit, in Hiſpanorum fluviorum arenis auriferis lapides etiam reperiri, quibus aurum inſit, quo purgato electrum remaneat. Penzel ad c. l. intelligit lapidem Lazuri et de eo multa congeſſit Vol. 1. p. 443. de electro illo pag. 610. quod veteribus etiam metalli genus dictum eſt, nec ad ſuccinum transferri debet. Vid. Pauſan. 5, 12. f. In Hiſpania autem reperiri, tradit etiam Sil. Ital. 1, 229. Sed huc

lapis potius pertinet. Nec de lapidibus pretiofis infitiatur Florez in Efpaña Sagrada T. 5. p. 39.

§. 7. *quae receffit)* Declivi fcilicet in ortum litore. Nam fi ad Cuneum refpicis, tota reliqua in arcton porrecta ora, fenfim oceano cedit, inque ortum folis contrahitur. *Flexum* autem eum intelligit, qui inter Magnum et Celticum promontorium [f. Nerium] intereft. VADIANVS.

Turduli veteres) Vid. fupra ad §. 3.

Monda) Sic (Μόνδα) Ptolem. 2, 5. et Marcian. Heracl. p. 43. Hudf. Straboni 3. p. 105. f. 153. eft Μουλιάδας, ubi tamen Μούνδας malit Cafaubonus. Plin. 4, 35. f. 22. *ab Durio Tagus interveniente Munda.* A promontorio Selene ad eius oftia Marcian. c. l. numerat 120 ad 150 ftadia. H. *Mondego.* Vid. de eo Refendius in antiqu. Lufit. lib. 2. pag. 70 fqu. Quod vero Mela dicit de oftio eius et Durii, I. Gronovius in notis MSSt. 1. difficultates vidit et notavit his verbis: Ultimum promontorium non poteft aliud intelligi, quam Magnum. Sed profecto eius vehementem latitudinem fupponere debet Mela, fi ad medium eius latus ponat Mundam, ad finem eius Durium, quam defcriptionem ex mappis nemo certe intelligat. Haec ille. Accedit, quod inter Mundam et Durium interfluebat alius fluvius Vacus, uti docent Ptolem. 2, 5. et in primis Marcian. c. l. ubi dicitur Οὐακούας, cum Οὐάκος fit in Ptolemaeo. A Selene autem promontorio ad Vacum Marcianus numerat ftadia 530. i. e. 17 circiter miliaria Germanica. Quanta igitur illius promontorii ad Durium ulterius fluentem extenfio! Quae ut expediantur, promontorium Mela ad illum usque tractum profert, unde ex plano et aequo paullatim adfurgit. TZSCHVCKE. Nam utrimque lateribus promontoria expanduntur. In mediam ergo oram feptemtrionalis

lateris Monda effluit, Durius autem circa radicem, h. e. eo in loco, ubi egredi ab aequo litore in altum promontorium basis incipit. VADIANVS.

Durius) Sic Plinius 4, 34. f. 20. aliique auctores Latini. Ex Graecis Strabo 3. p. 105. f. 152. Δουρείας, vel, ut codd. quidam, in iis Mofcov. habent, Δούριος; attamen Δουρίας per ι redit p. 112. f. 162. In Ptolem. 2, 5. Δωρίας dicitur, quo etiam referri poteft Δορίου in genitivo apud Marcian. Heracl. p. 43. Hudf. Δώριος in Dione 37, 52. Δόριος in Appiani Hifp. cap. 72. 90. Primam etiam corripit Sil. Ital. 1, 234. in *Durius.* De eo fic Plinius c. l. *Durius amnis ex maximis Hifpaniae ortus in Pelendonibus et iuxta Numantiam lapfus, dein per Arevacos Vaccaeosque, disterminatis ab Afturia Vettonibus, a Lufitania Gallaecis, ibi quoque Turdulos a Bracaris arcens;* quae ex Strabone 3. p. 112. f. 162. fic inluftrantur: Oritur in Celtiberia, unde Pelendones ibi fedem habuiffe adparet, quod confirmat ipfe Plinius 3, 4. f. 3. Mannert in Geographie p. m. 322. ex Idubeda ducit prope Numantiam verfus feptemtrionem, qui fuperato illo monte ad Celtiberos progreditur. Lopez in tabula eius fontes in provincia *Soria* indicat, quod convenit cum veterum notatione et Ptolemaeo, qui ibi Pelendones pofuit. Büfching p. m. 6. ex regione Salamanca defcendere tradit. Inde vero praeterlabitur Numantiam et Sergantiam. (Strabo c. l. conl. pag. 105. f. 152.) A fonte autem ad oftia longitudinem illi tribuit 1970 ftadiorum Marcianus, i. e. 61 miliaria Germanica vel paullo amplius, quod parum discrepat a recentiorum notatione. *Maximum* recte a Plinio vocari conftat, quippe qui aquarum mole Taium adeo fuperat, unde Refendius in antiquit. Lufitan. lib. 2. p. m. 72. ubi omnino multa de eo conlegit, a Lufitanis proverbium vulgatum ferri fcribit: *Tagus tulit famam, fed Durius vehit aquas.* Aurum etiam vehere quidam narrant, et Sil. Ital. 1, 234. in hoc

cum Pactolo certare dicit. Quod refert Büſching p. m. 6. Iohannem III. ſceptrum ex eius auro faciendum ſibi curaſſe, neſcio an ad Tagi aurum pertineat. Vid. ſupra. Ab hoc flumine Luſitania incipiebat. (Plin. 4, 35. ſ. 21. et alii.)

flexu) Verſus mediterranea.

Celticum) Sic et Plin. 4, 34. ſ. 20. Idem alio loco (4, 36. ſ. 22.) *Arrotrebarum promontorium* vocat ab Arrotrebis, quos in priori loco ante Celticum ponebat; Strabo *Artabros* vocat, de quo infra. Ptolemaeo 2, 6. eſt Νέριον ἀκρωτήριον ab populis itidem Neriis, qui accolebant in hoc tractu ultimi ſec. Melam. Confirmat vero omnino Strabo 3. p. 106. ſ. 153. ubi ſcribit, Artabros circa Nerium prom. habitare poſt Celticos, unde ab occidente ad ſeptemtrionem convertatur Hiſpania. Idem confirmat Ptolem. 2, 6. unde refutantur in Plinio 4, 35. ſ. 21. qui *Artabrum* etiam *Magnum* et *Oliſipponenſe* dixerunt.

§. 8. *Celtici)* Sec. Strabon. 3. pag. 106. ſ. 153. habitarunt circa Nerium promontorium eorumque cognati ad fl. Anam, qui inde egreſſi ad expeditionem bellicam hic conſederant. Ex quo convincitur Reſendius, qui in antiqu. Luſit. lib. 1. p. m. 15. Celticos dicit a Luſitanis in Baeticam transiiſſe, et urbes condidiſſe, quod doceant cognata nomina. Recte quidem hoc ad alteram opinionem. Plin. 4, 34. ſ. 20. hic memorat Celticos cognomine *Nerias* et *Praeſamarcos.* At Ptolem. 2, 5. Celticos prope Tagum ponit vel falſo, vel ex migratione poſt facta; recte. Quam vero olim late patuerit Celtarum gens, quorum nomine continebantur Hiſpani, Galli, Britanni, Illyrii, Germani, docet Cluver. in Germ. ant. 1, 2. p. 19. omninoque omnes populos trans Alpes et Iſtrum ita olim vocatos, ipſum nomen, uti Hy-

perboreorum, obſcurum fuiſſe lateque patuiſſe, Wernsdorf de republ. Galatarum cap. 2. §. 3. p. 59. et quos laudat. A Tago vero ad Artabrum prom. 30 populos habitaſſe, tradit Strabo 3. p. 106. ſ. 154.

Grovii) De varia illorum ſcriptura cf. not. crit. pag. 28 ſqq. *Sobolis Graecorum* fuerunt ſec. Plin. 4, 34. ſ. 20. et hinc Sil. Ital. 3, 366. *Gravii violato nomine Graium*, quam opinionem adſtruunt alii, qui Graecos in iſta loca veniſſe narrant, in quibus maxime eſt Iuſtinus 44, 3. ex quo Teucer poſt finem Troiani belli patria prohibitus tandem in Hiſpaniam conceſſit, et Carthaginem novam occupavit, ex qua cum in Callaeciam transiiſſet, poſitis ſedibus genti nomen dedit. Callaeciae etiam portio Amphilochi dicebatur. Accedit Strabo 3. p. 108. ſ. 157. qui ex variis auctoribus refert, Graecos hic et ulterius conſediſſe, tum in Callaecis urbem etiam Amphilochos memorat, cuius origo ad Teucri ſocios et in primis ad Amphilochum pertinet. Aliam praeterea huius originis urbem addit Ἕλληνες dictam, quae a Plinio c. l. vocatur *Helenos*, vel, uti mavult Nonius in Hiſp. cap. 41. *Hellenos*, ut vocem Graecam referat. Denique commemoratur urbs Tyde, Τοῦδαι in Ptolem. 2, 6. *caſtellum* Plinio, a Diomede condita. Cf. Sil. Ital. 16, 368. qui hinc *Aetolam* vocat 3, 367. Bene autem Drakenborch. ad priorem locum ex Dionyſio v. 483. et Avieno v. 648. docuit, Diomedem Hiſpaniam adiiſſe, certe id creditum fuiſſe; Tyden autem in Groviis conlocat Ptolemaeus. De quibus omnibus vid. Reſendius in antiqu. Luſitan. lib. 1. p. m. 37. At mirum eſt, quod Mela Callaecos, qui in ora ſederunt, amplum populum, plane praeteriit, Grovios contra memoravit, qui tamen hinc remotius habitaſſe videntur, ſi Ptolemaeum audias. Mannert p. 339. c. l. putat, Melam eos cum Bracaris commiſcuiſſe. Sed dubito, an verum ſit, et Tyden ſ. Tudas cum Groviis male Ptolemaeum poſuiſſe, numerosque corruptos credo. Nam

ſi ſeriem et nexum locorum adtendas, Grovii cum Tyde ſunt in litore, et hinc ordo etiam apud Antonin. in itin. p. 429. magis inluſtratur, vel inde Ptolemaeus. Ibi enim ſic: *Bracara, Limia, Tude,* quod et hodie convenit, ſi, quod videtur, *Bracara* eſt *Braga* vel in vicinia, et *Tyde* eſt *Tuy*. Immo vero denique Ptolemaeus Melae fidem vindicat, cum Grovios facit Callaecorum et Bracariorum populum. Forte igitur et hic Mela ſecutus eſt veteres auctores, vel ante commiſtionem Graecorum cum Celtis Grovios hic prius conſediſſe putavit; inde enim Callaecos dictos ferunt, de quo cf. Nonius in Hiſp. cap. 42. Longius enim extendiſſe, ſequentia declarant, quae alias Callaecis Bracariis adſignantur. Neque tamen ſic excuſandus, quod et hic ſuae aetatis immemor remotiſſima ſectatur, et recentioribus antiqua immiſcet.

Avo) Apud Ptolem. 2, 6. in. legitur Αὔου ποταμοῦ ἐκβολαί. Neglecti ordinis Melam accuſat Reſendius in antiqu. Luſitan. lib. 2. p. m. 76. qui hic eſſe inde a Durio debebat: *Celandus,* (ſic legit) *Avo, Naebis, Limia, Minius.* Qualis vero ſit hodie, non addit. Equidem poſt Durium in tabulis inveni *Daves;* Haſius in tabula Europae habet *Aves,* qui ad vicum *Villa de Conde* effluit a Bragada decurrens, ubi tamen Büſching p. m. 78. memorat *Deſte.* At cum Celadum in hac progreſſione praecedat, dubito, an recte Reſendius emendaverit.

Celadus) Occurrit tantum in Noſtro. H. videtur eſſe *Cavado* excurrens ad vicum *Eſpoſende.* Reſendius c. l. de eo mihi quidem obſcure ſic: ad oppida Laeciam et Maruſinos mare ingreditur, etiam navigiis aeſtu iuvante aptus. Vaſconcellus ad eum p. 275. nunc eſſe putat *Rio de Greſones.*

Naebis) Ptolem. 2, 6. in. Νῇβις, qui eius oſtium inter Limiam et Avonem ponit. Inde *pons Neviae* dici

videtur apud Anton. in itin. p. 430. qui eſt *pons Nartiae* in Geogr. Ravenn. 4, 45. corrupte, ut ex comparatione locorum in Antonino adparet. Videtur h. eſſe *Nivos* ſ. *Neva*, vel, ut in Haſii tabula legitur, *Negva*. Lopez non habet. Mannert p. m. 336. c. l. putat eſſe *Cavado*. Reſendius c. l. ſic: ubi *Cadavo* iungitur, ſub Cadavi nomine exit, ad oppidum Fanum.

Minius) Sic et Graeci. Nomen traxiſſe vult Iuſtin. 44, 3, 4. a *minio*, cuius fuit uberrima illa regio, quamquam Harduinus ad Plin. 4, 34. ſ. 20. monet, amnem *Sil*, qui in eum inlabitur, illud proferre, teſtante idem Morale, cuius verba reddit Oihenartus in notitia Vaſconiae 1, 4. p. 15. quod parum hic diſcrepat. Strabo 3. p. 105. ſ. 153. ſuo ordine ſubiungit *Limaeae*, et *Baenim* etiam dictum fuiſſe notat, pro quo tamen ante Caſaubonum Reſendius in antiqu. Luſit. lib. 2. p. 78. emendat Ναῖβις, eumque praeterea et ſitu et vicinitate utriusque fluvii erraſſe putat. Omnium vero Luſitaniae fluviorum maximum adpellat Strabo, qui ad 800 ſtadia navigari poſſit. Secundum Poſidonium apud Strabonem ex Cantabris oritur. At uterque falſa tradidit et de magnitudine et de origine, ut recte monuit Mannert p. m. 337. c. l. Et ne ſic quidem origo vera eſt, ſi fl. *Sil*, quem adhuc deſiderari in Büſchingio idem notat, veteribus etiam Minius fuit. An apud Appian. de B. Hiſp. c. 72. *Nimius* ſit *Minius* vel *Naebis*, diſceptatur, nec ſatis conſtitutum eſt. Vid. ibi Schweighaeuſer. Vol. 3. pag. 297. et antea Caſaubon. ad Strabon. c. l. Equidem praetulerim *Minius*, quia ſic lapſus fuit pronior, nec ordo repugnat. Naebis enim, quod ad alteram opinionem induxit, nunquam Ναίβιος dicitur, vel Νέβιος, uti in genit. ſcribitur apud Ptolemaeum. Ad hunc vero tenus fluvium in expeditione progreſſus Brutus Romam inde revertit, ut memorat Strabo, et quos ibi nominat Caſaubonus.

Limia) Sic et Plin. 4, 34. f. 20. effert; at Strabo 3. p. 105. f. 153. Λιμαία. Ptolem. 2, 6. Λιμίας, quod praefero a Λιμίου in genitivo. Addit Mela, illi cognomen *Oblivionis* fuiffe, quod plurimi auctores confirmant. In Graecis eft ὁ τῆς Λήθης, ut apud Strabonem c. l. Plutarch. in Qu. Rom. pag. 104. (Opp. Vol. 7. Lipf.) Et fic Latini *Oblivionis* vocant, ut Plin. 4, 35. f. 22. Salluftius tefte Servio ad Virgil. Aen. 1, 267. Flor. 2, 17, 12. Cafaubonus adeo ad Strabonem contendit, femper in genitivo cafu efferendum effe, et notat Appianum de reb. Hifpan. cap. 72. (cf. et cap. 71.) ubi in accuf. dicitur Λήθην, et Livium in epit. lib. 55. *fl. Oblivionem*, ubi Schellerus etiam in Lex. h. v. malit *Oblivionis*. Cf. Tollius ad Appian. c. l. qui ex Cafaubono fua haufit, et fic Bochart. in Chanaan 1, 34. Hunc tamen cafum defendi etiam poffe ad Appian. Vol. 3. pag. 297. cenfet Schweighaeuferus, cum infuper Strabo c. l. moneat, Βελιῶνα (Βελίωνα Mofcov.) etiam vocari, in quo Latinam vocem latere non temere putarunt. Plinius tamen c. l. eos notat, qui fic adpellent, cum potius ad *Aeminium* pertineat hac cognomen, cui adfentitur Harduinus. Fuit quidem ille fluvius h. *Agveda*, et urbs *Aeminium* apud Ptolem. 2, 5. in mediterraneis, fed huc non pertinet. Nec recte notat Harduinus, Melam confudiffe utrumque, Appianum diftinxiffe. At in Appiano non folum non legitur Aeminius, fed ne intelligi quidem poteft, cum ultra Durium ibi progreffus fit Brutus ad Bracaros in eam regionem, ubi commemorati illi hactenus fluvii excurrebant. Tum fec. Varronem apud Plinium Aeminius CC M. P. a Minio aberat. Minium porro fuiffe ὅρον τῆς Βρούτου στρατείας diferte dicit Strabo, cum Oblivionis ille fluvium primus fuperaffet, ut tradunt Plutarchus, Livius et alii c. c. l. l. Aeminium autem ante Brutum Romani traieciffe videntur, quippe qui iam diu abhinc in Vaccaeis res gefferant. Brutus autem ad occafum verfus Oceanum contendit, et primus usque eo regionem per-

domuit. Cf. Liv. c. l. Super Gravios autem illos ponit, ut Mela, Sil. Ital. 1, 235. Quidquid vero tandem eſt, cauſam adpellationis dedit Strabo c. l. Cum enim Turduli et Celtici expeditionem in ſeptemtrionales regiones facerent, et flumine hoc traiecto ſeditio orta eſſet aucta ducis obitu, quaſi obliti priſtinarum ſedium, diſperſi ibi manſerunt. Quaeri non temere cum Mannerto p. 337. c. l. poteſt, unde Graecum nomen venerit ab his populis impoſitum, ad quod, ſi vera eſt narratio, nihil aliud reſponderi poteſt, quam ut a Graecis ibi conſidentibus nomen tenuerint, vel Graeci ſua lingua Romanis nota ſic expreſſerint. I. Gronovius MS. *Limia* vocem Hiſpanicam cenſet, quae videatur notaſſe *oblivio*, unde milites varii Graece loquentes Λήθην dixerint. Fama vero eius rei, vel verbi atrocitas tantum Bruti militibus incuſſerat metum, ut non niſi coacti transirent. Cf. Livius et Florus c. c. l. l. Secundum Reſendium in antiqu. Luſit. lib. 2. p. m. 77. non longe oritur ex paluſtribus quibusdam locis inter Aquicaldenſem urbem et Montem Regium, tractusque ille vulgo vocatur *Limia*, incolae *Limici*, quo nomine occurrunt in columna Aquiflavienſi, (Aquiflavia h. *Chaves*) cuius inſcriptionem exhibet p. 37. c. l. ut et Nonius in Hiſp. cap. 57. Sed falſo ille accuſat Strabonem. Non enim dixit, hunc fluvium a Celtiberis et Vaccaeis fluere, ſed Durium tantum per illos populos deſcendere adfirmat; hunc autem poſt Durium aliosque fluvios demum memorat.

Lambricam) Vid. quae disſerui in not. crit. p. 33 ſqq. de hac urbe et proximis. *Laeros* videtur eſſe *Loriz*, *Ulla* antiquum nomen retinuit.

prominet) Ex iis, quae de Ulla dicta ſunt, adparet tractus ille, ubi Mela hic ſubſiſtit; et hinc recte ſupra dixit: *reducta iterum iterumque.* Interſunt enim, quod et hodiernae tabulae oſtendunt, ſinus. *Tamaris*

h. *Tambra* f. *Tomar; Sars* h. *Sar.* Tum vero inverfo ordine hos fluvios recenfet.

Ebora) Holften. ad Ortel. pag. 73. ex Melae defcriptione nunc vocari putat vel *Porto Real*, vel *Puerto S. Maria.* Cum vero prope urbem *Muros* Tamaris i. e. *Tambra* in mare exeat, ibique et hodie portus fit, hic eft fine dubio, quo pofito reliqua etiam conveniunt. Ptolemaei 2, 6. *Artabrorum portus* ultra eft ad Celticum promontorium, ubi *S. Maria.*

turrem Augufti) Ignota ea eft hodie. Lepide Boccatius de fluminibus f. v. Sars Melam fic reddidit: *turrem Augufti, quam cognominant memorabilem.* Ceterum narrat Livius 22, 19, 6. *multas et locis altis pofitas turres Hifpania habuit, quibus et fpeculis et propugnaculis adverfus latrones utebantur.* Ab eiusmodi turri claffem R. advenientem procul confpectam effe ibi narrat. Forte etiam haec in victoriae memoriam exftructa erat, quod Domitium et Fabium Maximum ea de caufa feciffe, refert Florus 3, 2, 6.

titulo) I. e. nomine, cui haud dubie adfcripti fuerunt reliqui honores eius imperatoris, qua proprie faciunt titulum. I. GRONOVIUS *MS.* 1. Ita hanc vocem poni, multa loca in Lexicis conlecta docent. Sic praeter illa Sueton. in Calig. c. 34. *ftatuas virorum illuftrium — ita fubvertit atque disiecit, ut reftitui falvis titulis non potuerint.* Idem in Domitio c. 15. *e bafi ftatuae triumphalis titulus excuffus vi procellae.* Porro in Galba c. 2 *ftatuarum tituli.* Aurel. Victor in epit. 41, 13. *tituli aedibus infcripti.* Cf. ad 1, 11, 3.

Tamarici Neriique) Eodem ordine, diverfa tantum progreffione, apud Plin. 4, 34. f. 20. occurrunt in hoc tractu; tantum *Neriae. Tamarici* a fluvio cognomin

adpellati ſunt. A Neriis vero promontorium Celticum dictum etiam eſt *Nerium*, ut apud Strabonem 3. p. 94. ſ. 157. conſ. p. 106. ſ. 153. ubi occidentale latus Hiſpaniae cum ſeptemtrionali coit et Celtici colunt. Cf. ſupra. Sine dubio eſt promontorium, de quo Plinius 4, 35. ſ. 21. *Excurrit deinde in altum vaſto cornu promontorium, quod Artabrum appellavere — terras, maria, coelum disterminans. Illo finitur Hiſpaniae latus, et a circuitu eius incipit frons.* Idem 2, 112. ſ. 108. ad illud a Gadibus 491 M. P. ſtatuit, et eo longiſſime frontem Hiſpaniae procurrere addit. Non igitur audiendus eſt Vaſconcellus ad Reſendii antiqu. Luſitan. p. 247. qui Nerium promontorium Artabrum dictum eſſe negat.

§. 9. *Scythicum*) Sudant hic interpretes et in Hiſpania hoc promontorium quaerunt. Fruſtra. Intelligitur enim promontorium ultimum Orientis. Agit enim hic de tota ſeptemtrionis ora et toto terrae tractu. SCHOTTVS. Scythici promontorii infra quoque [3, 7, 1.] meminit, ubi ſeptemtrionis inſulas deſcribit. Putabat autem Mela, totum hoc litus, quod ab Artabris ad extremum usque ſeptemtrionem extenditur, pene eſſe rectum. Hoc ipſum quoque alii e veteribus exiſtimarunt. Errat itaque inſignis ille Geographus, [Cluver. in Germ. ant. 1, 2. p. 17.] qui hic *Trileucum* pro Scythico reponebat. Ordo Geographicus et ſenſus Melae non admittit illam correctionem. Praeterea *Trileucium*, non *Trileucum* promontorium hoc vocabatur, ab adſitis inſulis *Trileucis.* Sic itaque reſcribe apud Ptolemaeum [2, 6.] Τριλεύκιον — VOSSIVS. Primo nempe intuitu Hiſpaniae promontorium eſſe videtur, quo primum a Celtico progrediatur, dum reliquam oram deſcribat. Sic Olivarium et Florianum exiſtimaſſe notat Ortelius in theſ. h. v. etſi hic in notis Olivarius de Dacico ad Saxoniam intelligit. Et ſic nuper Fradin in nota ad h. l. Scythicum intra Hiſpaniae fines quaerendum putat propter ea, quae Mela

cap. 2. in. fubiungit. At, ut alios etiam praeteream, recte ftatuit Voffius. *Terra* enim hic non eft Hifpania tantum, fed reliqua ora verfus Scythiam et Scythiae promontorium, unde in Eoum mare curfus inflectitur, ut adparet ex lib. 3. cap. 7. Cf. etiam Plin. 6, 20. f. 17. Ita vero iam olim hunc locum intellexit Vadianus. Sed fimul inde, quod in notis MSS. monet I. Gronovius, adparet, quam nihil etiam tunc Romani fciverint de Norwegia et Suecia, vel certe parum vera et recta de illis regionibus habuerint.

parva promontoria) Veluti apud Ptolem. 2, 6. illud, in quo fuerunt arae Seftii, *Lapatia*, *Cori* promontorium, quod et *Trileucum* dictum eft, *Oeafo*, *Pyrenaei* promontorium, quod Nofter in fine capitis adtigit. *Lapatiam* a *Cori* promontorio, quod Marcianus pag. 44. Hudf. *Corium* vocat, diftinguit Voffius ad noftrum locum, et utrumque confufum non temere putat, quod in priori numeri excidiffent.

Cantabros) Vicinos hoc tempore habuerunt ab oriente Autrigones, ab occafu Paeficas, a meridie populos quosdam Celtiberorum. Cf. quae de fitu disferit Oihenartus in notitia Vafconiae 1, 2. Illis Plin. 4, 34. f. 20. tribuit 9 civitates et 3, 4. f. 3. feptem populos. Urbes eorum recenfet Ptolemaeus 2, 6. cum quo in fingulis conferri poffunt Florus 4, 12. Strabo 3. pag. 108. f. 157. Plin. 3. 4. f. 3. et Orofius 6, 21. Regio ipfa vocatur *Cantabria* in Graecis et Latinis, cuius partem olim Lacones occupaffe tradiderat cum aliis Afclepiades, tefte Strabone 3. p. 108. f. 157. Populi ferociam laborisque patientiam defcribit Sil. Ital. 3, 326. Notum eft Cantabricum bellum, in quo domiti funt ab Augufto, quem ideo paffim praedicat Horatius. At in eo ipfo animi intrepidi et invicti figna dederunt. Vid. Flor. 4, 12. Poft Tiberius impofitis tribus cohortibus eos ad ordinem et

quietem redegit. (Strabo 3. p. 127. ſ. 156.) Cf. praeter Oihenartum Nonius in Hiſp. cap. 44.

Artabri) Sic et Graeci. An iidem etiam *Arotrebae* dicti fuerint, dubium facit Plin. 4, 35. ſ. 22. certe obſcurum, recte quidem, ſi reprehendit eos, qui ad promontorium Magnum poſuerunt. Contra id diſerte adfirmat Strabo 3. p. 106. ſ. 154. Nec recte eundem impugnare videtur Reſendius in antiqu. Luſitan. lib. 1. p. m. 109. Plinii licet, ambigua tamen hic, auctoritate nixus. Nempe cum Strabo 3. p. 121. ſ. 175. Caſſiterides Artabrorum promontorio adponit, Plinius Arotrebarum promontorio. Porro Strabo 3. p. 106. ſ. 153. Artabros producit iuxta Nerium promontorium, Plinius 4, 34. ſ. 20. Arotrebas ante Celticum, quod idem eſt, et Ptolem. 2, 6. ibi habet Artabrorum portum. In ultimis autem Luſitaniae populis eos conlocat Strabo 3. p. 101. ſ. 147. verſus occaſum et ſeptemtrionem, ubi erat promontorium Celticum, terramque aureo ſtanno albo permiſtam apud eos reperiri, quam fluvii devehant, ipſi incolae purgent.

Aſtures) Strabo 3. pag. 105. ſ. 152. Ἀστουρίων habet, ſed idem 3. p. 112. ſ. 162. Ἀστύρων, quam formam etiam in priori loco, vel per *ου* praefert Caſaubonus. De utriusque uſu cf. not. crit. p. 40 ſq. ubi etiam de nominis cauſa dictum et de *y* in Latinis. Apud Gruterum item variant inſcriptiones, quae pag. 193, 3. 426, 5. habent *u*, p. 463, 4. *y*. Regio Ἀστουρία apud Ptolem. 2, 6. et hinc *Aſturius* et *Aſtyrius*. Ad occidentem finitimos fuiſſe Callaecis adfirmat Strabo 3. pag. 105. ſ. 152. quod et cum Ptolemaeo congruit. Fortiſſimam gentem, ut Cantabros, vocat Oroſius 6, 21. et Callaeciae portionem cum Cantabris facit. Olim dividebantur in *Transmontanos* et *Auguſtanos*, et 12 populis conſtabant. (Plin. 3, 4. ſ. 3.) Primaria urbs *Aſturica* vocatur a Ptol. 2, 6. cognomine *Auguſta*, etſi Amacis tribuit, qui fuerunt ſine

dubio Afturum populus. Plinius enim c. l. omnino Afturicam urbem magnificam Afturum commemorat. Hodie *Aftorga.* Regio fuit montibus filvisque horrida, (Flor. 4, 12, 54.) auri ferax, (Plin. 33, 21. f. 4. Silius Ital. 1, 231.) equis nobilis. (Sil. Ital. 3, 335 fq. Martialis 14, 199. et quos memorant ad Silium Drakenb. et Ruperti.) Cf. Nonius in Hifp. cap. 43.

Adobricam) Cf. de ea not. crit. p. 42. et de fluminibus p. 43 fq.

Seftianas) Confudiffe videtur cum Augufti turri apud Ptolem. 2, 6. quia poft Nerium promontorium ponit, ubi fere haec fuit, ut fupra Nofter dixit. Sine dubio autem, quod hic I. Gronovius MS. 1. monuit, conditae fuerunt a quodam Seftio in honorem Augufti, ut barbaros hos Hifpanos ad reverentiam Augufti tamquam numinis hoc modo adliceret. Auguftus autem folus denique potuit hos populos domare, qui populum R. femper vexaverant, et magnis faepe ftragibus adfecerant. Solebant autem Augufto templa, facerdotes et collegia facrare, quidni aras? Et fic eius ara fuit Lugduni, ut narrant Dio 54, 32. Livii epit. 137. Iuvenal. 1, 44. Sueton. in Calig. cap. 2. cuius infcriptionem adfert Strabo 4. p. 133. f. 192. Vivus quidem haec in provinciis non nifi communi fuo et reipublicae nomine recepit fec. Sueton. in Aug. cap. 52. etfi contra adfirmat Aurel. Vict. in Caef. cap. 1. ubi cf. Arntzen. ad Sueton. Oudendorp. et quos laudant. Quis vero fuerit ille Seftius, non dixerim. Forte fuit is, qui Octavii aetate variis rebus geftis interfuit, et, quamvis Octavii partibus non deditus, tamen poft in eius locum conful fuffectus eft. Vid. Schweighaeufer. ad Appian. Vol. 3. pag. 837. et Freinshem. in fubplement. Livii 136, 1.

§. 10. *Saliam)* Cf. not. crit. p. 46.

ſpatium —) Haec ita Plinius 4, 34. ſ. 20. exprimit: *A Pyrenaei promontorio Hiſpania incipit, anguſtior non Gallia modo, verum etiam ſemetipſa, immenſum quantum hinc Oceano, illinc Iberico mari comprimentibus.* Cf. 3, 4. ſ. 3. f. ubi latitudinem a Tarracone ad litus Olarſonis ſtatuit 307 M. P. De *Cantabris* vid. ſupra.

Varduli) Ad Oceanum cum Cantabris ponit etiam Plin. 3, 4. ſ. 3. et illis aliquas urbes tribuit, in quibus eſt *Menoſca,* quam unam habet Ptolem. 2, 6. in litore, plures in interiori regione.

noſtro ore) Hic praetextus ſaepe adiuvit Romanos inertes, ut quaſi iure abſterrerentur ab laboribus, qui tanto erat excuſabilior, quoniam ipſi etiam viri docti et laborioſi paſſim eodem utuntur, prout ſic Servius dicit de Virgilio, quum res R. inchoat offenſus materia et nominum aſperitate ad eclog. 6, 3. Hinc Ovid. Triſt. 3, 10, 5. *Sauromatae cingunt, fera gens, Beſſique Getaeque. Quam non ingenio nomina digna meo!* I. GRONOVIVS *MS.* Nempe Graeci et Romani multa nomina ſubpreſſerunt, quia barbaros ſonos exoſi erant. Plinius ipſe ſaepe tantum Latiali ſermone dictu facilia adfert, uti aperte profitetur de Hiſpaniae urbibus 3, 3. ſ. 1. Evicit tamen poſtea Ptolemaeus. De aſperitate nominum aliquot propriorum explicat etiam Oihenartus in notit. Vaſcon. 1, 12.

Concanos) Cf. in not. crit. pag. 49. Equini ſanguinis potu delectatos fuiſſe, indicant Horat. 3. od. 4, 34. Sil. Ital. 3, 361. Fuiſſe ex Cantabris indicat Ptolem. 2, 6. qui in Cantabris producit urbem Κονκάνα (ſic pro Κουκάνα Cod. Palat.) et, ſi apud Strabon. 3. p. 112. ſ. 163. quod videtur, iidem ſunt Coniſci, novum inde accedit pondus, quod diſerte Cantabris adſcribuntur. Nec aliter explicari, ſi vera eſt emendatio, patitur ſeries in Mela.

An iidem ſint Κόνιοι apud Polyb. 10, 7. uti videtur Caſaubono, dubium eſt ex ſitu intra Herculeas columnas; immo ſunt *Cunei*, ut adpellat in hoc tractu Appian. in Hiſpan. cap. 57. alias *Cynetes*, de quo ſupra dixi ad §. 6. Cf. Schweighaeuſer. ad Polyb. c. l.

Salenos) Vocantur a *Salia* amne, cuius paullo ante meminit Mela. Ab eodem fluvio *Saleniana* locus dictus occurrit in Anton. itin. p. 427. Ptolemaeus quoque 2, 6. *Selinos* populos agnoſcit, quorum urbs *Nardinium*, de iis ipſis, ut arbitror, intelligens. H. BARBARVS. Neutrum huc convenit. Nam in Antonino Codd. habent vel praeferunt *Salaniana*, nec, ſi illud haberent, ad Cantabros pertineret, quia locus ille fuit apud Bracaram 21 M. P. hinc diſtans, *Saeleni* vero (ſic enim) in Ptolemaeo infra Aſturiam et Cantabriam ponuntur.

Autrigones) Strabonis 3. p. 107. ſ. 155. Ἀλλότριγες, ut putat Oihenartus c. l. 1, 2. pag. 7. late ultra citraque Iberum effuſi. Occurrunt Autrigones apud Plin. 3, 4. ſ. 3. Ptolemaeum 2, 6. a quibus etiam eorum oppida recenſentur, et Oroſ. 21, 6. in vicinia Cantabrorum. De *Nanaſa* cf. not. crit. p. 51. H. creditur eſſe fluvius, qui per Bilbao et Portugalere, Biſcaiae urbes, fluit, nec procul inde in Oceanum exit. Cf. Oihenartus c. l. 1, 5. et quos laudat, Florianus 1, 2. et Poca, illius regionis incola, de las antiquas poblationes de Eſpaña. Quidam putant *Bidaſſoa*. At hic eſt in Pyrenaeis, ubi nunc ſunt confinia Hiſpaniae et Galliae.

Devales) De hoc et ſequ. cf. not. crit. p. 55.

Ocaſonem) Ptolem. 2, 6. Οἰασὼ πόλις et ἄκρον Πυρήνης in Vaſconibus. Marcian. p. 45. Hudſ. Οἰάσσω. In Plinio 3, 4. ſ. 3. et 4, 34. ſ. 20. vocatur *Olarſo*, quod ſitus declarat, unde Strabonis 3. p. 111. ſ. 161. *Ida-*

mufam iudicat Cafaubonus, adfentiente Marca in Marca Hifpan. 1, 14, 8. qui h. *S. Nicolai de Orio* dici putat, ut *Orio* fluvium. Cardo quaeftionis in eo verfatur, an *Menlafcus* Ptolemaei fit Melae *Magrada*, uti cenfent Marca c. l. Villanovanus ad Ptolem. c. l. Quodfi hic fluvius ab Oeafone duabus circiter magnis leucis fec. Ptolemaei numeros remotus fuit, non convenire videtur Oeafon vico *Orio*, qui parum a fl. Orio diftat, praeterea non in ipfa ora, quam Mela defcribit, fitus eft, et latitudine, non longitudine, ut eft apud Ptolemaeum, ab illius fluvii oftio feparatur. Numeros vero in Ptolemaeo corruptos non effe, innuit Cod. Parif. in quo ille fluvius non Vafconibus, fed Vardulis tribuitur. Ex quo uterque diverfus effe videtur. Rectius porro Oeafo h. fit *Fontarrabia* f. *Fuente-Rabia* ad fl. *Andaya* f. *Vidafoa*, Menlafcus Ptolemaei *Orio*. Cf. Mannert p. m. 355. et qui plura de hoc fluvio adferunt, Marca c. l. et Oihenartus c. l. 2, 8. p. 166. qui etiam certe in vicinia Fontarrabiae Oeafonem quaerit. Hoc unum difficultatem moveat, quod Mela fubiicit, hinc ad Pyrenaei iugi promontorium Vardulos pertinere. Nihil enim hinc fere aut parum terrae fupereft, quod occupare et habitare potuerint. Quid fi igitur putemus Oeafonem effe h. *S. Sebaftiani* et fluvium Magradam h. *Urumea*. Ita quidem tabulae fuadent, et adiuvat auctoritas Floriani, Ocampi et Garibani, qui referente Oihenarto p. 166. c. l. tradunt, proxime muros urbis *S. Sebaftiani* illum fluvium in mare excurrere. Quod igitur fupereft, Vafcones tenuerunt. Nam fic Plinius 4, 34. f. 20. commode inter Oeafonem et Pyrenaeum ponit *Vafconum faltus*, et a Mela illi omitti hic potuerunt. Sublata effet difficultas, fi, quod adfirmat Scaliger lib. 1. Aufonn. lectt. cap. 6. Vafcones cum Cantabris a Meffala victi in Aquitaniam tranfierint; at non probat, et repugnant Strabo, Plinius, Ptolemaeus, qui eos in Hifpania commemorant.

CAP. II.

GALLIAE ORA EXTERIOR.

§. 1. *Galliae)* De ea ſupra ad 2, 5. ubi oram interiorem deſcripſit.

nihil progreſſa) H. e. eadem linea, in qua Hiſpaniam excipit, ſe porrigens. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

advertit) I. e. illuc dirigit. IDEM.

§. 2. *amoena)* Olim non fuiſſe, docet Varro 1, 7. quod et videtur indicare Strabo 4. p. 123. ſ. 178. et in primis Cicero de provinc. conſul. cap. 12. ubi defectu culturae potius, quam ſoli eam fuiſſe putat Abramius. Melae igitur tempore amoenior reddita.

immanibus) Propter honorem naturaliter inſitum, prout lib. 1. cap. 9. dixit *immanem lacum* de Nilo, vel propter hominum ſacrificia, de quibus mox aget. I. GRONOVIVS *MS.* Kappius in indice h. v. explicat ingens. Sed dictum eſt de h. voce in notis crit. ad h. l. p. 60. Ceterum ſic Ovidius Faſtor. 4, 249. *amoena fontibus*, et, ut Noſter, Salvianus lib. 6. p. 249. de Gallia Narbonenſi: *amoenata lucis*. Hinc Noſter 2, 1, 6. *amoenus amnis*, 3, 10, 4. *amoeni ſaltus*. Dicitur autem hic per inverſionem pro habet amoenos lucos. Sic Tacit. de Germ. cap. 5. in. *ſilvis horrida aut paludibus foeda*.

frigoris) Idem confirmat Iul. Caeſ. de B. G. in. ubi: *Nam propter frigora, quod Gallia ſub ſeptemtrionibus poſita eſt, non modo frumenta in agris matura non erant, ſed ne pabuli quidem ſatis magna copia ſuppetebat.* Frumentorum et leguminum aliqua genera, quamvis modico frigore, aduri et eneccari, experientia teſtatur et docuit olim Columella lib. 2. cap. 9. 10. Pallad. 1, 6. aliique.

ſuperbae) Sic quidem Mela Hiſpanus de Gallis; at longe plures Galli ſuperbiam, et quae eam ſequuntur, Hiſpanis obiiciunt. Utri rectius, aliorum iudicium eſto. Hoc quidem conſtat, duabus iſtis gentibus idem olim ac nunc fuiſſe ingenium, hoc eſt, valde diverſum. Verum an propterea aeque olim ſe mutuo oderint, id multi non exiſtimant. VADIANVS. Discrimen temporum ſtatuendum. De *ſuperſtitione* cf. Freret ſur la religion des Gaulois in Memoires — de Paris T. 24. p. 389 ſqq. *Immanitatem* multi notant, de qua poſtea. Ita omnino *truces* adpellat Avien. in deſcr. v. 422. *immanes nationes* Cicero pro Fonteio cap. 14. m. et *crudeliſſimas* cap. 15. f.

caederent) De humanis olim ſacrificiis multa populorum exempla producuntur. Cf. Meiners in commentatt. Goetting. Vol. 8. p. 68 ſqq. Vol. 9. p. 63 ſqq. ex veteribus Sextus Empiricus 2, 24. p. 179. Auguſtin. de civ. Dei 7, 19. Iamblich. de abſtin. anim. 2, 54 ſqq. ubi etiam de abolito poſtea eo more, aliique, quos laudant Abramius et Graevius ad Cic. pro Balbo cap. 19. De Gallis Cic. pro Fonteio cap. 10. Strabo 4. pag. 156. ſ. 198. notat ἀνθρωποθυσίας illarumque morem, quo alii ſagittis confodiebantur, vel cruci adfigebantur, alii cremabantur. Iul. Caeſ. de B. G. 6, 16. *pro victimis homines immolant*, et poſt ſimulacra eſſe addit, quorum contexta viminibus membra vivis hominibus compleantur, homines vero iis ſuccenſis flamma circumventi exanimentur. Cf. Martian. Cap. 6. p. 204. Diodor. 5, 31. ubi ritum deſcribit, Plutarch. de ſuperſtit. ſub fin. Dionyſ. Halic. 1, 38. Lucan. 1, 444. Lactant. 1, 21. Minuc. Felix cap. 30. et quos hic indicavit Schottus, et Palmerius in apologia pro Lucano p. 934 ſqq. in ed. Oudend. Omnino de religione Gallorum cf. Fenel, Freret in Memoires — de Paris T. 24. p. 345 ſqq. et p. 389 ſqq. ubi et de hoc ritu, et in peculiari libro Martin T. 1. p. 86 ſqq. Ita vero placarunt *Mercurium* ſec. Minuc. Fel. c. l. vel

potius ex ipſorum lingua *Teutatem*, ut dicit Lactant. c. l. et Lucan. 1, 444. Videtur fuiſſe Aegyptiorum *Thot*, ut putat Euſeb. in praepar. Evang. 1, 9. etſi id negat Martin T. 1. p. 49. c. l. Plura autem de eo dabunt conlecta Voſſ. de idol. 1, 35. Bochart. in Chan. 1, 42. et quos laudat Bünemann. ad Lactant. c. l. Falſo tamen id ex Livio 26, 44. probat Bochartus, cum in nullo codice Teutates ibi reperiatur, et vox iſta aliunde inferta fuit, quod et ibi monuit Dukerus. Contra Martin pag. 326. c. l. ex Celtica L. ducit, ut ſit *pater populi*. *Tat* uſum et hodie in Franco-Gallis retinuit, et olim L. L. viguit. Vid. in primis Scaliger in lectt. Auſon. 1, 29. ubi etiam inſcriptiones exhibet. Mercurium vero fuiſſe a Romanis vel Graecis deductum negat Martin p. 17. c. l. ex Luciani Iove Tragoedo cap. 13. ubi Mercurius dicit: *Ἐγὼ δ' οὐ πολύγλωσσός εἰμι, ὥστε καὶ Σκύθαις καὶ Πέρσαις καὶ Κελτοῖς συνετὰ κηρύττειν.* Poſt p. 53. evincere ſtudet, a Gallis potius Graecos excepiſſe. Mercurium tamen in eo agnoverunt, vel eum cenſuerunt Iul. Caeſ. de B. G. 6, 17. et alii. Alius Deus, in cuius honorem humanae victimae oblatae fuiſſe traduntur, adpellatur *Eſus*, ut docent Lucanus, Lactantius c. c. l. l. Martem eum fuiſſe putat Bünemann ad Lactantium p. 135. Cf. de eo etiam Voſſius de idolol. c. l. et Martin pag. 62. et 252. qui tamen Martem fuiſſe negat, ſed ſignificare omnino *θεὸν ἄγνωστον*, qualis in S. S. commemoratur, Martem vero habitum, quia Eſus ſ. Deus paſſim horribilis, Deusque exercituum adpelletur, quae ſane ſunt levia. Summum autem Deum, vel omnino Deum eam vocem indicare, docet ex vocabulo Gr. *αἶσα* apud Ariſtot. de mundo 7, 3. et auctore Etym. M. quibus addi poteſt Sueton. in Aug. cap. 97. ubi dicitur, vocem *Aeſar* apud Etruſcos ſignificare Deum, ſuffragante Dione 65, 29. ubi cf. Reimarus, qui hariolari Martinum dicit, quod Gallorum Aeſum et Graecorum *Δία* eundem eſſe velit. Cf. etiam Heſychius ſ. v. *Αἶσοι*. Tum quercus forma cultum fuiſſe,

contendit Martin p. 258. et 276. de quo cf. Max. Tyr. 38. f. 8, 8. in. Quod vero in Parisiensis templi cippo humana effigie adpareat, id adulationis causa in honorem Tiberii factum putat, qui hunc morem sustulerit.

§. 3. *abolitae)* Vult adulari Claudio, tamquam, quod priores Caesares impetrare non poterant, illis extorserit, ut scribit Sueton. in Claudio c. 25. I. GRONOVIVS *MS.* Monent tamen ad Suetonium Ernesti et Oudendorp. abolendum illum ritum sanxisse Claudium, at frustra. Diserte enim Procopius de B. Goth. 2, 25. scribit: Οἱ βάρβαροι οὗτοι Χριστιανοὶ γεγονότες — θυσίαις χρώμενοι ἀνθρώπων. Cf. Euseb. de praeparat. Evang. 4, 17. Lipsius ad Tacit. de Germ. c. 9. A Tiberio tamen sublata fuisse illa sacrificia, auctor est Plinius 30, 4. f. 1. quamquam obscurius id tradit, Druidas enim Gallorum sustulisse ait, quibus sic tribuere videtur. Sueton. in Tiber. c. 36. Mathematicos (magos addit Dio 57, 15. et Tacit. Ann. 2, 32.) a Tiberio expulsos esse, tantum refert, quod iam Maecenas Augusto suaserat. (Dio 52, 36. cf. 49, 43.) Aliquoties tamen illa lex repetita videtur cum ipso illo ritu foedo. In Claudio quidem consentit Aurelius Vict. de Caesar. cap. 4. Quae quidem conciliare tentat Lipsius ad Tacit. Ann. 12, 42. nempe Tiberium illa sacra in urbe tantum sustulisse, Claudium in Gallia ipsa. Post tamen inhumanus licet Heliogabalus humanas hostias recidit, ut narrat Lampridius in vita cap. 8. in. Sed et olim advenarum mactationem ab Hercule abrogatam fuisse, adfirmat Diodor. 4, 19. in. Quare ad eas saepe redierunt, et novis legibus coerceri subinde debebant, quod et existimat Martin p. 229. c. l. Bestias tamen etiam immolasse ex vetere monumento, cuius species exhibetur, probat idem p. 102. s.

caedibus) Sic numero plurali passim occurrit. Vid. Drakenb. ad Liv. 27, 18, 19. Oudendorp. ad Caes.

de B. G. 5, 94. qui ibi repoſuit pluralem, quem antea editores in ſingularem mutaverant, et alia plura exempla propoſuit. *Ultimis* a Kappio in indice h. v. explicatur: de quibus modo dixeram, nempe humanis; nec in *humanis* mutandum eſſe monet. Aliter quidem ſenſus minime ſubeſſe videtur. Alio modo dicit Mela 2, 1, 9. *ultima pietatis officia*, Eumen. in paneg. ad Conſtantin. Aug. 10, 2. *ultimis cruciatibus punire*, et ſic de aliis rebus, quarum ſunt gradus et quaſi numeri. At *caedes* in univerſum dicitur, et antea dictum eſt a Mela. Formula *altaribus admovere* ſolemnis eſt in hac re de victimis. Exempla conlegit Cannegieter ad Aviani fab. 36, 12. Cf. etiam Drakenb. ad Liv. 45, 27, 9. et quos nominat. Sic Iuſtin. 18, 6. et Oroſ. 4, 6. in. de humanis victimis apud Carthaginienſes, Ammian. 24, 6. f. de iis, quas ex captis hoſtibus paraverat Iulianus.

delibant) Morſu, quod abolitae feritatis eſt indicium. VADIANVS. Tondebant, aut auferebant veſtes. VIR DOCTVS *ad edit.* 1696. Tamquam ſine humano ſanguine non poſſent ſatisfacere publicae ſuperſtitioni, ut inde Claudius non potuerit vetare, ut aliquid ſanguinis ex eorum corporibus ducerent, quos vocat *devotos*, ex ritu pr. Gallico, qui idcirco debebant occidi; nunc tantum ſecantur aliquae venae. I. GRONOVIVS *MS.* Rectius ad vulnerationem et conſecutam inde ſanguinis effuſionem, ut tamen umbra vel ſpecies aliqua mactationis exiſteret, refertur, quod et Mela declarat. Verbum enim *delibare* vi ſignificationis propriae poſtulat, ut ſit, leviter cutem aperire et ſanguinem elicere. Sic in Americae quibusdam regionibus delibant infantes, quos antea immolaverant, et agnos ſubſtituunt.

facundiam) Videtur adludere ad Herculem Graecum, cuius imaginem deſcribit Lucianus in Dialogo iſtius nominis. I. GRONOVIVS *MS.*

Druides) Nominis origo et etymologia varia fertur. Cf. Freret in hift. de l'academie — de Paris T. 18. p. 185 fqq. Hafaeus in fylloge differt. n. 10. Romani ufitate derivant a Graeco δρῦς. Sic Plin. 16. f. *roborum eligunt lucos — ut inde adpellati quoque terminatione Gr. poffint Druides vocari.* Hinc Σαρωνίδες apud Diodor. 5, 31. ab eadem Gr. voce i. e. κοῖλαι δρύες, ut quidam putant. Cf. etiam Hefych. h. v. At follicitata eft illa lectio, praeter alios, ab Rhodomanno et Weffelingio, qui volunt Δρουίδας pro Σαρωνίδας, hic etiam ex aliis codd. pofuit Σαρουνίδας. Exploferunt alii hanc etymologiam, quae non cadat in veteres Gallos, et ex vocum tantum fimilitudine ducta fit, ut alia. Cf. If. Cafaubon. ad Diog. Laert. in prooem. in. Davif. ad Iul. Caef. de B. G. 6, 13. Melius alii ad Celticam linguam confugiunt, in qua occurrit vox *Deru* i. e. quercus, de qua vid. Martin. T. 1. pag. 176. c. l. et Davif. c. l. Alii tamen, ut Pezron, quem inducit Martin, aliam vocem Celticam huc arceffunt, *Hud* i. e. decantatio, vel, ut Freret, Celticam vel Hibernicam *De* f. *Di* i. e. Deus, et *Rhaidhim* f. *Rhouidhim* i. e. loqui, ut fit quafi Theologus. In carminibus enim Britannicis faec. 5. et 6. quibus nondum plane exftirpata fuit religio Druidarum, reperiuntur Druidae dicti *Derouyddeh.* Quidam, ut Bucherius in Belgio Rom. 5, 4, 14. recurrunt ad Celticam vocem *Drud* i. e. vir ftrenuus, fidelis. Vid. Harduin. ad Plin. 16. f. Ex lingua Hebraica דרש i. e. exquifivit, confuluit, repetit Voff. ad Iul. Caef. c. l. quamquam denique, ut incertum, id dimittit; conftantius tuetur Schedius de Diis German. 2. cap. 3. Germanorum et Gothorum *Druhtin* f. *Drottin*, i. e. domus, herus, in fubfidium vocat Hafaeus c. l. Qui ex Graecis derivant, non folum veteres quosdam teftes habere videntur, vel adiutores, fed et locum Iulii Caef. de B. G. 6, 14. ubi traditur, Graecis literis ufos effe Druidas, quod a Phocaeis, Maffiliae conditoribus, profectum putant viri docti,

Cf. ad Iul. Caef. c. l. notata. Obftat vero locus alius 5, 48. ubi Caefar narrat, fe Graecis literis Ciceroni epiftolam mififfe, ne intercepta ea ab hoftibus confilia cognofcerentur. Superiora igitur pertinere tantum videntur ad characteres et formas literarum, ita ut linguam fuam literis Graecis expreflerint. Quod quidem teftatur antiquiffimum monumentum Gallicum, quod Graecis literis Latina exhibet, ab aliquibus propofitum, in quibus Martin in hift. des Gaulois T. 1. p. 39. De numis, qui idem declarant, cf. Bouteroue in recherches des monnoyes de France p. 43. 62 fq. et 191. Neque vero a Maffilienfibus, vel Phocaeis accepiffe, eruta horum monumenta docent, ut monet Martin p. 42. c. l. Propugnat tamen pro ipfo Gr. L. ufu Cluver. in Germ. ant. 1, 3. pag. 23. ex Luciani Hercule Gallo, ubi is narrat, fe in Gallia reperiffe hominem, (!) ἀκριβῶς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἀφιέντα; de Caefaris illa epiftola putat, Nervios fpectare, Germanicae originis; denique non omnes omnino Graece loqui potuiffe, quod a vero non alienum videtur. Ita ftatuit etiam Hendreich in Maffilia p. 193. Certe amorem Graecarum literarum a Maffilienfibus ad Gallos defluxiffe, diferte teftatur Strabo 4. p. 125. f. 181. Referunt huc etiam certamen Gr. et Lat. facundiae, Lugduni a Caligula inftitutum, de quo Sueton. cap. 20. *Magos* eos vocat Plin. 16. f. (cf. 30, 4. f. 1. et Martin p. 204. c. l.) *theologos*, *philofophos* et *vates* Diodor. Sic. 5, 31. et facrificia curare dicit, quae ab aliis (vid. fupra) narrantur. Nofter *fapientiae magiftros*, quod ftrenue tuetur Baudeau in Memoire à confulter pour les anciens Druides Gaulois contre Mr. Bailli, (Paris 1777. 8.) qui in lettres fur l'origine des fciences — contenderat, literas a feptemtrione in auftrum migraffe, Galliamque tunc, cum primum aftronomicae obfervationes alibi factae fuerint, ignotam fuiffe. Ceterum unum modo, quod monet I. Gronovius MS. ordinem facerdotum ponit Mela, cum praeter Druidas effent quoque *Bardi* [poetae hi] et

Eubages, de quibus agit Valeſius ad Ammian. 15, 9. De eorum moribus, vita, praeceptis aliisque conſulendus eſt praeter Noſtrum in primis Iul. Caeſ. de B. G. 6, 13 ſqq. et quae conlegerunt de iis Martin in libro la religion des Gaulois. Multorum de iis ſcripta recenſentur in den Beyträgen zur critiſchen Hiſtorie der Deutſchen Sprache P. 2. n. 11. p. 325 — 343. quae et augeri poſſint. Fuerunt praeterea etiam *Druides feminae*, quo ſpectat inſcriptio apud Gruter. p. 62, 19. in qua leguntur haec: *Apete Druis antiſtita ſomnio monita. Gallicanae Druides* commemorantur in Vopiſci Aureliano cap. 44. ubi multa de iis congeſſit Salmaſius et ad Lampridii Alex. Sever. cap. 60.

velint) Potuiſſet dicere, ut inceperat, *voluntatem*, quippe quae vox in uſu eſt, cum alias inopia tales variationes gignat. Sed id variandi genus ſaepe etiam ab arbitrio ſcriptorum pendet. Iul. Caeſ. 6, 14. de re ipſa ſic: *multa de deorum immortalium vi ac poteſtate diſputant, et iuventuti tranſdunt.*

vicenis) Explicat ſic vocem *diu*. In re conſentit Iul. Caeſ. c. l. quamvis haec habet; *nonnulli annos vicenos in diſciplina permanent.* Banier in Götterlehre Vol. 2, p. 645. putat, Gallis etiam arcanas ſuas doctrinas occultaſſe. *Saltibus* autem dicit Noſter, cum ante Iul. Caeſarem templa habuiſſe videantur. Cf. Martin. T. 1, liv. 1, ch. 13. 14.

praecipiunt) Antea docent. Hoc enim verbum de magiſtro etiam dici ſolet, qui artem aliquam tradit, cuius exempla ſunt obvia.

effluxit) Omnia enim arcanis ſermonibus tradiderunt, nec libris quidquam mandarunt. Certe an Druidarum ſcripta aliqua exſtent, ſe neſcire fatetur Origenes

contra Celſum 1. p. 335. T. 1. (ed. de la Rue.) Multa autem tradidiſſe ait, Iudaicae religioni finitima.

meliores) Fortiores. Sic Livius 2, 51, 3. *meliorem militem, recepto priſtino animo, in futura praemia ad certamen fecit.* Et ſic ſaepius, ut in Graecis ἀγαθός. Hinc vero Horat. 3. od. 14, 49. *non pavens funera Gallia*, ubi lani alios memorat; ex quo adparet, in vulgus profuiſſe.

aeternas) Quod haud dubie aliquis Pythagorae diſcipulus illic disſeminavit, perinde ut factum in Thracia, ſed quod ubique peſſime illuſtraverunt. I. GRONOVIVS *MS.* Pythagoram tamen ipſum in Gallia a Druidis doctrinam eorum arcanam percepiſſe, patet ex Alexandro de Symbolis Pythagoricis apud Clement. Alex. Strom. lib. 1. p. 331. (Sylb.) et Origene contra Celſ. 1. c. l. quorum teſtimoniis nititur Martin p. 220. ita, ut eam doctrinam omnino ab Aegyptiis repetat; Metempſychoſin tamen optime ex Mela refutari et coargui exiſtimat ex verbis *velut una victuri*, et quae de rebus in rogum coniectis narrantur. Contra Origenes in philoſ. c. 2. et 25. dicit, Zamolxin, Pythagorae οἰκέτην, Druidas Pythagorae philoſophiam docuiſſe, et Diodorus 5, 28. de animorum migratione opinionem Pythagorae apud eos invaluiſſe. Cf. de ea Iul. Caeſ. de B. G. c. l. et ibi Daviſius, Lucan. 1, 454 ſqq. alii, et quae ex recentioribus omnino de Gallorum religione disſeruerunt Fenel et Freret in Memoires — de Paris T. 24. p. 362 ſqq. et 389 ſqq. Ille putat pag. 366. Melam ex Romanorum theologia male *manes*, quos Gallos ignoraſſe ex Lucano 1, 453. maxime adpareat, admiſcuiſſe. Hic eorum metempſychoſin negat, et regionem animarum alteramque vitam poſt mortem crediidiſſe putat. De immortalitate animarum credita cf. etiam Papon hiſt. de Provence T. 1. P. 2. p. 485 ſqq.

apta) Immo etiam dilecta. Nam Iul. Caef. de B. G. 6, 19. f. *omnia*, inquit, *quae vivis cordi fuiſſe arbitrantur, in ignem inferunt, etiam animalia, ac paullo ſupra hanc memoriam ſervi et clientes, quos ab iis dilectos eſſe conſtabat, iuſtis funebribus confectis, una cremabantur.*

negotiorum) In quibus relatae erant rationes accepti vel expenſi. I. GRONOVIVS *MS.* 1. Exemplum adfert ſuperioris praecepti, quo docet, mortuos tenere memoria, quis ipſis ſit debitor, quem ut iure appellare poſſent, exiſtimant, illos habere debere ſyngraphas a vivis factas. Non autem exponit, qua ratione rem tam mirificam peragerent, quum ſciamus, Graecos mortuis poſuiſſe numum, quo Charontis vecturam impetrarent, ut videatur quoque de ſepultura hoc arcanum intelligi debere. Certe apud Valer. Max. 2, 6. ext. 10. eſt aliquid ſimile de pecuniis mutuis, quae apud mortuos redderentur, dandis. I. GRONOVIVS *MS.* 2. Valerii locus ita habet: *Gallos memoria proditum eſt, pecunias mutuas, quae his apud inferos redderentur, dare ſolitos, quia perſuaſum habuerunt, animas hominum immortales eſſe.* Et ſic Martin T. 1. p. 201. hunc locum interpretatur: *Les Gaulois mettoient dans le bucher, ou dans l'urne un compte exact des affaires du defunt;* et p. 222. *ils enſeveliſſent avec eux leur contes et les cedules de l'argent, qu'ils ont preté pour leur ſervir aux Enfers.* Diodor. Sic. 5, 28. notat, in rogum mortuorum epiſtolas propinquis inſcriptas conieciſſe, quas legerent. Valerius c. l. ubi eum morem explicat, addit: *Dicerem ſtultos, niſi idem bracati ſenſiſſent, quod palliatus Pythagoras credidit.* Cf. Gronov. ad Ammian. 15, 9.

una victuri) Cf. ad 2, 2, 4. Sic Athenaeus 6, 13. in. p. m. 249. unde Euſtathius ad Homer. Il. 22, 433. p. m. 1383, 17. repetit, narrat, Setianos, Gallo-

rum populum, ita regi fuiſſe addictos, ut cum eo obirent.

§. 4. *Comata —)* Sic fere Plin. 4, 31. ſ. 17. *Gallia omnis Comata uno nomine adpellata in tria populorum genera dividitur.* Varias autem Galliae fuiſſe diviſiones et adpellationes, notum. Sic *Cisalpina* et *Transalpina*, quarum illa fuit *Cispadana* et *Transpadana*, haec *Bracata* ſ. *Narbonenſis* (2, 5, 2.) et *Comata*. De illa expoſuit ſupra 2, 5. de hac in noſtro loco. Cauſa nominis patet, nimirum a comarum nutritione, quae propria erat multarum gentium, quarum recenſum agit Hadrian. Iunius in comment. de coma cap. 3. Secutus autem hic eſt Noſter diviſionem a Iulio Caeſare factam de B. G. 1, 1. in. ut Plinius, quam et Strabo notat lib. 4. in. ſed minus recte ad partes ſuas trahit, monente ibi Caſaubono. Strabo enim a meridie terminos ſtatuit mare internum, ex quo adparet, Comatam eum adiungere; Iulius Caeſar autem Cebennicis montibus definit. Et ſic Solinus c. 23. ſ. 21. in. *Galliae inter Rhenum et Pyrenaeum, item inter Oceanum et montes Gebennam ac Iuram porriguntur.* Adfert autem poſt Strabo novam Galliarum diviſionem ab Auguſto factam, quam ſecuti ſunt Marcianus p. 46. Hudſ. Stephanus, qui Aquitaniam quartam Galliae partem dicit, aliique, ut Aethicus pag. 728. (ad ed. I. Gronov. Melae.) Cf. quos laudat Harduinus ad Plin. c. l.

tria) Martin in hiſt. des Gaulois p. 146. putat, initio et primitus unam tantum gentem Galliarum illas tres partes inhabitaſſe, ſubinde alios populos acceſſiſſe, qui tandem in tres fuerint diviſi, multosque alios continuerint. Ita enim Strabo 4. pag. 133. ſ. 192. Lugduni in templo aram poſitam narrat cum inſcriptione 60 gentium, et Agrippa in oratione apud Ioſeph. de B. Iud. 2, 16. m. 305 gentes notat, Appianus de B. Civ. 2, 150. (cf. idem de reb. Gall. c. 2. extr.) quadringentas a Iul.

Caesare ſubactas. In Tacito Ann. 3, 44. in. Galliarum 64 civitates deſciviſſe legitur, et in Appiano c. l. plus quam 800 urbes captas. Cf. Lipſius et Erneſti ad Tacit. c. l. Quantum abundaverit hominum frequentia, ex armatis intelligitur, quos in bellum miſſos paſſim narrant auctores, captosque et caeſos producit cum Appiano c. l. Iul. Caeſar de B. Gallico.

ingentibus) Perinde ut Scythae, tamquam hos natura quaſi poſuerit praecipue ad terminos gentium, quos nunquam legimus in hac Gallia mutatos, perinde ut neque in Scythia. I. GRONOVIVS *MS.*

Aquitani) Gr. Ἀκυϊτανοὶ et Ἀκουϊτανοὶ apud Strabon. in. etſi hoc ſaepius et inde Ἀκουϊτανὴ μερὶς 4. p. 132. ſ. 191. Stephanus Ἀκυτανία, ut Marcian. p. 46. Hudſ. Nomen accepiſſe putant, veluti Harduinus ad Plin. 4, 33. ſ. 19. ab *aquis ſalubribus*, vel, ut alii, ab *aquis Tarbellicis*, quas adtingebat regio. Vid. Oihenartus in notit. Vaſconiae 3, 4. p. 469. Surita et Weſſeling. ad Anton. itin. p. 456. ex Plinio 4, 33. ſ. 19. 31, 2. Valeſius in notit. Galliar. pag. 32. omnino ab aquis ſalubribus nomen petitum eſſe putat. Negat tamen Martin in hiſt. des Gaules p. 154. nomenque toti genti inditum credit a populo iſtius regionis, quare et Plinius c. l. dicat, regioni ab Aquitanis nomen impoſitum fuiſſe. Alio tamen loco p. 41. Latinam illam vocem recte exiſtimat et Gallicam referre *Armoricae*, ut antea edpellata eſt Aquitania ſec. Plinium 4, 31. ſ. 17. ab *ar mor* i. e. mare, (cf. d'Anville notice de la Gaule p. 103.) unde quidem difficultas oritur, quod nemo praeter Plinium id adfirmat, et omnes inter Ligerim ponunt et Sequanam. Vid. Martin in diſſ. 2. ſ. c. l. et qui fuſius hoc tractarunt Cellarius in Geogr. ant. 2, 2, 56. et d'Anville p. 7. c. l. etſi hic difficultatem non adtigit, ſed ſimpliciter putat, ſitum reſpondere voci Celticae. Ipſi genti originem a Gallis diverſam

tribuit Martin p. 134. eamque derivat ab Hercule antiquo, quem in vetere monumento *Herculem Macusanum* adpellari credit, quippe qui ex Phoenice duxerit illos populos in Hispaniam et inde in Galliam. Cf. etiam Alteserra in rerum Aquit. lib. 4. p. 231 sq. Inde vero et ex vicinia intelligitur, quod apud Strabon. 4. p. 131. s. 190. differre a reliquis Gallis, et Hispanis similes esse dicuntur, ex quo aliqui voluerunt ab Hispanis eorum originem repetere. Cf. Memoires — de Paris T. 8. p. 421. Uti vero post Caesarem et Hirtium omnino *Galli* vocantur, sic olim omnes *Celtae*, quamquam in populos divisi. Scylax p. 2. Huds. post Iberas statim ponit Ligures et in iis Massiliam. Alii, ut Ephorus apud Strabon. 4. p. 137. s. 199. Celticam in Hispaniam usque extendunt et longe maiorem faciunt. Diodor. Sic. 5, 32. in. qui interiora supra Massiliam tenebant, et qui iuxta Alpes et cis Pyrenaeum habitabant, *Celtas* vocat, ultra eos qui positi erant, *Gallos* adpellatos tradit, etsi hic terminos longe excedit. Cf. Appian. de reb. Hisp. cap. 1. Hinc Κελτογαλλία Ptolem. 2, 7. et Eustath. ad Dionys. v. 288. σύμπαντες Εὐρωπαῖοι Γαλάται Κελτοὶ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκλήθησαν. Post invaluit *Galatia* et *Galatae*, inde *Gallia* et *Galli*, quidam promiscue *Celtae* et *Galli* dicunt, ut Plutarch. in Caesare passim. Vid. Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 23. Cellar. in Geogr. ant. 2, 2, 4. Oihenartus in notit. Vasconiae 3, 4. p. 469. Valesius in notit. Galliar. pag. 296. Martin. p. 69. c. l. ubi putat, ideo factum, quod, licet Belgae iam olim et Aquitani in Gallia fuissent, Celtica tamen sola, pars Galliae, innotuisset priscis Graecis et Romanis. Cf. Iul. Caes. de B. G. in. Noster a Pyrenaeo ad Garumnam, ut Plin. 4, 31. s. 17. profert. Et sic Caesar c. l. Gallos ab Aquitanis Garumna fl. dividit. Ptolem. 2, 7. vero ad Ligerim fl. extendit, cuius caussam subgerit Strabo 4. p. 131. s. 189. et antea p. 122. s. 177. Nempe cum nimis angustis limitibus circumscripti essent incolae, addita Galliae pars ultra Garumnam ad Ligerim,

auctore Augusto. Post idem Strabo notat, oram fuisse arenosam, et milii tantum feracem, interiorem terram laetiorem; in Tarbellis aurum inveniri. Populi, qui habitarunt, cum urbibus cognoscuntur ex Iul. Caes. de B. G. 3, 27. Strabone 4. p. 131. s. 190. Ptolem. 2, 7. quibus additi erant 14 ab Augusto inter Garumnam et Ligerim. Vid. Strabo c. l. Mela igitur Iulii Caesaris tempora respicit. Aliter et triplici divisione describitur in notitia imperii, de qua cf. Valesius p. 33. c. l.

Sequanam) Strabo 4. p. 133. s. 193. ὁ Σηκουάνας, Ptolem. 2, 8. Σηκοάνας. Eius fontes in Alpibus ponit Strabo 4. p. 133. s. 192. in quo eum falli docet Valesius in not. Gall. pag. 517. cum in planitie aperta caput eius ostendatur. Cf. etiam d'Anville in notice de la Gaule p. 598. Rectius de flexibus et ostio contra Britanniam tradit. At et hic errat Ammian. 15, 11. qui narrat, Sequanam cum Matrona prope castra Constantia (h. Coutances) in mare fundi. In Aethici cosmogr. p. 714. (ed. Melae Gronov.) *Geon* esse putatur. Vid. Valesius, d'Anville c. c. l. l. et qui eos secutus reddidit Oberlin. ad Vib. Sequ. p. 183 sq. H. quod notum, dicitur *Seine.* Noti porro sunt vel ex Iulio Caesare *Sequani*, etsi praeter nomen cum fluvio nihil habent commune, nec, quod falso tradit Strabo, Sequana per eos defluit; de quo cf. Vales. p. 518. c. l. Videntur tamen ad eum olim habitasse et post inde recessisse.

Celtae) Gr. Κέλται s. Κελτοί. Dicuntur autem modo sensu latiori, modo angustiori. Illo de omnibus Gallis, ut diserte monet Strabo 4. pag. 131. s. 189. et antea dictum est. Cf. etiam Frick de Druidis pag. 23. Latissime olim non de una gente, sed de omnium gentium militibus hoc nomen usurpatum adeo fuisse, quia *Celt* et *Gall* militem, bellatorem significet, docere nititur Nicolai in Reise Vol. 11. app. 1. p. 13 sqq. Angustiori

dicitur in noſtro loco. De variis iisdemque incertis derivationibus, ſi quis plura conlecta legere cupiat, ſatisfacere poterit Martin p. 42. c. l. qui ipſe putat, idem eſſe quod Galli, ex diverſa duorum populorum pronuntiandi ratione. Cf. etiam Penzel ad Strabon. Vol. 1. p. 358. Ioſephus antiqu. Iud. 1, 6. in. a Gomaro derivat, et olim Gomarenſes (Γομαρεῖς) dictos fuiſſe tradit, et ſic alii, quibus adſentitur etiam Martin p. 133. etſi idem p. 69. putat, Celtas a Graecis, quibus illi tantum innotuerint, omnes Gallos adpellatos fuiſſe, quos primus Iul. Caeſar ſuis nominibus diſtinxerit. Poſt tamen promiſcue Celtae et Galli in eadem etiam narratione dicuntur, ut apud Zoſim. 1, 38. et Pollionem in vita 30 tyrannorum c. 3. Prima Celtarum mentio occurrit in Herodoto 4, 49. ubi omnium Europae populorum ad occaſum poſt Cynetas extremi dicuntur. Cf. 2, 33. et quae disputat Martin p. 622 ſq. Alii tamen ſunt Celtae Pytheae, quos dum Strabo 1. p. 43. ſ. 63. cum noſtris commiſcet, Pytheam mendacii arguit. Nempe ille habet in Europa ſeptemtrionali. Vid. pluribus Wedel in Abhandlung über die ältere Scandinaviſche Geſch. pag. 18 ſq. atque eos etiam Livius 5, 37. in. intelligit, qui forte ab Maſſilienſibus, ſeptemtrionem adeuntibus, noſſet; *ab Oceano* enim, inquit, *ultimisque oris bellum Italiae intuliſſe*, uti fere Pytheas apud Strabon. 2. p. 71. ſ. 104. ſeptemtrionalem Europam, ubi ponit Celticam ſuam, μέχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων ſe adiiſſe retulerat, quod ridet Strabo, et ne Mercurio quidem credendum cenſet. Iam enim Livii tempore ſeptemtrio ultra Albim ponebatur. Docent etiam Celto-Scythae, ſic ut Celtis ſucceſſerint Scythae, poſt cum iis commiſſi. Celticam vero Pytheae Scandinaviam fuiſſe, ſtatuit Wedel, de quo infra. Uti hic Celtae anguſtiori ſenſu dicuntur, illorum regionem Noſter porrigit a Garumna ad Sequanam, cum quo conſentit Plin. 4, 31. ſ. 17. Cf. Ptolem. 2, 8. Nova ab Auguſto facta diviſione *Lugdunenſis* adpellata eſt, certe eandem eſſe, quae Cel-

tica fuit, ut ſcribit Plinius, docent utriusque fines in Plinio et Ptolemaeo. Aliter Strabo 4. pag. 122. ſ. 173. qui dicit, ab Auguſto Galliam Belgicam diviſam fuiſſe in Lugdunenſem et Belgicam; ex peculiari autem deſcriptione, in qua memorantur Hedui et Lexobii, adparet, re ipſa eum ab aliis minime discrepare. Ita vero non ex vetere Belgica per diviſionem facta eſt Lugdunenſis, ſed hoc nomen in prius ſucceſſit. Populi et urbes prolixius recenſentur a Strabone, Plinio et Ptolemaeo.

Belgae) Gr. etiam Βέλγαι, ut apud Strabonem lib. 4. paſſim. Inde Κελτογαλατία Βελγικὴ apud Ptolemaeum 2, 9. et ſimpliciter Βελγικὴ apud Stephanum, qui etiam addit Βελγεία ſc. χώρα. Idem a Βέλγη derivat, ut Ἀττικὴ dicatur ab Ἀκτὴ; Martin p. 132. c. l. a *Belgio*, tractu exiguo Belgicae, quem aliqui urbis nomen putaverunt in Caeſare, quos ſatis refutavit Oudendorp. ad 5, 24. de B. G. De ſitu disputat d'Anville in notice de la Gaule p. 147. et ponit, ubi olim fuerunt Bellovaci in Picardiae finibus. Cf. etiam Cluverius et Oudendorp. c. l. Multa vero de etymo nominis dabit Cluverius in Germ. ant. 2, 3. p. 342. Noſter Belgicam ad Rhenum extendit, Plinius 4, 31. ſ. 17. ad Scaldin, quae parum discrepant. Strabo 4. pag. 135. ſ. 196. concludit Rheno, Ligeri et Oceano, falſo quidem Ligeri, ut docet Valeſius in not. Gall. pag. 78. ex Iulio Caeſ. de B. G. 1, 1. qui diſerte Belgas a Celtis ſ. Gallis Matrona et Sequana dividi ait, et quod Celtae ſ. Galli proprie dicti non habuiſſent, ubi conſiſterent, cum Aquitanos Auguſtus Caeſar Ligeri flumine terminaverit. Ex Iulio Caeſare 1, 1. intelligitur, complexam etiam eſſe Helvetiam, quam poſt demum ab ea ille ſeparavit inde a lacu Veneto ad fl. Ararim, (*Saone*) et cis et trans montem Iuram Sequanorum provinciam fecit. Certe Eutropius 6, 14. Helvetios ſuo tempore Sequanos adpellatos eſſe refert, cum olim (Iul. Caeſ. de B. G. 1, 1.) Helvetiis tantum proximi fuerint, uti et ad-

paret ex Ptolemaeo 2, 9. f. quem tamen cum Orofio 6, 2. fufpectae diligentiae incufandum putat Müller ad Guthrie Allgem. Welt-Gefch. Vol. 17. T. 1. pag. 60. Populos commemorat omnino 15 Strabo c. l. quibus poftea plures accefferunt. Cf. de eorum recenfu Valefius c. l.

Aufci) Sic vocantur a Iul. Caefare et eius interprete, ut de B. G. 3, 27. at a Strabone 4. p. 132. f. 190. et Ptolem. 2, 7. Αὐσκιοὶ, ut *Aufcii* in vetufto auctore notitiae civitatum Galliae. *Aufcenfes* vocantur a Sidon. Apollin. 2, 2. ep. 6. ubi p. 432. pofterioris aevi gentilia, v. c. *Aufcus*, *Aufcius*, *Aufcienfis* adtulit Savaro. Et fic Gregor. Turon. hift. 8, 22. *Aufcenfis epifcopus*. Plura fubminiftrabit Valefius in not. Galliar. pag. 67. Eorum urbem praecipuam mox commemorat Nofter *Cliumberrum*, de cuius fcriptura dictum eft in not. crit. pag. 72 fqq. D'Anville in notice de la Gaule explicat ex lingua Celtica: *urbs nova*. Ptolemaeus 2, 7. Aufcorum urbem unam adfert *Auguftam*, unde eadem videtur mutato poftea nomine, vel aucto. Cf. Valefius c. l. Quod putat d'Anville c. l. eadem eft in Ammiano 15, 11. f. 28. *Aufci*, in itiner. Hierofol. p. 550. *civitas Aufcius*, in notitia civit. Gall. *metropolis civitas Aufciorum*, *Auxis* in Roderici Toletani hiftoria Arabum, et *Vafconiae metropolis*. *Clarae* nomen etiam ipfi tribuunt vetufta monumenta ecclefiae Aufcienfis, notante Oihenarto in not. Vafcon. 3, 8. pag. 445. Plura leges de ea in Valefii notitia Gall. p. 67.

Aedui) De fcriptura disferui in not. crit. p. 69 fq. Cum Noftro confentit Iul. Caef. de B. G. 6, 12. qui fummam eorum auctoritatem antiquitus fuiffe addit, et 1, 43. omni tempore totius Galliae principatum tenuiffe adfirmat, ut Hirt. 8, 46. et paffim adeo eorum clientes recenfet, in primis 7, 75. Cum Romanis ante Iulii Caefaris expeditionem ita erant coniuncti, ut fenatus eos fratres et

confanguineos faepenumero adpellaret, de quo cf. Cicero ad Att. 1, 7. ad diverf. 7, 11. f. Strabo 4. p. 133. f. 192. Iul. Caef. de B. G. 1, 33. Cf. Manut. ad Cic. ad Att. 7, 10. Refpicit hoc Eumen. in orat. pro reftaur. fchol. cap. 4. et in gratiar. act. ad Conftantin. Aug. c. 2, 4. *Fraternitatis* autem nomen folos Gallorum cum Romanis ufurpaffe, primos etiam eorum ius fenatorum in urbe adeptos effe (fub Claudio) notat Tacit. Annal. 11, 25. quamquam quod dicit *folos*, id ad Arvernos fimul et Batavos pertinuiffe docet ad Tacitum Lipfius ex lapidis etiam antiqui infcriptione. *Foederatos* adpellat Plin. 4, 32. f. 18. De fitu, inter Ararim (Saone) et Dubim (Doux) eos conlocat Strabo 4. pag. 133. f. 192. quem ideo praeeunte Valefio p. 3. c. l. notat d'Anville p. 35. c. l. cum rectius dicendum fuiffet inter Ararim feu Sequanam et Ligerim. De Ligeri adeft etiam teftimonium I. Caefaris de B. G. 7, 5. Alibi Strabo 4. p. 134. f. 193. vicinos ab utraque parte facit Lingonas et Sequanos. Ubi hodie fitus quaeri debeat, docet urbs, quam Nofter adiungit, *Auguftodunum.* Ita etiam Ptolem. 2, 8. f. Aeduis eam tribuit; Plinius omifit, qui omnino hic macer eft. Strabo 4. p. 133. f. 192. in Aeduis memorat urbem *Cabullinum* et caftellum *Bibracta;* Iulius Caef. de B. G. 1, 23. *Bibracte* oppidum eorum vocat *longe maximum ac copiofiffimum,* et 7, 55. *oppidum maximae auctoritatis.* Idem 5, 7. *civitatis Aeduae* meminit, ut Sidon. Apollinar. 5. epift. 9. in. ubi Savaro de Auguftoduno intelligit, etfi latius valere poteft de tota regione, ut apud Conftantium de vita S. Germani 1, 2. *Heduam profectus eft, ubi Iulius reip. rector ac Galliae gubernator praefidebat.* Sed mota eft ex fuperioribus difceptatio inter viros doctos, an eadem effet diverfo nomine urbs *Bibracte* et *Auguftodunum.* Negant alii, ut Raimundus Marlianus, Valefius, et qui eos laudat Cellarius in Geogr. ant. 2, 2, 83. du Four de Longuerue, et quos recenfet le Long in bibl. hiftor. de la France p. 21. fq. (ed. Fontette.) Contra adfirmant Thomas in

peculiari dissertatione, Martin in libro la religion des Gaulois T. 2. lib. 4, 27. d'Anville p. 156. s. his usi argumentis: 1) Suadet utriusque dignitas, et superioribus auctoribus accedunt Tacit. Ann. 3, 43. qui *caput gentis* vocat, et *ibi nobilissimam Galliarum subolem liberalibus studiis operatam esse* addit, quod et confirmetur ex Eumenii orat. pro restaur. scholis c. 14. in. quamvis ibi pro *Augustodunensium* Rhenanus et Pighius maluerunt reponere *Augustoclivienfium* eamque laudem alio transferre, contra quos tamen Lipsius graviter pugnat in excursu ad Tacit. c. l. Cf. Eumenii vita auctore Schwartzio in Iaegeri ed. Panegyr. vett. T. 1. pag. 217. 2) Tum Strabo, qui minus oppidum adfert, si Augustodunum diversum fuisset a Bibracte, illud non omisisset; etsi in hoc nomine, ut in aliis, sequitur Iul. Caesarem. 3) Augustoduni recentiori aetate repertae sunt inscriptiones duae in honorem Deae *Bibracte*, cum Galli urbes olim Dearum nominibus insignire et ornare consuessent, ut multis exemplis docuit Martin c. l. et alibi. Cf. Montfaucon antiqu. expliquée T. 2. p. 236. 4) Si Bibracte ab Augustoduno differt, et hodie, quod credunt, est *Beauvray*, minime situs tantae urbi convenit. Locus autem controversus de Bibracte legitur apud Eumenium in gratiar. act. ad Constantin. Aug. extr. *Bibracte quidem huc usque dicta est Iulia Pola, Florentia, sed Flavia est civitas Aeduorum*, quem utrique utroque modo ad suas opiniones detorquent. Cf. etiam ibi Iaeger T. 1. p. 474. Equidem, si Augustodunum dictum fuit, miror, quod Iuliae, non Augustae mentionem facit, quod huc pertinet, cum in primis Augustodunum alibi commemoret, ut alii posteriori tempore, v. c. Antonin. in itiner. p. 458. 460. tab. Peuting. 2. A. Dirimi certe lis illa posset, si utraque urbs simul iuxta posita inveniretur, cuiusmodi locum equidem non vidi. Superiora tamen suadent, eandem urbem fuisse, quae ab Augusto novum nomen sortita videatur, quare et postea, excepto Strabone, apud neminem Bibracte in urbium

recenſu geographico occurrit, niſi priſca tempora reſpiciantur. Poſt dicta eſt *Aurelianus*, ut docet Savaro ad Sidon. Apollin. 5. epiſt. 19. p. 369. Poſteriorem nominis partem, *dunum*, ex Celtica voce, qua ſignificatur mons, eminentia, explicant, quod iam olim adtulerat Clitiphon teſte Plutarcho ſpurio de fluviis ſ. v. *Arar.* Cf. ubi plura conferuntur, Memoires — de Paris T. 6. p. 641. ubi ſimul refutantur contra ſentientes du Four (de Longuerue) et Valois in Caylus recueil d'antiquités dans les Gaules p. 153 ſq. Vid. in primis Falconet recherches ſur la ſignification du mot *Dunum* in Memoires — de Paris T. 20. p. 13 ſqq. qui item alios refutat, et Fenel T. 20. p. 39 ſqq. Nec aliter olim explicavit Caſaubon. ad Strabon. 4. p. 132. ſ. 191. Contra Popowitſch vom Meere pag. 27. explicat de loco ſepto, ut alii. Fuit in ea urbe itinerarium marmori inſculptum, quod cum magna Geographiae iactura temere ſuperiori adeo ſaeculo aedificii fundamento ſubſtratum eſt. Vid. de eo Scheyb ad tab. Peutinger. p. 26.

Treveri) De ſcriptura vid. not. crit. p. 70 ſq. ubi addi poteſt Valeſius in not. Galliar. pag. 561. Circa adfectationem Germanicae originis ambitioſos fuiſſe narrat Tacitus in Germ. cap. 28. Ad Rhenum habitaſſe Strabo aliique tradunt, cultu vero et feritate non multum a Germanis vicinis diverſos fuiſſe, Hirtius de B. G. 8, 25. De finibus eorum disputant Cellarius in Geogr. ant. 2, 3, 96. Cluver. in Germ. ant. 2, 14. pag. 379 ſq. et Spener. in not. Germ. 6, 5. p. 302 ſq. In eo, quod Rhenum accoluerunt, conſentiunt omnes. *Liberos antea* (ante Veſpaſianum) dicit Plin. 4, 31. ſ. 17. Urbem eorum praecipuam primus commemoravit Mela *Auguſtam*, cui Ptolemaeus 2, 9. addidit cognomen Τρηβιρῶν, ut in tabula Peutinger. 2. A. A Tacito Hiſt. 4, 62. et 72. vocatur *colonia Treverorum.* Poſt ſimpliciter dicta eſt *Treveri.* Cf. Valeſ. p. 58. c. l. Spener. 6, 5, 9. p. 395 ſq. c. l. Hinc *Triveris*

Aethicus p. 712. (ed. Melae Gron.) Τρίβερις Sozomenus 2, 27. Τρίβηρις in vet. orbis defcr. c. 49. Praeteriit etiam hanc urbem Plinius, quam poft fuiffe adfirmat Ammian. 15, 11. *clarum domicilium principum.* Et fic alii eam laudant, quos indicant ad Ammiani c. l. Lindenbrogius et c. l. Valefius pag. 59. Cluver. in Germ. ant. 2, 14. p. 383. et Gothofredus ad vet. orbis defcr. c. 49. In notitia imper. Triverorum *fcutaria*, *baliftaria*, *thefauri* et *moneta* memorantur. Alia adfert Valef. p. 60. c. l. Irruptionibus barbarorum aliquoties vexata eft et everfa. In antiquiffimis Europae urbibus ponendam et a Troianis adeo fugitivis conditam fuiffe putat Preufchen. Vid. eius Denkmähler der Revolutionen in Deutfchland p. 39 fqq. H. *Trier.* Vid. d'Anville in notice de la Gaule p. 119 fq. praeter fuperiores. Ab Augufto autem plures urbes fic adiecto populi nomine adpellatas fuiffe, docent Geographi. Sic *Augufta Rauracorum*, (*Augft*) *Veromanduorum*, (*St. Quentin*) *Vindelicorum*. (*Augsburg.*)

§. 5. *G a r u m n a)* In fcriptura variatur. Strabo 4. p. 131. f. 189. Γαρουνᾶς, Ptolem. 2, 7. Γαρούνα, ut Cod. Mofc. in Strabone. Sic Plinii codices 4, 31. f. 17. *Garunna*, notante Harduino, ubi primum ed. Froben. dedit *Garumna*, quomodo in Caefare, ubi et metaphraftes Gr. habet Γαρούμνας, et aliis legitur, quamvis prius propter Graeca praeferendum videatur. Pofteriores quidem multi per *nn* efferunt, ut docuit Valefius pag. 222. c. l. Mafculino genere producit Strabo, et fic Tibullus 1, 7, 11. at feminino Aufon. in Mofella extr. Eius adeo luculentam defcriptionem exhibet Nofter, ut quidam, in iis Vinetus, Valefius, putarint, in hoc flumine eum fuiffe iactatum. Comparari poteft Sidon. Apollinar. carm. 22, 108. Fontes Nofter ponit in Pyrenaeo. Oritur autem in confinio *Vielae* in montis latere devexo, ubi eft *Arana vallis*, quae hodie pertinet ad Hifpanos, quamquam fontem in Aquitania oftendit Ptolemaeus.

Vid. Petrus de Marca in Marca Hifp. 1, 2, 9. et 1, 13, 4. Alia deinceps. Currere milia 107 fcribit Aethicus in Cofmographia p. 715. (ed. Melae Gronov.)

vadofus) Reddidit haec Boccatius de fluminibus h. v. mutatis aliis, aliis contractis. Ex *aeftuariis*, quae Nofter adtingit verbis *Oceani exaeftuantis*, Heyne in Tibullo 1, 7, 11. epitheton *magnus* intelligit.

retro remeantibus) Ut Frontin. 4, 7, 31. *retro redire.* Sed fimilia notarunt Gronov. ad Liv. 22, 6, 7. Drakenb. ad 27, 28, 6. Davifius ad Iul. Caef. de B. G. 4, 4. Oudendorp. ad 7, 9. et alii. In eandem vero rem Claudian. lib. 2. in Rufin. v. 113. *pernicior unda Garumnae, Oceani pleno quoties impellitur aeftu. Suas,* ut de Marfya Curtius 3, 1, 3. *fuas duntaxat undas trahens.*

utique) I. e. maxime, ut aliquoties in Noftro. Vid. Perizon. ad 1, 9, 9. Ita vero etiam alii adhibent.

fi alio —) Elegantem hinc comparationem fumfit Seneca in Thyefte v. 439. *Sic concitatam remige et velo ratem aeftus, refiftens remigi et vento, refert.* Idem in Herc. fur. v. 676. *ut faepe puppes aeftus invitas rapit.* I. GRONOVIVS *MS.* Poteft inluftris locus ex eiusdem Medea v. 937. adiungi: *anceps aeftus incertam rapit, Ut faeva rapidi bella cum venti gerunt, Utrimque fluctus maria discordes agunt Dubiumque pelagus fervet.* Cf. ei. Agam. v. 138 fqq. Ovid. Metam. 8, 470. Trift. 1, 2, 25. fqq.

§. 6. *Antros)* Disceptatur de fitu. Valefius p. 25. c. l. putat, falfo ad Garumnam referri, ubi nulla nunc inveniatur, cum Ligeri tribuenda fuiffet, ubi pofteriores auctores commemorant *Antrum* infulam, hodie inter Nantes et Coueron, cuius nomen fervatum videatur

in voce *Aindre.* At ita egregie erraſſet Mela, niſi quis velit cum Harduino ad Plin. 4, 31. ſ. 17. Ligerim circa oſtia Garumnam olim ab accolis fuiſſe vocitatum, et hinc Melam nominis ſimilitudine deceptum utrumque miſcuiſſe. At cf. quae contra eum disſeruit d'Anville p. 541. c. l. Alii vulgo ſcopulum putant, cui impoſita eſt Pharos et turris, quam *de Cor duan* vocant. Quam ſententiam refutavit d'Anville p. 70. ſ. ubi prolixius de ſitu quaeritur. Nimis enim hic brevem ſcopulum dicit, quam ut adtentionem Melae excitare et iſta adferri potuiſſent. Ex verbis Melae *in eo* et *ubi ſe fluctus implevit* omnino quaeri debet in Garumna, ubi *obvius Oceani exaeſtuantis acceſſibus adauctus eſt*, et cum ibi ſit inſula *Iau*, hanc eſſe tabula Mſcripta monitus indicat d'Anville. Valeſius c. l. ſi quidem vere olim fuerit, vel ab Oceano ſubmerſam, vel a Garumnae refluentis aquis et arenis obrutam fuiſſe arbitratur. Praeter Noſtrum vero nemo eius mentionem fecit. Totum locum Boccatius de fl. ſ. v. Garumna quibusdam mutatis reddidit, etſi *ancros* ab illo vocatur. Quae de illa Noſter narrat, explicare tentavit pravam tamen lectionem ſecutus Stella in epiſtola ad Schottum, quam hic editioni ſuae inſeruit p. 67. et repetiit A. Gronov. p. 568. Tum vero ſic explicat: Cum videatur altior, circumiacet fluctibus retro fluentibus, unde eius tantum latera et ripae cernuntur. At quoties pelagi fluctus intumuit, operitur inſula non aquis, ſed increſcente fluctu propter eius tumorem tegi videtur, et tanto ſit depreſſior, quanto antea refluente aqua videbatur altior; et propterea ab incolis pendere exiſtimatur. Neque, ut prius, tantum inſulam ambit, ſed eam duntaxat partem, ubi aeſtus furit; reliqua non videtur. Et ideo ſunt perſpicua, quae inſunt in inſula ex loco ſuperiore, i. e. ex increſcentibus fluctibus, cum antea, remeantibus, quo minus cernerentur, favebant ripae et colles. Ergo altior apparet, cum aquis circumdatur, fluctibus refluentibus, et tunc eius tantum ripae et colles cernuntur. Pendet, cum fluctus

intumuit, et ubi fertur, ibi maxime eam ambit, et ideo, cum altior ipſa inſula ſit fluctus, omnia eius plena et manifeſta videntur, tamquam ſi ex ſuperiori loco, i. e. ex intumeſcente fluctu, ea contemplaretur aliquis navi vectus, cum antea ripae et colles impedimento eſſent fluctibus iam refluentibus, et Oceano tranquilliori. Haec fere Stella, quae parum ſatisfaciunt. Schottus duplici nomine incolis inſulam natare viſam eſſe putat, cum, quod aucto mari, ubi altiora, quae obiacent, aquis fluctibus operiantur, in inſulae tamen ora nihil altius ſolito aqua excreverit, unde una cum aqua attolli et deprimi inſulam opinio nata. Deinde quod, quae antea obiectu aggerum videri non poterant, tunc facile ſub adſpectum cadant. Addam explicationem Voſſii. Simile quid narrat Plinius 5, 1. de aeſtuario ad amnem Lixum: *amplectitur intra inſulam, quam ſolam e vicino tractu aliquanto excelſiore, non tamen aeſtus maris inundant.* Pintianus et alii hic ad aquae διάφανον recurrunt, quae efficit, ut iam merſa denuo ſub adſpectum cadant. Verum non hoc, ſed iſtud probandum erat, quare cum obiacentia huic inſulae litora altiora videantur, attamen ab aeſtu inundentur, cum ipſa inſula ſupra mare exſtet. Alia itaque huius rei excogitanda eſt ratio. Ego ſic exiſtimo, litora illa, quae Antro inſulae obiacent, et iſta, quae in Tingitano aeſtuario eſſe diximus, inſulis adſitis eſſe depreſſiora, quamvis altiora appareant propter ſitum loci. Demonſtratur hoc ratione optica, etiam nulla adhibita refractione. Sit enim aut vallis, aut alveus aeſtuarii, aut quicunque terrae tractus medio depreſſus, ſemper crepido ulterior, illo, cui inſiſtimus, excelſior apparebit. Norunt hoc topiarii, qui tali commento ſolent oculos fallere. Sit A E ambulacrum a medio C in molles utrimque clivos adſurgens. Qui ex A in B deſcendunt, in plano ſe ambulare exiſtimant.

Itaque oculos intendentes in latus C E montem, aut arduum collem fe videre putant. Ubi ad C pervenerunt, mons ille disparet. Ubi vero ad D ventum eft, montem a tergo videbunt, fi oculos retro flectant. Idem in vacuis aut modica aqua praeditis fluminum alveis contingere poteft. Uti enim in praemiffa linea illi, qui in A verfantur, punctum D fupra fe exftare credunt; ita quoque, qui ex memoratis infulis ulteriorem ripam adfpiciebant, altiorem eam putabant, quam tamen, cum aeftu obrueretur, facile colligere erat, minus editam fuiffe fuperficie infularum. Ita VOSSIVS. Senfus verborum eft: Cum, quae obiecta funt infulae loca, excelfiora videantur, acceffu maris illa operiuntur aquis, infula, ut antea, tantum ambitur, hac tamen mutatione, ut tunc ultra ripas fluminis ex infula, tamquam ex editiori loco profpectare liceat. Quod cum unice fic explicare et intelligere liceret, fi infula nataret, obiecta loca firma fede ftarent, infulam natare incolae putaverunt. An ita vere fuerit, et, fin aliter, quomodo fieri potuerit iudicari, exponere tentavit Voffius. Ad verbum *editiora* I. Gronovius MStus locum ex Livio 27, 47. f. notaverat, ubi haec leguntur: *Quantum mare abscedebat, tanto altioribus coercentibus amnem ripis* etc.

§. 7. *procurrentis)* Sic Plinius paffim, nec minus alii, v. c. Lucanus 2, 427. ubi tuetur Oudendorpius, cum plerique libri habeant *percurrit.* Cf. Duker. ad Flor. 2, 2, 19.

aliis populis) Ut *Pictonibus*, *Samnitis*, *Venetis;* Ptolem. 2, 8.

Santonis) De fcribendi varietate dictum eft in not. crit. p. 79. f. unde intelligitur etiam *Santonos* dictos fuiffe et *Santones*, diverfa etiam penultima. Strabo 4. p. 131. f. 190. ad oftia Garumnae locat. Ptolemaeus 2, 7. verfus meridiem progrediens, recenfet ordine *Pictones*,

Santones, *Bituriges*, poftremos etiam deinceps Santonibus fubiungit Plin. 4, 33. f. 19. Non igitur in tanto auctorum confenfu proprie et geographice intelligendus videtur Iul. Caef. de B. G. 1, 10. in. ubi dicit, *non longe a Tolofatium finibus abeffe*, quae civitas eft in Provincia, nec opus eft explicatione, quam adfert d'Anville p. 576. c. l. qua probare nititur, pagum Alanenfem ad Santones olim in rebus ecclefiafticis pertinuiffe, Valefius pag. 502. ita Caefarem tuetur, ut *non longe* apud illum fignificet idem, quod *non ita longe.* Plinius c. l. *liberos* vocat. Commemorant autem nunc in hoc tractu pontem Romani operis egregium. Inde vero *Santonicus* derivatur, quod paffim occurrit, ut apud Aufon. epift. 14. in. Iuvenal. 8, 145. *o* correpto, etfi producit etiam Aufon. in Parental. 21. f.

Ofismios) De fcribendi varietate cf. not. crit. p. 80. Vulgo illis tribuunt feptemtrionale litus Britanniae inferioris. At contra d'Anville p. 508. contendit, totum illud litus, qua patet, tenuiffe, ita ut dioecefes urbium Quimper et Leon ad Ofismios referri debeant. Oppidum illorum *Vorganium*, quod memorat Ptolem. 2, 8. d'Anville nunc effe arbitratur *Carhaix.* Atque ita evanefcere dicit dubitationem, quae occupaverat Valefium in not. Gall. p. 395. (ubi de urbis varia fcriptura multa adferuntur) qui Mela infra (3, 6, 5.) Senam Ofifmicis litoribus adverfam dicat, cum tractus urbis Quimper in mare faftigio excedat et canali angufto *du Raz* ab illa feparatus fit. Plinius 4, 32. f. 18. hic habet paene infulam fpectatiorem, excurrentem in Oceanum a fine Ofismiorum circuitu 625 M. P. cervice in latitudinem 125 M. P. Quod fi cum tabulis noftris comparatur, menfuram Plinii excedere videtur, et aliquanto magis, fi cogites inter Santones et Ofismios alios populos interiectos fuiffe, quod repugnat cum iis, quae de ambitu illorum protulit d'Anville. Nec fuperius tam longe fuiffe extenfos, videtur

innuere vox *deflexa*, cui ſubiecit *Ab illis — ad Morinos*, qui ſic exceperunt Oſismios in ſeptemtrionis ora.

Morinos) Ut *Armorici*, dicti a Celtica voce *Mor* i. e. mare, quaſi maritimi, vel, ut vult Alting. in notit. German. infer. P. 1. p. 97. reiecto priori etymo, a *Moeren*, quia illorum regio frequens fuerit paludibus. Vid. Iul. Caeſ. de B. G. 4. ſ. Hinc quaſi *Moerenos* dictos fuiſſe ipſorum maiores putat Iac. Nic. Loenſis in miſcell. epiphyll. 6, 21. ubi in eodem etymo conſentit, et Cluverius in Germ. ant. 2, 28. p. 439 ſq. ubi de iis veterum loca conlegit, apud Dionem 39, 44. pro ὀρῶν, quae ibi non ſint, ex Iulio Caeſare mavult ἑλῶν. Sub Iul. Caeſare urbes non habuerunt, ſed in tuguriis habitarunt, ut tradit Dio 39, 44. etſi ipſe Caeſar de B. G. 4, 22. *pagos* eorum commemorat, urbem adeo *Taruannam* in mediterraneis Ptolemaeus 2, 9. Caeſar etiam ut ſeditioſos et rebelles paſſim deſcribit, quos tandem domuit C. Carinas ſub Auguſto. (Dio 51, 21.) Habitarunt autem in extrema Gallia ad mare contra Britanniam, in quam inde proximus erat et breviſſimus tranſitus, ut dicit Oroſius 6, 9. in. cum ipſo Caeſare de B. G. 4, 21. ut auctores alii tradunt 56 M. P. (Dio 39, 50.) vel 50 M. P. (Plin. 4, 30. ſ. 16.) vel 320 ſtadiorum i. e. 40 M. P. (Strabo 4. p. 139. ſ. 199.) quae quidem intervalla nimis longa eſſe docuit d'Anville p. 389. c. l. Hinc *freta Morinum* apud Grat. Faliſc. in Cyneg. v. 174. cui alia adiecit I. Nic. Loenſis c. l. ipſi *extremi hominum* a Virgilio Aen. 8, 727. adpellantur. TZSCHUCKE. Mela ſic voluit imitari Virgilium in fine libri 8. ubi dicuntur *extremi hominum*, et auctor Noſter transfert ad Gallicas gentes, ſi modo in hoc ei conſtitit ratio, cum recte ſic ſcribat Virgilius reſpectu Oceani; ſed poſt Morinos potuit aliquid interfuiſſe, quo ſepararentur a Belgis Morini. I. GRONOVIUS *MS.* Finitimos habuiſſe verſus Belgium ad mare Menapios adparet ex Caeſare 4, 20. et diſerte adfirmant Strabo c. l.

et Dio 39, 44. *Colonia Morinorum* legitur in inſcriptione apud Gruter. p. 80, 6. D'Anville p. 466. iis adſignat tractum urbium *Boulogne*, St. Omer, Ipre, unde tamen eximit tractum Tournai, quem Nerviis dandum putat. H. fere, ubi *Flandria.* Cf. de eorum finibus Alting. p. 98. c. l. et omnino de Morinorum rebus qui ſcripſit Malbranq, Tornaci 1639. 4.

Geſoriacum) De ſcriptura cf. not. crit. p. 81. Celebratur a multis propter traiectum inde in Britanniam, de cuius ſpatio ante dixi. Ἐπίνειον vocat Ptolem. 2, 9. in. Cum prope eſſet promontorium Ἴκιον, ut intelligitur ex Ptolemaeo 2, 9. videtur idem dictus etiam eſſe *portus Itius*, uti eſt apud Iul. Caeſ. de B. G. 5, 5. in. ubi Metaphraſtes prave reddidit Ἴκτιος. Strabo 4. p. 138. ſ. 199. vocat etiam Ἴτιον, quae varietas ex promiſcua pronuntiandi ratione reddita eſt. Ex eo portu ſolviſſe Iul. Caeſarem indicat locus notatus, et confirmat Strabo c. l. *Morinum portum* omnino vocat Flor. 3, 10, 16. Neque vero id tantum ſuadet vicinia, ſed et variatio auctorum, qui Itium modo promontorium, modo portum vocant, et quod Claudius Imperator a Geſoriaco in Britanniam tranſmiſit, auctore Suetonio cap. 17. Sed id pluribus evincere ſtuduit Cluverius in Germ. ant. 2, 28. p. 442. Cf. etiam Sommer in treatiſe of the Roman ports and forts in Kent cap. 8. Non male arbitratur d'Anville p. 554. eundem eſſe portum, in quo Caligula ſec. Suetonium cap. 46. altiſſimam turrim excitavit, ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos navium curſus ignes emicarent, quia non ſolum ineunte ſaec. 17. ibi fuit, ſed et diſerte Eginhartus in vita Caroli ſcribit: *ad navigantium curſus dirigendos* (Pharum) *antiquitus conſtitutam reparavit.* Depicta conſpicitur illa Pharus in Montfaucon ſupplément — de l'antiquité expliquée T. 4. tab. 50. Idem vero portus Geſoriacus Conſtantini aetate *Bononiae* nomen accepit, et in auctoribus tenuit, qui paſſim eum ita commemo-

rant, ut tab. Peutinger. 1. A. Cf. d'Anville p. 355. c. l. Weſſeling. ad Antonini itin. p. 363. I. Nic. Loenſis in miſcell. epiphyll. 5, 25. Montfaucon ſur le Phare de l'Alexandrie in Memoires — de Paris T. 9. p. 293 ſq. (ed. Hag.) At diſerte id adfirmat auctor anonymus in excerptis de Conſtantio et Conſtantino M. ad calcem Ammiani in ed. Gronov. pag. 504. his verbis: *venit apud Bononiam, quam Galli prius Geſoriacum vocabant.* Et ſic in numis *Bononia Ocean.* ſ. *Oceanen.* occurrit, quibus Conſtantis traiectus hinc in Britanniam an. 343. deſignatur. Vid. Raſche Lex. num. T. 1. P. 1. p. 1567. De ipſo traiectu cf. Eumen. in panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 14. qui et *Bononienſe* oppidum de illa expeditione commemorat in Panegyr. ad Conſtantin. Aug. cap. 5. H. *Boulogne.* Qui *Calais* eſſe putant, non perpendunt, nullum illo tempore portum ibi fuiſſe, nec ante Philippum, comitem Bononienſem, urbem moenibus certe cinctam. Vid. Archaeologia (Lond. 1792. 4.) T. 10. n. 1. Attamen d'Anville p. 389 ſq. portum Itium notatis aliorum opinionibus contendit eſſe litus *Wiſſan,* et Caeſarem egreſſum, ubi h. *Hyth,* quia ſic numerus conveniat in breviſſimo traiectu. Sic et Cambdenus putat. Nempe Geſoriacum et Itium ſ. Iccium, uti ſcribunt poſteriores, discernunt, ut diverſos. Plura dabunt Fontenu in diſſ. ſur les camps de Caeſar in Memoires — de Paris T. 20. p. 105. (Hag.) Chiffletius in libro: Portus Iccius Iul. Caeſaris demonſtratus, Valeſius in notit. Gall. p. 231 ſqq. et in primis d'Anville in Memoire ſur le portus Itius in Memoires — de Paris T. 28. p. 397 ſqq. ubi plurium conlegit de eo opiniones. Ceterum *pagum Geſoriacum* commemorat Plin. 4, 31. ſ. 17. unde adparet, vicinum tractum inde nomen tuliſſe.

§. 8. *Rhenus)* Gr. Ῥῆνος. Latini etiam paſſim dicunt *Rhenum flumen,* ut Horat. de arte poet. v. 18. Oroſ. 1, 2. ut *flumen Rhodanum* Iul. Caeſar de

B. G. 1, 8. et fimilia. Alio nomine *Bicornium* dictum fuiffe, quod tamen proprie eft eius epitheton, et *Ararin*, falfo adfirmat Aethicus in Cofmogr. p. 714. (in ed. Melae Gronov.) et ex tribus alveis et oftiis tria nomina comminifcitur, explofus a Cluverio in Germ. ant. 3, 17. p. 567. Rhenum a ῥεῖν forfitan dictum effe, exiftimat Relandus in Palaeftina 1, 43. in. quia in regionibus, ubi eft unus fluvius, aut certe unus eximius, communi ille nomine *fluvius* dici foleat, ut *Nilus*, (נחל) *Araxes*, *Baetis*. *Cyrus*. Alii nomen derivant a *rennen* f. *rinnen* ob velocem curfum. Alii a *Rein* ab aquis limpidiffimis. Vid. Taubmann. ad Virgil. 9, 603. Spener in not. Germ. ant. 3, 4, 1. p. 119. Locum, ubi originem capit, Nofter indicat ipfe. Iul. Caef. de B. G. 4, 10. ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, eum oriri fcribit; Lepontios vero in Cotiis Alpibus ponit Ptolem. 3, 1. At Plinius 3, 24. f. 20. in Lepontiis, qui Viberi vocantur, Rhodani fontem ponit, et Vennonetes Sarunetesque ortus Rheni accolere fcribit, Strabo Nantuates 4. pag. 133. f. 192. in Adula monte. Tacitus in Germ. c. 1. ex Rhaeticarum Alpium inacceffo ac praecipiti vertice deducit, Agathemer. 2, 4. ex montibus Transalpinis. Propius Ptolemaeus 2, 12. fontes iuxta urbes Taxgaetium et Brigantium monftrat. Inde per medias Alpes decurrit. (Dionyf. v. 296., ubi plura de eo Euftathius.) Subiicit Nofter: *prope a capite duos lacus, Venetum et Acronium*, qui quidem nusquam alibi hoc nomine occurrunt. Quodfi ordinem fpectes, ad lacum illa pertinent, qui nunc vocatur *Bodenfee*, et optime an. 1795. defcriptus eft ab Hartmanno. Cellarius in Geogr. ant. 2, 3, 46. *Venetum* de longiori illo explicat, qui a Brigantia incipit, et longe procurrit ad Conftantiam et ulterius ad oppidum, quod hodie eft, *Bodmen* vocatur, unde eundem lacum effe putat *Venetum*, *Brigantinum*, *Conftanticnfem* et *Bodamicum*; *Acronium* de minori et inferiori, quem Rhenus invadit, quum praeter Conftantiam, elapfus iam e maiore, in occidentem fupra Hel-

vetios defertur ad Rauracos, qui nunc proximi fuccedunt Helvetiis. Sic Cluver. in Germ. ant. 2, 40. pag. 506. et d'Anville p. 546. c. l. Acronium putant effe nunc *Unter-See;* Valefius p. 472. *Acronium* et *Brigantinum* eundem. Tfchudi (Hauptfchlüffel zu verfchied. Alterthümern) pag. 123. ita lacum dividit, ut fuperior pars fit *Brigantinus*, media *Acronius*, inferior *Bodamicus* lacus. Sine dubio Mela, quod et exiftimat Mannert (Geographie) T. 3. p. 663. utroque lacu unius et eiusdem duplicem divifionem intelligit. Plinius 9, 29. f. 17. primus ufitato poft nomine eum vocat *lacum Raetiae Brigantinum*, quia et Raetos adtingit, quos Tacitus Annal. 2, 17. coniungit cum Vindelicis. Horum autem fuiffe Brigantios tradit Strabo 4. p. 142. f. 206. illorumque urbem *Brigantium* apud Ptolem. 2, 12. circa fontem Rheni ponitur, quamvis, fi eadem urbs eft, aliquantum idem 3, 1. variat, ubi adparet in Graiis Alpibus. *Lacus Brigantiae* vocatur ab Ammiano 15, 6. ubi et defcribitur. Unde nomina *Venetus* et *Acronius* ducta fint, ignoratur. Müllerus tamen ad Guthrie Welt-Gefch. Vol. 17. T. 1. pag. 41. a populo *Venetum* adpellatum effe fufpicatur, fi *Wendi*, homines vagi, illa loca tranfierint, vel Raetos accolas ita vocaffe. De curfu ulteriore Rheni et populis, quos tranfit, vid. Iul. Caef. de B. G. 4, 10. Tacit. Annal. 2, 6. Plin. 4, 29. f. 15. Strabo 4. p. 133. f. 192. Quidam aurum vehere tradiderunt, de quo vid. quos memorat Henninius ad Tollii epift. itiner. 1. p. 28 fq. Eleganti Rhenum carmine elegiaco defcripfit libris 6 Moller, Colon. 1570. 8. Ceterum Rhenus limes olim erat Romani imperii, uti nunc factus eft Franco-Gallici.

haud procul a mari) Falfo Plinius a mari removet 100 fere M. P. Caefar 88: ille ex curfu amnis, hic recta linea forte metitur.

huc et illuc) I. e. in 2 alveos difpefcitur. Sed de Rheni alveis f. foffis, ut de eius oftiis, adeo inter

auctores et viros doctos disceptatur, ut omnibus inter fe conlatis multo incertiorem magisque dubium aliquem inde recedere, pronuntiaverit Valefius p. 472. c. l. Mela duos alveos memorat, vel veteres alios fecutus, vel neglecta foffa Drufiana. Cum eo confentit Tacit. Ann. 2, 6. qui, *apud principium*, inquit, *agri Batavi velut in duos amnes dividitur, fervatque nomen et violentiam curfus, qua Germaniam praetervehitur, donec Oceano mifceatur.* Secundum Cluverium in Germ. ant. 2, 40. p. 508. Drufi foffam ab una parte intellexit, quam Drufus inter Rhenum et Ifalam egeffit, fic ut per hunc amnem Rheni partem in Oceanum emitteret; ab altera medium Rheni alveum, qui nomen Rheni omni aevo fervavit; Vahalem autem in Mofam effluentem ignoraffe videtur. Cf. etiam Iunius in Batavia cap. 9. p. 63 fq. Afinius apud Strabonem 4. p. 133. f. 193. δίστομον, reprehenfis iis, qui plura oftia ftatuerent, dixit. Confentit Tacitus c. l. et in primis poetae, qui *bicornem* vocant, ut Virgil. Aen. 8, 727. Aufon. in Mofella v. 456. quod imitatus eft Eumenius in Panegyr. ad Conftantin. Aug. cap. 11. et hinc Claudian. de B. Get. v. 336. illi *bifidum meatum* tribuit; quod tamen quidam de temporibus ante Drufum verius dici putant. V. Freher. ad Aufonii Mofel. v. 288. Iul. Caefar de B. G, 4, 10. in. fic: *Mofa profluit ex monte Vogefo — et parte quadam Rheni accepta, quae adpellatur Walis,* (Βάκαλος interpres Gr.) *infulam efficit Batavorum.* Et fic Eumen. cap. 6, 4. c. l. *infula, quam divortio fui amplectitur.* De *Wali* eiusque nominis variatione multa dabit Alting. P. 1. p. 128. c. l. Cf. etiam Spener in not. Germ. ant. 2, 2, 4. p. 64. Neque tamen hoc brachium Rheni a Mela indicari putat d'Anville p. 547. quippe qui intelligat alveum finiftrum eum, cui nomen ad mare usque maneat Rhenus, quique dexter fit refpectu Walis; dextrum autem effe Drufi foffam, ab Rheno ad Ifalam ductam, et per lacum in Oceanum egeftam, cuius mentio a Tacito facta non fit, qui naturales, non arte factos

alveos refpexiffe videtur. Cf. etiam Spener in notitia Germ. 2, 2, 4. p. 64 fq. De foffa Drufi autem cf. Sueton. in Claud. in. Tacit. Ann. 13, 53. Hift. 5, 19. ex recentioribus Cluver. in Germ. ant. 2, 31. p. 461. Menfo Alting. in not. Germ. infer. P. 1. p. 54. et in primis p. 67. d'Anville p. 330 fq. c. l. Eam autem foffam a Virgilio non potuiffe commemorari, temporum ratio docet, cum facta fit a Drufo a. u. 745. dum fub Augufto vitrico ibi res gerebat. Cf. Tacit. Ann. 13, 53. et quae ibi notant interpretes. Cum igitur antea effet *bicornis*, factus inde eft *tricornis*. Hinc et poftea alii tria oftia commemorant, ut Plin. 4, 29. f. 15. *Flevum*, *Helium*, quod videtur effe *os immenfum* Taciti Annal. 2, 6. et *medium*, quod de alveo explicat, qui Rheni nomen fervat, et a Noftro finifter alveus vocatur. Quod Plinius *modicum alveum* dicit, et Tacitus c. l. illi et *nomen* Rheni et *violentiam curfus* tribuit, ex temporum intervallo iudicari debet, quae aggerum exftructionibus et demolitionibus alveo mutationes adtulerunt. Cf. Cluver. in Germ. ant. 2, 31. pag. 462. d'Anville c. l. Tria etiam oftia recenfet Ptolemaeus 3, 1. δυσμικὸν, μέσον et ἀνατολικόν. Quod Iul. Caefar de B. G. 4, 10. *Rhenum in plures partes diffluere* fcribit, *multis ingentibusque infulis effectis*, Cellarius in Geogr. ant. 2, 3, 5. cum Pontano in disceptation. de Rheni divortiis 3. pag. 14. ad rivos et elices refert. Cf. etiam de Rheni curfu et divortiis Iunius in Batavia cap. 8. p. 53 fqq. et recentiori aetate Volkmann Reifen durch die vereinigten Niederlande p. 26.

fui fimilis) Pergens uno alveo, ut inceperat. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

campos) Haud dubie nullis aggeribus feptos, ut in eos effet aeftui liber introitus. IAC. GRONOVIVS *MS.*

Flevo) Verbis praemiſſis etymon exprimit et aeſtuarium facit. Nempe tunc dicunt incolae *ſleut,* quando aeſtus increſcit.

inſulam) Nomen remanſit h. in voce *Vlie*, vel *Vlie-Stroom* in introitu *lacus Flevi* ſ. *Zuyder-See*, qui ex ſubmerſa illa Friſiae parte natus eſt. Solus autem Mela hunc tractum accuratiſſime deſcripſit. Cf. d'Anville p. 331. c. l. Ptolemaei *Fleum* huc refert Alting. P. 1. p. 59. c. l. Incipit autem inſula, ubi h. eſt urbs *Campen*, ut verba declarant *ripis longe ac late recedentibus.* De altero loco, ubi *fluvius iterum ſit artior*, contendunt. Alting. P. 1. p. 65. putat emiſſum ex lacu olim a natalibus Druſinae abactionis ad principatum Arnulfi et ultra eo loci, ubi h. *Lemmer* et *Takezül*, ita ut inſula haec eodem ſitu fuerit, quo nunc *Ens* et *Urk*, quae Melae aetate lato ambitu continuae fuerunt, idemque ſimul Cluverium impugnat, qui in Germ. ant. 3, 17. p. 571. inſulam h. *Flie* dictam eſſe exiſtimat. Neque tamen hic disſentit in eo ab Ortelio, qui in theſ. Geogr. vet. h. v. idem voluerat, quem et ſequitur Ferrarius in Lex. h. v. Sic de Melae lacu obiicitur dubitatio, cum Plinius 4, 29. ſ. 15. habeat *lacus*, et Tacitus in Germ. cap. 34. *immenſos lacus* commemoret, quos ambiant Friſii. Cluver. p. 571. c. l. ſic enodat, ut adfirmet, Melam unum eumque maiorem reſpexiſſe, qui nunc vulgo accolis dicitur *Zuyder-See;* Plinium vero et Tacitum, cum alias praeterea cernerent aquas ingenti illi lacui novique Rheni alveo iunctas, plurali numero maluiſſe uti. Et ſic intelligit lacus, (*meer* enim eſſe lacum) per totam Hollandiam ſparſos ſatisque notos. Ortelius h. v. de Tacito ſe continet etiam in eo, qui *Zuyder-See* adpellatur, ut Alting. P. 1. pag. 64. c. l. etſi hic accuratius explicat et auctores conciliat. *Flevo* enim lacus, inquit, per inſulam eiusdem nominis et promontorium ab Enchuſa longiſſime procurrens, vulgo *Enchuyſer-Zand*, in duos plane dividitur; ſinum enim,

qui hodie inter Enchusana brevia et Taconis catarrhactas hoc lacu continuetur, recentem esse et intra annos quingentos proximos demum ab irrumpente Oceano natum. Tum etiam Iul. Caes. de B. G. 4, 10. cum Servio ad Virgil. Aen. 8, 727. ad Walim *Batavorum insulam* ponunt, quae ab hac nostra plane est diversa. Nempe Walis s. Vahalis, (nam variatur) a Rheno divergens, insulae facit initium, et post 80 M. P. uti est apud Caesarem, Oceano receptus, finem. Igitur alter divergii alveus, qui nomen Rheni servat, claudit adversum latus, frontem Oceanus. Vid. Tacitus Ann. 2, 6. Histor. 4, 12. Quae quidem insula sine dubio est *Batavia* Dioni Cassio 55, 24. et *insula Batavorum* Plinio 4, 29. s. 15. et antea Dioni 54, 32. Apud Tacitum in Germ. c. 29. est *insula Rheni amnis, quam Batavi colunt*, et *insula inter vada sita* Histor. 4, 12. ubi item eam Batavis tribuit. Plura dabit Alting in not. Germ. infer. P. 1. p. 16 sq. et pag. 128. Adtingit eandem etiam Eumenius in panegyr. ad Constantin. Aug. c. 6. his verbis: *insula, quam divortio sui Rhenus amplectitur.* Ceterum in hac nostra insula Tacitus Ann. 4, 72. videtur ponere castellum nomine *Flevum*, quod idem est, ut multa, quae in *o* desinunt, etiam in *us* efferuntur, prout erat *Alizo* et *Alizus.*

CAP. III.

GERMANIA.

§. 1. *Germania)* Latini ut Graeci. De etymo nominis alii alia adferunt, ex quorum copia tantum aliqua delibare hic licet. Multi a *gerre* i. e. bellum derivant, cuius vocis vestigia in multis linguis adhuc supersunt. Vid. Cluver. Germ. ant. 2, 20. p. 420. Wachter. in glossar. pag. 566. Alii a *geren*, teli genere peculiari, ut *sarissa* fuit phalangis, *pilum* legionis, cuius indicia

dat der Nibelungen Lied. Vid. Müller ad Guthrie — Allgem. Welt-Gefch. Vol. 17. T. 1. p. 85. Ab *Hermionibus* alii, quod commune fuerit nomen Suevorum, Hermundurorum, Chattorum et Cherufcorum, idemque, quod Germani, fignificaverit; effe igitur quafi *Hermänner*, *Wehrmänner*, et Romanos inde finxiffe Germanos, quafi fratres. Vid. Leibnit. in fcriptorr. rer. Brunfvicenf. T. 1. p. 9. et ad Tacit. in Germ. cap. 2. itemque Heinrich in Teutfchen Reichs-Gefch. T. 1. p. m. 27. De fratribus praeivit Strabo lib. 7. pag. 200. f. 290. Sic Euftath. ad Dionyf. v. 285. *γνήσιοι κατὰ Ῥωμαίων γλῶσσαν οἱ Γερμανοὶ ἑρμηνεύονται, ὡς ἂν γνήσιοι Γαλάταις, οἷς ἐοίκασιν ἐν μορφαῖς, καὶ βίοις, καὶ ἤθεσι*, et addit quosdam etiam *ἀδελφοὺς* explicare. Cf. et Glarean. ad Lucan. 6, 259. Τὸ *man* arceffunt ex lingua Germanica. Alting. tamen in defcr. agri Batavi P. 1. pag. 76. primum hominem f. Mannum putat omnes gentes et fuae et aliarum auctorem habuiffe. Mihi quidem adridet, fi quid eft eligendum, fententia eorum, qui ex neglecta Romanorum lingua et vetere noftra originem ducunt. Melius enim id, cum tefte Tacito in Germ. c. 2. f. ob metum a victoribus fic nominati fuerint, convenit. Idem vero c. l. recens effe nomen monet, et *nuper additum*, ut plurimi ex nexu rectius legere videntur, ita ut, quae primum adpellatio erat, in nomen gentis proprium transiret. Leibnitius quidem c. l. Hannibalis tempore notum fuiffe putat ex faftis Capitolinis, (cf. Gruter. T. 1. p. 297.) quamquam alii propter recentiorem eorum aetatem dubitant. Vid. Schoening in der Allgem. Welt-Gefch. Neuerer Zeiten Vol. 13. p. 22. not. x. Tacitus c. l. indigenas credit, quia omnes, qui fedes mutarint, claffibus advecti veniffent, immenfus vero hic interiaceat Oceanus, quae quidem ratio non undique valet et infirma eft. Idem poft cap. 2. eos primum fic dictos, qui in Galliam irruperint, tutius adfirmat. Terminos Germaniae, quos Nofter conftituit, fatis declarat, quamvis diverfo tempore fuerunt

diverſi; quod ad enarrationes hiſtoricas Geographiae melius relegatur. A meridie tamen Noſter longius porrigit, quam ceteri, ad Alpes, cum alias Danubius terminus ponatur. Secutus tamen videtur Agrippam, qui teſte Plinio 4, 28. ſ. 14. adiecta Raetia et Norico Germaniae longitudinem indicavit 696 M. P. ut latitudinem 148. Vid. Cluver. in Germ. ant. 1, 11. p. 76 ſq. De Rheno omnia ſunt nota. In Viſtula conſentiunt Plinius 4, 25. ſ. 12. Ptolem. 2, 11. idemque in Oceano, quem vocat *Germanicum* Tacit. c. l. Noſter poſt ſtrictiori limite, vel parte eius Oceani poſita, *ſinum Codanum*, alii *mare Suevicum* et *Oceanum Septemtrionalem* vario uſu et ſenſu adpellant. De Plinio conſtat ex lib. 4, 33. ſ. 19. Vid. omnino de finibus Spener in notit. Germ. Vol. 1. p. 24. Alting in not. Germ. infer. P. 1. pag. 107. qui et ſuperiorem adtingit. Reliqua vel Noſter narravit, vel quae praeteriit, (multa enim ignoraſſe videtur, quae ex Caeſare poterat diſcere) data opera in primis conlegit Cluverius. Cf. etiam Meiners über die Natur der Germaniſchen und Celtiſchen Völker in Götting. hiſtor. Magazin Vol. 8. p. 1. et quos laudat. Ceterum hoc Melae caput editioni Taciti de Germania adpendit, adſperſis quibusdam in margine coniecturis, Conringius.

Sarmaticarum) Quomodo haec Mela intelligi velit, mox cap. 4. Viſtula amne declarat. Idem Plin. 4, 25. ſ. 12. et Ptolem. 2, 11. Sed poſt Agrippam et Melae aetatem ultra Viſtulam terminos prolatos fuiſſe, operoſe adſtruere tentat Cluver. in Germ. ant. 3, 42. p. 671. in eademque ſententia Plinium etiam c. l. fuiſſe putat propter Baſternas, quos olim ad Danubium et Pontum permiſſos fuiſſe ex aliis conſtet. Contra tuetur Spener, in notit. Germ. ant. 1, 2, 2. p. 10. Tacitum et Plinium reſpexiſſe gentem Germanicam, Melam et Ptolemaeum terram. Omnino auctores ab hac parte terminos conſtituunt Germaniae vel Viſtulam, vel Sarmatiam, uti praeter

ſuperiores Tacit. in Germ. cap. 1. Marcian. p. 51. Hudſ. Agathemer. 2, 4. Solin. cap. 23. ſ. 20.

obducta) Spectat hoc loco finium deſcriptionem et extremitatem Germaniae verſus ſeptemtrionem. Eſt igitur *includere, circumdare,* ut in Virgil. Georg. 2, 411. *ſegetem denſis obducunt ſentibus herbae*, vel, quod huc propius facit, in Mela 3, 6, 46. *Britannia perpetuo margine directi litoris ab tergore obducta.* Vid. de hoc uſu particulae *ob* in hac voce et aliis Cerda ad Virgil. Aen. 2, 604. Kappius in indice explicat *terminare*, quod quidem ex nexu conſequitur. Mela tamen ſic ſimul modum indicat. Pro eo Tacitus in Germ. cap. 1. *Cetera Oceanus ambit.* De re Cluver. in Germ. ant. 3, 37. p. 646 ſqq. Omnino intelligitur Oceanus ſeptemtrionalis, qui, ubi Germaniae partes adtigit, mare *Germanicum*, *Suevicum*, in quo ſunt ſinus *Codanus* et *Venedus*, adpellatur. Sic Plin. 4, 27. ſ. 13. ad Germaniam habet inſulam *Burchanam* ſ. *Fabariam*, at idem 18, 30. ſ. 12. eandem ponit in ſeptemtrionalis Oceani inſulis, cum quo conferri poſſunt, quae de Gleſſariarum ſitu ita refert 4, 27. ſ. 13. conl. 4, 30. ſ. 16.

immanes) Elegans repetitio ad notandam utriusque et animi et corporis aequalitatem. Ad ſenſum idem de Cimbris adfirmat Quinctil. declam. 3, 4. *gens non minus animorum immanitate, quam corporum beluis ſuis proxima.* In corporibus poteſt explicari de proceritate, quae iuſtum ſolitumque modum excedit. Ita enim Iul. Caeſ. de B. G. 1, 39. *ingenti magnitudine* corpora eis tribuit, et Suevis 4, 1. f. *immanem corporum magnitudinem.* Cf. etiam de Teutonis et Cimbris Plutarch. in Mario c. 11. et de Germanis Tacitus in Germ. cap. 4. Strabo lib. 7. in. πλεονασμὸν ἀγριότητος καὶ τοῦ μεγέθους, utrumque etiam ſic complexus, memorat, fere ut Florus 2, 4. in. de Gallis Inſubribus et Alpium accolis *animi ferarum, cor-*

pora plus quam humana erant, et, ſi ſententiam ſpectes, de Britannis Strabo 4. pag. 138. ſ. 200. Vid. Savaro ad Sidon. Apollin. carm. 5, 244. p. 50. Keysler in antiquit. Septemtrion. p. 221. ubi plures de Germanorum proceritate notantur. Romanorum brevitati illam proceritatem obponit Veget. 1, 1. et alii, quos memorat Meiners p. 2. c. l. et Longol. ad Taciti Germ. cap. 4. Cum apud Romanos 5 pedes et ſemis ſufficerent legendo militi, ut obſervavit Cuiac. obſerv. 2, 5. eam menſuram egrediebantur Germani. Omnino autem, quod forte terror auxit, gentes ſub ſeptemtrionibus nutritae immanibus corporibus fuiſſe dicit Vitruv. 6, 1. Cf. Keysler p. 220. c. l. De animorum immanitate Vellei. 2, 106, 2. *gens Germana feritate ferocior;* Frontin. 1, 1, 8. *immanium ferocia nationum* de Germanis.

vaſte) Non ex lege et diſciplina, quae homines deceret, ſed incondite et potius ferarum more, prout *vaſti* et *agreſtes* iunguntur a Cicerone de orat. 1, 25. I. GRONOVIVS *MS.* Paullo poſt Cicero coniungit *vaſtus* et *foedus*, et 3, 12. *vaſte* et *ruſtice.*

bellando) Addi poteſt ex Caeſare de B. G. 4, 1. 6, 21. *venando*, etſi repugnare videtur Tacit. in Germ. cap. 15. qui, *non multum*, inquit, *venatibus*, *plus per otium transigunt*, ubi vero eiecta recte negatione pacem componit Lipſius, probante etiam Erneſtio. Animos autem bellando in primis exercent, uti monet I. Gronovius MS. ut dematur omnis terror, ac in ferrum et periculum libentius ire poſſint. De *laboribus* Caeſar 6, 21. *ab parvulis labori ac duritiae ſtudent.* Tacitus tamen in Germ. cap. 4. et de eo: *Laboris atque operum non eadem patientia.*

nudi) Iul. Caeſ. c. l. *magna corporis parte nuda*, cum antea dixerit, *pellibus aut parvis renonum tegu-*

mentis, uti Nofter pueritiam in hoc ab adultiori aetate vel veftitu, vel nuditate diftinguit. Tacitus omnino de Germ. cap. 17. *tegumen omnibus fagum — Cetera intecti totos dies iuxta focum atque ignem agunt.* Ibidem etiam veftitum femineum defcribit. Nudus quidem etiam eft Latinis male veftitus, aut pannofus, ut apud Senecam de benef. 5, 13. vel etiam, qui tunica incedit indutus fine pallio, vel toga, ut Davides dicitur 2 Sam. 6, 14. 20. Equidem cum Cluverio proprie vocem intelligo, ex oppofitione cum virorum fagis.

pueritia) Non prout Romani eam vocabant et definiebant, ut oftendit adpellatio *praetextati*, fed prout Germani exiftimabant, de quibus dicit Iul. Caef. de B. G. 6, 21. pubefcere illos tarde. *Qui*, inquit, *puberes permanferunt, maximam inter fuos ferunt laudem; hoc ali ftaturam, ali hoc vires nervosque confirmari putant.* Tacit. c. 20. c. l. *fera iuvenum Venus, eoque inexhaufta pubertas.* I. GRONOVIVS *MS.* Intelligunt igitur ἀναφροδισίαν, et Iul. Caefar 6, 21. diferte addit: *intra annum vero 20 feminae notitiam habuiffe, in turpiffimis habent rebus.* Interpres Gr. reddit voce ἄγαμος. Hinc recte Cuper. in obferv. 4, 12. p. 453. Lipf. de anno 20. *longiffima pueritia* in Noftro explicat. Idem olim antea praecipiebant Pythagorei, tefte Iamblicho in vita Pythag. cap. 31. p. 172. ed. Küft. ita puerum educandum, ut intra annum 20 de commercio Venereo non cogitaret. Omnino autem hoc de borealibus populis, fecus atque in auftralibus obfervari conftat, de quo cf. conlecta in Krünitz Encyklopädie f. v. Klima T. 40. p. 485 fq.

fagis) Sic Tacit. in Germ. cap. 17. *tegumen omnibus fagum, fibula, aut, fi defit, fpina confertum; cetera intecti — Locupletiffimi vefte diftinguuntur.* — Iul. Caef. c. l. habet *pelles* et *renones*. *Sagum* autem, ut *renonem*, peregrinis vocabulis adnumerant Varro de L. L.

4, 35. et Iſidor. Origin. 19, 24. hic diſerte Gallicis. Contendit tamen Cluver. in Germ. ant. 1, 16. pag. 110. ita, ut non ſolum Gallis, ſed omnibus Celtis aliisque etiam vetuſtis populis tribuat, Gallicum vero nomen etiam cum Iſidoro cenſeat. Gallos illis uſos fuiſſe, docet Torrentius ad Sueton. Caeſ. cap. 48. quibus Caſaubonus addit Hiſpanos. Mela 1, 8, 3. primoribus Cyrenaicorum tribuit, quamvis hoc ex accommodatione verbi factum videtur. Brevem utique, ut militarem et viatoriam veſtem fuiſſe, et ex craſſioribus villis et pellibus contextam, qualis hodie eſt Hungarorum, et velitum equitum, docent veterum de Germanorum veſtitu loca, et probavit copioſe Cluverius c. l. Quam vero ſagi formam expreſſam tunc deſiderabat, reperitur in Montfaucon antiquité expliquée T. 3. P. 1. tab. 47. Cf. plura in Explications de divers monumens ſinguliers — Paris 1739. 4. p. 294 ſqq. Quod vero longum, undique clauſum et manicatum dicitur, dubitationem aliqua ex parte moveat, nec ſic commode quidam interpretentur *Filzmäntel*, cum ſagum apud Romanos togae obponatur, eoque cincti fuerint milites. Cf. Tacit. cap. 17. in. et quae notavi ad 1, 8, 3. Ceterum Strabo 4. p. 135. ſ. 196. dicit σαγηφορεῖν.

§. 2. *libris) Baſt.* Inde vero veſtes olim confectas fuiſſe, narrat etiam omnino Plin. 12. in. Producuntur etiam populi hoc veſtitu uſi, ut Indi ab Herodoto 7, 65. (εἵματα ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, quamvis hoc ex Plinio 19, 1. de goſſipio ſ. lino recte poteſt explicari) Solino cap. 55. ſ. 52. (ubi cum *lineis flexibiles libri* coniunguntur) *Maſſagetae* a Strabone 11. p. 353. ſ. 513. ubi ſunt δένδρων φλοιοί. Cf. Cluver. in Germ. ant. 1, 16. p. 113.

ſaeva hieme) Ut Frontin. 2, 5, 23. et *fera* Ovid. Triſt. 1, 1, 42. *acris* Horat. 1. od. 4, 1. *Saevitia hiemis* Tacit. hiſt. 1, 79. *Frigus* autem in Germania

multi notant, quos indicavit Spener in not. Germ. ant. 2, 1, 2. p. 50.

nandi) Iul. Caef. de B. G. 4, 1. f. *lavantur in fluminibus*, et 6, 21. *promifcue in fluminibus perluuntur.* Herodian. 7, 2, 11. πρὸς τὸ νήχεσθαι γεγυμνασμένοι, ἅτε μόνῳ λουτρῷ τοῖς ποταμοῖς χρώμενοι. Plura dabit Cluver. 1, 18. p. 132. Tacitus tamen in Germ. cap. 22. ita: *ftatim e fomno lavantur, faepius calida, ut apud quos plurimum hiems occupat.* TZSCHVCKE. Id Romani admirabantur apud Tacit. Ann. 1, 8. I. GRONOVIVS *MS.*

Bella) Tacit. de Germ. cap. 15. *oderunt quietem.* Hinc ἀρειμανεῖς vocat Dionyf. v. 285. Cf. in primis Seneca de ira 1, 11. et de feminis Caefar 1, 51. Tacit. cap. 8. Flor. 3, 3, 16.

libidine) Sic Chardin voyages T. 2. p. 125. *Tous les divers peuples, qui habitent le mont Caucafe, font toujours en guerre enfemble, et on ne vient à bout de faire la paix, ou des traités avec eux.* Cic. de offic. 1, 12. *Cum Celtiberis et Cimbris bellum, ut cum inimicis, gerebatur, uter effet, non uter imperaret.* Contra Britannos Nofter 3, 6, 5. *imperitandi cupidine bella geffiffe* refert. *Libido imperitandi* dixit etiam Salluft. de B. I. 81, 1.

enixe colunt) Caufas explicat Caefar de B. G. 6, 22. in. Plura conlegit Cluver. 1, 18. p. 132. Conferri etiam poteft Tacit. cap. 14. et 15. et de Thracibus in primis Herodot. 5, 6.

vafta) Hinc Caefar de B. G. 4, 3. in. *publice maximam putant effe laudem, quam latiffime a fuis finibus vacare agros;* et 6, 23. in. *Civitatibus maxima laus eft, quam latiffimas circa fe vaftatis finibus folitudines*

habere. Idem etiam paſſim narrat, agriculturae minime ſtuduiſſe. Cf. 6, 22. et 29. et Tacit. cap. 14.

ius) Χειροδίκους appellat Heſiodus. Lactantius Epit. cap. 59, 7. *ius in viribus computare,* ubi vid. Bünemann. Nos: *das Fauſtrecht ausüben.* KAPPIVS *in indice ſ. v. ius.* Ammian. 17, 12. *barbaris omne ius in viribus.* Lucan. 10, 408. *ibi ius, ubi plurima merces.* Sic Galli apud Liv. 5, 36, 5. Romanis reſpondent: *ſe ius in armis ferre, et omnia fortium virorum eſſe.* Sil. Ital. 2, 594. *vis colitur iurisque locum ſibi vindicat enſis.* Cf. 11, 183. Idem hodie de barbaris populis valet. Cf. Chardin voyages P. 1. p. 138. P. 2. p. 131. ſ. de Mingreliis et Georgis. TZSCHVCKE. Idem de Tataris narrat Hanway in Reiſe-Beſchr. p. 257. et 275. Loci huius inluſtratio ex iure petita exhibetur in Duisburgiſchen Gelehrten Anzeigen. GEISSLER *MS.*

latrocinii) Iul. Caeſ. 6, 23. *latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, atque ea iuventutis exercendae ac deſidiae minuendae cauſa fieri praedicant.* Piraticam etiam exercuiſſe, qui ad mare habitabant, ut Francos, Saxones, in auctoribus notatur. Cf. Eutrop. 4, 21. ſ. 13. et quae habet Arntzen. ad Aurel. Victor. de Caeſar. 39, 21. Idem olim valuit apud Cilices, (Sextus Empir. adverſ. Math. 3, 24. pag. 181. Fabr.) Luſitanos, (Strabo 3. p. 106. ſ. 154.) Etruſcos (idem p. 152. ſ. 219.) aliosque. Et ſic hodie agunt Arabes et maritimi Africae populi. Vid. quos laudat Iſelin Geſch. der Menſchheit T. 1. p. 220 ſq. edit. 5.

hoſpitibus) Caeſ. 6, 23. ſ. *hoſpites violare fas non putant, qui quaque de cauſa ad eos venerunt, ab iniuria prohibent, ſanctosque habent.* Conſentit Tacitus cap. 21. *convictibus et hoſpitiis non alia gens magis*

indulget. Vid. fequ. Et fic de Celtis Nicolaus Damafcen. de moribus Gr. p. 144. ed. Orell. μείζω ἐστὶν ἐπιτίμια κατὰ τοῦ ξένον ἀνελόντος, ἢ πολίτην. Diodor. Sic. 5, 34. in. de Celtiberis feris: πρὸς τοὺς ξένους ἐπιεικεῖς καὶ φιλάνθρωποι. Omnino autem et olim et hodie ferae alioquin gentes hoc nomine laudantur. Exempla plurima congeffit Krünitz in Encyklopädie Vol. 16. p. 441 fqq.

victu) Quod hic Mela refert de carne cruda, vix apud alios veterum reperias, immo refutatur ille teftimoniis Graecorum et Romanorum, quae conlegerunt Pelloutier in hiftor. Celtar. — Germanor. 1. p. 248 fq. et Cluver. 1, 17. pag. 122. uti monet Meiners p. 16. c. l. qui putat Melam pernas et farcimina huc transtuliffe. At Cluver. c. l. non adverfatur, fed potius Taciti cap. 23. *recentem feram* huc bene adcommodat. Idem vero Tacitus cum aliis poma et in primis lac vel liquidum, vel concretum commemorat, pro quo Iul. Caef. de B. G. 6, 22. habet cafeum. Cf. idem 4, in. et Strabo 4. p. 136. f. 196. Plura loca indicat Cluver. 1, 17. pag. 121. ubi et de potu disferit, cuius intemperantem ufum notat Tacitus cap. 23. *Pecudes* et *feras* diftinguunt et alii.

renovarunt) Mollierunt, ut fuit, quum mactaretur. I. GRONOVIVS *MS.* Patet hoc ex verbo *rigentem* et, quod obponit, *recentem*.

§. 3. *multis fluminibus)* Caput hoc notabile eft, dum nullas memorat Germaniae urbes, cui rei infervit Tacitus cap. 16. *Nullas*, inquit, *Germanorum populis urbes habitari fatis notum eft*. I. GRONOVIVS *MS.* Qui igitur credibile eft, tot urbes, quot in Ptolemaeo producuntur, in tantis bellorum concuffionibus intra annos circiter 50 condi potuiffe? Nempe, opinor, multae a male fedulis manibus poft infertae funt. Suevorum tamen oppida commemorat Caefar de B. G. 4, 19. fed

vici villaeque potius fuiſſe videntur, certe oppida ex gentis more et ſenſu. Vid. Spener in notit. Germ. ant. praef. p. 13. Silvas paludesque habes etiam apud Tacitum hiſt. 4, 73. ſ. quas migrationum cauſas facit. Plin. 16, 2. ſ. 1. *ſilvae totam Germaniam replent.*

impedita) Tene, quam apte diſtincteque de ſingulis Mela hic loquatur. Sic fere Tacitus cap. 5. *terra — ſilvis horrida, aut paludibus foeda.*

paludum) Certi nihil adferri poteſt, nec tanti ſunt paludes, ut inquiras. De *Eſtia* monet contra Voſſium (vid. not. crit. p. 91.) Bayerus in opuſc. p. 420. (ed. Klotz.) neminem Romanorum de ſuccino, quod omnes e mari eiici tradunt, in eo unquam errore fuiſſe.

Hercynia) Silva, ut multis aliis dicitur, *Hercynius* etiam *ſaltus.* Utrumque legitur apud Tacitum in Germ. c. 28. et 30. *Hercynii ſaltus* dixit Livius 5, 34, 4. *Germanici ſaltus* idem 9, 36. in. *Hercyniae ſilvae* Florus 3, 10, 14. *Hercynius ſaltus* 1, 11, 8. et paſſim. Strabo 7. p. 202. ſ. 292. aliquoties Ἑρκύνιος δρυμὸς, ut Dionyſ. v. 286. Iulian. pag. 104. ed. Pariſ. 1583. et in plurali Ariſtoteles in mirab. auſcult. cap. 112. in. et Diodor. Sic. 5, 21. Eius mentio exſtat etiam in Apollonii Argon. 4, 640. ubi vocatur σκόπελος Ἑρκύνιος et a Scholiaſte explicatur ὄρος Κελτῶν, ἢ δρυμός. At Ptolemaeus 2, 11. per o initio effert Ὀρκύνιος δρυμὸς et diſerte Iul. Caeſar 6, 24. adfirmat, ita ab Eratoſthene et aliis quibusdam Graecis proditum fuiſſe. Cf. de duplici hac ſcriptura d'Orville ad Chariton. 4, 7. p. 424. Solus per α, ſi ſanus eſt locus, ſcribit Ariſtotel. in Meteorol. 1, 13. ubi Ἀρκύνια ὄρη, ut Ἑρκύνιον ὄρος Stephanus h. v. quamquam falſo cum auctore Etymol. M. in Italia ponit, Ἑρκύνια ὄρη ante Weſſeling. apud Diodor. 5, 21. qui maxima Europae dicit, notatus tunc quidem recte a Cluverio. *Hercynium*

iugum commemorat etiam Plin. 4, 28. f. 14. Tò *y* corripiunt poetae, ut Claudian. de 4. conful. Hon. v. 451. et alii. Spener. 2, 3, 2. pag. 83. c. l. cum Cluverio 3, 47. p. 702. ab *Harz* i. e. bitumine, nomen derivant. Anton in Gefch. der Teutfchen Nation T. 1. p. 52. cum Schiltero et Wenkio etymon praefert *Hart*, quod eft locus montofus, filvis obfitus. Maximam et vaftiffimam fuiffe, omnes uno ore praedicant, Nofter 60 dierum iter occupare fcribit, pro quo Iul. Caefar c. l. *latitudo*, inquit, 9 *dierum iter expedito patet*; fed idem poft 60 dierum eius longitudinem adfirmat, unde difcitur, utram menfuram Mela hic pofuerit. De finibus et ambitu Caefar porro haec 6, 25. *Oritur ab Helvetiorum, et Nemetum, et Rauracorum finibus, rectaque fluminis Danubii regione pertinet ad fines Dacorum et Anartium; hinc fe flectit finiftrorfus, diverfis ab flumine regionibus, multarumque gentium fines propter magnitudinem adtingit.* Initium igitur eius ducit a Rheno. Sic Claudianus c. l. *accola filvae Bructerus Hercyniae.* Bructeri enim ad Rhenum prope Confluentes urbem conlocantur in tab. Peut. 2. A. fub vitiato nomine *Burcturi*, et cis ultraque extenfos eos fuiffe, docet Alting. in notit. Germ. infer. P. 1. pag. 19. et alii. Prope Nicrum ponit et Hercyniam filvam Sidon. Apoll. carm. 7, 325. f. Ibi igitur *Odenwald*, *Speffhart*. Danubium adtigiffe multi alii tradunt, eiusque fontes in vicinia aperiunt Ariftotel. de mirab. aufcult. c. l. Rhenique fimul Strabo c. l. Ammianus tamen 21, 8. ad Danubium habet *Martianas filvas*, h. *Schwarzwald*, et in eodem fitu tab. Peutinger. 3. A. *Marcianam filvam.* Ad Cimbros usque pertinuiffe, indicat Plutarch. in Mario cap. 11. Britanniae obponit Diodor. c. l. et fic vel coartatur, vel profertur, prout partes eius faciunt alias filvas, ut pluribus docet Cluver. 3, 47. c. l. qui tamen recte dubitare videtur, (cf. et Spener. 2, 3. 2. p. 84. c. l.) an eius tractus in Sarmatiam usque promotus hoc nomen antiquitus gefferit. Sic et Ptolemaeus 2, 11. non ultra

Sarmaticos montes porrigit, fed intra ponit, fenfu tamen artiori, ambitu prope Quados, non procul a *Gabreta filva*, quam etiam in Strabone Hercynius faltus excipit. Inde vero adparet, latius aliquantum patere, quam h. Schwarzwald et Harzwald, et multas alias filvas complexam effe. Reliquiae eius igitur nunc habendae *Schwarz - Anfpacher - Steiger - Odenwald*, *Spefshart*, *Harz - Thüringer - Böhmifcher Wald*. Cf. Gatterer Synchronift. Univerf. Hift. pag. 692. et Mannert in Geogr. T. 3. p. 510 fqq. Roborum vaftitatem in ea notat Plin. 16, 2. et ferarum mira genera Caef. 6, 26.

aliquot) Ut apud Ptolemaeum 2, 11. *Gabrita*, (Γαβρίτα, in Strabone 7. p. 202. f. 292. Γαύβρητα, pro quo repofui Γαβρῆτα) *Semana*. *Gabreta* a Cluverio c. l. et Spenero 2, 3, 6. p. 90. in Thuringia quaeritur, ab hoc etiam ad *Piniferum montem* h. *Fichtelberg* extenditur, a quibus dissentio, quia Ptolemaeus in vicinia ponit Sudetos montes, Strabo Suevos, fic ut potius Moraviam occupaverit. *Semanam* Cluverius putat effe eam, quae Caefari de B. G. 6, 10. f. eft *Bacenis* in extremis Suevorum finibus, uti quidem exploratores a Caefare miffi retulerant. Quare dubium eft. Ex fitu apud Ptolemaeum, fi eadem vere eft Semana, prope montem Melibocum in Thuringia fuiffe videtur. Alii Salam inter et Vierram amnes eam conftituunt, et a Baceni diftinguunt. Vid. Spener p. 89. c. l. Ulterius eft *Luna* in Ptolemaeo, verfus Pannoniam. Spenerus p. 91. ponit in Moravia, Mannert p. 515. c. l. in confinio Auftriae et Moraviae. *Marciana* fupra eft commemorata, fuitque in Suevia verfus Helvetiam, uti intelligitur ex tab. Peuting. 3. A. h. *Schwarzwald*, unde etiam nomen derivat Cluverius, poft a Romanis corruptum. Idem tamen in introductione in Geogr. ex ed. Bunonis 3, 5. p. 161. *Hartianam* forte rectius dici putat. Tum *filva Caefia* h. *Hefenwald* in Clivenfi Ducatu commemoratur a Tacito Ann. 1, 50. unde etiam Lipfius

coniicit *ſilva Heſia.* Cf. Spener pag. 88. ubi ſimul alios refutat, qui longius removerunt. Ipſe extendit ad Monaſterienſem terram. Fuerunt etiam minores aliquae, quas cum ſuperioribus recenſent Cluver. in Germ. ant. 2, 47. pag. 702 ſqq. et Spener. p. 82 ſqq. c. l. Omnes paſſim ad Hercyniam retulerunt veteres.

nomen) Nempe diſtinctum ab Hercynia, qualis occurrit apud Tacit. Ann. 1, 50. *ſilva Caeſia.* I. GRONOVIVS *MS.* Sed cum iam ante Melam earum diſtincta nomina ferantur, comparate videtur ad Hercyniam dixiſſe, cuius maior fuit fama et celebritas, niſi mavis, earum nomina Melae non innotuiſſe.

Taunus) Commemoratur etiam a Tacito Ann. 1, 56. 12, 28. unde ſitus aliquo modo cognoſcitur, in Cattis prope flumen *Adranam* h. *Eder*, quamvis non plane conſtat. Cluver. in Germ. ant. 3, 48. p. 711. et 3, 7. p. 533. ex adverſo Moguntiaci putat fuiſſe, h. der *Heyrich* et die *Höhe*, in quo conſentiunt Cellarius in Geogr. ant. 2, 5, 26. Mannert p. 518. Anton in Geſch. der Teutſchen Nazion T. 1. p. 271. quia *Tan* antiquitus ſignificet *altum*, forte olim *Tannberg.* Cf. de monte *Heyrich* acta acad. Palatinae T. 3. p. 178. Aliis tamen videtur eſſe *Duysberg* prope Gieſam in Haſſia, ut peculiaribus libellis contendunt Ayrmannus et Mogen. in Martini theſauro diſſertatt. P. 2. T. 1. n. 2. et 7. Iuncker in Geographie mittlerer Zeiten P. 2. cap. 2. pag. 150. propter vocis quidem ſimilitudinem, cui tamen opinioni id obſtare indicat Spener in not. Germ. ant. 2, 3. p. 87. quod ex Taciti deſcriptione expeditionis Germanici in Cattos Druſus potius videatur propius ad Rhenum praeſidium conlocaſſe, ut tutiorem redderet receſſum. Nec iis adquievit Glauburgius, ſed *Feldberg* eſſe putavit in Wetteravia. Vid. Schelhorns Ergötzlichkeiten aus der Kirchen-Hiſtorie — T. 1. P. 3. n. 45. pag. 459 ſqq.

Cf. etiam de hoc monte Gmelin Beyträge zur Gefch. des deutfchen Bergbaues pag. 33 fq. Contra Voffius ad Iul. Caef. 6, 17. non anxie inquirendum cenfet cum Lipfio ad Tacit. c. l. quis fuerit mons ille. Ipfe nihil aliud exiftimat, quam *Duynen*, fic ut ex adpellativo proprium fecerit Tacitus, vel ne minus adcurate adcuratus Tacitus dixiffe videatur, poftea vult altiores iis locis colles per excellentiam nomen habuiffe *duynen*. Sic enim de loco edito vocem explicant, ut Celticam *dunum*, de qua fupra dixi ad 3, 2, 4. In illo monte Drufi caftellum, a Germanico reparatum, fuiffe refert Tacit. Ann. 1, 56. Cf. 12, 28. A Traiano illud rurfus reftitutum et a Iuliano reparatum, putat Cluverius 3, 7. p. 533. quod tamen impugnat Spener. 4, 2, 8. p. 171.

Rhetico) E regione Bonnae ftatuit Cluver. 3, 48. p. 711. ut nunc fit *Siebengebürge*, et 3, 8. p. 536. errare eos docet, qui ad confinia Helvetiorum removeant, cum non verifimile fit, etfi ad Alpes usque Germaniae fines protulerit, voluiffe eum Alpium partem intimam inter altiffimos Germaniae montes numerare, cum praefertim alii omnes Italiae Alpes tribuant. Utique Alpes Raeticae nimis hinc diftant, ex quibus tranfitus erat ex Italia in Vindeliciam et Noricum, uti etiam patet ex Tacito Hiftor. 1, 70. An tamen recte fic Cluverius eum pofuerit, quis fine certiori aut propiori indicio contendat? Iuncker in Geographie mittlerer Zeiten p. 140. de altiori tractu comitatus Weftphalici *Rietberg* intelligit ob vocis fimilitudinem. Contra vero monet Spener in not. Germ. ant. 2, 3, 3. p. 87. fe in illa terra nusquam tam egregium montium iugum deprehendiffe, quod Romanis fic innotefcere potuerit. Mannert in Geographie T. 3. pag. 518. etfi nihil certi ftatui poffe exiftimat, ultra Rhenum tamen quaerendum fufpicatur. Alios praeterea fuiffe in Germania montes Romanis haud incognitos, Nofter deinceps diferte innuit, quorum nomina, tamquam ab ore Romano

aliena, ipſe ſubpreſſit, alii tamen adferunt. Ita Ptolemaeus Μηλίβοκον ὄρος prope Semanam ſilvam, de qua antea dictum, memorat. Cluverio videtur eſſe h. *Blocksberg*, Mannerto p. 517. *Harz*. Idem porro indicat *Suditos* ſ. *Sudetos* (nam inconſtans fertur inter ι et η lectio) montes, qui et hodie iuxta Bohemiam, Moraviam et Sileſiam hoc nomine celebrantur. Tum recenſet alios etiam montes, ut *Aſciburgium*, *Sarmaticos*, de quibus disquirit Cluver. 3, 48. pag. 708 ſqq. *Abnobae* autem praeter Ptolemaeum alii etiam mentionem faciunt, ut Plin. 4, 24. ſ. 12. et circa Danubii fontes ponunt, qui inde ſcaturire dicuntur. Longius tamen verſus ſeptentrionem longeque producit Ptolemaeus, quem probat Mannert p. 513. Cf. Spener 2, 3, 3. p. 85.

eſt eloqui). Graeciſmus notus, quem et Latini frequentant. Vid. Drakenb. ad Sil. Ital. 9, 451. Oudendorp. ad Iul. Caeſ. 7, 73. in. et quos ibi indicat, in primis Vechner. in Hellenol. p. m. 364 ſq. *Ore* autem ſic dicit Solinus cap. 27. ſ. 30. *Phoenicum* ſ. ut alii *Punico ore*; ad ſenſum idem alii aliter. Sic Plin. lib. 5. in. de Mauretania: *Populorum oppidorumque nomina vel maxime ſunt ineffabilia, praeterquam ipſorum linguis*. Strabo 3. pag. 107. ſ. 155. de obſcuris Luſitaniae populis: Ὀκνῶ τοῖς ὀνόμασι πλεονάζειν, φεύγων τὸ ἀηδὲς τῆς γραφῆς. Urbes in ora Hadriatici maris Abulfeda vocat barbara nomina, eademque de cauſa in occidentali ora Africae Maurorum oppida et ſedes commemorare non vult. Vid. Büſching in Magazin T. 4. p. 147. T. 5. pag. 353. Hinc Noſter 1, 5, 1. Ampeluſiae nomen vernaculum omiſit.

gentes) Pro regionibus gentium aliquoties apud Noſtrum in ſimili nexu. Loca ſunt obvia. Sic 2, 1, 4. et 7. et alibi.

Danubius) De eo vid. ad 2, 1, 8. de *Rheno* ad 3, 2, 8. de *Rhodano* vid. not. crit. ad h. l. pag. 95.

Moenis) Aliis *Moenus*, Ammiano 17, 2. *Menus*. Cf. not. crit. pag. 96. Primus eius meminit Mela. Poſt Plinius 9, 17. f. 15. Tacit. de Germ. cap. 28. A poſterioribus auctoribus vocatur *Mogonus* ſ. *Moganus*, quamvis renuit Cluverius, qui de eo disſeruit 3, 49. p. 714. Sed cf. Spener. in not. Germ. ant. 2, 2, 6. p. 69. *Mogus* etiam legitur apud Günther. Ligur. 1, 384. *Nomen ab infuſo recipit Moguntia Mogo*. H. *Mayn*.

Lupia) Primam eius mentionem fecit Velleius 2, 105. ubi ſcilicet pro *Iuliae* legendum eſt cum Cluverio c. l. et doctis editoribus *Lupiae*. A Strabone 7. pag. 201. f. 291. vocatur Λουπίας, ut a Dione 54, 33. a Tacito Ann. 1, 60. et paſſim *Luppia*. Strabo a Rheno diſtare dicit 60 ſtadiis, et ibi Bructeros τοὺς ἐλάττονας ponit, Tacitus c. l. *ultimos Bructerorum*. In Ptolemaeo 2, 11. deſideratur flumen, pro quo adparet urbs Λουππία, vel, ut lib. 8. in Europae tab. 4. Λουπία, quae videtur in Tacito Ann. 2, 7. eſſe caſtellum Lupiae fl. adpoſitum. Quod Strabo ἐπὶ ταὐτὰ φέρεσθαι τῷ Ἀμασίᾳ dicit c. l. acriter illum reprehendit Cluver. c. l. qui errorem etiam de diſtantia a Rheno ab urbe Lupia ortum putat. Quod idem eum in Oceanum deducit, cum in Rhenum excurrat, non niſi eius ignoratione excuſari poteſt. Hodie *Lippe*. Quod vero Menſo Alting. in expoſitione tabulae de Germania magna in Ptolemaeo c. 4. p. 8. tuto credit, urbem a Ptolemaeo commemoratam, eſſe h. *Barnewitz* inter Stendaliam et Spandoviam, etſi id ex tropaeis Druſi evincere videtur, parum eſt probabile.

Amiſius) Sic Plin. 4, 28. f. 14. *Amiſia* Tacit. Ann. 1, 60. 63. 2, 23. Aventin. in annal. Boior. 2, 2. Straboni eſt Ἀμασίας, de quibus dixi in not. crit. p. 97. Geographo Ravennati 4, 17. *Lamizon*, pro quo Porcheron leg. coniicit *Amiſon*. Fluvius h. *Ems*. Ptolemaeus c. l. commemorat urbem, quae vocatur Ἀμάσεια, vel *Amiſia*

in Europae tab. 4. in Tacito Ann. 2, 8. ex fententia doctorum virorum, *Amifia* h. *Emden*, ut putat Cluver. c. l. At Menfo Alting in expofitione tabulae Ptolemaei de Germania Magna cap. 4, 6. loco 51′, 30° in Ptolemaeo corrigit 52, 0. et urbem ad Amafii fontes ponit, quafi fit *Embs - fpring*, unde Ptolemaeus nomen Amafia fecerit, de quo prolixius disferit in not. Germ. infer. P. 1. p. 4 fqq. cui adfentitur Spener. in not. Germ. ant. 4, 4, 3. p. 309. fic ut putet, olim fortaffe ad fontes fluvii fuiffe villam *Embs - fpring* dictam. Nempe ex Taciti narratione intelligitur cis Amifium f. laeva ripa fuiffe fitam. Nec tamen villam, fed locum celebrem ex Emmio praedicat Alting c. l. qui etiam P. 1. p. 107. de oftio fluminis expofuit. Ipfum Nofter cum Tacito male in Oceanum educit.

Vifurgis) De fcriptura variata v. not. crit. p. 98. Contra *Vifurgim* apud Tacitum Annal. 1, 70. f. ex narrationis ferie recte corruptum cenfent, ubi *Vidrum* Lipfius fubftituebat ex Ptolemaeo c. l. quem refutat Alting. in not. Germ. infer. P. 1. pag. 130. ubi docte tuetur *Unfingin* h. *Hunfe*, et propofita literarum forma corruptionis modum explicat. Secutus eum eft Brotierius, qui eam lectionem tuetur Vol. 1. p. 358. Pofterioris aevi nomina recenfent Cluver. p. 715. c. l. et Spener. 2, 2, 9. p. 74. c. l. Quod tamen Ortelius in thef. Geogr. h. v. ex Hadr. Iunio et Turnebo repetit, a Sidonio Apoll. carm. 23, 243. dici *Vefatim*, refutat ibi p. 189. Savaro, cum omnes codd. et vulgatae edd. exhibeant *Vifurgin. Amnem Rom. clade nobilem* vocat Vellei. 2, 105. H. *Wefer*. Quod Ptolemaeus ex Meliboco monte, de quo fupra, originem ducit, nunc facile poteft iudicari.

Albis) Sic et Graeci vocant praeter Dionem 55, 1. in quo legitur Ἄλβιος, quod librarii vitium videtur. Idem tamen 77, 14. Ἄλβις, ιδος adfert. Pofteriores dixerunt etiam *Alba*, ut Vopifcus in Probo cap. 13. et

ſic codd. quidam in Mamertini genethl. Maximiniani cap. 16. f. ubi eſt: *horridus Albis ſecat Germaniam.* Cf. Salmaſ. ad Spartiani Didium Iulian. c. 1. Inde *Germanicus* vocatur in incerti panegyr. ad Conſtantin. Aug. cap. 21. f. Tacitus de Germ. cap. 41. *flumen*, inquit, *inclitum et notum olim, nunc tantum auditur.* Originem hic ponit in Hermunduris, quod prolixius impugnat Cluverius 3, 28. p. 608 ſq. et, ut Ptolemaeum, Moldaviam pro Albi habuiſſe exiſtimat, quia Hermunduri verſus eam conſederint. Spenerus 2, 2, 10. pag. 75. et 5, 6, 3. p. 124. *Egram* cum *Albi* commiſcuiſſe putat. Pro Tacito tamen pugnatur in den Hannöveriſchen Gel. Anzeig. an. 1750. p. 54. Inferius vero ad Albim habitaſſe docet Velleius 2, 106. ubi ita: *flumen Albis, qui Semnonum Hermundurorumque fines praeterfluit*, et poſt Vibius Sequ. p. 5. *Suevos a Cheruſcis dividit; mergitur in Oceanum.* Et ſic Strabo 7. p. 201. ſ. 290. in Oceanum deducit, et trans eum Hermunduros conlocat. Chattos etiam adtigiſſe, diſcitur ex Sidonii Apoll. carm. 7, 392. Medio aevo, ut in annal. Caroli M. in verſibus ad ann. 798. *Albia* nominatur. H. *Elbe*, de quo omnia ſunt nota. De nomine cf. Longolius ad Tacit. de Germ. cap. 41.

§. 4. *Codanus ſinus)* Quis fere ſit, et quam late pateat, disceptatur. Primus Mela eius mentionem fecit, quem excepit Plinius 4, 27. ſ. 13. plura iam edoctus. Ita vero ille, dum a ſeptemtrionali Oceano progreſſus ad Codanum ſinum pervenit: *Suevo mons*, inquit, *ibi immenſus, nec Rhipaeis iugis minor, immanem ad Cimbrorum usque promontorium efficit ſinum, qui Codanus dicitur, refertus inſulis, quarum clariſſima Scandinavia eſt.* Solinus cap. 25. ſ. 20. Sevonem montem initium Germaniae facit a ſeptemtrione, ubi erant Cimbri et Teutoni, nec Rhipaeis collibus minorem eſſe adfirmat. Diverſo curſu Noſter infra 3, 6, 7. a Britannia ad Haemodas inde ad Codani ſinus inſulas, ad Sarmaticas et ſic

porro ad Caſpium mare procedit. Ex quo non ſolum adparet, pervium falſo hunc ſinum ad mare Caſpium putaſſe, ſed et Sarmaticas inſulas ab iis ſeparaſſe, quae erant in ſinu Codano. Cum vero Sarmatiam ab Viſtula amne incipiat, ſinus Codanus non poteſt ultra Sarmatiam extendi, quod facit Wedel in Abhandlung über die älteſte Scandinaviſche Geſch. p. 39. et 81. etſi ſibi non conſtat, et aeſtuarium Mentonomon etiam dictum putat. Cf. ſimul tabula adpenſa. Tum nec totum mare Balticum intelligi poteſt, ſed eius tantum principium. Ultra Albim enim terra parum cognita erat Romanis, quam adeo vetuerat Auguſtus milites transgredi, teſte Strabone 7. pag. 201. ſ. 291. et in primis p. 203. ſ. 294. Et ſic Plinius 2, 67. auſpiciis Auguſti ad Cimbrorum tantum promontorium in ſeptemtrionali Oceano claſſem navigaſſe ſcribit. Sub finem tamen imperii Tiberiani Domitius cum exercitu Albim tranſcendit, et longius Germaniam penetravit, ut narrat Tacitus Ann. 4, 44. etſi ex ſueto Romanis itinere a Rheno ad Viſurgim ab hac etiam parte factum videtur. Tempeſtate tamen multi abrepti, eodem imperante, in illum ſinum fuiſſe videntur ex Taciti Ann. 2, 23. Cum *Sevonis* montis excurſus apud Plinium et Solinum eius ſinus principium ſtatuatur, prope Chriſtianiam, Tonsberg — quaerendus videtur. *Sevonem* deſcripſit Wimmannus in navigationis maris Arctoi i. e. Baltici et ſinus Codani deſcriptione Baſil. 1573. non longe a pr. Cluverius in Germ. ant. 3, 37. p. 650. h. putat eſſe *Skars-Sula*, *Doffrafield*, Büſching. *Langfield*, Mannert in Geogr. T. 3. pag. 356. *Kiölen* inter Suediam et Norwegiam. Mela ſinum Codanum prope Norwegiam ponere videtur, et ſic recte et ſine ſaltu per terram facto dicit *ſuper Albim*. Interiorem tamen eius cognitionem nondum habuiſſe, docet deſcriptio. Non enim undique anguſtum eſt illud mare et par freto, ſed ſatis etiam late inter Suediam et Boruſſiam patet. Vid. Cluver. pag. 649. c. l. et quae prolixius dis-

putat Schoening von den Begriffen der alten Griechen und Römer von den Nördlichen Ländern. (Vid. Allgem. Welt-Gefch. der neuern Zeiten T. 13. pag. 51 fq.) Sed quod inde a Cattegat ad Frifiam complectitur, adfentiri ideo non poffum, quod fuper Albim relicto Vifurgi a Mela ponitur, ubi etiam omnia bene congruunt. *Super* enim eft trans Albim, cum *ultra* pertinere debeat ad Cherfonefum Cimbricam, nifi mavis Melam omnia mifcuiffe, quod fine iufta caufa fuftineri nequit. Tandem, fi mare Germanicum intellexiffet, temere haec compofuiffet: *in Oceanum — Albis* et *fuper Albim Codanus finus*, quia per fe apertum eft, fuper Albim hoc fenfu effe Oceanum, feu mare Germanicum. Eft igitur finus Codanus in Oceano quidem, fed non ipfe Oceanus, pars maris Baltici prope Fioniam, Seelandiam. — Sic Longol. ad Taciti Germ. cap. 1. de finu Finnico et Bothnico intelligit. Ulterius qui progrediuntur, quod facere aliquos vidi, certe a Melae defcriptione aberrant. Nec enim huc pertinet, ut idem fit, *mare Suevicum* Taciti de Germ. cap. 45. quod Aeftii docent accolae et fuccini collectio; nec *Venedicus finus* Ptolemaei 3, 5. quem in Sarmatico Oceano ponit. Vid. Cluver. in Germ. ant. 3, 37 p. 651. etfi id iterum repetunt etiam Spener. in notit. Germ. ant. 5, 2. p. 17. Ancherfen in Orig. Dan. P. 1. cap. 4. p. 68. Refertur huc porro alius Taciti locus de Germ. c. 37. in. ubi: *Eundem Germaniae finum proximi Oceano Cimbri tenent*, multi legunt, fed fruftra, quia finus alias praecedit, nec commode dixiffet Tacitus, qui finum teneant, eosdem proximos effe Oceano, quippe quod per fe intelligitur. Igitur *fitum* pro *finum* melius alii tuentur, quidquid contra nitatur Ancherfen de valle Deae Herthae in Originn. Dan. P. 1. cap. 3. p. 49. Ceterum hunc Melae locum prolixius, fuo quisque fenfu, tractaverunt et explicarunt Cluver. pag. 650. c. l. Ancherfen P. 1. cap. 6. pag. 170 fqq. Schoening p. 47. et 54. c. l. Pontanus in

chorogr. Daniae deſcr. p. 707. Wedel in Abhandlung über die ältere Scandinaviſche Geſch. p. 54 ſqq. Totum hunc Melae locum iisdem paene verbis reddidit Boccatius h. v.

nusquam late) In eo ſc. tractu, quem Mela adtingit. Latum enim eſt mare, ſi ultra proceſſeris.

transgreſſis) Ancherſen pag. 170. c. l. ſubplet *litora.* Equidem melius putem, ad inſulas referri, quarum multitudo et brevis diſtantia facit, ut mare hoc, diviſum ſaepe, amnis ſpeciem praebeat in iis partibus. Nec ad *gremium* poteſt pertinere, quod adiunctum eſt, ſed ad praecipuum, quod eſt *mare.* Illa etiam verba male cepit Cluver. p. 650. qui abſolute intellexit *acre mare gremio litorum accipi*, dixitque adeo, ſaepius emitti curſu acri, ut naves aegre contra tendere queant. Senſus omnino eſt: Igitur etiam mare verſus ſinum Codanum, quem facit illud mare, ſc. Germanicum, in eo ipſo ſinu propter inſulas parum diſtantes it divulſum et hinc anguſtum eſt, freti inſtar vel amnium.

facie) I. e. inſtar, ut ſaepe. Cf. 2, 1, 5. 2, 2, 8. et notata ad 1, 17, 3. Sic Salluſtius in fragm. hiſt. lib. 2. in. de ſitu Sardiniae: *facie veſtigii humani prominet;* aliique.

litora) Omnino bene monet Ancherſen p. 171. discernenda eſſe verba *litora* et *ripae.* Vid. ad 3, 9, 3. Ipſe ſic explicat: *Litora* ſunt humiliores orae inſularum Teutonum interlabentium atque interdum ſuperantium; *ripae* altiores et praeruptas earum crepidines ſecantium et interrumpentium. Equidem ſenſum hunc ſubiicio: Qua terram adtingit, ubi ſunt proprie litora, in primis hoc accidit, ut coartetur. Inſulae enim ibi vicinae adiacent, quae propter altitudinem ripis ſuis illud mare continent

et coercent, ne dilatari et expandi poſſit. Litora igitur dat oris maritimis, ripas inſulis, quarum praeruptae ſolent eſſe orae, et explicat diſtinctius, quod antea omnino indicaverat.

curvansque) Cluver. pag. 650. ſic explicat: Veriſſime. Nam primum, ubi terrarum gremium intrat in proximum Norwegiae promontorium, quod vulgo *Lindesnes* adpellatur, et obiectum ei Daniae promontorium *Hanwith*, verſus orientem porrigitur, poſtquam Cimbrorum promontorium ſuperavit, quod nunc vocatur incolis *Skage*, in meridiem ad Meckleburgenſem Ducatum ſe extendit; inde in ortum vergit aequinoctionalem ad Pruſſiam usque — Sed et hoc et reliqua Mela non adtigit, qui in prima parte maris huius et Suecici conſiſtit. Attamen ne illa quidem huc pertinere, eumque terminos a Mela poſitos excedere puto, qui, dum ad ſupercilium procedit, infra illas curvaturas intelligit, quae et ibi ſunt.

ſupercilio) Graecorum more et uſu, quibus ὀφρὺς dicitur de verticibus et culminibus, quod deinde imitati ſunt Latini et ab Ammiano maxime in fluviis uſurpatur. Sic Strabo 12. p. 369. ſ. 536. ὀφρῦς ὑψηλὰς καὶ ὀρθίας de lacu, qui lenſim decreſcit, uti poſt explicat. Sic ὀφρῦς ὄρους notat Euſtath. ad Homer. Il. 1, 44. p. m. 29. ubi ſimiles metaphoras ab hominum membris petitas recenſet. Cf. Suarti analecta lib. 2. cap. 8. p. 88. Hinc ὀφρύεις Κόρινθος Strabo 8. pag. 263. ſ. 382. Λευκόφρυς de Tenedo, de quo ad 2, 7, 4. ὀφρῦς αἰγιαλοῖο Apollon. Rhod. 1, 178. quod Valer. Flacc. 1, 365. reddit: *molle litus* i. e. leviter, molliter declive. Hinc *Orientis limes ad usque ſupercilia porrigitur Nili* Ammian. 14, 8. et Hirtius de B. Afr. cap. 58. in. *ſupercilium excelſum nacti*, ubi Daviſius explicat locum eminentiorem, ſummitatem, ut Servius in Virgil. Georg. 1, 108. ubi plura loca conlegit Cerda. Cf. etiam Ritterſhuſ. ad Oppiani Halieut. 4. pag. 305. Incurvam autem

esse eam eminentiam, verbo *inflexum* declarat, et hinc apte dixit *supercilium*, quod alias est cornu. Plinio 4, 27. s. 13. est promontorium Cimbrorum.

In eo) Non referendum est ad sinum, sed ad supercilium, ut Plin. 6, 5. dixit: *promontorium Cruuoe, a quo supercilium arduum tenent Toretae.* Omnes vero in illa Chersoneso ponunt Cimbros, quae inde post *Cimbrica* dicta est. Ex quo simul adparet, hic insulam *Codanoniam* s. *Scandinaviam* cum Schoeningio minime quaeri posse.

Cimbri) Gr. etiam Κίμβροι. Populum tamen peculiarem fuisse, item Chersonesum Cimbricam, negat Nicolai Reisen Vol. 11. adp. 1. p. 44 sqq. Proprie enim esse *Krieger*, Festi *latrones*. A Cimmeriis quidam deducunt, ut Misnios a Mysiis et porro, decepti nuda vocabulorum adfinitate et adlusione, quos irridet Cluver. in Germ. ant. 1, 3. pag. 29. et refutat Bayerus in diss. de Cimmeriis in opusc. p. 130 squ. Ita vero tradit ex veteribus Plutarch. in Mario cap. 11. ubi multa, incerta quamvis, referuntur. Contra Strabo 7. p. 203. s. 293. a Graecis *Cimmerios* vocatos pro *Cimbris* tradit, et inde nomen Bospori Cimmerii repetit. Cf. Stephanus s. v. Ἄβροι, et Diodor. 5, 32. Tum Plutarchus cum Festo sub h. v. notat, Germanis sic vocatos esse latrones. De illis fabulose multa referri, monet Strabo, et, quae certiora putat, ex Posidonio de variis illorum migrationibus commemorat. Plura dabit Bayer. pag. 133. c. l. quae tamen minus probabilia undique videntur, etsi Posidonium etiam omnia commiscuisse censet. In Gallia ante Marii aetatem commoratos esse, inde adparet, quod multi auctores Latini *Gallos*, Graeci Κελτοὺς s. Γαλάτας adpellant, in primis Appianus in excerptis p. 73. ed. Schw. Aliorum loca congesserunt Spener. in not. Germ. ant. 3, 4. p. 127. et 5, 1. p. 2 sqq. Oberlin ad Vib. Sequ.

p. 420. Schweighaeuſer. ad Appian. Vol. 3. p. 171. et, qui id cupide adripit, Martin in hiſt. des Gaules T. 1. p. 104. Hinc etiam apud Ciceronem de provinc. conſul. cap. 8. *bellum Gallicum* a Mario geſtum dicitur, uti poſt et Tuſc. Qu. 5, 19. *victoria Cimbrica.* Nempe ex Gallia in Italiam irruperunt, et a Mario repreſſi ſunt, ut refert Cicero de provinc. conſ. cap. 13. Cauſa haec eſt, quod erant Galli ſ. Celtae Cimbricae originis. Priſcae eorum ſedes, Strabone teſte aliisque, fuerunt, ubi Noſter indicat, ille etiam, Auguſti aetate fuiſſe, certo indicio docet. Noſtro eſt *ſupercilium* ſinus Codani, Plinio 4, 27. ſ. 13. eſt *promontorium Cimbrorum*, quod longe in maria excurrens paene inſulam efficit, quae *Cartris* adpellatur; h. *Skage* a proximo pago. Paene inſula autem illa ſine dubio eſt *Cherſoneſus*, quam Strabo 7. p. 202. ſ. 293. et tantum non omnes alii vocant. Spenerus enim 5, 1. p. 5. c. l. extremam tantum paene inſulae partem intelligit. At promontorium illud paene inſulam facit, eamque hic finit. Primus autem Ptolemaeus 2, 11. Cherſoneſum illam vocavit *Cimbricam*, et, quod gradus docent, ſuper Albim ponit, Cimbros autem ipſos diſerte omnium facit ἀρκτικωτέρους. Quae cum optime cum Mela conſentiant, qui in ſupercilio ponit, non video, quomodo Martin in hiſt. des Gaules T. 1. p. 101. contendere recte poſſit, Cherſoneſum Cimbricam nunquam a veteribus in Germania fuiſſe poſitam, nec inde Cimbros in alia loca migraſſe, quia innotuerit ſaeculis fere demum 2 poſt expeditionem Cimbricam. Strabo enim c. l. diſerte memorat ſedes priſtinas eos tenuiſſe in Cherſoneſo; et, quamquam Cimbricam non adpellat, eadem tamen illa fuit. Neque tamen contendam, penitus illam noſſe et accuratius notaſſe, cum ultra Albim ſita Romanos adiiſſe neget 7. p. 203. ſ. 294. ubi, cum addit πρὸς τῷ Ὠκεανῷ, quia et Albis oſtium eſt ad Oceanum, alteram Oceani partem ultra Albim intelligere debet. Temere igitur Suffridus Petrus de orig. Friſor. 6, 6. negat, Cimbros ex

mente Strabonis Cherfonefum tenuiffe. Vid. Pontanus in Chorogr. Daniae defcr. p. 644 fqq. ubi de hac Cherfonefo variorum narrationes exigit et inluftrat. Diverfos tamen hos Cimbros ab iis, quos Marius fugavit, exiftimat Schloezer ad Schoeningii diff. pag. 166. not. D. c. l. Equidem fic capio, alios inde migraffe fufosque a Mario, alios fedes fuas tenuiffe. Quae diverfitas fi concedatur, lubens confentio. Cicero quidem de provinc. conf. cap. 13. eorum fedes et urbes in Gallia ponere videtur, quia dicit a Iul. Caefare bellum Gallicum antea geftum, tantummodo repulfum effe; Marium repreffiffe quidem maximas Gallorum copias, fed ad eorum fedes non penetraffe, quod propter praecedentia pertinet ad Iul. Caefaris laudem. Ita advorfum Galios male pugnatum dicit Salluft. de B. Iug. cap. 114. in. a Caepione et Manlio, quod ad Cimbros refert Florus 3, 3, 4. Cf. Orofius 5, 16. Hinc *bellum Gallicum*, ut fupra notavi. Florus c. l. ab extremis Galliae profugos dicit, Gallia Hifpaniaque exclufos, in Italiam remigraffe. (immo *demigraffe.*) Extremas igitur Gallias dicit, quia, quae ultra erant, non fatis cognita haberet, vel definire poffet. At Caefar de B. G. 1, 33. diferte docet, primos fuiffe Germanorum, qui Rhenum transgreffi Galliam petere aufi effent. Poft fugam a Mario inlatam, Gallia relicta, alio conceffiffe videntur, quia Critognatus, qui noffe, fummo loco in Arvernis natus, poffet, apud Iul. Caef. de B. G. 7, 77. f. dicit, Cimbros aliquando finibus fuis exceffiffe, depopulata Gallia, magnaque inlata calamitate. Igitur Iul. Caefaris tempore Galliam reliquerant, et per Noricum, fruftra licet, in Italiam irrumpere, auctore Floro 3, 3. aliisque, conati erant, cum iam antea ad aquas Sextias a Mario pulfi effent. Cf. Vellei. 2, 12. unde et Gallicum illud bellum vocatur. Iul. Caef. 2, 29. f. dicit, quosdam, cum reliqui in Galliam Narbonenfem et Italiam iter feciffent, refediffe circa Rhenum, et tandem, pace facta, locum fibi domicilio delegiffe, vel potius eorum prognatos. In ipfam vero Cher-

ſoneſum illam ex Aſia veniſſe, populorum omnium migratio docet, et tunc ad Maeotida conſediſſe videntur, ubi κώμη Κιμβρικὴ commemoratur a Strabone 11. p. 340. ſ. 494. poſt a Scythis exacti Germaniam adiiſſe, unde a quibusdam Κελτοσκύθαι dicti ſunt. Cf. Plutarch. in Mario c. l. Celtas enim vel Gallos gentes ad Scythiam usque vocatas eſſe olim, teſtatur Diodor. 5, 32. qui et eos Scythiae finitimos facit. Cimmerios eosdem dictos inde putat Spener. p. 5. c. l. quod in Cimmeriorum ſedes invaſerint, Cimmeriosque adeo Germanica ſtirpe fuiſſe Leibnitius ad Tacit. de Germ. cap. 37. Contra Spener. p. 35. c. l. ex Strabone coniicit, Cimbros et Teutonos in Sarmatiam et inde ad Maeotim progreſſos eſſe. Eo igitur ducit, ut reducat. Alia aliis diſcutienda relinquo. Ex omnibus minime audiendus eſt Rudbeck in Atlantica cap. 21. qui, ex more, Cherſoneſum Cimbricam Scandinaviae ſuae vindicare conatur. Sed de Cimbris vid. quae conlegerunt, aut diſſeruerunt Cluver. in Germ. ant. 2, 4. p. 344 ſq. 3, 22. p. 590. Cellarius in ſylloge diſſertation. 5. et 6. quem vel repetit, vel emendat, vel ſubplet Ancherſen in Orig. Dan. P. 1. cap. 7. de valle Deae Herthae pag. 221 ſqq. de Cimbrica expeditione et bello Pontanus in hiſt. Dan. lib. 1. in. et in peculiari libello Müller, Turici 1772. qui 214 loca veterum de eo bello conlegit, nec tamen omnia exhauſit, ut docet Allgem. Welt-Geſch. Vol. 17. T. 1. p. 15. De Cherſoneſo Cimbrica conſuli poteſt, ſi quis plura cupit, Grammius ad Molleri Cimbriam literatam in praefat. ad f. et p. 34. ubi Tacitum eam noviſſe negat, Spener. pag. 5. c. l. Cimbri autem, ut hic, coniunguntur fere cum Teutonis, ut in Iul. Caeſ. de B. G. 1, 33. Oroſ. 5, 16. Cic. pro L. Manil. cap. 20. Tacito Hiſtor. 4, 73. ſed et ſeparantur, uti fit a Floro c. l. Iul. Caeſ. de B. G. 7, 77. Ille quidem alteram Marii in Cimbros irruptionem et cladem diſerte memorat.

Teutoni) De duplici terminatione cf. not. crit. p. 101 sq. Quidam deducunt a Germanorum Deo *Thuiſto, Tuiſco* ſ. *Teut;* plerique a *Theut, Thiod* i. e. *Volk.* Cf. Leibnit. ad Tacit. cap. 2. Plerique a *Theuth*, quod dialectis variatum putat Cluver. in Germ. ant. 1, 26. p. 185. 3, 40. pag. 663. in *Theut, Dan, Codan, Gwodan* et *Wodan.* Cf. etiam Spener. in not. Germ. ant. 5, 2, 1. pag. 14 ſqq. Ptolemaeus 2, 11. eos Pharadenis et Suevis adſcribit. Cum Cimbris conſociari, antea notatum eſt, iidemque comites fuerunt irruptionis in Galliam, et calamitatis. Vid. Ciaccon. et Daviſ. ad Iul. Caeſ. de B. G. 1, 33. et quos laudant, praeter ſuperiores. Antiquitatem gentis docet facta eius mentio a Pythea apud Plin. 37, 2. An Codani iam primo aevo adpellati fuerint, quod adfirmat Spener 5, 2. pag. 15. c. l. incertum eſt perinde, atque id, quod addit, alibique repetit, Danos inde nomen traxiſſe, quod ſic invertit Schoening p. 56. c. l. ut a Danis derivet, praefixo *Co*, nomina *Codanus* et *Codanonia*, refragante tamen recte Schloezero ad c. l. not. H. Sedes prope Cimbros habuiſſe ex Mela ſatis intelligitur, ſed latius per inſulas vicinas diſperſos vixiſſe infra cap. 6, 7. docet.

ultra) Cum ultra ſupercilium ſinus Codani terra illa extendi non poſſit, porro Mela ab occidente verſus orientem hic progrediatur, et Sarmaticarum confinio gentium et Viſtula amne Germaniam terminet, in qua ultimi incolae fuerunt Hermiones, quaeri debent iuxta Sarmatiam, ut recte etiam docuit Schoening p. 58. c. l. Diſſentire quidem videntur alii, qui eorum meminerunt, quod ex migrationibus vagis et incertis ſedibus ortum eſſe videtur. Tacitus enim de Germ. cap. 2. *medios* facit Germaniae, et Plin. 4, 28. ſ. 14. in illorum populis etiam Suevos commemorat. Cum tamen Mela litora ſoleat legere, in Pomerania tunc potius habitaſſe ex mente Melae videntur.

Hermiones) Althamerus ad Tacit. de Germ. p. 90. derivat ab *Her* f. *Hert* i. e. terra, Germanorum feptemtrionalium lingua, quafi qui mediterranea Germaniae incoluerint. Mavult tamen *Herduvones* pr. dictos, et fic inde corruptos, putatque fuiffe Lufatos, Silefios, Bohemos, Misnenfes, Thuringos, Saxones. Cf. Plin. 4, 14. ubi Suevos Hermionum partem fieri ad noftrum locum putat Voffius. Nodum ita ex Plinio 4, 59. folvere tentat Ancherfen c. l. P. 1. cap. 4. p. 103. ut dicat, eum proprio nomine Suevorum veteres Moraviae incolas ex Hermionum genere infigniviffe, et hinc artiori fenfu ea voce ufum effe, cum ceteri communiter Suevorum vocabulum de Hermionibus adhibuerint. Sed vid. quae antea notavi.

CAP. IV.

DE SARMATIA.

§. 1. *Sarmatia)* Sic et Graece vocatur. Inde *Sarmatae* dicti utraque lingua, et *Sarmaticus.* Graeci tamen eos *Sauromatas* frequentius adpellaffe, monet Plinius 4, 25. f. 12. et hinc, quae de Sauromatis narrat Herodotus 4, 117. Sarmatis tribuit Mela 1, 19, 19. Utrumque nomen adponit Stephanus. De Etymologia eius disquirit Iablonowsky in Empire des Sarmates fect. 5. p. 63 fq. Quod Stephanus Scythicam gentem vocat, confirmat Plinius c. l. qui Scytharum nomen usque quaque transiiffe ait in Sarmatas et Germanos, de quo prolixius disferit Praetorius in orbe Gothico 1, 10. Hinc Sarmatiam Europaeam ad Scythiam refert Herodot. 4, 99. et Diodor. Sic. 2, 43. coloniam Scytharum ad Tanaim conlocat, eiusque populos Sauromatas nominatos effe fcribit. Poft commemorata feminarum eius gentis virtute, quam Scytharum reginae exemplo in expeditione et nece Cyri inluftrat, Amazones inde coaluiffe et magnam Afiae

et Europae partem occupasse addit. Ex quo, opinor, intelligi potest Avienus v. 854. ubi, *trux Sarmata*, inquit, *bellica quondam Gentis Amazonidum soboles*, cuius caussam subministrat Herodotus 4, 113. f. ex Amazonum cum Scythis commistione. Cf. ad Melam 1, 19, 19. Inde vero etiam intelligitur, cur Mela hic de Sarmatarum feminis narret, quae alias Sauromatis et Amazonibus tribuuntur. Posterior etiam aetas Sauromatas vocavit, ut Vibius Sequ. p. 56. Geogr. Ravenn. 4, 4. qui per ipsos Vistulam transire scribit. Fuit autem Sarmatia duplex, Asiatica inter Tanaim et Rha, Europaea inter Pontum Euxinum et Tanaim ad Vistulam usque. Utramque descripsit Ptolemaeus 3, 5. et 5, 5. De illa hic ad explicationem Melae. A septemtrione igitur definit Oceano Sarmatico, iuxta sinum Venedicum, et parte terrae incognitae, ad orientem Sarmatiae plagam prope Tanaim; ad occasum Vistula; ab austro Sarmaticis montibus, Iazygibus, Metanastis, Dacia, Borysthene et Carcinite. Quae Ptolemaeus definitius designat, Noster brevius omninoque indicat. Habet enim terminos nominibus suis notatos Vistulam et Istrum, reliqua verbo *intus* complexus, in primis versus orientem, ubi latior est iuxta Tanaim et Ixamatas, quam ad mare. Plures vero Ptolemaeus recenset populos, in quibus aliqui etiam alibi Sarmatis diserte adcensentur, ut *Iazyges Sarmatae*. (Strabo 7. p. 212. f. 306. Plin. 4, 28. f. 12. Tacit. Ann. 12, 29. — de quo Harduinus ad Plin. c. l.) In illo tractu cum Ptolemaeo Strabo ponit etiam *Bastarnas*, *Roxolanos* aliosque praeterea. Sic aliquos Scythiae Europaeae adscribit Mela 2, 1. qui in Sarmatia occurrunt apud Ptolemaeum, uti docet comparatio utriusque facta. Mela igitur vel male divisit Sarmatiam, vel partem eam, quae adtingit paludem et Pontum, a Sarmatia distinxit, ita ut interiora definire non sustinuerit, praeterquam a Vistula ad Danubium. Hinc de Danubio 2, 1, 8. *At ille*, inquit, *qui Scythiae populos a sequentibus dirimit*, et Sarmatia Melae tempore, vel ex eius opinione ad occasum

Danubio adiacebat, dextra, vel ad orientem Scythia erat ad Thraciam usque, et tum Tyra erat Sarmatiae ab hac parte terminus. Vid. 2, 1, 7. et quae de Sarmatia ex Ptolemaeo docte et acute disferuit Gatterer in Comment. ſociet. Goetting T. 12. et de Melae Sarmatia monuit Iordan in origin. Slavic. T. 2. p. 178.

Viſtula) De ſcriptura varia dictum eſt in not. crit. p. 105 ſq. Cf. etiam Cluver. de Germ. ant. 3, 49. p. 717. et Praetorius in orbe Gothico 1, 10, 5. p. 107. Veteres Eridanum putarunt, quia verus Eridanus ſ. Rhodanus prope Gedanum in Viſtulam effunditur, ſc. *Raddaune.* Vid. ad 2, 4, 4. Fontem verum ignoravit Ptolemaeus 2, 11. Quos enim ſecutus eſt peregrinantes, fl. *Pilcza* falſo fontem putarunt. Vid. Gatterer c. l.

Parthicae) Quod non mirum eſt, cum et Parthicam gentem et Sarmaticam conſtet fuiſſe coloniam Scythicam, unde iſtud utrique ſecum detulerunt. I. GRONOVIVS *MS.* Ritus Parthicae gentis delineavit Iuſtin. 41, 2. 3. quorum quidem pauci tantum ad hoc referri poſſunt. Praedicantur tamen *equitare, ſagittare, venari.* Cf. Herodian. 6, 5. et Sueton. in Calig. cap. 5. f. ubi ſummi luctus indicium narratur, abſtinere a venandi exercitatione. Iuſtinus 41, 2. omnino notat in Parthis armorum patrium ac Scythicum morem; veſtitum fluitantem, i. e. laxum, Parthis aeque ac Sarmatis tribuit Tacitus in Germ. cap. 17. in. *laxas Sarmatis bracas* Ovid. Triſt. 5, 7, 49. quas Graeci ἀναξυρίδας adpellant, quibus etiam Perſae et Celtae uſi ſunt. Ita vero Sarmatarum veſtitum ſtrictiori Germanorum Tacitus obponit, qui ſingulos artus exprimeret. Vid. Cluver. in Germ. ant. 1, 16. p. 115.

ingenii) Quod ſolet multum trahere ab aere, ſub quo natum et educatum eſt. I. GRONOVIVS *MS.* I. Hoc quidem commode expreſſit Mela, dum utriusque artiſſi-

mum nexum una voce *asperioris* indicavit, ut alibi ſolet. De ipſo connexu plures et ex veteribus Hippocrates de aeribus — in primis, quatenus Sarmatae ſpectantur c. 10.

urbibus) Tamquam quas potuerint tunc habere Sarmatae, licet ignoraverint Germaniam. Nimirum Sarmatae apud Scythas non viderant, aut noverant oppida, vel urbes Graecas in Scythia conditas ad Pontum Euxinum et Moeotida. I. GRONOVIVS *MS.* Quod ſi eſt, ante Graecorum in illa loca adventum urbiumque aedificationem emigraverant. Addit Noſter, ut augeat, *ne ſtatis quidem ſedibus*, hoc eſt ex interpretatione I. Gronovii in notis MSStis, ſtabilem domum non habent, qualis poteſt etiam eſſe in vicis et pagis; ſed ne hanc quidem illis eſſe, innuit auctor. In ſilvis egiſſe et erraſſe declarat Avienus v. 858. *Longas exercet Sarmata ſilvas.* In caſtris autem bellicoſam illam gentem conlectam fuiſſe, paullo poſt Noſter indicat. Tempore vero etiam pacis, ſi quando fuit, vagatos eſſe, ex verbis efficitur, *ut invitavere pabula.* Nam ſequentia belli tempora ſpectant. Cf. Hippocrates c. l.

§. 2. *cum viris)* I. e. ſimul cum viris, aeque ac viri, Gr. *ἅμα*, ut Nepos in Chabria 5, 1. Nempe coniunctionem, conſociationem ſaepe ea particula indicat, ut apud Liv. 38, 48. f. *negaretis hoc mihi cum Diis immortalibus*, i. e. mihi aeque ac Diis. De re ſic Herodot. 4, 116. de Amazonibus: *ἅμα τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσι.* Plato de legibus lib. 7. p. 355. Bipont. *οἶδα, ὅτι μυριάδες ἀναρίθμητοι γυναικῶν εἰσι, τῶν περὶ τὸν Πόντον, ἃς Σαυροματίδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον, ἀλλὰ καὶ τόξων καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη ἴσως ἀσκεῖται.* Cf. Schol. Villoiſ. ad Homer. Il. 18, 515. Hippocrates c. l. *μάχονται τοῖς πολεμίοις.* Plura aliarum in aliis populis feminarum exempla dabit Bochart. de Gog et Magog.

aduritur) Τῶν θηλυτερῶν τὸν δεξιὸν μαζὸν ἐπικαίειν, ἵνα μὴ κατὰ τὰς μάχας τῶν σωμάτων ἐπαιρόμενος ἐνοχλῇ de Amazonibus Diodor. Sic. 2, 45. m. Etymol. M. ſ. v. Ἀμαζόνες uſurpat verba κόπτειν et καίειν, Euſtath. ad Homer. Il. 3, 189. πηροῦν, Strabo 11. p. 347. ſ. 504. ἐπικαίειν —. Ipſa res ceteroquin eſt notiſſima, et, qui teſtimonia veterum deſiderat, adeat Petit in traité ſur les Amazones c. 22. Addi tamen poteſt, quod Euſtathius ad Homer. Il. 4, 118. p. m. 343. notat, ideo factum eſſe, quod ex vetuſto more nervum mammae admovebant, cum recentiores ad dextram usque aurem arcum intenderent, teſte Procopio in Perſicis 1, 1. Scythas ad humeros, Cretas ad mammas admoviſſe, ex Neotele refert Schol. Villoiſ. ad Homer. Il. 8, 323. Cf. etiam Euſtath. ad c. l. pag. 602. et Bayeri opuſc. p. 138. ed. Klotz. Hippocrates c. l. ideo factum eſſe ſcribit, ut ad dextrum humerum et brachium vis deferretur.

exſeritur) Profertur, eminet, ut conſpici poſſit et libere iactari, ut Corippus 1, 288. *addidit antiquam tendentem brachia Romam Exſerto et nudam geſtantem pectore mammam;* ubi alia loca de hac imagine adferuntur, in quibus ex Symmacho 2, 7. verba *exſerto et pleno ubere Roma.* Sic vero in dicendo *brachia* exſerebant oratores et philoſophi, de quo habitu multa conlegit Savaro ad Sidon. Apollinar. 9. epiſt. 9. p. 586. ubi Ariſtoteles dicitur in Prytaneo pictus fuiſſe *exſerto brachio.* In primis autem hic geſtus notatur de bellantibus, in proelium ituris, aut ad pugnam ſe componentibus. Sic Frontinus 2, 1, 3. dicit: *depoſcentes pugnam humerosque exſerentes,* ubi male codd. quidam adferunt *exercentes.* Cf. Sil. Ital. 8, 587. Statius Theb. 4, 235. ubi vid. Barthius, Oudendorp. ad Frontin. c. l. idemque ad Lucan. 3, 693. Broukhuſ. ad Propert. 1, 20, 44. et quos laudant, omninoque de vi et uſu huius verbi viri docti ad Iul. Caeſ. de B. G. 7, 50. ubi Daviſius quidem et

Oudendorp. explicant *nudare, expedire, veste liberare*, ut *brachia* Ovid. Metam. 2, 270. 9, 57. *mammam, latus* Virgil. Aen. 1, 492. 11, 649. Sic explicat de Amazonibus Ouwens in noctibus Hagan. 2, 17. pag. 309. ut dextram pectoris partem gesserint exsertam i. e. nudam, et exemplis probat, laudat etiam Broukhus. ad Propert. c. l. et Burmann. ad Ovid. A. A. 3, 307. Certe sic ceperunt *exsertas mammas* apud Virgil. Aen. 1, 492. Servius et alii interpretes. Nudasse mammas diserte etiam dicit Propert. 3, 12, 15. aliique, probantque monumenta. At in eo videtur errare Ouwens, quod dextras nudatas scribit, cum diserte tradat Curtius 6, 5, 27. *laeva pars ad pectus est nuda.* Si de mammis intellexit, quae non aderant, nudari etiam non poterant. Ita quidem auctores, dissentientibus tamen monumentis. Fuerunt praeterea, teste Arriano de exp. Alex. M. 7, 13. qui dicerent, dextras mammas minores habuisse, easque nudatas (ἔξω) in proelio gessisse. Hoc loco autem nihil aliud valet, quam *protrudere, proferre*, et sic optime accommodari possunt, quae de Amazonibus tradita passim reperiuntur, et Melae verba adprime inlustrat Orosius 1, 15. *inustis infantium dexterioribus mammis, ne sagittarum ictus impedirentur, unde Amazones dictae;* quod duxit ex Iustino 2, 4, 11. Vult igitur Mela: *Virile sit pectus* i. e. non protuberat mammis. Potest tamen etiam referri ad Amazones, quas *Sauromatidas* vocarunt. Cf. Mela 3, 5, 4.

§. 3. *puellaria pensa)* Apud Sarmatas eo loco habentur, quo apud Graecos et Romanos lanificia, quibus deditas esse honestas et sobrias feminas volebant, et quidem, ut certe partes quotidie absolverent. Hoc enim erat pensum. 1. GRONOVIVS *MS.* 2. Idem omnino adfirmat Hippocrates c. l.

stipendium) H. e. debitum, quod tenentur patriae praestare, eodem plane modo, quo civis Romanus tot

ſtipendia, vel annuas expeditiones civitati cogebatur praeſtare. I. GRONOVIVS *MS.* I.

ferire) Gr. πατάσσειν. Sic Hannibal in poeta apud Cicer. pro L. Corn. Balbo c. 22. *hoſtem qui feriet, erit mihi Karthaginienſis;* Frontinus 4, 1, 4. obponit *civem ſervare.* Rem ipſam Noſter duxit ex Herodoto 4, 117. qui de Sauromatarum feminis id refert. Cf. ad 1, 19, 17.

CAP. V.

DE SCYTHIA.

§. 1. *inde)* Ex Sarmatia, quae Scythas adtingit. OLIVARIVS. Progreditur hic ultra Tanaim in Aſiam, et quae reliquerat lib. 2. cap. 19. et lib. 1. cap. 1. curſu per Tanaim relecto, verſus Aſiam ſeptemtrionalem et inde ad Eoum Oceanum converſus emetitur, perluſtratis iis, quae interiacent, ut ab hac parte Aſiae deſcriptionem conficiat. Magna enim, quod dicit Plin. 6, 14. ſ. 13. portio Aſiae ſeptemtrioni adpoſita eſt. Tanaim autem in illo tractu Aſiae et Europae terminum conſtituere, ex ſuperioribus conſtat.

ſedent) Eleganter ſuſtinet, vel adiuvat vocem *perpetuae. Sedere* enim, *haerere* et ſimilia de rebus dicuntur, quae firmiter ſuoque loco quaſi adfixae ſtant et manent. Sic Seneca in Hercule furente v. 704. *Immotus aër haeret, et pigro ſedet nox atra mundo.* Sic Solin. 20. ſ. 15. *regio adſiduis obſeſſa nivibus* de hoc tractu. Sic *haſta ſedet in adverſo pectore* Ovid. Metam. 15, 162. *tela in ſcuto* Florus 4, 2, 41. ubi vid. Duker. et quos laudat. Contra Damaſies ſ. v. Ὑπερβόρειοι, χιόνα αὐτὰ (Ῥιπαῖα ὄρη) μήποτε ἐλλείπειν dicit. Hinc de otioſis,

quietis, nihil agentibus usitata est vis verbi et translatio, de quo usu multa Arntzenius ad Aurel. Victor. de Caes. 16, 2. Klotzius ad Tyrtaeum p. m. 143. et quos laudant.

rigor) Auget hiemis atrocitatem. Sic Plin. 6, 14. s. 13. *iniuriam sideris rigentis* in hac plaga commemorat. Dionys. v. 669. *αἰεί σφιν ψυχρή τε χιών, κρυμός τε δυςαής.* Priscian. v. 732. *quos prope sunt tristes ventis et frigore terrae. Namque nives semper pulsant has grandine mixtae.*

Scythici —) Quos etiam Plin. c. l. ab extremo aquilone ad initium orientis aestivi habitare scribit, extra quos ultraque Aquilonis initia aliquos ponere Hyperboreos subiicit. In Scythis autem commemorat *Cimmerios, Cissianthos, Georgos* et *Amazonum gentem* ad Caspium mare, post alios ad Scythicum mare. Cf. Mela 1, 2, 3. Late enim patuit olim Scytharum nomen, de quo aliqua ad 2, 1, 2. De nostris Dionys. v. 728. *Πρῶτοι μὲν Σκύθαι εἰσὶν, ὅσοι Κρονίης ἁλὸς ἄγχι Παῤῥαλίην ναίουσιν ἀνὰ στόμα Κασπίδος ἅλμης*, cum *νότιοι* sint prope Indum v. 1088. et apud Melam 3, 7, 1. Utrosque describit Avienus v. 1288 sqq. *flumen ad Indum Auroraeque latus Scytha miti proximus austro Accolit; australis certe Scytha dicitur ille. Namque alii dura pulsantur desuper arcto.* De nostris cf. etiam Priscian. v. 696. 731 sq. praeter alios. At confinia Asiae et Europae faciunt, ut Scythiae non eosdem terminos faciant, et Scythiae Asiaticae dent populos, quos Mela ponit in Europaea. Sic Solinus cap. 20. s. 15. Idem adfirmat de Hyperboreis 21. s. 16. cum Plinio 4, 26. s. 12. qui tamen monet, a quibusdam in prima parte Asiae litorum poni, non in Europa, causa subnexa, quia sint ibi simili consuetudine et situ, Attacorum nomine. Cf. 6, 20. s. 17. Pomponium autem Plinio de Asiae Hyperboreis innui putat Salmas. ad Solin. 16. s. 21. p. m. 146. At Asiam sibi Hyperboreos vindicasse,

apud Stephanum c. l. hoc ordine recenſet, *Scythas, Iſſedonas, Arimaſpos, Rhipaeos* montes, et hinc *Hyperboreos* ad alterum usque mare. Antimachus apud Stephanum eosdem Arimaſpos dicit. Cf. Pherenicum apud Schol. Pindari ad Olymp. 3, 28. Secundum Strabonem 11. p. 349. ſ. 507. antiquiſſimi Graecorum Scythas ſic deſcripſerunt, ut, qui ſupra Iſtrum, Euxinum pontum et mare Hadriaticum habitarent, Hyperboreos, Sauromatas et Arimaſpos dicerent. Sic Scythas vocat Schol. Callimachi in Delum v. 292. Alii in Europa, alii in Aſia ſedes iis adſignant, uti refert Plin. 4, 26. ſ. 12. De Europa contendit Solinus cap. 16. ſ. 21. Ultra Sarmatiam eorum terram ad Oceanum Hyperboreum ponit Marcianu in periplo p. 56. (Hudſ.) ubi etiam commemorat Rhipaeos montes, et poſt p. 57. f. ſupra Hiberniam. Πρὸ τοῖς Ἀρκτῴοις Hyperboreos ponit Schol. Pindari ad Pyth 10, 72. Iuxta Sarmatiam Aſiaticam in terra incognita habitare ſcribit Ptolem. 5, 9. Sic de Sarmatica Domitiani expeditione Hyperboreos commemorat paſſim Martialis. Vid in primis 7, 6. Ad Iſtri fontes Pindarus Olymp. 3, 2[illegible] ubi vid. Schol. Nec conſentiunt Argonauticae expeditionis ſcriptores, quod ſolet fieri in mythicis narrationbus, etſi inde Hyperboreorum fama maxime vulgata e[illegible] Verſus ſeptemtrionem habet Orpheus v. 1075. et 108[illegible] ad Eridani ripas, ubi electrum, Apollon. Rhod. 4, 61[illegible] Sic notante Schol. ad 2, 677. Poſidonius ad Italiae Alp eos habitare ſcripſerat, et Protarchus apud Stephanu Rhipaeos montes, ubi alii commemorant, de Alpib intelligit. Cf. ad 2, 4, 10. Hyperboreos aliquoru in Hiſpaniae Libyaeve litore occidentali quaerendos e multis probare nititur Geſnerus ad calcem Orphei p[illegible] 474 ſqq. Gallos etiam, qui Romam expugnarunt, Hyp[illegible] boreos dixit Heraclides Ponticus, teſte Plutarcho in C millo cap. 22. de quo cf. ad 2, 4, 10. Contra Celtic[illegible] antiquo ſenſu in Oceani inſula Arctis ſubiecta Hecatae apud Diodor. Sic. 2, 47. in. ubi cf. Weſſeling, qui C

ticam de maritima et in ſeptemtrionem porrecta Germaniae regione intelligit; Geſnerus ad calcem Orphei p. 468. de Hiſpania et Hyperboreis ad Atlanta inde ſitis. Prope Atlantem et Heſperidum hortos conlocat Apollodorus 2, 5, 11. ubi cf. Heyne. Incertas autem ferri Hyperboreorum ſedes, non mirum cenſet Geſnerus c. l. pag. 464. cum nec ipſe Boreas, vel Aquilo, ultra quem locantur, certas habeat in auctoribus, in quam rem aliqua adtulit. Vulgo et plerumque Thraciae tribui notum eſt. Eſſe talem populum omnino negat Herodot. 4, 72. quem tamen refutat Eratoſthenes apud Strabon. 1. p. 42. ſ. 61. Et ſic Plinius 4, 27. ſ. 13. propter tot auctorum teſtimonia negare non audet. Ex fabulis eos adierunt Argonautae, (Orpheus v. 1075. —) Medea, disſimulata forma, (Diodor. Sic. 4, 51.) Perſeus, (Pindarus Pyth. 10, 48.) Hercules. (Pindar. Olymp. 3, 55. Apollodor. 2, 5, 11.) De illorum antiquis ſedibus non minus hodie variae proſtant virorum doctorum opiniones, quarum aliquae adferendae videntur. Sic Rudbeckius Atlant. P. 1. cap. 9. p. 366. a Suevonum gente et eorum antiquiſſimo rege *Borea* ſ. *Boreo* nomen arceſſit, ab eoque *Oferborne* dictos eſſe, quaſi celſiſſima ſtirpe genitos. Rudbeckio ſuffragari videtur Hecataeus apud Diod. Sic. 2, 47. etſi repugnant, quos alii eis vicinos faciunt, Iſſedones, Arimaſpi. Sueoniam autem Rudbeckius Hyperboreorum inſulam eſſe contendit c. l. ubi plurima congeſſit. Eum ridet Perizon. ad Aelian. V. H. 2, 26. Ultra Thraciam ponit Banier c. l. pag. 130. quia ultra Aquilonem terrae veteribus incognitae fuerunt, et in Thracia Aquilonis ſedes ponitur. Cf. Ovid. Metam. 6. extr. et quae paullo ſuperius. Alii cum Strabone omnino ſeptemtrionales populos intelligunt, et quidem maxime colonos Graecorum in Ponti ſeptemtrionali litore, cuius cauſas petunt ex Graecis ritibus, Apollinis Delii cultu, et veſtigiis ſermonis in nominibus propriis. Vid. Weſſeling. ad Diodor. Sic. 2, 47. Herodot. 4, 32. Bayerus in diſſert. de Hyperboreis T. 11.

commentar. Petropolit. pag. 330 ſqq. (ubi et multa de ſacris in Delum miſſis) et in Chronol. Scyth. c. l. T. 3. p. 345. Erneſti ad Callimach. in Delum v. 281. Commune omnium gentium Graecis ignotarum et in ſeptemtrionem remotiſſimarum nomen fuiſſe, probabiliter exiſtimat Perizon. ad Aelian. 2, 26. Et ſic Strabo 7. p. 204. ſ. 295. nomen Hyperboreorum et Rhipaeorum ignorationi illarum regionum deberi adfirmat. Freret (vid. Memoires — de Paris T. 18. p. 192 ſqq.) ita dictos videri putat, quoniam ultra montem *Boram*, quem Livius (45, 29, 8.) in Macedoniae et Paeoniae finibus ponit, incoluerint, de quo vid. Weſſeling. ad Herodot. c. l. et de monte Drakenb. ad Liv. c. l. TZSCHVCKE. Adparet hic, certe ultra Thraciam aquiloni datam fuiſſe ſedem, unde etiam pontus Euxinus 1, 19, 6. dicitur *vicinus aquilonibus*, non qui flarent ex Thracia, ſed ex ulteriore ſeptemtrione, quorum ſedem hic patet illos admoviſſe ipſi principio globi terreſtris. I. GRONOVIVS *MS.*

Rhipaeos) De iis dictum ad 1, 19. extr. Ultra, vel ſuper eos montes etiam ab aliis poni, docuit Salmaſ. ad Solin. cap. 16. ſ. 21. p. m. 145. aliorumque fide refert Glycas Annal. P. 3. p. 181. (Ven.) Hinc Stephanus h. v. Ῥίπαια, ὄρος Ὑπερβορέων.

cardine) Ita refert ex noſtro, quod videtur, Boccatius de montibus h. v. Plinius 4, 26. ſ. 12. *Ibi creduntur eſſe cardines mundi, extremique ſiderum ambitus*, uti ex eo Solin. cap. 16. ſ. 21. Pro eo Martianus Capella lib. 6. p. 214. *apud quos axis continua motione torquetur.* Hinc *Hyperboreus ſeptemtrio* Virgil. Georg. 3, 381. et *finem habitationis humanae* illis adtribuit Martian. Capella lib. 6. pag. 214. TZSCHVCKE. Diximus ſupra [ad 1, 1.] ſub polo alterutro commodam habitationem eſſe non poſſe propter omnem illic naturae varietatem, vicibus rerum temporumque renaſcentem, abiectam.

Ideo non dubitarim falſum eſſe, quod Pomponius de ſitu tradidit. Nam ipſi etiam Ptolemaeo ultra 70 gradum declinationis ab aequatore non vergunt. Quamquam veriſſimum eſt, conſequens eſſe, ut 6 menſibus dies duret his, qui ſub polo agerent, ſi illic commodus locus habitationis foret, et e regione 6 menſium nox. Cauſa eſt, quod aequinoctialis horizon eſt polorum, hic autem per primum gradum arietis et obpoſitum primum gradum librae procurrit maximus parallelus cognominatus. Intelligo autem polos, ne quis obiter aliud ſentiat, duo illa in firmamento fixa immotaque puncta axem ſphaerae terminantia, ad quos circumagi mundum et ſiderum cardines eſſe eos, Aſtronomi tradidere, ne quis circulos me intelligere putet cum Varrone, qui, ut Gellius 3, 10. ſcribit, πόλου circulos vocavit, qui in ſphaera κοικωτῇ, hoc eſt pertuſa, ſive plana videri vix queant, velut hodie in aſtrolabiorum inſtrumentis minimi paralleli cernuntur circa punctum zenith, quos orbiculos Vitruvius quoque lib. 9. a Graecis πόλους nominari tradit; recentioribus non ipſa cardinum puncta, hoc eſt parallelorum centra intelligentibus. Plinius quoque [4, 26. ſ. 12.] in eandem ſententiam ſic habet: *Ibi creduntur eſſe cardines mundi extremique ſiderum ambitus, ſemeſtri luce et una die Solis averſi, ut non* (ita etiam verba invertit Harduinus; vulgo *non ut* —) *imperiti dixere, ab aequinoctio verno in auctumnum. Semel in anno ſolſtitio oriuntur iis Soles, brumaque ſemel occidunt.* Eum Solinus, [16. ſ. 21.] ut ſolet, ſecutus eſt. Per extremos ille ſiderum ambitus, circuitus extimarum ſtellarum in minimis parallelis intelligit, *una* vero *die* dixit, hoc eſt, continua, id quod Solini verba teſtantur. Quamquam non neſcio, maius eſſe id tempus aliquot diebus, quo ſolſtitialia, ſive aeſtiva ſigna ſol permeat, quam hoc fit, quod ei per brumalia ſigna transeunti reſpondeat. Cauſa eius eſt *eccentricitas.* — Bene igitur verba Pomponii penſanda, ne quis putet parem omnino eſſe eius diei noctisque quanti-

tatem. Ceterum ſolſtitio latus ſolſtitii nimirum intellexit, ſicut bruma latus brumae, hoc eſt, hemicyclum brumalium ſignorum. A ſolſtitio enim ad usque maximum parallelum tota ſolis circumvolutio apud illos occaſu caret, ſicut e regione eius ambitus a brumalis ſolſtitii parallelo ad usque mediatorem ortu caret et e regione, ut 2, 77. [ſ. 79.] Plinius. Solſtitiales dies dixit eos, qui ab aequatore in ſolſtitium usque vergunt. Alioqui cum tantum unus ſit ſolſtitialis, unius lateris dies improprie ſolſtitiales dicerentur. *Averſum* vero doctiſſime dixit, [Plinius] quod illis propter maximam elongationem ſemper ad latera immineat, nunquam ad zenith, quemadmodum nobis inclinet. — VADIANVS. Plinius [c. l.] manifeſte erravit, et Hyperboreos cum Thulitis confudit, cum tamen Hyperborei ſub ipſo mundi cardine deſcribantur, hoc eſt, ſub polo mundi, Thule vero directe polo Zodiaci ſubſit, iuxta hypotheſin Melae. Recte vero de illis, qui in Thule habitant, hoc eſt, de Norwagis, Lapponibus et Islandis, ſub arctico ſitis circulo, dicitur, ſolſtitio iis ſolem ſemel oriri, bruma vero ſemel occidere. Cum enim per totum annum ſol iis quotidie oriatur et occidat, duobus tantum temporibus id non contingit, ſolſtitio nempe et bruma. Solſtitio quippe cum ſol 47 gradibus ſupra horizontem exſtat, tum non occidit, ſed toto ſuo circulo conſpicuus eſt, totusque quodammodo oritur ſimili atque fabuloſis Hyperboreis ortu, licet ad breve ſpatium. Bruma vero ſol iis occidit, quia tum non oritur; toto enim ſuo circulo ſub terram conditur. Itaque Thulitae uno tantum die ſolem averſum habebant, quod perperam Hyperboreis tribuit Plinius. VOSSIVS. Plinii loco ſuccurrere ſtuduit etiam Caelius Rhodiginus lection. antiqu. 16, 22. dum verbis transpoſitis ſic reſcribit: *Semeſtri luce et una die ab aequinoctio verno in auctumnum, non, ut imperiti dixere, ſolis averſi;* ſolſtitiales enim dies eſſe aeſtivos, brumamque pro hieme intelligendam. Alia illi ratione mederi ſtudet Salmaſ. in Solin.

16. f. 21. p. m. 146. dum reponit *adverfi*. Si enim femeftrem habeant diem, folem iis effe debere adverfum, cum averfus noctem inferat. Poft autem tacite reprehendit Melam, qui id tempus ftatuat ab aequinoctio verno ad auctumnum, cum Plinius malit ab folftitio ad brumam; folem igitur iis fuiffe totos 6 menfes adverfum, totidemque averfum. Eius tamen explicationem nec probat ad Melam Voffius, nec Rudbeckius in Atlantica P. 1. c. 9. §. 2. cui lux femeftris eft crepufculum 6 menfium, cum fit 72 gradus latitudinis, et Plinius recte dixiffe videtur. Potiora etiam dabit Harduinus ad Plin. c. l.

iacent) De fitu locorum non folum, fed et de gentibus, ut hic. Sic Nepos 14, 4. in. 13, 2, 1.

verno) Sc. menfe Martio. Sed qui ex noftris ultimum feptemtrionem navigarunt, quoad licuit, teftantur, fe amififfe folem pridie nonas Novembris, nec recepiffe nifi menfe Februario. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

§. 2. *augufta*) Non magna et ampla, fed fancta et venerabilis propter fequentia. Nempe, quod Ovid. Faftor. 1, 609. canit: *Sancta vocant Augufta Patres, augufta vocantur templa, Sacerdotum rite dicata manu.* Et fic Dio Caffius 53, 16. πάντα τὰ ἐντιμότατα καὶ τὰ ἱερώτατα αὔγουστα προσαγορεύεται. Sueton. in Aug. cap. 7. explicat *loca religiofa*, etfi haec, et in primis fubiecta, a viris doctis recte cenfentur ex gloffa irrepfiffe. Plura dabunt de verbo, quos laudat Fabricius ad Dion. c. l. Ceterum hunc Melae locum fere reddit Boccatius de maribus f. v. Hyperboreus Oceanus.

aprica) Aut loci privata pofitione naturave, quemadmodum C. Caefar [de B. G. 5, 12. extr.] Britanniae loca temperatiora effe ait, quam in Gallia, remiffio-

ribus frigoribus, cum longe tamen amplius in ſeptemtrionem abeant alicubi Britanniae; aut, quod verius duxero, fama pollicente, quod re ipſa non ſit. VADIANVS. Immo quamvis ſoli expoſita, non tamen aprica, cum ſol ibi ultra gradus 33 et 40 minuta appareat ſupra horizontem, unde radii eius, non niſi leviter, eam perſtringunt, immo neque terrae vapores, aut nebulae illic ſeſe poſſint diſſipare. I. GRONOVIVS *MS.* 1. Nec noſtri eam temperiem norunt. Plinius 4, 26. ſ. 12. cum augmento noſtrum reddidit: *Regio aprica, felici temperie, omni adſlatu noxio carens.* Inde *clementiam coeli* praedicat Solinus c. l. vel *aëris* Martian. Capella lib. 6. p. m. 214. *Εὔγειον καὶ πάμφορον, ἔτι δὲ εὐκρασίᾳ διαφέρουσαν* eorum regionem vocat Hecataeus apud Diodor. 2, 47.

per ſe) Quod de aurea aetate praedicat Ovid. Metam. 1, 101. *ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec ullis Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.* Inde vero Hyperboreorum nomen felices indicare videtur, uti apud Aeſchyl. Choëphor. v. 371. ubi *τύχης Ὑπερβορέου μείζων* legitur. Nempe *per ſe* eleganter dicitur de illis, quae ſponte et ſine induſtria hominum, nullo cultore, ſed naturae dono proveniunt, uti docuit Burmannus ad Propert. 1, 2, 13. p. 27. et quos laudat Drakenb. ad Silium 11, 477. et viri docti ad Valer. Max. 5, 7, 1. Pro eo Noſter 3, 6, 10. *ſine cultu fertilis*, et, *profundere non ſata* 3, 10, 5. Si alias *per ſe* de factis, rebus geſtis, opibus, dicitur, eſt nullo adiuvante, de quo Scheffer ad Phaedr. 3, 10, 58. Graevius ad Cicer. pro Roſcio Comoedo c. 19. Cf. ad Eutrop. 3, 16. ſ. 10. Arborum fructibus et aqua Hyperboreos vivere, ex aliis refert Glycas Annal. P. 3. p. 181. (Venet.) De arboribus idem Plinius et Solinus cc. ll. qui tamen eos etiam ſerere addunt et metere, quod bis anno fieri dicit Hecataeus apud Diodor. 2, 47. *Μὴ κρεωφαγεῖν, ἀλλ' ἀκροδρύοις χρῆσθαι* dicit Clemens Alex. Strom. 1. p. 395. (Potter.)

iustissimi) *Mores* omnino eorum laudat Martian. Capella 6. p. m. 214. Innocentiam Solinus c. l. Discordiam iis ignotam scribit Plin. c. l. δικαιοσύνην ἀσκεῖν aliorum fide Glycas Annal. P. 3. p. 181. (Ven.) δικαιοσύνην διδάσκεσθαι Clemens c. l. Iustissimos mores supra (1, 19, 20.) Arymphaeis tribuebat etiam Noster, ut Seribus 3, 7, 1. omninoque Scytharum innatam praedicat iustitiam et minime invidiosam libertatem Nicephorus Gregoras.

diutius) Mile annos vivere, teste Strabone 15. p. 489. s. 711. scripserunt Megasthenes, Simonides, Pindarus aliique mythographi. *Prolixitatem vitae* iis etiam adtribuit Martianus Capella c. l. et Plin. 4, 26. s. 12. *gens annoso degit aevo.* Idem alii de Seribus, (cf. ad 3, 7, 1.) et Noster de Aethiopibus 3, 9, 1. Ceterum de hoc Melae loco exposuit Gesnerus ad calcem Orphei in praelus. 2, 5. de veterum navigationibus extra columnas Herculis p. 467.

festa) Sic *pax festa* apud auctores. Vid. Burmann. ad Gratii Falisci Cyneget. v. 487. Infert notionem laetitiae solemnioris et augustae, quare et *laetus* coniungit Tacitus hist. 5, 5. extr.

iurgia) Hinc Plin. c. l. *discordia ignota et aegritudo omnis.* Pherenicus apud Schol. Pindari Olymp. 3, 28. ἀπείρητοι πολέμοιο.

sacris) Deorum cultum viritim gregatimque praedicant etiam Plinius et Martianus Capella cc. ll.

Apollinis) Ἀπόλλω μάλιστα τ. ἄλλων θεῶν παρ' αὐτοῖς τιμᾶσθαι etiam Diodor. 2, 47. Nempe Latonam ibi natam fabulabantur, unde Apollinis cultum arcessit Diodor. Sic. 2, 47. Apollinem etiam tertium Iove tertio natum et Latona ex Hyperboreis Delum venisse,

fabularum fide fcribit Cicero de nat. Deor. 3, 23. Schol. Apollonii ad 2, 677. διὸ κ. ἐκεῖσε χωρῶν (Apollo) ὤφθη. Lucum, templum, urbem Apollinis apud eos commemorat Diodor. c. l. templum Pherenicus apud Schol. Pindari ad Olymp. 3, 28. et Tzetzes Chil. 7, 144. v. 677. Aelianus hift. an. 11, 1. ex Hecataeo, etiam de facrificio. Hinc Ἀπόλλωνος θεράποντα populum illum vocat Pindarus Olymp. 3, 29. Ex veterum Titanum fanguine germinaffe, tradit Pherenicus c. l. Titana autem de Apolline dici notum. Hinc Apollo undevigenis annis femel eorum infulam adire, quo temporis fpatio aftra ad eundem ordinem redeant magnusque fiat annus, fcribit ex Hecataeo Diod. c. l. item in ipfa adparitione Deum noctu cithara pfallere, choreasque agitare ab aequinoctio verno ad Pleiadum exordium, (de quo cf. Gefner. c. l. p. 469 fq.) urbis autem imperium templique curam effe penes Boreadas, Boreae progeniem, qui fucceffione fe excipiant. De Boreae filiis, Apollini facris, etiam Aelian. c. l. Antiquitatem fabulae de commeatu illo Apollinis adtigit etiam Apollon. Rhod. 2, 677. ubi et Schol. de cultu eius. Commemorantur autem in victimis praecipue afini, veluti apud Pindar. Pyth. 10, 51. (ubi ὄνων ἑκατόμβαι) Callimach. fragm. 187. 188. (ubi ὀνοσφαγίαι) Euftath. ad Homer. Il. 1, 40. pag. 27. Baf. ex Pindaro, Antonin. Liberal. cap. 20. Clement. in Protreptico p. 8. et quae habet Gefnerus T. 2. commentar. Goetting. p. 33 fq. etfi de eo dubitat Bochart. in Hierozoico 2, 19, 230. quod in Scythia, cuius populum cum aliis facit Hyperboreos, nec afinus, nec mulus reperiatur, illaque animalia frigoris fint impatientia. Cf. tamen Verheyk. ad Antonin. Lib. cap. 20. p. 129. et Gefnerus ad calcem Orphei pag. 477. qui et hac de caufa Hyperboreos in Hifpaniae, vel Libyae occidentali litore quaerit.

operati) Verbum de facrificiis folemne, ut Gr. ἔρδειν, ῥέζειν. Sic *operari facris* Liv. 1, 31. f. 21, 22, 6.

divis Horat. 3. od. 14, 6. *Deo* Tibull. 2, 1, 9. et 5, 95. *Cereri* Virgil. Georg. 1, 339. Sed praeter viros doctos ad c. l. plura dabunt Lipſius ad Taciti Annal. 2, 14. in. Barth. et Vlitius ad Gratii Cyneg. v. 42. Tennulius ad Frontin. 4, 7, 44. Oudend. ad Obſequ. cap. 71. p. 57. ubi et hic locus adfertur, Drakenb. ad Liv. 10, 39, 2. et quos laudat Bentleius ad Horat. odd. 3, 14, 6. ubi exempla ſat multa.

primitias) Frugum primitias vocat Plin. 4, 26. ſ. 12. Solin. 16. ſ. 21. At Mela de ſacris intellexit, ut ſint ſacrorum primitiae, quod tuetur Salmaſ. ad Solin. c. l. p. m. 147. Explicat autem θυμάτων, proſicias ex immolata hoſtia extorumque partes. Has enim innexas ſtipula frumenti Delum mittebant. Adparet ex Herodoto 4, 33. ubi vocantur ἱρὰ ἐνδεδεμένα (al. ἐνδεδυμένα) ἐν καλάμῃ πυρῶν. Sic Pauſan. 1, 31. τ. ἀπαρχὰς κεκρύφθαι ἐν καλάμῃ πυρῶν dicit, γινώσκεσθαι δὲ ὑπ' οὐδενῶν, et Servius ad Virgil. Aen. 11, 532. ſacra in inſulam Delum occultata in faſcibus mergitum pertuliſſe, qui ſic de involucris paullum diſcrepat. Callimachus in Delum v. 283. ἱερὰ δράγματα ἀσταχύων vocat. Inde vero Plinii errorem natum putat Salmaſius. Porphyr. de abſtinentia animal. 2, 19. Hyperboreos vocat ἀμαλλοφόρους, Servius ad Aen. 11, 858. οὐλοφόρους. Plura de iis ſacris dabit Spanhemius ad Callimachum c. l. qui ſimul impugnat Salmaſium, quod de proſiciis ex immolata hoſtia explicet, cum omnes auctores tantum commemorent ἱρὰ ſ. ἱερὰ aut ἀπαρχὰς ſimpliciter, aut ſacrorum primitias, Plinius etiam diſerte *frugum primitias* dicat, quo ſenſu ἱερὰ intelligi ex uſu linguae poſſe. Spanhemio adſentitur Valckenarius ad Herodot. c. l. Et iam ante Thomas Graevius ad Callim. c. l. monuerat, propter ὀνοσφαγίαν ferri non poſſe Salmaſii explicationem, et Melae ſacrorum primitias intelligit de primitiis ad ſacra facienda. Vid. etiam, quae contra Salmaſium diſputavit Gedoyn in recherches

ſatietas) Plinius c. l. ſic: *Mors non niſi ſatietate vitae, epulatis delibutoque ſenio luxu ex quadam rupe in mare ſalientibus.* Solinus c. l. *quos ſatietas tenet vitae, epulati delibutique de rupe nota praecipitem caſum in mare profundum deſtinant.* Ita Ceos, ſenectute confectos, cicutam bibere narrat Aelian. V. H. 3, 37.

ſertis) Tamquam in re laeta, ſolemni et ſacra, ubi coronarum uſus valuit. Sic Cei apud Aelian. c. l. ubi vid. Perizon. et ad 3, 3.

§. 3. *mare Caſpium)* Gr. Κασπία θάλασσα, uti Herodot. 1, 203. Stephanus h. v. aliique. Poetae ex more varia mutatione pro mari alia ſubſtituunt, veluti Dionyſ. v. 53. 706. Κασπίη Ἀμφιτρίτη, Avienus in ora maritima v. 891. *Caſpia Tethys.* Sic Curtius 7, 3, 19. *Caſpium fretum.* ἅλς Κασπίη Dionyſ. v. 719. Sed haec uſitata et nota in adpellativo nomine. vel Κασπὶς etiam ſimpliciter eſt apud Dionyſ. v. 748. addito ἅλμη v. 729. A *Caſpius* autem Stephanus ducit Κασπιανὸς, quod et auctores probant. Et ſic Κασπιανὴ θάλασσα Eratoſthenes apud Schol. Apollonii ad 2, 1251. Κασπιὰς praeterea habet Dionyſ. v. 1064. Latini *Caſpiacus.* Modo late, modo anguſte dici, noſter ipſe monuit. Arabibus dicitur mare *Chozar*, ut adparet ex Geogr. Nub. clim. 5. part. 7. A Caſpiis accolis nomen ducit Euſtathius ad Dionyſ. v. 730. ubi etiam ſimul monet, ab Hyrcanis dici Ὑρκανίαν θάλατταν, quod praefert Ptolemaeus 5, 13. 6, 9. et de utroque adfirmat diſerte Strabo 2. p. 83. ſ. 121. et Agathemerus 1, 3. Dionyſ. v. 50. Ptolem. 5, 9. aliique. Latini *mare Hyrcanum*, ut Propert. 2, 30, 26. (ſ. 2, 23, 66.) vel *Hyrcanium*, uti mox. Noſter addit *Scythicum*, et de ſingulorum nominum ratione et uſu exponit. Hinc Plinius 6, 14. ſ. 13. *Hyrcanium* et *Caſpium* mare diſtinguit. Poſt primum *ſinum* eius vocat *Scythicum*, ob Scythas accolas; *Albanum mare*

ubi habitant Albani, quos ad Hyrcanum ponit Mela. Sinum Caſpium vocat etiam cum Noſtro Plin. 2, 68. qui inde a Cyro Caſpium mare vocari ſcribit 6, 15. ſ. 13. Καυκασίη θάλασσα, etſi Κασπία eſſe videatur, apud Apollon. 4, 135. διὰ τὸ συνάπτειν τῷ Καυκάσῳ, melius tamen ad Pontum Euxinum referri monuit etiam Scholiaſtes. Formam eius et ambitum varie deſcribunt veteres. Dionyſ. v. 718. eius σχῆμα facit περίδρομον ἀμφιέλικτον. Ptolemaeus, teſte ibi Euſtathio, σφενδόνῃ ἐοικυῖαν dixit. Agathemero 1, 3. eſt μηνοειδής, aliis, quod addit, προμήκης. Strabo 11. p. 349. ſ. 507. primo artum facit, unde ſenſim ad latitudinem 5000 ſtadiorum diſtendatur. Ibi etiam de ambitu ex Eratoſthenis ſententia, cuius et repetitionem habes in Plinio 4, 15. ſ. 13. Herodotus 1, 203. longius porrectum pro portione latitudinis prodit, probante Bayero in opuſculis (ed. Klotzii) p. 85. quod ita ſe habere a Ruſſis initio ſaeculi deprenſum ſit. Ante etiam magis ab occidente ad orientem, quam a ſeptemtrione ad meridiem extentum eſſe putabatur, donec de l'Isle veram formam ex Ruſſorum commentariis in tabula ſua exhiberet. Cf. hiſt. de l'academie — de Paris T. 12. p. 64. Computat autem dimenſionem Herodotus ex curſu navis, quae remis agatur, ut longitudo ſit dierum 15, latitudo 8. Plinius 6, 10. ſ. 13. ex Agrippa de longitudine adfert 490 M. P. de latitudine 290 M. P. Agathemer. 2, 14. ab oſtiis Cyri ad oſtia Iaxartis ſtadiorum facit 8200 i. e. 1025 M. P. ſeu ipſius calculo 1094. latitudinem non excedere vult ſtadia 2500 i. e. 312 M. P. (ipſe 334.) Quod trium menſium navigatione in eo luſtrando opus ſit, poetice adfirmat Dionyſ. v. 721. eiusque interpretes. Hodie putatur extendi in longitudinem a ſeptemtrione verſus auſtrum 140 miliaria Geographica, latitudinem, ubi maxime coartatur, 24. De eius emenſionibus et tabulis recentiora dabit Borhek Erdbeſchreibung von Aſien T. 1. p. 103 ſq. De eius ambitu teſtis αὐτόπτης Adam Olearius in Moſcovitiſchen und Perſi-

ſchen Reiſebeſchr. T. 4. cap. 16. p. 405 ſq. qui adfirmat, longitudinem a ſeptemtrione (*Aſtrakan*) ad meridiem (*Ferabath*) eſſe 8° ſ. 120 miliarium, latitudinem ab oriente ad occaſum ſ. a *Chureſm* ad *montes Circaſſios* 6° ſ. 90 miliarium. Veteres aliter. TZSCHVCKE. Quod Olearius ait, mare hoc extendi, non ab ortu in occaſum, ſed a meridie boream verſus, in eo omnino fallitur. Occiduam tantum maris Caſpii partem exploravit, nempe litus, quod ab oſtiis Volgae usque ad Ferabath oppidum dirigitur, ac ſummam maris latitudinem efficit. Intervallum hoc componit cum 120 leucis Germanicis. Haec menſura convenit ſatis bene cum illa Herodoti. Navigationem namque unius diei Graeci includunt ſtadiis quingentis. Octidui itaque navigatio efficit ſtadia quater mile, quae conficiunt leucas Germanicas 125. Convenit quoque Geographus Nubienſis, qui ſeptem dierum navigatione latitudinem huius maris emetiri ſcribit. Nempe ſpatium, quod eſt a promuntorio *Tabruſtan*, in exſtantiſſimum *Nagajae* promuntorium, ideoque unum diem abstulit. Longitudinem maris non perluſtravit Olearius, ſed perluſtrarunt cum alii, tum quoque Antonius Ienkinſonus, Anglus, ante centum circiter annos, qui totum litus ſeptemtrionale, quod ab oſtiis Volgae ad Iaxartis oſtia extenditur, enavigavit. Scribit is, mare hoc porrigi ad 200 leucas Germanicas, cum Olearius non ultra 90 leucas numeret; adeo nempe ſpatia et intervalla omnia contraxit. Ab oſtiis *Volgae* ad *Boglatan* promuntorium numerat Ienkinſonus 74 leucas. At vero in tabulis Olearii ne dimidia quidem portio huius intervalli exprimitur, unde apparet, illum mediam partem maris Caſpii amputaſſe, et terris attribuiſſe. — Maneat igitur hoc mare porrectum ab ortu in occaſum, ſi non ad 15 dierum navigationem, ſaltem ne in tam arcta ſpatia, atque Olearius aut Scaliger fecere, conſtringatur eius longitudo. Non veteres tantum, ſed et Arabes in eo conveniunt. Quod autem in menſura non conveniant,

id eo evenit, quod minus exploratum habuerint latus ſeptemtrionale. Non diſplicet Eratoſthenis menſura, verum ita, uti eſt apud Strabonem, non apud Plinium, cuius numeri ex Strabone emendandi, alias ne ſibi quidem ipſi conſtaret Plinius. Eratoſthenes vero partis ſibi compertae menſuram prodit ſtadiorum 12600, ſive millium paſſuum 1575, ut habet Plinius. Verum hic deeſt ſpatium, quod ab oſtiis Volgae ſive Rha fluminis usque ad Iaxartem excurrit. Huic ſi iuxta Ienkinſonum tribueris 166 leucas Germanicas, habebis totum maris Caſpii ambitum leucarum quingentarum fere et ſexaginta. VOSSIVS. Tum de eo duplex fertur auctorum narratio, utrum ſeparatum ſit mare, an cum aliis coniunctum. Prius exiſtimant Herodot. 1, 203. (*θάλασσα ἐπ' ἑωϋτῆς*) Ariſtoteles Meteorol. 2, 1. Diodor. 18, 5. Ptolemaeus apud Euſtathium ad Dionyſ. v. 48. et 718. Ceteri fere omnes ex Oceano ſeptemtrionali (*Κρονίαν ἅλα* etiam vocat Dionyſ. v. 48. *Scythicum Oceanum* Plin. 6, 15. ſ. 13.) derivant et ſinum eius faciunt. Cf. Mela 1, 1, 3. et Strabo 11. p. 349. ſ. 506. — Secundum Stephanum h. v. barbari *Oceanum* vocant, Aſiae populi *mare magnum*, Graeci *Atlanticum*. Hinc et Ariſtoteli falſo adſcribi iudicant librum de mundo, quippe in quo (cap. 3.) idem tradit, cum priorem ſententiam praeferat Meteorol. 2, 1. Cf. Kappius in excurſu 1. ad illum librum pag. 345. Hinc Oceanus eius *pater* vocatur ab Avieno v. 903. Utramque opinionem conciliare quidam ſic tentarunt, ut dicerent, ſubterraneis meatibus cum Oceano coniunctum eſſe hoc mare, uti diſcitur ex Euſtathio c. l. Anſam dedit illi opinioni Alexandri expeditio in Indiam, et in primis praefectus eius Patrocles, uti adparet ex Strabone 2. p. 51. ſ. 74. Plinio 6, 21. ſ. 17. Cf. Cluver. in Germ. ant. 1, 1. p. 15. Is nempe ad Indiam navigari poſſe adfirmaverat, eiusque auctoritatem et geographiae peritiam laudat Strabo lib. 2. in. et ſq. quam et cum Eratoſthene hic ſequi maluit, quam aliorum narrationes.

Poſt etiam partem, quae ex Indico mari in Caſpium vergit, Macedonum armis pernavigatam, Seleuco et Antiocho regnantibus, qui et Seleucida atque Antiochida ab ipſis adpellari voluere, refert Plin. 2, 67. At plus ille ſe vidiſſe iactabat, quam videre potuerat. Quod putat Harduinus ad Plin. 6, 15. ſ. 13. Volgae (Rha) fl. oſtium fretum anguſtum credidit, quo ſe Scythicum mare ſ. ſeptemtrionale in Caſpium effunderet. Diligentius hanc veterum opinionem eiusque originem excuſſit Penzel. ad Strabon. T. 1. pag. 342. Cum veteres utramque eius oram adierint, et ad Volgae oſtium certe penetrarint, diſerteque oſtium ſatis latum commemorent cum accolis, putat oſtium eos profecto vidiſſe. Si quis, quale illud ſit, quaerat, aut, ſic ille porro, orientis, inquit, hiberni latus cohaeſit olim cum lacu *Aral*, quem Oceani partem credebant, eiusque canalis nunc eſt exſiccatus, aut in exitu Volgae errarunt et pro parte maris habuerunt. Poſterius probat, cum priori ſententiae obſtent montanae inter Aral et mare Caſpium regiones. At adblanditur, quod veteres cum Mela Iaxarten (h. Sir Darja) in Scythicum huius maris ſinum educunt, unde in his terris rerum converſio accidiſſe videtur. Nec magis recentiores conſentiunt. Quidam enim commeatum eius cum aliis probant. Ita Pallas (Reiſe durch das Ruſſiſche Reich T. 3. p. 569 ſqq.) ſuſpicatur, cum Ponto Euxino coniunctum fuiſſe, idque pluribus evincere nititur. Tum vero Don et Volgam fluvios (Tanain et Rha) alia oſtia habuiſſe, hunc fere circa *Dmitrefsk*, illum in confluente *Donez*, quod adparere dicit ex hodierno ſitu excelſioris terrae. (Vid. p. 575.) Aliter Sauveboeuf, (Reiſen T. 1. p. 232.) qui putat per hiatum prope Aſtarabad in Maſanderan, Perſidis provincia, cum ſinu Perſico cohaerere, quod quidem credatur et videatur. De illo hiatu, in quem ſe praecipitet, unde ſubter montes abſorbeatur, ante eum iam retulit Olearius c. l. Denique, quod equidem cognovi,

per canalem, quem inchoaverat Petrus I. perfecerat Catharina II. prope *Wifchnei-Wolotfchok* connectitur cum mari Baltico. Defcribit eum prolixe teftis αὐτόπτης Coxe. (Reifen Vol. 2. p. 197 fq.) At hinc apud veteres finus adpellatur, eiusque oftium et os commemoratur. Ceterum adulatores Alex. M. paludem Maeotida iactarunt, ut ad Tanain adeo penetraffe videretur, de quo vid. Strabo 11. p. 351. f. 509. et Curtius 6, 4, 18 fq. qui ideo mifere mifcet. Melius Arrianus de exped. Alex. 7, 16. qui Alexandrum refert maris eius initia tum nondum cognita explorare voluiffe. Cf. Salmaf. ad Solin. cap. 38. f. 41. p. m. 560. Sec. Plutarch. in Alex. cap. 44. Alexander credidit ipfe, Maeotida lacum illuc reftagnare. Minime tamen audiendus eft Rudbeck in Atlantica P. 3. cap. 10. §. 18. p. 329. quippe qui putat, mare Balticum a Mela cum Cafpio confundi, quod non hoc, fed illud 3 habeat finus. Nuper Cafpium mare in tabula propofuit Zach. (in monatliche Correfpondenz T. 3.) Hodie dicitur Perfis *Kolfum*, Turcis *Bahri Gafe*, Ruffis *Chwalinskoi Mora*, Georgiis *Sgwao*, Armeniis *Soof*. Alia etiam nomina traxit ab accolentibus. Cf. Borhek. Erdbefchr. von Afien T. 1. p. 103. In medio aevo *Deria Baku* ab urbe cum portu. Vid. Herbelot bibl. Orient. h. v.

irrumpit) Plinius 6, 15. f. 13. fic etiam fert: *irrumpit artis faucibus, et in longitudinem fpatiofis. At ubi coepit in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus.* Irrumpere autem ufitatum de maribus, quae ex Oceano terris infunduntur, ut exemplis docuit Salmaf. ad Solin. 17. f. 21. p. m. 148.

atrox) Navigationem effe periculofam, faxis moleftam, et tempeftatibus expofitam, adfirmat etiam Sauveboeuf. (Reifen T. 1. p. 232 fq.) De ipfa navigatione olim in utramque partem narratum effe, adparet ex Strabone 11. p. 350 fq. f. 509.

portubus) Salluſt. Iug. cap. 17, 5. *Mare ſaevum, importuoſum,* ubi Corte exponit *importuoſum,* quod procellis eſt expoſitum, et in litore nullos portus habet. Poſterius proprie huc pertinet, uti ſequentia in Noſtro docent, et priora aliunde arceſſuntur. Portus tamen hodie inveniri, adfirmant recentiores.

beluis) Curtius 6, 4, 18. Diodor. Sic. 17, 75. ingentis magnitudinis ſerpentes commemorant. At, quod iam monui, Curtius in hoc mari egregie erravit et hallucinatus eſt. Qui de illo hodie retulerunt, unum piſcem gravem eſſe et metuendum, *Nacke* i. e. abſorbentem, adeo vaſtum et validum, ut, cum caput in aquam immerſit, arrecta cauda, navigium, non navim quidem, evertere poſſit. Canes etiam marini conſpiciuntur. Ceterum etſi piſcoſum mare non ſit, capi tamen adfirmant in primis ſturiones, (Störe) huſones (Hauſen). Cf. Borhek. c. l, et Sauveboeuf. (Reiſen T. 1. p. 233.) Piſces tamen omnis generis in eo gigni narravit Diodor. Sic. 17, 75.

§. 4. *Scythae)* Ultra ſinum Scythas Nomadas habitare tunc incognitos, refert etiam Arrianus de exped. Alex. 7, 16. Magis expoſite Strabo 11. p. 349. ſ. 507. Εἰσπλέοντι ἐν δεξιᾷ μὲν τοῖς Εὐρωπαίοις οἱ συνεχεῖς Σκύθαι νέμονται καὶ Σαρμάται οἱ μεταξὺ τοῦ Ταναΐδος καὶ τῆς θαλάσσης ταύτης, νομάδες οἱ πλείους· ἐν ἀριστερᾷ δ' οἱ πρὸς ἕω Σκύθαι νομάδες, καὶ οὕτω μέχρι τῆς πρὸς ἕω θαλάττης καὶ τῆς Ἰνδικῆς παρατείνοντες. Tum monet, ſeptemtrionales populos omnes a priſcis Graecis vocatos eſſe Scythas et Celto-Scythas. Plinius 6, 15. ſ. 13. ab introitu dextra ponit Udinos, Scytharum populum. Adparet autem ex ſequentibus, ſitum horum populorum non ad Scythicum maris ſinum, vel partem referendum eſſe, quae eſt ad ſiniſtram, ſed ad aditum maris, vel oſtium. Ceterum de populis, qui ipſum mare accolunt, expoſuerunt Strabo c. l. et ſqq. Plin. 6, 15 ſq.

ſ. 13 ſq. Dionyſ. v. 728 ſqq. Ex ſcriptoribus Byzantinis recenſuit Stritterus in memoriis populorum.

freti litoribus) Hoc eſt, invitati et ſuſtentati litorum fertilitate et amoenitate ad paſtum pecorum. SOONVS.

Caſpii) Gr. Κάσπιοι, ut Strabo 11. p. 354. ſ. 514. et alibi cum aliis. Κάσπιοι ἄνδρες Dionyſ. v. 730. *Caſpiadae* ſunt Valerio Flacco 6, 107. *Caſpiani* apud Noſtrum 1, 2, 4. ubi disputatur, an ſint iidem, qui Caſpii. Inde Κασπιανὴ de eorum regione, quam ad Albaniam refert Strabo 11. p. 346. ſ. 502. Ab his dictum eſſe Caſpium mare, Strabo notat c. l. aliique. Scythicam gentem facit Euſtathius ad Dionyſ. v. 730. et multa ex aliorum narrationibus adfert de fertilitate mellis, vitium et ficuum. Ipſi ſenes, in quibus etiam parentes, 70 annorum incluſos fame necabant. Strabo 11. p. 356. ſ. 517. et paullo inferius. In exercitu olim Xerxis militaſſe, ſcribit Herodot. 7, 67. et 87. At Strabonis aetate ἔθνος erat ἀφανές, uti adfirmat 11. p. 346. ſ. 502. Illorum antiqua ſedes ad Caſpium mare commemoratur a Mela, concinentibus aliis. Strabo c. l. ad Albaniam refert; ipſam gentem ſuo tempore obſcuram fuiſſe addit. Diſcedit Ptolemaeus 6, 2. qui Mediae occidentalem partem verſus Armeniam habitare dicit. Si Uphagenium in parergis hiſtoricis p. 120. audiamus, Caſpii ſ. Kapzakii olim magnam Aſiae partem tenuerunt. (Strabo 11. Stephanus p. 457.) Polybio (lib. 10.) ſunt Aſpaſiacae. Reliquiae poſt acceſſerunt partim Baſchkiriis, partim Kirgis-Kaiſakkis. Equidem ſententiae eius partes tuendae minime ſuſceperim. Nihil eiusmodi habent Strabo et Stephanus, et Polybii lib. 10. cap. 48. (Schweigh.) Aſpaſiacae habitarunt intra Oxum et Iaxarten, quem ille male pro Tanai habet, longe hinc remoti ad Scythicum, quem Noſter facit, ſinum.

Sauromatides) Sic adpellat cum Plinio 6, 15. f. 13. ut diftinguat ab iis, quas ad Thermodontem in Ponto 1, 19. defcripferat. Simpliciter eas Amazonas vocat, ultra quas Hyperborei fint, 1, 2, 4. et fic Plinius 6, 14. f. 13. qui cum aliis populis in hac etiam ferie ponit. Cf. etiam 6, 15. f. 13. Ephorus apud Stephanum Amazones, quas tunc Sauromatides vocatas effe adfirmat, ad Thermodontem producit, ubi quidem olim habitaffe multi auctores fcribunt, de quo alibi dictum eft. *Sauromatides* autem, quam vocem Scholiaftae Iuvenalis ad 2. in. reftituit Holften. ad Stephanum pag. 29. dictae funt ex congreffu cum Sauromatis, de quo Herodot. 4, 110 fqq. Dionyf. v. 657. et ibi Euftathius, auctor anonym. in periplo Ponti Euxini ex Ephoro in. At iidem id factum effe narrant, relicta antiqua circa Thermodontem fede, et Herodotus diferte addit, peftea traiecto Tanai, trium dierum itinere confecto, conceffiffe verfus orientem et trium a Maeotide verfus aquilonem. Ita Amazones ponuntur in montibus ultra Albaniam fitis, vel ad Caucafum, qua mare Hyrcanum fpectat, interiectique iis et Albanis habitarunt Gelae et Leges. vid. Theophanes apud Strabon. 11. p. 347. f. 503. et Plutarch. in Pompeio cap. 35. Gelae autem, tefte Plinio 6, 18. f. 16. iidem funt, quos Graeci Cadufios adpellavere, et fuper Cafpium finum ponit Mela 1, 2, 5. uti Cadufiam et Albaniam in ora maris Cafpii Plin. 6, 15. f. 13. Inferius verfus meridiem Gelas ponit, ut Cadufios, Ptolemaeus 6, 2. Sunt tamen, qui quafi Σαυροπάτιδες dictas putent, uti Euftath. ad Dionyf. v. 828. quia non μάζαις, fed carnibus (κρέασιν) vefcerentur. Atque fic ipfum Amazonum nomen ortum volunt Etymol. M. et Euftath. ad Homer. Il. 3, 189. p. m. 305. qui teftudinibus, lacertis, ferpentibus vefci folitas fuiffe fcribit. De ipfis Amazonibus, qui omnino fcripferunt, et veteres, et recentiores, cf. Fifcher. ad Palaephat. cap. 33. et in indice h. v. quibus acceffit nuper Lüne-

mann in deſcriptione Caucaſi pag. 39. qui putat fuiſſe feminas bellatrices.

Albani) Gr. Ἀλβανοί. Ipſorum regio Ἀλβανία. Strabo 11. pag. 345. ſ. 501. de his ſic: τοῦ νομαδικοῦ γένους ἐγγυτέρω, πλὴν οὐκ ἀλλότριοι. Plinius 6, 15. ſ. 13. ab Iaſone ortos putat, ut Solinus cap. 15. ſ. 20. qui a capillorum colore genti nomen datum eſſe addit, quod refutat Salmaſ. ad c. l. p. m. 134. cum illorum populorum nullus habeat nomen Latinum, porro non omnes, ſed quidam tantum a pueritia ſtatim cani fiant, (Plin. 7, 2. Gellius 9, 4.) denique *album*, aut *albanum* pro cano Latinis non dicatur, ſed album magis de colore cutis. De origine Theſſalica ex Iaſone vid. etiam Tacit. Ann. 6, 34. Iuſtin. 42, 3, 4. Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, Geryone exſtincto, eius armenta per Italiam duceret, ſecutos eſſe ex quorundam opinione refert. *Alanos* eosdem poſt dictos eſſe putant quidam, uti et diſerte adfirmat Zonaras lib. 15. in. At Alani diverſo ſitu in auctoribus adparent, etſi in eo non omnes conſentiunt. Ponunt tamen plerique ad Maeotida paludem et Tanaim, velut Claudian. in Rufin. 1, 314. Ioſephus de B. Iud. 7, 27, (7.) 4. et quos produxit Cellarius in Geogr. ant. 2, 6, 22. Sic Alanos ad paludem Maeotida ponit Conſtantinus Porphyrog. de adminiſtr. imperii cap. 43. et infra ad Pontum Abaſgiam; prope Boan (Phalida) ad Caucaſum Procop. de bello Perſ. 2, 29. a Caucaſo ad portas Caſpias idem de B. Goth. 4, 3. quae uſitate inter Mediam et Parthiam ponuntur. Vid. Cellarius in Geogr. ant. 3, 18, 21. Finitimos eis facit Zonaras 15, 1. Abaſgos, quos ad oram Ponti et Caucaſum habitaſſe narrat Procop. de B. Goth. 4, 3. Quae ſi compararis inter ſe, addito Plinio 4, 25. ſ. 12. Alani a Danubio ulterius progreſſi ea loca occuparunt. Sic qui utrumque populum commemorant, in diverſis locis ponunt, Albanos quidem ad occidentem paludis Maeo-

tidos, ad orientem Albanos, veluti Plinius, Dionyſius, Ioſephus — At Ptolemaeus, qui utrumque populum agnoſcit, 6, 14. Alanos Scythas intra montem Imaum ponit. Neque tamen abnuerim, Alanos cum Albanis ſenſim coaluiſſe, cum ad illorum terras poſtea progreſſos eſſe ex ſitu eorum in auctoribus adpareat. Cf. quae de ſitu Alaniae veteris et novae conlegit Stritterus in memoriis populorum — Tom. 4. p. 232. et p. 395 ſqq. De Veſpaſiani tempore habes teſtimonium Ioſephi c. l. Quidam faciunt Maſſagetas, veluti Dio 69, 15. et ex eo Zonaras 11, 24. in. Ammian. Marcellin. 23, 5. ubi vid. Lindenbrogius et Valeſius, apud quem tamen locus ex Tzetze in Lycophronem (v. 174.) de Abaſgis (finitimis) Maſſagetis dubius eſt. At Maſſagetae ad orientem Caſpii maris, Albani ad occidentem habitarunt, uti pluribus auctorum locis docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 21, 29 ſq. Iunguntur recte et uſitate cum Iberis et Caſpiis, uti apud Strabon. 11. p. 345. ſ. 501. Flor. 3, 5, 21. Spartian. in Hadriano cap. 21. f. Ioſeph. antiqu. Iud. 18, 4, 4. Dion. cuius loca notavit Reimarus ad Dionem 69, 15. et alios. Ad mare Caſpium ponit Zonaras 10, 4. ex Plutarcho, quod adparet, in Pompeio cap. 34. Agathemer. 2, 6. — pro quo mare Scythicum dicit Oroſ. 1, 2. pag. 19. (Haverc.) Inde vero Albanum mare Caſpii pars ſec. Plin. 6, 15. ſ. 13. Accuratius fines deſcribunt Strabo c. l. et Ptolemaeus 5, 12. Reges olim ſuos habuiſſe, diſcitur ex Ptolemaei expeditione apud Plutarch. in vita cap. 34. Appiano in Mithridat. c. 103. Spartiano in Hadriano c. 21. f. Floro 3, 5, 28. et in primis Strabone c. l. qui etiam, dum ibi Albaniam et incolas deſcribit, eos indigenas eſſe refert, alendis pecoribus deditos, et vagos, et μετρίως πολεμικοὺς, ſed μαχιμωτέρους τῶν ἑτέρων (vicinorum, Iberorum habet Zonaras 10, 4.) Plutarch. c. l. Cf. ad Pacatii panegyr. c. 22, 3. Ἀρηΐους vocat Dionyſ. v. 731. *feroces* Avien. v. 906. Terrae miram bonitatem et fertilitatem maxime laudat Strabo c. l. et ex eo Euſtath. ad Dionyſ.

v. 730. et de moribus incolarum copiofe exponit. H. ibi *Candahar.* Secundum Bieberfteinium (Befchr. der Länder zwifchen Terek und Kur p. 45.) Georgiae hodiernae etiam partem a Cyro (Kur) ad Alazonium fl. (Alazan) complexa eft.

Mofchi) Ipforum regio ἡ Μοσχικὴ apud Strabon. 11. p. 344. f. 499. Eorum nomen derivat Stuckius ad Arriani periplum Ponti Euxini pag. 106. a *Mofcho*, Noachi nepote, Iapheti filio, eundemque forte fuiffe putat, quem Strabo 16. p. 521. f. 757. ex Pofidonio philofophum Sidonium ante Troiana tempora vixiffe refert, qua de caufa refutatur a Bocharto in Phaleg 3, 13. Immo a *Mofoch* Cappadoce derivat Iofeph. ant. Iud. 1, 6, (7.) 1. qui olim dicti fuerint *Mofocheni*, pro quo in Zonara 1, 5. eft *Mefcheni.* Poffunt huc referri forte *Mofcheni* Plinii 6, 10. quos in convallibus Armeniae proximis ponit. Latius enim huc patuiffe Cappadociam, multis docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 8, 90. Hinc et Tibareni cum Mofchis iunguntur apud Herod. 3, 94. et alibi, uti Mefech et Tubal (Tibareni putantur) apud Hebraeos. Bochartus ipfe, etfi ex Hebraico *Mefech*, Iudaeis Alexandrinis Μοσὸχ, veluti Ief. 66, 19. derivat, et nomen populi, vel terrae effe arbitratur a משך, longus tractus montium, at latius olim patuiffe a Phafi ad Pontum Cappadocium. Eandem derivationem etiam fequitur Uphagen in parergis hiftoricis pag. 73. Moffynoecos eosdem effe, falfo credit Stuckius c. l. quippe qui diverfis fedibus habitarunt. De fitu Mofchorum auctores haec: Plinius 6, 4. in iis Phafidis fontes ponit, quos habet in Armenia Strabo 11. p. 343. f. 498. (cf. ad Melam 1, 19, 12.) eorumque tractum 6, 11. f. 10. defcribit ad Iberum amnem in Cyrum defluentem. Stephanus h. v. Colchorum populum facit Matianis finitimum. Accuratius defcripfit Strabo 11. pag. 344. f. 499. qualis tunc erat. Nempe dividebatur Mofchica in 3 partes, quarum primam tenebant Colchi,

alteram Iberes, tertiam Armenii, unde patent eius fines et vicinia. Mela, dum ponit ad Hyrcanum mare, Iberas et Armenios, certe partem eorum in ora maritima complecti videtur, ut 1, 19, 13. Mofchos montes ad Cafpium mare altero latere vergi dicit. Lucanus 3, 270. *faevis adfinis Sarmata Mofchis, Colchorum qua rura fecat ditiffima Phafis;* fic ad alterum latus extendens.

Hyrcani) Gr. Ὑρκανοὶ, unde Ὑρκάνιος, Ὑρκανία et Ὑρκανὶς, tefte Stephano h. v. Populi tamen etiam Ὑρκάνιοι dicuntur ab Herodoto 7, 62. Diodoro Sic. 2, 2. Xenoph. Cyr. 4, 2, 6. et alibi, Dionyfio v. 733. qui v. 699. addit ἄνδρες. In Latinis *Hyrcanus* et *Hyrcanius*, uti fupra monui, occurrunt in adiectivo. Regio *Hyrcania.* Habitabant olim ad mare, quod inde nomen traxit, Hyrcanium, cuius fitum Nofter indicat. Ab occafu contermina erat Mediae, a meridie Parthiae, (Agathemer. 2, 6.) ab oriente Margianae, de quo Ptolemaeus 6, 9. Terminabatur ad mare verfus feptemtrionem Oxi fluvii oftiis, uti refert idem. Cf. Eratofthenes apud Strabonem 11. p. 349. f. 507. Plin. 6, 15. f. 13. et quae disputat Salmaf. ad Solin. 17, 11. p. m. 148. Inter Amardos et Paeficas Oxum os aperire, infra Nofter fcribit, ubi vid. notata. Ex aliis populis vicinis commemorantur *Tapyri* apud Strabon. 11. p. 358. f. 520. Dionyf. v. 733. quos *Taporos* vel (uti Cod. Palat.) *Tapuros* in Margiana vocat Ptolemaeus 6, 10. Ab altera parte in maritimis erant *Mardi* f. *Amardi.* Dionyf. c. l. Diodor. Sic. 17, 76. Curtius 6, 4, 11. Arrian. de exped. Alex. 3, 24. in. Diverfos tamen hos effe ab Amardis Nofter infra innuit. Hyrcania olim fui iuris fubacta eft ab Affyriis, (Xenophon in Cyropaed. 1, 5, 2.) a quibus defecerunt ad Perfas fub Cyro, (Xenoph. Cyrop. 4, 2, 19. 1, 1, 4.) in quorum exercitu etiam militaffe eos refert Herodotus 7, 62. Poft eos fubegit Alex. M. uti ex multis conftat. Quo mortuo cum regnum divideretur, Hyrcaniam tulit Philippus,

(Iuftin. 13, 4, 23.) vel, quod refert Diodor. Sic. 18, 3. Phrataphernes, uti et vult Freinshem. ad Curt. 10, 10, 1. in Iuftino, Dexippo apud Phot. in bibl. Cod. 82. pag. 199. Radapharnes, qui cum aliis Philippo alios populos tribuunt. Poft cum aliis plurimis gentibus fibi fubegit Seleucus. (Appian. in Syriacis cap. 55.) Strabonis aetate in Parthorum fuit poteftate. (11. p. 350. f. 509.) Ἐφίππους vocat Hyrcanos ex vulgari opinione Xenoph. Cyrop. 4, 2. in. Ex urbibus memoratu dignis a Strabone 11. pag. 350. f. 508. commemorantur *Talabroce*, *Samariane*, *Carta* et *Tape* regia, etfi in hoc nomine alii variant, et alias etiam urbes adferunt, de quibus Cellarius in Geogr. ant. 3, 20, 27. Miram eius fertilitatem praedicant Strabo c. l. Diodor. Sic. 17, 75. Plin. 15, 19. f. 18. in ficis maxime et vitibus, recidiva grana meffem futuram parare, mel ex arboribus defluere, dolendumque effe, quod fegniter colatur. De tigribus infra. H. *Tabareftan.* Secundum Bieberfteinium p. 43. c. l. h. *Gilan* et *Mafanderan.*

Amardi) Mardi et Amardi iidem funt. Ad Oxum habitaffe patet et ex aliis, et ex hoc ipfo inferius. Sed non uno fuere loco Mardi aut Amardi. A Ptolemaeo (6, 2.) in Media et in Armenia maiori, (5, 13.) ab aliis etiam alibi collocantur. Puto omnes latrones et fugitivos montium incolas a Perfis fic dictos fuiffe. Tales omnium teftimonio fuere Mardi, ubicunque effent. Sane מָרוּד Hebraei exfulem et rebellem vocant, a radice מָרַד. vos. sivs. Amardos et Mardos eosdem effe monet Strabo 11. p. 560. f. 523. ex emendatione quidem Cafauboni, uti non folum fenfus ipfius ratio declarat, qui in repetita eadem voce nullus eft, fed et auctorum loca inter fe comparata. Quos enim alii Mardos vocant, aliis funt Amardi. Hoc praeferre videtur Strabo, etfi paffim Codd. variant, de quo Cafaubon. ad 11. p. 349. f. 507. Vid. de utraque forma etiam Freinshem. ad Curt. 6, 4, 25. ubi multa,

idemque et Snakenburg. in indice in. Sic *Aparni* et *Parni*, illud apud Strabon. 11. pag. 352. ſ. 511. hoc in Ptolemaeo 6, 10. Hoc amat Strabo, illud habet Diodorus, Dionyſius; utrumque Plinius. Sic utroque nomine Hyrcaniae tribuit, vel vicinos facit Stephanus, et licet idem ſine α Mardos ſcribi, qui ſunt in Perſide, notet ſ. v. Ἀμαρδοὶ, uti et hic nominat Plinius 6, 31. ſ. 27. Amardos tamen eosdem eſſe dicit Strabo c. l. Ponuntur autem Mardi vel Amardi 1) in Media. Sic diſerte Ptolemaeus 6, 2. et, quod ex ſerie populorum et ſitu adparet, Strabo 11. pag. 349 ſq. ſ. 507 ſq. Dionyſ. v. 732. et ex eo Priſcian. v. 942. et Avien. v. 1215. Diodor. 17, 76. Arrian. de exp. Alex. 3, 24. in. Plin. 6, 15. ſ. 13. Curt. 6, 4, 11. — Stephanus ſub utroque nomine vel Hyrcaniae vicinum facit populum, vel ipſi Hyrcaniae tribuit, ſed ut, ad quam partem referat, ignoretur. Nempe 2) alii cum noſtro in Margiana ponunt, uti Plin. 6, 18. ſ. 16. qui porrigit ad Bactros usque, et 6, 19. ſ. 17. ubi etiam cum Paeſicis coniungit. Forte ſunt Ptolemaei 6, 12. Mardyeni in Sogdiana, ubi etiam habet *Paeſcas* i. e. *Paeſicas*. In Margiana ab Alexandro M. victi narrantur. Vid. Bayerus de regn. Bactrian. p. 12. 3) in Perſide, vel eius vicinia, in Elymaide maxime Strabo 11. p. 360. ſ. 523. et poſt ex Nearcho Arrian. in Indicis cap. 40. Plin. 6, 31. ſ. 27. Sic Herodotus 1, 125. Perſicis gentibus adnumerat, quippe qui Perſarum regibus erant ſubiecti; (Strabo 11. p. 361. ſ. 524.) poſt domiti ſunt ab Alex. M. (idem c. l.) 4) in Armenia Strabo 11. p. 360. ſ. 523. Ptolem. 5, 13. 5) in Colchide Plin. 6, 5. Gentem omnino feram dicit Plin. 6, 18. ſ. 16. ληστρικὴν Strabo 11. p. 360. ſ. 523. ἔθνος πολυάνθρωπον, τραχεῖαν γῆν ἐποικοῦντας, ἀνίππους καὶ πένητας Suidas ſ. v. Μάρδοι. Noſtros Amardos ſui iuris fuiſſe, de ſua aetate adfirmat Plin. 6, 18. ſ. 16. Vid. Duperron ſur les migrations des Mardes in Memoires — de Paris T. 35. p. 87 ſqq. ubi prolixe de hoc populo, eius ſedibus —

Paesicae) Quos cum Amardis etiam coniungit Plinius 6, 19. s. 17. Apud Ptolemaeum 6, 12. corrupte videntur adpellari Πάσκαι in Sogdiana, quam adluit Oxus ad Oxios montes. Eosdem *Apasiacas* dictos etiam esse existimat Harduinus ad Plin. c. l. uti ante Vossius ad h. l. quos Massagetarum gentem facit Stephanus inter Oxum. Eosdem inter Tanain et Oxum ponit etiam Polyb. 10, 48. ubi plura de iis. Tanais autem ex Macedonum corruptione est Iaxartes. Massagetas ad Oxum iuxta Bactrios ponit Eratosthenes apud Strabon. 11. p. 354. s. 513. qui ipse in eo tractu etiam hos habet, etsi libri, ut in Polybio, nomen paullum depravant, de quo Casaubonus et Schweighaeuserus ad cc. ll. *Passitas* corrupte vocat Aethicus in Cosmogr. p. m. 710. et *Rasicas* p. 720. (ed. Gron.) et modo ad Oceanum orientalem, modo ad septemtrionalem ponit.

Derbices) Varie efferuntur ab auctoribus. Δέρβικες Strabo 11. p. 358. s. 520. Diodor. 2, 2. Ptolemaeus 4, 6. (etsi ibi in Libya interiori ponit) Curtius 3, 2, 7. Plin. 5, 18. s. 16. pro quo Δέρβηκες ex nota confusione apud Strabon. 11. p. 354. s. 514. *Dervicas* vocat Aethicus in Cosmogr. p. m. 710. et 720. (ed. Gron.) Δερβίκκαι Ptolem. 6, 10. (de nostris) ubi Δερκέβοι Cod. Palatin. Aelianus V. H. 4, 1. ex bonis Codd. Stephanus h. v. ubi sequentia docent per simplex κ ipsum dedisse, etsi monet Δερβίκκαι per duplex κ Apollonium recte scripsisse. De utraque terminatione cf. etiam Leopardus emendat. 12, 22. Δερκέβιοι habet Dionys. v. 734. 758. pro quo Salmas. ad Solin. cap. 48. s. 51. vult Δερβίκιοι. Holsten. ad Stephan. pag. 95. Δερβέκιοι. Illud tamen etiam agnoscunt Scholiastae et repetunt Priscianus v. 713. 717. et Avien. v. 911. Ex Ctesia adfert Stephanus h. v. Δερβίους et Δερβίσσους. At, quod iam notavit Holstenius, hodie in Ctesiae excerptis apud Photium p. m. 110. adpellantur Δέρβικες. Eosdem etiam Δυρβαίους apud

Stephanum h. v. vocari, existimat Holstenius pag. 95. atque, quod et ibi Ctesias in libro 10. Persicorum laudatur, sic emendat in Stephani priori loco. At nec hoc in Ctesiae excerptis hodie legitur. Vicinos Hyrcanis facit Derbices Stephanus et Strabo 11. p. 354. s. 514. ad ostia Oxi in Margiana Ptolemaeus 6, 10. medios eorum fines Oxum secare scribit Plin. c. l. Dionysius v. 734. cum suis eos et Bactros accolas facit Mardi fluvii, qui vel est Margos Ptolemaei 6, 10. quod nomen etiam quidam substituere tentarunt, vel Oxos ipse, uti putat Wernsdorf. ad Priscian. p. 368. Oceani modo orientalis, modo septemtrionalis gentem facit Aethicus cc. ll. Reges olim habuisse adparet ex Ctesia c. l. qui narrat a Cyro Persarum ditioni fuisse subiectos. De ipsorum moribus disserit Strabo 11. p. 358. s. 520. in iis mactatos fuisse, tamquam victimas, qui annum 70 excessissent, carnes reliquas a proximis genere fuisse absumtas. Idem tradit Aelian. V. H. 4, 1. et Noster infra 3, 7, 5. de Indis.

Casius) Commemoratur a Plinio 6, 15. s. 13. qui per Albaniam eum deducit, et Ptolemaeo 6, 12. qui ostia eius indicat. Quod enim antea legebatur *Rha*, tot adfert errores, ut in Melam cadere vix possint. Non enim famam illo tempore habere potuit, quia primum a Ptolemaeo 5, 9. adtingitur. Tum nec uno alveo descendit, nec duobus ostiis excurrit. Cf. not. crit. p. 126 sqq.

§. 5. *Araxes)* Gr. Ἀράξης, ου, ut diserte monet Suidas h. v. Attamen in scriptoribus Byzantinis, veluti Zonara 18, 25. legitur etiam Ἄραξις, Ἀράξιδος. Cf. Stritter in memoriis populor. T. 3. p. 81. In Herodoto 4, 11. Ἀράξεα, ubi Codd. quidam habent formam vulgarem Ἀράξην. Inde *Araxeus* formavit Avien. v. 30. De causa nominis varia. Ab Araxo Pyli filio, qui se in eum miserat, Ctesiphon de rebus Persicis, teste Plutarcho, de fluviis h. v. et sic ab Araxo Stephanus s. v. Ἀσκάλων.

Euſtathius ad Dionyſ. v. 739. nomen explicat, ὡς ἀπαράξας τὴν συνέχειαν τῶν ἐκεῖ ὀρῶν καὶ διεκδύς. Sic etiam Strabo 11. pag. 365. ſ. 531. et Stephanus ſ. v. Ἀράξης, ſimilitudine ducta a Peneo, qui etiam olim Araxes fuerit vocatus, quia, Oſſa Olympoque montibus perruptis, Tempe effecerit. Sic Schol. Aeſchyli ad Prometh. vinctum v. 716. derivat ἀπὸ τοῦ ἀράσσω. Auctorem eius nominis facit Strabo Armenum, Iaſonis comitem. Plutarchus c. l. nomen etiam ab Araxe, Armeniorum rege, petit, qui ſe in eum proiecit, cum ante *Halmum* vocarint. Ante tamen etiam *Bactrum* vocatum eſſe dixerat. De eius fontibus et curſu in primis Plinius 6, 10. Oritur ex eodem monte, quo Euphrates, 6 M. P. intervallo. Oroſius 6, 4. f. addit *diverſis ſpecubus*. Cf. etiam Plutarch. in Pompeio cap. 33. Alii ſimpliciter ex Armenia delabi ſcribunt, uti Plutarch. ibid. cap. 34. Arrian. de exped. Alex. 7, 16. *Abum* eum eſſe montem diſerte refert Strabo 11. p. 363. ſ. 527. Cf. etiam Plin. 5, 20. ſ. 24. et quae ſupra de Euphrate notata ſunt. Prave Ἄκος nominatur ab Euſtathio ad Dionyſ. v. 988. De utriusque fontibus ex eodem monte cf. etiam Tournefort voyage T. 3. lettre 19. p. m. 243. (Lyon.) Initio deflectit orientem verſus ad fines Mediae Atropatenae, unde convertitur ad occaſum et ſeptemtrionem. (Strabo 11. p. 363. ſ. 527. Plutarch. in Pompeio cap. 33.) Hinc, quod Mediae aliqua parte adlabitur, Mediam et Armeniam disterminari ab eo ſcribunt Plin. 6, 16. ſ. 13. Strabo 11. p. 360. ſ. 523. Plutarch. in Antonio c. 49. Inde fluit per Armeniam (Mela, Strabo 11. p. 339. ſ. 491. aliique) praeterfluitque eius oppida, Azaram, Artaxata, (Strabo 11. p. 363. ſ. 527. Plin. 6, 10.) et per Ἀραξηνὸν πεδίον effluit in mare Caſpium. Strabo 11. c. l. quod inde nomen traxiſſe poſt refert, quod Armenus, Tempe imitaturus, cavum meatum illi aperuerit. Solinus cap. 15. ſ. 20. male cepit Plinii locum 6, 10. dum ex Heniochorum montibus oriri ſcribit, et brevibus intervallis ab Euphratis ortu caput

tollere subiicit. Plinius enim praemittit illud de Cyri fontibus. Magis turbat Herodotus 1, 202. qui in Media ex Matienis montibus defluere dicit, prope Scythas, quos et ibi ponit Diodor. 2, 43. Massagetas, Issedones, quae tamen in Mediae Araxen non conveniunt, Issedonibus minime adfinem, nec ea amplitudine, quam dicit Istro maiorem. Nec est in Media fluvius, qui per 40 ora in mare Caspium effundatur. Quam difficultatem ut tollerent viri docti, alium fluvium quaesiverunt, ad quem potiora indicia transferri possent, in primis cum de Mediae flumine propter accolas cogitari non possit. Vossius ad h. l. de Oxo intelligit, quem ante victorias Alexandri Araxen adpellatum esse a Graecis existimat, cum ad orientale maris Caspii latus illum describant. Quam sententiam ut stabiliat, addit haec: „Quod Mela et alii Araxi adscribunt, illud ipsum Polybius [10, 48.] Oxo tribuit, ut statim ostendemus. [Vid. mox ad verba *sublimis.*] Dionysius quoque Alexandrinus [v. 739.] Araxem Massagetarum facit terminum, sed perperam ab Oxo distinguit. Iam vero, quod Herodotus c. l. scribit Araxem 40 ostia, sive potius ἐκτροπὰς, habere, illud nescio an cuiquam flumine in Caspium exeunti possit adscribi, praeterquam Volgae, vel Rha fluvio. Verum de hoc infra agemus. Quod autem Aristoteles ait [Meteor. 1, 13.] Tanain profluere ex Araxe, et hoc quoque verum esse non potest, nisi per Araxem fluvium Rha s. Volgam intelligamus. Hoc enim posito, iam commodam verba Aristotelis interpretationem admittunt, nempe ut ea capiamus de fossa illa, quae hodie quoque comparet, illic ubi Volga Tanai proximus est, quaeque utrumque hoc flumen committit. Nescio quid barbari fossae accolae de hac narrent; interim non dubito, quin antiquissimus sit canalis iste, ac is ipse, ut puto, cuius meminit aliquoties Herodotus [4, 3. 20. 28. Vid. Wesseling. ad 4, 3.] addens, a servis Scytharum esse effossam. Confluentis huius quoque meminit Theophanes in chronico ad annum mundi 6170. Apparet ex

his, quam varie nomen Araxis a veteribus acceptum fuerit, et quam diverſis fluminibus attributum. Hinc procul dubio factum eſt, ut cetera flumina Cyrus, Cambyſes aliaque loco ſuo mota ſint, alioque translata, et a Mela, et ab aliis, uti ex ſequentibus manifeſtum fiet." Hactenus VOSSIVS, cuius ſententiam probant Cellarius in Geogr. ant. 3, 21, 6. et Wernsdorf. ad Priſcian. perieges. pag. 369. Contra Bayerus in diſſert. de originibus et priſcis ſedibus Scytharum in Commentar. Petropolitan. T. 1. pag. 393. vel in eius opuſculis a Klotzio editis p. 69 ſqq. contendit, omnia, quae Herodotus de Araxe referat, ad Volgam tantum accommodari poſſe, cuius ſententiae acceſſit Walchius in commentat. de Cyri expeditione in Maſſagetas, Goetting. 1767. 4. Volgam enim olim Araxen etiam, ſive *Rus*, *Ros*, *Rhas* dictam eſſe, (pag. 69.) idque docere nititur ex iis, quae de Araxe auctores commemorant. Ariſtotelis (vid. ſupra) errorem ortum eſſe ex utriusque fluminis vicinitate; nec Oxum eſſe Araxem illum, quo traiecto Cyrus Maſſagetas petierit, uti putant Voſſius et Cellarius, quia Maſſagetae longius ab Oxo habitarint. (p. 72.) Vid. de hoc Volgae nomine etiam Bouherius in diſſ. Herodot. cap. 18. pag. 190. et quae notavit ad Herodot. 1, 202. et Diodor. Sic. 2, 43. Weſſeling. Miſcuiſſe Herodotum docent fontes et accolae. Sunt quidem, quae ad Volgam referri poſſint, in primis quae de oſtiis narrat, et Iſſedonibus, quippe qui habitarunt ad dextram Tanais ripam, quibus obpoſitos habitaſſe Maſſagetas ſcribit, Scythicum genus, notante ipſo 1, 201. aliisque. Hinc et quidam Bosporum in illa expeditione transgreſſum, vel Iſtrum, etſi prave, ſcribunt, in quibus Philoſtrat. Heroic. cap. 5. ubi Maſſagetas et Iſſedones coniungit, et Ammianus 23, 6. p. m. 283. Tum alii omnino hic Scythas commemorant, veluti Iuſtin. 1, 8. Scythiam autem ipſam 2, 2. ſic in Orientem porrigi ſcribit, ut includatur ab uno latere Ponto, ab altero monti-

bus Rhipaeis, a tergo Afia et Phafi flumine. Araxem tamen in expeditone contra Scythas Cyrum transiiffe etiam hic fcribit 1, 8, 3. Tum fit Volga, quam Scythae, a Maffagetis expulfi, recte etiam transire potuerunt. Vid. Herodot. 4, 11. et quae disputat Bochart. in Phaleg 3, 13. At interpellat id ipfum Herodotus, quod fcribit ad auroram folisque ortum habitaffe Maffagetas, cum Cyri refpectu, qui ex Perfide egreffus eft, in occafum potius et feptemtrionem conlocare debuiffet, fi in fitu conveniret. Porro cap. 204. ubi Cafpii maris fitum defcribit, eam partem, quae ad vefperam vergit, Caucafo difterminari, alteram, quae fpectat auroram et orientem, planitie vafta excipi, cuius magnam partem Maffagetae tenuerint. In quo quidem Maffagetarum fitu et alii confentiunt, quos commemorat Cellarius in Geogr. ant. 3, 21, 29. In primis huc facit Strabo 11. pag. 352. f. 512. qui eosdem Maffagetas, contra quos Cyrus bellum geffit, prope Sacas ad ortum Cafpii maris ponit, eorumque regioni tribuit Araxen, (Ἄραξον ibi quidem editur) qui in multa brachia findatur, reliquis oftiis exeat in mare feptemtrionale, uno in Cafpium. Pro Araxo Oxum fl. ex Eratofthene poft adfert. Cf. de Maffagetis ad 1, 2, 5. Atque ita de effluxu apud Herodot. 1, 202. ad Oxum unice pertinere putat d'Anville (vid. infra) p. 81. in hift. de l'academie — de Paris Tom. 36. Cf. etiam de la Nauze fur l'Araxe des Maffagetes felon Herodote T. 36. p. 69. c. l. Sic Herodotus unum habet oftium, quo effluat, reliqua in paludes evolvi fcribit. Quam Iffedones obiiciunt difficultatem, ea forte fic tolli poteft, fi dixeris, fupra mare Cafpium Maffagetas obpofitos habuiffe Iffedonas, (ἀντίον Herod. 1, 201.) illos autem ex fedibus fuis excitatos contra Cyrum ad Araxem progreffos fuiffe, quod quidem innuit cap. 207 fq. Cf. etiam quae disputarunt de la Nauze fur l'Araxe des Maffagetes felon Herodote, in memoires de l'academie — de Paris T. 36. p. 69 fqq. et de Guignes fur l'erreur d'Herodote fur l'Araxe ib. p. 76 fqq. At apud

eundem Herodot. 4, 40. Armeniae Araxes debet intelligi, quod et iudicavit de Guignes c. l. quia contra ſolem orientem eum fluere narrat, quod ſecus eſt in Oxo, nec de Volga adſirmari poteſt. Omnino autem de Guignes putat, Herodotum 4, 40. et 1, 202. discrepare, et in poſteriori loco Maſſagetas ad Volgam ſl. h. pertinere, et vaſtam planitiem eſſe prope *Terki*. Priorem autem de Araxe narrationem ſupra commemoratam ad Oxum etiam retuliſſe Strabonem 11. p. 366. ſ. 531. inde adparet, quod eo Scythas a Bactrianis ſeiungi ſcribit, etſi Bactriani Herodoto adſinguntur. Herodotum, quem ſecutus erat Calliſthenes, male retuliſſe monet, ob fontes, puto, in Matianis montibus, cum ipſe Strabo Araxen ſ. Araxum in iis terris agnoſcat. Sic Maſſagetis accolis, verſus orientem ſitis, tribuit Araxen etiam Dionyſ. v. 739. et ex eo Priſcian. v. 718. et Avien. v. 917. Oxum tribuit Aſpaſiacis Polyb. 10, 48. (aliis ſunt Paeſicae, ut ſupra dictum) quos Maſſagetarum gentem facit Stephanus, unde quidem ſedes eorum comprobantur. Oxum autem et Araxen eundem eſſe putavit etiam Stritter in memor. popul. Tom. 3. p. 81. Multa praeterea de hoc nomine dabit du Freſne ad Nicephorum Caeſarem Bryennium in commentar. 1, 9. p. 17. (Ven.) Poteſt etiam huc referri Ariſtotelis locus Meteorol. 1, 13. ubi Tanain ex Araxe profluere adſirmat, etſi ea verba male tranſpoſita arbitratur Weſſeling. ad Herodot. 1, 202. Nempe Παρνισὸς, uti apud Dionyſ. v. 737. eſt Paropaniſus, Tanais vero Macedonum intelligi debet de Iaxarte, uti apud Polyb. 10, 48. aliosque. Cf. Relandus de Paradiſo cap. 17. in ei. diſſert. miſcell. T. 1. p. 33 ſq. Dudum enim, ſed fruſtra, tentatum eſt Rha et Tanain alveo effoſſo coniungere, uti narrat Hermann Statiſtiſche Schilderung von Rufsland p. 133. nec Scytharum foſſa cum Voſſio tuto huc referri poteſt, etſi adſentiuntur interpretes Avieni ad v. 30. De Iaxarte etiam explicat Ariſtotelis Tanain Salmaſ. ad Solin. 55. ſ. 59. p. m. 845. Fecit tamen utriusque commiſtio, ut de vero et proprio

Tanai idem adfirmaret auctor anonymus peripli Ponti Euxini pag. 14. Hudſ. Neque tamen magis conſentiunt, qui de oſtiis Armenii Araxis referunt, etſi Arriano teſte de exp. Alex. 7, 16. plerique eum in mare Caſpium deducunt. Alii enim in Cyrum eum influere et cum eo coniunctum evolvi ſcripſerunt, uti adparet ex Plutarcho in Pompeio cap. 34. Appian. in Mithrid. cap. 103. et in primis Plinio 6, 10. Cf. ex Geogr. Nubienſi Bochart. in Phaleg 3, 13. Seorſum tamen utrumque evolvi adfirmat Strabo 11. p. 339. ſ. 491. nec procul ab Araxe Cyrum 11. pag. 346. ſ. 501. ad extrema Albaniae 11. p. 363. ſ. 528. Cum Strabone conſentit Mela. Ptolemaeus 5, 13. eum partim in Hyrcanum mare educit, partim Cyro admiſcet. Hodie tamen Araxes (*Aras*) influit in Cyrum, (*Kur*) et ſic in mare Caſpium prope Iavat emittitur, quod Zannoni tabula indicat de la partie ſeptentrionale de l'Empire Otoman, adfirmantque recentiores teſtes. Cf. d'Anville des fleuves du nom d'Araxe p. 81. (in Memoires — de Paris T. 36.) Bieberſtein Beſchr. der Länder zwiſchen den Flüſſen Terek und Kur am Caſpiſchen Meere p. 40. Reichardi liber zur Kunde der Völker P. 1. p. 192. et quos laudat Lünemann in deſcr. Caucaſi p. 25 ſq. At latius patuit Araxis nomen, unde turbae illae. Sic, quod nexus declarat, *Saocoram* (o) in Meſopotamia Ptolemaei 5, 18. qui in Euphraten influit, Araxen vocat Xenoph. de exped. Cyri 1, 4. extr. etſi Bayerus in opuſculis (Klotz.) pag. 71. malit intelligere de Callirrhoe apud Edeſſam, Arabibus *al Chabor.* Cf. Cellar. in Geogr. ant. 3. 15, 15. Item Araxen in Perſide oſtendunt auctores, veluti Strabo 15. p. 501. ſ. 729. Diodor. 17, 69. Curtius 5, 4, 7. et alibi, qui ex Paraetacenis defluit et per Mediam cum Medo fl. coniunctus prope Perſepolin decurrens in Perſicum ſinum egreditur; *Rhogomanin* eum eſſe Ptolemaei 6, 4. et *Rhogonin* Arriani in Indicis cap. 39. (ſ. Nearchi in paraplo pag. 34. Hudſ.) ex vocabuli ſono iudicat Salmaſ. ad Solin. cap. 55. ſ. 59.

Priori nomine idem commemoratur etiam a Marciano Heracleota in periplo p. 19. (Hudſ.) et Ammiano 23, 6. Adſentiuntur Salmaſio Cellarius in Geogr. ant. 3, 19, 6. et Bochartus in Phaleg 2, 2. Ille tamen apud Arrianum Aroſin eundem eſſe putat. Pontem, quem in eo feciſſe Alexandrum narrant auctores, poſt incremento fluvii ruptum et ab Auguſto inſtauratum innuere Virgilium Aen. 8, 728. (pontem *indignatus Araxes*) putat Servius, at male ibi eum Armeniae fluvium vocat. *Oxum* etiam et Araxen quidam eundem faciunt, vel commiſcent, (vid. infra ad 52.) quos tamen alii, velut Arrianus de exped. Alex. M. 5, 16. diſtinguunt. *Peneum* porro Araxen olim dictum eſſe, ſupra iam notavi ad 2, 3, 1. p. 164. Ponti etiam cognominem fluvium commemorant Orpheus Argon. v. 747. et Apollon. Rhod. 4, 133. ubi Scholiaſtes ex Metrodoro refert, ita *Thermodontem* fuiſſe vocatum, etſi auctores illi cum aliis coniungi narrant. Cf. ad 1, 19, 9. pag. 601. Nempe *Araxes* videtur non tam proprium et peculiare olim fluvii nomen fuiſſe, ſed adpellativum, omnibus tributum fluviis, qui cum ſtrepitu et fragore devolverentur. *Eras* enim ſ. *Aras* Perſice fluvium notat, unde tot Araxes exſtitiſſe bene explicat Relandus in diſſert. de paradiſo c. 17. et in Palaeſtina 1, 43. Cf. Weſſeling. ad Diodor. Sic. 14, 29. in. Geſner. ad Orpheum c. l. et qui data opera de eo quaeſivit d'Anville des fleuves du nom d'Araxe p. 79 ſq. (in memoires — de Paris Tom. 36.) Manſit et poſtea nomen *Erax* de Phaſide, uti adparet ex Conſtantino Porphyrog. de adminiſtratione imp. cap. 45. *Eras* de noſtro ſaec. 6. Vid. Theophylactus Simocatta p. 70. Theophanes p. 221. et Anaſtaſius pag. 74. Inde varia etiam, quae confuſionem obiiciunt in antiquis auctoribus, intelligi et explicari poſſunt. Hinc forte de Oxo Polyb. c. l. quae noſter de Araxe, narrat. Noſter h. *Araſſow* ſ. *Aras.*

Armeniae) Cf. ad 3, 8, 5.

demissus) Καταβὰς Strabo 11. p. 365. s. 531. Alias καταφέρεσθαι et similia.

silens) Sic *tacitas undas* Virgil. Aen. 10, 227. dixit, et *undam silentem* Valer. Flacc. 5, 523. *tacitum liquorem* eodem, quo hic, sensu de Arare Sil. Ital. 3, 451. Infra noster *tacitus*.

in utram) Eodem modo Caes. de B. G. 1, 12. in. de Arare: *in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit.* Hinc *stanti similem* eum dicit Sil. Ital. 3, 451. et Vibius Sequester h. v. *ita lene decurrit, ut vix intelligi possit eius decursus.*

eat) De fluviis dicitur. Exempla conlegit Oudendorp. ad Lucan. 6, 372. in quibus et hic Melae locus indicatur. Sic noster supra 2, 4, 4. *qua utrimque amnes eunt.* Plura dabunt Broukhus. ad Tibull. 1, 10, 36. et Barthius ad Statii Theb. 4, 778. quos laudat Burmann. ad Ovidii epist. 19, 81. Ita similia, vel adfinia passim occurrunt, veluti apud Plin. 5, 21. s. 25. *Euphrates vadit — permeat.*

magis pernix) Sic solet in nexu comparativum variare, ut 1, 10. in. *Arabia magis laeta et ditior.* Cf. ad 1, 6. in.

frangit) De aquis, quae obiecto obice, vel vi inlata diffinduntur, et in diversa distrahuntur. Vid. Drakenb. et Ernesti ad Sil. Ital. 3, 457. et Oudendorp. ad Lucan. 1, 222.

sonansque) Μεγαβρεμέτης Orpheus v. 747. etsi de alio Araxe.

canalem) Alvei fundum, ductum inter montes inſtar canalis. IAC. GRONOVIVS *MS.*

ſublimis) Prodigioſum et incredibile prorſus videtur, quod hic Mela ſcribit de Araxe flumine. Dubito, an hoc de Araxe noſtro intelligendum ſit. Inſignem quidem is lapſum habet prope oppidum *Ordabat*, cuius fragor ad leucae et amplius ſpatium exaudiri poteſt, verum non id eſt aquarum ingenium, ut toto agmine reſiliant, ſed guttatim tantum. At videtur Mela hoc Araxis miraculum ex antiquioribus Graecis, qui Alexandri tempora praeceſſere, hauſiſſe. Illi vero per Araxem Oxum amnem intelligunt. Sic quoque Polybius, [10, 48.] qui miraculum hoc auget, et Oxo amni tribuit. Scribit enim, Oxum tanto impetu e ſublimi deorſum ferri, ut aqua eius plus ſtadio a ſaxo abſiliat. Aſpaſiacarum autem tam pedeſtres, quam equeſtres turmas per ſpatium rupi vicinum in Hyrcaniam tranſire, ac pendulas fluvii aquas ſine noxa ſubire et evadere. Verum Theophylactus in Oecumenica hiſtoria eandem ſcribens hiſtoriam, nec Araxis, nec Oxi facit mentionem, ſed maris Caſpii litorum. Verba eius, quia nondum lucem viderunt, adſcribam: Ἐν τῇ θαλάσσῃ Ὑρκανίᾳ, τῇ καὶ Κασπίᾳ καλουμένῃ, ἀκταὶ παρὰ τῷ αἰγιαλῷ ἀνέχουσαι ὑψηλαὶ ἄγαν καὶ ὕπαντροι ὀλίγῳ διαστήματι ἡμισταδιαίῳ τυχὸν ἢ καὶ τρίτῳ τοῦ σταδίου τῷ καὶ εἰς αἰγιαλὸν χρηματίζοντι, τῆς θαλάσσης ἀπέχουσι. Ὕπερθεν ποταμοὶ κατιόντες ἄνωθεν ἀπὸ ὑψηλοτέρων ὀρέων τοσαύτῃ καταφέρονται τῇ ῥύμῃ, ὥστε ἐν τῷ μέλλειν εἰσβάλλειν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ἀκτῶν, πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν τὸ ὕδωρ ἀκοντίζουσι, τὸν ἐν μέσῳ ὑποκείμενον χῶρον, ἤτοι τὸν αἰγιαλὸν ἄβροχον εἰσάπαν καταλιμπάνοντες· ὡς εἶναι βάσιμον αὐτὸν καὶ ὁδεύσιμον τοῖς ἐκεῖσε διερχομένοις, κἂν στρατὸς ὁλόκληρος εἴη, σκεπομένοις μᾶλλον ὑπὸ τῶν ῥεόντων ποταμῶν, καὶ ἀβρόχοις ἐν τῷ διέρχεσθαι συντηρουμένοις. Nihil verius hoc Theophylacti loco,

quem unice confirmat Matthias a Michou lib. 1. cap. 7. de Sarmatia Afiatica; agens enim de Cafpio mari dicit: *Fluere multa ac magna flumina in id mare, quae de ripis altis impetuofe et quafi per faltum ex alto in medium decidant, et iuxta ripas fubtus transeuntibus iter praebeant. Unde fiat, ut ibi in aeftate a Perfis et Medis refrigerium quaeratur.* Simile eft, quod in Aethiopia fieri tradit Ioannes Barros, fide dignus auctor, qui Lufitanice complexus eft navigationes fuae gentis. Dicit is lib. 3. c. 8. decadis primae, Nigrum fluvium, qui vulgo *Zanaga* dicitur, circa regionem Huaba e rupe excelfa tam longe undas fuas in fubiectam planitiem eiaculari, ut fub volantibus iftis in aere aquis ficcus femper pateat tranfitus, nifi quando adverfus ventus undam retroagat, et ad rupem allidat. Lapfum vero iftum ait ab indigenis *burto* vocari, quod arcum fignificat, quia arcuatim de fummo labitur flumen, nifi potius exiftimemus, ab arcu caelefti fic nominari. — Atque haec quidem certa effe exiftimo; verum mera eft fabula, quam narrat Chronici Hirfaugienfis auctor ad ann. 1117. nempe quod tantus fuerit terrae motus, *ut Padus, unus de quatuor Europae maioribus fluviis, e terra elevatus fuerit, in modum fornicis, ita ut inter terram et aquam via pateret transeuntibus.* Eadem habet Dodechinus in appendice ad Marianum Scotum. At vero Robertus Montenfis ad an. 1118. longe aliter hoc miraculum narrat, et Mofae, non Pado, tribuit: *Mofa fluvius iuxta abbatiam, quae dicitur Sufinla,* (vulgo *Sufteren* appellatur) *quafi pendens in aere fundum fuum vifus eft deferuiffe.* Idem habet Anfelmus Gemblacenfis in continuatione Sigeberti. Hoc poftremum credo, cum multo etiam maiora miracula terrae motu contingant. Sed ut flumen aliquod tam diu fupra alveum elevatum maneat, ut fubtus transeuntibus tranfitus pateat, calidum fane videtur mendacium. VOSSIVS. Polybii locus fic habet de Oxo: ἐξωθεῖ τὸ ῥεῦμα τῇ βίᾳ— ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τῆς πέτρας ἐν τοῖς κάτω μέρεσι

πλεῖον ἢ στάδιον ἀφάλλεσθαι τὴν καταφορὰν αὐτοῦ. Διὰ δὴ τούτου τοῦ τόπου φασὶ τ. Ἀσπασιάκας παρ' αὐτὴν τὴν πέτραν ὑπὸ τὴν καταφορὰν τοῦ ποταμοῦ πεζεύειν μετὰ τῶν ἵππων εἰς τὴν Ὑρκανίαν. Ita vero Araxes cum Oxo etiam a ſcriptoribus Byzantinis confundi videtur, uti docuit du Cange in notis ad Nicephorum Bryennium lib. 1. n. 7. pag. 201 ſq. et inde Stritter in memorr. populor. T. 3. pag. 80. not. At omnino id Strabo 11. p. 351. ſ. 510. de Hyrcaniae fluviis in mare eiectis, unde ſua hauſiſſe videtur Theophylactus a Voſſio commemoratus. Ita vero illo: ἐκ τῶν ὕπερθεν κρημνῶν ποταμοὶ ῥέοντες τοσαύτην προσφέρονται βίαν, ὥστε ταῖς ἀκταῖς συνάψαντες ἐξακοντίζουσι τὸ ὕδωρ εἰς τὴν θάλατταν ἄῤῥαντον φυλάττοντες τὸν αἰγιαλόν. — Subiicit ſub iis fornicibus aquarum epulatum convenire, vel ſacrificatum accolas.

pendentibus) Sic Rutilius 1, 97. de R. aquae ductibus: *Quid loquar aerio pendentes ſornice rivos, Qua vix imbriſeras tolleret Iris aquas?* ubi ſimilia dedit Wernsdorf. Ceterum totum hunc locum, commutatis ſubinde verbis, reddidit Boccatius de fluminibus ſ. v. *Araxes.*

§. 6. *Cyrus)* Valde hic peccat Mela, cum amnes hos vicinis fontibus oriri, ac tamen tam vaſta divortia facere ſcribit, ut unus per Iberas, alter per Hyrcanos fluat, prinsquam coniungantur. Nempe quia Araxis appellatio tam variis attributa fuit fluminibus, ideo quoque in ſitu et nomine Cyri et Cambyſis amnium variatum fuit. Sed ſi per Araxem illud flumen intelligamus, quod ſic Romani appellarunt, quodque etiamnum nomen ſervat, iam non erunt diſtinguenda oſtia Cyri et Cambyſis ab oſtiis Araxis; confluentem enim faciunt, non divortium. Araxes influit in Cyrum, uti non tantum Plutarchus et Appianus, [vid. ſupra] ſed et hodierna

docet experientia. VOSSIVS. Varie nomen fluvii ſive librariorum vitio factum ſit, ſive uſus parum conſtiterit, effertur. Cum noſtro faciunt plures, et in Gr. eſt Κῦρος ſ. Κύρος. At Κύρνος habet Plutarch. in Pompeio c. 34. Dio 36, 36. et alibi. Κύρτος Appian. in Mithridat. cap. 103. ubi quidem Κῦρος reponendum cenſuerunt Reiskius et Schweighaeuſerus. Κύῤῥος Ptolemaeus 5, 12. et 13. Idem habet quidem 6, 2. Κύρος, at quia huius oſtia in Media commemorat, diverſa fecit flumina. Porro et alia eiusdem vel ſimilis nominis vocabula leguntur, uti Κάριος, vel potius cum Cod. Palatino Κόριος apud Ptolemaeum 6, 8. in Carmania, cui ſuffragatur Marcianus pag. 20. (Hudſ.) Idem Κῦρος Perſicus fluvius, qui in Perſicum ſinum effluit, notatur a Strabone 15. pag. 501. ſ. 729. Avieno v. 1214. qui Dionyſio v. 1073. eſt Κόρος, uti Priſciano v. 974. quam formam praeferunt Caſaubonus ad Strab. c. l. et Salmaſ. in Solin. c. 37. ſ. 40. p. m. 495. At quod hic Corium Carmaniae cum hoc componit, difficilius explicatu videtur. Nova tamen hic difficultas obiicitur. Strabo enim c. l. de Cyro Perſidis ſic: ἀντὶ Ἀγραδάτου μετονομασθεὶς Κῦρος, auctore quidem Cyro rege. At Ammian. 23, 6. pag. 289. (Gron.) noſtrum a Cyro nomen accepiſſe adfirmat ob impetum ſimilem, quo in Caſpium mare decurrat, ut rex in bello contra Scythas. Euſtathius tamen ad Dionyſ. v. 1073. huius Κόρον in Perſide poſtea Cyrum vocatum eſſe ſcribit, etſi et cognomina flumina eum miſcere inde adparet, quod Κόρον Dionyſii ex Armenia ducit, uti facit in Choaſpe Perſico et Indico. Rectius, unde ſua hauſit, Strabo 11. p. 344. ſ. 500. de noſtro Cyro. Fontes in Coraxicis montibus ponit Mela, conſentiente Plinio 6, 10. in. qui eosdem Heniochios etiam vocari addit. Cf. 6, 15. ſ. 13. et quae dicta ſunt ad 1, 19, 13. Ibericos montes habet Plutarch. c. l. quorum narrationes inter ſe conciliat et verbis tantum diſcrepare docet Lünemann. in deſcr. Caucaſi p. 23. Strabo c. l. fontes ponit omnino in

Armenia, unde in planitiem incidit, quae eſt inter Armeniam et Colchidem, tum per Albaniam fluit. Hinc vel in Armeniae et Albaniae confinio curſum notant auctores, veluti Dio 36, 36. et 37. 37, 3. Ptolemaeus 5, 12. 13. vel etiam Armeniae et Iberiae, uti Strabo lib. 1. p. 42. ſ. 61. 11. p. 339. ſ. 491. Plin. 6, 15. ſ. 13. Ptolem. 5, 12. In curſu excipit multos alios amnes, (Appianus Mithrid. cap. 103.) in quibus ſunt apud Strabonem 11. p. 344. ſ. 500. *Arrabon*, (Codd. *Arragon*, ipſe poſt *Aragus* habet de eodem) *Alazonius*, (Plinio 6, 11. ſ. 10. *Alazon*) *Sandobanes*, *Roetaces* et *Chanes*, omnes navigabiles, quibus ex Plinio c. l. addi poteſt *Iberus* et *Araxes*, de quo antea dixi. Labitur copioſis aquis per campos fertiles. (Strabo 11. p. 344. ſ. 500.) Oſtia eius omnino commemorat Ptolemaeus 5, 13. Alii, ut Strabo 11. p. 345. ſ. 501. Appianus c. l. 12 commemorant. Addit Strabo in poſteriori loco, tantum ſimul eum limi evolvere, ut aggeres litori praeſtruxerit et exiguas inſulas continenti adnexuerit. Hodie vocatur *Kur*, vel quod habet Stritterus in memoriis populorum in indice Geogr. ſub h. v. *Küur* ſ. *Gür*. De eius cum Araxe coniunctione ſupra. De ipſo Cyro etiam ex recentiorum narrationibus multa diligenter conlegit Lünemann p. 22. c. l.

Cambyſes) Gr. Καμβύσης. Commemorat etiam Plin. 6, 15. ſ. 13. in fluminibus, quae per Albaniam in mare decurrunt. Diverſos etiam facit fontes, Cambyſis Caucaſios montes, Cyri Coraxicos. Harduinus ad c. l. ſuſpicatur a Ptolemaeo 5, 9. vocari Σοάνας, etſi nimis hic diſtat a curſu hic notato, et ſuo oſtio in mare evolvitur. Idem tamen 6, 2. in Media commemorat cum Cyro Cambyſen etiam, ſed qui ſuis oſtiis effluunt, nec huc referri poſſunt. Sic Strabonis epitome pag. 148. (edit. Hudſ.) περὶ τὸν Καμβύσην locat gentem Caſpiam citeriorem et Caduſiis proximam. Erraſſe Melam iam Voſſius docuit, vid. mox. Ceterum paucis mutatis hanc Melae

narrationem de utroque fluvio reddidit Boccatius de fluminibus ſ. v. *Cambiſes* et *Cirus.* Quis ſit hodie, ſe neſcire fatetur Bieberſtein pag. 55. c. l. et cum Araxe miſtum putat a Mela.

Iberas) Hic ſi Codices recte habent, aliam ſecutus eſt terminationem, atque in libro 1. cap. 2. ubi dicuntur *Iberi.* Sic hoc habet Plin. 3, 3. ſ. 1. at *Iberes* 6, 11. ſ. 10. et alibi. Utrumque tamen omnino recte habet et uſu comprobatur. Ἴβηρ eſt apud Appian. in Mithridat. c. 117. a cuius genitivo Ἴβηρος in caſu recto ductum eſſe notat Stephanus ſ. v. Ἰβηρία. Graeci enim praeferunt Ἴβηρες, quod et habent poſteriores, ut Chron. Paſch. pag. 28. Ven. At Latini utrumque adhibent promiſcue, quorum uſum notavit Servius ad Virgil. Aen. 7, 605. exempla dedit Cellarius in Geogr. ant. 3, 10, 1. Sic qui Iberi vocantur in Livii epitome 101. et Eutrop. 8, 3. in eadem narratione Graecis, veluti Dioni 37. in. Appiano in Mithr. c. 103. 117. Plutarcho in Pompeio c. 35. extr. Zonarae 10, 5. ſunt Ἴβηρες. Ex Latinis ſimilia exempla, v. c. *elephantus*, *Arabus*, *delphinus*, *Titanus*, conlegit Pierius ad Virgil. c. l. Ipſa regio vocatur Iberia, Gr. Ἰβηρία, uti etiam Hiſpania, ad cuius differentiam quaedam ſolent adiici a plaga coeli, vel finitimis ducta. Sic de Hiſpania ἡ πρὸς ἑσπέραν Ἰβηρία Dioſcorides 2, 110. de noſtra Ἰβηρία ἡ ἑῴα Appian. in Mithrid. cap. 116. Sic Ἴβηρες ἑσπέριοι, uti Strabo 1. p. 42. ſ. 61. et alibi, et ἑωθινοὶ, Euſtathius ad Dionyſ. v. 695. qui ἑωθινὸν ἔθνος Ἰβήρων de noſtris dicit, pro quo Priſcian. v. 679. *orientis Iberes.* Sic Ἴβηρες οἱ ἐν Ἀσίᾳ et οἱ Εὐρωπαῖοι Appian. in Mithrid. cap. 101. Sic Ἰβηρία ἡ πρὸς τὰς Ἡρακλείους στήλας et ἡ πρὸς Πέρσας Stephanus h. v. Terminabatur regio a ſeptemtrione Sarmatiae parte, ab occaſu Colchide, a meridie parte Armeniae maioris, ab oriente Albania. (Ptolemaeus 5, 11.) Pars eius Caucaſiis montibus includebatur, (Strabo 11. p. 344. ſ. 500.) qui

verfus Pontum vocantur Mofchici apud Plutarch. in Pompeio cap. 34. Fertilitatem laudat Strabo c. l. oppida recenfet Plinius 6, 11. f. 10. et Ptolem. c. l. Eorum originem plerique repetunt ab Iberis Europaeis f. Hifpanis, qui Pyrenaeis montibus relictis ultra Pontum et Colchidem huc commigrarunt. Vid. Strabo 1. pag. 42. f. 61. Dionyf. v. 698. Prifcian. v. 679. Avienus v. 883. Varro apud Plin. 3, 3. f. 1. Appianus in Mithrid. c. 101. Cf. etiam Perizon. in originibus Aegypt. c. 24. p. 469 fqq. At, quod notat Appianus, disfenferunt quidam, qui vel Europaeos ab Afiaticis derivarunt, vel gentem utramque non nifi nomine communi cognatam fuiffe propter linguae et morum disfimilitudinem putarunt. De eorum moribus expofuit Strabo 11. pag. 344 fq. f. 500. et bellicofos, laboriofos, agricolas fuiffe, omninoque Medorum Armeniorumque cultu vixiffe refert. Iberorum mores in feminarum penfis et operibus indicandis memorat Nicolaus Damafcenus h. v. Tum Strabo ad 4 claffes, in quas defcripti fuerunt, progreditur, ex quarum prima reges electi duo fimul, unus dignitate et honore, alter officio et munere. Hinc reges eorum commemorantur paffim, veluti *Artoces* Mithridatis tempore apud Appian. in Mithrid. c. 103. et 117. et Flor. 3, 5, 28. fub Tiberio; *Mithridates* et *Pharafmanes* apud Dion. 58, 26. Tacit. Annal. 6, 32 fq. Cf. Ioseph. antiqu. 18, 4, 4. f. 18, 6. Sub Hadriano apud Spartian. in vita cap. 21. extr. H. ibi *Giurgiftan* f. *Georgien.* Vid. Bieberftein p. 45. c. l. aliique, quos comparatis veteribus auctoribus producit Lünemann. p. 51 fqq.

Hyrcanos) De iis fupra ad §. 4. Recte vero Cellarius in Geogr. ant. 3, 18, 10. hoc loco adpofito exclamat: „Quot putas in his prodigia effe? Iberes et Hyrcani, (quanto intervallo feiuncti?) qui poffunt fua flumina per unum os emittere?" Ceterum hic gentes,

ut alibi, pro regionibus posuit. Sic Nepos in Hannib. 4, 2. *per Ligures Apenninum transit.* Et sic alii.

Iaxartes) Gr. Ἰαξάρτης. Oritur, unde Oxus, de quo post, ex montibus Indicis (Strabo 11. pag. 351. s. 510.) et magis ad septemtrionem currit. E Caucaso monte ducit, sc. Macedonico, Arrian. de exped. Alex. 3, 30. de quo alibi et infra de Oxo. Comedarum montes, qui Sugdii vocantur, in extrema Sugdiana habet Ptolemaeus 6, 12. Cf. et Ammian. 23, 6. p. m. 292. Quod recentiores narrant, oritur in monte *Ak-Tau* supra Taschkent. Vid. Borhek Asien T. 2. p. 269. In cursu admiscentur alii fluvii, (Ptolemaeus 6, 14.) e quibus nominantur *Dymus* (Ptolem. 6, 12. pro quo *Dymas* Ammian. c. l.) et *Bascatis.* (Ptolem. c. l.) Accolunt *Iaxartae, Caratae, Comari.* (Ptolem. 6, 13.) Disterminabat *Sacas* et *Sogdianos* (Eratosth. apud Strab. 11. pag. 354. s. 514.) item *Sogdianos* et *Scythas Nomadas* (idem 11. p. 356. s. 517.) *Sacas* accolas facit etiam Dionys. v. 750. Excurrit, ut plures tradunt, in mare Caspium, eiusque ostia, teste Patrocle apud Strabon. 11. p. 357. s. 518. ab ostiis Oxi distant 80 parasangis, quarum mensuram quidem incertam dicit. Eratosthenes tamen apud eundem 11. p. 349. s. 507. et Plinium 6, 15. s. 13. numerat 2400 stadia, ex quo parasangae aequant 30 stadia. Ostia autem in Scythia intra Imaum ponit Ptolemaeus 6, 14. Scythae eum vocarunt *Silin* teste Plinio 6, 18. s. 16. uti *Tanain,* quod idem tradit 6, 7. et Eustath. ad Dionys. v. 14. Nempe, quod Plinius in priori loco refert, Alexander militesque eius Iaxartem putaverunt Tanain. Vid. Martianus Capella lib. 6. p. m. 223. Solin. c. 52. s. 49. ex Plinio, aliique, quos ad Plinium laudat Harduinus notatis erroribus, qui inde in narrationes Geographicas invecti sunt. Cf. et Salm. ad Solin. 38. (41.) p. m. 555. Wesseling ad Diodor. 18, 5. et Schweighaeuser. ad Polyb. 10, 48, 1.

Sic Tanaïs intelligi debet apud Polyb. 10, 48. quod et monuit Schweighaeuſerus. Curtius miſere miſcens eodem errore 7, 7, 2. Tanain Scythas Europaeos et Bactrianos dirimere eundemque Europam et Aſiam diſterminare ſcribit. Et ſic alibi. Duplicem illum Tanain diſerte igitur diſtinguit Arrian. de exped. Alex. M. 3, 30. ubi ex Ariſtobulo refert, noſtrum hunc a barbaris finitimis *Orxantem* vocari, quem Iaxartem eſſe viri docti conſentiunt, Iaxartem etiam reponi vult Blancardus ad c. l. p. 236. cum Salmaſio ad Solin. 38. ſ. 41. p. m. 555. et corruptum nomen cenſet Schweighaeuſer ad Polyb. c. l. etſi Gronovius vulgatam minime improbat. Idem in Arriano de exp. Alex. 7, 16. eſt *Oxyartes*, qui per Scythas in mare Caſpium fluit, et apud Plutarch. in Alex. cap. 45. extr. *Orexartes*, in Scythis, quem Alexander Tanaim eſſe credidit; *Araxates* apud Ammian. 23, 6. p. m. 292. (Gron.) quia cum *Dyma* (*Dymo* apud Ptol. c. l.) coniungitur. Hodie Arabes adpellant *Gi-hun*, Ruſſi *Daria*, vel, uti notat Stritter in indice Geogr. memorr. populor. h. v. *Sir-Darja*, vel *Syr-Darja*. Quidam etiam ſimpliciter *Sir*. Nempe *Darja* ſignificat fluvium.

Oxus) Gr. Ὄξος, uti Strabo, Polybius; alii Ὦξος, uti Dionyſius, Plutarchus, Ptolemaeus, Arrianus, etſi hic a ſe ipſe disſidet in editis. Illud enim 5, 29. hoc 7, 16. Suidas tamen h. v. ubi Arrianum lib. 3. reddidit, habet ω, ut id praeferendum videatur. Huc etiam pertinet Ariſtot. de mirabil. auſcult. cap. 47. ubi male vulgo Ὦζος legitur. At in maſculino genere omnes conſentiunt, quare femininum librorum aliquorum reiecit Schweighaeuſer. in Polyb. T. 6. p. 703. An idem etiam Graecis dictus fuerit Ὄαξος et Ὦξος, ut Ὀαρίων et Ὠρίων, et huc referendus ſit Virgilii in eclog. 1, 66. *Oaxes*, prolixe disputavit contenditque Salmaſ. ad Solin. cap. 49. ſ. 52. p. m. 692. nulla tamen ſuffultus auctori-

tate certa. Hinc vero ad Vibium aliorum enatae ſunt disputationes, quas notis intexuit Oberlinus p. 151 ſqq. Cf. etiam Barthius ad Claudian. de bello Gildonico v. 31. ubi tamen pro *Oaxes* Heinſius ex libris pluribus tuetur *Araxes*. Boccatius de fluminibus ſ. v. Oaxis vel Oxus, ubi Melam repetit, de noſtro Oxo narrat. *Oaxus* etiam eſt in Martiano Capella lib. 6. p. 223. ubi alii *Oxus*, et Grotius vult *Oaxis* ex MS. In lacu *Oxo* oriri tradit Plin. 6, 18. ſ. 16. et ex eo Solin. 52. ſ. 49. Ὠξιανὴ λίμνη Ptolemaeo 6, 12. in Sogdiana. At cum per ſe id vix ſit credibile, tum Ptolemaeus docet, illum lacum a fluvio effici, qui ex Sogdiis montibus deſcendat. Hinc fontes ulterius quaerendi, quo et alii ducunt. Caucaſum montem habent Polyb. 10, 48. et Arrian. de exp. Alex. 3, 29. Ptolem. 6, 12. Macedonicum nempe illum, quem diſerte a Pontico diſtinguit ipſe 5, 5. et diſerte 5, 3. per Paropamiſum explicat. Atque eo etiam ducit Ptolemaeus 6, 11. Cf. ad Melam 1, 15, 2. Ulterius ex Emodo monte ducit Dionyſ. v. 747. et cum eo Priſcian. v. 724. Procul tamen Emodo monte i. e. haud longe Avien. v. 926. Recentiores in fontibus notandis memorant montes *Belur - Tagler* primumque eius nomen adferunt *Harrat*. Vid. Borhek Aſien T. 2. pag. 279. In curſu dividit Sogdios (Dionyſ. v. 747. et cum eo Priſcian. et Avienus cc. ll.) vel potius dirimit Bactrianam et Sogdianam, (Strabo 2. p. 50. ſ. 73. 11. p. 354. ſ. 513. et alibi) Derbicum medios fines ſecat, (Plin. 6, 18. ſ. 16.) et iuxta Hyrcaniam in mare Caſpium influit, (Arrian. de exped. Alex. 3, 29. Solin. c. 21. ſ. 17.) ubi Noſter ponit poſt Amardos et Paeſicas, de quibus ante dictum eſt. Excipit plures fluvios, (*incurſu aliorum grandior Mela*) quos memorat Ptolemaeus in primis 6, 10. et 11. aliique paſſim. In iis ſunt *Ochus*, (Strabo 11. p. 351. ſ. 509. Ammian. 23, 6. p. 292. Gron.) etſi de confluentis loco disputatum eſt auctore Strabone 11. pag. 357. ſ. 518. *Zariaſpa*, (Strabo 11. p. 356. ſ. 516.) qui *Zariaſpis* eſt

Ptolemaeo 6, 11. Quidam Oxum cum Araxe, (Herod. 1, 201 ſq.) alii cum Ocho et Iaxarte permutarunt. (Strabo 11. p. 776 ſq. et 788.) Cf. Harduin. ad Plin. 6. p. m. 597. Aſiae fluviorum, exceptis Indicis, maximum habuerunt. (Strabo 11. pag. 351. ſ. 509. ex Ariſtobulo, Arrian. de exp. Alex. 3, 29.) Hinc *immania* eius *fluenta* dicit Ammian. 23, 6. pag. 292. (Gron.) et latitudo eius 6 — 7 ſtadiorum fertur. (Arrian. c. l. Strabo 11. p. 357. ſ. 518.) Curſus rapidus adeo, ut terrae infixa facile ſubvertat ſecumque rapiat, (Arrian. c. l. Priſcianus v. 723.) unde *ruere* recte de eo dicit Avien. deſcr. v. 926. Profundus porro et ſabuloſus, (Arrian. c. l.) turbidus, quia limum ſemper vehit, et inſalubris potu; (Curt. 7, 10, 13.) molliſſima tamen aqua, et quae cutem lavantium pinguefaciat. (Plutarchus in Alex. cap. 57.) Auriferum etiam facit Ariſtoteles in mirabil. auſcult. c. 47. etſi ibi vulgo *Ozus*. De eius cum Araxe commiſtione ſupra dictum eſt. H. Arabibus *Gichon*, *Gihon* et *Ghajon*, uti quidam volunt, veluti Harduinus ad Plin. 6, 18. ſ. 16. Stritter in memorr. popul. Tom. 3. p. 81. not. *Giihun* h. forte a Bactriis Akſai. Vid. Bayer in hiſt. regni Graecor. Bactriani p. 11. qui ſic putat. d'Anville ſur l'Inde p. 202. Alii habent *Iihun*. Vid. deinceps. D'Anville in hiſt. de l'academie — de Paris T. 36. p. 82. Perſis eſt *Abi-Amu*, *Amu-Daria*. Aliis etiam *Ulu* vel *Amu Daria*. Cf. Borhek Aſien T. 2. p. 270. et 279 ſq. ubi de curſu hodierno ex hiſtoria itinerum terra marique factorum p. 242 ſq. et *Iihun* Arabibus eſſe dicitur. Ceterum hunc Melae de Oxo locum paucis inverſis expreſſit Boccatius de fluminib. ſ. v. *Oaxis* ſ. *Oxus*.

Sugdianorum) Duplici modo, et fere ſaepius per *o* ſcribi, in notis crit. pag. 133. monitum eſt. Sed varie praeterea efferuntur a Graecis. In Herodoto ſunt Σογδοὶ 3, 93. 7, 66. uti et notat Stephanus. Σόγδιοι,

quod eſt apud eundem, habet Strabo 11. p. 356. ſ. 517. Idem tamen proxime poſt ſcribit Σογδιανοὶ, quod praefert Arrian. de exped. Alex. 4, 17. et alibi, Plutarch. in orat. 1. de fortitud. Alex. M. Vol. 7. p. 299. (ed. Lipſ.) Noſter 1, 2, 5. — Hinc ἡ τῶν Σογδιανῶν χώρα Arrian. de exped. Alex. 4, 16. vel ſimpliciter ſaepe ἡ Σογδιανὴ, cui vulgo additur in Arriano 3, 30. 4, 50. χώρα, (uti *regio* apud Curt. 8, 1, 35. et alibi) improbante quidem Gronovio ex bonis Codd. Eadem et Σουγδιὰς apud Dionyſ. v. 747. et ex eo apud Priſcian. v. 723. et Avien. v. 924. Incolae denique ſaepius, notante ad Stephanum Holſtenio p. 301. Σογδαῖται dicuntur apud Menandrum Protectorem in excerptis legat. pag. 106. Situm eius deſcribit Diodor. Sic. 18, 5. diligentius Ptolemaeus 6, 12. qui quidem fuit inter Iaxartem et Oxum, uti ex ſuperioribus patuit. Cf. Strabo 11. p. 356. ſ. 517. Hinc et περὶ τὴν Βακτριανὴν ponitur a Stephano h. v. Urbes recenſet Ptolemaeus c. l. in quibus *Alexandria* ab Alex. M. in extremis Sogdianae finibus condita. Plin. 6, 18. ſ. 16. ubi vid. Harduinus. Sed et praeterea commemorantur *Gabae*, (Arrianus 4, 17.) *Maracanda*, ubi fuit regia (idem 3, 30.) *Panda*. (Plin. c. l.) — Deſertam maiori ex parte regionem fuiſſe, tradit Curtius 7, 10. in. Paruit olim Perſis, (Herodot. 3, 93. —) ceſſit victa Alex. M. (plures) qui parentes interficiendi morem incolas dedocuit; (Plutarch. c. l.) quo mortuo in provinciarum ſortitione ceſſit Philippo cum Bactriana, (Diodor. 18, 3.) utramque Antipater in nova deſcriptione dedit Staſanori; (idem 18, 39.) Scythaeum habent Iuſtin. 13, 4, 23. ubi vid. Gronov. Oroſius 3, 23. p. 201. (Haverc.) unde ſibi vindicavit Seleucus. (Appian. in Syriac. c. 55.) Hodie, quod vult d'Anville antiquités geographiques de l'Inde p. 202. quia Oxo ſ. Gi-hon iaceat verſus ſeptemtrionem, eſt *Kaſh* et *Gill;* aliis *Buchareia* ſeptemtrionalis, ex parte terra Tatarorum Usbekorum, Arabibus *Maurennahr*, de quo vid. Borhek Aſien T. 2. p. 276 ſqq.

Dahas) Ita ſolent Latini; Graeci Δάαι, etſi in utriusque linguae auctoribus ſcriptura ſaepe variatur, ut docui in commentar. crit. p. 135 ſq. In Herodoto ſunt Δάοι 1, 125. f. Δάσας etiam dictos eſſe notat Stephanus h. v. Δαΐους, vel, quod volunt, Δάους, vocat Suidas ſ. v. Ἀγαθός. In Scytharum populis referendos eſſe, docent Strabo 11. p. 352. ſ. 511. Plin. 6, 19. ſ. 17. Servius ad Virgil. Aen. 8, 728. Stephanus h. v. qui cum Herodoto et Strabone Nomadas facit, quales fere erant omnes Scythae. Diſtributos fuiſſe in varios populos, *Aparnos*, (*Parni* Ptolem. 6, 10.) *Xanthios* et *Piſſuros*, ex quibus Aparni propius Hyrcaniam et Hyrcanum mare habitarunt, reliqui verſus Ariam, patet ex Strabone c. l. In ſitu tamen conſtituendo discrepant auctores, quod non mirum eſt in vagis populis. Sic coniunguntur, unde ſitus iudicetur, cum Choraſmiis, Sacis, Maſſagetis, a Plinio 6, 19. ſ. 17. 37, 33. ſ. 8. Curtio 7, 4, 6. 8, 1, 8. Iuſtin. 12, 6. extr. Ultra Sogdianos ponit Plin. 6, 19. ſ. 17. Inde a Caſpio mari, uti praecedentia docent, eorum ſedes incipit Strabo, ulterius verſus orientem ponit Maſſagetas et Dahas. Ptolemaeus 6, 10. in Margiana prope Parnos et Maſſagetas, Margianae ſcilicet etiam incolas. Ubi Mela ponat, ex adiunctis intelligitur, qui ſic maxime cum Strabone conſentit, ſecus ac Plinius. Cum talem faciat Oxi curſum Noſter, qualis commemoratur in hiſtoria itinerum terra marique factorum T. 7. p. 242. flectitur Oxus verſus orientem hibernum ad fines Buchariae maioris, unde obliquo curſu mare verſus tranſit *Chareſm*, qua quidem in parte Dahas ſuos conlocavit Mela. Quidam Dahas poſuerunt ad paludem Maeotida, uti duplicem fecerunt Caucaſum et Tanain; et inde noſtros duxerunt, ut narrat Strabo 11. p. 355. ſ. 515. dubitatione quidem adnexa. Alii Aſiaticos ex Europaeis ad Iſtrum, qui uſitate Daci vocantur, traductos eſſe putarunt, de quo Strabo 7. p. 210. ſ. 304. quem refutat Salmaſ. ad Solin. 38. ſ. 41. p. m. 559. Dacosque eosdem, qui Dai, fuiſſe negat,

contra atque Holſten. ad Stephanum p. 89. Inde vero, ſi qua commiſtio in libris obiicitur, vera lectio diiudicari poteſt. Europaei enim *Daci* ſ. *Dacae* ſolent dici. Ad Pontum, neſcio quo iure, conlocant prope Chalybes Solin. c. 20. ſ. 15. et Ammian. 22, 8. p. m. 241. Innotuerunt maxime Alexandri expeditione, a quo victos et ſubactos fuiſſe, narrant plures. De illorum moribus aliqua notant auctores. *Indomitos* vocat Virgil. Aen. 8, 728. *ἱπποτοξότας* Appian. Syr. cap. 32. *equites ſagittarios* Liv. 37, 40, 8. *iaculatores peritos* Suidas ſ. v. ἀγαθὸς, binos ab equis in proeliis vectos eſſe, ſcribit Curtius 7, 7, 32.

os aperit) H. l. de oſtio, cum alias eandem locutionem 3, 8, 35. adhibeat de fonte fluvii, ut Curtius 6, 4, 7.

§. 7. *alia — verum et)* Vid. ad 2, 6, 6.

tigres) Notus in hanc rem verſus Virgilianus Aen. 4, 367. *Hyrcanaeque admorunt ubera tigres*, de homine fero et duro. Notavit etiam Hyrcaniae tigres Plin. 8, 25. ſ. 18. ubi eandem habet narrationem. Cf. Stat. Theb. 9, 15. Claudian. de raptu Proſerp. 3, 263. ubi alios producit Barthius. Adde Ammian. 23, 6. p. m. 291. Innotuit beſtiis ſaevis Hyrcania omnino, unde Lactantius 5, 10, 4. *quae Hyrcania tam immanes, tam ſanguinarias unquam beſtias aluit?* Sed et, quod recte Mela indicat, totus ille terrarum tractus ad mare Caſpium feris ſcatuit. Hinc *Caſpia tigris* Maximian. eleg. 1, 272. *Caſpia fera* Seneca Herc. Oet. v. 145. *Armeniae tigres* Tibull. 3, 6, 15. Virgil. eclog. 5, 29. Propert. 1, 9, 19. Ovid. Met. 8, 121. Cf. Wernsdorf. ad poet. Lat. minor. T. 6. P. 1. pag. 316. Hodie etiam in iis regionibus tigres inveniri teſtatur Gmelin, qui iſta loca adiit. Ceterum Romanos ſub Auguſto tigrem in ſcena productam primum ſpectaſſe, narrat Dio 54, 9. ubi vid. Fabricius.

faevum) Recte et in primis de tigri proprie, quippe quae nec fame ftimulata faevit. Vid. Büffon Natur-Gefch. der vierfüfs. Thiere T. 6. (Berolini) p. 167.

pernix) Eadem Plin. 8, 25. f. 18. ubi celeritatem eius exemplo eodem probat, quam tamen Buffon pag. 173. non tam in curfu, quam in faltu quaerendam effe putat, etfi refutatur ex teftibus αὐτόπταις a Forftero p. 185. qui ad curfum omnino referendam effe probat. Velocitatem etiam paffim praedicant veteres, veluti Nearchus apud Arrian. in Indicis cap. 15. et quos habet ad Claudian. de raptu Proferp. 3, 267. Barthius. Hinc ἠνεμόεσσαι apud Oppian. in Cyneg. 3, 98. et 353. ubi plura dabit de Ballu. Id ipfum volunt indicare Armeniam f. Medam vocem *tigris*, de qua ad 3, 8, 5. et Buffon pag. 173.

interceptos) Quod capitur in media via, antequam ad locum petitum perveniat, in quo faepe fubeft infidiarum notio. Sic *flumina* intercipiuntur in curfu, (Rutil. itin. 1, 101. Curt. 8, 9, 8.) *epiftola*, (Curt. 6, 9, 13. et 15. Cic. ad Qu. fratr. 3, 2.) *iumenta frumentatum egreffa*, (Frontin. 3, 2, 9.) et fimilia in Lexicis obvia. H. l. eft antequam ad maturitatem pervenerint, latebrasque fuas et cubilia reliquerint. Plinius c. l. *ab infidiante rapitur fetus.* At hinc faevior rabies exfiftit, unde et Iuvenalis 6, 270. *orba tigride peior.*

aftu) Eandem hiftoriam referunt Plinius c. l. et inde Solinus 21. f. 17. qui cum Mela comparari poffunt, et Ambrof. Hexaemer. 6, 4. Varie etiam, etfi brevius, qua pertinacia catulos repetant, in aliis legitur. Cf. Philoftratus in vita Apollonii 2, 14. qui circa rubrum mare verfari et ad naves usque raptores perfequi fcribit; Claudian. de raptu Proferp. 3, 264 fqq. Adludit Martialis 3, 44, 6. 8, 26. in. Aliam tamen technam a raptore adhi-

beri fcribunt Claudianus et Ambrofius, fphaeram vitream obiici, et matrem, quae fubolem putet, ludi et retardari. Quam quidem fraudem, cum veteres ignorent, poft demum inventam credit Salmaf. ad Solin. c. l. p. m. 149. Cf. etiam Valef. ad Ammian. c. l. Buffonius nihil eiusmodi adtulit, nec commentator. Ab equitibus tamen capi refert etiam Oppian. in Cyneg. 1, 75. Expofuerat etiam de arte capiendi Ammianus, quod dicit ipfe 23, 6. De verbo *fruftrari* dictum eft ad 2, 7, 9.

§. 8. *ambiguum)* Infra 3, 9, 3. ubi eandem quaeftionem de meridiano mari fupra Aethiopiam agitat: *dubium aliquamdiu fuit, effetne ultra pelagus, caperetne terra circuitum, an exhaufto fluctu fine fine fe Africa extenderet.*

idemne) Aut omnino Oceanus, qui totum terrarum orbem ambit, aut mare Scythicum, unde poft cap. 7. ad Eoum mare curfum flectit, et fepterntrionale ad laevam, qua in Germaniam navigatur, uti fequentia docent, de cuius fitu et defcriptione pluribus expofuit Plinius 4, 27. f. 13. H. *mare glaciale* f. *Oceanus feptemtrionalis*, de quo praeter alios Hermann Schilderung von Rufsland p. 149 fqq. Navigatum autem eum et olim fuiffe maiore ex parte aufpiciis Augufti, uti Germaniam ad Cimbrorum promontorium, adfirmat Plin. 2, 67. Inde minime verifimile cenfet, illic maria deficere, ubi humoris vis fuperet. Subiicit hinc alia enavigati eius Oceani exempla. Cf. ad Taciti German. cap. 34. et 45. in. De navigatione feptemtrionalis Oceani eadem ex Plinio refert Martian. Capella lib. 6. p. m. 200. ubi et cetera fubiicit.

infefta) Sic Flor. 4, 10, 8. *infefta fiti regio; infeftae hoftibus viae*, Sueton. Aug. cap. 8. Nempe *infeftus* in hoc nexu et fenfu eft *infeftatus*, de quo ufu

vid. Drakenb. ad Liv. 39, 1, 5. et quos producit, quibus adde Abramium ad Cic. de provinc. conful. c. 3. Manut. ad Cicer. pro Coelio c. 4. et in primis Gellium 9, 12. in. ubi de utraque verbi vi activa et paffiva. De ipfo fenfu, quo et *infeftare*, vid. ad 1, 1, 2.

proiecta) I. e. porrecta. Sic Nepos in Chabria cap. 1. et alibi. Vid. ad Nepot. c. l. Burmann. ad Valer. Flacc. 4, 268. Muncker. ad Hygin. in poet. aftron. 3, 5. Ad fenfum fimiliter Iornandes de rebus Langobard. 1, 6. in. *Contra occidentalem partem,* (a Scandinavia) *qua fine fine Oceanum pelagus patet.*

circumfufum) Vid. ad 1, 1, 2.

Metellum Celerem) Pelloutier in diff. fuper hoc loco (vid. hiftoire de l'academie des fciences — de Berlin T. 1. p. 178.) contendit, eundem Romae fuiffe praetorem, Cicerone confule, in cuius fidem adlegat Dionem 37, 27. Cicer. Catilin. 1, 19. Cicer. ad diverf. 5, 2. et proconfulatum Galliae geffiffe anno poft confulatum Ciceronis, a. U. C. 692. D. Iunio Silano et L. Licinio Mureno CSS. Cf. Cic. ad diverf. 5, 2. Metellum Celerem etiam in hac narratione nominat Plin. 2, 67. et de eodem intelligit, quo Pelloutier, Manut. ad Ciceron. ad diverf. 5, 1. Addit Plinius, eundem L. Afranii in confulatu collegam fuiffe, qui fuit annus U. C. 694. (Varron.) creatumque commendatione Pompeii. (Dio 37, 32. et 49.) Fuit φιλόπατρις et natura bonus, quibus nominibus laudatur a Cicerone ad Attic. 2, 1. Praetor Cicerone Confule Piceno praefectus, iter Catilinae in Galliam Transalpinam properantis cum exercitu inhibuit. (Salluft. Catil. cap. 31. et 59.) Ex praetura obtinuit Galliam, a. U. 692. (Varr.) atque ad hunc annum referri debent, quae Mela hic refert. Vid. de eo Glandorpii onomaft. pag. 171. Quod proconfulem autem vocat, qui nondum

fuerat conſul, neminem poteſt offendere, qui noverit, ita etiam ſaepe dici, qui ex praetura in provinciam profecti eſſent, uti iam docuit prolixe Manutius ad Cic. epiſt. ad diverſ. 1, 1. Sic M. Fulvius a Livio 35, 22, 6. proconſul vocatur, idemque 36, 2, 8. propraetor. Sic diſerte Livius 41, 12. in. (16.) *Ti. Claudius proconſul, qui praetor priore anno fuerat.* Videtur hoc in primis contigiſſe iis, qui Hiſpaniam obtinebant, uti pluribus ex Livio docuerunt Dukerus et Drakenb. ad 33, 25, 9. 39, 29, 4. 40, 39. in. Noſtrum quidem hoc ſenſu proconſulem dici, adparet ex Ciceronis epiſt. ad diverſ. 5, 1. 2. in inſcriptione, et ex loco Plinii. Res igitur illa accidit ante Iulii Caeſaris proconſulatum Galliae, quem adiiſſe conſtat ſtatim ex conſulatu, ut ipſe dicit apud Dion. 38, 41. L. Piſone et A. Gabinio CSS. i. e. anno U. C. 696. (Varr.)

Indos) Intellige homines Indis ſimiles. Stultum namque exiſtimare, veros Indos eo usque penetrare potuiſſe. Cuiates vero illi fuerint, an Afri, an Americani, multum habet ſollicitos nugatores quosdam. Ego neutrum puto, ſed omnino arbitror iſtos Indici coloris homines veros fuiſſe Britannos. Iſatis enim herba, qua olim Britanni totum fucabant corpus, non ſimpliciter caeruleum, ſed Indicum efficit colorem. Notum vero genus quoddam caerulei nigrum paene eſſe, ac vocari Indicum. [Vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 22. ſ. 25. p. m. 180. Tz.] Talis erat veterum Britannorum color. Plinius 22, 1. *ſimile plantagini glaſtum in Gallia vocatur, quo Britannorum coniuges nurusque toto corpore obitae quibusdam ſacris et nudae incedunt, Aethiopum colorem imitantes.* Quid mirum vero, Metello Proconſuli, nondum noto iſtoc Britannorum more, Britannos pro Indis eſſe obtruſos? Quis etiam hodie hominem ita pictum et fucatum pro Indo, aut Leucoaethiope non accipiat? VOSSIVS. At ſi hi homines non fuerint Indi, ſed Britanni, nulla potuit eorum fuiſſe erratio in iudicis manibus. I. GRO-

NOVIVS *MS.* 1. Nigros ſtatuit Voſſius, unde patet, incertiſſimos fuiſſe hos homines reſpectu ſedis et originis, quum per omnia litora Oceani Meridionalis ab India usque ad ultimum terminum Africae tales fuerint. I. GRONOVIVS *MS.* 2. De veris, ſive Aſiaticis plerique accipiunt eorum, qui iam olim totum terrarum orbem circumnavigatum volunt. Quibus facile largior, non modo Melam Pliniumque, ſed etiam Nepotem, ipſumque fortaſſe Metellum eos pro veris habuiſſe. Sed ut ex orientali India, ſive per Aethiopicum, ſive, quod plerisque placere video, per ſeptemtrionalem Oceanum ad Germaniae litora navigaſſe credam, nondum adduci poſſum, qui ſciam etiam hodie, aut impoſſibile, aut ſaltem difficillimum eſſe, per ſeptemtrionem in Indiam enavigare; in Africa vero exteriori ne unius quidem litoris aut promontorii, aut montis, nedum urbis provinciaeve apud Strabonem aliosve veterum mentionem fieri; immo adhuc Ptolemaei aetate creditum, Aſiam ultra mare Indicum Africae cohaerere. Cornelius Wietflietus (Wytfliet in deſcript. Ptolemaicae augmento p. 191. ſ. in fin.) conſtanter tenebat, Indos hosce non ex ultimis Orientis, aut Occidentis partibus, ſed ex Laboratoris, Eſtotilandiae, aut vicinis terris veniſſe, ea quidem fiducia, ut confideret, ſecum ſenſurum, quicumque climatis rationem, et quae de illis terris narrantur, expenderit. Sed ei obiicit Pontanus in deſcr. chorograph. Daniae p. 764. totam illam borealem plagam olim late perviam creditam, et has terras aeque ac reliquam Americam, veteribus plane incognitas fuiſſe. Verum etſi terrae aut nullae illic eſſe crederentur, aut ignotae eſſent, non tamen eo efficitur, nullos inde incolas ad litora Germaniae tempeſtatibus abripi potuiſſe. Potius illud obiecerim, non videri tum eas regiones habitatas. BOSIVS ad fragmentum 7. Nepotis. Alias coniecturas de his Indis proponit Pelloutier c. l. at tandem in eo definit, quod omnia vana parumque frugifera eſſe, quae dici et excogitari poſſint, pronuntiat.

Ipſe quidem id vero ſimile putat, fuiſſe Indos mercatores qui dum mercaturae cauſa in Indico mari navigabant tempeſtatibus actos verſus ſeptemtrionem ad Germania tandem litora adpulſos fuiſſe. Quod quidem inde ad ſtruit, quod Mela (3, 7, 5.) *atras gentes* et *quodammod Aethiopas* vocet, conlato Strabone 15, p. 690. et 696 [ſ. pag. 475. et 479.] et Plinio 6, 19. [ſ. 22.] Ride idem Huetium, qui hiſt. du commerce — cap. 52 pag. 351. Norwegios, [vel Lappones] et Voſſium, qu Britannos pictos putarunt. Quod Schottus notavit, Stra bonem lib. 2. [p. 67. ſ. 98.] non credidiſſe Herodoto [4, 42.] Heraclidi Pontico, et Poſidonio eadem, qua C. Nepos, adfirmantibus, ad hanc quaeſtionem propri referri non poteſt, quod ea ſpectant navigationem circ Africam et per Indicum Oceanum, de qua noſter infr exponit cap. 9. Etſi enim in Herodoto ſeptemtrional mare commemoratur, ita tamen vocare ſolet mediterra neum, qua parte Aegyptum adluit, uti nexus docet. Cf etiam Weſſeling ad 4, 13. Mela enim unice disputa an ultra Caſpium ſinum Oceanus continuetur, atqu tractum illum maris intelligit, qui ab India patet pe mare boreale ad Germaniam, quod cum exemplo ho evictum eſſe et probatum putet, ſubiungit, *reſtat erg pelagus.*

r e g e) Non minor hic quaeſtio exercetur de ho rege. Stralenberg pag. 97. 101. quem memorat Pe loutier (vid. infra) contendit, fuiſſe Lindormum, reger Gothorum, quem tamen veterum nullus novit. Avent nus in Annalibus Boiorum lib. 2. p. 279. ed. d'Allen 1622. credit, Maraboduum fuiſſe, cuius mentioner faciunt Strabo 7. p. 201. ſ. 290. Velleius 108 ſq. Tac tus Annal. 2, 26. et alibi. At ſic tempora egregie turb et miſcet. Nempe Maraboduus diu poſt Q. Metellum Celerem vixit. Pelloutier, (vid. c. l. p. 181 ſq.) qui *Su vorum* cum Plinio legit, Arioviſtum intelligi poſſe puta

qui cum I. Caeſare, Piſone et Gabinio CSS. a. U. 696. (Varron.) pugnavit, de quo vid. Iul. Caeſ. de B. G. 1, 31 ſqq. 6, 12. et Dio 38, 34 ſqq. Difficultatem, quae ex voce Suevorum naſcatur, cum rex Germanorum ſemper vocetur, ſic tollere nititur, Arioviſtum ex eorum Germanorum numero fuiſſe, quos Suevos dixerint, de quo Caeſ. de B. G. 1, 53. et 4, 1. Porro conſtare monet, Arioviſtum ante, quam Rhenum cum exercitu transgreſſus Galliam invaſerit, tenuiſſe terras Sequanorum et Helvetiorum, quae etiamnunc Sueviae nomen ſervent. Caeſ. de B. G. 1, 40. Strabo 4. p. 134. ſ. 194. Praeter Suevos proprie ſic dictos Arioviſtus ſecum habuit Harudes, Marcomanos, Triboccos, Vangiones, Nemetos, Seduſios, qui omnes commemorantur ſocii in proelio cum Iulio Caeſare in Gallia. (Vid. 1, 51.) Ex quo adparet, eosdem trans Rhenum cum Suevis duxiſſe. Haec fere ſunt argumenta, quibus motus Pelloutier Arioviſtum regem eum fuiſſe exiſtimat. Equidem nihil eiusmodi in Aventino exquirere potui, quod referri huc poſſit. Cf. 2, 2. ubi de illo narrat. Tum mirum utique videtur, quod, cum Germaniae ſequatur, non Germanorum, ſed Baetorum ſ. Boiorum regem nominat, ſi fuit Arioviſtus. Mirum porro, cur Suevorum regem faciat Plinius, qui ſua vel ex Mela, vel ex Nepote ipſo duxit, et, ſi hoc eſt, diverſa ex uno fonte uterque hauriat. Quae quidem difficultates ſic removeri et expediri, etſi coniecturae tantum ope, poſſe videntur. Arioviſtus omnino non omnium Germanorum rex fuit, ſed Suevorum, quos maiorem Germaniae partem obtinuiſſe, (Tacit. de Germ. c. 38. in.) reliquos Germanos numero et potentia ſuperaſſe, (Strabo 4. p. 134. ſ. 194.) et Rhenum comitantibus aliis, duce quidem Arioviſto, transiiſſe conſtat. (Vid. ſupra.) Hinc diſerte Dio 38, 34. adfirmat, Germanis illis, qui Rheno transiecto Galliae partem occupaverant, Arioviſtum praefuiſſe. Hinc forte Plinius Suevorum praetulit, ut auctum poſtea regnum indicaret ſuique temporis morem. Cornelius

autem Nepos eadem ipſa tempora ſervans, quibus r accidit, Baetorum ſ. Boiorum regem proprie vocavi qualis fuit ante Iulii Caeſaris proconſulatum. Boios aute primum Hercyniam ſilvam tenuiſſe, adfirmat apud Strab nem 7. p. 203. ſ. 293. Poſidonius. Silva autem illa cu ad Helvetios usque et Rheni Danubiique fontes pert nuerit, (vid. ad 3, 3, 3.) facile horum rex, quisquis il fuerit, dono Indos eos Metello dediſſe poteſt. Arioviſt tamen, qui ante Caeſarem Rhenum transgreſſus erat, cu bellum Aeduis, amicis populi Romani, intuliſſet, iuben ſenatu Romano, ab Aeduis deſtitit, obtinuitque, ut, ſuffr gante ipſo Caeſare conſule, amicus populi Romani et r adpellaretur, de quo Appian. in Gallicis 16. Dio 38, 3 et ipſe Caeſar 1, 33. et 43. Quod factum eſt a. 695. cu a. 692. Metellus Galliae eſſet proconſul. Hoc unu maxime moratur, quod Boii cum Arioviſto nusqua commemorantur, immo poſt demum, cum Arioviſt iam in Gallia conſediſſet, illi Rhenum, Helvetios ſecu transgreſſi ſunt L. Piſone et A. Gabinio CSS. i. e. an. 696. uti ipſe teſtatur tunc proconſul Galliae Caeſar 1, extr. et, Helvetiis redeuntibus, manente Arioviſto, cu Aeduis in parem iuris et libertatis conditionem recep impetratis agris, coaluerunt. (Idem 1, 28.) Obſcu igitur haec ſunt et incerta.

vi —) Sic Frontin. 1, 1, 2. *niſi vi tempeſtatis curſu praetoriae navis abductus.*

emenſosque) *Emetiri* curſum, iter et alia mu ſimilia conlegerunt Tennulius ad Frontin. 1, 4, 3. et O dendorp. ad 3, 1, 2. ex Iuſtino, Curtio, Seneca.

exiſſe) Tullius quoque verbo *exire* utitur pro navi deſcendere. Vid. Victorium caſtig. in Cicer. pag. 2. CIACCONIVS.

CAP. VI.

HISPANIAE EXTERIORIS ET SEPTEMTRIONALIS OCEANI INSULAE.

§. 1. *his oris)* Hactenus de ora in feptemtriones expofita; nunc more fuo ad Gaditanum fretum reverfus infulas potiores, ut paffim defcriptae orae obiacent, enumerat. VADIANVS. Refpicit libri 2. cap. 7. ubi in recenfendis infulis maris interni ad Baeticae angulum proceflerat, et in Colubraria et Ebufo fubftiterat. Cf. ad 2, 7. in.

Gades) De quibus vid. notata ad 2, 7. in.

rectam) Eft, uti et adiuncta in obpofitione docent, quae nec in altum prominet, nec recedit obliqua. Sic 3, 5, 3. *rectus alveus* de mari Cafpio, et alii *rectum litus*, *limes*, *aquae*, quae exemplis propofuit Burmann. ad Valer. Flacc. 4, 614. et ad Lucan. 3, 207. ubi etiam videndus Oudendorp.

in altero) Urbs fita erat ἐπὶ τῶν ἑσπερίων τῆς νήσου μερῶν. Strabo 3. p. 117. f. 169. In altero igitur cornu, ubi fitum erat templum, fpectabat orientem, quod et diferte verbis fubiectis adfirmat Strabo c. l. τέτραπται πρὸς ἕω, καθ᾽ ὃ δὴ μάλιστα τῇ ἠπείρῳ συνάπτουσα τυγχάνει ἡ νῆσος, ὅσον σταδιαῖον πορθμὸν ἀπολείπουσα. Hinc notat vulgo ferri 12 M. P. ab urbe fuiffe remotum, (uti etiam eft in Antonini itiner. p. m. 408.) ut numerum laborum Herculis accommodarent, cum tamen maius fit intervallum ab una infulae extremitate ad alteram. Ab oppido Gadibus remotum fuiffe omnino etiam indicat Iul. Caefar de bello civili 2, 18. Recedit Philoftrat. in vita Apollonii 5, 5. qui totam illud infulam occupaffe tradit. Intelligit fine dubio infulam, (Erithyam) quae

Gadibus poſt adiuncta acceſſit, eamque Gades coniuncto nomine vocavit. Cf. Weſſeling. ad Antonini itin. p. 408. et Strabo c. l.

templum) Celebratur a multis eiusque pecuniae et ornamenta, (ἀναθήματα) veluti a Caeſ. de B. Civ. 2, 18. 21. Dio 43, 49. Singulatim illa prolixius recenſet Philoſtrat. in Apollonii vita 5, 5. et ex eo Photius p. m. 1009. veluti aras Herculis, hydras et Diomedis equas, 12 Herculis opera, lapide expreſſa, (quae in foribus templi caelata adparuiſſe canit Sil. Ital. 3, 32 ſqq. miſcens Herculem Thebanum et Gaditanum) Pygmalionis auream olivam, Teucri Telamonii baltheum aureum, columnas ex auro argentoque colliquatas; Strabo 3. p. 117. ſ. 170. duas columnas aereas 8 cubitorum, quibus ſumtus in aedificando templo facti inſcripti fuerint; quosdam, qui perfecta navigatione ſacris Herculi factis huc veniſſent, maris terraeque finem iactaſſe. Alex. M. imaginem ibi etiam poſitam fuiſſe, eaque conſpecta Caeſarem ploraviſſe, referunt Sueton. cap. 7. et Dio 37, 52. Oſſa etiam Herculis ibi ſita Noſter refert. Statuas tamen ſ. ſimulacra ipſius Herculis in templo non comparere, adfirmat Philoſtratus c. l. et Silius Ital. 3, 30. Donaria ipſa cum pecuniis inde rapuit Iul. Caeſar, (vid. de B. Civ. 2, 18.) poſt tamen reddidit. (ibid. 2, 21.) Miras in ſacris et cultu Herculis cerimonias diligenter deſcripſit Silius Ital. 3, 14 ſqq. quas Phoenicio ritu celebratas fuiſſe adfirmat Appian. in Hiſpan. c. 2. In tanta autem fuit illud veneratione ad Diodori usque aetatem, ut multi iidemque inluſtres Romani adierint, vota vel nuncupaturi, vel ſoluturi, uti refert ipſe 5, 20. Cf. ad eum Weſſeling idemque ad Antonin. p. 408. De Iulio Caeſare id diſerte referunt Sueton. cap. 7. et Dio 37, 52. de Fabio Maximo Aemiliano Appian. in Hiſpan. cap. 65. de Caecilio Aemiliano ſub Caracalla, quem hic, quod oraculum ille ibi conſuluiſſet, interfecit, Dio 77, 20. Commemoratur

praeterea Hannibal a Livio 21, 21, 9. et Silio Italico 3, 14 fq. Adiri poteft Io. Baptifta Suarezius, qui lib. 3. antiquit. Gaditanar. facra, cerimonias et dignitatem templi fufe enarravit. Cf. et Bochart in Chanaan 1, 34. Contra qui id, Macrobio Saturn. 1, 20. tefte, aliquando adoriri conatus erat, Theron, rex Hifpaniae citerioris, graves cum exercitu et claffe poenas tulit.

Herculis) Plures omnino Herculem commemorant. At Philoftratus c. l. Herculem *Aegyptium* et *Thebanum* ibi cultum fuiffe fcribit. Euftathius ad Dionyf. v. 451. dicit, aut *Thebanum*, aut *Phoenicium*, aut *Tyrium.* Tyrium, non Thebanum fua aetate eum habitum fuiffe adfirmat Appianus in Hifpan. cap. 2. Caufas dedicati templi commemorat Philoftratus has: *Thebano* ob abactas Geryonis boves, *Aegyptio* ob fapientiam, et quod totum orbem ad ultimos terrarum fines dimenfus fit. Potiores igitur et plures confentiunt in Tyrio et Aegyptio. Aegyptios Herculem coluiffe, idoneum teftem habemus Herod. 2, 43. De Tyriis multi adfirmant. Cf. Herodot. 2, 44. Strabo 16. p. 521. f. 757. Curtius 4, 2, 3. Arrian. de exp. Alex. 2, 16. Heliodor. in Aethiop. 4, 16. p. 199. Cicero de nat. Deor. 3, 16. Macrob. Saturnal. 1, 20. — Uter intelligi debeat, cum Aegyptium diferte commemoraverit Mela, iam quaeritur. Tyrium eum fuiffe contendunt Appianus in Hifpan. c. 2. et Arrian. c. l. cum plerisque recentiorum. Ille etiam de fuo tempore adfirmat, Tyrium, non Thebanum habitum fuiffe, et Phoenicio ritu cultum fuiffe notat, quod ad rem probandam facit. Addit Arrianus templi ftructuram Phoenicum more factam. Quod praeterea notat ex Arriano 2, 16. Euftath. ad Dionyf. v. 558. Hercules Tyrius in locis illis verfatus eft. Alia ex fimilitudine utriusque templi cultusque ducta contulit Valefius ad excerpta Peirefciana p. 110. f. ad Dionem Reimari T. 2. pag. 1305. etfi probanda non cenfet Gronov. ad Arrian. c. l. Cf. tamen Weffeling. ad Antonini

itiner. pag. 408. Conditores in primis rem confirmant. Quem igitur Mela vocat Herculem Aegyptium, diverſus non videtur a Phoenicio, uti et exiſtimat Bochart c. l. licet proprie differant et ab auctoribus ſecernantur, veluti Cicerone de nat. Deor. 3, 16. aliisque. Phoenice hunc regnante vixiſſe, refert Palaephatus (ſpurius ille quidem) 52, 1. Minois tempore Suidas ſ. v. Ἡρακλῆς. Aegyptium tamen eum fecit Faber in Semeſtr. 3, 4. pag. 59. etſi Aegyptium diverſum facit ab eo, quem Tyrii coluerunt, Cicero de N. D. 3, 16. et Arnob. 4. p. m. 80. cum ex vetuſtioribus auctoribus intelligatur, eum, quem Tyrii coluerunt, vere fuiſſe Aegyptium, uti evincere ſtudet Faber. Quidquid eſt, frequens adparet hac de cauſa in numis Herculis imago, uti docent Raſche in Lexico num. T. 2. P. 1. pag. 1255 ſqq. et Eckhel in doctrina numorum P. 1. Vol. 1. p. 19. Idem in Hadriani numis Hercules Gaditanus vocatur.

inluſtre) Auget celebritatis ſenſum cumulatis ſubſtantivis, quorum aliud aliud ſine mora trudit.

queis manet —) De loci explicatione et ſenſu disputatum eſt in not. crit. p. 154 ſq. Iacobus Gronov. ad Arrian. de exped. Alex. 2, 16. in. explicat: certis annalibus, quod apud Strabon. 1. p. 39. ſ. 56. ſit ἐν χρόνοις μνημονευομένοις, uti omnino ea, quae memoria recoli poſſunt, de quo exempla alia adtulit. Hic autem vult Mela omnino: Templum eſt vetuſtiſſimum et Troiano bello antiquius, ante quod incerti ſunt anni temporumque ratio. Ad tempora Ioſuae refert Bochart. in Chanaan 1, 34.

§. 2. *Erythia)* Gr. Ἐρύθεια. *Erythea* tamen dedit Wernsdorf in Avieni ora v. 309. et deſcript. — v. 739. ubi prolixe Schraderus docuit, nomina Gr. in εια Latine per *ea* potius efferenda eſſe ex inſcriptionibus

et bonorum Codd. maiori hodie ſuffragio. Secundum Stephanum etiam Ἐρύϑη per ſynaloephen dicitur, quod falſum eſſe, et in aliis notari etiam, contendit Salmaſ. ad Solin. cap. 23. ſ. 26. p. m. 201. Adfert Καλλιόπη et Καλλιόπεια, ut Εὐρώπη, Πηνελόπη, ubi utrumque uſum obtineat. Plura dedit Stephanus ſ. v. Ἐρύϑεια et Ἀνάμεια, quae tamen eodem nomine diſtingui poſſe, quid vetat? Ducuntur inde Ἐρυϑεὺς, Ἐρυϑείτης de inſulanis, qui praeterea per periphraſin indicantur, notante Stephano. In Latinis *Erytheïs*, veluti praeda et ſimilia apud Ovid. Faſtor. 1, 143. 5, 649. — *Erythia litora* Sil. Ital. 16, 195. ubi *Erythea* mavult Schrader. c. l. Nomen Stephanus ducit ab Erythea, Geryonis filia, in qua quidem genealogia conſentit etiam Pauſan. 10, 17. Ita tamen dictam eſſe putat Plin. 4, 36. ſ. 22. quod Tyrii Aborigines eorum orti ab *Erythraeo mari ferrentur;* de quo cf. etiam Martin hiſt. des Gaules T. 1. p. 510. not. e. Salmaſ. ad Solin. c. l. et de la Nauze juſtification de Pline ſur l'etymologie de l'isle d'Erythia, in memoires — de Paris Tom. 34. p. 175 ſqq. Disſentit Avienus in ora v. 310. qui conditores ex Carthagine deducit. *Aphrodiſias* ſecundum Stephanum h. v. etiam dicta eſt, quod alias de Gadibus adfirmatur. Nempe Gades et Erythiam multi commiſcent, de quo Plin. 4, 36. ſ. 22. Strabo 3. p. 117. ſ. 169. Apollodor. 2, 5, 10. Euſtath. ad Dionyſ. v. 558. Cf. etiam ad 2, 7, 1. ubi de aliis nominibus. Veneri marinae conſecratam fuiſſe, ſcribit Avienus in ora v. 315. unde *Aphrodiſias* nomen probatur et intelligitur. Ad Gades illud refert Strabo 3. pag. 102. ſ. 148. cum inſulis vicinis, quae fuerunt Tarteſſus et Erythia. Plinius etiam c. l. Gadium oppidum in inſula Erythia, quam a Gadibus diſtinguit, prius fuiſſe memorat, in quo quidem propter diverſas narrationes error fuit facilis. Sagaciores diſtinguunt, uti ipſe Plinius, qui ab eo latere, quo Hiſpaniam Gades ſpectant, paſſibus fere centum remotam fuiſſe ſcribit; πορϑμῷ σταδιαίῳ Strabo 3. p. 117.

f. 169. et ex eo Euftath. ad Dionyf. v. 558. Hinc et ex aliis, quae de eius fertilitate fubiungit, adparet, eandem antea intellexiffe, quando fcribit: τοὺς δὲ τὴν περαίαν οἰκεῖν καὶ μάλιστα τὴν ἐπὶ τῆς προκειμένης (Γαδείρων) νησίδος διὰ τὴν εὐφυΐαν, ἣν ὥσπερ ἀντίπολιν πεποιήκασι τῇ Διδύμῃ. Didyma autem, quam ex Gadibus et Neapoli conflatam narrat, fita erat in occiduis Gadium infulae partibus, cui erat Saturni templum in extrema parte contiguum, e regione parvae infulae (Erythiae). Herodotus 4, 8. prope Gades etiam ponit in Oceano extra columnas Herculis, atque fic etiam occidentem indicat, cum ab oriente incipiat Oceanum. Sic prope Gades refert Sil. Ital. 16, 195. Quod mediam inter Gades et continentem fitam fuiffe Stephanus f. v. Ἀφροδισιὰς et ex Strabone et Plinio idem conficit Bochartus, non fatis rectum videtur. Strabo enim, quod fuperiora docent, in occidua Gadium infulae parte Didymam pofuit, cuius quafi fuburbium fuerit et ἀντίπολις, et in orientali infulae parte, qua proxime abeft a continente unius ftadii intervallo. Atque huc referri debet pons, h. *la puente de Suazo*, qui infulam adnectit continenti, et a Gadibus urbe abfuit 12 M. P. tefte Antonino in itiner. p. m. 409. Quod quidem egregie confentit cum infulae longitudine, in cuius extrema parte verfus occidentem fuit urbs Didyma ex Gadibus poft conflata. Strabo enim infulae longitudinem dat 100 ftadiorum, Plinius 12 M. P. Gades etiam, quafi τῆς γῆς δειρὰ et ταινία fuit, et exiguo intervallo a continente remota, uti dictum ad 2, 7. in. Plinius c. l. dum ab eo latere, quo Hifpaniam Gades fpectarunt, paffibus fere centum ponit Erythiam, aperte utramque commifcuit, quippe qui et Gades urbem in ea prius fuiffe fcribit. Caufa erroris haec effe videtur, quod utramque infulam multi Gadium nomine communi adpellarunt. Unde efficitur, Gades fuo nomine h. effe *Leon*, et Erythiam fere quaerendam effe, ubi h. eft *Cadix*.

Cf. poſt. At ab hoc ſitu recedit Ptolemaeus 4, 1. magis etiam numeri, quippe qui ad occiduam exterioris Mauretaniae partem ponit. Sic Mela, dum contra Luſitaniam ſtatuit, aliam ſitu Erythiam intellexit, uti et diſerte notat Plinius 4, 36. ſ. 22. Alii vage ab Oceano ſitum denotant. Sic ἐν τῷ Ὠκεανῷ Stephanus h. v. (uti de Gadibus) et Solin. cap. 26. ſ. 23. aut erravit; πρὸς τῷ Ὠκεανῷ Schol. Pindari ad Olymp. 3, 79. quod Herodoto 4, 8. eſt ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ, adiunctis tamen luculentioribus notis, et de Gadibus vicinis Dionyſio v. 454. ἐπὶ τέρμασιν Ὠκεανοῖο, quo Heſperium mare ex v. 63. intelligit, quod Euſtathius explicat πρὸς τῇ ἑσπερίᾳ θαλάσσῃ. Sic Dionyſ. v. 559. de Erythia περὶ χεῦμα Ἄτλαντος, i. e. περὶ τὸ Ἀτλαντικὸν πέλαγος, ſec. Euſtathium. Ὠκεανῖτις νῆσος τῇ Γηρυόνου eſt eidem ad Homer. Il. 7, 156. p. m. 542. In his cum de inſula ipſi aperte loquantur, non de urbe, πρὸς, ἐπὶ eſt ἐν, uti *apud* paſſim in Latinis, vel ita poteſt explicari, ut iaceat in eo marium tractu, ubi Oceanus incipit, atque ſic illa comparatio non pertineat ad continentem, ſed ad ipſa maria. Ita etiam intelligi poteſt Apollodor. 2, 5, 10. cum dicit: κειμένην πλησίον Ὠκεανοῦ, quod primo intuitu inſcitum et ridiculum eſt, uti cenſuit Heynius, qui pluribus de eo disputat. Inſulae εὐφυΐαν et τὸ εὔβοτον laudat Strabo et inde Euſtath. cc. ll. Βοοτρόφον vocat Dionyſ. v. 558. Cf. et Iuſtin. 44, 4, 14. De Geryonis ibi ſede ſtatim. Quae ſit hodie et ubi, quaeritur. Salazar in antiquitt. Gaditan. 1, 4. putat in eodem eſſe loco, ubi nunc *Leon*. Mari hauſtam, ut ne veſtigium quidem eius hodie exſtet, Mariana hiſt. Hiſp. 1, 21. p. 39. Bochartus c. l. Florez in Eſpaña Sagrada T. 13. p. 60. adſentitur Voſſio et putat h. *de Salles* ad oſtium *Anae*. De la Nauze (cf. ſupra) evanuiſſe credit, et adgeſta terra Gadibus additam, quae inde factae ſint longiores. Contra disputat Mannert Geographie T. 1. pag. 284. qui eodem ſitu reperiri, quem deſignarunt

veteres, et introitum portus interioris efficere adfirmat. Cf. hodiernam portus Gadium (Cadix) defcriptionem luculentam, quam tabula propofuit Mentelle Geographie comparée T. 6. Quae mihi videantur, fupra iam indicavi. Voffius ad h. l. aut nullam fuiffe Erythiam cenfet, aut vera effe, quae de hac Ariftoteles in Mirabilibus fcripferit, nempe Erythiam fuiffe in Epiro.

Geryonae) Vel a *Geryon*, vel *Geryones*, quod quidem nomen, ubicumque occurrit, ita legere malunt in Latinis viri docti, et hinc in genitivo *Geryonae*, non *Geryonis*. Vid. Burmann. ad Tiber. cap. 14. Heinf. ad Ovid. epift. 8, 9. Brouckhuf. et Burmannus ad Propert. 3, 21, 9. et quos hic laudat ad c. l. et ante ad Anthol. Lat. T. 1. p. 325 fq. Certe ita iam praecepit Servius ad Virgil. Aen. 3, 662. qui tamen *Geryonis* ex Salluftio adfert. Hinc et in Virgilio Aen. 7, 662. pro *Geryone* quidam voluerunt *Geryona*, ubi vid. la Cerda, et fic alibi Codd. variant. Neque tamen conftantem eum fuiffe ufum, monet Verheyk. ad Antonin. Liber. c. 4. cum in Graecis triplex invaluerit forma, Γηρυὼν, Γηρυόνης et Γηρυονεὺς, uti docent Euftath. ad Dionyf. v. 558. et Etymol. M. f. v. Γηρυὼν, et exemplis probavit Verheyk. c. l. Vid. praeterea, quos notavit Fifcherus in indice Palaephati h. v. *Gerionis* (fic) certe eft in infcr. apud Gruter. 6, 4. De Geryone autem narratio eft in fabulis celebrata. Vid. quos laudat Fifcher. ad Palaephat. cap. 25. in. Tergeminum f. triplicis naturae fingunt, cuius pulcerrimas boves, interfecto ipfo domino, abegit Hercules. Plinius 4, 36. f. 22. plurali numero dixit, quod quidam tres eo nomine fratres fuiffe putarunt, uti eft apud Iuftin. 44, 4. extr. De fede discrepant auctores. Plerique infulae prope Hifpaniam regem fuiffe fcribunt, quam Erythiam in iis multi nominant, etfi Mela Lufitaniae obiectam facit, uti fupra notavi. Scylax p. 10. (Hudf.) Erythiam eam Geryonis ponit prope Illyricum.

Hecataeus autem apud Arrian. de exped. 2, 16. et Eustath. ad Dionyf. c. l. fimpliciter ab Iberorum regione fabulam revocarunt et ad continentis locum prope Ambraciam et Amphilochos transtulerunt. Cf. etiam Antonin. Lib. c. 4. Niclas ad Ariftot. de mirab. aufcult. c. 145. et qui idem contendit Bochart. in Chanaan 1, 34. et 41. Ad Ponti urbem Tricareniam refert Palaephatus c. 25. atque hinc caufam adpellationis τρικάρηνος arceffit.

frumenta) Sic et alibi in plurali occurrit. Vid. Oudendorp. ad Iul. Caef. de B. G. 5, 20. extr.

recidivis) Quae excidunt, fed renafcuntur et plantam fuam inftaurant. De hac voce vid. Gronov. ad Senec. Troad. v. 472. ubi explicat: *renafcens*. Cf. etiam de h. v. Gefner. in thef. Lat. L. Eft enim a *cado*, quod profodia docet. Vid. quae adferunt viri docti ad Silium Ital. 1, 106. Eam vocem multis auctoribus reddidit Heinfius ad Claudiani Phoenicem v. 66. et Drakenb. ad Sil. Ital. c. l. Commutatur enim faepe cum *redivivus*. Cf. Iaeger ad panegyr. vett. 9, 35, 4. et alibi. De ipfa fertilitate Erythiae quidem fupra dictum eft. Verius id de agris Tago vicinis dici poffe et ufitatius effe, contendit Refendius in antiquitatibus Lufitan. lib. 2. p. m. 67. Idem vero alibi etiam evenire, notant paffim auctores. Sic de Maffaefyliorum regione Strabo 17. pag. 571. f. 831. τοῦ ἔαρος οὐδὲ σπείρουσιν, ἀλλὰ — τῷ ἐκπεσόντι στάχυϊ κατὰ τὸν θερισμὸν ἀρκοῦνται· τελεσικαρπεῖ γὰρ τὸν θερινὸν καρπόν. De Albanis idem 11. p. 346. f. 502. πολλαχοῦ σπαρεῖσαν (γῆν) ἅπαξ δὶς ἐκφέρειν καρπὸν, ἢ καὶ τρίς. Cf. etiam Euftath. ad Dionyf. v. 730. ubi ἄσπαρτος καρπὸς vocatur. De Hyrcanis 11. pag. 350. f. 508. ὁ σῖτος ἐκ τοῦ ἐκπεσόντος καρποῦ τῆς καλάμης φύεται, quod iam antea lib. 2. p. 50. f. 73. iisdem verbis narraverat. Cf. Euftath. ad Odyff. 9, 109. p. 340, 30.

ſeptem) Senſus eſt: Tanta eſt inſulae fertilitas, ut ſepties una ſatio continua fruge meſſem praebeat. Nam ex ariſtis primum maturis decidunt grana, quae ſecundam meſſem augent, mox illis alia fruges, ſicque deinceps, ut in ſeptimam usque meſſem nec coli, nec ſeri agrum ſit neceſſe. VADIANVS.

minimum) Sic loquitur auctor Latine, ubi vulgus ſolet dicere *ad minimum*, quaſi illud ſuperlativum non poſſet per ſe conſiſtere. Sed eſt error, quum Cicero et Livius nunquam aliter locuti ſunt, quam omiſſa praepoſitione. I. GRONOVIVS *MS.*

§. 3. *plumbo)* Cuius duo faciebant genera, *nigrum* atque *candidum;* hoc pretioſiſſimum, κασσίτερον vocabant, unde inſulis nomen. Vid. Plin. 34, 47. ſ. 16. et quae mox ſubiicientur.

Caſſiterides) Gr. Καττιτερίδες ap. Strabon. 3. pag. 101. ſ. 147. et Ptolem. 2, 6. Κασσιτερίδες Diod. Sic. 5, 38. Herodot. 3, 115. Euſtath. ad Dionyſ. v. 561. ut in Latinis cum Mela Plin. 4, 36. ſ. 22. Solinus 26. ſ. 23. et alii. In ſingulari *Caſſiteris* inſula Plinius 7, 57. ſ. 56. quae Κασσίτιρα eſt Stephano h. v. Nomen a fertilitate plumbi (κασσίτερον) ducit Plinius 4, 36. ſ. 22. quod ad Graecos inde advectum eſſe ſcribit Herodotus, quod primum feciſſe Midacritum Plin. 7, 57. ſ. 56. narrat. At ad Midam Phrygium refert ex aliis auctoribus Harduinus, qui et ſic emendat, ad Melicartum vel Melcarthum Phoenicium Herculem ex Sanchoniathone Bochart. in Chanaan 1, 39. Sprengel in Geſch. von Groſs-Britannien T. 1. pag. 6. not. h. ab Hebr. *Kaſtira*, *Kiſtira*, Arab. *Kasdir* i. e. ſtannum deducit. Quale intelligi debeat κασσίτερον ſ. ſtannum, adparet ex Plinio 34, 47. ſ. 16. et quae disputavit Beckmann. ad Ariſtot. de mirabil. auſcult. cap. 51. p. 101. qui idem

fuiſſe conficit, quod hodie *ſtannum* vocatur. Cf. eius Geſchichte der Erfindung. P. 3. p. 284. Nomen tamen a ſtanno finxiſſe Ponticos et alios mercatores, qui ſtannum inde adtulerunt, cum terra incognita ipſis eſſet, exiſtimat Bayerus de Venedis et Eridano in opuſcul. pag. 524. At ex plumbi mentione adiuncta eaedem *Heſperides* dictae videntur apud Dionyſ. v. 563. et Priſcian. v. 576. aut certe easdem habuit Dionyſius. Id enim non ſolum agnoſcit Euſtathius, ſed et diſerte Dionyſius κασσιτέροιο γενέθλην vocat. Nomen διὰ τὸν τόπον τῆς θέσεως· δυτικαὶ γάρ εἰσιν, ut explicat Euſtathius. Ita vero eaedem olim etiam dictae ſunt inſulae *Oeſtrymnides*, de quo nomine obſcuro vid. Avienus in ora v. 96. et quae ibi adtulit Wernsdorf. Decem numero fuiſſe tradunt Strabo 3. extr. Ptolemaeus 2, 6. Euſtath. ad Dionyſ. c. l. certe plures ipſum verbum indicat, quod et diſerte ſcribit Plin. 4, 36. ſ. 22. etſi alii unam tantum commemorant. At difficilis et agitata quaeſtio fervet de earum ſitu. Mela ponit in Celticis. Iam vero Celticos ponit in Hiſpania ſeptemtrionali, uti adparet ex 3, 1, 68. et 8. et ipſa inſularum ſeries et progreſſio curſus docet, ſupra Luſitanos in Hiſpaniae illa parte eas poſuiſſe, et a Britannico mari removiſſe. Conſentit Strabo 3. extr. qui ab Artabrorum portu verſus ſeptemtrionem conlocat. Sed idem in priori loco ſtannum naſci ſcribit apud populos, qui ſupra Luſitaniam habitant, in Caſſiteridibus, item ex Britannicis Maſſiliam devehi, denique apud Artabros, qui Luſitaniae verſus occaſum et ſeptemtrionem ultima habitant, ſtannum argento permiſtum inveniri. Celtiberiae obiectas fuiſſe ſcribit Plin. 4, 36. ſ. 22. et ex eo Solinus 26. ſ. 23. In occidentali Oceano prope Hiſpaniam ponit Ptolemaeus 2, 6. extr. Prope Hiſpaniam Heſperidas ſuas oſtendit Dionyſ. v. 563. et ad occidentem, unde nomen illud tributum videtur, quia inde ad Oceanum borealem progreditur. Priſcianus v. 576. contra

promontorium sacrum. Sed magis earum situm deprimit Avienus v. 738. dum Aethiopibus ad mare Atlanticum adsignat. Laxe ad Hispaniam iacere, i. e. sparsas, dicit idem in ora maritima v. 97. Supra Lusitaniam in obiecto Hispaniae mari locat Diodor. Sic. 5, 38. At longissime recedit Stephanus h. v. vel quem testem adlegat Dionysium in Bassaricis, quippe qui in Oceano prope Indiam sitas fuisse scribit. Caute et simpliciter Herodotus 3, 115. qui plane earum situm ignorare se fatetur. Adparet tamen ex supra dictis propius Hispaniam plerosque posuisse, etsi, in qua eius plaga, parum constiterint. Hinc et κασσίτερον Κελτικὸν vocat Aristoteles de mirab. auscult. cap. 51. Ipsa quidem narratio ad commenta referri minime potest, cum nihil adferat absurdi et ab experientia alieni, etsi fabulis velit accensere de navium ex insulis vectura narrationem Plinius 34, 47. s. 16. cum certum tunc fuerit, stannum in Lusitania gigni et in Gallaecia. Sunt enim insulae, quae largiores stanni venas ostendant, et aliunde in Graeciam advectum esse, omnes testantur. Sic diserte narrat Diodorus c. l. stannum ex insula Britannica in obpositam Galliae continentem transportatum, et inde per Celticam mediterraneam a mercatoribus ad Massilienses et Narbona delatum esse. Hinc igitur ad Graecos devehi navibus commode potuit. Quam quidem Posidonii fuisse opinionem, adparet ex Strabone 3. p. 101. s. 147. qui eadem habet; tantum plurali Βρεττανικὰς νήσους, quas a Cassiteridibus distinguit. Quod tamen scribit idem pag. 121. s. 175. Phoenices a Gadibus eas insulas petierunt, eamque navigationem ita celarunt, ut, cum aliquando navis Romana Phoeniciam sequeretur, haec ad vadum adlidi mallet cum Romana; dum tandem Publius Crassus viam detexit. At de situ vero quaeritur. Cluverius in Germania ant. 1, 2. p. 19. putat, antiquissimos Graecorum Britannicas insulas intellexisse, easque per errorem non procul ab Hispania posuisse. Certe

Britanniam, quam triquetram putarunt, uno latere tam parum ab Hispania remotam esse versus austrum ferebant, ut traiectio intra dimidium unius diei absolvi posset. (Appianus in Hisp. c. 1.) Posteriores, qui eum errorem intelligerent, eas interpretati sunt, quae Trileuco promontorio (*Cabo de Ortegal*) numero complures obiacent, quarum notior in orientem h. *Isla de Cyprian*, in occidentem longius dissita *Eyzarga*. Continens obposita olim Celtiberia, h. Gallaecia, ubi Celticos ponit Mela. Ita Cluverius. Sic Ortelius ipsas insulas Britannicas esse suspicatur in thesauro h. v. ut Sprengel c. l. Insulas omnino Britannicas esse contendit Bochartus in Chanaan 1, 39. quod trans Artabros ad aquilonem nullas alias noverit insulas plumbi stannique feraces. Cui adiicit etymologicam rationem. Βρεττανικὴν, uti Strabo vocet Britanniam, esse *Barat-anac* i. e. agrum stanni et plumbi, stannum reperiri h. maxime in Cornwallia et vicinis insulis, plumbum in Coritanis, Ordovicibus, et Brigantibus. Plerique cum Cambdeno putant esse eas Britanniae insulas minores, quas h. *Soerlinges* vocant et *Silley*. Vid. Martin hist. des Gaules T. 1. liv. 1. p. 159. not. c. et pluribus Mannert in Geographie — T. 1. p. 409 sqq. qui Cassiteridas post plane in oblivionem venisse putat, quam ex Britannia, Diodoro teste, stannum in Galliam transvectum est. Cf. etiam Heeren Ideen über die Politik — der alten Welt p. 131. Contra Nonius in Hispania cap. 93. ubi plurima de iis congessit, etsi reliqua in illis Britanniae insulis congruere fatetur, numerum tamen, cum sint 140, discrepare monet, et Soerlinges potius olim adpellari *Siluram* vel *Silurum* apud Solinum (cap. 25. s. 22.) et Tacitum in Agricola. (cap. 11. Vid. et alibi.) Ipse, quales sint hodie, se ignorare profitetur, aut certe non procul a Flavio Brigantio (in Gallicia) h. *Corunna* quaerendas esse, et potiorem h. *Cizariga*. De Siluribus errat, qui fuerunt populus Britanniae in ora maritima, ut Tacitus

aliique docent. Vid. Plinius 4, 30. f. 16. et ibi Harduinus. Hinc et *Venta Silurum* commemoratur h. *Caer-Gment* in Antonini itin. Britanniar. p. 7. ad quem vid. Gale p. 131. Erraffe igitur videtur Solinus, quod quidem putant Salmafius et Harduinus, nifi quis velit infulas eas a Siluribus fuiffe etiam habitatas. Sylina Britanniae infula occurrit apud Sulpicium Severum 2, 51. quae forte huc pertinet. Silurum quidem infulas et Sylinam huc refert Bochart. in Chanaan 1, 39. et *Silly* vel *Soerlinges* h. effe putat. De infulis Soerlinges poffit etiam dubitari, quod, quae Strabo de iis narrat, vix nunc congruant. At forte terrae motibus et maris impetu mutationes factae funt, de quibus vid. philofoph. transact. Vol. 48. n. 7. p. 55. Bayerus c. l. cum ftannum in Graeciam ex infula Europae extremae fubiecta advectum effe auctorum teftimoniis conftet, ad Balticum mare eas removere videtur, quod feptemtrionale adpellent. Tum vero idem evenerit, quod de electro notatur. At nemo eas ibi pofuit, et diferte Strabo, qui ab Artabris eas verfus feptemtrionem fitas effe narrat, a Gadibus eo Phoenices navigaffe addit. A Britannia et Britannicis infulis certe feparat Dionyfius et Pofidonius apud Strabonem et Diodorum Siculum et ex iis et ex Britannia ftannum exportari fcribunt. Quod Reinoldius in tabula Hifpaniae obiicit fupra infulas fortunatas, ubi h. Azores, mirum eft, nec cum Melae fitu notato conciliari ullo modo poteft. Uphagen in parergis hiftoricis pag. 169. nec de Britannia, forte poft fub iis intellecta, nec de Hifpaniae infulis explicat, fed deperditas nunc quasdam effe putat. In Britannicis infulis ftannum repertum effe largiori proventu indicat etiam Polyb. 3, 57, 3. et fuperiora declarant. Sed an easdem habuerint veteres, dubitare finunt, quae fupra de diftinctione facta notavi. Certe Caefar de B. G. 5, 12. plumbum album (κασσίτερον) tantum in mediterraneis locis nafci, in maritimis ferrum adfirmat. Denique

Heeren c. l. etſi ex Geographorum notatione unice ad Britannicas (*Soerlinges*) pertinere exiſtimat, Caſſiteridas tamen omnino malit de ſtanni emporiis intelligere et explicare. Strabo lib. 3. extr. novem ab hominibus vagis habitari refert, quorum veſtitum deſcribit, unam deſertam eſſe, quae, ſubpreſſo Strabonis nomine, repetit Euſtath. ad Dionyſ. v. 561.

Sena) De hac, quod equidem ſciam, apud nullum alium legi hactenus. VADIANVS. Videtur huius quoque meminiſſe Antoninus in maritimo itinerario, [pag. 509. Weſſel.] ſi quidem apud illum *Uxantiſma* [quod reddidit unice Cellarius in Geogr. ant. 2, 2, 146.] ſcribitur pro *Uxantis Sina.* Hodie inſula iſta nihil continet ſingulare. A Gallis vocatur *Isle de Saincts*, eſtque Breſtae oppoſita. VOSSIVS. Voſſii emendationem non probavit ſolum, ſed et expreſſit Weſſelingius in Antonino, idemque Cambdeno et Valeſio in mentem veniſſe addit. Ortelius in theſauro Geogr. h. v. putat h. eſſe *Heyzant*, uti nautae vocant, aliis *Oueſſant* vulgo. Contra oſtia Senae, (vulgo *Seyn*) fluvii, cognominis, teſte Coelio Rhodigino lect. antiqu. 2, 33. ponit Ferrarius in Lex. Geogr. h. v. ad quem Baudrandus monet h. eſſe *l'isle de Sain* et male ibi commemorari a Coelio Rhodigino Senam fluvium. At ſic contra umbram pugnant. Coelius Rhodiginus enim 13, 33. (non 2, 33.) nihil de ſitu et nomine inſulae adtulit, ſed tantum, quae de Gallicenis dedit Mela, mutata verborum forma, reddidit. In poſteriori nomine noſtrae aetatis conſentit etiam Weſſelingius. Quod enim *Heyzant* (*Oueſſant*) putavit eſſe Ortelius, in Antonino eſt *Uxantis*, in Plinio 4, 30. ſ. 16. *Axantos*, ſeriori aetati *Oſſa*. Vid. Weſſeling c. l. Tum vero noſtra videtur eſſe Plinii *Siambis*, pro quo tamen *Amnis* legunt Harduini codices.

Gallici numinis) Id intelligit, quod generaliter Galli venerati ſint. Quodcunque id tandem fuerit,

nam nisi aut *Hesum*, [*Esum*] aut *Theutatem* intelliges, quaerendum aliis relinquo. VADIANVS. Vid. de iis ad 3, 2, 3. Qui de Samniticis mulieribus Gallicenas explicant, uti in notis criticis p. 163. exposui, ad Bacchum referre debent, quem summo studio et fervore coluisse discitur ex Strabone 4. p. 137. s. 198. et Eustathio ad Dionys. v. 566. At illa insula ostio Ligeris erat obiecta, nec ea ille cultus adfert mulierumque illarum ritus, quae ad Melae narrationem aliquid conferant. Martin la religion des Gaulois T. 2. lib. 4. cap. 19. *Nehalenniam* (i. e. *Lunam*) fuisse putat Deam a Senis cultam, cuius in Seelandia repertae sunt imagines cum inscrr. quae eam referunt, ut et Nemausi (*Nismes*) similem a Montefalconio exhibitam; in ora omnes repertae. Vid. Martin in primis p. 98. Proximo capite idem Lunae cultum in Gallia operose adstruere nititur ex monumentis, et in festis eius personatas prodiisse existimat, unde apud Melam verba: *vertere se in animalia* intelligi posse putat. (Cf. p. 107.) Id fama fuisse auctum, ut fere idem fecisse dicerentur, quod Thessalae. (Idem pag. 108.) Forte fuit *Isis*, quae navim habuit symbolum, teste Lactantio 1, 11, 21. et, quod inscriptiones docent a Martino pag. 134. prolatae, in Gallia culta fuit. De ipsis *Gallicenis* satis disputatum est in notis crit. p. 159 sqq.

sanare) Cantu videlicet, aut verborum vi magica, quale vatum medicorumque genus in Gallia fuisse Plinius lib. 30. [c. 4. s. 1.] scribit. VADIANVS. Quod posse fieri per musicam, testantur omnes scriptores, et praefertim Macrobius in lib. 2. [in somn. Sc. c. 1.] ubi agit de Pythagora. I. GRONOVIVS *MS*.

§. 4. *Britannia*) Sic usitate scribunt Latini, et rarissime dissentiunt numi. Vid. Rasche Lex. num. T. 1. P. 1. p. 1596. In lapidum monumentis frequen-

tius *tt* legitur. Sic *Brittania* in Gudii inſcrr. ant. p. 99. n. 3. p. 120. n. 2. *expeditio Brittanica* (ſub Hadriano) p. 9. n. 11. et bis p. 175. n. 1. et ſaepius. In Graecis eſt Βρεττανία, (Dio 39, 50. et alii) Βρεττανική, (Strabo 4. p. 137. ſ. 199. —) et ſic per duplex ττ in derivatis plerique. Sic Βρεττανοὶ Schol. Mosquenſ. ad Dionyſ. v. 284. τὸ ἐντελέστερον putat et metri cauſa ibi per ſimplex τ poſitum. Idem Euſtathius monet. Invenitur tamen etiam ſimplex τ, uti in Dionyſio v. 566. notante hunc locum etiam Stephano. Idem etiam habet ſimplex ν, uti Marcianus pag. 57. (Hudſ.) Ptolem. 2, 3. T ſimplex etiam nummi multi Graeci. Vid. Raſche Lex. num. T. 1. P. 1. p. 1601 ſq. Claudii aevo et poſt ſub Hadriano et Antonino Pio per t ſimplex ſcriptum eſſe, at ſub Severo eam literam geminatam ex numis probat Eckhel in doctrina num. P. 2. Vol. 6. pag. 240. Hinc exiſtimat Euſtathium ad Dionyſ. v. 284. non niſi pro ſuae aetatis ſcribendi lege dicere ita eum potuiſſe; metri cauſa alterum t eiectum. Per π etiam ſcriptum inveniri notant Euſtath. ad Dionyſ. v. 568. et Stephanus, qui eo nomine adlegat Marcianum et Ptolemaeum. Ille ſic habet pag. 57. (Hudſ.) in hoc uſitata h. forma exſtat, quam omnino eſſe in ſcriptura B et duplici ν monet Euſtath. ad Dionyſ. v. 284. Π tamen praefert etiam Cod. Moſcov. in Strabone. Cf. de ſcripturae diverſitate Cellar. in Geogr. ant. 2, 4, 2. Incolae Βρεττανοὶ, (Stephanus et auctores ipſi plures) et hinc Βρεττανικὸς ſaepe et Βρεττανίδες νῆσοι. Incolae dicti etiam ſunt *Britones* ſ. *Brittones*, quae nomina promiſcue adhibet Auſonius epigr. 107. Poſterior aetas maxime frequentavit, etſi nec in antiquis deſunt exempla, v. c. Iuven. 15, 124. Alia dabit Cellarius c. l. Invenitur etiam in plurali Britanniae, de cuius ratione vera quaeri poteſt. Neque enim ſolum ad eius diviſionem poſtea factam pertinere poteſt, cum ita iam in Catullo 29, 21. 45, 22. legatur. Quod enim ſic dixit Antoninus in itinere Britanniarum,

etsi sic putat Galeus pag. 2. potius spurium eius fetum declarat. Cf. ad Eutropium 9, 22. in. ubi notata ex sequentibus inlustrari et persici possunt. Nempe *Britanniae* olim dictae sunt non tam Britannia, quam cum ipsa adiacentes insulae, uti diserte tradit Plinius 4, 30. s. 16. Graecis sunt Βρεττανίδες νῆσοι, uti Dionysio v. 566. Stephano, Marciano c. l. etsi hic duas eo nomine complectitur cum Agathemero 2, 4. *Albionem* et *Hiberniam*, uti et explicat Eustath. ad Dionys. c. l. Et sic diserte Stephanus Ἰουερνίαν (vid. h. v.) Πρετανικὴν νῆσον vocat, uti Albionem Ptolem. 3, 2. Quae enim proprie dicitur Britannia, peculiari et suo nomine vocata est Albion, (Plin. c. l.) Graecis Ἀλουίων, uti Ptolem. 2, 3. Agathemer. 2, 4. et 8. Eustath. c. l. vel Ἀλβίων, ut Eustathio c. l. Marciano c. l. et complectitur h. *Angliam* et *Scotiam*. Comprobat hanc antiquam adpellationem etiam Beda in hist. gentis Anglor. c. 1. et de eius incolis adfert *Britones*. De causa nominis, quam incertam putat, vid. Cambdenus in Britannia (Amstel. 1646.) p. 10. Multa etiam dabit Macpherson critical dissertations on the origin of the ancient Caledonians; Beeverell les delices de la Grande Bretagne. (Leide 1707. 8.) Veteres ad Albiona fabulose referebant. (de quo ad 2, 5, 4.) Ipse Cambdenus putat a Gr. ἄλφον, Latinis album apud Festum h. v. ob rupes. Quidam derivant a Celtica s. Gallica voce *Alba*, unde adhuc pars Scotiae dicatur *Albain* s. *Allibawn*, de quo Hill ad Dionys. v. 566. p. 224. (Lond. 1679. 8.) Aliorum opiniones conlegit Rapin Thoyras hist. d'Angleterre T. 1. p. 3 sq. Idem etiam praestitit de nomine Britanniae, quod plerique cum Cambdeno p. 11. qui multa de eo adtulit, deducunt a *Brith* s. *Brit* i. e. coloratum, et *tania* i. e. regio, quasi pictorum, fucatorum hominum regio; suo more Bochartus in Chanaan 1, 39. quasi *Barat - anac* i. e. ager stanni et plumbi. De eius situ aliisque post Mela, ubi vide notata. In circuitu definiendo variant auctores.

Ita Apollonius Dyfcolos cap. 15. refert 4300 ftadia, in quo mendum fubeffe debet, cum Strabo 4. p. 137. f. 199. totidem ftadia et plura lateribus tribuat, quae componi cum illo numero nequeunt. Ipfe Strabo 2. p. 71. f. 104. ex Pythea habet 40,000, quae efficiunt 5000 M. P. Recedit igitur Plinius 4, 30. f. 16. qui ex eodem Pythea et Ifidoro tantum conficit 3825 M. P. quae aequant ftadia 30,600. Sic inde refert Martianus lib. 6. p. m. 215. Propius ad Strabonem accedit Solinus cap. 25. f. 22. quippe qui habet 4875 M. P. Cf. de hac discrepantia Salmafius ad Solin. c. l. p. m. 177. Iulius Caefar de B. G. 5, 13. extr. in circuitu effe fcribit vicies centum M. P. Diodor. Sic. 5, 21. habet 42,500 ftadia. Ita etiam in lateribus dimetiendis discrepant, de quibus adde Dionem 76, 12. Cf. Weffeling. ad Diodor. c. l. et quae disputat Strabo 1. p. 43. f. 63. In maximis infulis igitur recte ponitur. Vid. Agathemer. 2, 8. — et tefte Eumenio in panegyr. ad Conftantium Caef. cap. 11. Iulius Caefar fcripfit (forte in epiftola ad Senatum) alium fe orbem terrarum reperiffe, tantaeque magnitudinis arbitratum, ut non circumfufa Oceano, fed complexa ipfum Oceanum videretur. Olim terrarum orbi iunctam fuiffe tradit Servius ad Virgil. ecl. 1, 67. quod verfus Galliam non temere adfirmari poffe videtur, uti ora utriusque folique congeries fimilis probat. Qui fuerint veteres eius incolae, primique eam aliunde adierint, disputatur. Iulius Caefar de B. G. 5, 12. partem interiorem ab iis incoli dicit, quos in infula ipfa natos memoria proditum fit; maritimam partem ab iis, qui praedae ac belli inferendi caufa ex Belgis tranfierant. Αὐτόχθονας putat Diodor. Sic. 5, 21. Prudentius Tacitus in Agricola cap. 11. indigenae, an advecti fuerint, fe ignorare fatetur. Ex recentioribus Gallos et Britannos eiusdem originis putat, immo Britannos et ipfos Gallos Montfaucon fupplément — de l'antiquité T. 4. lib. 6. c. 4. p. 139. Idem multis contendit Martin hift. des Gaules T. 1. liv. 1. p. 158 fq. qui non folum

Britannos ex Gallia veniſſe putat, ſed et Britannorum nomen inde petit, cum Britanni in Gallia occurrant apud Plin. 4, 31. ſ. 17. refutatque Cluverium, qui in Germ. ant. 2, 27. malebat ibi *Brianni*. Cf. etiam Cambdenus in Britanniae principio, cui idem videtur. Hinc et urbes Belgarum, Atrebatum, commemorantur in Antonini itiner. p. 478. *Walles* ſ. *Galles* per ipſorum linguam huc quidam referunt, et *Kymri* ſ. *Kumri* in ea regione, de quibus Schloezer allgem. Nordiſche Geſchichte p. 282. 343. et quae omnino adtulit Schroeckhius ad Guthrie — allgem. Geſch. Vol. 15. P. 1. pag. 4 ſq. De Gallicae et Britannicae linguae cognatione disſerit etiam Cambdenus in Britannia p. 7 ſqq. Ante Iulium Caeſarem plane incognitam fuiſſe, tradunt plures, veluti Diodor. Sic. 3, 38. Dio 39, 50. adeo, ut hic dubitatum olim eſſe ſcribat, utrum terra fuerit continens, an inſula, priſcisque Graecis et Romanis parum compertum fuerit, eam eſſe. Ille 5, 21. nec Bacchum, nec Herculem aliumve heroa eam tentaſſe, aut adiiſſe adfirmat. Cf. Sueton. in Caeſ. c. 25. et Emmeneſſius ad Virgil. ecl. 1, 67. ubi docet, extra orbem ſitam dixiſſe, Britannos ipſos ultimos. Inſulam tamen eſſe, etſi non circumnavigavit, cognovit Caeſar aliique vocant. Cf. ad Dion. 39, 50. Fabricius. Hinc alium terrarum orbem paſſim vocant. Cf. ad Flor. 3, 10, 16. Primum autem mari eam undique circumfuſam eſſe cognovit Iulius Agricola. (Dio 66, 20. Tacitus in Agricola c. 10. et 38.) Contra tamen Bochartus in Chanaan 1, 39. operoſe adſtruere nititur, Phoenices eam adiiſſe et cognoviſſe propter ſtanni commercium, quod ex Caſſiteridibus petierint, et alias quasdam cauſas, undequaque petitas. Addi poteſt, quod Solinus 25. ſ. 22. ex ara Graecis literis voto inſcripta probare conatur, Ulyſſem in Caledoniae receſſu fuiſſe adpulſum; Graecis etiam ante expeditionem I. Caeſaris innotuiſſe dicit Plinius, teſtatur linguae Graecae uſus, religionis eadem in multis ratio. Sed an commercia egerint cum Britannis Graeci olim, quod

contendunt Angli, veluti Price, Sammes, negat pluribus Melot in Memoires — de Paris T. 18. p. 159 ſqq. Reliqua deinceps ex ordine a Mela inſtituto.

progeneret) Ut *gignere*, *ferre*, *provenire* et cognata. Sic 1, 18, 1. *Pitane Arceſilan tulit.* Horat. odar. 3, 6, 46. *aetas parentum, peior avis, tulit nos nequiores.* Sic φέρειν apud Herodian. 1, 2, 7. et alios. Sic *proventus* clarorum virorum Iuſtin. 13, 1, 12. ubi plura dederunt Berneccerus et Gronov. Cf. Corte ad Salluſt. Catil. cap. 8. ubi ſic *provenire* dicitur. *Alumnus* Noſter 2, 3, 1. et alibi.

aperit) Concinne reſpondet τῷ *clauſam*. Sic vero gentes ac reges *bellum aperuiſſe* dicit Tacit. Germ. cap. 1. Sic *reſerare victoria Daciam* Frontin. in praef. de eo, qui primus provinciam domandi cauſa ingreditur, ut conſummare, qui debellat, et in provinciae formam redegit. Vid. novae miſcell. obſerv. T. 4. p. 167. Idem verbum adhibet in hac narratione Iornandes de rebus Geticis c. 2. ubi omnino multa ex noſtro depromſit, ſed ad Iulium Caeſarem refert, minus bene. Hic enim, uti ſcribit Tacitus in Agricola cap. 13. etſi primus omnium Romanorum cum exercitu eam bis quidem ingreſſus eſt, videri tamen poteſt oſtendiſſe poſteris, non tradidiſſe. Ita et alii, veluti Appian. de B. Civ. 2, 150. Oroſ. 7, 6. nunquam antea tentatum Oceanum Britannicum narrant. Nec obſtat, quod ipſe de Britanniae ſitu et forma diligenter exponit, quia non haec ſolum, ſed et, quae de interioribus Britannis ſcribit, ex fama didicit, cum ad eos nunquam eum penetraſſe ex ipſius commentariis conſtet. Idem adfirmant et alii, Strabo 4. pag. 138. ſ. 200. et inprimis Dio 39, 53. et 40, 4. Cf. Daviſ. ad Caeſ. de B. G. 5, 13. in. Nimis igitur magnifice, parum recte Diodor. Sic. 5, 21. inſulam ab eo ſubactam eſſe ſcribit. Fecerunt poſt bella Gallica et civilia, ut Britanniae cura abiiceretur.

Strabonis aetate (vid. c. l.) reguli quidam Britannorum legationibus et officiis gratiam Augufti adepti, donaria in Capitolio dedicarunt, et infulam ipfam notiorem reddiderunt. Vectigalia tantum pendebant mercium utrimque ex Gallia et Britannia exportatarum et invectarum, nec tanti putabant Romani, ut praefidiorum fumtus ferrent. (Strabo c. l. et lib. 2. pag. 79. f. 115.) Poft Auguftus, patrem aemulaturus, expeditionem Britannicam aliquoties paraverat, fed cum primum a. u. 719. in Galliam usque progreffus effet, Pannoniorum et Dalmatarum rebellione audita, confilium mutavit. (Dio 49, 38.) Idem tentavit a. u. 727. neque tamen propter Gallorum motus, et quod Britanni legatos de pace petenda mififfent, perfecit. (id. 53, 22.) Anno proximo, cum de pacis conditionibus non conveniffet, bellum inftruxit, fed, retentus Salafforum et Cantabrorum turbis, rediit. (Dio 53, 25.) Qui quidem conatus ad duplicem expeditionem revocari poffunt. Adulatorie enim magis, quam vere, ab Augufto Britannos victos et imperio adiectos effe, iactant Horat. odarr. 3, 5, 2. et Virgil. Georg. 3, 25. etfi ad eum locum etiam Servius adfirmat. Diferte enim Suetonius in Claudio cap. 17. teftatur, poft Iulium Caefarem ad Claudium nulli Britanniam fuiffe tentatam, cui fuffragatur Tacitus in Agricola cap. 13. et Eutrop. 7, 13. f. 8. cum Orofio 7, 6. Vid. Torrentius et Cafaubon. ad Sueton. c. l. et in primis Reimarus ad Dion. 62, 4. Inhiaverat quidem illi Caligula, fed in ftultis minis et oftentationibus ridiculis fubftitit. Vid. Sueton. in vita cap. 44. 46. Dio 60, 21. et 25. praeter alios. Claudius igitur poft Iulium Caefarem id vere perfecit, gentes domuit, reges cepit, partem eius fubegit, et in provinciae formam redegit, uti narrant Sueton. cap. 17. Tacitus in Agricola cap. 13. 14. Dio 60, 19 fqq. et quos produxit Cambdenus in Britannia pag. 19 fq. — Illi expeditioni fe interfuiffe fcribit Scribonius Largus in compof. med. cap. 42. f. §. 163. An etiam Orcadas Romano imperio adiecerit, uti quidam

volunt, de eo cf. notata ad Eutrop. 7, 13. f. 8. Exftant in hanc expeditionem et victoriam plura epigrammata, quae praeter alios exhibuit Burmann. in anthol. Lat. lib. 2. ab epigr. 84. ad 91. Contra rebelles varia fortuna pugnavit fub Nerone Paullinus, de quo Dio 62, 1 fqq. Tacit. Ann. 14, 29 fqq. Poft fub Tito totam infulam octo annis fubegiffe Agricolam, ex eius vita apud Tacitum conftat. Vid. Dio 66, 20 fq. et quae de eius expeditione contulit Tillemontius in Tito not. 5. T. 2. pag. 852 fqq. Britannici belli fub M. Antonino meminit Capitolinus in vita c. 8. quod eius aufpiciis geffit Calphurnius Agricola. Succeffit aliud idque gravius fub Commodo, de quo in vita Lampridius cap. 6. 8. 13. Dio 72, 8. et ibi Reimarus. Inluftrior expeditio Severi, qui vel rebellantes perdomuit, vel reliquos fubiecit. Illud praefert Herodian. 3, 14. in. hoc ex Dione 76, 13. intelligitur. Totam Britanniam peragratam devictamque coegit tandem, ut pacem acciperet, nec parvam partem ipfi traderet, quam muro per transverfam infulam ducto munivit. (Dio c. l. ad quem videatur Reimarus ex numis etiam, et quae notavi ad Eutropium 8, 19. f. 10.) Subfecuta eft proxime poft Britannorum defectio, in qua coercenda mors eum obpreffit, Caracalla turpiter ceffit. Herodian. 3, 15, 12. Dio 76, 15. et 77, 1. Quae inde fecuta funt, ne latius iufto evager et ultra terminos, hiftoria dabit.

propriarum — fidem) I. e. res in Britannia nafcentes, (Landesproducte) quas Claudius fecum portat, ut Romani videre poffint, et fides haberetur rerum a principe maximo (Claudio) in Britannia geftarum. KAPPIVS *in indice ad h. l.*

adfectavit) In Gloffar. explicatur: defiderare. Feftus fub h. v. pronum animum ad faciendum habere. Senfus eft: res ita gerere, ut fidem alter habeat. Hinc

enafcitur *adquifita fides*, uti apud Frontin. 2, 5, 30. Sic *adfectare fpem* Livius 28, 18, 10. Ovid. Metam. 5, 377. et fimilia. TZSCHVCKE. Nempe in hiftoriis, quas privatus adhuc publicavit. Earum fidem dicit nunc ab eo probatum iri bello, idque ut aliquando fieri poffet, eum ambiiffe et defideraviffe, quod eft in voce *adfectavit*, prout in talibus propofitis hoc amant, quae vehementer animum urgent, unde Iuvenalis 2, 106. *fpolium adfectare Palati.* Et certe Claudium in hoc fibi vehementer placuiffe, patet ex iactantia, qua utitur in tabula Lugdunenfi: *ne nimio infolentior videar et quaefiviffe iactationem gloriae prolati imperii ultra Oceanum.* IAC. GRONOVIVS *MS.* 2. Optavit, ut bello poffet declarare, veram effe fuam hiftoriam, et illa, quae de Britannia fcripferat. I. GRONOVIVS *MS.* 1. Hiftoria eius commemoratur a Suetonio cap. 21. et 41. Seneca de morte Claudii p. m. 863. et de vita fua octo volumina notat Suetonius c. 41.

triumpho) Factum a. u. 797. Chr. N. 44. maximo adparatu, tefte Suetonio cap. 17. Cf. et Plin. 33, 16. f. 3. Aurel. in epit. 4, 7. In numis igitur quadrigae triumphales adparent. Vid. Rafche in Lex. num. T. 1. P. 2. p. 583. Eckhel in doctrina num. P. 2. Vol. 6. p. 240 fq. Defcripfit ex auctoribus Modius de triumphis veterum 1, 15. Numos etiam propofuit Cambden. in Britannia p. 39. Acceflerunt ludi triumphales. (Dio 60, 23.) Victoriae nuntios praemiferat Magnum et Silanum, generos. Dio 60, 21. extr. et ex eo Zonaras 11, 9.

declaraturus) Recte, fi Tacitum in Agricola cap. 13. audias de Iulio Caefare: *poteft videri oftendiffe pofteris, non tradidiffe.* In edit. 1696. qua ufus fum, vir doctus hunc locum fic explicaverat: qui bello effecit, ne quis in pofterum de Britannia et rebus fuis in eo geftis dubitaret, idque triumpho declaravit; quae ex Voffii nota videntur effe repetita, vel excerpta.

portat) Poſſis referre ad triumphalis pompae pegmata et fercula, quibus oppida expugnata aliaque, imaginibus et picturis interdum expreſſa, portabantur, de quo ritu multa conlegit Bulengerus de triumphis cap. 26. At, quod gravius eſt, ex hoc loco intelligitur, quo tempore Mela librum ſuum ſcripſerit. Romam enim rediit Claudius a. u. 797. poſt C. N. 44. L. Quinctio Criſpino iterum et M. Statilio Tauro CSS. poſt ſextum, quam profectus erat, menſem, uti diſerte adfirmant Sueton. cap. 17. et Dio 60, 23. Superiore anno autem Romam contendiſſe, praemiſſis victoriae nunciis, Dio cap. 21. extr. refert.

proiecta) Sic et Iornandes de reb. Get. cap. 2. *inter ſeptemtrionalem occidentalemque plagam proiecta.* Plinius 4, 30. ſ. 16. cum Martiano Capella lib. 6. p. m. 215. verbo *iacet* utitur. De verbo *proiecta* vid. Virgil. Aen. 2, 699. et ibi Taubmannus. Sed ſatis de ſitu ipſe Mela praeter alios, etſi non omnes accurate de aliarum terrarum obiectu, Hiſpaniae in primis et Pyrenaeorum montium, uti Caeſar de B. G. 5, 13. Strabo 4. p. 137. ſ. 199. Plinius c. l. aliique, de quo vid. Cluver. in Germ. ant. 2, 28. p. 446 ſq. Cellarius ad Eumenii panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 18. Weſſeling. ad Diodor. Sic. 5, 21. et quem laudat Io. Horsleius in Britannia Romana lib. 3. cap. 1. Minimum diſtabat tamen, quod ex Iulii Caeſaris expeditione notum erat, a Galliae parte, ubi Morini habitabant. Plinius habet 50 M. P. Strabo 320 ſtadia i. e. 40 M. P. Dio 39, 50. numerat ad minimum 56 M. P. TZSCH. Romae quidem, ubi vivebat auctor noſter, recte id dicebatur; ſed ſi quis non relative, ſed ſimpliciter dixerit, is non inuſitate tantum, verum etiam abſurde loquetur. Cum enim inſularum locorumque longitudo et extenſio deſcribitur, deſignandi ſunt cardines coeli e diametro ſibi invicem oppoſiti, non vero vicini et

collaterales. Mirum tamen, quam ſaepe in hoc peccetur. VOSSIVS.

angulo) Prominentium litorum, non recedentium. VADIANVS. Non acuto, ſed cuius incurvatura ſ. inflexio lente procedit. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

margine) Orae exterioris et in Orcades verſae. Ideo dixit a tergore abducta. (Sic legit) VADIANVS. *Perpetuus* in hoc nexu ſaepius apud Noſtrum. Cf. ad 1, 5, 3. et alios, de ſerie non interrupta et continua. In hoc nexu debet eſſe margo, qui nec ſcopulis adtollitur, nec prominet, nec adducitur, ſic ut trianguli partem faciat aequalem.

cuneat) Sic Avien. in deſcr. — v. 267. de Gadibus: *Oceani ſalum cuneo ſubit,* i. e. cunei forma, ſ. terrae in acutum faſtigium exeuntis, ut explicat Schraderus. Eadem vox apud Tacitum legitur in Agricola cap. 10. *Spatium procurrentium extremo iam litore terrarum, velut in cuneum tenuatur,* et eſt reſtituenda in Iornande de reb. Get. cap. 2. ubi vulgo: *Triquetram eam plures dixere, cono ſimilem.* Uti enim ipſe nexus docet, ita Melae aperta imitatio probat. *Triquetram* autem dicit ipſe Caeſar de B. G. 5, 13. Strabo c. l. τρίγωνός ἐστι τῷ σχήματι. Secundum Tacitum c. l. Livius veterum, Fabius Ruſticus, recentium eloquentiſſimi auctores, oblongae ſcutulae, vel bipenni adſimulavere, qualis ſit facies citra Caledoniam. Adparet hinc Noſtrum minus accurate ſequi Caeſarem. Dicitur autem *triquetra* a triangula ſpecie, uti de Sicilia explicat Plin. 3, 14. ſ. 8. unde *triquetra praedia* de Siculis Horat. ſatyr. 2, 6, 55. et *triquetrae orae* eodem ſenſu Lucret. 1, 718. qui omnino 4, 657. obponit *quadrata, rotunda* et *multangula.* Hinc et Noſter cum Sicilia comparat. Cf. de h. v. Oudendorp. ad Caeſ. B. G. 5, 13. in.

plana) Prout auctor intellexit, non utique tota, cum adſint colles et montes. I. GRONOVIUS *MS.* Et ſic montibus etiam nonnullis increſcere, ſcripſit iam Iornandes de reb. Get. cap. 2. et πολλὰ γεώλοφα cognovit Strabo 4. pag. 138. ſ. 199. cum πλείστη τ. νήσου alias ſit πεδιὰς καὶ κατάδρυμος.

ingens.) Unde et in maximis inſulis poni ſupra iam notavi.

fecunda) Ex noſtro, immo cum noſtro ex Nepote, Iornandes c. l. *herbis frequens, et his feracior omnibus, quia* (quae) *pecora magis, quam homines alat* (alant). De fecunditate teſtantur et alii. Sic Tacitus in Agricola cap. 12. *ſolum patiens frugum, fecundum.* Strabo c. l. φέρει σῖτον κ. βοσκήματα. Eumenius in panegyrico ad Conſtantin. Aug. cap. 9. *ſegetum tanta fecunditas, ut muneribus utrisque ſufficiat, et Cereris et Liberi.* De colligendis frugum meſſibus refert Diodor. 5, 21. Quosdam tamen Britannos et colendorum hortorum et agrorum ignaros fuiſſe, adfirmat Strabo c. l. Et ſic Caeſar 5, 14. *Interiores plerique frumenta non ſerunt.* Cf. Dio 62, 5. et quae ibi notantur. Hinc Bunduica regina apud eundem 62, 6. γεωργεῖν μὲν, ἢ δημιουργεῖν οὐκ εἰδότες, πολεμεῖν δὲ ἀκριβῶς μεμαθηκότες. Idem 76, 12. πεδία ἔρημα κ. ἑλώδη, μήτε τείχη, μήτε πόλεις, μήτε γεωργίας ἔχοντες, ἀλλ᾽ ἔκ τε νομῆς κ. θήρας, ἀκροδρύων τέ τινων ζῶντες. De victu ex corticibus et radicibus 76, 12. ubi vid. Reimarus. Hinc contra pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte diſtenta et onuſta velleribus commemoratur ab Eumenio c. l. et ab eodem in panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 11. frugum ubere et numero paſcuorum laeta dicitur.

§. 5. *nemora)* Memoratur in primis *ſaltus Caledonius,* veluti a Plinio 4, 30. ſ. 16. Floro 1, 17, 3. et 3, 10, 18. Ptolemaeo 2, 3. Silio Italico 3, 598.

Nempe nomen habet a Caledonia, h. Scotia, ad quam Caefar minime penetravit, quippe qui circa Tamefin et in vicinis regionibus bellum cum Britannis geffit. Errat igitur aperte Florus 3, 10, 18. qui Caefarem Britannos in Caledonias filvas perfecutum narrat. An apud Plinium etiam filvae illae male ponantur, et circa Tamefin quaeri debeant, quod putat Harduinus, dubium videtur. Scribit enim Plinius: 30 *prope iam annis notitiam eius Romanis armis non ultra vicinitatem filvae Caledoniae propagantibus.* Cum Plinius fub Tito fcripferit, uti mentio Titi et Agrippae docet, triginta illi anni commode referri poffunt a Claudii expeditione a. u. 796. ad novam Agrippae a. u. 832. qua Caledonia innotuit, (Tacitus in vita cap. 10. 25. et alibi) et Britanni cum Caledoniis in Caledoniam fubmoti et fugati funt. (Idem c. 23 fqq.) Primus tamen Severus eam ingreffus expugnavit. (Dio 76, 13.) De fcriptura per *e* (Gr. η), cum vulgo praeferatur *y* vel *i*, vid. Oudendorp. ad Lucan. 6, 68. At hic tantum de filvis ad Galliae latus cogitari debet, quales paffim commemorat etiam Caefar de B. G. uti 5, 9. 15. 52. *Ferre nemora* autem i. e. gignere, pro quo Ovid. Metam. 9, 230. arbores, *quas ardua gefferat Oete*, quae verba et in libris faepe commutantur.

flumina) E quibus a Caefare B. G. 5, 11. commemoratur *Tamefis; Tamefa* (ε) Dioni 40, 3. et Tacito Annal. 14, 32. (h. *Thames, Themfe.*) Addit Tacitus Ann. 12, 31. in expeditione Claudii *Antonam* (alii volunt *Aufonae*, h. *Avon*) et *Sabrinam.* (h. *Savern.*) Plura habet Ptolemaeus 2, 3.

alternis) Luculentum exftat de hoc teftimonium Taciti in Agricola c. 10. Hinc apud eundem Ann. 14, 32. Tamefae aeftuarium memoratur, aliaque plura apud Ptolem. 2, 3. Omnino Herodianus 3, 14, 11. τὰ πλεῖστα τῆς Βρεττανῶν χώρας, ἐπικλυζόμενα ταῖς τοῦ Ὠκεανοῦ

συνεχῶς ἀμπώτισιν, ἑλώδη γίγνεται. Aeſtibus enim agitatur Oceanus, quod ſuis militibus incognitum fuiſſe ſcribit Iul. Caeſ. 4, 29. Hinc *fervidum* vocat eum Oceanum Eumen. in panegyr. in Conſtantium Caeſ. cap. 14. et Ammian. 27, 8. p. 383. (Gron.) *reciprocum, adtolli horrendis aeſtibus adſuetum.* Cf. Plin. 2, 99. ſ. 97. ex Pytheae narratione.

gemmae —) Sed non eius pretii, cuius Indicae. Conſtat tamen, veteres in hoc opinione deceptos vel exemplo Iulii Caeſaris, qui earum ſpe dicitur in Britanniam transiiſſe, ut expreſſe dicit Suetonius. [cap. 47.] IAC. GRONOVIVS *MS.* Commemorant et alii, veluti Tacitus in Agricola cap. 12. qui Oceano tribuit, ſed ſubfuſcas fuiſſe ac liventes addit. Plinius 9, 57. ſ. 35. *parvas* (cum earum *amplitudinem* laudet Suetonius) ac *decolores* naſci in Britannia certum pronuntiat, et inde thoracem, Veneri Genitrici dicatum in templo a Iulio Caeſare, factum adfirmat. Cf. et Solin. 56. ſ. 53. Ammianus lib. 23. extr. qui in earum tenui pretio conſentit, et quos praeterea ibi notavit Lindenbrog. Ceterum Melae locum utcunque reddidit Iornandes de rebus Get. c. 2. *labi per eam* dicit *multa quam maxima relabique flumina gemmas margaritasque volventia.* TZSCH. Quaenam ſunt illae gemmae? Flumina iſta gemmifera et margaritifera mera profecto ſunt commenta ad apparandum ſtulti Imperatoris triumphum. Non deſunt tamen boni viri, qui putant Britanniam opibus et divitiis iſtis olim inſtructam fuiſſe. Verum hoc ſi eſſet, non tam diu immunis fuiſſet ab avaritia Romanorum. Suffeciſſet praeterea haec inſula unius legionis impenſis, quod tamen negat Strabo. [4. p. 138. ſ. 200.] Thorax ille, quem Veneri genetrici dicavit Iulius Caeſar, non videtur ex Britannicis margaritis fuiſſe compoſitus, ſed ex parvis et decoloribus, quos tamen Britannicos credi volebat, ne fruſtra Britanniam petiiſſe videretur. Sic enim accipienda ſunt verba Plinii lib. 9. cap. 35.

Mirum tamen, Originem in Matthaeum ex Iuba rege ſcribere, Britannicos margaritas proximum ab Indicis locum habere: δευτερεύουσι δέ πως ἐν μαργαρίταις οἱ ἐκ τοῦ κατὰ Βρεττανίαν Ὠκεανοῦ λαμβανόμενοι. Verum poſtea illos deſcribens addit: Ὁ δὲ κατὰ Βρεττανvίαν μαργαρίτης χρυσωπὸς μέν ἐστι τὴν ἐπίχροιαν, ὀμιχλώδης δέ τις καὶ ταῖς μαρμαρυγαῖς ἀμβλύτερος. [Vid. ad Matth. 13, 45.] Eadem quoque habet Aelianus [de nat. animal. 15, 8.] ex eodem Iuba. Etiam hodie tales reperiuntur in oſtreis et muſculis, non in Britannia modo, ſed et in Norwagiae Finlandiaeque litoribus et alibi. Sed ſane ad omnes borealis Oceani margaritas redimendos vel unus Taprobaniticus ſufficiat. VOSSIVS.

generantia) Sic *gignere*, etſi propius de beſtiis, ad Nilum refertur 1, 9, 3.

populos) Quos noſſe Mela potuit, ex Iulio Caeſare, hi fere ſunt: qui *Cantium* (Kent) incolunt (5, 14. *Cantii* Ptolem. 2, 3.) *Trinobantes*, *Cenimagni*, (vox adfecta) *Segontiaci*, *Ancalites*, *Bibroci*, *Caſſi*. (5, 21.) Plures ſub Claudio commemorat Tacitus 12, 32 ſqq. de quibus Cellarius in Geogr. ant. 2, 4, 16 ſqq.

reges) Commemorantur omnino a Strabone 4. p. 138. ſ. 200. (δυνάσται) Diodor. 5, 21. extr. (βασιλεῖς κ. δυνάσται) et paſſim ab aliis. Singulorum nomina habes apud Caeſ. 5, 22. Tacit. Annal. 12, 33. conl. Dione 60, 20. it. Tacit. 14, 31. 35. Cf. quae de regibus diſſerit Buchnerus ad Taciti Agric. c. 12. Sexus nullum habitum eſſe discrimen, adparet ex Tacito Ann. 14, 35. Democratiam tamen Severi temporibus dat Caledoniis et Maeatis Dio 76, 12. Melam et hic reddit Iornandes c. l. *Inculti aeque omnes populi regesque populorum.* Alias etiam reges et populi ſ. gentes ſic ſeparatim ponuntur, cuius exempla dabit Oudendorp. ad Lucan. 6, 443.

inculti) Hieronymus libro 2. contra Iovinianum, *Quid*, inquit, *loquar de ceteris nationibus, cum ipſe aduleſcentulus in Gallia viderim Scotos, gentem Britannicam, humanis veſci carnibus, et paſtorum nates et feminarum papillas ſolere abſcindere, et has ſolas ciborum delicias arbitrari?* Cui Chryſoſtomus in Sermone Pentecoſtes ita ſubſcribit: *ante hoc autem quotiens in Britannia humanis veſcebantur carnibus?* VADIANVS.

a continenti) A litore Germaniae et Galliae. IAC. GRONOVIVS *MS.* 1.

aliarum) Diodor. Sic. 5, 21. τάς τε διαίτας εὐτελεῖς ἔχουσι, κ. τῆς ἐκ τοῦ πλούτου γινομένης τρυφῆς πολὺ διαλλάττοντες. Alia ſupra.

vitro) Quae herba faciebat, ut colorem quendam viridem contraherent, unde Ovidius Amor. 2, 16, 39. dicit *virides Britannos*, et huc reſpiciens Propert. 2, 18, 23. [2, 14, 25.] *nunc etiam infectos demens imitare Britannos*, ubi ſtatim vocat *colorem Belgicum* certe. Viri docti petunt hinc adpellationem Britanniae, quod illa vitraria herba indicetur per primam ſyllabam *Brit.* IAC. GRONOVIVS *MS.* De illa herba, *vitrum*, copioſe disſeruit Salmaſius ad Solin. 22. ſ. 25. p. m. 180. quem reprehendit tamen Voſſius in nota, quam repetii in criticis p. 171 ſq. Graecis eſt ἴσατις, poſterioribus etiam, ut docet Metaphraſtes Graecus Caeſaris de B. G. 5, 14. γλαστὸν, quae Britannica vox videtur fuiſſe. Plura in notis criticis dicta ſunt. De Ballu ad Oppiani Cyneget. p. 261. putat eſſe Dalecampi *herbam luteam*, quae Gallice vocetur *la gaude* et *reſeda plantaginis folio* Linnei. Immo cum vitrum Latinis ſit Gallorum *glaſtum*, Graecorum ἴσατις, eſt hodie *iſatis tinctoria* Linnei, nobis *Waid.* Omnes vero Britannos vitro ſe inficere, atque inde caeruleum colorem contrahere, adfirmat Caeſar 5, 14. Hinc ſupra

virides et *αἰολόνωτοι* apud Oppian. in Cyneget. 1, 470. Propertii locum notatum alii ad ſaponem referunt, quo capillos rutilare ſolebant, ut ibi notat Burmann. p. 344. et quos laudat. At *picta genas Britannia* dixit Claudianus de laude Stil. 2, 248. *coerulei Britanni* Martial. 11, 54. in. et hinc Schrader. emendat. cap. 9. p. 170. malit *picto Britannia vultu* pro *curru*, renitente quidem Ouwenſio in noctibus Haganis 3, 18. p. 547. Invaluit ille mos non in Britannis ſolum, ſed et omnino in Celticis populis, de quo prolixe expoſuit Pelloutier in hiſt. des Celtes T. 1. p. 289 — 295. cui addi poteſt Boettiger in Neuem teutſchen Merkur 1792. P. 6. pag. 140 ſqq. De cauſis Mela aliquid, etſi dubie, adiecit. Ut muſcas aliarumque beſtiolarum ictus eluderent, credit de Pauw in recherches ſur les Americains ſect. 2. p. m. 205 ſqq. Heyne addit ad Virgil. Georg. 2, 115. vanitatis etiam id cauſa factum, vel arcendi frigoris, vel iniiciendi hoſtibus terroris. Cf. Robertſon hiſtory of America T. 2. p. 151. et ad 2, 1, 10. Ornatus, decoris cauſa videntur feciſſe in ſacris quibusdam Britannorum coniuges nurusque, de quibus id refert Plin. 22, 2. ſ. 1. In Britannis Silurum *coloratos* quidem *vultus* commemorat Tacitus in Agric. c. 11. at quod inde eorum originem Hiſpanicam evincit, id ad colorem aere et ſole contractum et ad poſteros propagatum pertinet. Mirum videatur, quod Iornandes de rebus Get. cap. 2. Melam ſic retulit: *Ob decorem neſcio, an aliam ob rem ferro pingunt corpora.* Saxio notante, idem comprobat Cod. Ambroſ. et forte legendum eſt *pungunt*, quod et habet Ammianus 31, 2. ſi ſenſum ſpectes. Dicit enim, *interſtinctos* fuiſſe *colore coeruleo corpora ſimul et crines.* At cum Melam ante oculos habuerit, nec *pingunt* ad τὸ *ferro* commode referri poſſit, niſi de tinctura intellexerit, corruptum hoc potius eſſe videtur ex *vitro*, librarii oſcitantia. Alias *pingunt* leviori mutatione in *pungunt* transverti poſſit, nec aliorum invita narratione. Ita enim diſerte Herodian. 3,

14, 13. τὰ σώματα στίζονται γραφαῖς ποικίλων ζώων παντοδαπῶν εἰκόσιν. Sic Thracibus omnino nobilibus στίγματα tribuit Herodot. 5, 6. et qui ibi nominantur. Sic Solinus 25. f. 22. *iis per artifices plagarum figuras iam inde a pueris variae animalium effigies incorporantur, inſcriptisque viſceribus hominis incremento pigmenti notae creſcunt.* — Stigmata Britonum commemorat inde Iſidorus orig. 19, 23. conſentiente Servio ad Virgil. Aen. 4, 146. etſi idem *pictos Gelonos* Georg. 2, 115. explicat: *ſtigmata habentes;* ut perinde habuiſſe videatur. Iſidori tamen vulgatam lectionem tuetur in libris omnibus Claudianus in Stilicon. 2, 248. ubi: *Britannia ferro picta genas*, etſi et ibi quidam notante Barthio *nitrum* aut *vitrum* malunt. De ferro idem de Bello Get. v. 417. *ferro notatae figurae.* Cf. Savaro ad Sidon. Apollin. carm. 7, 244. p. 89. Hodie vocant *taettowiren*, quod in multis Americae inſulis uſum obtinet, uti conſtat ex itinerum deſcriptionibus, unde profecit Krünitz Encyklopädie T. 71. p. 733 ſq. Eadem de cauſa nudos et ſine veſtibus, ne corporis eae picturae tegerentur, inceſſiſſe commemorant, in quibus Herodianus c. l. Dio 76, 12. Caeſar tamen de B. G. 5, 14. ubi de corporum pigmentis narrat, pellibus veſtitos fuiſſe praemittit, quare nuditatem borealibus relinquendam cenſet Reimarus ad Dionem c. l. Eadem vero de aliis populis, veluti Agathyrſis, Gelonis, referunt veteres. Cf. ad 1, 19, 10. et quae congeſſit Buffon, etſi admiſtis falſis, in hiſt. naturae univerſali T. 6. p. 259 ſqq. (Berolini) unde ſua duxit Krünitz c. l. pag. 723 ſqq. Locupletiſſime de ſtigmatibus illis expoſuit Rhodius ad Scribon. Larg. compoſ. med. p. 308 ſqq.

infeſtant) Herodianus c. l. vocat omnino μαχιμωτάτους τε καὶ φονικωτάτους, *feroces* Rutilius itin. 1, 500. *diros* Avien. deſcr. orbis v. 749. Bella domeſtica memorat Caeſar de B. G. 6, 11. et Eumenius in Panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 11. extr. *Britanni ſolis Pictis*

modo et Hibernis adſueti hoſtibus. Ceterum Melae locum ſic reddidit Iornandes de B. Get. c. 2. extr. *Bellum inter ſe aut imperii cupidine, aut amplificandi, quae poſſident, ſaepius gerunt non tantum equitatu, vel pedite, verum etiam bigis, curribusque falcatis, quos more vulgari eſſedas vocant.* De cauſis belli plane obpoſitis apud Germanos vid. 3, 3, 3.

pedite) Per concinniorem obpoſitionem debebat eſſe *peditatu*, uti et malebat Pintianus. Sed vid. not. crit. p. 175. Ad utrumque pertinet, quod de Calidoniis et Maeatis narrat Dio 76, 12. στρατεύονται ἐπί τε ἁρμάτων, ἵππους ἔχοντες μικροὺς καὶ ταχεῖς· καὶ πεζοὶ δέ εἰσι, καὶ δραμεῖν ὀξύτατοι καὶ συστῆναι παγιώτατοι. Tacitus in Agricola c. 12. in. *In pedite robur; quaedam nationes et curru proeliantur.*

bigis) Multitudinis ſenſu per nexum. Nempe *bigae* unitatis numero veteres dixerunt, nec ſingularis *biga*, niſi ſequiori aetate poſt Varronem et Ciceronem obtinuiſſe uſum obſervat Pitiſcus ad Sueton. Tiber. c. 26. et hinc recte et ſecundum artem de uno vehiculo dixiſſe Virgil. Aen. 2, 272. notat Servius. Habet tamen *biga* ſemel iterumque Statius, et ex inſcriptione apud Gruter. 484. n. 6. adfert ad Sueton. c. l. Graevius.

covinnos) An potius *covinos*, vid. not. crit. pag. 175 ſqu. *Covina* pro — *us* ex Gloſſogr. MS. adfert Savaro ad Sidon. Apollin. carm. 23, 351. Proprie *covinnus* fuit currus Belgarum, a quibus recepere Britanni, Belgarum progenies. Hinc Lucan. 1, 426. *et docilis rector roſtrati* (al. *monſtrati*) *Belga covinni.* Vid. poſt. A Chaldaica voce Goſphan nomen derivat ſuo more Bochart. in Chanaan 1, 42. alii aliter. V. Pontanus in Gloſſario priſco Gall. h. v. Scheffer de re vehiculari 2, 22. pag. 275 ſqq. du Cange in gloſſario mediae Latin. h. v. quos laudat ad

Sil. Ital. 17, 418. Drakenborchius. Adde Vossium in Etymol. Lat. h. v. Hodie nomen remansit, etsi res ipsa periit, in voce Anglica *Kowain*, uti notat Cambdenus in Britannia pag. 8. (Amst. 1646.) Dicti inde sunt *covinnarii* apud Tacit. in Agric. cap. 35. Currum vero bellicum interpretatur Hieronymus in Ies. cap. ult. etsi in pace etiam eorum usum docet Schefferus de re vehic. 2, 22. Iornandes c. ' ubi Melam reddit, pro covinnis ponit *essedas*, ut peri.de habuisse videatur. Nec minus alii, etsi seorsum ponit utrumque et distinguit Martialis 12, 24. Si praeter nomen in ipsa re fuit discrimen, leve certe fuisse videtur. Hinc *Britanna* vocat Propert. 2, 1, 86. *Belgica* Virgil. Georg. 3, 204. Fuerunt levia, ut et puellae aurigarentur, et ad luxum converterentur, de quo Propert. c. l. At quod promiscuum usum in bellis, ut fabricam, indicat, Caesar nusquam convinnorum, sed tantum essedorum de Britannis meminit, usumque eorum in pugna describit de B. G. 4, 32 sq. Hinc 4, 24. essedarii, qui supra covinnarii et Dioni 39, 51. ἁρματηλάται, uti omnino ἅρματα et currus de iis commemorantur. Sic ἅρματα Diodor. 5, 21. ubi eam pugnandi rationem cum Graeca heroum in bello Troiano comparat. Strabo 4. p. 138. s. 200. vocat ἀπηνείας, vel, uti est in libris, ἀπήνας. Sed plura de iis dabunt Scheffer c. l. cap. 23. et quos memorat Fabricius ad Dion. c. l. Honestior fuit autem auriga, et clientes propugnabant. (Tacit. in Agric. cap. 12. in.) At praeter Schefferum possunt de covinnis consuli Savaro ad Sidon. Apollinar. c. l. thesaurus Morellianus pag. 572. Graevius in sylloge epistolar. (Burm. edit.) ad Heinsium Tom. 4. epist. 358. p. 435. Secundum thesaurum Morellianum tab. 18. n. 24. eius forma exhibita putatur in numo familiae Iuliae.

falcatis) Falcatis curribus, quos Graeci vocant δρεπανηφόρα ἅρματα, recentiores voce hibrida *currodrepanos*, plures olim usi sunt, uti Ninus, (Diodor. 2, 5.) Cyrus,

(Xenophon in Cyrop. 6, 1, 30.) quem eorum fere inventorem faciunt, Darius, (Curtius 4, 12, 6. et alibi, Arrianus de exped. Alex. 3, 13. Diodor. 17, 53. —) Antiochus, (Appianus in Syr. cap. 32. extr. Polyb. 5, 53. extr. Liv. 37, 41.) Mithridates, (Appian. in Mithrid. c. 18.) Pharnaces, eius filius, (Dio 42, 47.) Artaxerxes, Perfarum rex, contra Alexandrum Severum 1800. apud Lamprid. in vita cap. 55. — Diligenter tales quadrigas defcripfit Liv. 37, 41. qui praeter alias partes de axibus fic: *ab axibus rotarum utrimque binae eodem modo diverfae deligabantur falces;* ante Livium Xenophon c. l. Et fic Graeci, veluti Xenoph. de exped. 1, 8, 7. *τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα.* Vid. Zeunius ad Xenoph. Cyropaed. c. l. Wefſeling. ad Diodor. 17, 53. Raderus et Freinshem. ad Curt. 5, 9, 4. et in primis Scheffer de re vehiculari 2, 15. Plures, qui de eorum ratione et ufu dixerunt, indicat Fabricius in bibliogr. antiqu. cap. 17. §. 8. p. m. 825. Illorum formam expreſſerunt Scheffer c. l. et Stewechius ad Veget. de militia 3, 24. Aberrat Curtius 5, 9, 4. ab aliorum defcriptione, dum falces fummis rotarum orbibus haefiffe fcribit, et varie tentatus eft. Cf. ad c. l. et in primis Wefſeling ad Diodor. c. l. Hinc vero *falciferum covinnum* dixit Sil. Ital. 17, 418. uti omnino *falciferos currus*, qui aliis plerumque funt *falcati*, Lucret. 3, 642. — De auctore eorum curruum disputatur, nec confentiunt auctores. Ad Cyrum vulgo deferunt cum Xenoph. in Cyrop. 6, 1, 29. Sed Nini exemplum fupra adtuli, et veftigia eorum quidam reperiunt in literis facris Iudic. 1, 19, 4, 3. ubi רכב ברזל, interpres certe vulgatus habet *currus falcati.* At vid. quae disputat Scheffer c. l. Mirum recte videatur, cur Iulius Caefar nihil de iis curribus Britannorum falcatis commemoret, cum tamen Frontin. ftrateg. 2, 3. fcribat, eum Gallorum falcatas quadrigas eadem ratione palis defixis excepiſſe atque inhibuiſſe. Exiftimat igitur Voffius ad Caef. de B. G. 4, 24. Frontini narrationem hauftam

esse ex Caesaris ephemeridibus, ipsum vero multa mutaturum fuisse, si diutius vixisset. Ita pro commentariis ephemerides et epistolas Caesaris producit Appianus, de quo disserit Schweighaeuserus ad B. C. 2, 79. p. 763 sq. Ceterum eorum usus remansit etiam post hoc tempus, neque solum de Ptolemaeo in bello Alexandrino id adfirmat Hirtius cap. 75. sed et de Artaxerxe, Persarum rege, Lampridius in Alex. Severo cap. 55. —

Iverna) De scripturae varietate in auctoribus dictum in not. crit. pag. 176 sq. Nomen ex Phoenicia lingua petit, quasi sit *ultima habitatio*, Bochart. in Chanaan 1, 39. extr. Innotuisse primum Graecis videtur per Phoenices, unde de illorum situ olim inepte et falso loquebantur. Cf. Bochartus c. l. et Schoenemann in Geographia argon. p. 59. De primis incolis Carthaginiensibus speciem veri ex Plauti Punicis ducunt. Vid. Küttner Briefe über Irland pag. 348 sq. Ita ultra promontorium sacrum ponit Orpheus v. 1164 sq. et 1179. eademque de causa videtur *sacram* vocare Avienus in Ora v. 108. uti censet Wernsdorf, etsi pro Ἰέρνη eum in Gr. Ἱερὴ legisse suspicatur Holsten. ad Stephanum p. 144. Parum certi se habere, quod de illo referat, ingenue fatetur Strabo 4. pag. 139. s. 201. etsi suo tempore nonnullis cognitam fuisse tradit 1. p. 43. s. 63. versus septemtrionem tamen iuxta Britanniam porrectam iacere, et latiorem, quam longiorem esse addit. Medio inter Britanniam et Hispaniam esse sitam, dicit Tacitus in Agricola cap. 24. quo tempore magis innotuit. Hispaniae obiicit Agathemer. 2, 4. vage; male versus septemtrionem Britanniae Strabo 1. pag. 43. s. 63. ponere videtur ex nexu, diserte 2. pag. 78. s. 115. accuratius situm describit Marcianus in periplo pag. 57 sq. (Huds.) Britannorum insulam vocat Eustath. ad Dionys. v. 568. et maximis adnumerant Aristoteles de mundo cap. 3. s. Agathemer. 2, 8. — De forma Strabo c. l. qui latiorem facit, quam longiorem.

Dimidio minorem, quam Britanniam, putavit Caefar de B. G. 5, 13. Parem fpatio Nofter, proximam magnitudine cum Britannia Solin. 25. f. 22. Plinius 4, 30. f. 16. Agrippa auctore latitudinem illi dat Britanniae, longitudinem 200 M. P. minorem, quam Marcianus c. l. ducit a promontorio auftrino ad Rhobogdium promontorium 2170, latitudinem facit 1834 ftadiorum. Longiorem igitur facit, quam latiorem, ut Ptolemaeus, in quo confentire etiam videtur Mela. Sic Orofius 1, 2. pag. 28. (Haverc.) *longiore ab Africo in Boream fpatio porrigitur.* Adortus eam primo eft Agrippa, (Tacit. in vita cap. 24.) quo adludere videtur Iuvenalis 2, 159. *arma quidem ultra Litora Iuvernae promovimus.* De incultis incolarum ferisque moribus, etfi fando potius cognoverat, Strabo c. l. Cf. 2. p. 78. f. 115. ubi et frigus notat. Idem de Melae narrationibus valet, cum adfit Caefar de B. G. 5, 13.

§. 6. *luxuriofa)* Utitur vocibus in agricultura ufitatis per Romanam linguam, ubi paffim legimus *luxuriantem vitem* et *luxuriam vitium.* Tum quoque *pabula laeta*, quorum eft maxima ubertas. Sic Virgilius Georg. 1. in. *laetas fegetes* dixit, et Latini *laetari* de agro pro ftercorare. I. GRONOVIVS *MS.* De *laetus* hoc ufu cf. ad 1, 10. in.

disfiliant) *Rumpere* apud Phaedrum 1, 20, 5. 24, 9. Idem de Hifpania Iuftin. 44, 4, 14. *Tanta pabuli laetitia eft, ut, nifi abstinentia interpellata fagina fuerit, pecora rumpantur.* De agro Catanaeo in Sicilia Strabo 6. pag. 186. f. 269. πνίγεσθαι, de regione inter Tigrim et Euphratem Curtius 5, 1, 12. *tam uberi et pingui folo, ut a paftu repelli pecora dicantur, ne fatietas perimat*, quod ita fe habere teftatur Niebuhr Reifebefchr. Vol. 1. p. 371. De Iuverna idem Solin. c. 25. f. 22. *ita pabulofa, ut pecuaria, nifi interdum aeftate a paftibus arceantur, in periculum agat fatietas.*

ignari) Solin. c. l. *inhumana est ritu incolarum aspero — fas ac nefas eodem loco ducunt.* Britannis saeviores esse refert Strabo 4. p. 139. f. 201. et carnibus humanis, parentumque mortuorum corporibus vesci addit, palam etiam concumbere et cum consanguineis.

§. 7. *Orcades)* Sic et Gr. Ὀρκάδες. In earum constituendo numero discrepant veteres. Noster habet 30, in quo consentit Ptolem. 2, 3. (*περὶ τριάκοντα τὸν ἀριθμόν.*) Plinius 4, 30. f. 16. *Sunt autem* 40 *Orcades, modicis inter se discretae spatiis,* quem sequitur Martianus Cap. 6. p. 215. Iornandes de reb. Get. cap. 1. Geograph. Raven. 5, 32. numerant 34, vel, ut libri etiam volunt, 33, in quo posteriori numero consentit Orosius 1, 2. p. 27. (Haverc.) qui scribit: *Orcades* 20 *desertae sunt,* 13 *coluntur;* atque hunc proxime ad verum accedere pronuntiat Cambden. in Britannia p. 25. (Amstel. 1646.) Ex Orosio idem repetit Vincentius Bellovac. in bibl. mundi Vol. 1. lib. 6. cap. 19. p. 381. At nimis earum numerum auget Isidor. Orig. 14, 6. sine dubio corruptus; statuit enim 83, quarum 12 desertae sint, 13 colantur. Contra nimis eum imminuunt Solin. c. 25. f. 22. et Antonin. in itin. pag. 508. in quibus excidisse videtur numerus XXX, quo addito cum Orosio conveniunt. Schoening tamen von den Begriffen und Nachrichten der alten Griechen und Römer von den Nördlichen Ländern (Allgem. Welt-Gesch. der neuern Zeiten T. 13.) p. 100. putat, vel alios auctores secutos esse, vel potius itinerariorum rationem probasse, quae loca ex viis et mansionibus peregrinantium retulerint, inque iis forte fuisse, quae ad unam insularum, quae *Hethland* vocantur numero 3. adscriptae tamen Orcadibus videntur, pertinuerint. Nempe differunt etiam veteres in earum situ notando. Noster, qui ab occasu ad ortum inde ab Iverna progreditur, inter hanc et Germaniam ponit, nec abnuere Plinius videtur, etsi diserte non definit. Isidorus, qui a Thule procedit.

inter Thulen et Britanniam latiori fenfu, uti Ptolemaeus, numeris teftibus, qui et in Britannia ab hac parte commemorat *Orcada* promontorium, a quo et Damnio Britanniae longitudinem metitur Marcian. in periplo p. 59. Hudf. Ab oriente Britanniae ponit Geogr. Ravenn. 5, 31. f. Longius hinc removet Antoninus, in mari Oceano, quod Gallias et Britannias interfluit, ubi proxime fequitur Vecta f. Vectis. Hodie, quod notat Büfchingius, numerantur 28. Nec magis inter auctores conftat, quo tempore Romanis innotuerint. Si Tacito in Agric. c. 10. fides eft habenda, ad Flaviorum imperium incognitae fuerunt, et tunc demum ab Agricola inventae et domitae. Et fic Iuvenal. 2, 160. *modo captas Orcadas* memorat. At fi alios audias, veluti Eutropium 7, 13. f. 8. Orofium 7, 6. Eufebium et Caffiodorum in Chronicis, iam Claudius eas Romano imperio addidit. Certe cum Mela per certa indicia Claudii aetate fcripferit, incognitae hoc tempore fuiffe minime potuerunt. Vid. quae de eo disputantur ad Eutrop. c. l. Defertas alias fuiffe, alias cultas, fupra notatum eft. Secundum Solinum *vacant homine, non habent filvas, tantum iunceis herbis inhorrefcunt, cetera earum nudae arenae et rupes tenent.* Quodfi vera ille retulit, mutatio haec et vaftitas poft Agricolam confecuta eft.

Haemodae) Commemorantur etiam a Plinio 4, 30. f. 16. ubi tamen *Acmodae* vocantur. At numerus, fitus prope Orcadas (quamvis numerat 40) et nomen easdem effe indicant. Nempe Plinius, ut exiftimat Salmaf. ad Solin. p. m. 176. cum *Emodas* alibi, apud alios *Ebudas* reperiffet, diverfas deceptus credidit. Cf. etiam Schoening p. 50. et 89. c. l. Quod fi verum eft, maxime discrepat Plinius numero, minus alii. Nam Solinus cap. 25. f. 22. habet 5, cum quo confentit Ptolem. 2, 2. fitu tamen multum discrepans. Nam fupra Iverniam hic ponit parum inde remotas. Ille a Calidoniae promontorio

Thulen petentes bidui navigatione perfecta excipere ait Haebudes; Orcades porro ab Haebudibus eſſe ſeptem dierum totidemque noctium curſu, denique ab Orcadibus Thulen usque eſſe quinque dierum ac noctium navigationem. At ſunt turbata ea, nec ſibi conſtant, praeterquam quod Orcades ab Haebudibus tantum remotae videantur, ſed ſic non utraeque perinde a Calidonia, atque adfirmat. V. omnino Pontanus in chorogr. Daniae deſcript. p. 745. ubi contra Solinum disputatur. Ex ipſo tamen Mela gravis obiicitur difficultas. Cum enim a ſeptemtrione, vel occaſu ad orientem progrediatur, quod et inſulae poſt in ſinu Codano oſtendunt, qui poteſt ab Orcadibus redire ad Aebudes, ſi ſunt eaedem, et ſaltu facto, relictis Orcadibus, ad ſinus Codani inſulas relabi, uti Melam in tabula duxit Reinoldius. Quod Cluverius in Germ. ant. 3, 40. p. 663. (ubi plura adferuntur) erroris Noſtrum incuſat, quo actus in Codano ſinu poſuerit, mala librorum diſtinctione deceptus eſt. Aliter Schoening pag. 50. c. l. qui aut transpoſita verba putat, aut potius eum ſitum ex opinione veterum de Britanniae et Hiberniae ſitu poſitum eſſe; Hiberniam enim ad ſeptemtrionem Britanniae conlocaſſe, et Britanniam inter occidentem et ſeptemtrionem extendiſſe, quod quidem declaret ipſe Mela ſupra §. 4. At *ſuper* §. 6. ſaepe ſimplicem tantum progreſſionem indicat. Cf. not. crit. ad 1, 2, 5. pag. 103 ſq. Quare Hebudes et Haemodae discrepare videntur, etſi Noſter ſolas memorat Haemodas, Ptolemaeus 2, 2. ſolas Hebudes, unde etiam Salmaſius c. l. easdem putat. Illae ultra Hiberniam, hae circa Germaniam citra ſinum Codanum quaerendae ab Orcadibus profecto. Ibi vero et hodie multae ſunt inſulae, et olim multas fuiſſe ex Ptolemaeo 2, 11. intelligitur, qui 3 Saxonum inſulas et Alocias nominat. Illas Cluver. in Germ. ant. 3, 23. ubi de inſulis omnino expoſuit, adpellat h. *Strand*, *Buſen*, *Helige Land*. Danckwerth in Beſchr. von Schleswig u. Holſtein p. 147. *Eyderſtedt*, *Everſchop*, et *Utholm*. Schoening p. 165. c. l.

omnino in insulis ad ducatum Schlesvicensem quaerendas putat *Alocias*, cum ad occidentem Cimbrici promontorii nullae sint hodie. Cluver. c. l. 3, 40. p. 665. ad orientem sitas esse putat *Lesso*, *Rom*, *Anholt*. Schoening c. l. *Mors*, *Thye* et *Vendsyssel*, quarum duae ultimae, etsi hodie continenti adhaereant, olim insulae fuisse ipsi videntur. Plures vero insulas in Oceano Germanico notat Strabo 7. p. 201. s. 291. in iisque unam adfert nomine *Byrchanin*, a Druso expugnatam. Stephano h. v. est *Burchanis*, qui Strabonem testem adlegat, etsi ille aliter; Plinio 4, 27. s. 13. *Burchana*, qui nobilissimis illius tractus insulis adcenset, omninoque 23 habet, quas huc pertinere, progressio a promontorio Cimbrico ad Scaldim docet. Omnes fere summo consensu h. *Borchum* ad Amisiae ostium credunt, nomine etiam invitati. Cf. Pontanus in chorogr. Daniae descr. pag. 665. Olim etiam, teste Plinio c. l. *Fabaria* a frugis similitudine sponte provenientis dicta est. Alibi tamen 18, 30. s. 12. *Fabarias* habet insulas in Oceano septentrionali, qui est noster hic Germanicus. Praeterea Plinius 4, 27. s. 13. notat Glessariam, post etiam *Glessarias* a succino, alio nomine *Electridas* ab electro, ex sermone recentiorum Graecorum. Qui ad Borussicam oram ponunt, sunt enim, longius a cursu et situ Plinii aberrant, decepti electri mentione, quod in Borussica ora tantum inveniri falso putarunt. De succino in Germania invento diserte Solin. cap. 23. s. 20. Sed et, qui rectius, discrepant. Ortelius h. v. *Ameren* putat, Cluver. c. l. 3, 23. p. 597. proximam illi *Strand*, quamvis *Glessarias* diversas facit 3, 40. p. 662. et prope *Shetland* versus Norvagiam, ubi *Farre*, quaerit, cum tamen, ut in *Fabaria* vidimus, idem credam cadere in Glessariam, unde Glessariae addit *Actaniam* Plinius. Vid. 4, 27. s. 13. 37, 3. Harduin. ad Plin. 4, 30. s. 16. qui recte ad ortum, sed falso in ins. *Oeland* et *Gotland* quaerit, et in primis Schoening c. l. p. 87. qui Glessariam s. *Austraniam* h. dici *Ameland* existimat, et *Glessarias* etiam ad ortum Britan-

niae ponit procul a Boruſſico litore p. 90. et ad calcem Schloezer p. 117. et quos laudant. Alias 3 habet etiam in hoc ſitu Geogr. Ravennas 5, 30. *Nordoſtracham*, *Euſtrachiam*, *Evaniam*, quae *Euſtrachia* Plinii *Auſtravia* videtur. Vid. ibi Porcheron et Schloezer c. l. Atque in iis fuerunt *Haemodae* auctoris noſtri, quamvis nemo dixerit, quae vere ſint. In rebus incertis ſatis eſt remotis erroribus ad verum adcedere. Et ſic prope litus ducatus Schleſvicenſis iam a Dietzio poſitas in interpretatione Melae Germanica p. 55. ſ. vidi, etſi eum impugnat vir doctus in Philologiſchen Bibl. Göttingen 1775. Vol. 3. pag. 311. et Schoeningii ſententiam his ſuffulcire ſtudet: Inſulae illae etiam nunc *Hebrides* vocantur, quod nomen ex *Hebudes* per librariorum corruptionem ortum eſt. Ptolemaeus earum unam vocat *Epidium*, quod nomen ſervatum eſt in inſula *Bute*, in lingua Gallica *Ey Bhoid.*

Scandinovia) Plinio eſt, quod oratio cum Noſtro congrua docet, 4, 27. ſ. 13. *Scandinavia*, eadem etiam poſt 4, 30. ſ. 16. iudice Salmaſio in exerc. Plin. p. m. 164. et ante Cluverio in Germ. ant. 3, 37. p. 651. et 654. *Scandia*, quod quidem, ſi hic etiam varios auctores ſecutus eſt, eſſe poteſt, quamvis connexae *Dumna* et *Bergos*, certe illa, ſitu diverſae videntur; nam *Dumna* inſula a Ptolem. 2, 3. ſ. iuxta *Orcada* promontorium ponitur, *Scandiamque* etiam anguſtioribus finibus circumſcribit, quod maximam omnium *Nerigon* ibi vocat. Schoening c. l. pag. 93. titubat quidem, ſed idem fere nomen putat, ita tamen, ut diverſas regiones aliquo modo ſignificent *Scandia* h. *Schonen* ſ. *Skaney*, et *Scandinavia* finitimas et ulteriores etiam inde regiones, quia Ptolem. 2, 11. quatuor inſulas Scandias commemoret ab oriente Cherſoneſi Cimbricae, quarum maximam proprie etiam *Scandiam* dictam iuxta Viſtulae oſtia conlocat. Ibi cum Iornandes de reb. Get. c. 3. *Scanziam* ſuam etiam ponat, eadem ſine dubio eſt, quod et nominis ſimilitudo ſuadet.

In Geogr. Ravenn. 5, 30. occurrit infula *Scanza*, quam a plurimis cofmographis antiquam Scythiam adpellatam effe dicit. In illis enim partibus coalefcere folent nomina Scytharum, Sarmatarum Ingaevonumque, vel, qui ex illa gente fuerunt, Teutonorum. Iam vero quae h. fit Scandina, Cluver. c. l. p. 654. ut Cellar. in Geogr. ant. 2, 5, 81. eandem etiam dictam effe putat antea *Baltiam* vel *Bafiliam*, (hoc vitiofum habet Pontanus c. l. p. 706.) cuius immenfam magnitudinem praedicent ex veterum auctoritate Plin. 4, 17. f. 13. fed fi *Scandinaviam* Plin. c. l. diverfo fenfu dixit effe incompertae magnitudinis, porro illam a Scytharum litore tridui navigatione removet, (Diod. Sicul. 5, 23. in. etiam in Scythia ponit, et fuccinum eiici in eam dicit, quam Timaei Bannomannam f. Raunoniam alii putant apud Plin. 4, 27. f. 13. ubi quidem vid. Harduinus) et inde ad primam Germaniae gentem, Ingaevones, procedit, dubium facit maxime, vel incertum, uti quidem de Cluverii fententia iudicat Weffeling ad Diod. Sic. c. l. Idem porro, quia in noftro tuetur *Codanonia*, hanc diverfam ftatuit a *Scandinavia*, illam nempe effe *Sialandiam*. Vid. 1, 26. pag. 185. Maxime autem, utpote in re obfcura, differunt recentiores in notanda hac infula. Ita Cluver. Germ. ant. 3, 38. peninfulam effe compertum dicit fub nominibus *Biarmiae*, *Lappiae*, *Finnomarchiae*, *Botniae*, *Suediae*, et *Norvegiae*. Et fic Cellar. c. l. ea complectitur hodie Suediam, Norwegiam, Lapponiam, Finnmarchiam; a Wedel c. l. paffim *Suediam* et *Norwegiam*, quam veteres infulam putarint, quam ad Celticam Pytheae refert. In eoque confentire fere auctores recentiores vidi. Pontanus tamen in chorogr. Daniae defcr. p. 669. ad *Scaniam* (*Schonen*) tantum redigit, et, disfentiente quamvis Plinio, Baltiam olim dictam etiam credit. Idem tamen init. pag. 639. latiore fenfu etiam de Norvegia et Suedia cum adiacentibus dici adfirmat. Sed nimis longum eft omnia hic congerere et ab inftituto alienum. Equidem haec exiftimo.

Sevonem montem Plinius 4, 27. f. 13. inde a Scythia egreſſus ad litus ſeptemtrionalis Oceani Gades usque, immanem ad Cimbrorum promontorium ſinum efficere dicit, *Codanum.* Ponit quidem ibi, ubi clarior in illo tractu incipit fieri fama ab gente Ingaevonum, quae eſt prima Germaniae, et Solin. c. 23. f. 20. dicit: *mons Sevo — initium Germaniae facit. Ingaevones tenent, a quibus primis poſt Scythas nomen Germanicum conſurgit,* in quibus Plinium retulit. Inde videtur eſſe mons Germaniae, uti et Ferrarius in Lexico h. v. contra Ortelium exiſtimat. Neque tamen ſolum Ortelius, ſed et alia contra Cimbrorum promontorium ab altera parte ponunt, ubi, cum in mare excurrit, h. dicitur teſte Büſching *Langfield.* Docet autem Cimbrorum promontorium, quo in loco, ſi ſenſus ineſſe debet Plinii verbis, quaeri debeat mons *Sevo*, et recte quaeri inter *Norvegiam* et *Sueciam.* Adami Bremenſis deſcriptio cum eo bene convenit, quod docuit Pontanus c. l. pag. 690. Ille quidem ex prominentibus ſcopulis Baltici maris dicit incipere, et tandem in Rhipaeis montibus limitem facere. Nec impedit, quod *Ingaevones* memorat, quia ſic gentem tantum Germaniae reſpicit, non eorum ſedem in Germania utique, immo inde adparet ab obiecta etiam parte habitaſſe, et quia poſt in iis recenſet Cimbros et Teutonos, cum Mela optime conſentit, qui et in Scandanovia Teutonos ſuo aetate agnoſcit. Plinium non recte cepit Solinus, et hinc Sevonem in Germania ponit, quae ſuper ſinum Codanum non extenditur, vel, ſi extendatur, ut putat Pontanus c. l. p. 671. ad indigitandam Scandanoviam facit. Quam cum Plinius c. l. in ſinu Codano ponat, non poteſt ille mons in Scandanovia fuiſſe, nec hinc Scandanovia eſſe Suedia et Norwegia. Quare potius maior alia eſt inſula *Sialandia*, quae ibi eſt maxima. Et ſic diſerte Agathemer. 2, 4. dicit: μεγάλη Σκανδία, ἥ κεῖται ὑπὸ τὴν Κιμβρικὴν Χεῤῥόνησον, ut poſt in re nota de Sardinia Corſicae ſubiecta. In Suedia, Norwegia et ſequentibus contra Sarmaticas oras

funt Melae Hippopodes, Oaeones, Panoti, et ultra ponitur *Thule.* Ita feriem Melae inferre puto. Sic Pontanus c. l. p. 690. Ingaevones etiam ultra Suevicum mare f. Balticum extendit, et Scandinaviam tenuiffe adfirmat. Quod et fic dubium puto, Melae quidem tempore, fi de tota gente intelligatur, ut tamen Scandinaviam ipfam Norvegiam effe dare non poffim. *Selandiam* contra Plinii 4, 27. f. (13. f.) *Latrin* effe putat a Wedel c. l. p. 79. Contra Cluver. in G. A. 3, 37. p. 651. *Oefel;* nempe prout quilibet *Cylipenum finum* Plinii, in quo fuit, intelligit. Omnino autem Scandinaviam cum Cherf. Cimbrica ad Celticam Pytheae refert a Wedel c. l. paffim, vid. p. 19 fqq. idoneisque argumentis probavit. Ex quo fimul docet, quantum fidei huius et notioris illius Celticae ignorantia derogarit Pytheae narrationibus. Atque hinc forte Diod. Sicul. 5, 32. intelligi et diiudicari poteft, ubi dicit, effe Cimbros, qui Romam ceperint, quod alios Gallis tribuere vulgatum eft. Nempe Celticam Pytheae Cimbri occuparunt, unde nomen mutatum eft poftea. Ex ea autem Celtae vel fponte, vel depulfi aut a Cimbris, aut cataclyfmo illo, (bene de hoc a Wedel c. l. p. 102 fq.) aut conferta hominum progenie in terrae anguftiis, (vid. Quinctil. decl. 3, 13.) Galliam Celticam et hinc Italiam petierunt. Galli autem et Celtae iidem faepe funt. Immo latius, quam facit a Wedel, etiam ante Pytheam patuit Celtica, quia Herodotus 2, 33. Iftri fontes in Celtis ponit. Et ante Herodotum Celtas in expeditione relictos ad Hadriam confediffe narrat Scylax pag. 6. Hudf. Et hos fine dubio intelligit Strabo 7. p. 208. f. 301. qui ad Alexandrum M. legatos inde miferant, tefte Arriano de exped. Alex. M. 1, 4. qui Ionium finum dicit. Cf. quae de Scandinovia etiam disputavit Praetorius in orbe Gothico lib. 4. p. 33 fqq.

Teutoni) De iis ad 3, 3. extr. Conftat autem fibi, quod c. l. in Codano finu eos etiam pofuit. Multas et

diverſas nationes habitare refert Iornandes de reb. Get. cap. 3. quarum 7 tantum nomina memorentur a Ptolemaeo, etſi nunc (2, 11.) ſex tantum inveniantur, nempe *Chaedinos*, *Phavonas*, *Phiraeſos*, *Gutas*, *Danciones* et *Levonos*. Plures recenſet Iornandes ipſe, ex quibus *Finni*, *Finnaithae*, *Suethidi* — regionem et ſitum innuunt.

alias) Uſitatius eſt dativum adponere.

§. 8. *Sarmatis*) Ultra Viſtulam in mari etiam Baltico. Cf. 3, 4. Quia tractus hic, cui *adverſa* i. e. e regione poſita fuit Sarmatia, non inſularis, certe hodie eſt, ſed continens terra; Sarmatia pro hodierna rerum facie non in mare ſeptemtrionale veteribus, nobis Oſt-See dictum, prominet, ſed inſtar cunei ad oram Pruſſicam terminata eſt. Mela igitur primus Sarmatiam Europaeam accurate deſcripſit, ut digito in tabula monſtrare poſſis. Sic Viſtulae primus meminit. Forte ex bello Marcomannico. Vid. Gatterer in commentatt. — Goetting. Vol. 12. p. 194.

Oaeonas) De ſcripturae varietate dictum eſt in not. crit. p. 192 ſqq. Plinius 4, 27. ſ. 13. hoc nomine facit inſulas, in quibus ovis avium et avenis incolae vivant. Cum Plinio facit Solinus c. 22. ſ. 19. aves marinas tantum vocat, quas paluſtres Noſter. Uterque vero aliquantum in ſitu in his et ſequentibus notando recedit, et verſus ſeptemtrionalem Oceanum ponit. Tum inde ad ſinum Codanum, in quo Scandinavia, et Viſtulam procedit Plinius. At in ipſa Scandinavia, ſeu, ut vocat, Scanzia, homines memorat Iornandes de reb. Get. c. 3. qui carnibus ferarum, atque ovis avium vivant, etſi pro *ovis avium* Codd. etiam legant *ovium aviumque*. Nempe Scandinavia ad ſinum Codanum et mare ſeptemtrionale utroque latere iacebat. TZSCHVCKE. Receſſiſſe videtur hoc loco a Caeſare auctor noſter, et ſecutus eſſe Pythiam

Maſſilienſem, aut alium, cum Oaeonas in extremo ſeptemtrione collocat. Caeſar enim [de B. G. 4, 10.] illos in inſulis Rheni deſcribit, cum ait, illic eſſe, qui *piſcibus atque ovis avium vivere exiſtimantur.* Non poteſt hoc de aliis inſulis, quam Batavicis et Friſicis intelligi, quarum non paucas ovis tantum et piſcibus, aut pane, aut pulte ex avenis victitaſſe valde mihi ſit veriſimile. Eius rei veſtigium ſupereſt etiamnum in Eyerlandia, Flia aliisque Weſt-Friſiae inſulis, ubi tanta ovorum copia in litoribus arenoſis ubique invenitur, ut ea vel magnae hominum multitudini ad victum ſufficiant. — VOSSIVS. Quod de Eyerlandia ſcribit Voſſius, negat Cluver. in Germ. ant. p. 134. Voſſii etiam explicationem reiicit Rudbeck. in Atlantica P. 3. c. 10. §. 2. p. 201. et has inſulas ad orientale Sueoniae latus ſitas eſſe putat. Ita vir doctus in bibl. philologica P. 3. p. 304. (Goetting. 1775.) male cenſet etiam a Voſſio in Friſia et vicinia poni, quippe quem tractum melius noſſet, quam Islandiam, et quaerit in terris ſeptemtrionalibus et inſulis, quarum oras frequentent aves plurimae marinae. Schloezer in hiſt. ſeptemtrionali p. 115. conlocat in extrema parte boreali, ubi inſula quaedam adhuc nomen *Fugloë* i. e. inſula avium habeat. Sed cum ille terrarum tractus veteribus parum certo fuerit cognitus, et fando tantum auditus, incerta etiam poterant et vaga de eius ſitu commemorari. Ita de nomine etiam disputatur, uti iam dictum in not. crit. c. l. dubitatque adeo Salmaſ. ad Solin. c. 22. ſ. 19. p. m. 153. an ab ὠὸν nomen derivandum ſit, nec potius ab avenis duci potuiſſet, quibus etiam veſcebantur.

Hippopodes) Quales ſint, ipſe explicat, uti Plin. 4, 27. ſ. 13. De iis Solin. 22. ſ. 19. *inſulae, quarum Hippopodes indigenae, humana usque ad veſtigium forma in equinos pedes deſinunt.* Uterque in inſulis verſus mare ſeptemtrionale, ut ſuperiores et ſequentes, ponit. Habet etiam Hippopodes Dionyſ. v. 310. ad Boryſthe-

nem cum Neuris, Gelonis. Proprium nomen agnovit etiam Priſcian. v. 301. at Avienus v. 446. ad Gelônos refert proximos vertitque *celeres*, (quos *volucres* vocat Lucan. 3, 283.) uti Paraphraſtes ad Neuros, i. e. ταχεῖς, ἢ ἰσχυροὺς πόδας ἔχοντες. Nomen tamen proprium ibi probat Schrader. ad Avien. c. l.

Panoti) De verbo et ſynonymis in not. crit. pag. 196 ſqq. Omnes in eo conveniunt, aures iis tam patulas fuiſſe, ut interdiu pro veſtimento, noctu pro ſtragula, aeſtus denique tempore pro umbraculo ipſis ſufficerent. Mirum, quod non etiam auribus eos volare prodiderint. Porro, ut ſolent miracula migrare, ita quoque et haec Midae progenies ex India in ſeptemtrionem translata eſt a Graeculis. Qui enim primi auritae huius gentis mentionem fecere, alii in India eam collocarunt, et ſane illinc origo huius fabellae eſt arceſſenda. Conſtat enim apud omnes, quam pandae et promiſſae ſint Malabarrorum aures. Ornatui aliquid deeſſe exiſtimant, niſi utrimque humeros non contingant modo, verum etiam late flagellent. VOSSIVS. Ubi Plinius ponat, ante dictum eſt. Iſidor. 11, 3. in Scythia, in India Strabo 15. p. 489. ſ. 711. in California tales eſſe refert Harduinus ad Plin. 4, 17. ſ. 13. in Malabaria quaerit Schloetzer, apud Tataros Calmukkos Kappius. Vadianus ad h. l. eorum tractum memoria ſaltem, ſi non praeſentia rerum vernaculo *Bilappenland* vocatum putat, congelato mari proximum. Occaſionem fabulae dediſſe putat Dithmarus ad Taciti German. cap. 46. quod frigoris cauſa homines ſeptemtrionales pellibus ferarum ita ſe totos involverint, ut vix vultus conſpiceretur.

§. 9. *Thule)* Gr. Θούλη. Paſſim tamen etiam reperitur in libris *Thyle*, uti habet Cod. Rom. Virgilii Georg. 1, 30. teſte Pierio et libri apud Solinum, Martianum et Plinium notante Salmaſio ad Solin. c. 22.

f. 19. p. m. 175. Ita nempe fit etiam in aliis, ut *Thyrii*, *Lathyrus* — et contra *Boruſthenes*. *Thyle* etiam habent Iornandes de reb. Get. c. 1. Iſidor. Orig. 14, 6. Geogr. Ravenn. 5, 31. extr. *Tilae* Aethicus in Coſmogr. p. 730. (ad calcem ed. Gronov.) *Tyle* adſcriptum in margine Cod. Lipſ. ubi alia, quam *tilos*, ſimul dicitur et in Indiae Oceano ſita. Quas quidem formas reiicit Cluverius in Germania ant. 3, 39. p. 662. quippe barbaro ſaeculo invectas, et unice probat *Thule*. Derivat inde Stephanus *Thulaeus*, et forte *Thulites*, quod et notante ibi Berkelio legitur in Procopio de B. Gothico 2, 15. Varie derivant nomen: a *Thule*, qui toti Aegypto aliisque terris ad Oceanum praefuerit, Suidas h. v. cum quo, notante Kuſtero, conſentiunt Chronicon Alexandr. Malalas et Cedrenus; a *ſole* Iſidor. c. l. Bochartus in Chanaan 1, 40. ex Phoenicum lingua, ut ſit quaſi umbrarum, tenebrarum inſula, quod a tenebris veteres ſeptemtrionem deſignent. Bocharto adſtipulatur Schoening (Allg. Welt-Geſch. T. 13. p. 19.) quatenus ſolis Phoenicibus innotuerat. Alia dabit Bochartus c. l. plura Torfaeus in hiſtor. Norw. P. 1. lib. 1. c. 5. p. 12. Carlſtroem de Thule p. 20 ſqq. Praetorius de orbe Gothico lib. 3. cap. 4. §. 3. pag. 33. qui Gothicam vocem putat a *Tuole*, quae longam diſtantiam ſignificet, neque inſulam aliquam fuiſſe proprio nomine ita dictam. Ita etiam d'Anville ſur la navigation de Pytheas p. 439. (Memoires — de Paris Tom. 37.) nomen non proprium, ſed adpellativum fuiſſe cenſet de regione ſeptemtrionali ultra Britanniam. Sic Bayerus in opusculis (Klotz.) p. 246. non de una eademque inſula hoc nomen uſurpatum eſſe putat. Phoenicibus autem innotuiſſe, iam docet Bochartus c. l. ex antiquiſſimo ſcriptore Antonio Diogene, qui libros 24 incredibilium de Thule inſula ſcripſerat, atque argumentum duxerat ex Dercyllidis tabulis, Tyri, Alexandri iuſſu, effoſſis, uti refert Photius Cod. 166. pag. 364. Verſatus autem erat Dercyllides in ea inſula; a Phoenicibus eius cognitionem ad Graecos

veniſſe, qui vero quamvis omnino inſulam in ultimo ſeptemtrione ita ſaepe vocarint, et hinc in ſitu valde discrepent. Sequuntur autem fere antiquiores Graeci et Romani auctoritatem Pytheae Maſſilienſis, qui eam ſe adiiſſe et cognoviſſe ſcripto prodiderat, ſed homo mendaciſſimus iudicatur et acriter impugnatur a Strabone 1. p. 43. ſ. 63. Plura dabunt de eo eiusque itinere hiſtoire literaire de France P. 1. p. 71 ſqq. Bougainville in memoires — de Paris Tom. 19. p. 146 ſqq. d'Anville ibidem Tom. 37. p. 436 ſqq. Murray in novis commentar. ſociet. Goetting. T. 6. P. 2. pag. 59 — 63. 82 — 86. Fourmier in Hydrographie p. 222 ſqq. et alii, quos laudant, uti etiam Wagner ad Guthrie allg. Welt-Geſch. T. 16. P. 1. pag. 4. Tradiderat autem, Thulen 6 dierum navigatione in ſeptemtrionem a Britannia diſtare et congelato mari vicinam eſſe. Cf. Strabo lib. 1. c. l. Plin. 2, 77. Et ſic alii varie verſus ſeptemtrionem ponunt, et ultimam faciunt inſularum, uti Virgil. Georg. 1, 30. Plin. 4, 30. Solin. 25. ſ. 22. Martianus lib. 6. p. m. 215. Per infinitum a ceteris ſeparatam medio Oceano et paucis notam dicit Oroſ. 1, 2. p. 28. (Haverc.) unde ſua hauſit Aethicus c. l. Maxime enim omnium verſus ſeptemtrionem ſitam credebant. Cf. Strabo 4. pag. 139. ſ. 201. Nihil magis boreale eſſe, eamque 63 gradibus ab aequatore diſtare Agathemer. 1, 8. unius diei navigatione a mari concreto ſ. Cronio Plin. 4, 30. ſ. 16. Solin. 25. ſ. 22. Martian. c. l. ſcribunt. De mari autem illo vid. Plin. 4, 27. ſ. 13. unde adparet, glacialem eſſe Oceanum, et quae notavit Dithmar ad Taciti Germ. cap. 45. in. Inter ſeptemtrionalem et occidentalem plagam ultra Britanniam ſitam refert Iſidor. c. l. ut Servius ad Virgil. c. l. At in ultimo plagae occidentalis termino Iornandes de reb. Get. cap. 1. qui in parte ſeptemtrionali eius Oceani Scandiam ponit, et ſic hanc magis borealem facit. Qui a Britannia ſitum indicant, non minus variant. Ab oriente eius ponit

Geogr. Raven. 5, 31. ultra Britanniam, iuxta Orcadas et Hiberniam Servius ad Virgil. Georg. c. l. Et ſic Tacitus in Agricola cap. 10. refert inde ab Orcadibus, vel in vicinia diſpectam eſſe Thulen. Ultra Britanniam paullumque ſupra Orcades ad gradum 63 ponit etiam Ptolemaeus 2, 3. Et ſic alii plus minusque ultra Britanniam locant. Vid. Dionyſ. v. 580. et quos ad Rutilii itiner. 1, 499. producit Wernsdorf. Cauſa haec eſſe videtur, quod etiam Britanniae veteres diem paene continuum tribuebant, de quo Iuvenal. 2, 161. Tacitus in Agricola c. 12. Hinc Eumenius in panegyrico in Conſtantin. Aug. cap. 7. de expeditione Britannica: *Proſpexit Oceanum, ut, fruiturus exinde luce perpetua, iam videret illic diem paene continuum*, et cap. 9. de Britannia: in qua *longiſſimae dies et nullae ſine aliqua luce noctes — ut ſol ipſe, qui nobis videtur occidere, ibi adpareat praeterire.* Sic Plinius 2, 77. ſ. 75. in Britannia aeſtate lucidas noctes eſſe adfirmat. Hinc Syneſius epiſt. 148. ἥτις ποτέ ἐστιν ἡ Θούλη, διδοῦσα τ. διαβᾶσιν αὐτὴν ἀνεύθυνα καὶ ἀνέλεγκτα (in marg. emendatur ἀνέγκλητα) ψεύδεσθαι. A Britannia etiam, ſi gradum ſpectes 63, vix bidui curſu removet et ſupra Orcadas ponit Ptolemaeus 2, 3. Contra aliquantum a Britannia diſtare verſus ſeptemtrionem adfirmat Procop. de B. Goth. 2, 15. in quam ex Dania egreſſi Eruli adpulſi ſint. Facit Britannia etiam duplo maiorem, deſertam fere, ſed qua colatur, gentes continere 15, quae totidem regibus pareant. Habes propoſitas de ſitu Thules varias veterum opiniones, in quibus, quem Pomponiana locum ſibi vindicet, dubia quaeſtio videtur ex obpoſitis Belgis, ſi vulgatam lectionem ſequaris. Ita nimirum Rheno obiecta iaceat, ubi ponit Belgas 3, 2, 37. nec, quae de ſolis ortu et occaſu narrat, conciliari cum illo ſitu poſſunt. Quae vero ſi reſpicias, a Sarmatarum inſulis reſiliit ad ſeptemtrionem, unde ad Talgen progreſſus eſt. (Vid. extrema nota.) Non minor eſſe poteſt

ex veterum notatis recentiorum disſenſus. Alii enim
putant h. eſſe *Schetlandiam*, quippe quae nautis etiam
Thilenſell vocetur, uti in primis Cambdenus in Britan-
nia p. 850. (ed. Lond. 1607. f.) cui adſentiuntur Cel-
larius, qui et *Fero* intelligi poſſe addit in Geogr. ant.
:, 4, 87. Buchner ad Taciti Agricolam c. 10. Büſchin-
gius, et ſic Ptolemaei Thulen intelligit Bochartus c. l.
ut etſi diſtantia a Britannia, quam ponit Ptolemaeus,
t alii indicant, non repugnat, adverſatur tamen, quod
le diuturnitate lucis diurnae additur, niſi vis narratio-
nes miſcuiſſe, quod facile credi poteſt. Idem magis
tiam valet de Scotiae parte boreali, ubi contendit
uaerendam eſſe in prolixa diſſert. de Thule Sibbald in
Cambdeni ed. Anglica curante Gibſonio vulgata Lon-
on 1695. fol. pag. 1089 ſqq. *Irlandiam* memorat de
Kerguelen Tremarec Reiſe p. 53. (ex verſ. Germ. 1772.)
Ebudes inſulas vel Orcades refert Voſſius. Vid. eius diſſ.
e Thule in Bredow Unterſuchungen über einzelne
Gegenſtände der alten Geſchichte p. 122 ſqq. *Balthiam*,
uae et antiquitus dicta eſt *Baſilia*, quaſi regio βασιλέων
i. e. regulorum ſ. Erulorum, quos ex Dania adiiſſe
arrat Procop. c. l. intelligit Praetorius in orbe Gothico
ib. 3. cap. 4. pag. 37. Tum eſt ex eius explicatione
ractus terrae, qui complectitur Meklenburgum, Ru-
iam, Pomeraniam, Caſſubiam, et ultra Pruſſiam, Sa-
nogetiam, Curoniam et Livoniam usque. Ad hanc
accommodari poſſe putat diſtantiam, quam memorat
Pytheas. At premitur haec opinio eadem difficultate,
uam ne adtigit quidem, multo minus removit, cum
amen teſte Plinio 2, 77. ſ. 75. Pytheae auctoritate ve-
erum illa narratio nitatur. Suconiam ſuam ex more
ictat Rudbeckius in Atlantica paſſim. Scandinaviam
lii aut Norwegiam intelligunt, quod etiamnunc ibi
ractus terrae adpelletur *Thiele* ſ. *Thielemark*, et incolae
riſci *Thilir* nominati fuerint. Ita Ortelius in theſauro
. v. Schoening von nördlichen Ländern in Neue Allg.

Welt-Geſchichte T. 13. p. 14 ſqq. Murray c. l. p. 59. Wedel Abhandlung über die ältere Scandinaviſche Geſchichte pag. 32 ſq. Schlözers allgem. Nordiſche Geſch. pag. 14. 16. Atque hanc eſſe Procopii Thulen iudicat Bochartus c. l. Quam ſententiam acriter et prolixe impugnavit Cluverius in Germ. ant. 3, 39. p. 656 ſqq. Ipſe putat eſſe h. *Islandiam*, uti alii multi, veluti Harduinus ad Plin. 4, 30. ſ. 16. Dalechamp. ad Plin. 2, 77. ſ. 65. Bougainville c. l. p. 152. Hill ad Dionyſ. v. 581. Penzel ad Strabonem Vol. 1. p. 323. Pontanus in chorogr. Daniae deſcr. pag. 74. Iſaacus Thilo, Boruſſus, in ſingulari diſſert. Lipſ. a. 1660. et alii, quibus nuper gravibus cauſis motus acceſſit Mannert in Geographie — T. 1. p. 78 ſqq. Omnino, quae a variis variae prolatae ſunt opiniones, praeter ſuperiores dabit etiam Schwediſche Bibl. P. 1. §. 12. p. 22 — 29. Qui Pytheae narrationem et indicia reſpicit, inter Islandiam et Norwegiam fluctuari poteſt. Utraque enim, ſi a Britannia ſeptemtrionem vel occaſum, vel orientem verſus petas 6 dierum navigatione facta aditur. Porro ad utramque convenit, quod refert apud Strabon. 2. p. 71. ſ. 104. Pytheas, circa Thulen neque terram eſſe, neque mare neque aera, ſed aliquid ex iis concretum πλεύμονι θαλαττίῳ ſimile, in quo terra et mare in ſublimi pendeat et tamquam vinculo aliquo connectatur. Etſi enim illam vocem varie intelligunt, de nebulis glacialibus aqua in pollinis modum congelata, aerio fumo, aliisque frigoris effectis, vel etiam de zoophyto ſpongioſo Meduſa, noſtris Meer-Lungen, de quibus vid. Schoening et Wedel cc. ll. non aliena tamen ſunt ab utraque terra. Idem valet de mari Cronio, diei iter remoto, quod latius dictum eſt, et de circulo polari. Vid. Mannert et Penzel cc. ll. quem et cf. p. 414. Quae de die et nocte continua memorantur, etſi minus vere retulit, error tamen ille Straboni potius, quam ipſi Pytheae tribui debet, ut ex Gemino diſcitur. Vid. deinceps. De Norwegia qui

dem favet nomen hodiernum ſupra memoratum, quod ab antiquis propagatum et exceptum videatur. At idem transferri etiam poſſit ad Islandiam, ſi, quod Pontanus c. l. p. 746. notat, exſtantes ſcopuli circa Daniae Norwegiae oras omnino *Thuyle* adpellantur. Quod obiiciunt, Islandiam hominibus vacuam et deſertam fuiſſe, nec ante annum Chriſti 874. ulli cognitam, infregit hanc dubitationem contra Ionae Arngrimi ſimiles disputationes Pontanus pag. 753. Incultam etiam ad tempus illud concedit Harduinus ad Plin. 4, 30. ſ. 16. incognitam fuiſſe negat. Quod Martin in hiſt. des Gaules T. 1. p. 159. not. c. Gallos ſuos eo ducit, facit id quidem ſuo more et patriae cupido nimis ſtudio. Nec Pytheas ex propoſito, ſed temere potius et caſu ad eam adlapſus videtur, ubi talia ad disceptationem trahi non poſſunt, etſi incolas eum ibi deprehendiſſe ex Gemini iſagoge cap. 5. adparet, ubi ipſa Pytheae verba dantur. Aliam etiam ac Norwegiam intellexit Plinius, qui 4, 30. ſ. 16. a Scandia, ſ. Scandinavia, alibi Bergo, Nerigo diſtinguit, et a Nerigo, quam Norwegiam eſſe vix dubitari poteſt, (*Noreg* in annalibus Islandicis) in Thulen navigari adfirmat. In quo argumento evertendo, cuius pondus ſentiunt, mire ſe torquent Norwegiae fautores, vel ſimpliciter negant. Tum vero egregie ſuffragetur adiuvetque Mela, ſi pro *Belcarum* legas *Bergarum*, quorum litori obpoſita, niſi alia obſtent, de quibus ad fin. Aliud argumentum de Islandia repetit Mannertus p. 82. ex Pytheae reditu, qui, ſi Norwegiam tetigiſſet, vix mare inter ipſam et Britanniam interiectum cum ſummo periculo relegiſſet, ſed potius iuxta litora renavigaſſet, quae ad Gades usque porriguntur; tum vero Thulen inſulam putare minime potuiſſet; etſi Britanniam per fretum vectus facile adtingere poterat; neque diſerte inſulam vocaverat teſte Strabone 2. p. 78. ſ. 114. Negavit tamen etiam d'Anville c. l. pag. 441. Islandiam a Pythea cognitam fuiſſe, quem vide de Islandia pluribus

pag. 436 ſqq. Iam denique, enarratis potioribus de Thule eiusque ſitu opinionibus, quorum partibus adhaeſerit Mela, disquirendum eſt. Exorſus eſt curſum in deſcribendis Oceani inſulis a Gadibus usque et in Scythicis ad mare Eoum ſubſtitit. Quem ordinem ſi tenuit, neque declinare, niſi ſaltu temerario facto, potuit, ultra Sarmatas, quibus hactenus obiectas inſulas narravit, quaerenda eſt eius Thule. Ex qua ut maritimo curſu, quippe quem inſtituerat, pervenire poſſet ad Talgen, in Caſpio mari, ultra Codanum ſinum mari omnia repleta putavit, in eo tractu, ubi hodie eſt regnum Ruſſicum. Caſpium autem mare coniungit cum Oceano ſeptemtrionali 3, 5. et Bergas, qui iterum prodeunt, in Scythia et Aſiae confinio poſuit. Dextram igitur oram perſequitur, et, quae obiectae ſint inſulae, enarrat. Ita de Sarmatis antea, et nunc de Bergis cum ſupra notato eorum ſitu apte. Inde vero conficitur, inſulam hic aliquam prope Norwegiam noſtram quaerendam eſſe. Ita etiam fere de hoc Melae curſu disſeruiſſe Schloezerum (vid. Neue Allgem. Welt-Geſch. pag. 62.) lubens cognovi, etſi ab eo disſentio, quod ille Thulen Viſtulae oſtio propius admovet, quod Bergae vix patiuntur ultra Sarmatas remoti, et quae de continua die et nocte ſcribit, cum quo congruunt, ſi ſitum diiudices, quae 3, 5. narravit. De Thule pluribus docte Keralio in Memoires de litterature — de Paris T. 45. p. 37 ſqq. qui de Hetland intelligit ex Tacito maxime; Pytheas enim cognoverat tantum fando et aberravit. Recenſet etiam aliorum opiniones. Nuper de ea disquiſivit Voſſius in Bredow Unterſuchungen über — alte Geſchichte (1800.) P. 1. p. 122 ſqq. qui prope Britanniam quaerit.

Bergarum) De iis ad 3, 5. in. TZSCHVCKE. Quos ita nominet auctor, valde ambiguum eſt et obſcurum, etſi vox ipſa prope accedat ad Bercas in Norwegia, quorum meminit Plinius 4, 30. ſ. 16. I. GRONOVIVS *MS.* I.

longo) Longo enim ambitu exſtat, et, cum ad horizontem perventum eſt, transverſo eum curſu ſtringit, iuſto ſpatio, antequam mergatur. Ideo Dionyſius [vel Avien. in perieg. v. 765. ex eo] *vicinior axi occiduo inclinat*, i. e. in occaſum longe proſpiciens radios ſolis longo ambitu ſuſtinet, donec rurſum exiguo intervallo ab ortu meridiem verſus tendentem rurſus adſpiciat. Sol enim illis ortus in meridiem abire ſecundum latus videtur, propter magnitudinem declinationis. VADIANVS. Plura de huius loci lectione et ſenſu dedi in not. crit. p. 204 ſqq.

aeſtate lucidae) Sic Plinius 2, 77. ſ. 75. 4, 30. ſ. 16. Martianus 6. p. m. 194. et 215. Solin. 25. ſ. 22. ſolſtitio, cancri ſignum ſole transeunte; contra bruma nullum fere diem eſſe adfirmant. Cf. etiam Servius ad Virgil. Georg. 1, 30. At id demum propius ad polum accidit, et in Norwegiae tractu Wardhuſio maxime ſeptemtrionali per duos menſes et aliquot dies. Cleomedes de circulis lib. 1. p. 138. (Baſil.) menſtruum ibi diem eſſe dicit, quando ſol eſt in cancro. Procopius de B. Goth. 2, 15. dies ibi eſſe dicit continuos 40, totidemque circa brumam noctes, diemque redeuntis ſolis feſtum eſſe addit. Nempe prout poſuerunt Thulen, in his etiam variarunt. Neque tamen Plinius aliique, qui Pytheae auctoritatem praeferunt, recte eum ceperunt, aut reddiderunt, uti adparet ex Gemini iſagoge cap. 5. ubi eius verba ipſa adferuntur. Retulit autem, barbaros ipſi locum monſtraſſe, ubi ſol occidat; noctes ibi fuiſſe perbreves duarum, poſt 3 horarum, et ſolem non multo poſt occaſum rediiſſe. Sed et ſenis utrumque menſibus fieri ex aliorum opinione adiectum eſſe, innuit Plinius 4, 30. ſ. 16. Totam illam narrationem de continua die et nocte fabuloſam, aut certe auctam eſſe contendit Euſtath. ad Dionyſ. v. 581. Ita vero in Scandinavia circa ſolſtitium aeſtivum per aliquot dies

etiam noctu clariſſimam lucem cerni, diesque ibi multo maiores haberi, quam alibi, contra circa brumale ſolſtitium, refert Iornandes de geſtis Langobardorum 1, 5. et Tacitus in Germ. cap. 45. in. trans Suionas ad mare pigrum edurare ſcribit extremum cadentis iam ſolis fulgorem in ortus adeo clarum, ut ſidera hebetet. TZSCHVCKE. Iuxta opiniones veterum non tantum obſcurae erant noctes eorum, qui in extremo degerent ſeptemtrione, verum etiam dies. Notum eſt, quemadmodum Homerus [Odyſſ. 11, 14 ſqq.] regionem deſcribat, tectam nebulis et perpetuis damnatam tenebris. Nec tamen negabant, ſemeſtrem apud illos eſſe diem, ſed ut eſt apud Geminum, [c. l.] adeo profundas nebulas locis iſtis incumbere exiſtimabant, ut eas ſolis radii, oblique tantum incidentes, penetrare non poſſent. Verum nebulae iſtae merae ſunt fabellae. Experientia comperi, et docet ipſa ratio, in ſeptemtrione minus eſſe tenebrarum, atque ſit in calidis et temperatis regionibus. Si quis ſub polo vivere poſſet, is in perpetua luce verſaretur. Nunquam iſtic ſol ſupra 23 gr. et min. 31. infra horizontem deſcendit. Verum et hinc multum auferendum, nimirum quatuor aut quinque minimum gradus, propter refractiones circa polum maximas, quod experientia conſtat. Hinc apparet, mera eſſe ſomnia, quae de ſemeſtri nocte dicuntur, cum ſub polo nulla ſit nox, ſed aurora et dies perpetuus. At vero Indis et Aethiopibus, qui ſolem pedibus ſubiectum habent, illis utique obſcurae ſunt noctes et nulla propemodum crepuſcula, unde colligitur, hos in maioribus tenebris vivere, atque boreales populos, qui perpetua propemodum luce fruuntur. VOSSIVS.

ſolſtitium) Ita veteres ſimpliciter, cum poſteriores adiiciant aeſtivum. Contra illi obponunt brumam, hi ſolſtitium brumale. Vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 25. ſ. 22. p. m. 175. et Gronov. ad Gellium 2, 22.

Illud accidit, quando ſol eſt in ſigno cancri, hoc, quando tranſit capricornum, uti notum.

§. 10. *Talge)* Ptolemaeus 6, 9. Χαλκά, ubi Cod. Palatin. addit: καλουμένη Τάλκα. In Plinio 6, 19. ſ. 17. ex ſitu putatur eſſe *Tazata.* Si ſitum a Ptolemaeo indicatum ſpectes, prope orientem Caſpii maris iacebat. Plures inſulas, quarum tamen nomina non eduntur, cognoverat Strabo 11. p. 350. ſ. 509. auriferamque terram eas etiam habere ex fama addit.

fruge) Diſtinguit recte et ex uſu. Illud de agrorum, hoc de arborum proventu, etſi promiſcue utrumque, ſeparatim etiam poſitum dicitur. Cf. Broukhuſ. ad Tibull. 1, 1, 35. Heinſ. ad Ovid. Nuc. v. 19. et in primis Oudendorp. ad Iul. Caeſ. de B. G. 1, 28. Ita vero Cicero de off. 3, 2. in. *tota philoſophia frugifera et fructuoſa.*

diximus) Cf. 1, 2, 5. et 3, 5. extr.

CAP. VII.

OCEANUS EOUS ET INDIA.

§. 1. *Ab his)* Nempe oris Scythicis, quas proxime antea notaverat, et ultra Caſpium ſinum ponit, uti docet plane cap. 5. f. Et ſic mare apertum eſſe credidit, ex quo ad orientem curſus flecti poſſet. Hoc voluit I. Gronovius, cuius nota haec eſt: „Non aliter, quaſi ſupponeret, ſi non alios populos, certe illos, qui prope ſeptemtrionem habitant, potuiſſe illic pernavigare, adeo ut, quum venerint ad clima Caſpii maris, tunc, quia antehac tenuerant curſum verſus ſeptemtrionem, inflecterent verſus orientem, quod ſuſtinet facere auctor ex relatione de Indis per illa ſc. maria in Ger-

maniam delatis in fine cap. 5." IAC. GRONOVIUS *MS.* Nempe Mela connexum putabat Caſpium mare cum Oceano Scythico, (vid. 1, 2, 1.) ut Plin. 6, 15. ſ. 13. et alii, de quo ſuo loco, atque inde quia mare Scythicum pertinebat ad Eoum, illuc curſus ad orientem, quem mari facit Noſter, patebat. Ceterum Melam expreſſerunt Plinius 6, 20. ſ. 17. et Solinus cap. 50. ſ. 53. Ille: *A Caſpio mari Scythicoque Oceano* (quibus verbis clara lux adfunditur) *in Eoum curſus inflectitur, ad orientem converſa litorum fronte.* Hic: *Qua ab Scythico Oceano et mari Caſpio in Oceanum Eoum curſus inflectitur.* — Supra autem 3, 1, 9. terram toto latere a Celtico promontorio ad Scythicum usque converti ad ſeptemtriones dicebat. Quod ſi cum hoc loco comparas, in Scythico promontorio adſurgit, vel excedit longiſſime ille tractus, atque inde demum flexus incipit, qui declinat iterum ſenſim, dum ad orientem ſpectet terra, quem terminum Taurus facit promontorio inde ſe adtollens, ut rurſus ipſe tradit 1, 15, 2. Promontorium illud infra vocat *Tamum*, ſi lectio ſana eſt, alii *Imaum.* Sic vero deſcribit tractum inde a Scythico promontorio, qui adiacet mari Eoo, uti prolixius etiam expoſitum eſt in notis crit. p. 210 ſq. Ceterum orientale Aſiae latus, ubi mari Eoo adluitur, populosque eius primus accuratius Noſter deſcripſit.

invia) Ex nivibus cauſam adferunt Plin. et Solinus ll. cc. quam de Scythia Noſter ſupra cap. 5. in. poſuerat.

Androphagi) Qui nempe ſunt, quos Gellius 9, 4. dicit in libris antiquis, ſed mendaciorum plenis, dici corporibus hominum veſci ſolitos. IAC. GRONOVIUS *MS.* Recte huc pertinet Gellii locus iſte, quippe in Scythis penitiſſimis ſub ipſisque ſeptemtrionibus eos homines librorum coemtorum veterum fide comme-

morat. Defcribit ex Chrefto et in Aethiopia prope Ichthyophagos ponit Io. Lydus de menfibus in Iulio cap. 3. Plin. 6, 20. f. 17. *Anthropophagi*, inquit, *Scythae infident, humanis corporibus vefcentes*. Cf. Solinus cap. 50. Martian. lib. 6. p. 223. ed. Grotii et Palaephatus c. 4. Dionyf. v. 1088. νοτίους Σκύθας habet ad Indum fl. Ceterum fic multi in America populi inculti et barbari. Vide Ifelin Gefch. der Menfchheit T. 1. pag. 222. ed. 5. et quos laudat.

Sacae) Gr. Σάκαι. Scythas ita omnino dictos fuiffe monet Stephanus h. v. et a Perfis Herod. 7, 64. ex quo alii repetierunt. Vid. Plin. 6, 19. f. 17. et ibi Harduinus quos laudat. Sic gentem Scythicam Afiae vocat Arrian. de exp. Alex. 3, 8, 5. Cf. Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 38. Sedium ordinem tenet, inter Bactrios et Indos ponit. Strabo 11. pag. 352. f. 511. Daas inde a Cafpio mari habitaffe dicit, ulterius ad orientem Maffagetas et Sacas, omnes Scythas. Poftea de eorum excurfionibus in alias regiones plura fubiungit. Ad Iaxartem fl. ponit Dionyf. v. 750. De eorum fedibus et terra peculiari defcriptione expofuit Ptolemaeus 6, 13. ubi etiam in vicinia reperiuntur Maffagetae; Dahae apud Plin. 6, 19. f. 17. Hyrcanis finitimos facit Xenoph. in Cyropaed. 5, 2, 25. Bactrianis Ammian. 23, 6. uterque non fatis accurate ex aliorum indiciis, fi quid de vago populo conftitui poteft. Cum Perfis coniungit Mamertinus in Panegyr. in Genethl. Maximiani cap. 17. quamvis ulterius verfus orientem et feptemtrionem habitaffe ex Noftro et fuperioribus intelligitur. D'Anville in antiquité geographique de l'Inde pag. 202. putat reperiri hodie nomen Sacarum in *Sakita*, qui tractus conterminus eft iis, qui vocantur *Vash* et *Gil* ad *Oxum* f. *Gihon* verfus feptemtrionem, ubi antiqua Sogdiana, idque intelligi dicit ex Geographia Arabica *Edrifii*, adfentiente tabula illi adiuncta. Cf. idem in Memoires — de Paris

Tom. 32. p. 575. In his vero d'Anville ſequitur Ptolemaeum, qui, cum deinceps ſubiiciat Scythiam extra Imaum, aliquatenus tamen discrepat a Noſtro, cui inter Sacas et Taurum mons interiacet Tabis, qui cum mari immineat, licet falſo praedicetur, ad ſeptemtrionem tamen ſpectare debet. Colligi autem haec ex Mela poſſunt. Deſerta Scythiae ſunt, per quae ex Sogdianorum regionibus in Scythicum mare exeunt Iaxartes et Oxus. (3, 5, 6.) Oxus autem cum auctoribus aliis ex Caucaſo, Macedonum more et ſermone, fluat, Scytharum et ibi ſunt deſerta. Ultra eum ſunt Sacae, interiectisque vaſtis locis Tabis ſequitur, qui Plinio 6, 20. ſ. 17. eſt tantum *iugum mari incubans.* Ex quo vero videatur eſſe hodie *Tenkier* in Tataria *libera*, in qua etiam ante illum montem ex Melae mente Sacae quaerendi h. videntur. Forte ad Tabin pertinet Comedorum montana regio apud Ptolem. 6, 13. ad quam adſcenditur a Sogdiana, quamvis ante Sacas poſitam video, et intervallum illud tolli. Sed ſic Ptolemaeus ſecus ac Noſter omnia hic nimis coartat et adducit, niſi quis ad *vaſta loca* Noſtri Scythiam Ptolemaei extra Imaum pertinere malit. Comedorum igitur montes hodie *Tibeticos* et *Caſchcaricas* partes Tauri putat Tieffenthaler Beſchreibung von Hindoſtan T. 1. (ed. Bernoulli) p. 10. Reges Sacarum et regiam Roxanacen commemorat Nicolaus Damaſc. pag. 30. ed. Orellii.

ſcatet) Reprehendit Verderius h. v. de quo cf. ad 1, 9, 3. p. 269.

vaſta —) *Kobi* deſertum, Sinis *Chamo*, Chinam verſus ſeptemtrionem cingens, et Tabin *Corea* pene inſulam putat Heeren de Romanorum notitia Indiae P. 1. p. 95. in commentat. — Goetting. Vol. 11.

Tabin) Uti iam dictum eſt, Plinius vocat *iugum mari incubans.* Quibus verbis male acceptis Solin.

cap. 15. f. 20. mare putavit esse Tabin. Omnes enim libri, adfirmante Salmasio, legunt: *usque ad mare, quod Tabin vocant.* VOSSIVS haec: Disputant inter se eruditi, utrum hic mons idem sit, atque promuntorium extremum Tauri, quod post *Tamum* vocat. Verum ipse Mela hanc litem dirimit, cum ait, longe ab hoc monte Taurum adtolli et inter Tabin montem et extremum Tauri promuntorium sitos esse Seras. Serum itaque limes a septemtrione Tabis mons, a meridie vero Imaus Tauri promuntorium. Deinde Vossius insigniter hallucinari contendit Salmasium, [vid. exerc. Plin. p. m. 700.] qui operose ostendere conetur, Tabin situm fuisse ad septemtrionalem Oceanum, non vero ad Eoum seu Sericum. Quod mihi contra Vossium videtur. Decepit Vossium *Colis*, quod promontorium supra recepit, et ad angulum Asiae extremum versus orientem ponit. Mela enim hanc facit progressionem notatis terminis: a Scythico promontorio ad mare, ubi Taurus adtollitur (vid. infra) in promontorio Tamo. Inde ab oriente procedit ad Colida demum, unde vergere incipit India ad meridiem. Hoc satis clare post verba Melae evincunt. Quodsi vero a Tamo Tauri parte Eous Oceanus demum incipit, Tabis, a quo ad Tamum Seres interiacent, non potest Eoum mare spectare, sed praecedens Scythicum, et Tabis, ut nomine, ita situ differt a Tamo. Veteres enim crediderunt, Scythicum Oceanum, conversa ad orientem fronte, continuari cum Eoo, atque inde excipi meridionalem, ut recte adfirmat Salmasius vel ipso Mela teste. Haec debet esse Melae sententia, utrum vera, nec ne, de hoc nunc non quaeritur, sed et ipsa facile, adhibitis nostris tabulis, decernitur.

Seres) A *Ser*, qui nominativus reperitur in Sidon. Apoll. 5, 43. *Ser vellera fert.* Falso enim in Lucano 1, 19. *Seres* singularem esse putaverunt Servius et Valerius Probus, ut docet ibi Oudendorp. Σῆρας in vetere

orbis defcriptione (a Gothofredo ed.) in. ubi et de eorum inftitutis et moribus. Alias Gr. Σῆρες vocantur. Stephanus h. v. vocat γένος Ἰνδικὸν, et Orofius 3, 23. pag. 202. ed. Haverc. inter duos amnes Hydafpem et Indum conftitutos tradit. Strabo 15. p. 483. f. 702. disfentire minime videtur, qui, dum ultra Hypanin regionem optimam effe praedicat, Serum ibi mentionem iniicit. *Hypanin* enim Strabo hic et ante p. 480. f. 697. vocat, ut alii, quos adfert Popma ad Curtium 9, 1. f. qui aliis dicitur *Hypafis*, ut Plinio 6, 22. f. 20. Curtio c. l. vel *Hyphafis*, ut Arriano de exp. Alex. 6, 14. et Indic. c. 4. vel Βίβασις Ptolem. 7, 1. ex adfpiratione male percepta, ut ante Βιδάσπης. Etfi enim Plinius 4, 26. f. 12. magno errore Hypanin in Afiae parte a quibusdam prodi adfirmet, factum tamen effe videtur ex Alexandrinorum militum more, qui alia etiam huc ad Indiam transtulerunt, et fequaces auctores facile habuerunt. Vid. Salmaf. ad Solin. p. m. 556. qui p. 495. adeo credit, recentiores *Hypafin* tantum dixiffe. Conftat autem ex Ptolemaeo c. l. magisque ex Arriani priori loco, Hypafin in Acefinem excurrere, et poft cum Indo coniungi, et tefte pofteriori eam metam fuiffe progreffionibus Alexandri. Ita vero Strabo in India Seras etiam habet, nec minus alii, uti ex lana Serica apud noftrum etiam intelligitur, qui modo ad Indiam, modo ad Scythiam Seras referunt. Vid. Berkelius ad Stephan. h. v. p. 666. Alii omnino in oriente ponunt prope Indos, ut Horat. 1. od. 12, 55. Brachmanibus, quos quidam circa Gangen habitaffe fcribunt, vicinos facit vetus orbis defcriptio (Gothofr.) cap. 2. Diftinguit autem Nofter Seras fitu etiam a Scythis et Indis, non hic folum, progreffionis curfu, fed et diferte 1, 2, 3. ubi, *Seres*, inquit, *media ferme Eoae partis incolunt, Indi et Scythae ultima.* Quod dum minus recte perceperat Cellarius in N. O. A. 2, 24. f. reprehendit Melam, qui fic dicere debuiffet: *Seres ultima.* Mela vero ab utraque Serum parte ultima intellexit, uti

nexus facile docet. Sic ab Indis ſeparant etiam poſteriores, uti Vopiſcus in Aureliano cap. 41. Ipſorum regio dicitur *Serica*, quam veterum ſolus et primus deſcripſit Ptolem. 6, 16. Qui in Ioſepho antiqu. Iud. 1, 2. (3.) f. legunt γῇ Σηριάς, ubi nota Sethi columna exſtitiſſe dicitur, referunt ad Sericam regionem, et ſic 1, 6, (7) 4. veluti Reland in Palaeſtina 1, 53. et ad Ioſeph. c. l. Sed dubium id faciunt et incertum librorum discrepantia doctorumque virorum ſententiae, quod ex iis adparet, quae ad utrumque locum conlegit Hudſon. De ſitu hodierno disputat ex aliis etiam d'Anville p. 200. c. l. tabulamque veterem et recentiorem comparavit, ex quibus diſcitur, non in ipſa China, ſed prope, immo ſupra Chinam, excepta regione *Schen-ſi*, quaerendam eſſe Sericam Ptolemaei. Cf. etiam eiusdem recherches ſur la Serique des anciens in Memoires — de Paris T. 32. p. 573 ſqq. Σῆρα μητρόπολις commemoratur apud Ptolem. c. l. et a d'Anvillio h. creditur eſſe *Kan-tſcheu.* At Klaproth (vid. Zach Monatliche Correſpondenz P. 1. pag. 427.) putat, d'Anvillium deceptum falſo curſu duorum fluviorum in Mercatoris tabulis ad Ptolemaeum, contra ac Graeca indicent, male conlocaſſe. Ipſe ponit, ubi h. cernitur *Lan-tſcheu.* Quae de Seribus memorabilia praedicant, quia Noſter cum Indis commiſcuit, ſuo loco exponemus. Immania eorum et Indorum corpora vitamque longaevam memorat Cteſias in fragmentis Indicis pag. 861. ad ed. Herod. Weſſeling. Ceterum a Seribus *Sericus Oceanus* dicitur, qui eſt Scythicus, vel eius pars. Vid. Geogr. Ravenn. 5, 28. 29. —

genus) I. e. *gens.* Vid. 1, 16, 1.

ex commercio) Eadem et alii varie tradunt. Plin. 6, 20. f. 17. *Seres mites quidem, ſed et ipſis feris perſimiles coetum reliquorum mortalium fugiunt, com-*

mercia exſpectant. Quae verba, ſi ſenſum ſpectes, reddiderunt Solinus cap. 50. ſ. 53. Martian. Capella 6. p. 223. Amm. Marcellin. 23, 6. ubi plura de iis congeſſit. Repugnare quidem videtur Solinus, apud quem legitur: *reliquorum mortalium coetus refugiunt, adeo ut ceterarum gentium commercia abnuant.* Quod Salmaſium p. m. 695. impulit etiam, ut in Plinio legendum cenſeret *deſpectant*, renitente Harduino, qui putat, Solinum Plinii verba male detorſiſſe, Voſſio praeterea, qui Solinum commercium linguae reſpexiſſe exiſtimat, et Salmaſii emendationem Plinio indignam et frigidam iudicat. Ammianus Marcellinus c. l. diſerte, *nulla,* inquit, *ſermonum vice, propoſitarum rerum pretia ſolis oculis aeſtimantur.* Euſtath. ad Dionyſ. v. 752. dicit: *ἀναγράψαντες τὸ τίμημα σακκίοις ὑποχωροῦσι — εἰ μὲν ἀρέσκονται, λαμβάνουσι τ. τιμὴν, εἰ δὲ μή γε, τὰ ἴδια;* et poſt ſimile aliquid adiicit fieri extra columnas Herculis, quod ductum eſt ex Herodoto 4, 196. Sic Maroccanos in Guineae finibus, ubi invicem conveniunt, negotiari mercibus commutandis ſine ſermone fere, teſtatur Hoeſt p. 279. Inde intelligitur, cur Plinius aliique mites et feris ſimiles faciant, propter hoſpites et advenas excluſos, ut explicat Voſſius et, qui ab eo ſua mutuatus eſt, Harduinus ad Plinium. Et ſic *ἀπροσμιγὲς ἀνθρώποις γένος* adpellat Stephanus c. l. Iuſtiſſimos autem praedicat Noſter ſine dubitatione, ob fidem in vendendis mercibus certam. Ceterum *μακροβιώτατοι* etiam dicuntur, et qui ducentorum annorum vitam adtingant. Vid. Strabo 15. p. 483. ſ. 702. et inde Euſtath. ad Dionyſ. c. l. uti omnino longaeva vita Indis adſcribitur a Strabone paullo ante, Seribus autem longiſſima. Cf. nota ſuperior.

§. 2. *India)* Sic et Graeci. Incolis *Hindoſtan* ſ. *Hinduſtan*, nobis *Indien*, quod nomen vulgo a fl. Indo derivant, renitentibus tamen aliis, veluti

d'Anvillio p. 3. et Tieſſenthalero p. 11. (de utroque poſt,) quia *Indi* nomen incolis plane eſt incognitum, qui vocant *Sindh.* Ille etiam nomen gentile potius putat *India*, uterque a voce *Hind* ducunt. Quod etſi hodie verum puto, tamen, an ad vetus nomen accommodari poſſit, dubitare forte licet. Vid. Arrian. Indic. cap. 5. De ſitu poſtea ad Melae deſcriptionem peculiarem. Ambitum notavit Plin. 6, 21. ſ. 17. ſic: *Quae pars orienti adverſa recto praetenditur ſpatio ad flexum et initium Indici maris* XVIII. XXXV *M. P. colligit.* Deinde qua flectitur in meridiem XXVI. LXXV M. P. ut Eratoſthenes tradit, usque ad Indum amnem, qui eſt ab occidente finis Indiae. Pluribus autem de eo disputat Strabo 15. p. 474. ſ. 689. ex variis auctoribus, quorum ſententiae valde discrepant, quippe in incerta de India cognitione, quod et fabulae docent iactatae, quas explodit Strabo. Vid. Heeren de Graecorum de India notitia p. 153 ſq. (in commentatt. Goetting. Vol. 10.) ubi veterum narrationes de Indiae ambitu conlegit, eiusque figuram in Noſtro falſam eſſe docet. Inde vero etiam auctores plurimi cognoſci poſſunt, qui de India ſcripſerunt. Recenſuit eos Raderus ad Curtium 8, 9. in additis recentioribus. Pertinet huc catalogus ſcriptorum hiſtoriae Alex. M. prolixior, praefixus Curtii editioni Snakenburgii, in quo et multi reperiuntur de rebus Indicis. Equidem adhibui praeter alios etiam: d'Anville antiquité Geographique de l'Inde, Paris 1775. 4. Tieſſenthaler Beſchreibung von Hinduſtan, herausgegeben von Iohann Bernoulli, Berlin 1785. 8. Robertſon Unterſuchung über die Kenntniſſe der Alten von Indien, (Berlin 1792. 8.) conſulto etiam Rennell memoir of a Map of Hindooſtan — London 1783. 4. De Indorum origine, ſi quis coniecturas deſiderat, legat Tieſſenthaler. pag. 13 ſqq. Latiori ſenſu, a poſterioribus maxime auctoribus ſumi Indiam de Libya, Aegypto, Aethiopia, Arabia, Palaeſtina, adſtruere exemplis conatur Cuperus obſerv. 4, 7. Cf. et Freret ſur la Cyropedie de

Xenophon in Memoires — de Paris T. 6. p. 354. (ed. Hag.) At, puto, vel negligentia, vel rerum vaga narratio, id peperit. Sic de gestis a Baccho rebus notatur, quas Arabiae alii, alii Indiae tribuunt.

non Eoo tantum) Plin. c. l. *non Eoo tantum mari adiacens, verum et meridiano, quod Indicum adpellavimus.* Strabo 15. in. πρώτη ἔκκειται πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς μεγίστη, et Curt. 8, 9. in. *tota ferme spectat orientem.* Solinus cap. 52. s. 55. *ab Emodis montibus auspicatur India a meridiano mari porrecta ad Eo,* ut Martian. Capella lib. 6. p. 223. Et sic alii auctores. Ab occasu Indo terminant, quidam a septemtrione extremis Tauri partibus, ut Strabo 15. p. 474. s. 689. qui ab Ariana porrigit ad mare Eoum. Solinus c. l. a septemtrione ad montem Caucasum extendit, quae tamen verba, cum nec Plinius habeat, auctoribus libris, expunxit Salmasius. Plinius etiam 6, 21. s. 17. longitudinem a septemtrione ad meridiem definit. Si vero nostrum intuearis, ad septemtrionem ponit Scythas, Sacas et Seras, Indiamque ab Eoo mari exorditur. Igitur de septemtrione in Indiae terminis nihil, nisi verba: *et hinc Tauri iugis,* ubi paullo ante Strabo terminos a septemtrione faciebat, eo velis referre, i. e. a Seribus, ut 4 plagas sic indicentur, et septemtrionis partem aliquam notatam habeas. Tum vero supra cursum omnino ad orientem intellexit, in cuius ultimo termino et Indi sunt. Et spectat Tauri etiam pars ad septemtrionem, maxime unde Indus delabitur. Indicum autem Oceanum ab insula Taprobane, quae ad Eurum promontorio Calligico (aliis est Colis) subiacet, incipere dicit Orosius 1, 2. p. 12. ed. Haverc.

velificantibus) Quod licet sit incertum, propter varietatem ventorum, veteres tamen passim hanc rationem tenuerunt, ut inprimis patet ex Scylacis periplo. I. GRONOVIVS *MS.* De verbo autem *velificare,* quod et

Lexica exemplis probant, vid. Salmaf. in exerc. Plin. p. m. 781. Eumenius in Paneg. ad Conftant. Caef. 14, 2. *velificationem* et *curfum* coniungit. Quae ad dierum numerum in terminando curfu faciunt, adtuli in not. crit. pag. 218.

dies noctesque) Utrumque in navigatione recte coniungunt. Sic *biduoque et noctibus tribus navigatione confumtis* Iul. Caef. de B. C. 2, 23. Supra 2, 7, 6. *curfu diei totius abducta eft*, ubi noctem complectitur.

abducta) I. e. ultra lineam coeli, fub qua terrarum noftrarum extremitates iacent, tantum procedens verfus meridiem. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

neuter) Refpectu urfarum maioris et minoris. Sed eft error. Sunt enim illae confpicuae omnibus, qui intra lineam aequinoctialem habitant, qualis eft univerfa India continens. I. GRONOVIVS *MS.* Cf. quae de hac opinione disputat Strabo 2. pag. 53. f. 77. et ibi Penzel Vol. 1. p. 212. qui etiam negat, utramque urfam occidere ibi, quia minor iis occidere tantum poffit, qui nondum 18 gradibus a linea fint remoti, ad fummum in meridionali India vetere dimidiam eius partem, quod cadit in oras *Malabar* et *Coromandel.* Arrianus in Ind. cap. 25. ubi idem a Nearcho traditum refert, quia idem in aliis locis eveniat, confentaneum putat in Indis, qui meridianam partem habitant. Alii de Taprobane idem narrant. Plin. 6, 24. f. 22. *Septemtrio non cernitur.* Solin. cap. 53. uberius: *Neque feptemtriones illic confpiciuntur, nec Vergiliae adparent. Lunam ab octava in fextam decimam tantum fupra terram vident* — quae reddidit iisdem fere verbis Martianus Capella lib. 6. p. 224. Quare legatos inde Romam profectos admiratos effe narrat Plinius c. l. feptemtriones Vergiliasque apud Romanos

veluti novo coelo. Caufam adiicit Plinius ex folis diverfo ortu et occafu, ubi vid. Harduinus.

umbrae) Id notat, quia veteres in diftinguendis regionibus magnam habuerunt umbrarum rationem, ita ut inde ipfos populos adpellaverint. Vid. Plin. 6. 22. f. 19. I. GRONOVIVS *MS.* De re ipfa disputant et disquirunt multi praeter Vadianum ad noftrum locum. Vid. quos nominat Oudend. ad Lucan. 3, 248. et Palmerius in apologia pro Lucano p. 916.

formicas) Has in primis Nearcho et Megafthene auctoribus defcripfit Strabo 15. p. 485. f. 705. 706. pantheris fimiles fuiffe fec. Nearchum, vulpibus magnitudine fec. Megafthenem. Plin. 11, 36. f. 31. colorem felium, magnitudinem Aegypti luporum tribuit. Arrianus Indic. cap. 15. ex Megafthene etiam vulpibus maiores refert; ex quo recte a Mela notantur propter magnitudinem, nec repugnante nimis Herodoto 3, 102. Aurum autem effodere ait Strabo in regione Derdarum, qui montana loca ad orientem incolant. Eos Derbices effe exiftimat ad c. l. Cl. Penzel Vol. 4. p. 2037. Ctefiamque advocat in fubfidium, ex quo tamen non peti poteft. Levi enim mutatione occurrunt *Dardae* apud Stephan. h. v. in India, uti ap. Plin. 6, 22. f. 18. qui *fertiliffimos auri* dicit, et diferte tradit 11, 36. f. 31. apud eos aurum ex cavernis terrae formicas egerere, quamvis fecus ac Strabo in regione Indorum feptemtrionali locat. Quae fubiungit Nofter de auri cuftodia acerrima, alii etiam confirmant. Inde vero Propert. 3, 13, 5. *Inda cavis aurum mittit formica metallis.* Hinc χρυσωρύχους μύρμηκας vocat Strabo 15. p. 483. f. 702. Explodit de formicis et gryphis Arrian. de exp. Alex. M. 5, 4. Aurum autem illud adpellant μυρμηκίαν. Vid. Heliodor. in Aethiop. 10, 26. f. p. 495. ed. Bourdel. et quos ibi laudat, Philoftrat. in vita Apoll. 6, 1. f. et ibi Olearius. Eft in Codice chartaceo bibliothecae Mifnenfis urbicae epiftola presbyteri

Iohannis de miraculis Indiae inde miſſa, ubi haec: *In quadam provincia noſtra ſunt formicae in magnitudine catulorum, habentes 7 pedes et alas 4. — Iſtae formicae ab occaſu ſolis ad ortum morantur ſub terra et fodiunt puriſſimum aurum tota nocte — quaerunt victum ſuum tota die. — In nocte autem veniunt homines de cunctis civitatibus ad collegendum ipſum aurum, et imponunt elephantibus. — Quando formicae ſunt ſupra terram, nullus ibi audet accedere, propter crudelitatem et ferocitatem ipſarum.* Strabo aliter. Ex recentioribus, qui de Hindoſtan ſcripſerunt, nemo commemorat, at Arabici ſcriptores Herodoti verbis iisdem. Cf. notices et extraits des Manuſcrits de la bibl. du Roi T. 2. p. 420. Sic Larcher ad Herodot. c. l. notat ex Thuano, qui duxiſſe videtur ex Busbequii ep. 4. (cf. Colomeſius in opusc. cap. 14.) legatum Perſicum Turcorum imperatori 1559. formicam Indicam canis mediocris magnitudine dono adtuliſſe. IAC. GRONOVIVS *MS.* haec adnotaverat: „Haud dubie non debet ſimpliciter adſpici vox formica tamquam animalculum apud nos ita dictum, ſed vel Graeci, vel ipſi Indi ab ſimilitudine corporis, vel actionum tale nomen illis impoſuerunt.“ Formicas aliquanto maiores, quam noſtrae ſint, ibi reperiri, conſtat, et hinc Graeco more res aucta non ſolum, ſed et pigmentis adſperſa eſt. Strabo 16. p. 533. ſ. 774. prope Diram leones memorat, qui formicae fuerint dicti. Indiam vero auriferam quaerunt hodie, ut Rennel, Vincent, in *Paniab.*

canibus) Ut omnino, notante Herodoto 3, 106. et aliis, in India animalia aliquantum maiora fuerunt, quam alibi, ſic canes. Cf. Plin. 7, 2. ubi grandiores ceteris narrantur. Pugnam cum leone notant auctores, ut Plin. 8, 62. ſ. 40. Aelian. H. An. 4, 8, 1. Curtius 9, 1, 31. ubi vid. Raderus et Freinshemius, Strabo 15. p. 481. ſ. 700. Themiſtius ap. Euſtath. ad Homer. Il. 2, 251. p. 158. Baſ. De *Gryphis* vid. ad 2, 1, 1. p. 4.

ſerpentes) Idem narrat Aelian. V. H. 6, 21. draconum in India cum elephantis maximam eſſe diſcordiam. Τῷ τραχήλῳ, inquit, περιερπύσας — ἀπάγχει τὸ θηρίον, et de draconibus in Aethiopia idem 2, 21. in. Cf. et Strabo 17. p. 565. ſ. 822. qui, cum nomine proprio careant, ab ipſis φονεῖς ἐλεφάντων vocantur. Plin. 8, 11. *dracones tantae magnitudinis, ut circumplexu facili* (elephantos) *ambiant, nexuque nodi praeſtringant.* Pugnam cum elephanto deſcribit prolixe Philes carm. 8, 247 ſqq. (ed. Wernsdorf. pag. 284.) *Draco* autem et *ſerpens* promiſcue ponuntur, ut in Martio illo, qui Dircen fontem cuſtodiebat. In Euripidis Phoen. 661. eſt δράκων Ἄρεος. Et ſic Palaephatus 6, 1. et alii draconem habent. Ovidio Met. 3, 32. eſt *Martius anguis*, poſt v. 38. *ſerpens.* Sic utrumque dicitur de cuſtode malorum Heſperidum. Vid. Fiſcher in indice Palaephati v. δράκων. *Immanis* autem noſter mox explicat verbis *morſu* et *ambitu.* Ceterum paſſim, veluti apud Strabonem ſerpentium immanium fit mentio, qui animalia magna deglutiant, vel, ut 16. p. 533. ſ. 775. elephantos χειροῦνται. Sic prope Gargara eſſe, qui cervos ambitu — conficiant, narrat Schol. Villoiſ. ad Il. 8, 47. De Indicorum autem magnitudine Strabo 15. pag. 483. ſ. 703. Arrian. Indic. c. 15. Curtius 9, 1, 4. et alii. Vid. quos ad Curtium c. l. laudant Raderus et Freinshemius. Quatuor cubitorum longos dicit Aelian. de N. An. 16, 42. ex Cteſia. Immaniſſimum autem Indiae ſerpentem, quem Baccho ſacrum incolae victimis oblatis etiam coluerunt Alex. M. adventu commemorat Max. Tyrius diſſ. 3. (38) 6. De tigri id tradit Arrian. in Indicis cap. 15. ex Nearcho, quae facile inſiliens elephantum ſuffocet.

lanas) Multi narrant, ſed fere Seribus adſcribunt eorumque regioni. Sic Plin. 6, 20. ſ. 17. *Seres lanicio ſilvarum nobiles.* Virg. Georg. 2, 121. *Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.* Avien. in Perieg. v. 936. *Vellera*

per ſilvas Seres nemoralia carpunt. Teſtatur idem Martian. Capella lib. 6. p. 223. Vid. Cerda ad Virg. c. l. et Salmaſius in exerc. Plin. p. m. 701. ubi plura adferuntur. Cf. infra §. 3. Hinc *ſilvae ſublucidae* Ammian. Marcell. 23, 6. p. m. 294. *lanigerae arbores* Plin. 12, 21. ſ. 10. Lanas autem εἴρια vocat Herod. 3, 106. ut alii, quorum loca diſcuntur ex Salmaſii enarratione. Ad Indiam autem refert Herodotus, et ſic Plin. 12, 22. ſ. 11. *Indos ſuae arbores veſtiunt.* In notis I. Gronovii MS. haec erant: „Ad has res adludit Prudentius in Hamartigenia v. 287. *Eoo ex orbe repetitis ramorum ſpoliis fluitantes ſumere amictus gaudent.* Nam fluitantes amictus ſunt ſerici, unde, quod auctor dicit *lanas*, exprimit ex inopia Latini ſermonis, quum de Serico debeat intelligi, cuius fruſta dicebantur Graece τολύπαι, prout uſurpat Arrian. in Indicis." [cap. 7.] Pertinent forte haec ad telam bombycis, *Serem* Graecos adpellare dicit Pauſan. 6. f. apud ipſos Seras vero longe alio nomine, quod non adfert. Vid. de eo vermiculo, quae habet Plinius 11, 26. ſ. 22. et quae ex veterum locis ibi adtulerunt viri docti, Kuhn. ad Pauſan. c. l. et Salmaſ. ad Tertullian. de pallio p. 229 ſq. Hinc apud Heliodor. in Aethiop. 10, 26. ſ. pag. 494. ed. Bourdel. Serum legati in muneribus adtuliſſe etiam dicuntur τῶν παρ' αὐτοῖς ἀραχνίων νήματα καὶ ὑφάσματα. Nempe duplicis generis erat apud Seras lana, byſſus alia, alia ſericum. Cf. Mahudel ſur la ſoie, in Memoires — de Paris Tom. 5. et Brotier T. 46. De bombyce, quae foliis mori alitur, et ſericum ſubminiſtrat, uti adfirmat Iſidor. 19, 27. de eiusque filis vid. Philes carm. 9. pag. 301 ſq. (Wernsdorf.) De byſſo, quam cum lino multi confundunt, multa dabit Larcher ad Herodot. 2, 86. Hinc de Guignes in Memoires — de Paris T. 35. p. 556. putat, Seras in China ponendos, ubi inventa eſt ex aperto commercio. Strabo 15. p. 477. ſ. 694. ἐριφόρα δένδρα de iis explicat, quae cotonea mala ferunt lanis repleta, qualia etiam deſcripſit Plin. 12, 21. ſ. 10. Tales

in India arbores, ubi byſſus naſcatur, deſcribit Philoſtrat. in Apollon. 2, 20. et populo ſimiles, foliis ſalici dicit. Alias in Arabia vidit Belon, (vid. obſerv. p. 125.) quarum lanam bombycinis filis ſubtiliorem dicit, ex qua Arabes veſtes conficiant.

internodia) Partes inter duos articulos, quae in arundine nodis ſolent diſtingui. I. GRONOVIVS *MS.* 1. In tali genere fruticum nodi dicuntur, quum *articuli* ſint de viventibus, et tamen dicit I. Caeſ. de B. G. 6, 27. *Alces crura ſine nodis articulisque habent.* (γόνατα ἄναρθροι Metaphraſtes.) I. GRONOVIVS *MS.* 2. Sic et Ovid. Metam. 6, 256: *mollia nervoſus facit internodia poples.* De ipſa re ſic Plin. 7, 2. *arundines tantae proceritatis* (in India), *ut ſingula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant.* Cf. idem 16, 65. ſ. 36. Herodotus 3, 98. καλάμου ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. Tzetzes chil. 7, 742. ex Cteſia: τὸ ἓν γονάτιον δύο ποιεῖν ὁλκάδας. Solinus c. 52. ſ. 55. *arundo ita craſſa, ut fiſſis internodiis lembi vice vectitet navigantes.* Boccatii locus poſt. Magnitudinem et ambitum arundinis Indicae varii celebrant, Pliniusque 16, 65. ſ. 36. circa Aceſinem maxime naſci dicit, ubi omnino maximas arbores exſiſtere tradit Strabo 15. pag. 477. ſ. 694. Ariſtobulo auctore. Multa etiam conlegit Salmaſ. in exerc. Plin. p. m. 715. Videtur eſſe arundo illa Indica, *Bambus*, qua etiam hodie in exſtruendis domibus, alveis, lintribus utuntur Indi. Vid. Osbeck Reiſe nach Oſtindien — (v. Georgi) pag. 266. et quae conlecta dedit Krünitz in Encyklopädie Tom. 3. pag. 487 ſqq. Sic in Aethiopia prope Aſtaboram fl. πορθμεῖα ἐκ καλάμου facta narrat Heliodor. in Aethiop. 10, 4. p. 460. Bourdel. eaque celerrima dicit, nec plures, quam duos vel tres homines vehere. Tum pergit: κάλαμος γάρ ἐστι δίχα τετμημένος καὶ τομὴν ἑκάστην σκάφιον παρεχόμενος; tales calamos in Meroe inſula creſcere. Ita ex papyro naves texi adfirmat Plinius 13,

12. f. 11. cum aliis, quos ibi producit Harduinus. Idem hodie in Abyssinia fieri narrat Bruce.

navia) Sunt μονόξυλα πλοῖα, uti vocant Polyb. 3, 42, 2. Hippocr. de aer. cap. 8. Cf. Livius 21, 26. f. Talia πλοιάρια μονόξυλα in insula Arabici sinus commemorat Arrianus in periplo maris Erythr. p. 10. Hudf. οἷς χρῶνται πρὸς ἁλίαν καὶ ἄγραν χελώνης. *Almadie* hodie vocari notat ibi Stuckius pag. 32. ex Odoardo Barbosa in descr. Angos, urbis Aethiopiae. Heliodorus 1. pag. 57. ita describit: λιμναῖα σκάφη ἀπὸ μόνου ξύλου καὶ πρέμνου παχέος ἑνὸς ἀγροικότερον κοιλανόμενα. Ceterum hunc locum adhibito Plinio Boccatius de flum. f. v. Acesinus sic reddidit: *Circa eum ferunt arundines tantae magnitudinis atque grossiciei, ut singula earum internodia incolis praestentur navigia.*

§. 3. *Lino —)* Arrian. in Indic. c. 15. ex Nearcho haec refert de vestitu: Ἐσθῆτι λινέῃ χρέονται — λίνου τοῦ ἀπὸ τῶν δενδρέων. Linum autem candidissimum fuisse adiungit. Multa disputat de hoc Melae loco Salmas. ad Solin. p. m. 701 sq. eumque male retulisse putat de lino cumque lana miscuisse deceptum forte auctoris Graeci his verbis: Ἰνδοὶ ἐρίῳ χρῶνται, ἢ λίνῳ, qui sic linum esse ex arboribus innuisset. Et omnino lana ad linum illud utroque sensu, ut dictum est, pertinere videtur propter Arriani aliorumque testimonium. Possis tamen Melam tueri ex Curtio 8, 9, 15. ubi: *terra lini ferax, unde plerisque sunt vestes.* Diserte Strabo 15. p. 477. f. 693. in Indiae arboribus lanam innasci scribit, unde Nearcho teste sindones conficiantur, f. etiam, quae serica vocentur. De serico et bombycina pluribus disserit Cagnatus varr. observatt. 4, 11. Cf. supra. Ornatum vestium notavit idem Curtius 9, 1, 29. Cf. Strabo 15. p. 488. f. 709.

avium ferarumque) Addit Arrian. in Indicis cap. 24. f. *piscium. Libros arborum* habet Herod. 3, 98.

ſiquidem haec eſt ἐσϑὴς φλοΐνη Herodoto, de quo audi disputantem Salmaſ. ad Solin. p. m. 702. Ipſe Solinus cap. 55. ſ. 52. narrat, plurimos flexibilibus et libris circumdatos fuiſſe.

proceri) Adludit ad hiſtoriam Pori, reguli Indorum, quem ab Alexandro devictum ſcribunt fuiſſe 5 cubitis maiorem. IAC. GRONOVIVS *MS.* Ita quidem Arrian. de exped. Alex. 5, 19. ſed Plutarchus in Alex. M. cap. 60. plerosque ſcriptores conſentire dicit, 4 cubitos palmo tantum exceſſiſſe. Vid. Freinshem. ad Curt. 8, 14, 13. apud quem: *humanae magnitudinis propemodum excesserat formam.* Euſtath. ad Dionyſ. v. 1107. ὑπὲρ πεντάπηχυν dicit, cum multi ibi fuerint εὐμεγέϑεις καὶ πεντάπηχεις, ἢ ὀλίγον ἀποδέοντες, quod propius ad Melam facit, qui de pluribus loquitur, nec unum reſpicere poteſt Porum. Et ſic Arrianus Indicor. cap. 17. in. Ἰνδοὶ τὰ σώματα ἰσχνοί εἰσιν καὶ εὐμήκεες.

et ibi maximis) Ad obpoſitionem Africanarum, quas non ita magnas fuiſſe teſtatur [diſerte] Liv. 37, 39. ſ. 1. GRONOVIVS *MS.* Cf. Polyb. 5, 84. Strabo 15. p. 485. ſ. 705. Plin. 8, 11. Curt. 8, 9, 17. ubi alios laudat praeterea Raderus. De iis multa Arrianus, Strabo, Plinius et alii. Omnino autem de Indicis etiam conſulendus eſt Buffon Natur-Geſchichte der vierfüſsigen Thiere durch Otto, Berlin, B. 8. pag. 114 ſqq. In Europa autem primum innotuerunt ex Alexandri M. rebus in India geſtis devictoque Poro, quod et notavit Pauſanias 1, 12. quare apud Homerum nondum reperiuntur. Quod in noſtro ſequitur, ſic expreſſit Priſcianus in periegeſi Lat. Dionyſii v. 1127. *Hic alii ſuperant procero corpore tantum, Inſiliant equitum faciles ut more elephantos.* Solin. c. l. *adeo proceri quidam, ut elephantos velut equos facillima inſultatione tranſiliant.* Atque inde Melam explicat etiam Cuperus de elephantis exercit. 1. cap. 1. T. 3. in Salengre theſ. antiquit. Rom. p. 20.

habiliter) Vid. de h. voce ad II. 1, 5, 2. p. 131.

occidere — vefci) Herodot. 3, 100. οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον. Solin. c. l. *plurimis placet, neque animal occidere, neque vefci carnibus.* Porphyrius de abftin. animal. 4, 17. de Brachmanibus, Indorum philofophis: θίγειν ἐμψύχου τροφῆς ἴσον καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀκαθαρσίᾳ τε καὶ ἀσεβείᾳ νενόμισται. Eam abftinentiam iisdem tribuit etiam Strabo 15. p. 490. f. 712. Adiecta hac moderatione ita Arrian. in Indic. cap. 17. σιτοφάγοι δὲ καὶ ἀροτῆρες Ἰνδοί εἰσιν, ὅσοι γε μὴ ὄρειοι αὐτῶν· οὗτοι δὲ καὶ τὰ θήρεια κρέα σιτέονται. Sic Niebuhr in Reifebefchr. nach Arabien Vol. 2. p. 23. adfirmat, Banianes et Bramanes nulla carne animantium vefci, contra Rafbutes ovilla. Cf. quae de aliis populis conlegit Penzel ad Strabon. T. 4. p. 2043. Sed ex fuperioribus *quidam* apud Noftrum qui fint, intelligitur.

pifces) Dicti Ichthyophagi, quales in pluribus locis memorantur, v. c. iuxta Elephantinen, (Herodot. 3, 20.) Carmaniam, (Strabo 15. pag. 495. f. 720. Agatharchides de rubro mari cap. 12. p. 27. Hudf.) fed et apud Indos. (Philoftrat. in vita Apoll. 3, 55. Plin. 6, 25. f. 23.) Plura dabunt Buffon allgem. Natur-Gefch. T. 6. p. 149. et Ifelin Gefch. der Menfchheit p. 170 fq.

Quidam proximos —) Strabo 11. pag. 358. f. 520. οἱ ἄγχιστα γένους de Derbicibus; Valer. Max. 7, 8, 4. *proximi fanguine.* Haufit autem Nofter hanc narrationem ex Herodoto 3, 99. etfi invertit. Ille enim de parentibus nihil, fed omnino de viris et mulieribus, quos interficiant οἱ μάλιστα οἱ ὁμιλέοντες, vel αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα. Melam autem ad verbum reddidit Solin. cap. 52. f. 55. Eundem Derbicibus fuiffe morem fupra notavi ad 3, 5, 4. et de aliis populis alii commemorant, ut de Hibernis Strabo 4. p. 141. f. 204. de Padaeis Herodotus 3, 99. de Erulis Procop. de B. Goth. 2, 14. et

ſic de aliis alii. Vid. Perizon. ad Aelian. V. H. 4, 1. f. Sextus Empiricus adverſ. mathem. 3, 24. p. 179. et ibi Fabricius, Pelloutier hiſt. des Celtes liv. 2. c. 2. et 11. Iſelin Geſch. der Menſchheit p. 207. Alii tamen raptos tantum occiderunt, non comederunt.

in maciem eant) Herod. 3, 99. τηκόμενον τῇ νούσῳ, qui hic omnino conferendus eſt. Eleganter autem *in maciem ire*, de quo vid. Salmaſ. in Solinum p. m. 706. Similem verbi *ire* uſum multis exemplis inluſtrat Cannegieter. ad Avieni fab. 14, 10. Notanda autem hic eſt porro vis verbi *aegritudo*, quod ad corpus transfertur, uſu apud bonos illos ſcriptores haud cognito, ſaltem rariſſimo, etſi *aeger* ad corpus referatur, falſoque Donatus ad Terent. Andr. 1, 2, 22. ubi *animus aegrotus* dicitur, *animum aegrum*, *corpus aegrotum* dici notet, quod vel Lexicorum exempla refutant. Cf. Duker. ad Flor. 4, 7, 10. Eadem exempla ſuggerunt ex argenteae aetatis ſcriptoribus certiſſima, ut theſ. Geſneri, in quo addi poteſt hoc ex Mela. Et ſic Dictys Cretenſ. 2, 30. *peſtifera aegritudo.* Quod ex Curtio 3, 5, 10. adfertur, anceps eſſe, discrepantes Codicum lectiones et Raderi Freinshemiique disputationes evincunt. Hic omnem dubitationem eximit ipſa Melae explicatio ſubiecta: *ſenectus, aut morbus.*

nihil anxii —) Nempe propter pericula a feris, quae deterrerent alios homines, ſed illi propter hoc ipſum ſe eo conferunt, ut offerant ſe ad mortem. IAC. GRONOVIVS *MS.* Eadem vero tradunt Herodotus 3, 100. qui eſt copioſior, Solin. cap. 52. f. 55. qui ad verbum paene Melam transtulit. De Seribus idem tradit vetus orbis deſcriptio (ed. Gothofr.) c. 1. τιθεὶς ἑαυτὸν ἐκεῖ προσδοκᾷ ἐκπνέουσαν τ. ψυχήν. De Cois Heraclides Ponticus de politiis Gr. h. v. Forte ſunt ὑλόβιοι Strabonis 15. p. 490. f. 713. Sed ita tantum nonnulli. Fuerunt etiam apud

Indos medici, de quibus Strabo c. l. et Arrian. Indic. cap. 15.

ingerendo —) Adludit ad hiſtoriam Calani Brachmanis apud Arrian. de exped. Alex. 7, 3. I. GRONOVIVS *MS.* Cf. Diod. Sic. 17, 107. Strabo 15. in. et p. 493. ſ. 717. Plutarch. in Alex. M. cap. 69. Aelian. V. H. 5, 6. Cic. de divin. 1, 23. prolixe Valer. Max. 1, 8. ext. 10. et 3, 3. ext. 6. Alium, in cuius tamen nomine variatur, commemoravit cum aliis Strabo 15. pag. 495. ſ. 720. quamquam, cum in Graeciam migraſſet, Athenis id fecit. Neque tamen, Calanum in primis Melam reſpicere, admittit notatio eiusdem de morte voluntaria apud Indos ſententiae. Vid. quos laudat Weſſeling. ad Diodor. Sic. c. l. Hodie, ut adfirmat Niebuhr in Reiſebeſchr. nach Arabien pag. 50. cremantur nobiles, alii in Gangem mortuos iaciunt, vel vulturibus devorandos exponunt.

§. 4. *Nyſa)* De ſcriptura in litera ſ dictum eſt in not. crit. p. 229. Inde ducitur *Nyſaeus*, ut *χώρα* Νυσαία. Alia dat Stephanus. Plures Nyſas recenſet Euſtathius ad Dionyſ. v. 1153. et aucto numero Stephanus, Cellarius ſuis locis. Ex iis, quae in primis ad Bacchi natales et res geſtas referuntur, notatur Nyſa iuxta Aegyptum varie deſignata, ut *σχεδὸν Αἰγύπτοιο ῥοάων*, (Diodorus 1, 15. ex poeta, Schol. Apollon. ad 2, 1218. ex Herodoro) *κατ' Αἴγυπτον*, (Diodor. 3, 19.) *μεταξὺ Φοινίκης καὶ* Νείλου, (idem 4, 2.) *ὑπὲρ Αἰθιοπίας*. (Ariſtides T. 1. p. 29. ed. Iebb.) At ipſi Aethiopiae tribuit Herodotus 2, 146. et Arabiae Diodorus 1, 15. 3, 63. 64. quia, ut exiſtimat Cuperus in obſervatt. 4, 7. pag. 417. Lipſ. Arabiam vocari Indiam vel neſcirent, vel de India vera intelligerent. Plerique norunt et commemorant Indiae Nyſam, quam inter Cophena et Indum fl. ponit Arrian. de exped. Alex. Lib. 5. in. ſub radicibus Meri

montis Curt. 8, 12, 12. Strabo 15. pag. 472. f. 687. Arrian. in Indic. c. 1. Ex Plinio autem 6, 23. f. 21. elucet, aliquos ad Indiam ideo non retulisse, quia ad Cophenem fl. fuit sita, quem facit Indiae terminum. Diserte etiam negat Arrian. in Ind. c. l. Nysaeos Indicam gentem fuisse, sed ex Indis originem tantum traxisse. Pandaeorum genti dat Solin. c. 52. f. 55. quocum consentit Martianus 6. p. 224. Pandaei autem iuxta Sogdianos habitarunt, vel iis adeo adscribuntur a Salmasio ad Solin. p. m. 700. ubi plura conlegit de Pandaeis. Ptolemaeo, quod addi possit, sunt *Pandoi* s. *Pandovi* in cod. Palat. et prope Hydaspen. Cum apud eundem urbs *Nagara* etiam Dionysiopolis dicatur, vel eadem est, quae Nysa, vel non procul inde dissita, et h. videtur esse *Nagar*, quam et Geographi Turcorum in eodem tractu ostendunt, ut docet d'Anville p. 10 sqq. c. l. in quo tamen renititur Mannert in Geogr. T. 5. p. 38. In Geographia Indiae, quae Tamulica lingua scripta est, et a Bayero in hist. regni Bactr. pag. 4. sq. adlegatur, mentio fit urbis *Nisada-buram*, quae sita erat ad radices montis *Meru*, in quo facile *Meron* agnoscas. A Graecis, (nam illud Persicum) τὸ *pur* omissum et hinc *Nysa* remansisse videtur, uti idem existimat. Tieffenthaler pag. 11. arcem urbis *Kandhar* esse putat ad eundem montem, quod tamen dubium facit Nysae situs inter Cophenem et Indum apud Arrian. de exp. lib. 5. in. Inclaruit autem prisca haec urbs conditore suo Baccho, quem et iactant incolae apud Arrianum et Curtium. Et sic tradunt alii auctores cum iis, quos iam indicavi, veluti Plin. 6, 23. f. 21. Isidor. orig. 15, 1. Eustath. ad Dionys. v. 1159. — Vid. Popma et Freinshem. ad Curt. c. l. Atque id factum esse a Baccho in expeditione Indica, Indis domitis, narrant, de qua expeditione longam fabulam composuit Nonnus, quam explodit Strabo c. l. Aucta terrae cognitione eo prolatam putat Vossius, (Mythol. Briefe T. 1. p. 262.) contra Boettigerus (Gr. Vasen-Gemälde alicubi) inverso ordine narratam a Graecis esse, quia

Bacchus in India natus et inde egreſſus fuerit. Remanſit tamen inde memoria apud poetas in Bacchi adtributis, etſi Diodorus Siculus 1, 19. forte quia Oſirin eundem, quem Bacchum, putaret, ut ex comparatione rerum intelligitur, et Herod. 2, 42. diſerte ait, Oſiridi urbis Nyſae originem tribuit. Nomen Nyſa tulit auctore Acuphi apud Arrian. de exped. Alex. M. 5, 1. a nutrice Bacchi. Inde vero Bacchum Διόνυσον adpellatum notat Diod. Sic. 3, 63. Montem etiam prope Nyſam eodem, quo urbs, nomine antea vocitatum tradit Arrianus in Ind. in. Cf. Plin. 8, 60. ſ. 39. ubi diſerte in *Nyſa monte*, quod quidam ſollicitarunt.

clariſſima) Non aliam ob cauſam, niſi quod per expeditionem Alexandri ſumta fuit occaſio fingendi, unde celebrata fuit in Graecis fabulis, quum, quantae fuerint reliquae Indorum urbes, non modo non ſcivit auctor, ſed nemo unquam, nec Graecus, nec Romanus. IACOBVS GRONOVIVS *MS.*

Meros) Ad urbem Nyſam, ut ſupra dictum eſt, quem et adferunt laudati fere auctores. Curtius c. l. adfirmat, ita ab incolis vocari, de quo Clericus in iudicio de Curtio cap. 6. §. 4. Translata ea nomina Graeca ſunt eo a Macedonibus, vel ad analogiam Graecam inflexa et ad fabulas detorſa. Acuphis apud Arrian. de exped. Alex. M. 5, 1. f. ab ipſo Baccho nomen impoſitum dicit, quia in femore Iovis ſuccreverit. Cf. Indicor. in. Multos de hoc monte et hac eius adpellatione laudat Olearius ad Philoſtrat. vitam Apollonii 2, 9. Hedera lauroque refertum deprehendiſſe Macedonas, narrat idem priori loco cap. 2. et Curtius c. l. quod mirum viſum eſt, cum hedera alibi non creſcat in India, teſte etiam Plinio 16, 62. ſ. 34. H. *Meru*, ut ſupra dictum. Sequentia ſic expreſſit Boccatius de montibus h. v. *Meros mons Indiae Iovi ſacer, cuius in ſpecu incolae Liberum patrem fuiſſe nutri-*

tum arbitrantur. Et ſic Solinus fere cap. 52. ſ. 55. Vid. Theophr. in hiſt. plant. 4, 4. m. Penzel autem ad Strabonem Vol. 4. pag. 2019. nec urbem, nec montem unquam in India fuiſſe putat, ſed a Macedonibus omnia efficta, de quo ſupra, interim h. eſſe *Meruwa* vel *Maga-Merou.*

femori — inſitum) Res nota, ſed varie expreſſa. Herodotus 2, 146. quem repetit, levi facta mutatione, Euſtath. ad Dionyſ. v. 1159. ἐς τὸν μηρὸν ἐνεῤῥάψατο. Ariſtides T. 1. p. 29. ῥάψασθαι habet et ῥάμμα; Agatharchides de mari rubro cap. 4. p. 10. Hudſ. καταῤῥάπτω; Apollodor. 3, 4, 3. ἐνράπτω; Orpheus hymn. 47, 3. ἐγκαταράπτω. Et ſic alii modo ſimplici, modo compoſito utuntur. Cf. Weſſeling ad Herodot. c. l. et Diodor. 3, 63. Muncker. et Staveren. ad Fulgentii mythol. 2, 14. Sic ex Latinis Ovid. Metam. 3, 312. *patrioque tener — inſuitur femori.* Hinc in Graecis vocatur Bacchus εἰραφιώτης, (Dionyſ. v. 576.) vel μηροῤῥαφὴς, de quibus cf. Rhoer ad Porphyr. de abſtin. 3, 17. et quos laudant Barneſ. ad Euripid. Bacch. v. 286. et Lennep ad Coluth. 3, 2. Alii aliis verbis utuntur, vel alio modo et forma rem indicant. Sic Diodor. Sic. 3, 64. ponit ἐγκρύψαι; Palaephatus apud Malalam in Chronogr. p. 17. Ven. Ζεὺς τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γαστρὸς ἐν τῷ ἰδίῳ κόλπῳ ἐφύλαξε; Plin. 6, 23. ſ. 21. *Iovis femine editus;* Martian. Cap. 6. pag. 224. *Iovis femine procreatus;* Solin. cap. 52. ſ. 55. *femine natus.* Ita nempe inter *femur* et *femen* variant auctores. Cf. Freinshem. ad Curt. c. l. Iuſtin. 1, 9, 8. Ampel. cap. 30. et quae notant Muncker. et Staveren. ad Hygini poet. aſtron. 3, 5. Hinc vero Meron montem nomen traxiſſe refert Arrian. de exped. Alex. M. 5, 1. f. Ceterum fabula ſatis eſt decantata. Vid. Heyne ad Apollodor. 3, 4, 3. Explicat autem eam erudite ex Phoenicum lingua Clericus in Heſiodi Theogon. v. 940.

ingeſſit) Suavitas ingenioſe comminiſcendi ex ſimilitudine vocis, quae aliud apud Indos notavit, aliud apud Graecos. IAC. GRONOVIVS *MS.*

§. 5. *Indo ad Gangen)* De iis vid. poſt.

Palibothri) De ſcriptura inſerto *m* poſt *i* et *th* pro *t* vid. not. crit. pag. 232. Stephanus omnino habet urbem Indicam huius nominis, unde format Παλιμβροτηνός. Palibothri, ut Noſter, etiam alii, eadem forma, qua *Bactri, Gandari.* Mela ponit inter Indum et Gangen, ut Plin. 6, 22. ſ. 19. ex nexu, ut recte indicat Harduinus, qui in ſequ. per illorum regionem *Iomanem* (hodie Dſchumna ſ. Zemna) in Gangen currere dicit. Hic videtur Harduino eſſe Arriani in Ind. c. 4. *Omalis*, ubi legitur καὶ Ὤμαλιν. D'Anville vero pag. 54. quoniam id diſerte adfirmet Arrian. in Indic. cap. 10. *Erannoboran* eſſe exiſtimat h. *Jemné.* (Cf. Mannert Geographie T. 5. pag. 90.) Ptolemaeus 7, 1. Palibothra urbem iuxta Gangen et per numeros, et quod in India intra Gangen recenſet, cis eum locat. Inde d'Anville h. eſſe putat *Helabas* ſ. *Eleabad*, in quibusdam fabulis olim, ut fertur, dictam *Praye*, in quo *Praſii* latere videntur, ſervatque veſtigia antiquitatis, v. c. obeliscum. Nuper Palibothra conſtituit Robertſon pag. 35. ubi Allahabad; Rennell in Memoir p. 49 ſqq. ubi ruinae exſtant urbis *Patelput-her* in vicinia urbis hodiernae *Patna* in regione *Bahor*, cui adſentitur Mannert p. 100. c. l. uti Roberſono d'Anville. At nullum hic veſtigium regiae viae exquiri poteſt, cuius meminit Strabo 15. p. 474. ſ. 689. quod adfirmat Forſter (Reiſe nach Bengalen 1796.) pag. 200. Ipſe igitur non alienus videtur a Rennellii ſententia. Cf. pag. 55. Praſios eosdem etiam eſſe putat Heeren de Romanorum Indiae notitia pag. 96. (in commentatt. — Goetting. Vol. 11. P. 1.) Difficultates tamen olim movit de hoc urbis ſitu cis Gangen Salmaſ. ad Solin. p. m. 699. Cum

enim Prasiis hanc urbem adsignent auctores, veluti Strabo 15. p. 483. s. 702. Arrian. in Indic. cap. 10. — eosque Curtius 9, 2. in. (ubi pro *Pharrasios* legendum esse *Prasios* omnes contendunt) aeque ac Gangaridas ulteriorem Gangis ripam colere scribat, satis illi Salmasius fidei tribuit, ut de Melae auctoritate dubitet, ideo refutatus ab Harduino ad Plin. c. l. etsi Salmasio alii etiam suffragantur. Ita enim Diodor. Sic. 17, 93. (quem exscripsit Curtius) Prasios vel Praesios, (ut alii etiam illos vocant, quos laudat Wesseling. ad Diodor. Sic. c. l. ubi vulgo Ταπραισίων, in Codd. etiam Βρεσίων) ut Gangaridas in ulteriori Gangis ripa conlocat. Nec dissentit Plutarch. in Alex. M. cap. 62. Accedit in primis tabula Peutingeriana 12. E. in qua *Palibotra* urbs ultra Gangen ad ripam conspicitur. Nihil eorum adtigit d'Anville, quae quamvis gravia videntur, tamen, quia Arrianus c. l. Palibotra ad confluentem Gangis et Erannoboae ponit, et Ptolemaeus intra Gangen, ut alii, superiora minime infringere possunt, cum Allahabad Robertsoni p. 34. et 206. c. l. in situ unice conveniat. Et sic describit Tieffenthaler T. 1. p. 159 sq. *Elahbad*, quam a gentilibus *Peag*, *Priag* et *Prag* vocari dicit. Fluvium alterum adpellat *Zemna*, Rennell *Iumna*, (Plinio 6, 21. s. 17. *Iomanes*, qui tamen post ab *Erannoboa* distinguit) in cuius ulteriori ripa cum iaceat, facile commistio illa quorundam scriptorum oriri potuit, maxime cum Ganges imbribus auctus ad ipsam urbem accedat. Tieffenthaler etiam obeliscum descripsit, sed de vetere adpellatione nihil adtulit. Alii, quos vidi, ubi h. *Patel-poot-her*, uti Bayer hist. regni Bactr. p. 16. nomen *Palibothra* in Indicum transtulit. In primis id argumentis adstruere conatus est Rennellius in Memoirs — p. 49 sq. Nempe prope *Patna* olim illa urbs steterat. Strabo etiam 15. p. 474. s. 689. dicit ex Oceano adverso Gange quosdam vectos esse ad Palibothra usque. Post μεγίστην πόλιν adpellat, Plin. c. l. *amplissimam ditissimamque civitatem*, unde etiam *Palibothri* dicti fuerint; et Strabo c. l. p. 483.

ſ. 702. Praſios ἔθνος διαφορώτατον τῶν πάντων (conſentit Plin. c. l.) reges ſuos Palibothros inde adpellaſſe ſcribit. De urbe autem ipſa optime expoſuit Ameilhon in Handlungs-Geſch. von Egypten, quem ideo laudat Penzel ad Strabon. Vol. 4. p. 2022. Veteres autem, ut alia Orientis nomina, neutro pluralis uſurpant, hinc μέχρι Παλιβόθρων apud Strab. 15. p. 474. ſ. 689.

atrae gentes) *Papuas* ſ. *Horaſoras*, quorum reliquiae in Sumatra et vicinis inſulis adhuc ſuperſunt; olim in continente. Ita Heeren c. l. p. 96.

Aethiopes) Vid. Plin. 6, 22. ſ. 19. Αἰθίοπες ἀπὸ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀναστάντες πρὸς τῇ Αἰγύπτῳ ᾤκησαν Syncell. p. 120. ſ. 151.

recta) Ut non habeant ſinus, et ideo ſint inportuoſa, ut inde ſubponat quoque navigationem ad gentes illas non eſſe. I. GRONOVIVS *MS.*

marinis opibus) Sic *opes maris* Noſter 1, 12, 4. *divitiae maris* Rutil. itin. 1, 532. *auriferorum opes fluminum* Pacatus in paneg. ad Theodoſ. Aug. cap. 4. §. 4. Liv. 21, 7. in. *creverant opes* (de Sagunto) *ſeu maritimis ſeu terreſtribus fructibus.*

§. 6. *Tamus)* Vid. not. crit. pag. 237 ſqq. Incerta hic ſunt omnia, vel dubia. De Tauro, quem Caucaſum Macedones dixiſſe conſtat, alibi. Caucaſum hic deficere dicit (eo ſenſu) Oroſ. 1, 2. ubi ſint *Imai* montes, etſi alii *Timani*, *Tinavi.*

Colis) Primus commemorat Mela, ſed varie poſtexprimitur, cuius cauſa ex Ptolemaeo 7, 1. commode peti poteſt. Hic enim: Κῶρυ ἄκρον, ὃ καὶ Καλλίγικον; et Κόρου ἀκρωτηρίου mentio fit apud Marcian. Heracl.

p. m. 25. Hudſ. qui tamen poſt τῷ Κώρυ habet. Hinc depravationibus forte additis Plin. 6, 23. ſ. 20. promontorium *Calingon.* Idem tamen promontorium *Coliacum,* (antea ed. *Colaicum,* illud aptius, uti et voluerat Salmaſ. in Solin. p. m. 782. nec minus p. 783. in Ptolemaeo) 6, 24. ſ. 22. vocat. *Colis* Avien. in deſcr. orbis v. 1356. ſed idem *alta dorſa Coliadis rupis* c. l. v. 785. fere ut *Peloris* et *Pelorias* in Sicilia. Cf. Euſtath. ad Dionyſ. v. 1143. Sic Dionyſius Periegetes νῆσον Κωλιάδος v. 592. de Taprobane (ubi Paraphraſtes ἤτοι τῆς Ἀφροδίτης, de quo vid. Euſtath. ad c. l. fuſius. Κωλιὰς, inquit, ἡ Ἀφροδίτη, ſed et alias cauſas addit nominis) et v. 1148. τέρματα Κωλίδος αἴης, ubi *Colidis terrae* reddidit Priſcianus; nam in priori loco omiſit. Utrumque dici notat Euſtath. ad Dionyſ. v. 1143. In Oroſio 1, 2. pag. 12. ed. Haverc. eſt *Caligardamna,* ut fere habent Codices; ante *Calligicum* in edd. Venetis, quae ex MSS. ductae ſunt, pro *Colligicum,* quod propius accedit. Aethicus p. 724. (ad ed. Gronov. Melae) ubi Oroſium reddidit, adpellat *Calidardam.* Videtur haec variatio inde orta, quia vicina ibi fuerunt promontoria diverſa, quae vel diſtinguenda omnino ſunt, ut fecit d'Anville in tabula praefixa, vel etiam ipſi auctores ſeparatim intellexerunt. Cf. etiam d'Anville p. 123 ſq. c. l. De cauſa nominis *Colis* ſ. *Colias* prolixius disſerit Euſtath. ad Dionyſ. v. 592. quae ducta videtur a cognomini promontorio Atticae, quod huc forte translatum, vel etiam totum nomen depravatum ſic eſt. Eius altitudo celebratur. Nam Avien. in deſcr. orbis v. 1356. *Colis vergit in aequor Oceani tantoque iugo ſubit aetheris auras, Arceat alituum ſubducta ut rupe volatum;* et altero loco: *alta Coliadis dorſa rupis.* Conſentit cum priori deſcriptione Dionyſ. v. 1148 ſq. et Ἄορνιν vocatam dicit, quae videtur eſſe *petra Aornos* ab Alexandro expugnata, cum ante Hercules fruſtra obſediſſet. Eius mentionem in primis faciunt Arrian. 4, 28. Curt. 8, 11. in. Euſtath. ad Dionyſ. c. l. et quos laudant

Freinshem. et Cellarius ad Curtium. Quod vero Indum eius radices ſubire adiiciunt, dubitationem movet iuſtam, vel aliud flumen, quod in Indum excurrit, quale exemplum paulo ante habuimus, cum Indo commutarunt, quamvis Arrianus hoc non admittere videtur propter Alexandri M. progreſſionem inde ad Nyſaeos. A Colide autem dicti ſunt incolae, et gentis dignitatem adſumſerunt *Calingae proximi mari* Plin. 6, 21. ſ. 17. Apud Strabonem 15. p. 474. ſ. 689. Κωνακοὶ pro Κωλιακοὶ, ut legendum vidit Salmaſ. in Solin. p. m. 783. probante Penzelio ad Strabonem Vol. 4. p. 2021. ubi monet Κωλίγγας Aeliani Hiſt. An. 16, 18. eosdem videri. An vero huc Κῶλοι Stephani h. v. quos ad Caucaſum ponit, pertineant, Κόλχοι porro iidem dicti ſint, ut multis probare ſtudet Salmaſ. in Solin. p. m. 783. id in dubium vocavit Voſſius ad Melam h. l. Incerta ſunt iſta quidem, et ad coniecturas redeunt. Caucaſum, ad quem ponit Stephanus, in Indiam translatum eſſe conſtat, et hinc forte *Coli* et *Colchi*, quorum illi Κωλικοὶ ſunt apud Scylacem p. 31. Hudſ. Ita enim lego pro Κορικῄ. Situm autem Colidis ſatis declaravit Noſter, conſentiuntque alii vel diſerte, ut Dionyſ. v. 1148. — vel adhibitis in notanda progreſſione verbis aliis. Sic Plin. 6, 22. ſ. 19. *A Gange verſa ad meridiem plaga.* Priſcianus in perieg. v. 595: ubi Dionyſius *Colida* habet, interpretatur: *Hinc proram convertens navis ad auſtros.* Qui contra tendunt, ab Indo inde extremum angulum orientis faciunt, vel terminum, ut Strabo 15. p. 474. ſ. 689. Et ſic Oroſ. 1, 2. p. 12. ed. Haverc. dum illi ad Eurum ſubiicit inſulam Taprobanen, e qua vocari oceanus Indicus incipit, quem ſupra Noſter ad Indicum ſpectare dixerat. D'Anville p. 123. *Colis* deprehendit in Indica voce *Koil*, quae notat templum, quod ibi Deae *Ramana* conſecratum eſt. Inde putat eſſe hodie *Ramanan-Koil* refutatque pag. 124. eos, qui *Comarin* putarunt, velut Harduinum ad Plin. 6, 24. ſ. 22. Bochartum in Chanaan 1, 46. aliosque apud Ortelium.

cum hoc potius ſit *Comaria* Ptolemaei c. l. ut iam antea iudicavit Ferrarius in Lex. Geogr. ſ. v. *Colaicum*, ubi Baudrand aliorum ſententias adfert. Ceterum non nimis ſevere exigenda eſſe ea dicit d'Anville p. 125. quae de converſione orae in hoc promontorio narret, immo maxime mirandum eſſe, quod eam in hac ora omnino noverit, cum Ptolemaeus ignoraverit. Hic nempe multo aliter latera haec Indiae oſtendit et contra verum.

Ganges) Gr. Γάγγης. A iuvene nomen traxiſſe tradit ſpurius Plutarch. de flum. h. v. qui ſe in eum praecipitavit, cum antea *Chliarus* vocaretur. *Gangen* a *Gangaro* vetuſtiſſimo Indiae rege dictum, quosdam putaſſe, refert Boccatius de fluminibus h. v. Oritur ſec. Melam in *Hemode Indiae monte multis ſontibus.* Secutus eſt Artemidorum, qui teſte Strabone 15. pag. 494. ſ. 719. idem tradidit. Ipſe vero Strabo antea p. 474. ſ. 690. eum et Indum aliosque e Caucaſo derivat. Ἀπό τινος Καυκάσου ὄρους ἀρκτικοῦ ἀνατολικοῦ Euſtath. ad Dionyſ. v. 1088. ut Indus ex eodem fonte. Sed ad v. 1143. ex Emodis montibus ducit. Plinius 6, 22. ſ. 18. *Gangen,* inquit, *alii incertis ſontibus, ut Nilum, — alii in Scythicis montibus naſci dixerunt,* quae verba reddunt Solin. c. 52. ſ. 55. et Mart. Capella 6. p. 223. et poſt Boccatius de fluminibus h. v. Sed Oroſius 1, 2. p. 21. ed. Haverc. *mons,* inquit, *Oſcobares,* (variant Codd.) *ubi Ganges fluvius oritur.* (prope Dahas) Curtius 8, 9, 5. *ab ortu,* inquit, *eximius ad meridianam regionem decurrit,* ubi *ab ortu* exponitur de origine, quam ſic vage nimis indicavit Curtius. Diu et poſteriori aevo latuerunt fontes Gangis, quare haec discrepantia facile excuſatur, et recentiores etiam ſuperiori ſaeculo eſſe putarunt in montibus, qui Indiam a Thibeto dirimunt, cum tamen hinc e montibus demum progrediatur et adpareat magis. Debetur originis notitia Ieſuitis, qui iuſſu imperatoris Chinenſium *Kau-hi* illa loca explorarunt et tabulis expreſſerunt. Ex quo tem-

pore conftat, nafci ad radices montium, qui vocantur *Kentaïſſe*, ex pluribus fontibus, (duos praecipuos fontes habet Pennant in View of Hindoftan) duos grandes lacus traneire, poft ad occidentem labi, dum a montibus obiectis in Indiam vertere cogatur. Vid. d'Anville c. l. pag. 64 fqq. ubi pluribus de fontibus Gangis omninoque de Gange expofuit. Rennelliana tabula et fontes et flexum primum Gangis luculenter exhibet. In lacu tamen, cum erupit, et ex abruptis in plana devenit, hofpitari dicit etiam Plin. c. l. Curtius c. l. eum ab obiectis rupibus, cum ad meridianam regionem decurrit, ad orientem inclinari tradit, hic, ut alibi, parum gravis auctor. Sic tamen et alii in orientem flecti tradunt, ut Strabo 15. p. 474. f. 690. Lucanus 3, 231. (qui adeo ad oftia refert,) Vibius Sequefter p. m. 16. — quod aliquatenus tantum dici poteft. Maximus Indiae fluvius celebratur Indoque etiam maior. Vid. Arrian. in Indic. cap. 4. et fic Euftath. ad Dionyf. v. 1143. maximum adeo τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμῶν ἱστοροῦσιν, poft Indum, tum Iftrum et Nilum fequi. Unde poft Mela de Indo: *Hinc paene Gangen magnitudine exaequat*; et hinc minus recte Cicero de N. Deor. 2, 52. *Indum omnium fluminum maximum* dicit, quod verius de Gange Strabo 15. p. 475. f. 692. Curtius 9. 2, 2. et alii, quos ibi laudat Freinshemius. Idem autem Arrianus c. l. grandem iam inde ab ipfis fontibus oriri tradit. Magnitudinem eius efficiunt multi fluvii, aliqui adeo ipfi navigabiles, qui in eum fe exonerant. Plin. c. l. omnino 19 habet, totidemque fere enumerat Arrian. in Indic. cap. 4. qui parum a Plinio discrepat. Ita vero recentiores defcribere vidi, ut, ubi rapidus fit, multum terrae abripiat, verfus mare vadofus ex limo conlecto reddatur. Λευκὸν ὕδωρ illi dat Dionyf. v. 626. Profundum facit 100,000 pedibus Martian. Cap. 6. p. 224. quamvis alii omittunt Mille. Plin. c. l. fic: *ubi minimum 8 M. P. latitudine, ubi modicum ftadiorum centum; altitudine nusquam minore paſſ.* 20. Solinus c. 52. *minimam lati-*

tudinem facit 8 *M. P. maximam* 20, *altitudinem, ubi vadosissimus est*, 100 *pedum.* Alios vide apud Freinshemium ad Curtium 9, 2, 2. quibus facile addi alii possunt, ut Agathemer. 2, 2, 10. Eustath. ad Dionys. v. 1144. In mare rubrum eum deducit Curtius 8, 9, 6. satis conspicuo errore, quod licet a quibusdam latius extendatur, uti docuit in admirandis 1, 3. Lipsius, ad vera Gangis ostia permitti tamen non potest. Excurrere enim constat in Gangeticum sinum, ubi Eoum mare cum Indico committitur. Hinc Avien. in Perieg. v. 1339. *Ganges sit limes cespiti Eoo.* Hinc etiam Agathemer. 2, 10. de Gange et Indo: ἐκδιδόασιν ἐπὶ τὴν πρὸς νότον θάλασσαν. In ostiis discrepant veteres, et, si recte Servius ad Aen. 9, 30. retulit, et pro *Melonem* legendum est, consentiente Burmanno et aliis, *Melam*, Noster non omnino septem ora numerat, sed 3 tantum alveos habere ex aliorum narrationibus addidit, adeo ut in recensionibus nostris quaedam desint. Ita vero μίαν ἐκβολὴν illi tribuit Strabo 15. pag. 475. s. 690. Ptolemaeus 7, 1. recenset quinque, ex vitio, quod irrepsit in Bertii tabulam Asiae 11. adiecto Tilogrammo, civitate, 6 numerantur. Quintum adfert, *Antibolen*, etiam Marcian. Heracl. p. 29. Huds. Secundum Boccatium de fluminibus h. v. alii habuerunt 7, alii 9, alii 3 tantum. Tieffenthaler c. l. Vol. 2. p. 119. illi tribuit 11 magna ostia et interiectas illis 33 insulas. De cursu eius versus meridiem ibi adnexa est magna tabula. Quod ad 7 ostia referunt Virg. Aen. 9, 30. ubi: *septem surgens amnibus altus — Ganges*, non bene factum monet Heyne propter verbum *surgens*, quod ad fontem pertinet, vel etiam alveos. Inde vero India divisa est in Indiam *intra* et *extra Gangen*, ut fecit Ptolemaeus. Dicti etiam inde accolae *Gangaridae* s. *Gangarides*, pro quibus in aliis legitur *Gandaridae*, ut Diod. Sic. 2, 37. 17, 93. Plutarch. in Alex. cap. 62. unde Γανδαρῖτις Strabo 15. pag. 479. s. 697. et post Dionys. v. 1144. etiam Γαργαρίδαι. Contendit tamen Salmasius in Solin. p. m. 698.

praeferendum esse Γανδαρίδαι, et sic semper Graecos auctores adpellare, Latinos solos dicere *Gangarides*, cui suffragatur Wesseling ad Diod. 2, 37. et cum Ptolemaeus duplex γ praeferat, Latinos secutum arbitrantur. Tuentur tamen plures Latinam formam, ut Cellarius ad Curt. 9, 2, 2. et in Geogr. ant. 3, 23, 34. Penzel ad Strab. Vol. 4. pag. 2028. Oberlin. ad Vib. Sequ. pag. 396. *Gandaros* eosdem putat, ut *Ori* et *Oritae* dicantur, Salmasius c. l. etsi dubium videtur. Cf. ad Melam II. 1, 2, 5. pag. 72. de discrimine. Hinc vero *Gangetica tellus* de India Lucan. 4, 64. Diversum denique a Gange putat cognominem fluvium in Plinii verbis 6, 23. s. 20. *ab ostio Gangis ad promontorium Calingon*, D'Anville p. 136 sq. qui hodie dicatur *Ganga*. Tieffenthaler Vol. 1. p. 326. *Gangen maiorem* et *minorem* habet, quorum ille ab indigenis vocetur *Padda* et *Paddauvati*, hic *Bhaghirthi* vel usitatius *Bhaghirethi*. Ceterum Gangen Indis sacrum haberi et coli adposita causa narrat Sonnerat T. 1. pag. 273 sqq. (voyages aux Indes.) Plura de Gange dabit Bernoulli ad Tieffenthaler Vol. 2. T. 1. p. 119 sqq.

Hemode) Graeci vel Ἠμωδὰ ὄρη, ut Strabo 15. p. 474. s. 689. et p. 494. s. 719. vel Ἠμωδὸν ὄρος, ut Diod. Sic. 2, 35. Dionys. v. 748. 1146. sed, ut Strabo, v. 1162. vel Ἠμωδὸς simpliciter, ut Arrian. in Indic. cap. 2. Eustath. ad Dionys. v. 748. notat, quosdam etiam Ἤμωδον dicere. Τὰ Ἠμωδὰ Ptolem. 6, 15. et 16. Ut monet Eustath. ad Dionys. v. 1143. dicitur τὸ Ἠμωδὸν ὄρος et τὰ Ἠμωδά; alii etiam προπαροξύνουσιν. Apud Plin. 6, 21. s. 17. *Emodi montes.* Eius partem h. esse *Imaum* versus Scythiam dicit d'Anville pag. 4. Tieffenthaler Vol. 1. pag. 12. illum vocat h. *Zambu*, hunc in montana regione *Camaun* ponit, veteresque aberrare in situ dicit. De *Paropamiso* dictum satis puto in not. crit, pag. 245 sq. Situs cognoscitur vel ex ipsa Indi origine, quae spectat occidentem septemtrionalem, vel ex aucto-

ribus. Ita enim Arrian. 5, 5. dicit, Taurum circa Bactrianos cum eo committi et in Alex. M. honorem Caucafum fuiffe adpellatum, et ante cap. 3. f. Indum oriri dicit in Paropamifo, feu Caucafi montis citeriori parte i. e. verfus feptemtrionem occidentalem, uti ex itinere Alex. M. intelligitur. Strabo 15. pag. 474. f. 689. dum ab Ariana ad Eoum mare procedit, primum ponit *Paropamifum*, tum *Emodum*, denique *Imaum*. Cf. 11. p. 352. f. 511. Agathemer. 2, 9. μέγιστον ὄρος vocat, ut Taurum, cuius tamen ille pars eft. Inde vero adparet, cum Ganges magis ad orientem fluat, Indus inde ad feptemtrionem, parum certos effe et fibi conftare veteres, qui, dum haec ipfi declarant, Indiam ab Emodis montibus inchoant, ut Plin. 6, 21. f. 17. De fitu hodierno poft. Boccat. de montibus f. v. Emodus hunc eundem credit cum iis, quos *Emochos* vocant.

conceptus) Sic *editus* 3, 5, 6. et fimilia, in quibus variat Nofter. Sic Curtius 6, 4, 5. *alio fonte conceptus editur.* Illud etiam Lucan. 2, 403. *fontibus hic* (Apenninus) *vaftis immenfos concipit amnes,* ubi Oudendorp. Melae hunc locum adfert, et ib. 3, 257. *quos nunc diverfis fontibus edit Perfis.*

Indus) Gr. etiam Ἴνδος. Idem dictus etiam Φεισὼν fec. Chron. Pafchale p. 29. (Ven.) *Sindus* auctore Plinio 6, 23. f. 20. vel *Sandus* ante Harduinum, qui ex auctore peripli maris Erythraei p. 21. 23. (Hudf.) coniicit *Sinthus.* Forte huc pertinet oftium Indi apud Ptolem. 7, 1. in. ὃ καλεῖται Σίνθων, ex quo *Sinthum* pro Indo feciffe Arrianum c. l. putat Dodwellus de aetate et auctore peripli maris Erythraei §. 13. pag. 99. (Hudf.) quia totidem eius, quot Indi, Ptolemaeus faciat oftia. Olim etiam praeterea dictum *Maufolum* tradit Plutarchus fpurius de fluminibus f. v. *Indus.* Fontes in Paropamifo habet Nofter. Strabo 15. p. 474. f. 690. ut omnium aliorum, in iugis

Caucafi (Tauri) montis, et fic Avien. perieg. v. 1290. *Indus Caucafiae praerumpens rupis ab antro Adverfum pelago rubri procul aequoris amnem Porrigit inque Notum recto fluit agmine aquarum.* Cf. Curt. 8, 9, 3. Utrumque alii vel *Caucafum*, vel *Paropamifum* promifcue ponunt. Vid. Plin. c. l. Arrianus 5, 4. in. Diod. Sic. 2, 37. omnino ἀπὸ τ. ἄρκτων ἄρχεσθαι dicit. Addit Plinius c. l. *adverfus folis ortum effufus.* Tieffenthaler Vol. 1. p. 67. dicit fontes Indi inter provincias *Cafchmir* et *Cafchgar* reperiri. Ex fluminibus, quae in eum excurrunt, aliqua indicat Nofter, de quibus poft fingulatim. Plinius c. l. 19 omnino adfert, Strabo 15. pag. 482. f. 700. ἀξιολόγους 15 effe dicit, quorum aliquos nominat. Diod. Sic. 2, 37. habet ποταμοὺς οὐκ ὀλίγους πλωτούς. Et fic paffim nominantur fluvii in Indum excurrentes, veluti apud Arrianum, Curtium. Hinc magnitudo eius intelligitur, quam praedicant veteres multi, Gangis tamen latitudine inferiorem, de quo antea. Diodorus tamen Sicul. 2, 55. omnium fere poft Nilum maximum praedicat, Ctefiam, monente ibi Weffelingio, fecutus, quem vide in Photii Cod. 73. p. 144. ubi etiam de fl. latitudine. Cf. Plin. c. l. et ibi Harduinus. In curfu divifus Patalenen cingit, et, quod Nilus in Aegypto facit, Delta format, uti tradunt Strabo 15. pag. 475. f. 690. et Arrianus c. l. et Indicor. cap. 2. Curtius 8, 9, 4. *celeris gelidiorem* refert, et *aquas a colore maris haud multum abhorrentes.* Tandem duobus oftiis exit, ut nofter refert, et Strabo 15. p. 475. f. 690. Arrian. 5, 3. f. Septem enumerat, nominibus additis, Ptolemaeus 7, 1. in. Plura etiam notantur in tabula Rennelliana. Simpliciter *oceano infunditur* Plin. c. l. Arrian. 5, 3. dicit εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν τὴν κατὰ Ἰνδοὺς, ὡς ἐπὶ νότον ἄνεμον, quam Strabo c. l. μεσημβρινὴν vocat. Orofius autem 1, 2. mari rubro dicit, quod quidam huc producunt, ut ante dictum eft. Ceterum Melae verba fic reddidit Boccatius de fl. f. v. Indus: *demum in duobus divifus alveis inter fe longe diftantibus ab oceano*

recipitur. Lentum curſum Noſter indicat verbo *trahit*, unde etiam pro *niger* apud Claudian. in conſul. Olyb. et Prob. v. 170. Heinſius malebat *piger*. At Euſtath. ad Dionyſ. v. 1088. illi tribuit λαβρότατον ῥόον ὀξὺν, ubi etiam duo eius oſtia agnoſcit. Alexandri temporibus et proxime poſt credebant, Nilum et Indum communi alveo fuiſſe commiſſos. Strabo 15. p. 474. ſ. 696. Arrian. de exp. 6. in. Finxerunt etiam in Indo animalia crocodilis ſimilia, forte h. *Cayaman.* Sed ante exitum Ptolemaeorum meliora edocti ſunt per navigationes. Vid. Dodwellus de aetate et auctore peripli Erythraei maris §. 8. p. 138 ſq. H. *Soor* vel etiam *Sinde*, *Sindh*, et ubi exit, praecipuum oſtium vocatur *Mehran.* Vid. Rennel's Memoirs of a Map of Hindoſtan p. 53.

Paropamiſo) De *m* et *n*, quae variantur in penultima, dictum in not. crit. p. 245 ſq. uti de quarta a fine ſyllaba. Inde etiam incolae *Paropamiſadae* et *Paropaniſadae.* Vid. Weſſeling ad Diodor. Sic. 17, 82. et de accentus etiam variatione Euſtath. ad Dionyſ. v. 1097. Stephanus h. v. ſcribit Παροπαμισσὸς et ſic reliqua. Eius nomen ex Indorum lingua repetit Bayer. in hiſt. regni Bactr. p. 10. Incolae Παροπαμισάδαι, ut ipſum primarium nomen varie. Accolas *Paropamiſſadaeos* vocat Stephanus, vel, uti volunt Salmaſius et Holſten. *Paropamiſſadas*, ex quo quidem conſequeretur τοὺς παροικοῦντας et κατοικοῦντας eodem nomine deſignari, et Stephanum male garrire. Quod in noſtro 1, 2, 5. *Paropaniſii* vocantur, Voſſii eſt opus, non Melae. Terminabat mons ille Indiam verſus ſeptemtriones ab una parte, (Agáthem. 2, 6.) ab altera Arianam, (Strabo 11. p. 497. ſ. 723.) et emittebat amnes Indum et Oxum, de quibus ſuo loco. Tauri partem fuiſſe, indicavit Noſter 1, 15, 2. et ex Ariſtobulo refert Gaza de originib. Turcorum, med. qua parte Macedones in Indiam irruperint. In gloriam Alexandri M. ut Caucaſum ſuperaſſe videretur, Macedones, quos poſtea

secuti sunt ipsi auctores, eum dixerunt *Caucasum*, uti diserte scribit Arrian. 5, 3. Aliorum loca dabit Cellarius in Geogr. ant. 3, 22, 1. Cf. etiam ad 3, 5, 6. Addit Strabo 15. pag. 474. s. 689. alios Indiae montes, in iis Emodum, Imaum. Alii, in his etiam Curtius, Arrianus, Caucasum distinguunt ab Paropamiso, uti docuit Cellarius c. l. Equidem ex Strabone explico sic, ut Paropamisus sit superiori sensu Caucasiorum montium pars, quam proprio nomine notant, passim etiam omnino Caucasi nomine complectuntur. Istam tamen adpellationem ductam esse ab Indorum voce *Khoo* s. *Khau*, putat Bayer. c. l. pag. 8. Ab Paropamiso regio finitima nomen traxit, Paropamisadarum regio, vel, uti est in Cod. Arriani 5, 3. optimo, probante Gronovio, Παροπαμισὰς χώρα. Eam descripsit Diodor. Sic. 17, 82. nivibus obpletam, maxima ex parte planam, arboribus orbam, sterilem fere et tristem, in quo consentientem habet Curtium 7, 3, 6. graviter hoc nomine castigatum a Clerico in arte Critica P. 3. Sect. 3. cap. 2. p. m. 403. cum alia omnia ibi reperiantur. At ita ex veterum fide traditum esse, docuit Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 37. Curtiumque vindicavit etiam in eius Vindic. p. 120 sqq. Cf. item Wesseling. ad Diodor. c. l.

et alia — sed) De hac forma vid. ad 2, 6, 6.

Cophen) De varia declinatione et forma dictum est in not. crit. pag. 246. Cursum eius satis denotat iter Alexandri cis Indum versus occidentem. Ante enim ad Cophen venit, quam Indum adtigit. Vid. Strabo 15. p. 480. s. 697. Arrian. 4, 22. et 5, 1. Et hinc Plin. 6, 21. s. 17. *Inde* (a Cophete) *ad flumen Indum*, unde progreditur ad Hydaspen — et magis diserte 6, 23. s. 21. in. *Cophetem ultimum finem* (Indiae) *vocat*. Arrian. 5. in. Nysam inter eum et Indum ponit. De eo sic Avien. in perieg. v. 1345. *Tertius* (post Hydaspen et Acesinem)

amnis item ſecat agri proxima Cophes In medioque Sabae ſunt ceſpite. In Ptolemaeo 7, 1. Κῶα fluvius hic memoratur, qui in Indum hac parte excurrit, eiusque divertigium. (ἐκτροπή.) Diverſum autem eſſe a *Cophe* ex Arriano patet, qui utrumque habet, et 4, 23. Χόην hunc vocat. Ex quo ſimul adparet, in Alex. M. itinere ad Indum Cophen fuiſſe priorem. Secundum Strab. 15. pag. 479. ſ. 697. prior fuit Choaſpes, qui in Cophen effluxit, poſt Cophen Indus. Si ex *Choaſpa* urbe ad flumen ſita in Ptolem. 6, 20. Choaſpes eſt, uti etiam coniicit Salmaſ. in Solin. p. m. 495. diſcedit Ptolemaeus, apud quem in Indum ſimpliciter decurrit. D'Anville p. 6. putat, Cophen eſſe fluvium prope *Kandahar*, quem nomine prodit Tieffenthaler Vol. 1. pag. 15. *Nilab*, quamvis addit, ex veterum tabula eſſe olim *Choen.* Vid. d'Anville quae c. l. diſputat, conlatis tamen ſupra poſitis, et quae habent Salmaſ. in Solin. p. m. 493. et Freinshem. et Cellarius ad Curt. 8, 10, 22. In tabula Rennelliana fluvii duo coeunt *Nilab* et *Hir.* Hic in illum influit et remotior eſt ab Indo, ita ut *Hir* videatur eſſe *Choes*, *Nilab Cophen*, uti et Nyſae ſitus inter Cophen et Indum declarare videtur ex Arriano 5. in. Cum vero *Nagara* (vid. ſupra *Nyſa*) apud Ptolemaeum ad *Suaſtum* ponatur, idem eſſe videtur, qui noſtro *Cophes.*

Aceſines) Sic Graece, ut inluſtratum eſt alibi. Delabitur in Hydaſpen, uti produnt Arrian. de exp. 6, 1. ſ. qui inde Hydaſpen in Indum deducit. Feſt. Avien. in deſcr. orb. v. 1344. ubi *magnus ſorbet Hydaſpes Delapſum ſumma ſaxorum mole Aceſinem*, penultima igitur longa, uti ap. Dionyſ. v. 1138. Curt. 9, 4, 8. *a meridie Aceſines Hydaſpi confunditur*, loco quidem minus congruo, de quo vid. Freinshem. Diod. Sicul. 17, 96. (ubi utriusque notat συμβολήν, et ſic Euſtath. ad Dionyſ. c. l.) At Arrianus contra 5, 1. ſ. Indic. c. 4. apud Ariſpas Hydaſpem in Aceſinem ducit, hunc apud Mallos in Indum,

maiorique hic fide dignus eſt, in primis cum omnia ſic bene cohaereant, quae in iis locis geſſit Alexander M. ut docuit clare Freinshem. ad Curt. c. l. Addit Arrian. in Ind. c. 3. Hydraotem et Hyphaſin, quos recipiat. Magno autem errore Gangen ab eo augeri tradit Curt. 8, 9, 8. et ſic etiam ſecum pugnat. Nec magis bene Oroſius 3, 19. m. Alexandrum M. per Aceſinem in Oceanum devectum eſſe narrat. Magnum fl. fuiſſe intelligitur ex Arriano 5, 4. in. 6, 3. Nilo adeo et Iſtro maiorem in Indic. cap. 3. et rapidum 5, 20. In hodierno nomine et curſu variatur. Tieffenthaler Vol. 1. p. 16. ſic conſtituit: *Hyphaſis* Satluz, *Hydraotes* Beha, *Aceſines* Ravi, *Hydaſpes* Tſchinab. D'Anville pag. 23. ſic: *Aceſines* Ravei, *Hydraotes* Biah, *Hyphaſis* Caul. Rennel adcuratius, tabula geographica incolarum adhibita, ſic, inde a ſiniſtra Indi ripa exorſus: *Hydaſpes* Behat ſ. Chelum, *Aceſines* Jenaub ſ. Chunaub, (quod probat Mannert in Geogr. P. 5. p. 72.) *Hydraotes* Rauvee, *Hyphaſis* Setlege ſ. Sutteluz. Alii h. *Beyah* eſſe volunt. Quae ex Ptolemaeo accommodat d'Anville p. 23. cum ordine et narratione aliorum non bene congruunt; *Zaradrum* enim putat eſſe *Aceſinen*. At *Hyphaſis* eſt ante Zaradrum verſus Indum, quem tamen ulteriorem omnes faciunt. Attamen Hydaſpes in eum excurrit, quare Ptolemaeus ab aliis recedit et turbat.

Hydaſpes) Ὑδάσπης Graecis, pro quo in Ptolem. 7, 1. corrupte Βιδάσπης. Clarum (forte etiam propter notam Alex. M. navigationem) fluvium vocat Plin. 6, 21. ſ. 17. et non ignobiliorem *Hypaſin*, quem Noſter non adtigit, alii etiam *Hypanin* vocant, ut Strabo et in Plinio c. l. Codices quidam, ut apud Martian. Capellam 6. pag. 223. ubi Plinii verba refert. Vid. Harduin. ad Plin. c. l. et proxime antea. De omnibus ſic I. GRONOVIVS *MS.* „Hos tres particulatim nominat, quia per expeditionem Alex. M. erant notiſſimi, qui ad Gangen non venit, et ideo de fluviis in illum influentibus nullum nominat.“

De influxu in Indum Lucan. 3, 236. *Vaſtis Indus aquis mixtum non ſentit Hydaſpen.* Nomen ex Perſica lingua explicavit, ut Aceſines, Hypanis — nuperrime (1797.) Vincent ad Nearchi paraplum. (Angl.) *Nyſaeum* vocat Lucan. 8, 227. quia, notante Scholiaſte, a Nyſa, Indiae monte, deſcendat; *fabuloſum* Horat. 1. od. 22, 7. ob fabulas de India iactatas; *πλωτὸν νήεσσιν* Dionyſ. v. 1139. H. alii *Ialum*, alii *Behut* eſſe putant. De eius curſu et incurſu in Indum cf. v. Zach Monatliche Correſpondenz (an. 1801.) T. 4. p. 486.

iugum) Montem in fluvii alveum ſitum circumluit. IAC. GRONOVIVS *MS.*

duobus oſtiis) De divortiis fluvii poſt influxum aliorum, uti docet Burmann. ad Lucan. 3, 235. etſi per ſe patet.

§. 7. *Chryſe)* Vox Graeca, quaſi conveniret aureae Cherſoneſo, ut vocarunt Latini regionem prope illic poſitam, ſed magis verſus meridiem, quam Mela hanc inſulam deſcribit. IACOB. GRONOVIVS *MS.* 1. Diſtinguenda vero duo eſſe, ex Ptolemaeo adparet, *auream Cherſoneſum* 7, 2. et *auream argenteamque regionem* paulo poſt infra Hemodum, et ſupra auream Cherſoneſum trans Gangen. Diſcrepant tamen de his inter ſe auctores, non in adpellatione ſolum, ſed et in ſitu: 1) Circa Gangen auctor peripli rubri maris p. 35. Hudſ. ubi verſus orientem ἐσχάτη ἤπειρος ἡ Χρυσῆ, quam diſtinguit p. 34. ab aurea Cherroneſo, ut Ptolemaeus facit, ſic ut prior ſit in hoc aurea regio. Et ita alii. Vid. Salmaſius in Solin. p. m. 701. ubi multum disputavit ſuper hoc. Adde Relandum in diſſert. de Ophir §. 7. in diſſert. Miſcell. T. 1. p. 173. qui *Ophir* fuiſſe putat. 2) Extra oſtium Indi; ut Plin. 6, 23. ſ. 21. ubi etiam Melam expreſſit, cum quo conſentit Curt. 10, 1, 11. qui dicit

insulam ostio amnis subiectam auro abundare. Cf. et Solin. cap. 52. s. 55. qui Plinium repetit. 3) Ad mare Eoum, ὁπόταν, relicto Oceano Scythico, πρὸς ἠώην ἅλα κάμψῃς, ut Dionys. v. 589. et sic explicat ibi Eustathius. πρὸς τοῖς ἑῴοις τοῦ Ὠκεανοῦ; Avienus in perieg. v. 770. *ad ortum Scythici maris;* Martian. Capel. 6. pag. 224. *prope Nysam;* Stephanus omnino Chrysen dicit Cherronesum Indiae. D'Anville p. 166 sqq. auream Chersonesum putat esse paene insulam h. *Malaya.* Sed quae sit Nostri insula, non constat. Hill ad Dionys. v. 589. Chrysen putat h. *Malaccam*, Argyren *Sumatram.*

soli) Plin. c. l. dicit: *fertiles metallis, ut credo. Nam quod aliqui tradidere, aureum argenteumque iis solum esse, haud facile crediderim.* Mart. Capella c. l. *insulas duas praedicandas auri argentique metallis ac foetura etiam vocabulis adprobatur. Nam una Chrysea, Argyrea altera nuncupatur.* Dionys. v. 590. à sole derivat: ἔνθα καὶ αὐτοῦ Ἀντολίῃ καθαροῖο φαείνεται ἠελίοιο, et sic Avien. c. l. *Insula — aurea, quod fulvo sol hic magis orbe rubescat.* Eustath. ad Dionys. c. l. utrumque coniungit et auri fertilitatem et solis splendorem. *Ex re* autem est *ex natura,* de quo vid. Corte ad Sallust. de B. I. cap. 78. in. ubi et hunc Melae locum adiecit.

Taprobane) Gr. Ταπροβάνη. Quis *Taprobana* dixerit, ut refert etiam d'Anville pag. 142. equidem ignoro, et ex Cellario ductum puto. Multa de illa veteres tradunt. Olim dicta est Παλαισιμούνδου, post Σαλική, uti adfirmant Marcian. Heracl. pag. 26. Ptolem. 7, 4. Agathemer. 2, 6. Stephan. h. v. unde sua hausit Eustath. ad Dionys. v. 593. quidam tamen πάλαι aliis interpositis vocibus a Σιμούνδου seiungunt, et Eustathius ποτὲ Σαλική dicit, ex quo elucet, hoc nomen iam tunc etiam interiisse. Plinius 6, 24. s. 22. oppidum habet Palaesimundum; et sic Salmas. in Solin. p. m. 781.

unum coniunctumque nomen cenſet. Ambitum eius deſcripſerunt Marcianus et Plinius, qui et alia memorabilia de ea adfert, cum Claudii tempore legatis inde advectis diligentius fuerit cognita. Obpoſita erat promontorio Cory, (Marcianus, Ptolemaeus) ſeu, ut Plinius ſcribit, proximum erat promontorium Coliacum quatridui navigatione. Strabo 15. p. 475. ſ. 690. ab orientali promontorio, ubi Coliaci (Coniaci) habitabant, quatridui itinere verſus Aethiopiam ponit; hoc quidem male. Poſt auctore Oneſicrito a continenti removet 20 dierum navigatione; Plinius c. l. *incipit ab Eoo mari. inter ortum occaſumque ſolis Indiae praetenta;* Dionyſ. v. 592. verſus auſtrum Coliados, qui etiam magnam inſulam vocat, et eidem promontorio ad Eurum ſubiicit; Oroſius 1, 2. p. m. 12. ex ea Oceanum Indicum incipere vocari addit. Nempe ex diverſa auctorum progreſſione illa iudicari etiam debent. Avien. v. 777. *ſuper aeſtiferi torretur ſidere cancri; Haec immenſa patet.* Arrian. in periplo maris Erythr. pag. 35. Hudſ. ſitum oſtendit in occaſum verſus Gangen, et de ea plura commemorat, quibus ex recentioribus alia addidit Stuckius p. 88 ſqq. Longam facit Strabo 8 M. ſtadiorum, auctore Eratoſthene, ſed eodem Plinius 7 M. ſtadiorum, ut alii, quos ibi producit Harduinus, latam quinque. Cf. etiam Ptolemaeus, et quos ſupra indicavi. Vicos tantum, nullas urbes in ea eſſe, tradiderat, Plinio teſte, Eratoſthenes; plurimas tamen nominat Ptolemaeus, et 10 civitates illi tribuit Oroſius 1, 2. Μητέρα ἐλεφάντων vocat Dionyſ. v. 593. per excellentiam, quia, teſte Oneſicrito apud Plinium, maiores ibi et bellicoſiores, quam in India, gignantur, quod et alii referunt ab Harduino ibi laudati, veluti Avien. v. 717. Stephanus. Accedit Ptolemaeus, qui tigres addit et praeterea aurum, argentum et alia. Incolas eius *Salas* vocat Ptolemaeus, a quibus inſulae nomen inditum videtur. De nominum tamen illorum mutatione dubitat Dodwell de

aetate et auctore peripli maris Erythraei §. 8. pag. 91. (Vol. 1. Geogr. Hudſ.) et Arrianum cum Ptolemaeo Palaeſimundi inſulam confundere putat; ſitum enim docere, de Pliniana eum non loqui, quia ponat poſt regna Ceprobotis et Pandionis et ex adverſo Azaniae Aethiopicae, quae Ptolemaicae Taprobanae magis reſpondeant; ſimul vero duas commiſcere, uti Marcianum, nempe antiquam Plinii contra mediam Indiam, et novam, quam Ptolemaei aetate ſe inveniſſe putabant mercatores; nomen *Salica* ad aliam inſulam transiiſſe. Plura de illa praeter Dodwellum et Stuckium dabunt Salmaſius ad Solin. c. l. d'Anville p. 142. de Schmidt opuscul. p. 175 ſq. quae tamen fere ſpectant omnia ad Romanorum aetatem, qui, teſte Plinio, poſt Claudii demum tempora accuratius cognoverunt. Plinius optime antiquiora et recentiora tempora diſtinguit. Vid. Heeren de Graecorum de India notitia p. 146. (in commentatt. Goetting. Vol. 10.) Hinc vero etiam, quae hodie ſit, disceptatur. Olim *Sumatra* putabant, aut *Iamboli*. De illa multa Marsden in the hiſtory of Sumatra p. 4. et 7. Plerique conſentiunt in inſula *Ceylon*, ut olim iam Ortelius h. v. Cf. d'Anville pag. 142 ſqq. ubi contra *Sumatra* pugnat, quae nimis ab India diſtet, etſi Ptolemaeus nimis Taprobanen ſuam extendat. Quis *Zamatiam* vocet, uti dici ſcribit Dinothus in adverſar. hiſtor. p. 159. ignoro, cum ipſe non indicet. In *Ceylon* conſentit cum Voſſio, qui plurima congeſſit, Mannert in Geogr. T. 5. p. 275 ſqq.

Orbis alterius) I. e. Antichthonum, uti ex Mela 1, 9, 4. intelligitur: *Quod ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis a meridie Antichthones.* Et ſic Plin. 6, 24. ſ. 22. explicat: *alterum terrarum orbem eſſe, diu exiſtimatum eſt, Antichthonum adpellatione*, pro quo Solin. cap. 53. *et quidem eum, quem Antichthones habitare crederentur*, quamquam hoc ex coniectura, cum aliter

legant Codices. Vossius ad Melam h. l. vult: *Antiscythas — crederent.* Salmas. in Solin. pag. 782. *Ascitas, Ascios* et alia. Sic *mundus alter* de *Antipodibus* dixit Apulei. in Metamorph. lib. 11. pag. 804. Oudendorp. et *mundi pars altera interiecto sole* Tibull. 4, 1, 150. de terris ultra tropicum. Cf. v. 166. ubi nostra terra opponitur. Accedit, quos de septemtrionibus, solis ortu occasuque et umbris narrat ex legatorum Taprobanensium commemoratione Plinius, et in hac insula observari et evenire, quod supra omnino Indiae tribuebat Noster, unde novus, vel alter orbis esse videbatur. Quod vero dicit Plinius: *diu existimatum est*, subiicit: *ut liqueret insulam esse, Alexandri Magni aetas resque praestitere.* De Hipparcho nihil. Sed sic ante Alex. M. orbis alterius initium habita ea insula videtur, quod Noster Hipparcho tribuit, quem tamen Alex. M. temporibus posteriorem fuisse constat. Alii illo priores, veluti Onesicritus, Megasthenes, Eratosthenes, (vid. Plin. c. l.) insulam faciunt. At ante Alex. M. ne nomine quidem cognita fuisse videtur. Quod igitur ante Alex. M. factum dicit Plinius, probabilius Mela posteriori aetati adsignat. Cf. Salmas. in Solin. p. m. 782. et quae disputata sunt in not. crit. p. 251. ad II. 1, 1, 2.

Hipparcho) Vid. Kästner über das Lob, welches Ptolemaeus dem Hipparcho ertheilt in Akademie der schönen Künste Vol. 1. P. 4. p. 5. f.

prope verum) Sic Lucilius Iun. in Aetna v. 175. *manifesta fides et proxima vero.*

§. 8. *Patalene*) Variatur in insulae huius nomine. Quidam per duplex *tt Pattalene*, Παττα\u03bbηνὴ, ut Strabo 15. p. 482. f. 700. Cf. id. 15. p. 495. f. 720. Ptolem. 7, 1. Dionys. v. 1093. ubi Eustathius derivat ab urbe Πάταλα, insulamque etiam Παταλήνη scribi notat.

Alii habent *Patale*, ut Plin. 6, 23. f. 20. ubi forte excidit ultima ſyllaba; attamen idem paullo poſt *Patalam* repetit. Nam omnes reliqui inſulam faciunt *Patalenen*, inque ea urbem *Patala*. Gr. Πάταλα, vel, teſte Stephano h. v. etiam Πατάλη. Et ſic diſerte Ptolem. c. l. Arrian. de exp. Alex. 6, 18, 6. τὰ Πάτταλα diſerte νῆσον etiam adpellat, ut antea urbem. Inde ducitur Πατταλεὺς ap. Arrian. 6, 17, 9. Cf. Stephanus h. v. ubi gentile excidiſſe putat Salmaſius. Arrianus 5, 4, 3. originem vocis ex Indica lingua derivat, in qua ſignificet τὸ Δέλτα Graecorum, cuius formam efficiat inſula. (ubi quidem ſimplici τ dedit Gronovius, qui alibi duplici.) De etymologia cf. etiam Relandi diſſertt. T. 1. p. 227. Inſula autem diviſo amne Indo in oſtia duo formatur. Cf. Arrian. 6, 20, 2. et ſic alii. Unde Avien. in deſcr. orbis v. 255. *Ora — Indo duo ſunt mediumque per agrum inſula ſe vaſto fundit tergo Patalene.* Sellierius ad Curt. 9, 8. f. putat h. eſſe *Tatta*. D'Anville c. l. pag. 37. *Tatta - nagar* in provincia *Sindi*. In tabula Rennelliana hoc ſitu inveni *Tatta*, quo Noſter inter ipſa oſtia oſtendit, Plin. 6, 23. f. 21. in ipſis faucibus Indi, *triquetra figura*, (Delta innuit) 220 M. P. latitudine, quam 2000 ſtadiorum faciunt alii. Vid. quae disputat Strabo 15. pag. 482. f. 701. Quod putat Tieffenthaler Vol. 1. p. 14. h. eſt *Pakiari*. Contra *Tatta* ex Ptolemaeo pugnat Mannert p. 62. (Vol. 5. Geogr.) ſitum tamen verum propter incertam oſtiorum Indi cognitionem non conſtare addit. De *Tuberone* et *Aruſace* fl. vid. not. crit. pag. 257.

CAP. VIII.

MARE RUBRUM ET UTERQUE HUIUS SINUS PERSICUS ET ARABICUS.

§. 1. *Rubrum)* Sic a Latinis vocari diserte tradit Plinius 6, 28. s. 23. Graecis Erythraeum, ut idem vocat 4, 36. s. 22. in quo recedit a Mela, qui a Graecis adpellari tradit ἐρυθρὰν θάλασσαν, quod quidem ab ipsis auctoribus probatur. Rarius enim occurrit ἐρυθραῖος de hoc mari, veluti apud Dionys. v. 38. 597. 711. in inscriptione Latina sub Nerone Claudio apud Reinesium in syntagm. inscrr. antiqu. 7, 31. Sic Avien. v. 67. Neque tamen id Graecis *rubrum* significat, sed est gentile ab ἐρυθρὰ θάλασσα, quod ex Stephano intelligitur. Hinc ἐρυθραῖος κάλαμος apud Dionys. v. 1127. est, qui ad ripas maris Erythraei, alias rubri, nascitur, quo sensu etiam ἐρυθραίους Ἀριηνοὺς dixit v. 714. et *Erythraeam myrrham* de Arabica Plin. 12, 35. s. 16. Cf. Salmas. ad Solin. cap. 52. s. 55. p. m. 741. Multum etiam interesse adfirmat Agatharchides pag. 4. Huds. utrum mare Erythrae, quasi viri, i. e. Erythraeum dixeris, an ἐρυθρὰν θάλασσαν, quod est coloris. Hebraeis dicitur ים סוף ob algae, vel iunci, quod putant, copiam, etsi se vidisse negat Shaw (voyage) T. 2. p. 89. et nostra aetate Bruce (Reisen) T. 1. p. 288. Cf. etiam Bochart in Phaleg 4, 29. Secundum alios ab Hebraeis etiam vocatur ים אדום, quod oras Idumaeae adluat, (cf. 1 Reg. 9, 26.) etsi ipsum provinciae nomen etiam *rubrum* significare potest. Cf. Penzel de arte histor. p. m. 74. Nec absimile censet Bochartus in Chanaan 2, 16. rubri maris nomen inde tractum esse. Nempe in loco 1 Reg. 9, 26. mare *Suph* in terra Idumaeorum (אדום) ponitur. Quod igitur Hebraei *Suph* adpellarunt, vicini mare Edomicum s. Idomaeum putarunt et verterunt ἐρυθρὸς, de quo vid. Fullerus in

Miſcellan. ſacr. 4, 20. et Ludolphus in comment. hiſtor. Aethiop. 1, 26, 1 ſq. Bocharto adſentitur etiam le Grand ad Lobo voyage d'Abiſſinie diſſ. 6. T. 1. p. m. 326 ſqq. qui praeterea ſic forte dictum putat a claſſibus Salomonis. Cf. etiam Bruce (Reiſen) Vol. 1. p. 287. Dubitat tamen Reimarus ad Dion. 68, 28. cum ſic nusquam mare adpelletur. Alias eius nominis cauſas infra dabo. Idem vero etiam vocatur *mare meridionale* (*νοτίη θάλασσα*) ab Herodoto 2, 158. ubi quidem obponitur boreali i. e. interno ad Syriam. Cf. 4, 37. Ita Arabicus ſinus ſe effundit *εἰς τὸν κατὰ μεσημβρίαν ὠκεανὸν* apud Diodor. 3, 38. et ſec. Strabonem 2. p. 83. ſ. 121. uterque ſinus *εἰς νοτίαν θάλασσαν*; idemque Arabiam ad mare Atlanticum permittit 16. p. 528. ſ. 767. Sed in ambitu eius et finibus ſtatuendis discrepant veterum narrationes. Modo enim latiori, modo anguſtiori ſenſu ponitur. Latiori facit duos ſinus, Arabicum et Perſicum, quo intellexit Noſter, Strabo 16. p. 526. ſ. 765. aliique. Anguſtiori ſaepe de Arabico ſinu dicitur. Sic mare rubrum Perſico obponit Plin. 6, 32. ſ. 28. ubi ſcribit, Arabiam inter duo illa maria procurrere, ut de Arabia loquitur etiam Ammian. 23, 6. p. 290. Gronov. pro quo Dionyſ. v. 929. habet *mare Perſicum* et *Arabicum*, Oroſius 1, 2. pag. 14. Haverc. *ſinum Perſicum* et *Arabicum*. Eadem obpoſitio eſt in Plinio 32, 11. ſ. 2. Id porro intelligitur ex ſitu adiacentium locorum. Sic Arabiam cum Noſtro 1, 10. Plinius 5, 12. ſ. 11. ad rubrum mare et odoriferam illam beatae cognomine inclutam pertinere dicit, ubi, cum aperte Arabiam ſterilem intelligat, mare rubrum etiam ad ſinum Perſicum referri poteſt. Sic Arſinoen Plin. c. l. rubri maris oppidum facit, quod proprie erat ſinus Arabici. Sinam montem ad mare rubrum ponit Procopius de aedif. 5, 8. Cephei regnum Conon narrat. 40. a mari interno ad eam usque Arabiam, quae vicina eſt rubro mari i. e. Arabico ſinui, permittit. Cf. Procop. de bello Perſ. 1, 19. in. Salmaſ. ad Solin.

cap. 33. f. 36. p. m. 343. Sed et diſerte id adfirmat Euſtathius ad Dionyſ. v. 38. ubi ſic: ἕτεροι τὸν Ἀραβικὸν κόλπον καὶ τὸν Ἐρυθραῖον ταυτίζοντες. Et ſic Agatharchides mare rubrum intellexit, uti docet Salmaſ. p. m. 353. c. l. Sed et Herodotus 2, 8. et 158. ubi narrat, canalem deduci a Patumo, Arabiae urbe, quae alias eſt Ἡρώων πόλις, in mare rubrum, quod et facit Plinius 6, 33. ſ. 29. cum contra de his canalibus Strabo 1. p. 26. ſ. 38. commemoret ſinum Arabicum. Alias tamen (2, 159.) Herodotus ſinum Arabicum diſtinguit a mari rubro, ad quod illum eſſe ſcribit, in primis 2, 11. ubi ex illo etiam mari ducit. Idem 1, 203. latiſſime ponit et cum Atlantico coniungit. Eodem autem ſenſu intelligi debet, quando narratur, populum Iſraeliticum ים סוף, ἐρυθρὰν θάλασσαν Graecis interpretibus (Exodi 13, 18. —) transiiſſe. Contra alii mare rubrum de ſinu Perſico dicunt, ut locorum adpoſita nomina docent. Sic Molo, Mediae ſatrapa, ſub Antiocho M. Seleuciam ad Tigrim capit, ſubactaque Babylonia et rubri maris regione, Suſa contendit. (Polyb. 4, 48. Cf. ibid. cap. 46. 54. 13, 9.) Perſidis partem ad mare rubrum ponit Nearchus p. 34. Hudſ. et terminum Perſici imperii ſtatuit Xenophon Cyrop. 8, 6, 20 ſq. 8, 8, 1. cum Plinio 6, 26. Traianus per Tigrim, capta Cteſiphonte, in mare rubrum ſubvectus eſt. (Eutrop. 8, 3. Dio 68, 28. qui diſerte monet, mare illud rubrum Oceani eſſe partem.) De Tigride idem tradunt Herodot. 1, 189. 6, 20. Diodor. Sic. 19, 17. Seneca in Troad. v. 11. Strabo 11. p. 364. ſ. 529. Curt. 5, 1, 15. Vibius p. m. 18. Sed plura loca conlecta dabunt Cuper. in obſervatt. 4, 8. ubi etiam de ſinu Arabico disſerit, Schwartz. ad Cellarii Geogr. ant. 3, 10, 46. Reimar. ad Dion. c. l. Weſſeling ad Diodor. 2, 11. et Schweighaeuſer. ad Polyb. 5, 46. omninoque Relandus in diſſ. de rubro mari in eius miſcellan. P. 1. p. 59 ſqq. diſſert. 2, 6. Diſerte vero ita Perſicum ſinum vocari, adfirmant

Suidas f. v. ἐρυθρὰ θάλασσα, Paraphraftes Dionyfii ad v. 607. Cf. Politus in animadverf. ad Dionyf. lib. 2. c. 16. p. 238. ubi plura omnino de rubro mari leguntur. Alii mare rubrum plane diftinguunt a finu Arabico et Perfico, in quibus Marcianus in periplo pag. 13 fqq. (Hudfon.) Cf. etiam Salmaf. ad Solin. c. l. p. m. 542. et 345. qui hinc explicat, cur alii τὰ τῆς ἐρυθρᾶς στενὰ pro faucibus Arabici finus, alii pro intimo receffu ponant, prout eum a mari rubro excludunt, vel illi adiungunt, uti et difcitur in univerfum ex Procopio de B. P. 1, 19. Nec magis confentiunt, qui, exclufo utroque finu, de mari rubro eiusque terminis loquuntur. Herodotus 1, 203. uti iam notavi, mare illud, quod Graeci navigant extra Herculis columnas, Atlanticum et rubrum vocat, idemque et unum effe dicit, i. e. cohaerens, quia obponit Cafpio, quod per fe eft, nec cum alio commifcetur. Strabo 16. pag. 526. f. 765. eo nomine complectitur mare auftrinum extra Arabiam et utrumque finum, Arabicum et Perficum. Marcianus in periplo p. 13. (Hudf.) utrumque finum discernit a mari rubro, Arabiam ipfam ad mare rubrum, quod incipit ab anguftiis eius finus, et Homeritas in Arabia ad initium rubri maris, quod ab Indico excipi ait, promovet. Cf. pag. 11. et 15. Ex quo conficitur, finum Perficum, etfi eum feparatim, ut Arabicum, memorat, ad Indicum potius ab ipfo referri. Ita nempe diferte fcribit pag. 14. egreffo finum Perficum ad finiftram occurrere mare Indicum. Agathemerus 2, 11. ab Indico mari progreffus, fubiicit Carmanium, rubrum, quod cum illo coniungatur, ubi oftium finus Perfici fe aperit. Poft rubrum mare ponit finum Arabicum, poft hunc et reliquam rubri maris partem mare Aethiopicum iuxta Barbariam. Et fic 2, 6. finum Arabicum partem facit rubri maris, quo nomine etiam illum vocat 1, 2. Plinius, qui 6, 28. f. 24. mare rubrum in duos finus dividi fcribit, in Arabicum tamen influere addit mare Azanium, cuius quidem initium

facit 6, 34. f. 29. a Ptolemaide, cognomine Epitheras. Azania autem, unde vocatum, vicina eſt Aethiopiae regio ſecundum Ptolemaeum 4, 8. qui 4, 7. adpellat mare Barbaricum ad Raptum promontorium pertingens, et rubro mari vicinum facit, uti per nexum et ſeriem Plinius. Ab altera parte orientem verſus mare rubrum, quod ab utroque ſinu ſeparatum deſcribit Ptolemaeus 6, 7. idem connectit 6, 8. in. cum ſinu Carmanio et hinc cum mari Indico, in quo etiam inſulas Carmaniae adiacentes extra ſinum Perſicum ponit. Plinius 6, 28. f. 23. rubrum mare verſus orientem a ſinu Perſico incipit, in quem irrumpat. Ita vero, quia Carmanium mare ignorat, coniungere videtur cum mari Indico, a quo etiam rubri maris terminos ad receſſum ſinus Arabici, Procopius de B. Perſico 1, 19. ab Indico mari extendit ad Arabici ſinus intimos receſſus. Subiicit tamen, aliis rubrum mare dici, quod extra ſinum Arabicum incipiat ab Aethiopibus Auxomitis. Latiori ſenſu Arrianus in periplo mare rubrum intelligit et deſcribit. Incipit enim ab Aegypti portu Μυὸς ὅρμῳ, qui eſt in ſinu Arabico, et complectitur inde reliqua a mari Indico. Idem tamen in Indicis ſeparatim ponit Arabicum ſinum, quem Oceani facit cap. 43. in. etſi a ſinu Arabico in mare rubrum perveniri poſtea ſcribit. Ad mare rubrum ponit Perſida cap. 40. ſinum Perſicum poſt Carmaniam cap. 27. Ab his omnibus ſeparat mare Indicum c. 20. Mare igitur Erythraeum ibi poſt ſinum eſt Perſicum verſus Indiam. Sed ea fere ex Nearchi ſententia refert, qua etiam *Organa* inſula, in qua Erythras regnavit, ad Carmaniam ponitur, et mare vicinum inde ἐρυθρὰ θάλασσα incolarum teſtimonio dictum erat. Ita et Curtius 8, 9, 14. verſus Indiam illud reiicit. Cf. 3, 2, 9. ubi Bactrianos, Sogdianos et Indos eius accolas facit, et 10, 1, 13. Ita etiam diſerte Livius 45, 9, 6. ubi plura indicabunt viri docti. Dionyſ. v. 38. prope Indicum ad auſtrum ponit Erythraeum et Aethiopicum.

Mare, quod totam Asiam a meridie adluit, sic veteribus dici contendit Relandus c. l. Tom. 1. pag. 65 sqq. ubi omnino plura reperies. Sic latissime Suidas s. v. Ῥωμαίων ἀρχὴ, quam ad orientem limites habuisse dicit Indos, mare rubrum, Nilum, catarrhactas et paludem Maeotida, quod quidem valet de posteriori aetate. Ita Herodotus 4, 37 sqq. modo latius de australi oceano, (cf. supra) modo artius de utroque eius sinu intelligit. Cf. de varia significatione, quos memorat Beckius ad Aristophanis aves v. 145. Adparet ex his, quam vaga olim fuerit inconstansque rubri maris adpellatio, quae ab Idumaeae litore per sinum universum Arabicum non solum, sed et per Oceanum Australem, qui Arabiam et Indiam adluit, producta est. Alias ex nexu intelligi debet, quae rubri maris pars intelligatur, quod bene docuit Ludolf in commentar. ad histor. Aethiop. 1, 26, 6 sq. Noster eius principia ducit ab Indico pelago, uti adparet ex cap. 7. et ad Aethiopiam terminat, etsi Indico mari illud latiori sensu complectitur 1, 2. in. Hodie, quod refert Iuan in Allgem. Reisen Vol. 1. pag. 226. rubri maris nomen ignorant accolae, qui unice vocant *mare Meccae*, quod quorsum valeat, inde discitur. De mari rubro praeter auctores passim commemoratos vid. d'Anville in Memoires de l'academie — de Paris Tom. 35. p. 591 sqq. et Vincent commentar. in Arriani periplum, unde excerpta leguntur in Zach Monatliche Correspondenz T. 3.

sive quia) Variae exstant auctorum de causa nominis sententiae, quarum quidem noster duas adfert. Sunt autem omnino hae: 1) a colore aquarum, quem vel omnino memorant, vel ducunt aut a solis repercussu et radiorum rubrorum in mare iactu, aut a vicinorum montium inluminatione rubra et rubri coloris effusione. Vid. Agatharchides de mari rubro p. 2. (Hudson.) ex eo Strabo 16. pag. 535. s. 779. Curtius 8, 9, 14.

Plinius 6, 28. f. 23. Beda de natura rerum c. 42. Agathemer. 2, 11. Uranius lib. 2. Arabicorum apud Stephanum f. v. ἐρυθρὰ θάλασσα, Suidas f. eadem voce, Euftathius ad Dionyf. v. 38. aliique, qui tamen fere ad unum omnes id reiiciunt. Aquas quidem rubras effe, etiam hodie negant viri, qui id explorarunt, immo perlucidas effe quidam adfirmant, fed a variis coraliorum, quae in mari rubro nafci tradit etiam Plinius 32, 11. f. 2. generibus hunc vel illum colorem aquam fumere. Cf. Iuan Allg. Reifen Vol. 1. p. 226. Lobo voyage d'Abiffinie (ed. 8.) Tom. 1. p. 51 fq. qui dicit, aquas eius non differre ab Oceano; rubram effe, ubi fubfit multa herba, *Gouemon*, qua ex imo fublata et producta, rubrum etiam colorem evanefcere. Cf. etiam Bruce Reifen Vol. 1. p. 288. etfi idem antea p. 238. a rubro fimul montium vicinorum colore petit, miraturque adeo, cum vanae fint aliae caufae, cur nullus fcriptor hanc caufam adtulerit; 2) a vicinorum montium rubro colore. Euftathius ad Dionyf. c. l. Inde terram, pluviis folutam, mare tingere. Stephanus c. l. et Euftathius; 3) a fonte quodam, qui aquam rubicundam ac minio plenam in id mare emittat. Ita Ctefias Cnidius apud Strabon. c. l. et inde Euftathius c. l. Fontem illum in litore effe, et, fi oves biberint, velleris colorem mutare addit Varro apud Solin. cap. 36. f. 33. Cf. etiam Martianus Capella lib. 6. p. 219. (Grot.) Quae quidem nemo ferio refutet, ferio minime dicta; 4) ab arena, vel terra rubra, minii colore, quae aquis fit fubiecta. Cf. Euftath. c. l. idque ex peregrinati teftimonio hic comprobat Vadianus, etfi aliorum teftimoniis coarguitur; 5) quod rubens et ἐρυθρὸν omne foleat vocari, quod aeftu calet, et fub zona torrida feu rubente pofitum eft. Coniectura haec eft Relandi diff. P. 1. p. 78 fqq. quam probabilem iudicat Reimarus ad Dionem 68, 28. fed iam olim cum aliis memoravit Strabo 16. p. 535. f. 779. Euftathius c. l. nempe διὰ τὸ πυροῦσθαι μάλιστα τῷ ἡλίῳ τὸ ἐκεῖ κλίμα;

6) ab *Edom*, de quo ſupra dictum eſt; 7) a *Suph*, alga, vel iunco. (Vid. ſupra.) Eam cauſam probat Lobo (voyage d'Abiſſinie ed. 8.) T. 1. p. 53. et *Suph* ad herbam refert in Aethiopia cognitam, forte *Gouemoh*, quae ſubnaſcens paſſim undis rubrum colorem efficiat. Refutat tamen eum propter cauſae eius levitatem le Grand ad c. l. diſſert. 6. T. 1. p. 326 ſq. 8) ab Erythra rege; et ſic plerique veterum, reiectis aliis cauſis. Cf. Agatharchides c. l. ex quo Strabo repetit, Dio 68, 28. Priſcian. v. 606. Curtius 8, 9, 14. Philoſtratus in vita Apollonii 3, 50. extr. Arrianus in Indicis cap. 37. Plinius c. l. Solinus cap. 36. ſ. 33. Martian. Capella 6. p. 219. aliique cum Noſtro. Refutavit tamen praeter alios in primis Relandus in diſſertatione notata. Neque omnino ἐρυϑρὰ ab Erythra rege dici poteſt, ut recte Salmaſ. ad Solin. c. 33. p. m. 341. immo ἐρύϑριος ſ. ἐρυϑραῖος. Cf. ſupra in. Ceterum de nominis cauſis opiniones varias illas, vel omnes, vel pleraſque commemorarunt Strabo, Plinius, maxime Agatharchides, Euſtathius c. l. et ex iis Raderus et Freinshem. ad Curt. 8, 9, 14. De ipſo Erythra deinceps.

Erythras) Gr. Ἐρύϑρας, ex quo adparet, male a multis, hodie etiam vocari *Erythrum*. Cf. Salmaſius ad Solin. c. 33. p. m. 341. Pro eo Ἐρυϑραῖον βασιλῆα dixit Dionyſ. v. 607. et inde *Erythraeus rex* Priſcian. v. 606. et Avien. v. 796. Scilicet eodem modo, quo τὸ ἐϑνικὸν, vel τοπικὸν, ſimplicis nominis faciunt periphraſin, uti Romana, Syracuſana urbs, et alia. Cf. Salmaſ. c. l. At de ipſo hoc Erythra, unde nomen mari adhaeſit, variae narrationes feruntur. Plerique adpellant regem, ἥρωα Stephanus. Clinias Perſei, qui ad filiam Cephei liberandam ex Argis in Aethiopiam et inde ad Perſas profectus ſit, filium facit, cui matrem Andromedam addit Martianus Capella lib. 6. pag. 219. Quod Agatharchides (p. 3.) ex Perſa quodam audierat,

Erythras, Perſa genere, equas a leonibus agitatas, cum fuga ſe per mare ſervaſſent, quaeſitum in inſulas traiecit illius maris, easque incolis frequentavit, in cuiua facti gloriam ipſum mare ſic dictum fuerit. Regnum ibi tenuiſſe narrat Dio 68, 28. quod ad inſulam Oaractam refert Arrianus in Indicis cap. 37. Mortuum in mare, unde nomen mari, proiectum et eius monumento inſcriptionem adpoſitam eſſe narrat Schol. Villoiſ. ad Il. 18, 329. et inſcript. refert. Hodie quidam volunt, eundem eſſe, qui in ſacris literis vocetur Edom, (Eſavus,) et in illis terris imperaverit. Vid. Fuller. in miſcell. ſacr. 4, 20. Gerh. Voſſius de theologia gentil. 1, 34.

procelloſum) Navigationem in rubro mari periculoſam, quod plenum illud ſit cautibus ſub aqua latentibus, pronuntiat etiam Belon p. 132. De ſinu quidem Arabico id intelligit.

animalium) Sic Avien. v. 782. *fervent Erythraei marmora Ponti Tota feris;* et poſt: *monſtrigenas fluctus* et *monſtra voracia* commemorat, Dionyſium v. 597. referens, qui habet κήτεα οὔρεσιν ἠλιβάτοισιν ἐοικότα. Hinc idem Priſcianus v. 598. *feras* adpellavit, Avienus *belluas marinas*, uti alii, de quo vid. Vonck. ad Corippum 1, 110. Ita vero *plenum beluarum* mare dicit Curt. 10, 1, 12. Cf. Diod. 19, 17. praeter alios. *Magis capax* autem, ut *magis laeta* 1, 10. in.

impellit) Submovet, retroagit.

arcuat) Sc. ſe, ut ſaepe, i. e. in formam arcus curvatur. *Arcus* autem ad ſinus formam ſaepe refertur. Sic Ovid. epiſt. 2, 131. *eſt ſinus, adductos modice falcatus in arcus; ultima praerupta cornua mole rigent.* Sic Metam. 11, 229. Cf. ad Melam 1, 19, 6.

bis) Hinc Plin. 6, 28. in. f. 23. *irrumpit deinde et in hac parte geminum mare in terras, quod rubrum dixere noſtri.*

aperit) Eleganter et apte ad ipſam rem, pro *facit.*

Perſicus) Quem Perſicum mare vocant etiam, uti Plinius 6, 29. f. 26. 32. f. 28. *Perſidis mare* Priſcian. v. 61. Περσίδος ἅλα Dionyſ. v. 981. Περσικὸν οἶδμα v. 52. et alii. Diſerte in hanc rem Strabo 16. p. 526. f. 765. ὁ Περσικὸς κόλπος λέγεται καὶ ἡ κατὰ Πέρσας θάλαττα. Hoc legitur apud Diodor. 17, 67. Πόντος Περσικὸς, in quem Tigris fluit, Arrian. de exped. Alex. M. 7, 7. Sic Arrianus in periplo p. 20. (Hudſon.) promiſcue τὸ στόμα τ. Περσικῆς θαλάσσης et τοῦ Π. κόλπου, ita tamen, ut inverſa ratione modo ad os ſinus, modo ad mare extra ſinum referre videatur. Sed ita de ſinu Perſico aperte Agathemerus 1, 3. Quae Voſſius monuit, repetii in notis crit. p. 261.

dictis) Indiae, et quas proximo capite adiecerat.

§. 2. *grande oſtium)* Graeci vocant στόμα et στενὰ τοῦ κόλπου, uti promiſcue Marcianus in periplo p. 14. (Hudſ.) Cf. Salmaſ. ad Solinum c. 53. p. m. 342. qui addit πορθμόν. *Introitum* dicit Plin. 6, 28. f. 24. *oſtium* Ammian. 23, 6. p. 283. (Gron.) *Traiectum* Plin. 6, 26. f. 23. ratione navigationis; Noſter poſt de Arabico *os. Grande* autem vocat Noſter reſpectu Arabici. Secundum Plinium enim c. l. latitudinis erat 5 M. P. alii quatuor tantum faciebant. Eratoſthenes ap. Strabonem 16. p. 526. f. 765. os eius tam anguſtum fuiſſe ſcripſerat, ut ex Harmozonte, (h. *Gomron*) Carmaniae promontorio, Arabiae obpoſita pars conſpici poſſet, quae erat in Macis. Idem refert, quod videtur, ex Eratoſthene Ammianus c. l. ubi notat Valeſius, a ſe

ipſo disſentire Plinium, qui 6, 26. ſ. 23. et 32. ſ. 28. intervallum faciat 50 M. P. pro quo 5 melius ſcribendum exiſtimat. At latitudinem eius inter Arabiam et Carmaniam etiam facit 400 ſtadiorum Agathemer. 1, 3. quae efficiunt 50 M. P. Arrianus in periplo maris Erythraei p. m. 20. (Hudſ.) habet 600 ſtadia circiter i. e. 75 M. P. Harmozon pr. commemoratur etiam a Marciano p. 21. quod Harmazum eſt Ptolem. 6, 8. Carmaniae omnino promontorium Plin. 6, 26. ſ. 23.

cervice) Collo. Nam Perſicus ſinus prope capitis effigiem habet, et introitus cervicis proceritatem. VADIANVS.

reddit formam) Uti Curtius 3, 2, 5. *ſcuta cetrae maxime ſpeciem reddentia*, notante hic Ciacconio. *Forma* et *ſpecies* hinc coniunguntur, de quo Garaton. ad Cicer. in agrar. 2, 13. *Exemplum et effigiem virtutis reddere* dixit Liv. 26, 14. extr. Plinius 6, 28. ſ. 24. Noſtrum ſecutus, ſic: *ſitus eius humani capitis effigie.* Hinc velut *ſpatio detornato ſiniri* ſcribit Ammianus c. l. Strabo 16. p. 526. ſ. 765. de forma rotunda ſic: ἀπὸ τοῦ στόματος ἡ ἐν δεξιᾷ παραλία περιφερὴς οὖσα κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπὸ τῆς Καρμανίας πρὸς ἕω μικρὸν, εἶτα πρὸς ἄρκτον νεύει, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἑσπέραν μέχρι Τεριδόνος καὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Εὐφράτου. Κυκλοτερὴς vocatur ab Agathemero 1, 3. Adluit oram Carmaniae, Perſidis, Suſianae et partim Babyloniae, et ab altero latere Arabiam, paulloque minor eſt, quam Pontus Euxinus, uti monet Strabo, qui et utrumque latus ab oſtio ad Teredonem et retro pari longitudine eſſe adfirmat, unde conficiuntur 20,000 ſtadia, quod etiam habet Ammianus c. l. Ponti ambitum facit Strabo 25,000 ſtadiorum, ut alibi dictum eſt. Marcianus pag. 32. aliquantum minuit, forte corruptus, dum ponit ſtadia peripli 5750. Cum Strabone conſentiunt Agathem. 1, 3.

et Plinius 6, 28. f. 24. in 25,000 passibus, quem vel ipsi, vel librarii male reddiderunt, Solinus 58. f. 54. et Martian. Capella lib. 6. p. 225. Plura dabit d'Anville sur le Golfe Persique in memoires de l'academie — de Paris T. 30. p. 132 sqq. et de eius vetere forma vid. Heeren in Commentatt. — Goetting. Vol. 13. p. 1593 sqq.

§. 3. *Arabici)* Gr. κόλπος Ἀράβιος, saepe. In Dionysio v. 924. et alibi Ἀῤῥαβικός; *sinus Arabus* apud Avien. in descr. orb. v. 1199. Temere a quodam paludem olim habitum esse notat Strabo 1. p. 32. f. 47. *Arabiae mare* videtur, certe ex parte, vocare Plin. 12, 41. f. 18. Plura d'Anville in description du Golfe Arabique. Vid. ad calcem Memoires sur Egypte p. 219 sqq. et in primis nuper Gosselin sur la Geographie — des anciens Tomo 2. In S. S. vocatur ים־סוף; de quo supra. Arabes vocant *Bahr-Kolzum* q. e. absorbere. Vid. d'Anville c. l. pag. 220. Eius fluxum et refluxum memorat Herodot. 2, 11. cum Diodoro 3, 38. praeter alios, unde calumnia orta in transitum Israelitarum.

os artius) Στόμα eius στενὸν παντάπασιν dicit Strabo lib. 2. pag. 69. f. 100. Angustissimum est κατὰ Δειρὴν, teste Strabone 16. p. 529. f. 769. nempe 60 stadiorum, etsi addit sua aetate non illa στενὰ dicta esse, sed ultra, ubi traiectus est 200 stadiorum, sex quidem insulis sic contiguis, ut aegre transitus pateat. Sic 60 stadia habent Arrianus et Agathemerus, consentiente Timosthene apud Plinium, qui numeravit 7 M. P. ex Harduini quidem emendatione a Codd. adiuta. Mox tamen Plinius fauces hiberno orienti obversas ab aliis 6 M. P. aliis 12 M. censeri patere subiicit. Post angustias etiam in mari rubro Δήρην (sic enim ille) urbem in promontorio ponit Ptolem. 4, 7. ex quo et Strabone discitur, fuisse in Aethiopia, cui teste Artemidoro apud Strabonem c. l. oppositum erat in Arabia ipsa *Acila*, vel, ut est in scriptis,

Ocila; in Ptolem. 6, 7. *Ocelis* (per η) emporium. In Plinio 6, 26. ſ. 23. eſt *Ocelis*, ſed 12, 42. ſ. 19. *Ocila*, ubi dicitur portus Gebanitarum. Ita Arrian. p. 14. (Hudſ. per η) non tam vicum, quam portum et aquationem eſſe adfirmat. Habet etiam 60 ſtadia Arrianus p. 14. (Hudſ.) ſed anguſtias illas ponit iuxta Avalitem et Ocelin, uti p. 5. quod parum refert. Inde corrupti videntur numeri in Diodoro Sic. 3, 38. qui latitudinem et oſtii et receſſus facit 16 ſtadiorum. Quod Lobo in voyage d'Abiſſinie T. 1. p. 41. (ed. 8.) ſinum Arabicum incipere proprie ait a promontoriis *Gardafui* et *Fartaqui*, et inde protendi ad *Babelmandel* per ſpatium miliariorum 150, (lieues) aperte id intelligit de externo mari ſ. parte rubri maris. At contra de ſinu valet, quod ante p. 43. ſcribit, rubrum mare incipere ab inſula *Babelmandel* et inde ad *Suez* progredi.

latitudo) Ita omnino ſinum Arabicum deſcribunt auctores. Herodotus 2, 11. dicit μακρὸν κ. στενόν. Agathemerus 1, 3. στενὸν κ. προμήκη et Oroſius 1, 2. p. 15. (Haverc.) *ſinum longo anguſtoque ſulco ſaxis inſulisque creberrimo.* Βράχους ἔμπλεων θάλασσαν vocat Procop. de Bello P. 1, 19. Hinc etiam Strabo 2. p. 69. ſ. 100. comparat cum fluvio. Bidui navigatione in latitudinem taxaverat Timoſthenes teſte Plinio 6, 33. ſ. 28. At dimidii diei navigationem, vel ubi latiſſimus ſit, ponit Herodot. c. l. Latitudinem a plerisque 475 M. P. prodi ſubiicit Plinius 6, 33. ſ. 29. Neque tamen aeque lata eſt undique. Ita diſerte Diodor. Sic. 3, 38. dicit, a Panormo portu ad obpoſitam continentem unius diei navigatione extendi, diſtantiam autem maximam eſſe circa Tyrcaeum montem et Macariam, ubi terrae obpoſitae conſpici non poſſint.

receſſus) Graecis eſt μυχός, ubi ſinus poſt longum in terras excurſum deſinit. Μύχατον πόρον vocat

Dionyſ. v. 924. qui addit, inter Syriam Arabiamque volvi, paullumque ad orientem converti et inde ad Elanos i. e. Elanitas. Ita nempe pro Σελανῶν leg. eſſe dudum monuerat Salmaſ. ad Solin. cap. 33. p. m. 342. evincuntque Priſcian. v. 867. et Avienus v. 1103. ubi illum locum referunt. Nempe ex ἄχρις Ἐλανῶν adhaeſit τὸ σ. Receſſus autem eius vocatur Αἰλανίτης, uti diſerte notat Marcianus pag. 9. (Hudſ.) Idem μυχὸς Ἐλανίτης Straboni 17. pag. 557. ſ. 809. Promiſcue enim efferunt auctores per αι et ε, uti pluribus docuit Salmaſ. ad Solin. cap. 33. p. m. 342. Alias ſcribendi varietates adtulit Cellarius in Geogr. ant. 3, 14, 31. quarum cauſae intelliguntur ex Plinio 6, 32. ſ. 28. *Aelana* enim urbs, unde nomen aliis, aliis *Elana* dicta eſt, et ſic etiam Λαιανίτης apud Agatharchidem pag. 57. (Hudſ.) Vid. Bochart in Chan. 1, 44. Salmaſ. c. l. et Weſſeling ad Diodor. Sic. 3, 43. Omitto alias corruptiones, quas paſſim adfert Marciani periplus. Cf. etiam Holſten. ad Stephanum pag. 16. qui notat, a quibusdam κόλπον Ἀΐλα, ſ. quod vult Berkelius Ἀΐλαν vocari, uti urbs ipſa apud Procop. de B. Perſ. 1, 19. in. dicitur Ἀΐλας, quam geographi dant in illo receſſu ſitam Arabiae. Hinc et ſinus Aelaniticus ſ. Elaniticus. Vid. de urbe Politus in animadverſ. in Euſtath. ad Dionyſ. 2, 16. p. 240. Plerique vocant κόλπον, et Procopius c. l. ibi πορθμὸν ἐς ἄγαν στενὸν γίνεσθαι ait. Spectabat orientem et adiectam habebat Arabiam Petraeam et Nabataeos. (Strabo 16. p. 534. ſ. 777.) Inde Aegyptum verſus in receſſu alter ſinus fuit, quem, teſte Plinio 6, 33. ſ. 29. *Aeant* vocarunt, in quo fuit *Heroum oppidum*, Ἡρώων πόλις apud Strabon. 16. p. 522. ſ. 759. Atque ita Geneſ. 46, 27. 28. Alexandrini vertunt Hebraicam vocem גשנה. (Goſen.) *Heroopoliticum* inde vocari refert Plin. 5, 12. ſ. 11. qui κόλπος Ἡρώος eſt Theophraſto in hiſt. plant. 3, 8. Urbs eadem Stephano eſt Ἡρὼ, ubi et pleniorem ſcripturam Strabonis notat. Cf. ad Antonini itin. pag. 170. (Weſſel.) In eodem ſinu a

Strabone 16. p. 555. f. 804. ponitur etiam *Cleopatris* urbs, quam ab aliis idem *Arſinoen* vocari dicit. Hodie ex nonnullorum ſententia vetuſtum nomen ſervat, *Herou.* Alii *Sues* eſſe arbitrantur, uti notat Harduinus ad Plin. 6, 33. f. 29. Addit, ſe ex teſte locuplete et αὐτόπτῃ audiiſſe, in acumine ultimo leucam unam latitudine non excedere, inde per leucas 12 paullatim creſcere usque ad latitudinem 3 leucarum. Quod refert d'Anville deſcription du Golfe Arabique (vid. ad calcem memoires ſur l'Egypte) p. 222. hodie vocatur *Bahr-Aſſuez.* Nempe *Suez* creditur aliis olim *Arſinoe*, aliis *Heroum oppidum* fuiſſe. Celeberrimum hunc ſinum fecit tranſitus Iſraelitarum ex Aegypto profugorum, quem vulgo factum credunt, ubi h. eſt *Suez.* Niebuhr tamen Reiſebeſchr. nach Arabien Vol. 1. p. 254. prope rudera urbis *Kolſum* ponit, quia prope *Suez* nimis ſit ille ſinus anguſtus. Cf. idem von Arabien pag. 404. Prodigii eius memoriam apud accolas ſervatam eſſe, diſcitur ex Diodoro 3, 40. In eodem μυχῷ ſinus Arabici a Strabone 10. p. 555. f. 804. ponitur Arſinoe, Cleopatris etiam ab aliis adpellata, quae cum alia Aegypti Arſinoe non debet confundi. Vid. Weſſeling ad Hieroclis ſynecdem. pag. 725. Eandem et Plinius 4, 12. f. 11. rubri maris oppidum vocat, et 6, 33. f. 29. in ſinu *Charandra* conditam dicit, unde peculiare hic μυχὸς nomen habuiſſe videtur. Iſthmus autem hic a ſinu Arabico ad mare internum pertingit, (Marcianus p. 6. Hudſ.) et a Gaza ad ſinum Elaniticum pedeſtri itinere verſus meridiem ſtadia continet 1260, (id. p. 10.) a Peluſio ad Heroopoliticum ſtadia 900, vel ſecundum Poſidonium paullo pauciora 1500. et ſerpentibus infeſto itinere. (Strabo 17. p. 552. f. 803.) Plinius 5, 12. f. 11. inter Aelana et Gazam intervallum facit 150 M. P. i. e. 1200 ſtadiorum. Idem c. l. ex Agrippae narratione a Peluſio Arſinoen, quam in intimo receſſu poſitam ſupra notavi, per deſerta 125 M. P. i. e. 1000 ſtadia removet, ſed ab Aegyptio mari 125 M. P. 2, 68. Ceterum de receſſu

vel μυχῷ diverſa eſt in auctoribus notatio et locorum hinc conlocatio. Sic *Poſidium* promontorium Diodor. Sic. 3, 42. in. ponit ἐν τῷ μυχῷ, Ptolem. μετὰ τὰ στενὰ τοῦ Ἀραβίου κόλπου. Nempe quia rubrum mare alii pro ſinu Arabico uſurpant, alii pro mari Oceano. Vid. pluribus Salmaſ. ad Solin. cap. 33. p. m. 345. ubi exemplis inluſtravit.

longa) Varie longitudinem notant auctores. Herodotus 2, 11. ſi quis remorum ope utatur, ex receſſu in apertum mare 40 diebus navigari dicit, de quo iudicari poteſt ex iis, quae ad 2, 7, 6. adtuli. Certiorem alii menſuram adferunt. Sic Strabo 2. pag. 69. ſ. 100. ad fauces usque habet ſtadia 10,000, quot Agathemerus 2, 14. quae efficiunt 1250 M. P. non 1333. uti falſo legitur. Hic tamen 1, 3. ab Heroopoli ad Ptolemaidem ἐπὶ Θηρὰς habet ſtadia 9000, et a receſſu Elanitico in Arabiae latere ſtadia 14,000, quod duxit vel ex Strabone 16. p. 528. ſ. 768. vel, quos hic teſtes producit, Alexandro et Anaxicrate. De longitudine etiam disſerit ex aliis Plinius 6, 33. ſ. 28. eoque teſte Timoſthenes taxaverat totum ſinum quatridui navigatione; Eratoſthenes ab oſtio $\overline{\text{XIII}}$ M. in quamque partem, Artemidorus Arabiae latere $\overline{\text{XVII}}$ quinquaginta M., Troglodytico $\overline{\text{XI}}$ 37 M. P. Agrippa $\overline{\text{XVII}}$ 22 M. P. ſine differentiis laterum.

paene) Mirum hoc, cum ad receſſum eius ſitae ſint Aegypti urbes. Conſtat tamen ſibi infra, ubi vid. §. 7.

Caſium) De eo ad 1, 10, 3. in.

faſtigio) Trans oſtium ſtatim, quantam poteſt amplitudinem occupat, mox ſeſe faſtigat, eſtque anguſtiſſimus, ubi intimus. VADIANVS.

minus —) Pro magis magisque anguſtus. Sic Caeſar de B. G. 5, 1. *minus magni fluctus.* Nepos in

Timoleonte 3, 3. *minime multa vestigia servitutis.* Ita tamen apte propter superiora ad angustias transit, quae inde contrahuntur.

§. 4. *Chelonophagi)* Qui ostreis vescuntur, s. testudine, quae Graece χελώνη dicitur. Hae, ut Plinius lib. 9. [c. 12. s. 10.] tradit, adeo in Indico mari magnae sunt, ut singularum superficie habitabiles casas integant. Strabo lib. 16. [p. 532 s. 773.] adeo magnas in alio loco reperiri scribit, ut Chelonophagi in eis navigent. VADIANVS. De navibus idem Plinius. De domibus et cibo 6, 28. s. 24. De cibo etiam Solin. cap. 54. s. 57. De magnitudine testudinum, quae cibis, vasis, domibus, navibus inserviant, multa adferunt etiam Agatharchides de mari rubro pag. 54. (Hudf. seu apud Photium cod. 250. cap. 19. pag. 1350. ed. Schotti) Diodor. Sic. 3, 21. Aelianus H. A. 16, 17. De illorum comestione vid. quos laudat Buffon allgemeine Natur-Geschichte (Berolini) T. 6. p. 311. At in illorum sedibus ponendis discrepant auctores. Cum Noster progrediatur ab Indico mari ad mare rubrum, uti docet cap. 7. quod aperte respicit verbis *ab his, quae diximus*, prope Persicum sinum eos poni intelligitur. Non igitur circa Arabiam, quod visum erat Ortelio s. v. Chelonophagi. Sic Plinius 6, 28. s. 24. iis adsignat Carmaniae angulum, ubi *Oritae* Nearchi. Cum Plinio consentiunt Solinus c. l. Marcianus in periplo p. 22. (Hudf.) et Ptolemaeus 6, 8. Contra Strabo c. l. ponit ad Arabici sinus latus, quod Aethiopiae et Troglodytis obiacet. Atque sic etiam Agatharchides et Diodorus cc. ll. Arrianus eos plane praeteriit. Causa haec est, quod tam in Aethiopiae ea parte, quam in Indico mari piscatio testudinum fuit celebris. Hinc in Indico mari prope Taprobanen maximas procreari et capi, narrat Aelianus H. A. 16, 17. et de Troglodytide 17, 3. Vid. quae disputat Salmas. ad Solin. c. 54. s. 57. p. m. 857.

Carmanii) Regio Graecis Καρμανία, incolae Καρμανοὶ vel etiam Καρμάνιοι, de quo monui in not. crit. p. 263 ſq. Ducitur inde Καρμανὶς, veluti ἄκρα apud Dionyſ. v. 606. unde reddiderunt Priſcian. v. 604. et Avienus v. 795. Nomen, quod putat Bochartus in Phaleg 4, 4. traxit a *Carman*, quod apud Chaldaeos aliosque Orientis populos ſignificet *vitem*, cuius abundantia et excellentia laudatur. Vid. infra. Terminos ab una parte conſtituit Mela; ad Indicum Oceanum conterminos habebat Ichthyophagos, (Strabo 15. p. 495. ſ. 720. Nearchi paraplus pag. 21. Hudſ.) quos *Indos maritimos* vocari a Curtio 10, 10, 8. putat Penzelius ad Strabonem Vol. 4. p. 2052. etſi, ſi Curtium conferas cum Nearcho p. 10. (Hudſ.) proprie Oritas ſic reddidit, non tamen excluſis Ichthyophagis, cum ab Indis illis in Carmaniam transiiſſe narrat, quod de Ichthyophagis, qui erant Oritis contermini, refert Nearchus. Proprie ii erant Gedroſiae populi. Infra Gedroſiam enim ad mare ponit Nearchus pag. 11. (Hudſ.) Arrianus vero pro eo de exped. Alex. 6, 23. Gedroſorum regionem ad mare deſertam dicit, ibique tantum piſcatores inveniri ſub parvis tuguriis degentes. Pro Ichthyophagis ab hac parte Indicum pelagus ponit Marcianus in periplo pag. 20. (Hudſ.) Idem ab oriente habet Gedroſiam, ab occaſu Perſida. Verſus ſeptemtrionem erat Parthia, (Ptolemaeus 6, 5. Agathemer. 2, 6. Cf. Strabo 15. p. 499. ſ. 726.) Perſidis initium erat a promontorio *Temiſtea* et *Aphrodiſiade* inſula, (Plinius 6, 28. ſ. 25.) quae Nearcho p. 31. ſunt prius *Tarſias*, poſterior *Cataea*. Carmaniae oram patere duodecies centena M. P. ex Nearcho refert Plinius 6, 27. ſ. 23. cum ille habeat 3700 ſtadia, quae efficiunt 465 M. P. At ſic complectitur tantum Carmaniae litus ad ſinum Perſicum, cum alias cap. 23. ſ. 24. inconſtanter recentiores terminos praeferat, ubi Chelonophagos in Carmaniae angulo ponit. Marcianus tamen p. 20. qui cum Ptolemaeo 6, 8. a *Bagrada* fl. ad Perſida incipit, inde ad *Carpellam* promontorium

numerat ſtadia 4250, a *Carpella* porro ad *Muſarna urbem* in Gedroſiae confinio 5350, quae ſummam conficiunt ſtadiorum 9600, non, ut ibi editur, 1200. Quod igitur ex Nearchi paraplo diſcitur, habitarunt olim in ora maritima inde ab Indo fluvio *Arabies*. (aliis, quod et ibi volunt, *Arbies*, vel *Arbii*, *Arabitae*.) Vid. Harduin. ad Plin. 6, 25. ſ. 23. et Wernsdorf. ad Priſcian. v. 1002. Oritae ſub Gedroſia, Ichthyophagi ad Carpellam promontorium ſinus Perſici, Carmanii, Perſae. Ita ſeriem populorum deſcribit etiam Strabo 15. pag. 495 ſq. ſ. 720 ſq. Cf. etiam Diodor. 17, 104 ſq. De ipſis populis illis vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 54. ſ. 57. p. m. 838. et de eorum ſitu. Poſt Oritae, qui Arbie fl. ab Arbibus diſterminabantur, et Ichthyophagi Carmaniae fuerunt adſcripti, et hinc bifariam diſpertiti Carmanii, quorum οἱ μὲν ὑπειράλιοι, τοὶ δ' ἔνδοθεν ἠπειρῶται, uti eſt apud Dionyſ. v. 1085. *Litora pars habitant, mediae pars limina terrae* Priſcian. v. 993. Poſt Carmanios ponit Gedroſios, Oceano vicinos. Etſi enim ſubiicit Oritas et Arbies citra Indum, adparet tamen Carmaniis eos tribui. Duplicem enim poſteriores auctores proferunt Carmaniam, cuius alterutram in maximis Perſiae provinciis Ammianus 23, 6. pag. 284. (Gronov.) vocat *Carmaniam maiorem*; alii deſertam unam, alteram ſimpliciter Carmaniam, in quibus Ptolemaeus 6, 6. et 8. Marcianus in periplo pag. 20. (Hudſ.) Veram Carmaniam vocat alteram Agathemer. 2, 6. Deſertam Parthiae ſubiacere dicit, veram ad mare usque hinc permitti, in quo et alii conſentiunt. Antiquo ſenſu Carmanii in Mela recte intelligi poſſunt per ſitum commemoratum. Sed quod de iis narrat, ſi alios audias, ad Oritas vel Ichthyophagos potius referri debet, ultra habitantes, uti infra notabitur. Atque ſic miſcere, vel turbare videtur. In deſerta ad Parthiam neque oppidum, neque fluvium memoravit Ptolemaeus, at frequentem iis facit Carmaniam veram. Subegit Carmaniam olim Ninus, (Diodor. 2, 2.) poſt paruit Perſis, quorum rex, Cyrus,

Tanyoxarcen (Smerden vocat conſtanter Herodotus) filium iuniorem Carmaniis dominum conſtituit. Atque hinc Perſidis provinciis maximis Carmaniam adnumerat Ammianus c. l. Indiae regionem igitur laxe facit Stephanus, cui etiam Oritas adſcribit, cum tamen utraque regio cis Indum, Indiae terminum, fuerit ſita. Sic et *Arbin* et *Arabin*, qui iidem, fluvium facit Indiae. Nempe quia teſte Nearcho in paraplo p. 4. (Hudſ.) Arbies genus fuere Indicum. Vid. Berkel. ad Stephan. p. 152. Ita Carmanios vocat Indos Philoſtrat. in vita Apollonii 3, 55. et Gedroſios Stephanus ſ. v. Γεδρωσία Indicam gentem facit, et alibi (ſ. v. Κέδρωσσοι) ad mare rubrum ponit. Sic Ὠρῖτας gentem Indicam facit Stephanus h. v. Nempe, quod Plinius 6, 25. ſ. 20. adfirmat, cis Indum etiam aliquas regiones, 4 ſatrapias, adiiciunt, in quibus hac parte Gedroſia. Alexandri tempore, ſub Dario ſatrapas etiam habuiſſe, docet Nearchus pag. 29. (Hudſ.) Memoratur tunc, cum Alexander in Carmaniam veniſſet, Aſpaſtes a Curtio 9, 10, 21. 29. quem ob novarum rerum ſtudium interfecit Alexander. Succeſſit ei Sibyrtius, qui cum Thoante mortuo ad Gedroſiae et Arachoſiae ſatrapiam evectus eſſet, ipſe ſucceſſorem habuit Tlepolemum in Carmania. Ita forte componi ſeries narrationis apud utrumque ſcriptorem poteſt, in quo haeſit Freinshemius ad Curtium. De Tlepolemo ſuffragatur etiam Nearchus c. l. eidemque hanc ſatrapiam ſervavit Perdiccas poſt Alexandri mortem, (Diodorus Sic. 18, 3.) et Antipater. (idem 18, 39.) Satrapas habuiſſe etiam tempore Antiochi regis, cuius imperio hic fuit ſubiectus cum aliis, docet Polyb. 11, 34, 14. (Schweighaeuſ.) cum antea Antiochum Epiphanem in bello contra Ptolemaeum ducibus Medo et Macedone. Poſt cum Parthi Orientis regiones plurimas occupaſſent, ſui iuris fuiſſe videntur, quia a Parthis diſtinguuntur, ubi Artabanus regno Parthico a ſuis exutus, ad Hyrcanos et Carmanios, quibus per adfinitatem innexus erat, ſpe auxilii confugit. Vid. Tacit. Annal. 6, 36.

Oritas, qui ad Arbin fl. in Carmaniae pofterioris angulo habitabant, ἔθνος αὐτόνομον vocat h. v. Stephanus, ex Strabone puto lib. 15. p. 495. f. 720. Parthorum regnis adfcribit Plinius 6, 27. f. 23. conf. cap. 29. f. 25. et ibi Harduino. Vid. etiam Solin. c. 58. f. 55. Contra Perfis, qui et tunc reges Parthis fubiectos habuerunt, dat Salmaf. ad Solin. c. l. p. m. 843. Certe Ifidorus Characenus in Parthorum ditione ignorat Carmaniam. H. *Kerman. Vitium frumentique* feracem effe *arboresque pomiferas* alere praeter *oleas* narrat Nearchus p. 22. (Hudf.) Confentit, vel repetit Strabo 15. p. 499. f. 726. et Plinius 6, 27. f. 23. A vitibus nomen duxiffe Bochartum fupra notavi. Alias etiam Carmaniorum opes laudat Plinius, veluti *lapides pretiofos*, (36, 12. f. 8. 37, 35. f. 8. 47. et 48. f. 9.) *minium*, (35, 40. f. 7.) *arbores turiferas*, (12, 31. f. 14.) *ladanum*. (12, 37. f. 17.) Ceterum a Carmania adluens mare *Carmanium* dictum eft, conterminum Indico et rubro. [Agathemer. 2, 11.] Denique totum hunc locum reddit iisdem paene verbis Boccatius de maribus f. v. *Perficus finus*. Oram Carmaniae et Gedrofiae nuper (1797.) egregie expofuit Vincent ad Nearchi paraplum. (Angl.)

vefte) Quae deinceps fequuntur, Nearchus, Arrianus, Curtius de Oritis et Ichthyophagis narrant, qui ultra Carmanios habitarunt fere, Oritae in primis, fi Melae tempora fpectes. Plinius 6, 28. f. 24. Nearcho et Mela conglutinato a flumine Arbi, unde Oritae incipiebant, quod ipfe Plin. 7, 2. refert, promontorium ipfum Carmaniae ab hominibus inhabitari fcripfit, praeter capita toto corpore hirtis, coriisque pifcium veftitis, quo nomine reprehenditur a Salmafio ad Solin. cap. 50. f. 57. p. m. 839. etfi temere Harduinus diverfum hunc effe fluvium velit ab eo, qui Gedrofios adluat, et iuxta Carmaniae promontorium effluere. Oritas tamen Ichthyophagos coniungit Plin. 6, 25. f. 23. et poft eos ponit

Carmaniam antiquo more. Ceterum ſic Agatharchides de mari rubro p. 27. (Hudſ.) Ichthyophagos ſuos, quos ab Arabia ad Indiam promovet, cum feminis nudos eſſe refert Diodorus 3, 15. qui illum ducem maxime ſequitur: *τούτων τ. βαρβάρων τινὲς γυμνοὶ τὸ παράπαν βιοῦντες.* Ferarum tamen pellibus ſe veſtiiſſe ſcribit Curtius 9, 10, 10. grandium piſcium Nearchus p. m. 10. (Hudſ.) *διφθέρας ἰχθύων μεγίστων* dicit Philoſtratus in vita Apollonii 3, 55. Ferarum *δορὰς* commemorat etiam Diodor. 17, 105. Ita vero noſtrum intellexiſſe, ſubiecta docent.

ac fruge) Deſertam et vaſtam regionem vocat Curtius 9, 10, 8. atque hac de cauſa Macedonas eam ingreſſos, ad famem redactos eſſe, ſcribit. Conſentit Nearchus pag. 13. (Hudſ.) *σῖτός τε αὐτόθι οὐκ ἐνῆν.* Idem p. 18. *ὀλίγοι σπείρουσι*, ubi et regionem vocat *ἄδενδρόν τε καὶ ἄφορον καρπῶν ἡμέρων.* Nec gramen habere Ichthyophagorum terram adfirmat p. 12. Farinam ex piſcibus toſtis molitam, frumenti parum habuiſſe idem p. 16. Pecoribus adeo pabuli loco farinam ex toſtis piſcibus praebet Nearch. p. m. 12. 18. pro quo Philoſtratus in vita Apollonii 3, 55. piſcibus pecora ali, ut ficubus in Caria, narrat. Cf. etiam Aelian. in H. An. 15, 25. Idem in Thraciae loco fieri, narrat Athenaeus 8, 7. et apud Celtas Aelian. c. l. In locis deſertis regionem nec arborum, nec fructuum feracem eſſe, adfirmat Nearchus pag. 18. Conſentit cum Nearcho, duce ſuo, Strabo 15. p. 495. ſ. 720. Sic Gedroſiam, ſub qua ponendam eſſe hanc Carmaniae partem in Mela ſupra monui, verſus mare deſertam dicit Arrian. de exped. Alex. 6, 23. Contra Carmaniam antiquo ſenſu fertiliorem eſſe praedicat, quam Ichthyophagorum et Oritarum regionem, diſerte adfirmat Nearchus p. 22. (Hudſ.)

ſine pecore) Alia omnia ex Nearcho diſcuntur, etſi pecora piſcibus, vel facta ex piſcibus farina ali refert,

de quo proxime antea, Plutarchus in Alexandro cap. 66. ὀλίγα κ. ἀγεννῆ πρόβατα κεκτῆσθαι ſcribit, ſed piſcibus adſuetos fuiſſe addit.

ſedibus) Tamen οἰκεῖα eis tribuit Nearchus pag. 17. refertque p. 18. ditiores ea confeciſſe ex balaenarum oſſibus, tenuiores ex ſpinis piſcium. Ex conchis tuguria conſtruere refert Curtius 9, 10, 9.

velant) Vid. ſupra.

carne) Spectat id praecipue Ichthyophagos, quos inde nomen traxiſſe dicit Nearchus p. 17. ἰχθύας σιτέονται, καθότι περ κληΐζονται, etſi etiam Oritas nullum alium cibum noviſſe adfirmat Plinius 7, 2. quam piſcium, quos unguibus disſectos ſole torreant, et ſic panem, teſte Clitarcho, ex iis conficiant. De pane, item polenta, ex toſtis piſcibus molitis idem Nearchus p. 16 ſq. De comeſtione carnis piſcium, quos ſole durant, etiam Curtius 9, 10, 10. De modo, quo piſces capiunt, aeſtu nempe maris recedente, Nearchus p. 17. et Diodorus 3, 15. quo farinam conficiunt, Diodor. 3, 16. ex Agatharchide maxime de mari rubro pag. 28. (Hudſ.) pluribus. Id vero maxime fieri in regionibus deſertis, ubi penuria ſit frumenti, cuius vicem praebeant, adfirmat Nearchus p. 18. Duplicem tamen rationem idem adfert p. 15. Qui verſus Oritas erant, crudis piſcibus alebantur, qui Carmaniis erant contermini, aſſatis in clibano. De utroque etiam Diodor. 3, 16 ſqq. Pecoribus adeo frumenti loco farinam abiici, antea dictum eſt. Alexandrum omnes Ichthyophagos piſcibus vivere vetuiſſe, refert Plin. 6, 25. extr. ſ. 23. et ex eo Solin. cap. 57. ſ. 54. Neque tamen noſtri Ichthyophagi cum aliis commiſceri debent, qui ad ſinum Arabicum ab Arriano in peripio rubri maris ponuntur, et ab Agatharchide p. 27. (Hudſ.) et Diodoro 3, 15. inde ad Carmaniam et Gedroſiam extenduntur. In aliis etiam

regionibus a Ptolemaeo Ichthyophagi commemorantur, qui in eo loco, ubi Nearchus habet Oritas, commemorat fere 6, 8. Chelonophagos, omninoque Carmaniae populi illius utriusque antiqui regionem adtribuit. De Chelonophagis res manifesta est in Plinio 6, 28. s. 24. Ad Gedrosiam refert Ichthyophagos Diodorus Sic. etsi diserte non nominat, uti docet series narrationis et morum descriptio 17, 105. Solinum, qui cap. 57. s. 54. scribit, Ichthyophagos post Indos montanas regiones tenere, castigavit Salmas. ad c. l. p. m. 828. Plinius 6, 26. s. 23. inde a Tubero (alii aliter) incipit longo tractu, ut dierum 20 spatio Nearchus praenavigaverit.

hirsuti) Plinius 6, 28. s. 24. Nostrum sic reddit: *praeter capita toto corpore hirti.* Eadem mutatio huius verbi alibi. Ubi enim Noster 3, 9, 5. dicit: *feminae toto corpore hirsutae*, ille 6, 36. s. 31. habet: *hirta feminarum corpora.* Atque sic reddidit Mela, quod in Nearcho p. 10. (Huds.) est: τὰ ἄλλα σώματα δασέες, κ. τὰς κεφαλὰς, vel uti ex Nostro et Plinio recte emendat Salmasius ad Solin. c. 54. s. 57. p. m. 838. τὰ ἄλλα σώματος δασέες ἐκτὸς κεφαλῆς, ut κεφαλὴ sit facies. Blancardus ad Arriani Indica p. 557. hunc esse verbi δασὺς usum, ut hirtus sit, et λεῖος obponatur, pluribus docuit. Potest addi Hanno in periplo pag. 5. (Huds.) qui δασεῖαι τ. σώμασι dixit, quae Mela *hirsutus*, Plinius *hirtus.* Curtius 9, 10, 9. illis tribuit *comas hirsutas et intonsas, et ungues nunquam recisos.* Conf. Diodor. Sic. 17, 105. Sic in extrema India hirtis corporibus homines esse tradit Gellius 8, 4. quos Plinius 7, 2. eadem voce usus vocat *Astomos.*

Cedrosii) Regio Graecis Γεδρωσία vel Κεδρωσία, Latinis *Gedrosia* et *Cedrosia.* Variatur enim. Illud plerique malunt, in his Strabo 15. pag. 496. s. 721. et alibi, epitomator lib. 15. p. 200. (Huds.) Dionys. v. 1086. et

ex eo Prifcian. v. 994. et Avien. v. 1286. Nearchus p. 11. 21. Theophr. hift. plantar. 4, 5. f. Plutarch. in Alex. c. 67. Arrian. de exp. Alex. 6, 22. et alibi, Aelian. H. A. 17, 6. Marcianus in periplo p. 14. et alibi — ex Latinis Plinius 6, 23. f. 21. et alibi, Orofius 3, 23. — Per K efferunt Diodor. 3, 15. 18, 3. (ubi quidam Codd. Γ) 17, 104. Agatharchides p. 27. (Vol. 1. Geogr. min. Hudf.) Suidas h. v. ubi πόλις prave vocatur, certe obfcure. Stephanus utramque fcripturam adfert fub vocibus Γεδρωσία, et Κέδρωσσοι; monet tamen in priori loco, fe apud Polyhiftorem (Alexandrum, vid. f. v. Κοτιάειον) per K inveniffe, fed codicem non fatis fuiffe emendatum. Immo ex fuperioribus adparet, utramque fcripturam in ufu fuiffe, de qua vid. etiam Valef. ad Ammian. 23, 6. pag. 285. (Gron.) et Weffeling. ad Diodor. 3, 15. Arrianus ab aliis fic recedit, ut in prima fyllaba ponat conftanter α, uti de exped. Alex. 6, 23. quod et in adiectivo facit. Hinc Γαδρωσίων χώρα et γῆ 6, 23, 25. pro quo Γεδρωσῶν αἶα Dionyf. v. 1086. quem tamen ideo notat Stephanus, et Γεδρωσία χώρα Aelian. H. An. 17, 6. Denique in Plinio 6, 25. f. 23. dicuntur etiam *Gedrufi*, fi recte habet. Gentile item variatur: *Gedrofii* et *Gedrofi*. Illud Nearchus in paraplo p. 11. 21. (Hudf.) Strabo 15. p. 498. f. 724. — *Gedrofi* Dionyf. v. 1086. Plin. 6, 23. f. 21. et alibi. In utroque variatur in Arriano de exped. Alex. 6, 23 fq. Quare non eft, quod miretur Stephanus f. v. Γεδρωσία, cur Dionyfius Gedrofos declinaverit. Aptius tamen et magis proprie dicendum effe monet Euftath. ad Dionyf. c. l. Γεδρωσιανοὶ, pro quo et in aliis Γεδρωσηνοὶ, quod eft apud Strabonem hodie 15. p. 498. f. 724. etfi prius ex Strabone adfert. Noftro 1, 2. f. 4. *Cedrofis* infolita forma dicitur. Vid. ibi. Sita eft Gedrofia inter Carmaniam et Indiam. (Marcianus in periplo p. 14. et 24. ubi prolixe defcribit, Agathemer. 2, 6. aliique.) A Mafarna prope Arbin fl. ad Indum promovet Marcianus pag. 24. Supra erat Drangiana et Arachofia, uti docent Strabo 15.

p. 497. f. 723. Ptolemaeus 7, 21. Latius olim patuiſſe, adparet inde, quod Oritae et Ichthyophagi etiam ſub Gedroſia habitaſſe narrantur a Nearcho in paraplo pag. 11. (Hudſ.) cum poſt ii populi Carmaniae fuerint accenſiti, ut ſupra notatum eſt. Paruit etiam olim cum Arachoſiis et populis aliis cis Indum Perſis, ſecund. Strabonem 15. p. 498. f. 724. quos omnes fere ſuo tempore ſub Indorum ditione fuiſſe addit. Satrapae ante et poſt Alexandrum commemorantur, uti de Carmania ſupra, apud Arrian. de exped. 6, 27. Diodor. 18, 3. In Perſidis maximis provinciis etiam hanc ponit Ammian. c. l. Ad mare ſterilem dicit Arrianus de exped. Alex. 6, 23. frugum omnino indigam, nec Ichthyophagorum terra meliorem, ceterum *ἀρωματοφόρον κ. μάλιστα νάρδου κ. σμύρνης*, Strabo 15. p. 496. f. 721. item p. 499. f. 726. et ex eo Euſtathius ad Dionyſ. v. 1086. Idem de arboribus, etiam ubi deſerta alias loca ſunt, Arrian. de exped. Alex. 6, 22. H. *Circan* et *Mackeran;* aliis *Mecraa.*

Perſae) Ipſa regio Gr. Περσίς, quam formam fere retinuerunt Latini, ex cuius accuſativo *Perſida* et hic poſteriores in caſu recto dixerunt *Perſida.* Rarius *Perſia,* ut in Plauti Perſ. 4, 3, 28. Incolae *Perſae* utriſque, a Πέρσης, pro quo Graecos etiam Πέρσα dixiſſe notat Stephanus, ad quem Holſten. p. 252. addit Περσίδαι (l. Περσεῖδαι ἄνδρες) ex oraculo apud Herodot. 7, 220. quod tamen rectius cenſetur patronymicum ex Περσεὺς, gentis auctore, de quo deinceps. Περσᾶς tamen, quam Πέρσας, maluit ſcribere Agatharchides de mari rubro cap. 3. p. 5. (ed. Hudſ.) ut ipſe notat diſerte. Bochartus in Phaleg 4, 10. id nomen ducit a voce Arabica פרס equus, Hebraeis פרש eques, quia Cyrus eos populos primum equitandi artem docuerit, eamque praeceperit; (cf. Xenophon in Cyrop. 4, 3.) quare ante Cyri tempora, qui vixerunt auctores ſacri, illud nomen ignorare; antiquiora fuiſſe *Chut* et *Elam,* quae quidem Perſidis magnam partem

incluſerint. Sic certe Ioſephus antiqu. Iud. 1, 6, (7.) 4. ab Elamo ducit Elamaeos, quos Περσῶν facit ἀρχηγέτας. Idem ibi 9, 14, 5. Χουθᾶς χώρας ἐν τῇ Περσίδι facit mentionem, et fluvii cognominis, unde Salmanaſares colonos in captam et denudatam incolis Samariam deduxit. Alia adfert Herodotus 7, 61. quo auctore olim dicti ſunt Perſae Κηφῆνες a Graecis, a ſe ipſis et accolis Ἀρταῖοι. Cum poſtea Perſeus ad Cepheum veniſſet, ductaque eius filia Andromeda Perſen filium ſuſcepiſſet, nomen ab hoc ſortiti ſunt Perſae. Cf. etiam cap. 150. et Stephanus ſub v. Πέρσαι, apud quem tamen Medea pro Andromeda, quod recte habet ſ. v. Χαλδαῖοι et Ἀρταῖα, et quae conlegit Berkel. ad Stephan. p. 218. Utrumque fabulis accenſet Bochartus c. l. et Artaeos, principes, optimates eſſe contendit. A Perſeo dictos negat etiam Agatharchides de mari rubro cap. 3. p. 5. (Hudſ.) *Chorſaros* a Scythis vocatos eſſe, ſcribit Plinius 6, 19. ſ. 17. et ex eo Solin. c. 52. ſ. 49. quod probri cauſa factum arbitratur Bochartus c. l. repugnante Harduino ad Plinium c. l. Aliud nomen addi, ab Achaemene priſco quodam rege petitum, notat Cellarius in Geographia ant. 3, 19, 2. Inde enim Achaemenia Perſis, ſeu pars eius, ſec. Stephanum h. v. Certe Achaemenius in poetis pro Perſicus frequentatur, etſi potius tribum indicare videtur apud Paſargardas, teſte Herodoto 1, 125. quod nomen patronymicum ab Achaemene, Perſei nepote, unde Perſidis reges orti ſunt. Vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 57. ſ. 54. et Hyde in hiſt. relig. Perſ. p. 416. ubi plura habebis. Ipſa Perſis modo latiori ſenſu, de Perſarum imperio, veluti apud Plinium, Ammian. 23, 6. quod recenſitae provinciae docent, modo ſtrictiori, ut hic, de Perſide propria ponitur, quod quidem ex adiunctis iudicari debet. Marcianus huius terminos ſic conſtituit p. 18. (Hudſ.) ſq. A ſeptemtrione erat Media, ab occaſu Suſiana, ab oriente Carmania, a meridie ſinus Perſicus, atque hic eius initium petit Plinius 6, 28. ſ. 25. a Temiſtea promontorio poſt Daram

fluvium ad Oroatin fl. quo *dividitur* ab Elymaide. Ita parvo discrimine Marcianus c. l. et Ptolemaeus 6, 4. Cf. etiam praeter alios, Strabo 15. p. 500. f. 727. qui duce Eratosthene longitudinem facit in septemtrionem et Caspias portas 8000 stadiorum, latitudinem a Susis ad Persepolin 4200, et inde ad Carmaniae fines 1600. Marcianus c. l. latitudinem facit 4000 stadiorum, totidemque longitudinem, nempe quia in terminis discrepant, quos Strabo promovet. Maritimae orae spatia definit Ammian. 23, 6. Cinctam fuisse totam montibus altis refert Dionys. v. 1063. ipsam ὀρεινὴν χώραν Xenophon Cyrop. 1, 3, 3. cuius etiam τραχύτητα praeter ipsum c. l. 7, 5, 67. memorant Herodotus 1, 71. 9. ult. Plato de legibus 3. pag. 143. Bipont. (f. p. 695.) Arrianus de exped. Alex. 5, 4. Hinc etiam de prisca Persarum inopia, tenuiori victu, habitu viliori, frugalitate et disciplinae severitate multa in auctoribus commemorantur, quae quidem inde a Medorum consociatione degenerarunt magis magisque in mollissimam luxuriam; de quibus singulatim exponere prolixum est, cum sat multi exstent libri, qui data opera Persarum res inlustrarunt, uti docet Meuselii bibl. hist. Vol. 1. P. 2. Paucis igitur complectar Persici regni, quod plurimas gentes continuit, summam, verbis usus maxime Ammian. 23, 6. *Hoc regnum quondam exiguum, cum apud Babylona magnum Alexandrum fata rapuissent, in vocabulum Parthi concessit Arsacis, obscure geniti.* Hactenus. Post veluti postliminio Persarum imperium restitutum est ab Artaxerxe, Alexandri Severi temporibus, uti refert Zosimus 1, 18. Herodianus 6, 2. aliique. Sub Parthorum tamen etiam imperio suos reges habuit Persis, qui quidem nomine magis, quam potentia erant, et Parthorum arbitrio obnoxii. Vid. Strabo 15. p. 501. f. 728. qui de sua aetate id adfirmat. Omnino Satrapiarum omnium rectoribus hunc honoris titulum Parthorum reges concessisse, ut meliori iure ipsi *reges regum* vocarentur, contendit et docere nititur Dodwell. in diss. de Isidoro

Characeno §. 1. p. 58. (Geogr. min. Hudſ. Vol. 2.) etſi Salmaſ. ad Solin. cap. 55. ſ. 58. inde intelligi poſſe putat, cur Perſis poſtea ſub Parthorum regnis non commemoretur. Ea vero de cauſa etiam Parthi et Perſae promiſcue a poſterioribus maxime auctoribus dici ſolent. Vid. ad Eutrop. 6, 8. ſ. 7. et alibi. Hodie *Farſiſtan* in ea parte cernitur.

Sabis) Vid. not. crit. pag. 265 ſqq. Quaeritur, utrum ab aliis *Sagis* vocetur ſ. *Saganus*, uti contendit Voſſius, an Ptolemaei ſit *Sarus*, quod placet Ciacconio. Plinius etiam *Sabin* habet 6, 27. ſ. 23. et *Saganum* c. 28. ſ. 23. et diverſos facere videtur. Ut, quatenus poteſt, iudicium adiuvetur, proponam, quae de Carmania Plinius adtulit. Ponit autem Carmaniam ſenſu antiquo, quia praemittit Ichthyophagos Oritas, ſubiicit Perſida cap. 25. ſ. 23. oramque Carmaniae ex Nearchi ſententia et computatione repetit cap. 27. ſ. 23. a cuius initio oſtendit *Sabin* fl. remotum 100 M. P. Inde vineas coli et arva ad flumen *Andanin* 25 M. ſpatio. At ipſa Nearchi narratio p. 22 ſq. Hudſ. (apud Arrianum in Indicis c. 32.) a *Badi*, quem locum vitibus conſitum dicit, ad *Anamin* fl. (qui ſine dubio eſt *Anamis* Plinii) in Armuzia, numerat, ſi ſingula computes, ſtadia 1600 i. e. 200 M. P. quae a Plinii menſura maxime recedunt, qui Oneſicriti narrationem ſecutus videtur. Cum Ptolemaeus 6, 8. *Sabin* oppidum commemoret, quod forte ad cognominem fl. fuit ſitum, et *Sabas* Dionyſii v. 1069. in hoc tractu ſuſpicatur inde Salmaſius ad Solin. c. 54. ſ. 57. ab Arriano ſcriptum eſſe pro *Badi Sabin*. Attamen et ſic numerorum diſcrepantia remanet, niſi verba 25 M. ſpatio ad agrum vitiferum unice referas, etſi hoc efficitur, *Andanin* non eſſe noſtrum *Sabin*. Accedit, quod Nearchus et Plinius Armuziam, vel Armoziam vocant regionem, per quam Andanis effluebat. Marcianus p. 21. (Hudſ.) enim ab Addani (ſic pro Andani) ad Armozuſam promontorium numerat ſtadia 1400, ſic ut cum Arriano, vel Nearcho in curſu maritimo

et aetatis intervallo comparari poſſit. Armozuſa autem, cum illum *Addanin* vocet a Carpella, Carmaniae antiquae promontorio, removet 2100 ſtadiis Marcianus in periplo p. 21. Nunc de *Sagano*, quem Plinius habet 6, 28. ſ. 25. a promontorio incipiens praemiſſa Armozeorum mentione, *Saganum* fl. unde ad alios Perſida verſus progreditur. Quod ſi eſt Armozon promontorium, inde ad Saganum fluvium Marcianus c. l. numerat ſtadia 1000, et ſic Plinius, qui ſupra ab initio Carmaniae ad Sabin habebat 100 M. P. Carmaniam ab illo promontorio incipit. Sin a Carpella, inde ad Armozonta Marcianus habet ſtadia 750, nullo quidem interpoſito flumine, quod et ignorat Ptolemaeus. Plinius enim Arbis, et Arbii ex male intellecto Oneſicrito, vel Nearcho temere interponit, uti docuit Salmaſius ad Solin. cap. 54. ſ. 57. p. m. 838. Ex notis igitur fluviis remanet Saganus, qui accommodari huc poſſit, et Plinius ſuo ſaepe more diverſos auctores in eadem re narranda prave intellexit, et diverſa fecit, quae erant eadem. Nec renuit Mela, qui Carmanios ad dextram Perſici ſinus locat, et Sabin per eos deducit. At ſi Mela ſibi conſtat, *Sarus* Ptolemaei, *Salarus* in ed. Argent. 1520. vel *Saralis* interpretum, intelligi cum Ciacconio nequit. Hic enim ultra Carpellam fluebat ad Chelonophagos Gedroſiam verſus, uti docet Marcianus p. 22. (Hudſ.) qui vocat *Salarum*, uti edit. Argentorat. 1520. Ptolemaei. Ceterum *Sabin* h. *Bindamir* vocari ad Plin. 6, 27. ſ. 23. ſcribit Harduinus.

Andanis) De hoc et Coro dictum in not. crit. p. 267 ſqq. *De Coro* haec Voſſius: Quod Corum flumen attinet, iſtud eodem quidem, quo Mela, ordine recenſet Ptolemaeus, verum hic nimis oſtio ſinus Perſici vicinum facit, cum e Mela hoc tantum colligi poſſit, ſitum eſſe inter Euphratis et Andanis fluminum oſtia. Sed profecto videtur Ptolemaeus in Corii fluminis ſitu erraſſe, cum *Corus*, *Corius* ſive *Cyrus* idem ſit, atque is, qui vulgo

Brandemir nominatur. Amnis vero, qui huic coniungitur, *Araxes* appellatur ab auctoribus, qui Alexandri res geſtas ſcripſerunt. Nempe ubicunque veteres Cyrum fluvium deſcripſere, illic quoque addidere Araxem aliquem et Cyropolim, ſive Cyreſchatam, quod in multis locis contigit. VOSSIVS.

§. 5. *In parte)* Intimi ſinus, quae obpoſito tractu ſinus faucibus reſpondet. Vid. Ptolemaei quintam tabulam Aſiae. VADIANVS. Ipſe ſatis declaravit Mela ſubnexis verbis: *quae pelagi oſtio adverſa eſt.*

Babyloniorum) De quibus aliqua ad 1, 11. De Chaldaeis nunc igitur potiora ſummatim. Regio Gr. Χαλδαία, etſi rarius, monente etiam Cellario in Geogr. ant. 3, 16, 17. qui Hieronymum ad Ezechiel. 16. unum teſtem producit. Ita vero etiam Ioſephus in antiquit. Iud. 1, 7. ſ. 8. in. Stephano dicitur Χαλδαία χώρα, uſitatius nomen ſuo tempore antea fuiſſe notat Χαλδαϊκή. Χαλδία regio Ponti, cuius incolae Chaldaei etiam, apud Euſtath. ad Dionyſ. v. 767. Conſtantin. Porphyrog. de themat. 1, 8. et alibi. Uſitatius eſt γῆ Χαλδαίων, uti אֶרֶץ כַּשְׂדִּים reddunt interpretes Alexandrini, et habet Lucas Act. Apoſt. 7, 4. pro quo vulgatus etiam habet *Chaldaea*, notante Cellario. Sic γῆ Χαλδαίων Ioſeph. antiqu. Iud. 1, 7. ſ. 8. Incolae Chaldaei ſaepe, unde Χαλδαϊκός, veluti apud Ioſeph. ant. Iud. 1, 2. f. De Chaldaeorum nomine et ſedibus antiquis non una eſt doctorum virorum ſententia, quorum ſummam adtingere hic breviter liceat. Olim dictos eſſe *Arphaxadaeos* ab Arphaxade eorum principe, Semi filio, Noae nepote, tradit Ioſephus antiqu. Iud. 1, 6, ſ. 7, 4. At ſecundum Stephanum ſ. v. Χαλδαῖοι et Euſtathium c. l. nomen antiquum fuit Κηφῆνες, a Cepheo, patre Andromedae, quam Perſeus liberavit, unde regio Κηφηνία, veluti apud Agatharchid. de mari rubro p. m. 3. (Hudſ.) et Stephanum

f. v. Χαλδαῖοι. Sed parum in hoc fibi conftant auctores, et varie difpertiuntur hoc nomen, veluti Perfidis populo, de quo fupra, Aethiopibus, (Agatharchides c. l.) quorum regem faciunt Cephea (Apollodorus 2, 4, 3. Stephan. f. v. Ἰόπη, Tzetzes ad Lycophron. v. 834. — quod duce Clinia hiftoricos, maxime poetas, adfirmare fcribit Agatharchides c. l.) et Aegyptiis, (Euftathius ad Dionyf. v. 910.) forte propter Aethiopiae viciniam, unde *Cephea Meroe* dicitur a Propertio 4, 6, 78. Vulgo tamen Aethiopiae rex fuiffe narratur. At cum Andromedae a Perfeo liberatae fabulam ad Iopen Palaeftinae, vel Phoenices referri foleat, eo potius videtur pertinere. Ita quidem Conon narrat. 40. fcribit, Cephei regnum poft Phoenices nomen fortitum effe. Sed de Cepheo vid. ad 1, 11, 3. De origine nominis Chaldaei prolixe disferit Stephanus h. v. qui Cephenes etiam Chaldaeos vocatos effe a Cepheo fcribit, nifi forte transpofitae funt utraeque voces, ut cum praecedentibus narratio congrueret. Hellanicus fcripferat, mortuo Cepheo, cum milites ex Babylone profecti Cepheniam occupaffent, nomen mutatum effe. Nomen a Chaldaeo quodam duxerat Dicaearchus de Graeciae ftatu, ex quo natus fuerit Ninus, Babylonis conditor, huncque omnes Chaldaeos in unum congregaffe. Hieronymus in quaeft. ad Genef. 22, 22. a *Chafed* ducit *Chafdim*, i. e. Chaldaeos, uti nimirum etiam Alexandrini interpretantur. Atque hanc opinionem plerique fequuntur. Vid. Perizon. in addendis ad origin. Babylon. pag. 366 fqq. Illorum antiquiffimas fedes, duce Iofepho antiqu. Iud. 1, 6, (7.) 4. quaerunt aliqui in *Arphachfad* regione, (vide fupra de nomine) quae Ptolemaei 6, 1. *Arrapachitis* ex corruptione ufitata nominum effe videatur, inter Affyriam et Armeniam, ubi Plinius 6, 10. *Saphenos* i. e. *Cephenes* ponit. Sic prope Armeniam Xenophon de expedit. Cyri 4, 3. deprehendit Chaldaeos, quos liberos et fortes fuiffe fcribit. Armeniae finitimos idem facit in Cyropaed. 3, 1. et poft coactos fuiffe narrat pacem

cum Armeniis inire, et in Cyri exercitu militare; Perſas etiam olim a Graecis Cephenes vocatos eſſe, ex Herodoto 7, 61. ſupra notavi. Addunt porro, quod fama propagavit, Noachi arcam in Armeniae montibus conſediſſe. Quae quidem, additis aliis, prolixe perſequuntur Schloetzerus in Repertorium für Bibl. und Morgenländiſche Literatur Tom. 8. p. 113 — 176. et Ditmarus über das Vaterland der Chaldäer. (Berolini 1786. 8.) Aliam viam ingreſſus eſt Michaelis, qui in ſpicilegio Geographiae Hebraeorum exterae P. 2. p. 77 ſqq. ſeptemtrionalem Chaldaeam ad Pontum, ubi Chalybes, Chaldaei iidem dicti, de quo ad 1, 19, 9. veram et antiquiſſimam patriam Chaldaeorum Orientalium fuiſſe cenſet; paullo illos ante Nabochodonoſarem inde erupiſſe, et Babylone, poſt etiam Aſia potitos eſſe, quia Ieremias 1, 14. et alibi dicat, Palaeſtinam, a ſeptemtrione motos, invaſiſſe, quod de Chaldaeis ad Pontum unice valeat; porro Babylonem a Cuſchitis conditam adfirmari Geneſ. 10, 8. 10. recentem autem eam Chaldaeorum in Oriente coloniam eſſe, diſci ex Ieſaia 23, 13. 14. cum tamen Chaldaei omnino fuerint antiquiſſimi. (Ierem. 5, 15.) Forſterus in epiſtola ſubnexa pag. 95 ſqq. non refragatur quidem, ſed ad tempora Moſis circa Exodum coloniam illam reiicit. Maxime id mihi quidem evincere videtur, quod de loco eruptionis in Palaeſtinam adtulit Michaelis, etſi eius ſententiam infringere ſuperiores conati ſunt, et ſui temporis narrationes ſecutus eſt Ioſephus c. l. dum ſcripſit, Semi illos filios, in quibus Arphachſad, Aſiam ab Euphrate ad Indicum Oceanum tenuiſſe. Poſt habitarunt in Meſopotamia, et inde in Babylonia, ſupra quam ponit Ioſephus antiqu. Iud. 1, 7. ſ. 8. ſ. cum Ammiano 23, 6. Vid. Perizon. c. l. Ita in Babylonia conlocat Diodor. 2, 29. 15, 50. et in priori loco antiquiſſimos Babyloniorum vocat Chaldaeos. Incoluiſſe eam Babyloniae partem, quae contermina erat Arabiae et mari Perſico, refert Strabo 16. p. 509. ſ. 739. Cf. etiam Vitringa in Ieſaiam cap. 13.

pag. 413. Prope Scenitas etiam in Arabia, quos Nomadas vocat et Chaldaeorum infeſtatores, produxit Plinius 6, 32. ſ. 28. Inclaruit maxime in illis Beroſus, qui Χαλδαϊκὰς ἱστορίας ſcripſit, quas paſſim adlegat Ioſephus, veluti antiqu. 1, 2. ſ. 10, 11. in. Poſtea, quod gentis erat nomen, factum eſt artis et ſectae, quae diſerte diſtinguit Cicero de nat. Deor. 1, 1. Nempe Chaldaei apud Babylonios ſacrorum miniſterio fungebantur, qualem *Beleſyn* producit Diodor. Sic. 2, 24. In primis autem aſtrorum ſcientiam colebant et divinandi vaticinandique artem cupide et cum fama ſectabantur. Hinc Chaldaei apud Sueton. in Vitellio cap. 24. qui proxime antea erant mathematici. Hinc Chaldaeorum doctrina ſimpliciter pro *aſtronomia* apud Plin. 6, 30. ſ. 26. qui Hippareni, oppido, eam doctrinam maxime viguiſſe addit. At in utraque lingua vulgatus eſt hic uſus, cuius etiam in Hebraica exſtant veſtigia apud Danielem 2, 1. Vid. Gellius 1, 9. 14, 1. et Voſſius de Idololatria 2, 47. quos ideo laudavit Weſſeling. ad Diodor. 2, 29.

Tigris) Sic Graeci et Latini, qui quidem in maſculino conſentiunt, non item in ſcripturae forma et in caſibus obliquis, etſi Suidas h. v. adfirmat: Τίγρις τὸ ζῶον, Τίγρης τὸ ὄνομα ποταμοῦ, ſuae forte aetatis conſuetudinem ſpectans, quae tamen in eo ſibi minime conſtitit. Τίγρης habent ex aliis Strabo 2. p. 54. ſ. 79. qui tamen ſubiicit Τίγριδος, quod et alibi legitur, ex librariorum alterutrum vitio, cum et epitome libri 11. p. 150. (Hudſ.) et ipſe Strabo aliquoties Τίγρις ſcribat, v. c. lib. 11. p. 364. ſ. 529. ut hoc in illo loco praeferendum videatur, etſi et Τίγρης dedit Siebenkees. Τίγρης eſt apud Arrianum de exped. Alex. 7, 7. et in Indicis cap. 42. Herodot. 5, 52. 6, 20. etſi in priori loco Codd. etiam ſcribunt Τίγρις, Ioſephus de antiqu. Iud. 1, 1. ſ. 2, 3. ubi etiam variatur, Stephan. ſ. v. Ἀπάμεια. Vid. de utraque terminatione Weſſeling. ad Diodor. 2, 11. Inde vero Τίγρητος Arrian.

de exped. Alex. 7, 7. Xenoph. de exp. Cyri 4, 1, 3. Procop. de B. P. 1, 17. uti quidem dedit Hoefchelius; alii Τίγριδος. Liban. orat. 9. pag. 304. (Reisk.) ubi tamen Codex Bavar. fupra fcripferat Τίγριδος, orat. 12. p. 392. (fine nota variationis.) Τίγρητα Liban. orat. 12. p. m. 384. Τίγρητι Zonaras 12, 30. Plerique fcribunt Τίγρις, at obliquos variant. Sic Τίγριδος Strabo 2. p. 54. f. 79. et alibi, Strabonis epitome lib. 11. p. 145. (Hudf.) Dio 35, 6. et alibi, Agathemer. 2, 6. Procop. de B. Perf. 1, 17. Ptolem. 5, 20. Marcian. pag. 14 fqq. (Hudf.) — Τίγριδι Strabo 11. p. 360. f. 522. epitome 11. p. 146. (Hudf.) Dio 68, 26. — Plutarchus in Lucullo cap. 22. Neque tamen in his cafibus obliquis eft conftans vel lectio, vel auctorum fcriptura. Ita in Strabone lib. 15. p. 501. f. 728. bis eft Τίγριος, et fic Codices lib. 11. c. l. cum Mofcovienfi, quem confuluit Matthaei, Τίγριος et Τίγρι. Τίγριος conftanter in Dionyfio v. 992. ad quem etiam Euftathius v. 976. adfert Τίγρει (quod ipfe habet Strabo 16. pag. 511. f. 743.) et Τίγρεως ad analogiam aliorum verborum. Accufativum plerique, etfi non fine librorum discrepantia, faciunt Τίγριν, ut Herodot. 1, 188. Strabo 2. p. 55. f. 80. et alibi, Diodor. 2, 11. 19, 17. Dio 68, 28. 78, 1. Strabo epit. 11. p. 150. (Hudf.) Procopius de B. Perf. 1, 11. 17. Libanius in anthol. Gr. Tom. 3. p. 112. (Iacobs.) cum in orationibus aliter foleat. Vid. de his variationibus Weffeling ad Herodot. 1, 188. et Diodor. 2, 11. et in primis, quae prolixe disputavit Euftathius ad Dionyf. v. 976. qui adeo notat ex libris Πίγρητος, quod fe etiam in Arriano inveniffe teftatur Blancardus ad Arrian. de exped. Alex. p. 453. — Latini confentiunt in cafu recto; in obliquis non item. Ufitate *Tigris*, (genit. ut Plin. 6, 31. f. 26. et 27. —) *Tigri*, (Plin. 6, 16. f. 13. 31. f. 27. — et fic in ablativo) *Tigrim* vel *Tigrin*, quia libri variant. (Lucan. 3, 261. Seneca Troad. v. 10. Virgil. ecl. 1, 63. Curt. 4, 5, 4. et alibi.) *Tigridis* tamen habet

Oros. 1, 2. pag. 19. (Haverc.) ubi quidam MSS. et edd. etiam *Tigris*. *Tigridem* Ammian. 23, 6. p. 286. (Gron.) Eutrop. 9, 18. (12.) *Tigridis* Solinus c. 40. s. 37. *Tigride* Lucan. 3, 256. Penultimam poetae fere producere solent. Corripit tamen Manilius 4, 806. Nomen traxit ex Persica voce, vel, uti plerumque scribunt, ex promiscuo usu, quod Medi sic adpellent sagittam. Ita Plin. 6, 31. s. 27. Strabo 11. p. 364. s. 529. Curt. 4, 9, 16. Solin. c. 40. s. 37. Eustathius ad Dionys. c. l. qui eadem de causa Acida Siciliae fluvium vocatum esse addit, de quo idem etiam Schol. Theocr. ad 1, 69. Cf. Hyde veteris Linguae Persicae λείψανα pag. 99 sq. qui Angliae fluvium in Siluribus *Arrow* ob rapacitatem ita dici narrat. Hinc diserte auctores eius ὠκύτητα memorant, uti Strabo c. l. Dio 68, 28. Hinc ἀγάῤῥοος epigr. Libanii in Anthol. Gr. T. 3. p. 112. (Iacobs) *rapidus* Horat. Odd. 4, 14, 46. et Lucan. 3, 256. ποταμῶν ὤκιστος ἁπάντων Dionys. v. 983. Poeticis coloribus rapiditatem inlustravit Avien. in descr. orbis v. 1164 sqq. Vid. Relandi dissert. miscell. P. 1. p. 43 sq. et Philostorg. hist. eccles. 3, 7. et 8. ibique Gothofredus, quos laudarunt viri docti ad Dionem et Lucanum. *Tir* Persis sagittam esse, notat Tieffenthaler Beschreibung von Hindostan (ed. 4.) Vol. 2. P. 1. p. 177. Hinc a *Tiris* nomen, quod sic corruptum sit a Graecis et Latinis. Pietro della Valle tamen in viaggi epist. 17. uti monet ad Strabonem suum pag. 1844. Penzel, celerem eum esse negat. Sed vide inferius paullo. Contra tigrem feram a sagitta apud Persas et Medos vocatam, et ab hac fluvium existimat Isidor. Orig. 12, 2. Et sic alios idem voluisse, ex Eustathio ad Dionys. c. l. discitur, qui eo etiam adlusisse dicit oraculum Iuliano datum. Cf. Lactantii Symposium 38. et ibi Heumann. p. 71. At fabulae sunt, quae de nominis causa ex aliis adfert spurius ille Plutarchus de fluminibus h. v. nempe a tigri, quam Iupiter Baccho submisit, ut Tigrim traiiceret, vel a Baccho ipso in tigrim mutato. Nomen antiquius fuit, teste Iosepho antiqu. Iud. 1, 1.

ſ. 2, 3. *Diglad*, ex quo refert idem Zonaras Annal. 1, 2. eoque nomine indicatur τὸ μετὰ στενότητος ὀξύ. Hebraicum eſt *Hiddekel.* Prioris nominis veſtigia ſervavit Plin. 6, 31. in. ſ. 27. in. ubi haec: *Ipſius nomen, qua tardior fluit, Diglito, unde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari.* Igitur illud nomen geſſit ab ortu, quod etiam teſtibus idoneis in hodierno apud accolas nomine *Daghelé* remanſiſſe ad Plinium notat Harduinus. Plutarchus c. l. illi antiquius nomen tribuit Σόλλαξ, quod ſit κατωφερής, pro quo Euſtathius ad Dionyſ. c. l. habet Σύλλαξ. Sed properandum eſt ad ipſius fontes et curſum enarrandum, in quo quidem potiſſimum ducem ſequar Plinium, qui 6, 31. ſ. 27. prolixe de iis expoſuit. *Oritur in regione Armeniae maioris fonte conſpicuo in planitie: loco nomen Elegoſine eſt;* quod tamen varie efferunt libri, uti in Solino cap. 40. ſ. 37. qui Plinium expreſſit, quod docet Salmaſ. p. m. 487. At discrepant de eius fontibus auctorum narrationes. Ex Armenia, vel eius montibus fluere tradunt Xenophon de exped. Cyri 4, 1, 3. Iuſtin. 42, 3, 9. Curtius 5, 1, 13. Eratoſthenes apud Strabonem 2. p. 55. ſ. 80. Ptolemaeus 5, 13. Herodot. 5, 52. Procop. de B. Perſ. 1, 17. Nearchus p. m. 37. (Hudſ.) Eorum aliqui vel omnino ex Armeniis montibus ſimul deducunt Euphraten, uti Eratoſthenes, vel certe prope remotos eſſe utriusque fontes narrant, veluti Xenophon, qui et ita ſe habere, cum antea ab accolis didiciſſet, addit, ſi cum Larcherio pro ἔστιν οὗ τὸ στενὸν legas: ἔστιν οὕτως ἔχον, vel diſerte in uno eodemque monte ſtadiis 42 a Theodoſiopoli (quae h. putatur eſſe *Erzeron*, ab aliis *Haſſan-cala.* Vid. Tournefort voyage T. 3. lettr. 18. p. m. 125.) fontes ponunt, quorum unus ad dextram Euphraten reddat, alter Tigrim. Sic Procopius, quem hoc nomine reprehendit Tournefort voyage T. 3. lettre 18. pag. 124. (Lyon 1727.) Contra idem probat Strabonem, qui lib. 16. pag. 359. ſ. 521. utriusque fluvii fontes diſtare dicit 2500 ſtadiis. Etſi enim antea

ex eodem monte, quo Euphrates, q. e. ex Tauro, Tigrim oriri fcribit, fatis tamen ipfe poftea explicat, quam Tauri partem intellectam velit, fc. Niphatem, quem et diferte nominat. Idem adfirmat 11. pag. 364. f. 529. et inde epitomator lib. 11. p. 150. (Hudf.) Strabonem fequitur, uti folet fere, Euftathius ad Dionyf. v. 988. Sic vero uterque discrepant Strabo et Plinius cum fuis. Niphates enim, Tauri pars, propius adiacet Mefopotamiae. Discrepat porro a Plinio Strabo, quod 11. p. 364. f. 529. de origine dicit: ὁρμηθεὶς ἄμικτον φυλάττων τὸ ῥεῦμα διὰ τὴν ὀξύτητα. Plinius enim ab initio tardius eum fluere adfirmat, quod et fonte in planitie indicato probatur. Quae enim contra disputat Salmaf. ad Solin. c. 37. f. 40. p. m. 487. aut arguta funt, aut ipfo disputationis eventu vana. Porro non diverfis fontibus in Perfide edi cum Euphrate canit Lucan. 3, 257. ubi Perfis de Perfico regno intelligi poteft, vel debet. De iisdem autem fontibus utriusque aliorum fimiles opiniones ibi adtulit Grotius. Ita vero Vibius Parthiae dat hunc fluvium. Quod vero e montibus Uxiorum oriri fcribit Diodorus 17, 67. vel ipfius, vel librariorum, quod putat Weffelingius, error eft. Uxii enim in interiori Perfide habitabant, uti conftat ex Strabone 16. p. 512. f. 744. Sufiisque erant finitimi. (Nearchus apud Arrian. in Indicis cap. 40.) Immo hoc valet de Pafitigri, uti docent Strabo 15. p. 501. f. 729. Arrianus de exped. 3, 17. m. et Curtius 5, 3. in. — Sic tamen etiam Diodor. 17, 110. prope Sufa Tigrim vocat, ubi etiam volunt docti Pafitigris. Vid. tamen, quae monuit Oberlin. ad Vibium p. m. 198. et antea Cellarius in Geogr. ant. 3, 9, 5. Inde vero Plinius illum ducit in *Arethufam* lacum, quem transvectus cum impetu disfimilique colore, occurrente Tauro, in fpecu mergitur, unde prope *Zoroanda*, locum ita vocat, (ubi h. *Hazur*) erumpit, quod inde probat, quod demerfa perferat. Plinium breviter reddit Solinus c. 40. f. 37. De lapfu hoc fubterraneo multi loquuntur, uti Strabo 16. pag. 514.

f. 746. Dionyf. v. 989. et eius interpretes Latini, Seneca epift. 104. Nat. Qu. 3, 26. et 6, 8. Iuftin. 42, 3, 9. (qui poft 25 M. P. grande flumen demum in regione Sophene emergere addit; *defideratus diu emergit* Seneca N. Qu. 3, 26.) Plin. 2, 106. f. 103. Ammian. 23, 6. p. 285. (Gron.) Lucan. 3, 261 fq. Tanto vero magis disfentiunt in nomine lacus, ex quo terras fubit. In Plinio eft *Arethufa*, in Strabone 16. c. l. Θωνῖτις; et fic Dionyf. c. l. Prifcian. v. 913. — Eundem etiam *Thonitin* vocari *Arfenen*, (η) adfirmat Strabo 11. pag. 364. f. 529. Ammian. c. l. vocat *Sofingiten*, Avien. v. 1171. *Thofpitim*, quem tamen tefte quidem Plinio emerfus demum intrat, et alterum facit. Ptolemaeus 5, 13. omnino tres lacus facit, *Thofpitim* propius fontes, *Lychnitim* et *Areefam;* (η) Plutarchus de fluminibus h. v. unum commemorat *Arfacida.* Ex quibus adparet, quantum ferveat auctorum disfenfio de fontis loco aeque, ac de lacu, quo traiecto in terram demerfus prodeat. Cf. etiam, quae habet Wernsdorf cum Ortelio ad Avien. c. l. Disfenfum tamen illum dirimit Plinius c. l. qui eum bis paludes intrare, *Arethufam* et *Thofpitem*, bis terram fubire et erumpere adfirmat, cumque eo Solinus c. 40. f. 37. Nec a fe recedit Plinius, dum fcribit, tefte Claudio Caefare, Arfaniae fluvio tam vicinum fluere in regione Arrhene, ut, cum intumuere, confluant, nec tamen mifceantur. Fuit autem *Arrhene* in Armenia maiori, (vid. ibi Harduin.) et Arfania eiusdem regionis fluvius, uti difcitur ex Plinio 5, 20. f. 24. Quod quidem intelligi debet ante meatum fubterraneum, quem fieri, uti emerfum, in Mefopotamia, fcribit 2, 106. f. 103. cum Strabone 6. p. 190. f. 275. Alterum etiam Plinii lacum intelligere debet Strabo, quia refert 11. p. 364. f. 529. ex illo apud *Chalonitim* emergere et *Opim*, relictis ad dextram (inverfo fcilicet curfus fitu) *Gordyaeis* montibus, procurrere, cum lib. 16. p. 514. f. 746. haud procul a Gordyaea eum prodire fcribat. Ubi fita autem fuerit *Chalonitis*, optime docet Plinius 6, 30.

f. 26. qui in eo tractu ponit Ctesiphontem, a Parthis conditam. Vid. Cellarius in Geogr. ant. 3, 17, 23. et Schweighaeuser. ad Polyb. 5, 54, 7. Quod in altero loco de Gordyaea scribit, Persidis haec erat (i. e. Persici regni) pars, notante Stephano, qui item Tigridis ἐκβολὴν, i. e. scaturiginem, ut docet Berkelius, iuxta ponit. Situs ex Gordyaeis montibus apud Plin. 6, 17. f. 15. 31. f. 27. cognosci potest, etsi variant in eorum situ auctores, uti docuit Bochartus in Phaleg 1, 3. Innuit certe Strabo Assyriae et Mesopotamiae partem. Sub iis etiam, etsi in Armenia maiori ponit, et Tigris fontes, et Thospitim lacum Ptolemaeus 5, 13. forte quia sic utramque opinionem de fontibus conglutinaverat. Conferri cum superioribus possunt, quae prolixe disputavit Salmas. ad Solin. c. l. p. m. 487 sqq. Hodie fontes in Assyriae ea parte, quae *Kürdistan* vocatur, in provincia *Scherezur* versus meridiem Mesopotamiae, ubi Diarbekir. Vid. Büsching T. 5. P. 1. p. 198. et 238. D'Anville in tabula de cursu Euphratis et Tigris in Niphate monte eos ostendit. — Sed, age, protrudamus hinc Tigrin, ex Armenia cum Plinio. Acceptis ibi duobus fluminibus *Assyriam* ingreditur, et *Adiabenos* disterminans, *Mesopotamiam* facit. Procopius de B. Pers. 1, 17. qui cum Plinio consentit, recto cursu et sine flexu alienis aquis parum auctum ad Amidam urbem deducit, unde in Assyriam devolvatur. In Assyria excipit tres fluvios, *Leucum*, *Caprum* et *Gorgum*, (Ptolem. 6, 1.) de quibus vid. Cellarius in Geogr. ant. 3, 17, 5. *Ninum*que praeterfluit. (Nearchus p. 37. Huds. Plin. 6, 16. f. 13.) Quod per *Mediam* ducunt Diodor. 2, 11. et Curtius 5, 1, 14. longe aberrant, uti monuerunt ad utrumque locum Wesseling. et Glareanus, quem falli temere putat Raderus. Circa *Seleuciam* Babyloniam 125 M. P. divisus in alveos duos, altero meridiem ac *Seleuciam* petit, *Mesenen* perfundens, altero ad septemtrionem flexus eiusdem gentis tergo campos *Cauchas* secat. (Plin. c. l.) Alveus, quo meridiem petit, *Delas*, diversus Tigris dictus est, uti

tradit Stephanus f. v. Ἀπάμεια, ubi tamen pro Delas in Cod. Palatino Salmaf. invenit Σέλλας, quod praefert, cum in Ifidori manfionibus Parthicis pag. 5. (Hudf.) Σίλλα fl. in ea parte memoretur. *Seleuciam* autem et *Ctefiphontem* dirimebat, nullo agro interiacente. (Procop. de B. Perf. 2, 28.) Ibidem, Seleuciae Babyloniae eundem et Euphraten reftagnare et agros rigare, cuius modus manu temperetur, refert idem Plin. 18, 47. f. 18. Idem loco fuperiori fic pergit: *Ubi remeavere aquae, Pafitigris appellatur. Poftea recipit ex Media Choafpem, atque, inter Seleuciam et Ctefiphontem vectus, in lacus Chaldaicos fe fundit, eosque 70 M. P. amplitudine implet; mox vafto alveo profufus dextra Characis oppidi infertur mari Perfico 10 M. P. ore.* Huic narrationi variae obiiciuntur aliunde difficultates. Plinius *Pafitigrim* ex Tigris alveis coeuntibus efficit, et fic ad plenam Tigris aquam conlectam nomen revocat. Alii, notante Strabone 15. p. 501. f. 729. Tigrim prope oftia fic vocari voluerunt, cum omnes ex Sufiana decurrentes fluvii cum interiectis Euphratis foffis in Tigrim coierunt. Ipfe poft tamquam fingularem fluvium producit, qui in Uxiorum regione oriatur. Confentit Curtius 5, 3. in. et qui fimpliciter illum Tigrim nominat, ut fupra dixi. Diodor. 17, 67. in Perficum finum exonerat. Singularem etiam fluvium Pafitigrim facit Nearchus p. m. 37. apud Arrian. in Indicis cap. 42. qui in mare excurrat, unde revectus ille Sufa fubiit. Remotum illum fuiffe ab Euphratis oftiis, inde adparet, quod retro navigarunt, ut Alexandrum in Sufiana iungerent, nec a Tigri Sufa perveniri poteft. In ipfo curfu porro ad laevam habuerunt Sufianam, praetervectique funt lacum, in quem Tigris fe infundit, cuius et Plinius fupra meminit. Praeter oram Sufianae ad Pafitigris exitum navigatio fuit 2000 ftadiorum, i. e. 255 M. P. At Marcianus p. m. 18. a Tigridis oftiis ad Oroatida fluvium, unde Perfidis eft initium, facit 5430 ftadiorum, i. e. 429 M. P. a quo parum recedit Strabo 15.

p. 501. f. 728. Quaesitum igitur hinc est a viris doctis et disputatum, qualis hic esset fluvius, de quo vid. Salmas. ad Solin. cap. 37. f. 40. p. m. 494. cap. 54. f. 58. p. m. 830. Cellarius in Geogr. ant. 3, 16, 20. et 3, 19, 5. Causa profectionis fuit, ut Alexandrum iungeret, quem in Susianam contendere audierat. Diserte autem narrat Nearchus, per Pasitigrim revectos consedisse ad eum locum, ubi pontem fecerat Alexander, cum Susa exercitum traiicere vellet. Igitur Susis fluvius ille aberat. Atque id confirmant aliorum loca, ubi Alexander moto exercitu spatium itineris etiam longioris emensus Susis ad Pasitigrim venisse dicitur. Vid. Arrian. 3, 17. Diodor. 17, 67. 19, 17. Ipsa Susa adluit *Choaspes*, uti volunt Herodotus 1, 188. 5, 49. et Strabo 15. p. 501. f. 728. vel *Eulaeus*, uti scribit Marcianus p. 18. (Hudf.) sic ut vel idem fluvius esse videatur, vel uterque ad Susa concurrere. Certe duplices fontes Eulaei in Susiana et Media commemorat Ptolemaeus 6, 3. quorum rivi in Susiana coëant. Cum vero neuter Pasitigris Nearchi esse possit, nec ultra Eulaeum Persidem versus alius praeter Oroatidem ab auctoribus, veluti Ptolemaeo, Marciano, commemoretur, in illo Pasitigrim Nearchi quaesierunt Salmasius et Cellarius, atque Persicum vocant. At turbare Strabo videtur, qui 15. p. 501. f. 729. Pasitigrim non solum ab Oroatide distinguit, sed et duobus fere milibus stadiorum separat. Oroatidem autem antea p. 500. f. 727. terminum Susianae et Persidis statuit, ex Nearchi quidem sententia, teste Onesicrito, quod videtur. Tum pontem, (σχεδία) cuius supra memini, ad quem subvecti Pasitigri veniant, abesse a Susis 60 stadiis addit. Idem in sequentibus post Choaspen ponit Copratam, et hinc Pasitigrim. Sic Diodorus 19, 17. Tigrim i. e. Pasitigrim unius diei itinere a Susis distare adfirmat, et in mare rubrum i. e. Persicum sinum excurrere, Copratam ante Pasitigrim statuit, et in hunc excurrere dicit 19, 18. Eulaeum versus Mediam ostendit 19, 19. unde eius

fontem alterum ponit etiam Ptolemaeus 6, 3. Ex quibus evinci posse videtur, etsi diversus hic est a Pasitigride Plinii, non tamen esse Oroatidem, et dissentire inter se et vage fluxum eius indicare. Ita Choaspen et Eulaeum, quem ex Media deducit 6, 31. s. 27. ab Eulaeo separat Plinius, qui narrat 31, 21. s. 3. Parthorum reges ex Choaspe et Eulaeo tantum bibere, quod Herod. 1, 188. de solo habet Choaspe, Plinius ipse 6, 31. s. 27. de Eulaeo refert. At gravius est, quod hic Choaspen supra Characem oppidum, Eulaeum 6, 26. s. 23. iuxta Characem in Tigrim deducit. Vid. Harduin. ad Plinii priorem locum. Dissensiones illae partim natae videntur ex alveis pluribus, varie mutatis, quibus amnes alii, vel Euphratis rivi in Tigrim feruntur, de quibus postea. De lacu, in quem ante exitum se effundit, Plinius etiam 6, 26. s. 23. ubi ex Eulaeo simul fluvio illum effici scribit, cui addit Polycletus apud Strabonem 15. pag. 501. s. 728. Choaspen. Eius etiam meminit Nearchus p. 37. (Huds.) in Arriano de Indicis cap. 42. Plinius c. l. prope Characem urbem ponit. Idem 6, 31. s. 27. exitum in mare deducit dextra Characis, quod, si superiora valent, de loco infra Characem intelligi debet. De Charace autem, quem Characem Pasinis, alii Spasinis vocant, oppidum Persici sinus intimum, conditum ab Alexandro M. restitutum ab Antiocho, post a Pasine, unde nomen adhaesit, vid. ex antiquis Plin. 6, 31. s. 27. ex recentioribus, qui veterum loca conlegit, Salmas. ad Solin. cap. 33. s. 36. p. m. 347. qui Σπασίνου defendit, etsi alterum plures habent. Illud tamen Stephani maxime auctoritate firmatur. Duobus alii ostiis Tigrim in sinum Persicum emittunt, ad cuius ostium occidentale ponunt Teredonem urbem, veluti Ptolemaeus 5, 20. quam tamen alii ad ostia Euphratis transferunt, in quibus Strabo 2. p. 55. s. 80. 16. p. 526. s. 765. ex Eratosthenis sententia, Dionys. v. 982. Strabonis epit. 11. p. 146. 16. p. 212. (Huds.) Quae quidem de antiquioribus temporibus valent. Euphratem

enim, teſte Plinio 6, 31. ſ. 27. longo tempore praecluſerant Orcheni et accolae, agros rigantes, ut non niſi Paſitigri in mare deferretur. Cf. Salmaſ. ad Solin. c. l. p. m. 495. Si igitur olim ibi fuit eius oſtium, a Tigris oſtiis remotum aliquatenus fuit, et Ptolemaeus ad Tigrim revocavit. Quod Plinius 6, 32. ſ. 28. Teredonem infra confluentem Tigridis et Euphratis ponit, nec, quod ſequentia maxime declarant, ad oſtia ponit, ſed ad medium fluvii curſum, fallitur, uti pluribus docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 16, 20. Inter duo autem illa oſtia inſula erat *Meſene*, in qua et Characem ponit Stephanus c. l. Cf. etiam Dio 68, 28. et qui diligenter de oſtiis Tigris expoſuit Philoſtorgius hiſt. eccleſ. 3, 7. ubi conſulendus Gothofredus. De exitu prope Teredonem cf. etiam Tieſſenthaler Beſchr. v. Hindoſtan Vol. 2. P. 1. p. 177. Meſene tamen haec non confundi debet cum ea, quae fuit inter Euphratem et Tigrim, et a Stephano ſub v. Ἀπάμεια discernitur. Vid. Salmaſius ad Solin. cap. 37. ſ. 40. p. m. 492. cum quo cf. Holſten. ad Stephan. pag. 206. Hinc forte Plinius 6, 31. ſ. 28. ad Apameam reſtagnationem Euphratis cum Tigri, quae oſtia reſpicere videtur, confluere dicit, quippe quae Apamia Meſenes quidem (6, 31. ſ. 27.) fuit, ſed in altera Meſene ſita. Poteſt tamen reſtagnatio ad ipſos fluvios referri, uti 18, 47. ſ. 18. Babyloniae Seleuciae Euphratem ac Tigrim reſtagnare dicit, quod ibi rigandi modus manu temperatur. Praeter fluvios alios, quos in eum influere ſupra monui, coniungitur etiam cum Euphratis uno alveo prope Seleuciam, cum alter eius alveus Babylonem petens inde poſt in paludes diſtrahatur. (Plin. 5, 21. ſ. 26.) In Aſſyria utrumque confluere ſcribit Procopius de B. Perſ. 1, 17. nempe quia fit ad eius fines. Notandus maxime canalis ille, inter Seleuciam et Babyloniam, quem *regium* vocant auctores, quia regia cura erat effoſſus. Ita *βασίλειος ποταμὸς* Ptolem. 5, 18. et 20. *βασιλικὴ διώρυξ* Polyb. 5, 51, 6. *flumen*

regium Plinius 6, 30. f. 26. Ammian. 23, 6. pag. 287. (Gron.) Idem 24, 6. in. *amnis regum* et *fossile flumen* dicit. Nomen fuisse ei *Naarmalcha* addit. Ναρμάλχαν habet Isidorus Characenus pag. 5. (Hudf.) Plinius c. l. *Armalchar*, pro quo tamen Cellarius vult *Naarmalcha* adsentiente Gaetano d'Ancora della economia fisica degli antichi — cap. 3. pag. 87. Plura dabunt Bochart. in Phaleg 1, 8. Harduin. ad Plin. c. l. et Reimarus ad Dion. 68, 28. Hodie Arabibus *Nahr al Malk* sec. Reiske ad Polyb. c. l. Büsching Vol. 1. p. m. 197. habet *Nehrül Melik*, eiusque termini ponuntur infra urbes *Sarsar* et *Medain*. De situ, quem veteres notant, vid. Bochart. c. l. Diductum vero Euphraten Gobaris praefecti opere, ne praecipiti cursu Babyloniam infestaret, scribit Plin. c. l. Nitocridi, Assyriae reginae, id tribuit Herodot. 1, 185. Certe fossas depressisse supra Babylonem dicit, ut tracto impetu tardius mearet et per flexus. Inde quidam *Chobar* hanc fossam dici putant apud Ezechielem 1, 3. et alibi. Vid. Bochart. c. l. et Harduin. ad Plin. c. l. Ipse rex, cuius iussu fossa illa deducta est, fuit Seleucus Nicator, factumque eo tempore, quo Seleuciam condebat, ut discitur ex Plinio c. l. Fossam hanc, ut narrat Ammian. 24, 6. in. antehac Traianus (vid. Dio c. l. et ibi Reimarus) postea que Severus, egesto solo, fodi in modum canalis amplissimi studio curaverat summo, ut, aquis illuc ab Euphrate transfusis, naves ad Tigridem commigrarent. Purgavit tunc aridum Iulianus, cum in Persas expeditionem suscepisset. (Cf. Libanius in orat. funebri in Iulian. p. 604. ed. Reisk.) Eandem etiam post mansisse nec a Persis obrutam, testatur Theophylactus 5, 6. Fossam tamen eam regiam intelligit Oudendorp. ad Frontin. 3, 7, 4. de eo alveo, quo in obpugnatione Babylonis Euphraten derivavit, qui vero fuit propius Babylonem. (Herodot. 1, 191.) Multos praeterea alveos ex Euphrate, quo est humilior, Tigrim recipere adfirmat Arrianus de

exped. Alex. M. 7, 7. Et ſic hodie multos reperiri, qui per Meſopotamiam ab Euphrate aquam in Tigrim, vel contra inferant, teſtatur Niebuhr Reiſebeſchr. nach Arabien Vol. 2. p. 223. Quod vero Arrianus addit, terram ipſum non irrigare, hodie ſecus habere narrant auctores recentiores. Sic talis eſt canalis a parte Meſopotamiae, qui prope Bagdad remeat. Vid. Tavernier voyage (ed. 1724.) T. 1. p. 284. Porro infra eandem urbem in duo brachia finditur, quae inſulam grandem includunt. (idem p. 296.) Cum Euphrate autem vere miſcetur prope pagum *Gorno*, (id. p. 297.) vel *Corny*, et ibi ab Arabibus vocatur *Shat-Frate*, uti nuper (1790) retulit Howel. Cf. etiam Büſching Vol. 1. p. m. 198. 233. Qualis ſit hodie prope Bagdad, deſcribit Niebuhr Reiſebeſchr. nach Arabien Vol. 2. pag. 298. Maximum eſſe cum Euphrate in Aſia auſtrali fluvium, nec niſi ab Indicis ſuperari, ſcribit Strabo 16. pag. 509. ſ. 739. et ἐπισημότατον τῶν ποταμῶν cum et Euphraten dicit Diodor. Sic. 2, 11. Navigabilis erat ad Opin et Seleuciam. (Strabo et Arrian. cc. ll.) Perſae, qui timerent, ne claſſes hoſtium hac via in ipſorum terras penetrarent, catarrhactis, arte factis, obſtruxerunt, (Arrian. de exped. Alex. 7, 7.) quas quidem delevit Alexander. (Idem et Strabo cc. ll.) Ceterum praeter hunc Tigrim in hoc tractu duos alios cognomines fluvios ex diverſo loco effluentes memorat Herodot. 5, 52. et ex eo Euſtath. ad Dionyſ. v. 976. Idem vero Euſtathius, cum ex Xenophonte de exp. Cyri 5, 6, 3. in Paphlagonia cognominem indicat, falſa lectione deceptus eſt, cum ibi legatur *Iris*.

ut natus eſt, ita) Igitur curſu rapido, cum alii quidam auctores tardiorem eum fluere adfirment, de quo ſupra. Nempe Noſter cum Strabone et aliis ortum Tigris ponit, non ubi primum naſcitur, ſed ubi hoc nomen demum ſumit. Vid. Salmaſ. ad Solin. 57. ſ. 40.

p. m. 487. Idem p. m. 489. hinc etiam Solinum refutat, qui ſcribit, ab exordio non ſtatim totum eſſe, cum diverſis alveis minime diſsipetur. Quae tamen ex praecedentibus patebunt.

Euphrates) Gr. Εὐφράτης, poetis etiam Εὐφρήτης, uti Dionyſio v. 977. et ſequ. Penultima producitur, quam cum poeta quidam corripuiſſet, quod et hodie vulgo fit, diſtichon lepidum retulit adpoſitum hic Vadianus: *Venit ad Euphraten, undis perterritus haeſit: Ut cito transiret, corripuit fluvium.* In genitivo reperitur etiam apud Avien. v. 1157. *Euphratae*, quod et praeferunt libri apud Solin. 37. ſ. 40. teſte Salmaſio, uti *Oreſtae, Alcibiadae, Philoctetae* — de qua forma Wernsdorf ad eum adlegat Salmaſ. ad Solin. p. 295. Heinſium ad Ovid. epiſt. 8, 9. quibus adde Oudendorp. ad Frontin. 1, 8, 12. Inde Commagene poſt dicta eſt Εὐφρατησία. Vid. Procop. de B. Perſ. 1, 17. et alibi. Ammiano 14, 8. ſ. 26. *Euphratenſis*, aliis etiam, ut ibi notat Lindenbrogius, *Euphrateſia.* Secundum Plutarch. de fluviis h. v. olim dictus eſt *Zaranda*, poſt *Medus* ab Medo, Artaxerxis filio, qui poenam metuens, vitiatae virginis cauſa, ſe in eum praecipitem dedit. Denique *Euphrates*, ab Euphrate, qui, cum imprudens filium occidiſſet, moerore fractus, in eum decidit. Hebraeis eſt פרת, pro quo Ioſephus antiqu. Iud. 1, 1. ſ. 2, 3. habet Φορὰ, ubi vid. Relandus. H. *Forat* ſ. *Phrat, Frat*, quem et Arabes vocant *Nahar al Kiuſa*, et Turci *Morad Sui.* De ſingulis ducc Mela deinceps.

ore) De fonte, uti paſſim. Vid. Heinſ. ad Ovid. Metam. 15, 274. ubi exempla habes. Luculentum eſt hoc de Timavo apud Noſtrum 2, 4, 3. *novem capitibus* (more poetarum) *exſurgens*, pro quo Claudian. 4 conſul. Honor. v. 197. *inque novem conſurgens ora Timavus.* Sic *caput* de Euphratis fonte Avienus v. 1158. quod

alibi de fluminibus, ut ibi docuit Wernsdorf. Sic de Euphrate Lucan. 3, 256. Similia loca adtulit hic Ciacconius ex Curtio 6, 4, 7. de Rhidago *os aperire* et Ovidio Metam. 15, 274. de Lyco *renafci alio ore*, quem repetit Seneca N. Qu. 3, 26. Fontes autem Euphratis diverſis locis ponunt auctores. Plerique omnino Armenios montes memorant, veluti Herodotus 1, 180. Arrianus 7, 21. Dionyſ. v. 978. et ex eo Priſcian. v. 903. et Avienus v. 1158. Diodor. Sicul. 2, 11. Procop. de B. Perſ. 1, 17. Curtius 5, 1, 13. Polyb. 9, 43. (qui Armeniam ſimpliciter habet) Geogr. Ravenn. 1, 8. qui etiam inde Tigrim naſci ſcribunt cum aliis, veluti Lucano 3, 257. et quos habet Camers ad Avien. c. l. At qui Armeniae locum indicant, minime conſentiunt, aut varie locum deſignant. Sic Strabo 11. pag. 367. f. 527. ſcaturire eum dicit in ſeptemtrionali Tauri latere, unde per Armeniam primum ortum petit. Idem 11. p. 359. f. 521. Tauri eam partem vocat in priori loco *Abum* montem, unde et Araxem deducit, pro quo Euſtath. ad Dionyſ. v. 988. ſcribit Ἄκος. At non ſolum ibi Codd. quidam Ἄβος, ſed et eo nomine mons commemoratur in hoc tractu a Ptolemaeo 5, 13. In Plinio 5, 20. f. 24. vocatur mons Abas f. Aba, qui de fontibus ita refert: *Oritur in praefectura Armeniae maioris Caranitide, ut prodidere ex iis, qui proxime viderant, Domitius Corbulo in monte Aba; Licinius Mucianus ſub radicibus montis, quem Capoten adpellant ſupra Zimaram* 12 *M. P. initio Pyxirates nominatus.* Poſteriora repetit inde Solin. 40. f. 37. Cf. etiam Martian. lib. 6. p. 220. et quae ad Plinium notavit de iis locis Harduinus. Conſentiunt igitur Plinius et Strabo in fontis loco, at in primo eius curſu disſentiunt, quod ex ſequentibus adparebit, atque hinc etiam in montis eius parte, ut docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 11, 5. p. m. 318. Armeniae montem, ubi fontes ſunt, non nominat Procopius c. l. ſed ſtadiis 42 a Theodoſiopoli disſitum illique a ſeptemtrione obver-

ſum dicit. Illa autem urbs aliis h. *Arzerum*, aliis *Haſſan-Kala* eſſe putatur. Dextra eius montis, qui per ſitum de Abo intelligi poteſt, Euphraten, laeva Tigrim oriri tradit. Dextram Strabo 11. p. 359. ſ. 521. vocat borealem, laevam auſtralem, quia ex eodem monte utrumque fluvium ducit, fontibus 2500 ſtadia, i. e. 312 M.P. diſtantibus. Oroſius 1, 2. pag. 19. (Haverc.) ex radice Armeniae montis *Parchoatrae* effundi refert cum Araxe, eumque montem a Tauro diſcernit. Urbem, ad quam oritur, vocat Oroſius pag. 15. *Dacuſam*, etſi Codd. variant. Plinio ſine dubio eſt *Daſcuſa*, c. l. uti et pro Δασκοῦτα habet Cod. Palatinus Ptolemaei 5, 7. qui et Zimaram memorat. Cf. de utraque Weſſeling ad Antonini itiner. pag. 208 ſq. At male ibi fontes Euphratis ponit, qui longius hinc abſunt. Tabula Peutingeriana 10. ducit a monte, quem vocat *Parverdem* i. e. Paryadrem, uti iam coniecit Salmaſ. ad Solin. p. m. 440. Eſſe autem hunc fluvium docet curſus praeter Samoſata. Mons ille ultra Abum iacet verſus Iberiam et Albaniam, uti patet ex Strabone 11. p. 359. ſ. 521. et aliis locis, etiam ex Ptolemaeo 5, 6. aliquatenus. Ubi fontes ponat Ptolemaeus, etſi accuratius ſtatui nequit, cum et numeri incertae ſint fidei, docet tamen curſus et notatio locorum, ulterius et magis ad ſeptemtrionem ab eo removeri. Vid. 5, 13. et quae pluribus disputat Salmaſ. ad Solin. 37. ſ. 40. p. m. 437 ſqq. paucioribus Cellarius in Geogr. ant. 3, 11, 5. Errat Aethicus p. 725. (Gron.) qui eum haud procul *Adcuſa* urbe naſci refert, quae cum *Daſcuſa* procul dubio ſit, error hic iam antea notatus eſt. At longius ille vagatur, et p. 709. in Indiae campis eius fontem commemorat. Aperte etiam, etſi levius, errat Ptolemaeus 5, 13. dum Artaxata ad Euphratem ponit, miſcens eum cum Araxe. Multa porro de origine eius congeſſit Boccatius de fluminibus h. v. ubi Melae hunc locum praeterea auctum reddit. Sed audiendi nunc ſunt recentiores teſtes. Tournefort voyage

au Levant T. 3. lettre 18. p. m. 114. (ed. 1727. 8.) fontes esse adfirmat duos, quorum unus ab urbe hodierna *Artzerum* diei unius, alter fere duorum dierum iter versus orientem distet, in montibus nive tectis, sed, quam Alpes, depressioribus. Prior fons fluit ab oriente ad meridiem, et praeteriens dorsum montium, ad quorum radices iacet *Artzerum*, tendit meridiem versus ad exiguum vicum, quem vocat *Mommacotum*. Posterior, aliquamdiu cum petiit septemtrionem, subit pontem *Elijae*, unde conversus ad occasum iuxta viam, qua itur *Tocatum* urbem, et per naturam situmque locorum cogitur petere meridiem versus *Mommacotum*, ubi coniungitur priori trium dierum iter ab Artzero. Uterque vocatur *Frat*, quod nomen, ubi confluxit, retinet. Artzerum autem, uti supra dixi, est Theodosiopolis antiqua, vel haud longe ab ea fuit dissita. Vid. Tournefort c. l. pag. 125. Aliquatenus igitur recte Procopius indicavit fontem, etsi, dum nimis vicinos facere videtur Tigridis fonti, quem aliquantum removet Strabo, (vid. supra) erroris coarguitur a Tournefortio p. m. 124. Quid alii referant, in quibus Tavernierius, Otterus, dabit Büschingius Vol. 5. P. 1. p. m. 177. unde adparet, in eo consentire, ex diversis fontibus Euphratem nasci, vel ex diversis fluviis, quorum unus *Mürad*, ex duobus fontibus ortus, et Euphrate proprie sic dicto, atque cursum diversum ab auctoribus memoratum melius hinc intelligi et explicari posse.

secat) Vid. ad I. 1, 9. Gronov. Sic Mamertinus in genethliaco Maxim. cap. 16. f. Plin. epist. 5, 6, 12. alii.

in stagna) Ignorant id fere alii versus fontem, nec recentiores eiusmodi aliquid adferunt. Qua sensum idem fere Arrianus de exped. Alex. 5, 5. extr. εἰς τεναγώδη ἀναχεόμενος ἀφανίζεται, sed posterius verbum ad

ea reſpici docet, quae Mela habet de exitu. Quod referunt Dio Caſſius 68, 28. Arrian. de exped. Alex. 7, 21, 5. et ex recentioribus Büſching. Vol. 5. P. 1. p. m. 198. ſit ante confluentem Tigridis et Euphratis. At ſolus Melae fidem adſtruit Procopius de B. P. 1, 17. in. qui prolixa narratione refert, primum per anguſta ſpatia labi, unde, ubi prorupit, oculis ſubduci, non quidem ſubterraneo meatu, ſed aqua denſiſſimo coactoque limo tecta per ſtadia 50 in longitudinem, et 20 in latitudinem, adeo ut transiri tuto equis etiam poſſit; caſu quondam arundineto incenſo et ad radices combuſto, aquam ſubiectam per hiatum exiguum adparuiſſe, ſed brevi poſt locum iterum limo tectum coiiſſe. Inde ducit in Aciſilenen cum Strabone, qui inde ad meridiem vertit, de quo infra.

piger) Poetice. Sic Ovid. ex Ponto 4, 10, 61. de Ponto: *Quin etiam ſtagno ſimilis pigraeque paludi.* Eodem modo *ſedet*, quae verba egregie ſe ſuſtinent invicem et firmant. Sic *Arar pigerrimus undae* Sil. Ital. 15, 501. de leni curſu.

margine) Bene et proprie de ſtagno, uti mox *ripis* de flumine, quod alveo ſuo labitur. Vid. Scheffer et Burmann. ad Phaedrum 4, 8, 4.

celer et fremens) Βαθὺς καὶ ταχὺς vocatur ab Herodoto 1, 180. Πολὺς καὶ μέγας φέρεται Procop. de B. Perſ. 1, 17. *ſaxoſus ac violentus* Plin. 5, 20. ſ. 24. Sic *celer* Claudian. Conſ. Honor. 4, 387. et *tumidus* 3, 70. Eius ut rapiditatem frangeret, Nitocris, Aſſyriae regina, factis foſſis eum coercuit ſic, ut Aſſyriae pagum aliquem ter influeret. (Herodot. 1, 185.) Intumeſcit autem, cum hiberno tempore ſit vadoſus, vere ineunte maximeque ſub ſolſtitium aeſtivum adauctusque Armeniorum montium liquefactis nivibus ripas excedit, Aſſy-

riaeque campos inundat. Vid. Polyb. 9, 43. Arrianus de exped. Alex. 7, 21. et quos ibi adfert Gronovius, etſi Flori locum 3, 11, 3. ubi turbines commemorantur, non ad fluvium, ſed ad ventos ex aliorum teſtimonio referendos cenſet Dukerus. Teſtatur in primis Libanius in oratione funebri in Iulian. T. 1. p. 597. (Reisk.) cui addi poſſunt Plin. 5, 21. ſ. 25. et Solinus cap. 37. ſ. 40. Unde etiam accolae canalibus egeſtis eo, ut Aegyptii Nilo, utebantur, cuius modo creſcere putabatur. Strabo 16. pag. 509. ſ. 740. Plin. 5, 21. ſ. 25. Liban. c. l. De fertilitate inde orta etiam Lucan. 3, 260. Cicero de nat. Deor. 2, 52. Sextus Ruf. cap. 20. f. Menſe Aprili et Octobri intumeſcere eum ex aquis pluvialibus notavit Cartwrightus. Vid. Büſching Vol. 5. P. 1. p. m. 239.

per Armenios —) Utrosque dividit. Vid. Plin. 5, 20. ſ. 24. Martian. Capella lib. 6. pag. 222. Quod idem de Armenia et Cilicia refert Herodot. 5, 52. Ciliciam nimis extendit. De Armeniis et Cappadocibus vid. ad 1, 2, 5.

obſtet) De eo Plin. 5, 20. ſ. 24. *Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons; nec reſiſtit, quamquam 12 M. P. latitudine praevalens.* Sic Taurum ibi eum ſcindere ſcribit ex Plinio Solinus c. 37. ſ. 40. Strabo 11. p. 363. ſ. 527. εἶτ' ἐπιστρέφει πρὸς νότον καὶ διακόπτει τὸν Ταῦρον, quod fieri dicit inter Armeniam, Cappadociam et Commagenen. Quod Plinius c. l. tradit, irrumpentem vocant *Omiram*, mox ubi perfregit *Euphraten*. *Ommam* legit ex libris Salmaſ. ad Solin. cap. 37. l. 40. p. m. 441. et Harduin. ad Plin. c. l. putat in libro Iudith. 2, 24. torrentem vocari *Mambren*. In Graecis eſt Ἀβρῶνα. Pergit poſt Plinius ſic, quod ad Melam proxime facit: *Apud Claudiopolin Cappadociae curſum ad occaſum ſolis agit. Primum hunc illi in pugna Taurus aufert, victusque et abſciſſus ſibimet, alio modo vincit*

ac fractum expellit in meridiem. Ex quo adparet, irruptionem omisisse Melam, et solam flexionem et conversionem, quam facit Taurus obiectus, adtigisse. Contra vero de Tauro eodem fere modo Martianus Capella lib. 6. p. 220. *orbem peragraret, nisi maria restitissent,* praeeunte Plinio 5, 27. *mediam distrahens Asiam, nisi obprimenti terras occurrerent maria.*

avertitur) Solet hoc verbum et cognata cum contrariis praepositionibus iungi, quo duplex motus eius et terminus indicatur breviter. Exempla non rara. *Avertere* autem sic simpliciter de fluminibus apud Liv. 22, 5. extr. ubi alii addunt *cursu*, quod et in textu posuit Drakenborch, quem vide. Quod addit Noster *ad meridiem*, declarat progressionem cursus, quem facit. Deducit enim Euphratis cursum ab oriente in occidentem, unde Tauri obiectu in meridiem avertitur, in quo consentit cum Strabone 11. p. 359. s. 521. p. 363. s. 527. At Plinius 5, 20. s. 24. a fonte, i. e. a septemtrione in meridiem, sine ullo flexu inter Armeniam et Cappadocium decurrentem post Tauri etiam irruptionem apud Elegiam, apud Claudiopolim Cappadociae ad occasum primo cursum agere, sed obstante Tauro in meridiem expelli dicit. Dionys. v. 979. ad meridiem statim ducit et post flexo cursu ad orientem per Babyloniam, ubi etiam Strabo 11. p. 359. s. 521. novum eius flexum indicat. Quam opinionem secutus sit Ptolemaeus, haud liquet, et quatenus investigare datur, prolixa disputatione studuit Salmas. ad Solin. c. 37. s. 40. p. m. 441 sq. unde, si quis desideret, peti ea possunt. Certe flexus eius ad meridiem, quod numeri volunt, differt ab eo, quem Mela aliique Tauri obiectu statuunt.

per Syros) Ita et alii, v. c. Polyb. 9, 43. Intelligitur autem eius pars *Commagene*, cuius praecipuam urbem *Samosata* praeterfluit. Plin. 5, 20. s. 24. aliique

apud Cellarium in Geogr. ant. 3, 12, 9. Dio 35, 2. Commagenen inde nomen nactam esse supra notavi. In Syria maxime hinc notum est oppidum Zeugma, transitu Euphratis nobile, ut dicit Plin. 5, 21. s. 24. Strabo 16. pag. 513. s. 746. Tacitus 12, 12. Ammian. 18, 8. — Transiit hic Alexander (Strabo et alii) et post multi. Vid. Dio 40, 17. et qui ibi adducuntur, et a Cellario in Geogr. ant. 3, 12, 16 sqq. Maximum vero in Syria habere alveum, notat Polyb. c. l. Hactenus enim plures amnes exceperat, in quibus ad Armeniam usque Plinius c. l. habet *Lycum*, *Arsaniam* (cf. de hoc 6, 31. s. 27.) et *Arsanum*, qui videtur *Arsinus* esse Procopii de B. Pers. 1, 17. etsi de eo silere ceteros scriptores ad Plinium putabat Harduinus. Alios praeterea omnino, omissis nominibus, influere adfirmat Procopius, in quibus *Chaborras* s. *Aborras* prope Circesium, (Procop. de B. Pers. 2, 5. Ptolem. 5, 18.) *Singas* ex Commagene, (Ptolem. 5, 15.) *Saocoras* in Mesopotamia. (Ptolem. 5, 18. —)

Arabas) Adluit Arabiam desertam. Urbes ad Euphratem sitas enumerat Ptolemaeus 5, 19. At sic addere poterat Mesopotamiam, quam Euphrate et Tigri contineri notum est. Forte tamen Arabum mentione tacite indicavit, quia Arabes Scenitae Mesopotamiae partes meridionales tenebant. Vid. Strabo 16. p. 514. s. 747. et Plin. 6, 32. s. 28. Petit inde Babyloniam, ubi novo flexu agitur versus orientem hibernum. Strabo lib. 11. cc. ll. Cursus eius etiam ex urbibus iudicari potest, quas ab eo adlui scribunt auctores, veluti in Syria Ptolemaeus 5, 15. et passim Strabo et in primis Plinius; de Arabia antea. In Mesopotamia *Nicephorium* praeterfluebat. (Plin. 6, 30. s. 26. et Isidor. Characen. p. 3. Huds. qui et alias nominat.) In Palmyrene *Philiscum* est, (Plin. 5, 21. s. 24.) cui adduntur *Alalis*, *Sura*, *Alamata* a Ptolemaeo 5, 15. *Babylonem* interfluebat. (Plin. 6, 30. s. 26. et alii.) De canalibus, qui ex

eo plures derivantur, ut et de coniunctione cum Tigri ſupra dictum eſt. Altior enim erat Tigri. (Arrian. de exped. Alex. 7, 7. Dio 68, 28.) Factos autem eos canales ideo dicit Strabo 16. pag. 509. ſ. 740. ne ſolutis nivibus auctus campos inundaret, eorumque numerus modo auctus, modo minutus eſt. De eius autem diviſione Plinius 5, 21. ſ. 25. haec: *Scinditur Euphrates a Zeugmate* 83 *M. P. circa vicum Maſſicen*, (Meſopotamiae) *et parte laeva in Meſopotamiam vadit per ipſam Seleuciam, circa eam praefluenti infuſus Tigri.* (Cf. 6, 30. ſ. 26. Strabo 11. p. 359. ſ. 521.) *Dexteriore autem alveo Babylonem petit, mediamque permeans, diſtrahitur in paludes.* Idem paulo mutatis verbis inde repetit Martian. Capella 6. p. m. 220. Ita etiam duo Euphratis brachia facit Ptolem. 5, 18. quorum unum porrigatur ad Babyloniam, alterum ad Seleuciam, inter quae ponit flumen regium, de quo ſupra. Ita vero tripartitum facit Euphraten, ut Ammian. 23, 6. p. m. 287. Attamen Procopius de B. Perſ. 1, 17. totius Euphratis confluxum omnino cum Tigri, cuius ſolum poſtea nomen maneat, agnoſcit, Mela ſilentio praeteriit, quod forte Euphraten ſolum et verum ipſum ſpectaret, igitur partem eius alteram, quae Babylonem influxit, et inde proceſſit. At praeter plures eius ſciſſiones Euphratis cum ea, quae fit ſupra Babyloniam, recentiores etiam commemorant. Vid. Büſching Vol. 5. T. 1. p. m. 197 ſq. A Babylone avertit olim, egeſta foſſa, Cyrus, ut per alveum exſiccatum urbem invadere citius poſſet, uti narrant Herodot. 1, 191. Xenophon Cyrop. 7, 5, 15. Polyaen. 7, 6, 5. Oroſius 2, 6. quod falſo Alex. M. tribuit Frontinus 3, 7, 4. Adtingendus hic reſtat *Pallacopas*, (Παλλακόπας) de quo gravis bis exorta eſt inter Voſſium et I. Gronovium, quam hic prolixius exagitavit in ſingulari exercitatione de foſſa ex Euphrate, quam editioni ſuae Arriani de exped. Alex. M. p. 561 ſqq. adiecit, inſertis ſimul aliorum de eo opinionibus. Παλλακόττας ſcribunt

libri Appiani de B. Civ. 2, 153. ſed in Arriano de exp. Alex. M. 7, 21. unde ſua duxit Appianus, legitur Παλλακόπας. Idem Appianus in Syriacis cap. 56. omiſſo nomine indicavit, praetermiſit Plutarchus in Alex. c. 73. aut certe Euphratis nomine omnino comprehendit. Strabo ſubpreſſo quidem nomine ipſam rem fuſius deſcribit lib. 16. p. 510. ſ. 741. In tanto diſputantium vel disſenſu, vel fervore, quid ipſi auctores adferant, breviter proponam. Alex. M. Coſſaeis, Mediae vel Suſianae populo, ſubactis, (Diodor. 17, 112.) traiecto Tigri, (Arrian. 7, 16.) contra Chaldaeorum monita (idem c. l. aliique multi) Babylonem contendit, unde, nam Euphrates influit, ſecundo hoc flumine (Appian. de B. C. 2, 153.) ad Pallacopam amnem devectus eſt. (Appian. c. l. Arrian. c. l.) Diſtabat is a Babylone ſtadiis ferme 800 et erat alveus ex Euphrate perfoſſus, (Arrian. c. l.) qui Euphratem excipiens in paludes et ſtagna devehebat, et, quo minus Aſſyriorum ſ. Chaldaeorum campos perflueret et inundaret, impediebat, (Appianus c. l.) quod quidem ſub ſolſtitium aeſtivum facere ſolebat. (Arrian. c. l.) Paludes autem illae, in quas ab hoc alveo deducebatur, pertinebant usque ad contiguam regionem Arabiae, (Strabo 16. pag. 510. ſ. 741. Arrianus c. l.) quare et Diodorus Sic. 17, 116. Pallacopam omiſſo nomine proprio dicit τὴν περὶ τὴν Βαβυλωνίαν λίμνην. At cum ſic Chaldaea irrigationis beneficio privaretur, ſatrapa Pallacopam obſtruxit, etſi magno labore, propter terram coenoſam et mollem. (Strabo et Arrianus) Alexander M. non ſolum opus rectius perfecit, ſed ſtadia fere 30 progreſſus novum alveum in petroſa terra effodi iuſſit, ne aqua diffunderetur, et emiſſio ſtato anni tempore peragi poſſet, Arabia autem non amplius paludibus invia redderetur, quippe quam occupare conſtituiſſet. (Strabo et Arrianus.) Ex quibus adparet, duplicem olim fuiſſe Pallacopam, eiusque locum infra Babylonem quaerendum eſſe. Quae de eo diſputarunt Salmaſius ad

Solin. 37. f. 40. p. m. 495. ex eo Hoffmannus in Lexico h. v. Voffius ad Melam h. l. Huetius, Voffium fecutus, de fitu paradifi pag. 85. Marshamus in canone p. 184. ea conlegit et diligenter excuffit I. Gronovius in exercitatione fupra memorata de foffa ex Euphrate. Vid. etiam Reimarus ad Dion. 68, 28. in. qui Pallacopae obftructionem tentatam, non perfectam effe ab Alex. M. dicit ex Arriano, nec unquam poftea perfectam, quare et foffa regia (de qua fupra) rurfus navigabilis facta fuerit, etfi non femper parem aquae copiam acceperit. Pluribus Niebuhr Reifebefchr. nach Arabien Vol. 2. p. 223. docere ftudet, fupra et infra Babylonem Pallacopam cum Euphrate fuiffe coniunctum, ubi h. fit *Dfjaerri Zaade*. Pallacopam a Plinio aliisque Euphratem dictum videri putat. Plures autem olim alvei ex eo deducti erant, vel femper, vel certo illi tantum anni tempore aperti, unde vadofus faepe et exigua aqua Euphrates fluebat. Vid. Arrian. de exped. Alex. 7, 7.

non perdurat) Plinius confluere eos et in Perficum elabi tradit, in qua fententia etiam eft Ptolemaeus. Philoftratus primo libro [cap. 20. in vita Apollonii] de utroque amne locutus, flumina, inquit, ubi eam, quam diximus, continentis partem ambierunt, in idem mare decurrunt. Sunt, qui dicant, in paludem quandam partem maximam Euphratis dilabi, ita ut ad mare non perveniat, fed in terra rurfus fui finem recipiat. Quidam, audacius de eo loquentes, adferunt, ipfum, cum diutius fub terra fluxerit, rurfus in Aegypto adparere, et Nilo compleri. Haec Philoftratus. Pomponio Lucanus videtur fuffragari libro tertio [v. 257 fqq.] *quos non diverfis fontibus edit Perfis, et incertum eft, tellus fi mifceat amnes, Quod potius fit nomen aquis, fed fparfus in agros Fertilis Euphrates Phariae vice fungitur undae. At Tigrim fubito tellus abforbet hiatu Occultosque regit curfus rurfusque renatum Fonte novo flumen pelagi non*

abnegat undis. Nam quod ait, *tellus si misceat amnes,* indubie credit, non misceri eos; praeterea Tigrim absorptum iterum enasci, nec abnegare undas suas sinui Persico, tamquam id Euphrates non faciat, sed in agros sparsus proxima irriget atque ita evanescat; qui verus est poetae sensus. Fontes igitur non diversos ad originem potius, quam ostia referemus. — Quod ad confluentem attinet, Plinio et Ptolemaeo accedo. Tantam enim aquarum vim, quae amplissimo ponte in media Babylone vix potuit traiici, ut Curtius [5, 1.] indicat, evanescere magis, quam corrivare in Tigrim verosimile non est, cum etiam Herodotus lib. 1. [cap. 180.] Euphraten in rubrum mare decurrere dicat. In qua sententia et Diodorus est libro tertio. [lib. 2. c. 11.] Strabo lib. 11. [p. 364. f. 529.] Tigris, inquit, et Euphrates, qui Mesopotamiam circumdant, et apud Babylonios invicem cohaerent, deinde in mare Persicum emittunt. Dio quoque [68, 28.] tradit, Traianum Caesarem pontem fecisse iuxta Babylonem ea parte, qua Euphrates in paludes emissus Tigridi miscetur; ut prope indubium sit, etiam in paludes emissum non evanescere, sed corrivare in Tigrim. VADIANVS. Quod dicit Euphraten non effluere, sed in tenuem et despectum desinere rivum, id accipiendum de alveo principali, qui quamvis in innumeros dispergatur rivos, ac propterea totus paene deficiat, proprie tamen Euphrates dicitur. Sic quidem Mela, qui credidit Euphraten ostio carere, verum aliter alii. Illi quippe adfirmant, eum aut in Tigrim flumen, aut in sinum Persicum effluere, verum non simul. Nempe naturalis quidem Euphratis alveus exit in Tigrim, verum Arabes, obstructo illo alveo, e paludibus, quas Euphrates exundans facit, fossam duxere nomine Pallacopam. Ac tum quidem Euphrates nova ostia habere coepit, non in Tigrim, sed in sinum Persicum exeuntia, ut satis ex Plinio colligere est, quamvis Arrianus cum Mela concinere videtur, cum dicit Euphraten

caecis meatibus aliquando in mare effluxiſſe. VOSSIVS. Recte monetur, narrationes auctorum inter ſe de exitu Euphratis discrepare. Praeter ſuperiores oſtia eius commemorant Nearchus in paraplo pag. 37. (Hudſ.) Strabo c. l. pag. 55. ſ. 80. ſive ibi Eratoſthenes, et 15. p. 501. ſ. 729. Alii locum deſignant, uti omnino in Arabia Plinius 6, 32. ſ. 28. iuxta *Teredonem*, h. *Balſara*, Dionyſ. v. 982. et ex eo Priſcianus v. 908. et Avienus v. 1162. Conſentiunt Strabo 16. pag. 526. ſ. 765. et Plin. 6, 32. ſ. 28. qui confluentem ibi commemorat Euphratis et Tigris, de quo ſupra. Arrianus de exp. Alex. 7, 20. ad duas inſulas oſtia ponit, a quibus una 120 ſtadiis diſtet, *Icarus* ab Alex. M. nominata, altera, *Tylus*, unius diei ac noctis navigatione. Alii, uti Philoſtratus in vita Apollonii 1, 20. utramque opinionem commemorant, ſed quod de diſtractione in paludes ſcribit, ad eius tantum partem magnam refert, quod Plinius 5, 21. ſ. 26. de dexteriori eius alveo, qui Babylonem petit, adfirmat, cum a parte laeva circa Seleuciam Tigridi infundatur, de quo intelligendi ſunt Dionyſius et Strabo, qui per Babylonem et hinc in mare deducunt. At cum praecluſiſſent Orcheni accolaeque, agros rigantes, Paſitigri tantum deferebatur in mare, ut refert Plinius 6, 31. ſ. 27. Quae ex priori Plinii loco intelliguntur, et de diverſis temporibus valent. Non igitur, quod putat Tellier ad Curt. 9, 10, 5. Mela ex Curtio c. l. et Arriano refellitur. De defectus cauſis variis prolixe d'Anville in Memoires de litterature — de Paris T. 30. p. 171 ſqq. et de eius curſu. Quidam per flumen in Arabia emergere putarunt, notante Plinio 6, 32. ſ. 28. alii adeo ſub terras dilapſum in Aegypto prodire et Nilo miſceri, uti adfirmat Philoſtratus c. l. Vid. quae disputat d'Anville ſur le Golfe Perſique et ſur les bouches de l'Euphrate et du Tigre in memoires — de Paris Tom. 30. p. 132 ſqq. Nuperrime (1797) ex recentioribus teſtis tabula egregie

de hodierno oſtio Euphratis expoſuit Vincent ad Nearchi paraplum. (Angl.)

emoritur) Eleganti et vivida metaphora, qua ex languore conſecutum rei defectum indicant. Sic *ſterilis et emoriens terra* Curt. 4, 7, 10. *Morientia flumina* dixit etiam Petron. 122. 133. Sic de oppidis, i. e. interire, Rutil. itin. 1, 414. ubi πόλεως θάνατος ex Lycurgo apte comparat Wernsdorf. *lingua diſerti* Samon. 264. Exempla alia multa conlegit Barthius ad Claudian. de Olyb. et Prob. Conſ. v. 218. De Euphrate Plin. 5, 21. ſ. 25. ſimpliciter: *diſtrahitur in paludes.* Propius ad Melam accedit Philoſtratus in vita Apollonii 1, 20. εἰσὶ δ', οὔ φασιν, ἐς ἕλος ἀφανίζεσθαι τὸ πολὺ τοῦ Εὐφράτου, καὶ τελευτᾶν τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐν τῇ γῇ. Unde etiam Olearius putat, Melam a Philoſtrato expreſſum eſſe.

§. 6. *Alterum latus)* Sinus Perſici, quod trans confluentem eſt amnium in occaſum. VADIANVS.

excurrit) Sic Arrianus in periplo maris Erythraei pag. 11. (Hudſ.) κατὰ μῆκος ἐπὶ πολὺ παρατείνουσα τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. Magis Melam explicant Plinius 6, 32. ſ. 28. qui ſic: *Ipſa peninſula Arabia inter duo maria Rubrum Perſicumque procurrens;* Oroſ. 1, 2. pag. 14. (Haverc.) *quae inter ſinum Perſicum et ſinum Arabicum anguſto terrae tractu orientem verſus extenditur.* Excurrebat autem ad Characem, oppidum Perſici ſinus intimum. (Plin. 6, 31. ſ. 27.)

Eudaemon) Praetulit vocem Graecam, quam et poſuit Plin. 6, 31. ſ. 27. Solinus cap. 36. ſ. 33. *Hanc Arabiam Graeci εὐδαίμονα, noſtri beatam nominaverunt.* Plinius Latine et *felicem* et *Beatam* reddit. Cf. 12, 30. ſ. 14. 41. ſ. 18. 5, 12. ſ. 11. — Hinc Arabes, quos

Eudaemones vocat Capitolinus in Opilio Macrino c. 12. et fic Vopifcus in Aureliano cap. 33. *Arabes Eudaemones* memorat, ut Marcianus in periplo p. 17. (Hudf.) Dionyf. v. 802. et 925. vocat ἐρατεινὴν, ubi Euftathius εὐδαίμων explicat ὄλβιστος, et εὐδαιμονία per ὄλβον, quae vox, ut *beatus* Latinis, faepe de opulentis, divitibus dicitur. Et fic Strabo 1. p. 27. f. 39. πλουσίαν explicat, obponitque ἄπορον, quare etiam Penzelius in verfione Vol. 1. pag. 396. vernacula lingua minus recte verti cenfet *das glückliche Arabien*, cum debeat: *das reiche*. Nomen diferte dicit impofitum effe Diodor. 3, 49. in. διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων καρπῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Notat per eam occafionem Strabo, Homeri aetate minime fuiffe divitem, fed incolarum induftria et odorum maxime fertilitate poftea factam. At male hinc ἐρατεινὴν illam Dionyfii verfus occidentem Aegypto, verfus feptemtrionem Syriae conterminam facit Stephanus f. v. Ἀραβία, et odoriferam inter finum Perficum et Arabicum, etfi Dionyf. v. 802. et v. 925. Syriam Arabiae ἐρατεινῇ omnino adnectit, forte quod Arabia Petraea in nomen et cenfum conceffferat tertiae Palaeftinae. Vid. Procopius de aedificiis 5, 8. in. Wefſeling ad Hieroclem p. 721. idem ad Diodor. 3, 42. et in primis Salmaf. ad Solin. c. 33. f. 36. p. m. 347. Eadem paffim etiam adpellatur ἡ ἄνω Ἀραβία, uti a Diodoro 3, 42. extr. quod ex Oceano finus influit in terras obponiturque illi, quae Aegyptum adtingebat. Ita Servius ad Virgil. Aen. 1, 416. diferte tres enumerat, *inferiorem*, *Petrodem*, et *Eudaemona*. Plura disferit Salmaf. ad Solin. c. l. p. m. 343. Ita autem dicebatur ea Arabia, quae ad meridiem vergebat. (Diodor. 2, 54. in.) Strabo 16. pag. 526. f. 765. terminari ait verfus feptemtrionem folitudine vafta, alibi utroque finu et Oceano. Excurrit autem a Charace, Perfici finus oppido intimo, (Plinius 6, 31. f. 27.) et a receffu intimo finus Arabici, finu Elanitico, (Dionyf. v. 924. Agathemer. 2, 6.) quo usque pertinebat Arabia Petraea.

(Agathem. 2, 6.) Verſus ſinum Perſicum adtingebat Arabiam deſertam. (Idem 2, 11.) Ita nempe ex triplici poſteriorum diviſione. Igitur reliquae duae Arabiae erant ad ſeptemtrionem ſitae, de quo vid. Marcianus in periplo pag. 15. (ed. Hudſ.) qui fines deſcribit accuratius, uti Ptolemaeus 6, 7. De aliis poſtea. Hodie ab Arabibus vocatur *Iaman*, vel *Iemen*, vel *Yemen*. Olim ſecundum Strabonem 16. p. 538. ſ. 782. quidam Arabiam felicem in 5 regna, vel pagos (βασιλείας) diviſerunt, quorum unus bellatores habuit, alius agricolas, tertius artifices et opifices, quartus myrrham tulit, ultimus tus. Regum antea fit mentio, et ex populis, qui ſupra Syriam primi eam incolunt, memorantur Nabataei et Sabaei. Illorum metropolim dum dicit *Petram*, latius ſic extendi Arabiam felicem adparet. Nabataei enim habitabant ad ſinum Aelaniticum et inde ſuperius in mediterraneis, ubi Arabia Petraea poſt ponitur. Vid. Diodor. Sic. 2, 48. 3, 43. Plin. 5, 12. ſ. 11. 6, 32. ſ. 28. et quae conlegit Relandus in Palaeſtina 1, 17. p. 66. Ceterum plures Arabiae felicis populos recenſet Ptolemaeus 6, 7. et Plin. 6, 32. ſ. 28. aliique, etſi parum nec in nominibus eorum, nec in ſitu ſibi conſtant. De illorum moribus plura adfert idem in ſequentibus, quae vel reddidit, vel aliunde auxit Caelius Rhodiginus in lectt. antiquis 18, 35. Nota eſt infelix Aelii Galli ſub Auguſto expeditio, quam prolixe Strabo deſcribit 16. p. 536. ſ. 780.

anguſta) Secundum Marcian. in periplo pag. 16. (Hudſ.) πλάτος στάδια 8850. Latiſſima eſt, teſte Plinio 6, 32. ſ. 28. a ſeptemtrione inter oppida Heroum et Characem.

cinnami) Idem quod *cinnamomum*, unde etiam in libris variatur apud Solin. cap. 30. ſ. 33. notante Salmaſio p. m. 283. Immo Graecis ſolum uſitatum eſt κιννάμωμον, quod etiam adparet ex locis parallelis, in quibus

utriusque linguae auctores de hoc frutice loquuntur. Locus in hanc rem classicus est apud Plin. 12, 42. s. 19. Cf. etiam Theophrastus in hist. plantar. 12, 14. et quae de cinnamo disputantur ad Herodotum 3, 111. et in primis a Barthio ad Statii Theb. 6, 61. Salmasio ad Solin. 30. s. 33. p. m. 283 sq. et passim alibi, et Beckmanno ad Antigonum cap. 49. qui omnibus diligenter exploratis existimat casiam et cinnamomum veterum esse prorsus eandem rem, neque differre a *canella*, quam hodie vocamus. Ubi nasceretur olim, quod adfirmat Herodotus c. l. ipsi ignorabant, et festucas eius ab avibus ad nidos construendos adferri iactabant, quas aves *cinnamomos* vel *cinnamologos* vocant auctores. Cf. de iis Beckmann. c. l. In Aethiopia prope Troglodytas nasci et inde alio devehi scribit Plin. 12, 42. s. 19. Sabaeorum regionem eius feracem facit Strabo 16. pag. 535. s. 778. Et sic antea Herodot. 3, 107. in Arabia nasci scribit.

turis) Gr. θυμίαμα, λιβανωτός. Idem vero adfirmant plurimi. Conligendi modum admistis fabulis describit Herodot. 3, 107. et Plinius maxime 12, 30. s. 14. Hinc *turifera Saba* Plin. c. l. Hinc etiam in numis quibusdam turis ramus conspicitur. Vid. Patinus in num. Imper. R. p. 175. et omnino Rasche in Lexico num. T. 1. P. 1. p. 1019. De ture multa Salmas. ad Solin. 33. s. 36. p. m. 355. et alibi.

odorum) De herbis odoriferis, aromatibus. Vid. quae dicta sunt ad 1, 11, in. Iis maxime inclaruit Sabaeorum regio. Vid. Plin. 6, 32. s. 28. Strabo 16. p. 535. s. 778. Agatharchides de rubro mari p. 26 sqq. Hudf. alii. Addunt autem superioribus auctores myrrham, ladanum, casiam aliaque, de quibus plura auctores commemorant, maxime Plinius lib. 12. Cf. etiam Diodor. 2, 48 sqq.

Sabaei) Gr. Σαβαῖοι, ita dicti ab urbe, vel regione, quae varie scribitur: Σαβαὶ, (Stephanus h. v.)

Σαβᾶς, (Agatharchides de mari rubro c. 50. p. 63. Hudſ.) Σάβας, (Diodor. Sicul. 3, 47. qui ſua hauſit ex Agatharchide; vulgo ibi Σάβα) Σαβὰ, (Suidas h. v. et Theophr. hiſt. plantar. 8, 4. in. in plurali) Σάβα, (Philoſtorg. in hiſt. eccleſ. 3, 4.) Σαύη βασίλειον, (Ptolemaeus 6, 7. qui et habet Σαβὴ) *Saba*. (Plin. 12, 30. ſ. 14.) Eius mentio occurrit in literis ſacris, veluti 1 Reg. 10, 1. — ubi שבא, Graeci interpretes Σαβά. Occurrunt ſimilia nomina ad ſinum Arabicum, vel in Arabia felici, uti Σάβω et Σαύη apud Stephanum h. v. Σαβαὶ infra Berenicen apud Strabon. 16. p. 531. ſ. 771. *Save*, vel, uti etiam volunt, *Sabe*, apud Plin. 6, 26. ſ. 25. de quibus disputat Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 349. uti etiam de diverſa terminatione Bochartus in Phaleg 2, 26. Uterque eandem Stephani putat Σαβαὶ et Σαβὼ, propter idem gentile inde ductum, renitente tamen Holſtenio in notis p. 277. Σαβὰ πόλις βασίλειος τ. Αἰθιοπίας, quam poſt Meroen a ſorore adpellavit Cambyſes, commemoratur a Ioſepho antiqu. Iud. 2, 10, 2. ubi de ſcriptura varia Bernardus. Vid. tamen, quae contra monet Bochartus in Phaleg 2, 26. At ſunt praeterea alia, quae in diſceptationem venerunt. Ita nempe Salmaſio c. l. Saba aliorum et Sabatha Plinii 6, 32. ſ. 28. eadem urbs eſſe videtur, quod alias Plinius urbem praetermiſiſſet, unde toti genti nomen impoſitum. Addit et alia, quibus opinionem ſuam ſtabiliat, etſi Ptolemaeus 6, 7. (in quo Σαυβάθα vel ex Cod. Palat. Σαυδάθα) utramque diſtinguit, et ſitus utriusque in auctoribus minus addicit. Hinc vero ab Avieno v. 1137. *Sabathas* pro *Sabaeis* dictos cenſet. Certe in eodem nexu Dionyſ. v. 959. commemorat Σάβας, quos Euſtathius explicat ab aliis dictos Σαβαίους. *Sabae* etiam eſt in Priſciano v. 889. Salmaſio ad Avienum adſentitur Schraderus. Tum *Sabatha* et *Sabotha* an eadem ſit urbs, diſquiritur, quod quidem putant Salmaſius c. l. et Harduinus ad Plin. 6, 32. ſ. 28. 12, 32. ſ. 14. etſi diverſas facit Plinius, nec librorum lectio 12, 30.

f. 14. conſtat. Videntur ipſi auctores in his tenebris erraſſe, nominum ſimilitudine decepti, aut Saba, et urbem et regionem, commiſcuiſſe, de quo discrimine deinceps; niſi velimus, vere diverſa eiusdem urbis nomina fuiſſe. Aliud urbis nomen *Meriaba* ſ. *Mariaba* fuiſſe contendit Bochartus in Phaleg 2, 26. quia Artemidorus et Eratoſthenes apud Strabonem 16. p. 528. ſ. 768. et p. 535. ſ. 778. metropolin faciunt Sabaeorum. Plinius tamen 6, 32. ſ. 28. Calingiis tribuit. Neque ob ſitum diverſum inſiſtit Bochartus. Saba tamen Philoſtorgius c. l. metropolin Sabaeorum dicit, unde duas regias habuiſſe eos putat Ludolfus in commentar. hiſt. Aethiop. 1, 20, 5. p. 65. cum Saba fuerit prope mare rubrum, illa in mediterraneis. Salmaſius ad Solin. 53. ſ. 56. p. m. 786. ſic expedit, ut contendat, Saba antiquitus metropolin fuiſſe, in eiusque poſtea locum ſucceſſiſſe *Mariabam*. Idem narrant quidem de regibus, quorum regia fuit Mariaba, vel Saba, Strabo 16. p. 535. ſ. 778. et Diodor. Sic. 3, 47. ex Agatharchide c. l. *Sabaei* omnino fuit gentis nomen, quae dividebatur in varios populos, quibus ſui erant pagi. Multas etiam Sabaeorum fuiſſe inſulas diſcitur ex Plinio 6, 32. ſ. 28. Idem 12, 30. ſ. 14. Graecorum fide adfirmat, nomen *Saba* ſignificare *myſterium*. Harduinus tamen ad c. l. coniicit forte a σέβειν dictam urbem, quia in cultu Deorum praecipuus turis uſus, et Σάβους adpellatos, qui Deo Sabaſio ſ. Sabazio, i. e. Baccho initiati forent, teſte Harpocratione ſ. v. Σαβοῖ. Vid. quae ibi disputat Mausſacus, et notat Schol. Ariſtophanis ad aves v. 874. unde ſua hauſit Suidas ſ. v. Σεβάζιος. Bochartus tamen in Phaleg 2, 26. magis probat Heſychii explicationem σαβὰ αἰχμαλωσία ex lingua Hebraica, etſi ſubſiſtere malit in Arabico שבא eminere. Nuper tamen Bruce (Reiſen) Vol. 1. p. 427. coll. p. 516 ſq. *Saba* ſ. *Azab* ſ. *Azaba* explicat auſtrum, quia Saba ſita erant ad auſtralem oram ſinus Arabici, et inde ab Arabia et Aegypto prima erat terra verſus auſtrum Africae contermina. Quod iam

ſupra indicavi, non urbs ſolum erat Saba, ſed eo etiam nomine continebatur regio, uti eſt apud Plin. 12, 30. ſ. 14. quae pagis conſtabat, in quibus Atramitae Minaeique commemorantur a Plinio c. l. omninoque quatuor magnae gentes, quae Arabiam felicem tenuere, a Strabone 16. p. 528. ſ. 768. in quibus Sabaei, cum plurimi populi ab Plinio, Ptolemaeo — recenſeantur. Vid. Bochart. c. l. Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 348. Quod ille quatuor populos nomine *Seba* conſtituit, de eo vid. quae monuit Michaelis in Geogr. Hebr. P. 1. p. 197 ſq. Urbs ipſa monti fuit impoſita, (Agatharchides et Diodor. cc. ll.) at regio ipſa latius patebat a media Arabia, ubi Atramitae, (Plin. 12, 30. ſ. 14.) ad mare rubrum, ſinum Arabicum maxime. Vid. Plin. c. l. Dionyſ. v. 959. ex eo Priſcian. v. 889. Avien. v. 1137. Euſtath. ad Dionyſ. v. 954. aliique. Quod Melam reprehendit Bochartus c. l. falſam loci huius diſtinctionem ſecutus eſt, qua ſublata ad ordinem conſenſumque Mela cum aliis revocatur, qui mare rubrum de ſinu Arabico potiſſimum hic intelligunt. An iidem (Sabaei) dicti fuerint *Homeritae*, quaeritur. Adfirmant id quidem Philoſtorgius in hiſt. eccleſ. 2, 6. 3, 4. aliique, quos producit Bochartus in Phaleg 2, 15. Plinius, Ptolemaeus, Arrianus aliique diſtinguunt. At ſi factum eſt, de poſterioribus temporibus valet, quibus latius diffuſi vicinarum gentium priſcum nomen aboleverunt, uti exiſtimat Bochart. c. l. cum quo conſentit in eo Ludolf in comment. hiſt. Aethiop. 1, 20, 3. p. 64. qui credit praeterea, ſive errore Plinium aliosque diſtinxiſſe, ſive Sabaeos de urbis tantum incolis dixiſſe, quod tamen loca auctorum, Plinii maxime, convincunt. Cf. Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 353. Holſtenius ad Stephanum p. 235. et in primis Berkelius p. 614. Regionem fuiſſe turiferam, uti Plinius 12, 30. ſ. 14. vocat, iam ſupra notatum eſt. Hinc *Sabaei turiferi*, *Sabaei flores*, *myrrha*, *odor*, *ros*, quae in Geſneri theſauro proſtant. Sic praeterea *Sabaeum medicamen* Prudent. Cathemer. 10, 51.

tura Corippus 3, 22. commemorant. — Disputatum hic eſt de regina Sabae, quae ad Salomonem venit, et Aegypti et Aethiopiae regina vocatur a Ioſepho antiqu. Iud. 8, 6, 5. repugnantibus multis. Vid. Bochart. in Phaleg 2, 26. Salmaſ. in Solin. 33. ſ. 36. p. m. 355. Harduin. ad Plin. 6, 52. ſ. 28. le Grand ad Lobo voyage d'Abyſſinie T. 1. diſſ. 7. p. 337 ſq. aliique.

Macae) Gr. Μάκαι. Eorum plures mentionem faciunt, unde mirum eſt, quod Cellarius in recenſu Arabiae felicis ne adtigit quidem. Conſentiunt autem cum Mela in eo, quod Carmaniae obpoſitam Arabiae partem incoluerunt, etſi varie ſitum indicant. Sic contra Carmaniae promontorium Harmozon, de quo ſupra, ponunt Strabo 16. pag. 526. ſ. 765. Plin. 6, 26. ſ. 23. in Ichthyophagorum ſinu ampliſſimo Ptolemaeus 6, 7. quem quidem contrarium facit etiam Carmaniae; contra Perſidis aequor Priſcianus v. 887. et Avienus v. 1135. etſi hic in ipſa voce variatur, quam nec hodie certe agnoſcit Dionyſius, apud quem v. 957. reponendam cenſet ideo Bochartus in Phaleg 2, 20. Vid. ad c. l. Avieni Schraderus, et quae disputat Salmaſ. ad Solin. 35. ſ. 36. p. m. 350. Minus accurate inter Carmaniam et Arabiam et hinc quaſi in inſula ſinus Perſici locat Stephanus. Macarum promontorium Μάκετα commemoratur in Nearchi paraplo p. 22. (Hudſ.) Eratoſthenes apud Strabonem c. l. ἀκρωτήριον vocat τὸ ἐν Μάκαις, pro quo *Maces* habet Ammian. 23, 6. p. 284. (Gron.) *Aſaborum* videtur idem adpellare Ptolemaeus c. l. uti etiam placet Ortelio ſub h. v. Cf. deinceps. In Plinio 6, 32. ſ. 28. Naumachaeorum promontorium Carmaniae obponitur, quod pro eodem haberi poſſet, ſi lectio apud omnes conſtaret.

Frontem) Mela, quemadmodum etiam alibi, vocat promuntorium; illud nempe, quod Ptolemaeus [c. l.] *Aſaborum* ab Aſabis, alii *Macarum* [vid. antea]

a Macis populis nominant. Vulgo *Mocandan* appellatur. Verum autem eſt id, quod dicit hic Mela, promuntorium id aſperum eſſe cautibus ſilvisque. Nec promuntorium tantum, ſed et totum Arabiae litus, quod ab intimo ſinus Perſici receſſu usque ad inſulas *Curiamuria* [d'Anville *Curian* et *Murian*] dictas extenditur, admodum eſt excelſum. Ipſum tamen promuntorium *Mocandan*, alterumque quod ſequitur *Roſalgatae* [*Ras al Gat* vel *Had*, ut d'Anville] dictum, multo depreſſiora ſunt reliquo litore, quod vaſtis, arduis et inacceſſis ubique adſurgit rupibus, quibus turifera illa regio tamquam vallo armatur. VOSSIVS. Niebuhr in tabula Arabiae vocat *Ras Muſſendom*, in aliis varie inflectitur. Vid. Büſching P. 5. Tom. 1. p. m. 718. qui et p. m. 643. et 712. de tractu litorali idem refert. *Exaſperant* graphice, uti ſolet, pro ſimplici *ſunt*.

aliquot) Inſulas aliquot inter duos ſinus e regione Eudaemonis, uti τὸ *medio* explicat Vadianus, nominatim commemorat Plinius 6, 34. ſ. 29. et Ptolemaeus 6, 7. *Sporades*, uti vocat, verſus Indiam et Gedroſiam, Agatharchides de rubro mari c. 19. p. 54. (ed. Hudſ.)

Ogyris) Gr. Ὤγυρις, uti vocant Dionyſ. v. 607. ex eo Priſcian. v. 605. et Avienus v. 794. Plinius 6, 32. ſ. 28. Stephanus h. v. qui cum Mela Erythrae regis in ea ſepulcrum ponunt. Ὤγυρις in Suida ſub h. v. Tom. 2. p. 752. (Kuſter.) ſimpliciter λίμνη vocatur. Variant alii in hac inſula nominanda, quae Erythrae tumulum habuit. Strabo enim 16. p. 527. ſ. 766. vocat Τυῤῥίνην, Nearcho et Orthagora teſtibus, eamque verſus auſtrum a Carmaniae promontorio (Harmozonte) removet 2000 ſtadiis. Nearchus tamen in paraplo apud Arrian. in Indicis c. 37. ſive p. 30. (Hudſ.) vocat Ὀάρακτα, ubi Erythrae ſepulcrum, ex quo Harduinus ad Plin. 6, 32. ſ. 28: coniicit, in Strabone reponendum eſſe Δοράκτα. Strabo paullo

poſt habet quidem Δοράκτα, ſed nihil ibi de Erythra, et ponit in Perſico ſinu. Salmaſius ad Solinum 54. ſ. 57. p. m. 831. pro Ogyri pugnat. Sed quod Orthagoram nullum in veteribus auctoribus agnoſcit, eum in Aeliano [hiſt. anim. 16, 35.] et Philoſtrato in vita Apollonii 3, 15. [3, 53.] inveniri notavit hic Voſſius, qui in Strabone emendat Ὠγυρίνην, vel mutatione minima Γυρίνην, aliis tamen repugnantibus, ut ibi monebitur. Pro *Organa*, quae et in Arriano c. l. legitur prope Oaracta, Cod. Palatin. in margine habuit Οὔγυρις apud Ptolem. 6, 7. Diſtabat haec inſula, quocunque illa eſt nomine, teſte Strabone c. l. fide quidem Nearchi ſui et Orthagorae 2000 ſtadiis a Carmaniae promontorio in alto mari ſita, quod cum Plinio 6, 32. ſ. 28. proxime conſentit, ſi cum Voſſio pro 125 M. P. ex Codd. legas 225, etſi nihil eiusmodi notavit Harduinus. Τὸ *in medio* indicat, quo ſitu poſuerit Mela Ogyrin. In circuitu Plinius habet 112 M. P. quae parum discrepant ab 800 ſtadiis Oaractae apud Nearchum in Arriano c. l. etſi hic de longitudine id refert. Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης Ogyrin ponit Dionyſ. c. l. Discrepat Curtius 10, 1, 14. vel errat, dum ex Nearcho refert, haud procul a continente remotam inſulam hanc fuiſſe, cuius quidem nomen omittit. Sic et hodie de inſulae nomine et ſitu disputatur. Ex recentioribus Voſſius *Gerun* hodie eſſe putat. (non *Ormus*, ut refert Seidelius ad Eratoſthenis fragm. p. 182.) Quae quia non amplius 36 M. P. a continente abeſt, ſita in ipſo ſinus Perſici oſtio, ut rem breviter conficiat, omnes erraſſe putat. Harduinus ad Plin. c. l. *Maziram* putat, Arabiae lateri auſtrali obiectam, quod tamen negat d'Anville ſur le Golfe Perſique — (Memoires de Paris Tom. 30. p. 146 ſqq.) quia et haec parum disſita ſit ab Arabiae ora. Plura ibi disputantur, quae conſule, ſi lubet. Cf. etiam praeter ſuperiores Tellier ad Curt. 10, 1, 14. In *Gerun* hodie conſentit Goſſelin recherches ſur la Geographie Tom. 2. pag. 76.

§. 7. *undique)* Fuerunt tamen, qui Aegyptum rubro mari terminarunt, ut libro ultimo Strabo fcribit. [Vid. 17. pag. 535. f. 806. Et fic Marcianus in periplo pag. 11. (Hudf.) *πρώτη ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος μέρει τινὶ γειτνιῶσα τῷ κόλπῳ.*] Horum fententia Aegyptii partem orae occiduae tenent, fed rectius Arabibus tribueris. Ptolemaeus [4, 5.] contractis nominibus Arabes Aegyptios toto litore adusque Aethiopes, qui fub Aegypto funt, vocat, mox Arabes *Adeos* cognominatos Troglodyticae, quos Arabes *Auteos* et *Gnebadeos* [alii *Gebadeos*] Plinius [6, 33. f. 20.] vocat. Addo, quod eodem auctore [6, 34. f. 29.] rex Iuba tradidit, accolas Nili a Syene non Aethiopum populos, fed Arabum effe usque ad Meroen. VADIANVS. Arabiae nomon in Aegypto habet etiam Ptolemaeus 4, 5. et extra Delta verfus Arabiam duos alios. De Arabibus Aegyptiis vid. etiam Salmaf. ad Solin. 33. f. 36. p. m. 344 fq. Sic urbs Aegypti *Heroopolis*, unde finus Heroopoliticus dictus, ad intimum receffum Arabici finus erat. *Cleopatris*, *Arfinoe* et aliae Aegypti urbes ad Arabicum finum iacebant. Aegyptiis fubiicit Marcianus c. l. Ἀραβαιγυπτίους Ἰχθυοφάγους. Supra tamen etiam: *Init penitus, introrfusque, dum Aegyptum paene et montem Arabiae Cafium adtingat.* Aut igitur Arabibus illas urbes tribuit, aut de potiori accolarum parte dixit.

incingunt) I. e. circum habitant. Sic *cingere loca* i. e. circuire. Vid. Gronov. obferv. 2, 3.

Ab ea parte) Sic 1, 4, 17. *ab* (al. *in*) *ea parte, quae Libyco obiacet.* (al. *adiacet.*) Et faepe alibi. CIACCONIVS.

Cana) De lectionis varietate disceptatur in not. crit. pag. 278 fqq. Κάνη autem emporium et promontorium diferte in Ptolem. 6, 7. fic commemoratur, ut de

ſitu ad mare apto hic dubitari nequeat. Docet id etiam Plin. 6, 26. ſ. 23. ubi eſt *Cane* in turifera regione. Luculentiſſime autem de eius ſitu Arrianus in periplo p. 5. (ed. Hudſ.) qui non ſolum emporium vocat in regione turiferâ, ſed et iuxta ponit inſulas duas deſertas, unam *Avium*, alteram *Trullas*, ſupra Canen Sabbatha, et poſt Sachaliten ſinum, quae ſitu optime conſentiunt cum Ptolemaei notatione, qui et verſus occidentem ſubiungit Arabiam urbem. Unum reſtat, quod obiicit Salmaſius ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 350. Atramitas a Plinio 6, 32. ſ. 28. poni in media fere Arabia felici, ubi Ptolemaeus 6, 7. habet Chatramitas, quos a Climace monte ad Sachalitas pertinuiſſe ſcribit. Inde vero putat eosdem eſſe populos diverſis nominibus editos, uti operoſe adſtruere nititur p. m. 348. ubi et de varia ſcriptura, qua auctores eos efferunt. In utroque etiam aderit Bochartus in Phaleg 2, 17. cum quo cf. Michaelis Geogr. Hebr. P. 2. p. 156. Accedit Geographus Arabs Clim. 1. P. 6. in quo populi *Hadhramauth* ſoli occupant, quidquid terrarum utrisque adſignat Ptolemaeus. Videtur itaque cum Plinio, in quo Chatramatitae, diverſos auctores ſecutus eſſe, qui diverſe eundem populum efferebant, et Chatramitarum, vel Atramitarum regio porrecta eſt ad Canen emporium. Ceterum occurrit etiam in S. S. apud Ezechielem 27, 23. De ſitu hodierno cf. Büſching P. 5. T. 1. p. m. 699. Mannert in Geogr. Vol. 6. P. 1. p. 103. quaerit prope *Cap Fartashe.*

Arabia) Ἀραβίας ἐμπόριον Homeritis tribuit Ptolemaeus 6, 7. Homeritas numeroſiſſimos eſſe Plinius 6, 32. ſ. 28. in Arabia felici ſcribit, iisque *Maſſala* oppidum tribuit, quod videtur Harduino eſſe Ptolemaei 6, 7. Μασθάλα, quia uterque in mediterraneis locat, renitente quidem Cellario in Geogr. ant. 3, 14, 63. Nempe ex numerorum nota ſinum Perſicum in Ptolemaeo ſpectat. De Homeritis autem, quos male ex Marciano Αἰθιόπων

pro Ἀράβων populos facit Stephanus, vid. Berkelius ad Stephan. pag. 614. Stuckius ad Arriani periplum Erythraeum p. 40 ſq. Bochart. in Phaleg 2, 15. Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 353 ſq. et de eorum rebus geſtis ſaec. 6. Walch. T. 4. novor. commentar. ſociet. ſcient. Goettingenſ. Tom. 4. pag. 1 ſqq. De ipſa vero Arabia optime Arrianus in periplo p. 5. (Hudſ.) ſic fere: Εὐδαίμων Ἀραβία κώμη παραθαλάσσιος ὅρμους μὲν ἐπιτηδείους καὶ ὑδρεύματα γλυκύτερα κρεῖσσον τῆς Ὀκήλεως ἔχουσα. Prius urbs fuit, quae Felicis nomen habuit, quod olim Indorum et Aegyptiorum merces recipiebat. Paullo ante Arriani tempora Auguſtus Caeſar deſtruxerat. Voſſius a Romanis poſtea inſtauratam putat, ac dictam *Emporium Romanum*, uti adpelletur a Philoſtorgio [in hiſt. eccleſ. lib. 3. cap. 4. f. qui *Adanen* vocari dicit] ac medii aevi ſcriptoribus. Quod notat Stuckius ad Arrian. p. 46. apud Aethicum in Coſmographia, (vid. p. 707. ed. Gronov.) commemoratur inter famoſa Orientalis Oceani oppida. Adde, quod idem pag. 721. in oppidis Oceani meridiani *Arabiam* ponit. Ab Oceli, teſte Arriano, circiter diſtabat 1200 ſtadiis. Situs hodie convenit in *Aden*. Vid. Stuckius c. l. et in primis Büſching P. 5. Tom. 1. p. m. 691. cf. et Niebuhr Reiſebeſchr. nach Arabien Vol. 2. pag. 259. et Mannert pag. 71. c. l. De *Gadamo* quod adferam, non habeo, nec alii habuerunt.

altera) Quae ſiniſtra eſt introeuntibus. VADIANVS. De *Berenice* vid. diſputata in not. crit. p. 282 ſqq.

Strobilum) Cognomen ei a forma inditum, nempe a ſimilitudine nucis pineae. Tralativum apud Graecos, ut montes et promuntoria στροβιλοειδῆ dicantur. Ptolemaeus autem vocat *Pharan*. VOSSIVS. In tabula Danvilliana, quam ſubiunxit deſcriptioni ſinus Arabici (v. ipſius Memoires ſur l'Egypte) duo promontoria infra Sues introeuntibus in ſinum ad ſiniſtram obiiciuntur, quorum

unum vocatur *Ras Abu Drâb*, alterum *Ras Zaafrane* f. *Cap de Safran* fide tabulae Turcicae. Alterum d'Anville p. 219. putat esse antiquum *Drepanum*, etsi Ptolemaeus longius hinc ad austrum removeat. *Strobilum* et *Drepanum* parum discrepant, et Arabicam vocem diverse reddere videntur.

Μυὸς ὅρμον) Sic plures Graeci; Latini interpretes passim reddunt *muris statio*. Strabo 16. p. 529. f. 769. λιμένα vocat μέγαν, τὸν εἴσπλουν ἔχοντα σκολιόν. Cf. etiam Agatharchides de rubro mari cap. 42. pag. 54. Hudf. Diodor. 3, 39. Arrian. in peripli in. Urbem portui fuisse adpositam, docet Strabo 17. p. 560. f. 815. Simpliciter commemorant Plin. 6, 33. f. 29. Ptolem. 4, 5. Postea dictus idem est Ἀφροδίτης ὅρμος, uti adfirmant Strabo in priori loco, Agatharchides c. l. Neque tamen antiquius nomen obliteratum fuisse, ex posterioribus auctoribus adparet, etsi recentiori nomine solo producit Diodorus c. l. Hanc urbem et Capton in convehendis ex India, Arabia et Aethiopia mercibus celeberrimam sua aetate facit Strabo 17. c. l. De causa nominis haec Stuckius ad Arriani periplum Erythr. mar. p. 2. Sic forsan dictus, vel ob murium marinorum, quos nonnulli volunt esse testudines lutarias, abundantiam, de quibus Plinius 9, 19. 15, 65. [32, 4. f. 14.] vel quia muris formam atque figuram habuit, vel etiam quia muribus fuit consecratus. Nam mures quoque pro Diis cultos fuisse, testis est Gyraldus in historia Deorum syntagm. 7. Unde Apollo Smintheus fuit cognominatus. Sminthas enim Cretenses mures vocant. Aegyptiis autem multa animalium terrestrium et aquatilium divinis honoribus fuisse culta, satis superque constat. In hodierno nomine dissentiunt Geographi. Quibusdam, ut Huetio in hist. du commerce ch. 49. p. 317. h. est *Cosseir*, quod alii putant *Philoteras portus* Ptolemaei 4, 5. At quia magis ad septemtrionem haec loca spectabant, *Cosseir* potius *album*

portum Ptolemaei c. l. exiſtimat Bruce (Reiſen) Vol. 1. p. 245. Aliam dubitationem de *Coſſeir* movet d'Anville in Memoires ſur l'Egypte p. 230. quod *Coſſeir* apertum habeat portum, illi (μυὸς ὅρμω) obiectae fuerint tres inſulae, uti narrant Agatharchides et Diodor. cc. ll. et Strabo 16. p. 529. ſ. 769. Hinc exiſtimat hodie ibi eſſe *Sufange-ul-Bahri*, et Philoteran portum melius referri ad *Coſſeir*. Vid. pag. 230. et 272. Pococke Tom. 1. p. m. 204. cum *Coſſeir* illi videatur eſſe *Berenice*, μυὸς ὅρμον putat h. *Hamromgos*. *Vieux Coſſir* habet Goſſelin recherches ſur la geographie T. 2. p. 272. et Philoteras *port-blanc* d'Anville.

Coloba) Ptolemaeus [4, 7.] Κολοβῶν ὄρος ἄκρον. *Coloëni* verum huius gentis fuit nomen; ſed quia e verporum erant genere, Graeci eos Κολοβοὺς adpellarunt. VOSSIVS. *Colobi* huc pertinent, qui illud accolebant, apud Ptolem. c. l. cf. et Strabo 16. p. 531. ſ. 775. neque opus eſt ad *Coloenos*, quos non inveni, recurrere, etſi a *Coloe* vel urbe, vel palude, unde Aſtapus fluebat, deduci poſſunt. Praeterea Coloe ab hoc promontorio aliquantum aberat, uti adparet ex Ptolemaeo 4, 8. Cf. etiam Arrianus in periplo p.

Philoteris) Straboni 16. p. 529. ſ. 769. Φιλοτέρα, uti *Philotera* Plinio 6, 33. ſ. 29. Stephanus h. v. etiam habet Φιλωτέρα, addit tamen ex Apollodoro Φιλωτερὶς, ex quo Melae terminatio confirmatur. Ptolemaeus 4, 5. habet tantum Φιλωτέρας λιμήν. Reliqui urbem faciunt in Troglodytarum ora, quae ſic portu fuit inſtructa. Plinio teſte eadem ab aliis vocata etiam eſt *Aënum*. Opus fuit Satyri, (Strabo et Stephanus) quem Ptolemaeus Philadelphus ad perſcrutandam Troglodyticam et elephantorum venationem miſerat, nomenque impoſitum ab altera Ptolemaei ſorore. (Strabo c. l.) De ſitu ad ſinum Arabicum nemo dubitat; at in ordine ſitus, quem

in locorum aliorum ſerie occupat, turbant auctores. Strabo enim c. l. ab Heroopoli navigantibus occurrere dicit Philoteram, inde ſequi aliam urbem Arſinoen, quam tamen 18. p. 553. ſ. 804. cum aliis ἐν τῷ μυχῷ ponit, tum Μυὸς ὅρμον, ſinum immundum, in cuius receſſu Berenice, poſt Serpentariam (Ὀφιώδη) inſulam et deinceps. Quod ad ſinus et portus, conſentit Agatharchides et Diodorus 3, 39 ſq. At Plinius c. l. Philoteram inter Arſinoen (prope Heroopolim) et Μυὸς ὅρμον poſuit. Ptolemaeus 4, 5. poſt Arſinoen illam ponit Μυὸς ὅρμον, cui ſubiicit Philoteras portum, Berenicen et deinceps ad Coloba. Quae quidem ratio optime cum Mela conſentit. In hodierno nomine variant etiam recentiores. Sic Don Iuan de Caſtro (vid. Allg. Reiſen Vol. 1. p. 213.) putat eſſe *Al Koſſir*. Sic d'Anville c. l. p. 250. 272. h. *Coſeir*, quod aliis eſt μυὸς ὅρμος, uti ſupra dictum, aliis *Berenice*. Vid. Allgem. Reiſen Vol. 1. p. 3.

Ptolemaïs) Πτολεμαΐς. Civis Πτολεμαΐτης et Πτολεμαιεὺς, teſte Stephano, etſi de ſola Phoenices urbe Ptolemaide dicit, alias cognomines praeterit. Noſter ita ſimpliciter vocat, alii, cum fuerint plures, adiecta notatione deſignant. In Arriani periplo in. additur ἡ ἐπὶ Θηρῶν. Ptolemaeus 4, 7. et in Africae tabula 4. ἡ τῶν Θηρῶν. Agathemerus 1, 3. ἡ ἐπὶ Θήρας. Strabo 16. p. 530. ſ. 770. πρὸς τῇ Θήρᾳ τῶν ἐλεφάντων. Plin. 6, 34. ſ. 29. *Epitheras cognominata*. Idem 2, 75. ſ. 7. *ad primos elephantorum venatus conditum oppidum*. Nempe Ptolemaeus Philadelphus Graecorum primus in his oris elephantorum venationem inſtituit, uti docent Agatharchides de rubro mari in. Strabo c. l. Arrian. in periplo in. Plinius 6, 34. ſ. 29. et in primis monumentum Adulitanum, quod idem etiam filio Ptolemaeo Evergetae tribuit his verbis in nota ad Melam a Voſſio ſubiectis: οὓς (ἐλέφαντας) ὅτε πατὴρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν χώρων τούτων ἐθήρευσαν. Cf. etiam Diodor. 3, 18. Oppidi

conditorem facit Plinius 6, 34. f. 29. Ptolemaeum Philadelphum, Strabo c. l. Eumedem, quem ille ad venationem miferat. Inde fimul adparet, paene infulam fuiffe, ab Eumede muro foffaque circumdatam. Ita vero poftea Hadrianus, venationis ftudiofiffimus, urbem Myfiae, quo coloniam deduxerat, vocavit Ἀδριανοῦ Θῆρας, *Hadrianotheras*. Vid. Spartianus in vita c. 20. extr. Dio 69, 10. ubi de ea Reimarus. Ptolemaida emporium parvum fine portu, quo fcaphae tantum accedere poffent, facit Arrianus, et teftudines ibi et aliquid eboris inveniri notat. In margine rubri maris hinc recte conlocat Plin. 2, 75. f. 73. Situs erat in Troglodytica regione. (Plinius 6, 34. f. 29.) Strabo 2. pag. 91. f. 135. defignat τὴν ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ. Ptolemaeus 4, 7. habet in Aethiopia fub Aegypto, nempe qualis in tabulis adfpicitur. Ipfe autem Troglodyticam regionem iuxta Arabicum et Avaliten finum ponit 4, 8. neque fic in ipfa re pugnat. Sita erat poft Θεῶν σωτήρων λιμένα, verfus meridiem fecundum Ptolem. 4, 6. et Strabon. 16. pag. 529. f. 770. qui Σωτείρας λιμένα vocat. In illo tractu Aftaborae pars in finum Arabicum effundebatur. (Strabo c. l.) In eius nomine hodierno diffentitur. Ortelius in thefauro h. v. forte *Suachem* hodie. Non procul inde Rhamnufius apud Stuckium ad Arriani periplum p. 9. qui tamen ipfe *Suchen* eam Plinii 2, 73. (immo 6, 34. f. 29.) effe putat. Voffius ad h. l. valde eos errare exiftimat, qui putent effe *Zuachem*, celebrem hoc tempore finus Arabici portum, ipfe contendit *Mazuan* h. dici, cum huic foli conveniant ea, quae Plinius et alii de Ptolemaide fcribunt, et hodie effe infulam. Nempe fole medium leonem peragrante, nullae ibi fiunt umbrae, de quo Strabo lib. 2. fub fin. Plinius cc. ll. Ptolemaeus tabula Africae 4. et quae disputat Salmafius ad Solin. 32. f. 35. conlato hic Voffio. Voffium tamen viciffim refutat d'Anville in memoires fur l'Egypte p. 268. ex Strabone lib. 16. c. l. qui paene infulam dicit muro

et foſſa cinctam; foſſam enim ad maris alveum ſ. fretum referri non poſſe. Ipſe ulterius igitur locat, ubi hodie *Ahehaz.*

Arſinoe) Gr. Ἀρσινόη, unde Ἀρσινοΐτης, Ἀρσινοεύς. Hoc nomine multae urbes proferuntur a Stephano et Ortelio. Fuerunt ex iis duae ad ſinum Arabicum, quae confundi non debent. Una ſita fuit prope Heroopolin iuxta canalem, qui ad eam in ſinum Arabicum effluebat. Vid. Strabo 17. p. 553. ſ. 804. qui ab aliis Cleopatrida eandem dici addit. Forte nomen antiquius mutavit Ptolemaeus Philadelphus, cum urbem inſtauraſſet, et a ſorore Arſinoen adpellavit, quod Plinius 6, 33. ſ. 29. ſuadet. Hinc in actis concilii Epheſini ſecundi Latine verſis an. 449. *Cleopatris, quae et Arſinoe.* A Peluſio illa diſtabat 125 M. P. (Plin. 5, 12. ſ. 11.) et tres eo viae ab Aegyptio mari ducebant, quas deſcribit Plin. 6, 23. ſ. 29. Ab ea Agatharchides ſinus Arabici orae dextrae deſcriptionem orditur. De nomine et ſitu disputatur. Vid. d'Anville Memoires ſur l'Egypte pag. 224 ſq. Volney Reiſen T. 1. p. 166. Niebuhr Reiſe nach Arabien Vol. 1. p. 218. quae, cum proxime ad Melam non faciant, conſuli poſſunt omnino. Cf. etiam Belon pag. 132. Thevenot p. 335. Noſtra haec in Aethiopia ſub Aegypto in Adulico ſinu commemoratur a Ptolemaeo 4, 7. et videtur eſſe ea, quam in Troglodytica ponit Stephanus. Eandem tertiam eſſe Plinii Berenicen Epidires cognominatam, quam in eadem regione ad fauces rubri maris in cervice longe procurrente ſitam fuiſſe ſcribit, putat Cellarius 4, 1, 16. p. m. 837. Idem de Plinio ad c. l. videtur Harduino, qui etiam Arſinoen eam eſſe apud Strabon. 16. p. 529. ſ. 769. et Ptolemaeum 4, 7. arbitratur. Apud Strabonem tamen manifeſto errore Arſinoe poſt Philoteram ponitur, uti reliqua docent, et intelligenda eſt ſuperior prope Heroopolin. At Mela Arſinoen diſerte a Berenice in hac ora diſtinguit, et ſic plane a Plinio noſtra Arſinoe omiſſa

videtur, etsi etiam d'Anville Memoires sur l'Egypte p. 263. in Mela nullam Berenicen, nisi Arsinoen, agnoscit. Suspicatur enim, duas Aegypti reginas eandem urbem duplici nomine insigniviſſe, uti prope Heroopolin eadem dicta est Arsinoe et Cleopatris. Ceterum et ipse Melae descriptionem sinus Arabici difficilem esse explicatu profitetur. H. prope *Suez* in loco, qui vocatur *Kolzum*, ubi adhuc rudera tubi lapidei conspiciuntur ad aquaeductum. Browne Reisen (Lips.) p. 256.

Berenice) Gr. Βερενίκη. Tres omnino hoc nomine urbes in hoc tractu recenset Plin. 6, 34. s. 29. Primam facit 6, 33. s. 29. matris Philadelphi nomine, ad quam iter a Copto mercatoribus frequentatum describit idem 6, 26. s. 23. In sinu ponitur, quem vocant Strabo, alii ἀκάθαρτον, Edrisius Giun-al-Malik i. e. sinum regium. Cf. d'Anville Memoires sur l'Egypte p. 231. In tabula dicitur Berenice Troglodytica. Cf. etiam Antonini itiner. p. m. 171 sq. Strabo 17. pag. 560. s. 815. et Salmas. ad Solin. cap. 54. s. 57. p. m. 834. Putatur h. esse *Cosseir*, etsi alii aliter. Vid. Stuckius ad Arrian. pag. 4. Allgem. Historie der Reisen Vol. 1. p. 210. Alteram facit Plinius c. l. quae *Panchrysos* cognominata est. Hanc Harduinus et ante Cellarius c. l. putant esse, quae a Strabone 16. p. 531. s. 771. vocatur Βερενίκη ἡ κατὰ Σαβὰς, etsi Plinius situm ipse non definit. Tertiam vocat *Epidires* in faucibus Arabici sinus, quae sine dubio est nostra, et Δειρὴ πολίχνιον ad fauces ostii, ubi *Dira* est promontorium in Aethiopiae ora, simpliciter adpellatur a Strabone 16. pag. 529. s. 769. et Ptolemaeo 4, 7. Vossius haec: Tria vero oppida sic dicta adsita fuere sinui Arabico, unum in ostio, alterum, quod solstitiali subest circulo, tertium, quod in intimo eius recessu iacet. Plinius etiam c. l. quartam Berenicen recenset ad hunc eundem sinum, additque Πάγχρυσον dictam fuisse. Situm tamen non describit,

ac videtur ipſe haeſitare. VOSSIVS. Turbas dant Berenices nomine oppida, quae diligenter diſtingui ex nexu debent.

ſilva) Plinius [6, 34. ſ. 29.] ad Ptolemaida ἐπὶ Θήρας ſilvas has collocat. Uterque recte. Totus enim tractus, qui extenditur a portu, *Zuachen* vulgo dicto, usque ad oſtium Babelmandel et ultra, adeo ſilvis eſt conſitus, ut neſcio an usquam terrarum regio umbroſior reperiatur. Praecipue vero memorabilis eſt ſilva una et continua, quae totum intervallum, quod Ptolemaida et portum praedictum interiacet, ſola occupat. Crebris ea adſpergitur fluminibus, licet nulla in mare exeant. Ferae illic omnis generis, etiam rhinocerotes et elephantes. Arborum mira fecunditas et denſitas, adeo ut etiam mero meridie tenebrae non diſcedant, horrorem illum augente belluarum ſaevitia. Cum olim frequentes ſilva haec ebenos produxerit, veriſimile non eſt, hodie iſtic deficere, praeſertim cum in aliis Aethiopiae locis ſatis copioſus ſit harum proventus. Sane, qui Aethiopiam proxime perluſtravit Vincentius Blancus, etiam in hoc tractu ebenum provenire ſcribit. *Evale* vocant Abaſſini, qui patinas aliamque ſupellectilem ex hoc ligno conficiunt. Eſt autem nigerrimum et eximie ſplendens, adeo ut quis non lignum, ſed lapidem eſſe exiſtimet. Ebenus autem Aethiopica ad nos non advehitur. Sola Mauritii inſula, quam Luſitani a cygnis *do Cirne* appellant, praeſtat, quidquid in Europam hoc ſeculo ebeni adfertur. Cum autem tria quatuorve minimum genera arboris huius et in Aethiopia, et in praedicta inſula reperiantur, dabitur alias, ut ſpero, commodior de his diſſerendi locus. VOSSIVS. *Ultra* apud Plinium per nexum cum ſuperioribus, uti etiam Harduinus explicat, eſt ultra ſinum inſulis refertum, circa fauces ſinus Arabici, ubi h. in tabulis Geographicis notantur *Xumeta ſilva.*

hebenum) De eo vid. Plin. 12, 8. f. 4. In fola eam India provenire tradit Virgil. Georg. 2, 116. Solin. 55. f. 52. Cf. Theophraft. hift. plantar. 4, 5. Euftath. ad Homer. Il. 2, 853. p. m. 273. At latiori fenfu faepe India ponitur, uti docuit Heyne ad Virgil. c. l. et quos laudat. Hinc Servius Indiam ibi de omni Aethiopiae plaga accipit, et in Aegypto etiam nafci tradit. Certe *Mareotica hebenus* eft apud Lucan. 10, 117. unde Mareoticam paludem male in India ponit Ifidor. orig. 17, 7. quae fuit in Aegypto iuxta Alexandriam. At Meroeticam hebenum in Lucano leg. effe contendunt Salmaf. ad Solin. 52. f. 55. p. m. 723. et Harduin. ad Plin. c. l. Cf. interpretes. Certe eam coniecturam probat ipfe Lucan. 10, 303. ubi idem de Meroe, quod Diodor. 1, 33. In Aethiopia certe nafci tradunt Herodot. 3, 97. et 114. Plin. 6, 35. f. 30. Strabo 15. p. 483. f. 703. aliique. Omnino hebenus nafcebatur et in India et in Aethiopia, atque hic quidem optima et nigra, uti docet Diofcorides 1, 111. Cf. Theophraftus c. l. Ifidorus c. l. et quae congeffit Salmaf. c. l. et ad 30. f. 33. p. m. 274.

amnis) Voffius explicat de fegmento Aftaborae, quod in finum hunc olim effluebat, ut patet ex notis crit. p. 293. Recte, fi Melae iter teneas, immo ipfe tenet; ad Aftaboram refert ex Strabone 16. p. 530. f. 770. Quod tamen addit Mela *ex Nilo — adductus*, eum male aliorum narrationes, aut negligenter percepiffe, adparet. Uti enim adfirmat idem Strabo c. l. non ex Nilo, fed ex Aftabora, antequam maior pars eius Nilum influat, alia minor excurrit in mare rubrum, nec de hominum opera quidquam, etfi Sebritis accolis tefte Strabone 17. in. adtribuere hoc opus malit d'Anville in Memoires fur l'Egypte p. 270. Videtur igitur male huc retuliffe alveum manu factum, qui ex Nilo aquam effundebat in Arabici finus receffum prope Arfinoen. Deductus erat e Pelufiaco in lacum, et hinc a Phacufa vico in finum Arabicum. Latitudo erat

cubitorum 100, profunditas, quantum fufficeret navi ingenti. Vid. Strabo 17. p. 553. f. 804 fq. conl. Herodoto 2, 158. In primo eius auctore variant. Strabo c. l. habet Sefoftrin, uti Ariftoteles Meteorolog. 1, 14. et Plin. 6, 33. f. 29. Pfammetichum etiam ex aliis addit Strabo, eumque morte in ipfo opere obpreffum effe addit. Ad Necum, Pfammetichi filium, referunt Herodot. 2, 158. 4, 42. Diodor. 1, 33. et Tzetzes Chil. 7, 1477. quod ex praecedentibus facile intelligitur. Sefoftri tamen id vindicare ftuduit in peculari differtatione Roffallus, quam profert ad Herodot. c. l. Weffelingius. Manus poft admovit Darius Hyftafpis. (Strabo, Plinius, Herodotus, Diodorus cc. ll.) Neque tamen perfecit, metuens, ne perfoffo ifthmo rubri maris aqua in Aegyptum depreffiorem irrueret. Tandem perfecit Ptolemaeus Philadelphus, factisque clauftris providit, ut fine damno ire et redire naves poffent. (Strabo, Diodorus, Plinius cc. ll.) In eius honorem amnis ille arte deductus *Ptolemaeus* dictus eft, uti tradunt Diodorus et Plinius. Atque hic eft Πτολεμαίων ποταμὸς, quem commemorat Aelianus hift. an. 12, 29. Cf. Weffeling. ad Diodor. Vol. 1. p. 39. Inftauravit alveum an. 635 Amru, fed idem 149 annis poft denuo obrutus eft. Vid. Allgem. Reifen Vol. 1. p. 218. etfi ibi falfa quaedam adfperguntur.

dioryge) Ita vocant Herodot. 4, 42. 2, 158. aliique. In Diodoro 1, 33. dicitur διώρυξ χειροποίητος, ut hic manu factus amnis. Sic καταῤῥάκται χειροποίητοι Strabo 16. p. 509. f. 740. Eodem verbo utuntur et de aliis canalibus et alveis derivatis, v. c. ex Euphrate Strabo 16. pag. 509. f. 740. ubi addit ταφρείας, Polybius 9, 43, 2. — ex Tigride Zofimus 3, 24. f. de foffa, quam Xerxes per Atho montem depreffit, Herodot. 7, 122. — In fcriptura tantum variant auctores, de qua dictum eft in not. crit. p. 292.

§. 8. *in flexu)* Egreſſus ſinum Arabicum, tertiam rubri maris portionem ſubiungit, ſinum ſcilicet Barbaricum, et quidquid Maſſylicum promuntorium et Cerannios ſaltus interiacet. VOSSIVS. Diligentius ea loca deſcripſit Arrianus in periplo p. 6 ſqq. Hudſ. Ptolemaeus 4, 7. et 8. adtribuit partim Aethiopiae ſub Aegypto, partim Troglodyticae, ut Plinius 4, 54. ſ. 29.

beſtiis) Multas in hoc tractu commemorat, veluti *pardales, rhinocerotes, tauros, ſerpentes,* Agatharchides de mari rubro cap. 33 ſqq. p. 49 ſq. (Hudſ.) et ex eo Diodor. 3, 41. Cf. etiam Strabo 17. p. 565. ſ. 822. et Solin. 33. ſ. 30. qui omnino dicit: *quae locorum Aethiopes tenent, feris plena ſunt.* Ad Aethiopiam enim aliqui hunc tractum referunt, certe eſt in vicinia. Recte autem adiicit *deſerta.* Beſtiarum enim ferarumque frequentia ſolitudinis eſt indicium. Cf. 1, 4, 2. Hinc temporibus antiquiſſimis, et ubi homines in regionibus minus erant frequentes, ferarum crebra fit mentio. Hinc leones, dracones, apri commemorantur, qui homines laniarunt, agros devaſtarunt. Hinc venatorum laus et decus. Vid. quae conlegit Perizonius in origin. Babylon. cap. 12. pag. 234 ſqq.

Panchaei) Regio Gr. Παγχαία, ut Diodor. Sic. 5, 42. Polyb. 34, 5, 9. (ex Strabone 2. p. 71. ſ. 104.) Lat. *Panchaïa,* ut Plin. 7, 57. ſ. 56. 10, 2. Virgil. Georg. 2, 139. — Alii additis nominibus, uti Παγχαία γῆ Strabo 7. p. 207. ſ. 299. Παγχαΐτις χώρα Diodor. 5, 45. Nititur autem tota illa de Panchaia narratio ſide Euhemeri, quem multi veterum commemorant, quidam inter atheos ponunt. Vid. quos profert Reimann. in hiſt. Atheiſmi cap. 24, 4. p. 176 ſq. et in primis Sevin differt. in Memoires — de Paris Vol. 8. p. 113 ſqq. Fourmont diſſert. ſur l'ouvrage d'Euhemère intitulé ἱερὰ ἀναγραφὴ in Memoires — de Paris T. 15. p. 265 ſqq. qui tuetur eius

fidem; item quae congeffit Petitus in mifcellan. obfervatt. lib. 1. cap. 2. Narraverat autem ille, uti ex Diodoro 5, 42. conlato Eufebio de praepar. Evang. 2, 2. difcitur, Panchaiam infulam effe Oceani exadverfum Arabiae continenti, latam 200 ftadiorum, turis myrrhaeque feraciffimam, unde in ulteriores terras per mercatores Arabas deportentur. Metalla, adeo auri, et conflaturam in ea inventam effe, quidam olim tradiderunt tefte Plinio 7, 57. f. 56. Prave igitur de Arabia omnino, aut Arabia felice Panchaiam interpretantur Servius et Philargyrius ad Virg. Georg. 2, 139. Caufa erroris haec eft, quod et in Arabia felici tus nafcitur, cum tamen etiam id ferre Panchaiam narraverit Euhemerus. Cf. Salmaf. ad Solin. 33. f. 36. ubi etiam Plinium falli docet, qui Panchaiam prope Solis urbem pofuerit, nempe Heliopolin, Arabiae turiferae urbem, pro Aegyptia accipiens, quam tamen diverfam fuiffe contendit. At multi totam Euhemeri narrationem ad fabulas ablegandam cenfent, veluti Apollodor. apud Strabon. 7. p. 207. f. 299. Plutarch. de Ifide et Ofiride p. 420. Lpf. ubi aliqua corrupta funt, quae ex Eufebio emendat Petitus c. l. pag. 14. Polyb. apud Strabon. 2. pag. 71. f. 104. Contra ex recentioribus fidem illi adftruere tentavit ad noftrum locum Voffius, Zimmermann. in Mufeo Bremenfi Vol. 1. P. 4. p. 722. et Fourmont in Memoires — de Paris Tom. 15. p. 283 fq. At de fitu minime convenit inter Euhemerum et Melam. Ille enim infulam facit Oceani auftralis, Arabiae felici obpofitam. Nofter in Troglodytice, vel Aethiopiae parte, ad oram finiftram finus Arabi ponit. In eo confentit Euhemerus cum Noftro, quod Παγχαΐτιν χώραν multis beftiis ferocibus repletam fuiffe fcripfit, tefte Diodoro 5, 45. quod nefcio quam recte ad continentem hanc Melae refert Voffius. Fourmont p. 288. non longe removet ab Heliopoli, quam Salmafius c. l. vult effe Arabiae felicis urbem, et finus Arabici infulam cenfet, ad litus Medinae, hodie *Pank* f. *Phanik.* Tum vero et ab Euhemero et a Mela

multum recedit. - Cf. etiam quae disputat Harduinus ad Plin. 6, 34. f. 29. Quod Voffius eos ex monumento Adulitano tueri conatur, refutat Sevin c. l. graviter. Nempe MS. Vaticanus et Florentinus legunt Ταγκαΐτας, non Παγχαΐτας, ut Voffius male legit in Cod. Florent. Cf. et Weffel. ad Diodor. 5, 42. Tum Tancaites vicini commemorantur ibi Aegypto, cum Euhemerus Panchaeos ponat in Oceano Auftrali. Quod Latini poetae commemorant, delufos putat Euhemeri narratione et Ennii interpretatione; Voffium Codd. fuos non nominare, et in Plinio effe Candaeos; Euhemero effe egenos, Melae opulentos, in quo fallitur. Mari fubmerfam effe eam Euhemeri regionem, et hodie rupes eius et fcopulos adhuc confpici, putat Grandpré in voyage dans l'Inde T. 2. p. 265.

Ophiophagos) Plinius 6, 34. f. 29. idem de Candaeis in hoc tractu: *quos Ophiophagos vocant, ferpentibus vefci adfueti.* Confirmat de Troglodytis Aethiopibus Herodot. 4, 183. Ophiophagos recentiores commemorat Buffon Allgem. Natur-Gefch. T. 6. p. 311. Vid. etiam Olof Akrel Bref om Maroco, Stockholm 1796. 8. epift. 3. qui refert ophiophagos illos antea aliquot manipulos culmorum deglutire.

Pygmaei) Gr. Πυγμαῖοι. Hinc *Pygmaea gens* Plin. 10, 30. f. 23. *gentes* Lactant. de Phoenice v. 81. Magna de iis et multiplex disputatio. Derivant a πυγμὴ, πυγμὼν, πυγών. — Vid. quae adtulit Apollonius in Lex. Homer. p. 692. (ed. Villoif.) Banier Götterlehre Vol. 5. p. 392. et idem de iis in Memoires de l'academie — de Paris Vol. 5. p. 101 fqq. qui Pechinos, parvos homines, fuiffe putat, quales defcribit Herodotus 2, 32. et Nonnofus, qui ad eum laudatur, in hift. legationum apud Photium cod. 3. pag. 8. Sedes illorum variae ab auctoribus feruntur. In eodem tractu, ad Nili fontes, vel in Aethiopia, ponunt Ariftoteles Hift. anim. 8, 12. Plin. 6, 35. f. 30.

Philoſtrat. in vita Apollonii 6, 25. — Vid. ad Homer. Il. 3, 5. Euſtathius. In Libya Philoſtrat. Icon. 2, 22. ubi, ut Antaei necem in Hercule ulciſcerentur, dormientem eum impugnaſſe feruntur. In India Plin. 6, 22. ſ. 19 et 7, 2. Solin. c. 52. ſ. 55. et Martianus Capella lib. 6. pag. 224. Philoſtrat. in vita Apollonii 3, 45. Cteſias in Indicis apud Photium pag. 144. In Caria adeo quidam eos habitaſſe tradiderunt, teſte Plinio 5, 29. Cf. et Euſtath. ad Homer. c. l. de variis eorum ſedibus. In Thracia olim etiam fuiſſe et a gruibus inde fugatos narrat Plin. 4, 18. ſ. 11. Vid. Stephanus ſ. v. Κάττουζα et Salmaſ. ad Solin. c. 10. ſ. 16. p. m. 115. Ipſe Homerus c. l. ad Oceanum meridionalem ponit. Alii in montanis habitare dicunt, uti Plinius 6, 22. ſ. 19. alii Troglodytas faciunt, uti Ariſtoteles c. l. Euſtath. ad Homer. c. l. Philoſtrat. in vita Apollonii 3, 47. in. Reginam, Geranam nomine, iis dat Aelian. Hiſt. An. 15, 29. de qua cf. etiam Ovidius Metam. 6, 90. De eorum armis et caſis Plin. 7, 2. Praeterea Pygmaeos vel memorant, vel adtingunt Strabo lib. 1. pag. 29. ſ. 43. qui ad fabulas ablegat, Nonnus in Dionyſ. 7, 370. Ovid. Metam. 6, 90. Faſtor. 6, 176. Anton. Liber. fab. 16. Iuvenal. 13, 168. aliique. V. quae congeſſerunt Leo Allatius ad Euſtathii Hexaemer. p. 128. interpretes ad Ovid. Metam. 6, 90. Barthius ad Claudian. de bello Gildon. v. 475. Caſtalio et Sitzmann. ad Rutilii itiner. 1, 291. Banier c. l. p. 388 ſq. et in Memoires de Paris T. 5. p. 101 ſq. Ludolf in commentario ad hiſt. Aethiop. 1, 22. p. 69 ſqq. Bochartus in Phaleg 2, 23. et in Hierozoico 1, 11. ubi etiam de gruibus. Penzel ad Strabon. Vol. 1. p. 398. — Scripſit etiam de iis peculiarem librum Bartholinus, et disquiſitionem promiſit anonymus in Teutſchen Merkur an. 1792. pag. 209 ſq. quae an prodierit, ignoro. TZSCHUCKE. Dari integras nationes pumilionum aeque falſum eſt, ac ſit illud, dari populos, ubi plerique ſint gigantes. — In confinio Troglodyticae et Aethiopiae eos quoque collocare videtur

Hefychius Νῶβαι, Πυγμαῖοι; neque enim de aliis, quam de his accipi poffit locus ifte Hefychii. — Rationem autem, quam ob rem hoc in tractu Pygmaeos collocarint veteres, hanc fuiffe exiftimo, quod Troglodytarum et Aethiopum multi effent κολοβοὶ, five recutiti. Hinc tot Coloborum gentes in Aethiopia. Idem vero Ariftoteli et aliis nonnullis κολοβὸς et Pygmaeus, five nanus. Κολοβοὺς enim lib. 2. de generat. animal. circa finem et alibi vocat non eos tantum, qui uno aliquo membro effent mutilati, fed eos etiam, quorum univerfae corporis partes in utero matris oblaefae et iufto effent breviores. Tales funt nani et pumiliones. — VOSSIVS. Bochartus c. l. Nubaeos etiam intelligit, fed facit duplices, noftros Troglodyticos ad Avalitem finum, alios prope fontes Nili, etfi Ludolf c. l. 2, 23. p. 125. omnes Aethiopas hoc nomine comprehendi putat. Sic Ariftoteles Hift. An. 8, 11. qui fupra Aegyptum ponit, unde Nilus fluit, Pygmaeos fuiffe vere putat, homines parvos, qui in cavernis habitaverint, Troglodytas. Idem Ludolfus eos vere fuiffe olim contendit, non nanos aliquos, fed gentem, etfi fabulofa admixta fint, ponitque in interioris Africae terris incognitis. Banier c. l. p. 397. Pechinos fuiffe putat Ptolemaei 4, 8. in hoc tractu, ubi hodie de l'Isle ponat *Bakkes*. Idem tamen etiam in Memoires — p. 105. Cynocephalos, fimias magnas, facit. Verfus auftrum habitaffe, gruum probat migratio, quas iam olim Africam petere crediderunt. Cf. Ariftotel. Hift. An. 8, 12. 9, 11. Aelian. Hift. An. 2, 1. 3, 13. Ariftophanes in avibus v. 1136. et alibi, et quae notavit Olearius ad Philoftrati Heroica 10, 3. Contra redeunte vere ex Aegypto, vel auftralibus plagis ad Thraciam transvolare dicuntur, unde poetis ab his avibus earumque migratione frequens eft comparatio. Vid. quae dedit Burmann. ad Valerium Flacc. 3, 359. et docti viri ad Virgil. Aen. 10, 266. De Aegypto teftantur etiam recentiores. Ceterum verbo *fuere* exftinctam effe eam gentem Mela innuit. Plane fuiffe negat Strabo 17.

pag. 565. f. 321. cum, qui viderit, teftis idoneus non adfit. Fabulam ductam putat a parvitate canum venaticarum.

contra grues) Pugnam cum gruibus Homero praeeunte Il. 3, 6. tantum non omnes fuperiorum auctorum commemorant, etfi in Homero de frugibus fatis nihil. Schol. Homeri ad c. l. uti Nofter, πολεμεῖ ταῖς γεράνοις, βλαπτούσαις αὐτῶν τὰ σπέρματα, καὶ λιμὸν ποιούσαις τῇ χώρᾳ. Prolixius de ea pugna Plin. 7, 2. his: *Fama eft, infidentes* (Pygmaeos) *arietum caprarumque dorfis, armatos fagittis veris tempore univerfo agmine ad mare defcendere, et ova pullosque earum alitum confumere: ternis expeditionem eam menfibus confici, aliter futuris gregibus non refifti.* Secundum Hecataeum apud Euftath. ad Homer. Il. 3, 5. cornua fibi imponebant, et fub arietum fpecie crepitacula pulfabant, et fic contra grues fe tuebantur. Addit Euftath. ad Il. 23, 660. p. 1444, 12. πέρδιξιν εἰς ὄχημα χρῶνται. Notum autem eft, grues granis pafci, magnumque damnum agris et meffibus inferre, atque hinc fabula illa nata effe videtur. Cf. Koeppen ad Homer. Il. 3, 6. T. 1. p. 229. Ludolfus in commentario ad hift. Aethiop. 1, 22. pag. 73. pugnam eam cum gruibus fic explicat, ut grues fuiffe putet *condoras*, aves maximas, quae vitulum elephanti rapere feruntur. Pugnaffe igitur cum iis, ne pecora raperent, non effe incredibile. Pro *condoris* primus auctor grues dixit, verum nomen ignorans, ut Romani initio boves Lucas pro elephantis dixerunt. *Condor*, uti Hifpanis dicitur, eft *vultus Gryphus* Linn. noftris *Greifgeyer*. In maximis avibus primum locum tenet, tantoque valere dicitur robore, ut oves, vitulos, capreas — rapere poffit. Commoratur in America auftrali, invifit tamen etiam Africam, et ab Orientis populis *Roc* f. *Ruch* vocatur. Plura Buffon Natur-Gefchichte der Vögel T. 1. p. 245 fqq. (Berolini. 8.) Krünitz in Encyklopädie Tom. 47. pag. 15. Pygmaeos

intelligit de ſimiis, contra quas, dum nidos ſpoliare volebant, grues pugnarunt. Plura etiam dabit Heyne ad Homer. c. l. T. 4. p. 450.

deficit) Videtur reddere Homericum 3, 6. φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι. Abſceſſu gruum inducias habere gentem Pygmaeam refert Plinius 10, 30. ſ. 23.

§. 9. *ſerpentum)* Proprie *angues* ſunt aquarum, *ſerpentes* terrarum. At et hic auctores promiſcue ponunt utrumque, de quo poſt, ut alibi.

praeſentis) De rebus, quae continuo in utramque partem vim ſuam exſerunt, veluti remedium, medicina, peſtis et alia, quod Lexica docent. Sic Sueton. in Nerone cap. 33. *velox et praeſentaneum venenum,* de quo verbo etiam Lexica conſulenda. Solinus cap. 35. ſ. 32. pro eo: *quorum tam citum virus eſt, ut morſum ante mors, quam dolor inſequatur.*

certo) Κατὰ τὴν τοῦ Νείλου ἐπίκλυσιν Aelian. hiſt. anim. 2, 38. igitur aeſtate.

paludium) Ex vaſtitate Libyae vento Africo in Aegyptum invehi ſcribit Cicero de nat. Deor. 1, 36. Ex Arabia ducit Herodot. 2, 75. 3, 107. et 109. ubi tantum eſſe et turiferas arbores cuſtodire ſcribit. Sic Lucan. 6, 677. Phile de propr. animal. cap. 15. Ex Arabiae paludibus, ut Noſter, Solin. 35. ſ. 32. et Ammianus 22, 15. p. m. 262. In Aethiopia ſola naſci contendit Ioſeph. Ant. Iud. 2, 10, 2. ubi narrat, Moſen in expeditione Aethiopica ibibus contra ſerpentum vim callide uſum Aethiopas obpreſſiſſe. Ex Aethiopia et Arabia venire etiam Aelian. H. A. 2, 38. quorum alios aliae ibes devorant.

volantes) Herodotus 2, 75. Aelian. H. An. 2, 38. vocant πτερωτούς; ille etiam 3, 107. 109. et Phile de

propr. animal. cap. 15. *ὑποπτέρους*; Ioſeph. c. l. *πετεινούς*; Lucan. 6, 677. *volucres ſerpentes;* Cicero de nat. Deor. 1, 36. *volucres angues;* Solinus c. 35. ſ. 32. *pennatos angues;* Ammian. c. l. *pinnatos.* Plinius 10, 40. ſ. 28. ſimpliciter memorat *anguium adventum*, ut alii, qui angues ab ibidibus devorari narrant, in quibus Diodor. Sic. 1, 87. Euſeb. de praep. Evang. lib. 2. cap. 1. Plutarch. de Iſide et Oſiride p. 499. (Vol. 7. Lipſ.) Aelian. hiſt. anim. 10, 29. Simpliciter Plutarchus etiam: *ἡ ἶβις ἀποκτείνουσα τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν.* Strabo 17. p. 566. ſ. 823. utilem eſſe avem dicit, *ὅτι πᾶν θηρίον ἐκλέγει καὶ τὰ ἐν τοῖς κρεωπωλείοις καὶ τοῖς ὀψοπωλείοις ἀποκαθάρματα.* Quod Harduinus ad Plin. 10, 40. ſ. 28. putat, omnes, qui de hac ibidum devoratione narrant, ducem Herodotum 2, 75. ſecutos eſſe, de Mela certe dubium videtur, quippe qui parvos eos ſerpentes faciat, cum Herodotus plurima ſerpentum illorum oſſa ſe conſpexiſſe referat. Spectaſſe tamen Mela videtur Herod. 3, 107. ubi diſerte dicit, eosdem ſerpentes eſſe *μικροὺς τὰ μεγάθεα*, et *ποικίλους τὰ εἴδεα.* Eſſe autem tales ſerpentes Herodoti *αὐτόπτου* aliorumque teſtimonia dubitare non ſinunt. Quibus accedit gravius ex literis ſacris Ieſ. 30, 6. ubi diſerte שָׂרָף מְעוֹפֵף in Aegyptum tendere dicitur. Alexandrini reddunt: *ἔκγονα ἀσπίδων πετομένων.* Tales plures ſerpentes conditos ſe in Arabia vidiſſe, quos inde in Aegyptum volare vulgo tradant, narrat Belon p. 135. Viperas eſſe alatas membranis ad volatum inſtructis monetur in Paulus Sammlung der Reiſen in den Orient T. 2. p. 264. ubi habes plura; narratio autem haec, ut fabuloſa, exploditur. Viperas etiam quidam putant ex Herodoto 3, 109. qui tamen *ἐχίδνας* et *ὄφιας* diſtinguit, et *ὄφιας* de his ſerpentibus conſtanter uſurpat. At 2, 76. tantum figuram illis tribuit viperarum, alas veſpertilionum. Multa dabit Bochart. in Hierozoico P. 2. lib. 3. cap. 13.

ibidas) Graecorum more, etiam hic Graeca utitur terminatione. Cicero de nat. Deor. 1, 36. ut Plin. 10, 40. f. 28. Latine *ibes.* Ipfam avem commemorant plures praeter fuperiores. Duplex earum genus defcribunt Herodot. 2, 76. et Strabo 17. p. 566. f. 823. qui quidem fcribit alias in morem ciconiarum effe varias, alias nigras. Nigras cum ferpentibus pugnare adfirmat Herodotus; (uti Aelian. hift. anim. 2, 38.) illis tribuit nudum caput et collum, pennas candidas, crura et roftra fimilia. Hanc defcriptionem, notante ad Diodor. 1, 87. Weffelingio, taxavit Theon progymn. cap. 11. p. 122. Omitto alia, quae et augeri poffunt ex Aeliani H. An. 2, 38. et 10, 29. et conlecta dedit Gefnerus in hiftor. animal. lib. 3. pag. 546 fqq. in quibus fabulofa multa. Noftris dicitur *Ibis*, olim *Nilreiher*, multis *Aegyptifcher Storch*. Peritis doctrinae huius *Tantalus*, *Ardea Ibis*, *Ibis candida*. Nigram rariorem ferunt, et Aegyptiis dici *Jeheras*. Quod Ludolfus in commentar. hift. Aethiop. 1, 90, 1. fq. ubi plura de ea, fcribit totam nigram colore effe, quomodo intelligi debeat, adparet. Cf. de ea Maillet in defcr. de l'Egypte T. 2. p. 22. qui putat, hanc hodie vocari *chapon de Pharaon*, in urbe Aleppo *Saphan Bacha*. Multa etiam dabit Haffencamp in libro von einer denkwürdigen Antike, (eft ibis) die fich in der Fürftl. Sammlung der Alterthümer zu Caffel vorfindet. (1786.) Habet etiam figuram Middletonus in antiquit. monument. pag. 129. et plura de ipfa ibide. Veterum et recentiorum narrationes conlegit de ibide nuper Langguth in prolufione de Mumiis avium in labyrintho apud Sacaram repertis, Viteb. 1803. 4. Amat Aegyptum, quia anguibus vefcitur, nec fponte eam egredi adfirmat Aelian. 2, 38. Serpentibus maxime infeftam tradunt Iofeph. ant. Iud. 2, 10, 2. Glycas Annal. P. 2. pag. 115. (Venet.) aliique fuperiorum multi. Propter hanc utilitatem, quam Aegypto praeftabat, quam alias ex ferpentum multitudine perituram fuiffe adfirmat Aelian. H. A. 2, 38. facra fuit

Aegyptiis, (Cicero de nat. Deor. 1, 36. Herodot. 2, 65. 75. aliique) quare etiam ibes suas contra serpentum adventum invocabant. (Plin. 10, 40. s. 28.) Uti vero suos habebant singulae bestiae Deos, quibus dicatae erant, (Herodot. 2, 65.) ita *Theut* earum fuit Deus, quod narrat Plato in Phaedro p. 379. Bipont. etsi Aelian. H. An. 2, 38. habet *Lunam*, cuius et caussam subiicit. Lunae fuisse effigiem tradunt Plutarchus de Iside pag. 499. (Vol. 7. Lips.) et Clemens Alex. Strom. 5. p. 567. Ab ea clysterum usus ad Aegyptios translatus esse dicitur, quod ingesta aqua alvum purgat. vid. Plinius 8, 41. s. 27. Plutarch. de Iside c. l. idem de solertia animal. p. m. 57. Aelian. H. An. 2, 35. Phile de propriet. animal. cap. 15. Vid. Salvagnius ad Ovidii Ibin v. 452. Ibidis nomine scripserat Callimachus carmen in Apollonium Rhodium teste Suida s. v. Καλλίμαχος, quale exstat etiamnunc Ovidio auctore, de cuius adpellationis caussis plura adfert Salvagnius in prolegomenis in Ibin cap. 3. Aliam hic protulit I. Gronovius MS. in nota, quam solam addiderat loco: Spurium genus avium, et haud dubie instar ciconiae solitum crepitare rostris, unde ea vox pro calumniatore usurpata est, quo sensu scripsit Ovidius carmen in Ibin.

agmine) Pleniorem facit locutionem a bello petitam. Sic *infesto agmine* saepe. Ita *excipere* verbum in bello usurpatum de adventu, impetu, in insidiis maxime. Sic *excipere bello* Iustin. 2, 5. in. et alibi, Liv. 3, 70, 4. Frontin. 2, 5, 30. Vid. Gronov. ad Iustin. 22, 8, 10. Oudend. ad Caes. de B. G. 1, 25. Drakenb. ad Liv. 5, 41, 6. quos laudat Garaton. ad Cicer. pro Flacco cap. 2. Adde Gronov. et Drakenb. ad Liv. 40, 6, 4. et Tennul. ad Frontin. 1, 8, 9. ubi etiam docet venationis esse verbum, de quo usu praeter alios interpretes Valerii Flacci ad 6, 422. Sic δέχομαι Homer. Il. 5, 238. 12, 147. de irruente. Pro *adversus* alibi sic *infestus*. Vid. ad 2, 1, 5. De re autem Noster reddidit Herodotum 2, 75. λόγος

ἐστὶ, — τὰς ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ παριέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. Ammianus c. l. *eos, antequam finibus suis excedant, proeliis superatos aëriis vorant.*

§. 10. *Phoenix)* Multae ſunt et veterum et recentiorum de hac ave narrationes et quaeſtiones. Ex veteribus notandi Herodotus 2, 73. Horapollo de hieroglyphicis Aegyptiorum 2, 57. Ovid. Metam. 15, 392 ſqq. Plinius 10, 2. (qui Herodotum ſequitur) Tacitus Annal. 6, 28. Aelian. H. An. 6, 58. Athenaeus 14, 20. Philoſtrat. vita Apollonii 3, 49. Lucianus de morte Peregrini c. 27. Achilles Tatius de Clit. et Leuc. amor. 3. pag. 215. Solinus cap. 33. ſ. 36. quorum alii prolixius, alii brevius de ea dixerunt, ut taceam, qui data occaſione eius mentionem fecerunt. Exſtant etiam in eam carmina Claudiani et Lactantii. Ex recentioribus plurimi hanc fabulam excuſſerunt, veluti Ornithologi, et qui ad veterum loca illa commentati ſunt, in iis maxime Barthius ad Claudianum, qui diligenter auctores priſcos contulit, ſupra etiam omiſſos. Data opera de ea diſſeruerunt aliqui, ut Gryphiander, Kirchmayerus, Deuſingius, David Caſpari, Iac. Thomaſius, Poſnerus, quorum indicem debeo doctrinae Wernsdorfii in diſſ. de Lactantii Phoenice p. 290. in T. 3. poetar. Latin. minorum. Alios quosdam praeterea commemorant Reimarus ad Dion. 58, 27. et Gronov. ad Aelian. 6, 58. Addi poteſt, quod etiam in numis, veluti Hadriani, eadem figura, qua Herodotus et Plinius deſcripſerunt, expreſſa cernitur, ut ſit aeternitatis, vel inſtaurationis ſymbolum. Cf. Pâtinae, Patini filiae, de phoenice in numiſmate Antonini Caracallae expreſſo epiſtola Venet. 1683. et quos praeterea adfert Raſche in Lex. num. T. 3. P. 2. pag. 1251. Oſtendunt etiam gemmae, de quibus, ut de numis, Braccius in Phoenicis avis vindiciis, Romae 1637. 4. Equidem ex iis

potiora delibabo, quae ad Melae narrationem vel explicandam, vel inluſtrandam facere videantur. Alii vocem Arabicam putant, i. e. *unus*, cum unica feratur avis, de quo mox. Alii Graecam putant, φοῖνιξ, palma, quod per ſoli fertilitatem interdum ex palma arbore cadens dactylus, vel palmula alteram arborem in deficientis locum gignit. Cf. Plin. 13, 9. ſ. 4. et ibi Harduinus, itemque Bochartus in Hierozoico T. 2. lib. 6. c. 5. Contra ex ave arbori nomen inditum vult Lactantius in phoenice v. 70. In eius ſede discrepant auctores. *Arabiam* cum Mela commemorant Herodotus, Plinius, Solinus cc. ll. Aurel. Victor de Caeſar. 4, 14. et in epit. 4, 9. Tacitus c. l. aliique plures, quos producit Barthius ad Claudian. epigr. 1, 1. Inde Origenes in Celſum lib. 4. f. p. 576. (ed. de la Rue) vocat Ἀράβιον ζῶον, et Epiphanius in Ancorato cap. 85. Ἀράβιον ὄρνεον. *Indicam* alii faciunt volucrem, in quibus Lucianus c. l. (Ἰνδικὸν ὄρνεον) Auſon. epiſt. 20, 8. et idyll. 11, 16. (*Gangeticus ales*) Sidon. Apollinar. carm. 9, 322. Philoſtratus c. l. ex quo tamen Tzetzes chil. 5. hiſt. 6. v. 393. refert in Aegypto verſari, in Aethiopia mori, aliique apud Barth. c. l. *Aethiopem* dicit Achilles Tatius c. l. *Aſſyrium* Martialis 5, 7. in. Ad *extremum orientem* relegant Claudianus et Lactantius, et hinc ad ignotas regiones Artemidorus 4, 47. et Suidas h. v. (T. 3. p. 641. Kuſt.) *Phariam avem* vocat Statius Silvar. 2, 6, 87. quia in Aegypti Heliopolin aliquando devolat. In *Atlante* monte ad confinium Heliopolis ponit Gervaſius in Leibnitii ſcriptorr. rerum Brunſvic. Tom. 1. p. 986. Eius deſcriptionem dat Herodot. 2, 73. ex imagine picta propoſitam: τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἐτῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος. Eam vel reddunt alii, vel exornant, in iis Plinius, Solinus aliique, in his Lactantius v. 125 ſqq. Claudianus v. 16 ſqq. quorum omnium loca exhibuit Barthius ad Claudianum p. 979 ſq. etſi deſidero Ezechieli,

veteris Tragici, verſus, quos ſervarunt Euſeb. de praepar. Evang. 9, 29. f. et Euſtath. ad Hexaëmeron p. 25. adpoſitos hic et emendatos a Voſſio. Adparuiſſe primum Seſoſtride, poſt Amaſide dominantibus, deinde Ptolemaeo tertio cum multo ceterarum volucrum comitatu Heliopolin advolantem, refert Tacitus Annal. 6, 28. Conſpectum eſſe ſub Tiberio narrant praeterea Dio 58, 27. Plin. 10, 2. et Solinus 33. ſ. 36. etſi in anno disſentiunt. Falſum autem fuiſſe ex eo notat Tacitus, quod inter Ptolemaeum et Tiberium minus 250 anni fuerint. Tandem Claudio principe in urbem adlatum et in comitio propoſitum ex actis refert Plinius c. l. etſi ipſe in dubium vocat. Cf. etiam, qui idem tradunt, Solinus c. l. Aurelius Victor de Caeſar. 4, 14. et in epitome 4, 9. Suidas ſ. v. Φοῖνιξ, Syncellus in Chronogr. pag. 266. (Venet.) qui addit ex Aegyptiorum teſtimoniis, conſentiente Dexippo, ante annos 659 viſum etiam eſſe in Aegypto. Ab Herodoto 2, 73. ἱρὸς ὄρνις vocatur, ab Aeliano H. A. 6, 58. θεῖος ὄρνις. Soli autem ſacrum fuiſſe tradunt Plin. 10, 2. Tacitus Annal. 6, 28. et quos laudat ad Claudian. v. 9. Barthius, ubi hac de cauſa *Titanius ales* dicitur, ut a Lactantio v. 33. *Phoebi ſatelles.* Nempe vertentis et renaſcentis ſolis ſignum eum ferunt. Vid. Barth. c. l. ex Gazaeo. Et ſic hodie putatur ſignum curſus Solis certam aliquam magnamque periodum indicans, cuius occaſionem avis dediſſe videtur. Vid. Richter über die fabelhaften Thiere p. 65. et in primis Dornedden Phamenophis p. 199 ſqq. qui de cyclo 210 annorum ex arcana Aegyptiorum doctrina interpretatur. Quidam ad *vulturem barbatum* Linnaei referunt; Richter p. 67. ad *falconem chryſaëton* Linnaei.

unica) Tradunt id et alii plurimi. Hinc Euſebius in vita Conſtantini 4, 72. in. μονογενὴς ὢν τὴν φύσιν, et *unica avis* ex periphraſi Martialis 10, 16, 6. Cf. Wernsdorf ad Lactant. v. 31.

quingentorum) Vulgatior haec eſt opinio, uti adparet ex Herod. 2, 73. et Tacito Annal. 6, 28. in primis, qui inde falſum fuiſſe phoenicem putat Tiberii aetate conſpectum, quia inter Ptolemaeum tertium, ubi etiam adparuerat, minus 250 anni fuerint. At idem monet, alios ſpatium ponere annorum 1461. Sed maior apud auctores notatur varietas. Cum Tacito vel Herodoto faciunt Horapollo in Hierogl. 1, 35. Aurel. Victor cc. ll. Schol. Lucani 6, 680. Philoſtratus in Apollonio 3, 49. Aelianus c. l. Seneca epiſt. 42. aliique. Plinius 10, 2. Manilio Senatore teſte, habet annos 509. ex Codd. alias 660. Solinus 33. f. 36. adfert 540. Suidas h. v. 654. Multi mille annos ponunt, in quibus Martialis 5, 7, 2. Claudian. v. 26. Lactantius v. 59. Auſon. epiſt. 6. quibus teſte Tacito c. l. quidam addiderunt 461. Septem annorum milia numerat Chaeremon apud Tzetzen Chil. 5. hiſt. 6. v. 397. Ex aetatibus vivacium animalium definit Heſiodus apud Plutarch. de oraculor. defectu p. 635. (Lipſ.) ex eoque Auſon. idyll. 18, 6. et novies aetatem corvi eius vitam ſuperare adfirmat. Infinitam annorum ſeriem illi tribuunt alii, et veluti ad proverbium eius aetatem traduxerunt, uti Lucianus in Hermotimo cap. 53. Certam tamen aetatem conſtitutam fuiſſe inde adparet, quod Aegyptios inde periodos ſuas dimenſos narrat Syneſius in Dione pag. 49. ed. Petavii, qui ad c. l. p. 18. monet; ex Aeliano in Hiſt. An. 6, 58. id ductum eſſe. Cum eius etiam vita magni anni converſionem fieri, Manilius prodidit apud Plinium et ex hoc Solinus cc. ll. de quo prolixa eſt disputatio Salmaſii ad Solin. 33. f. 36. p. m. 387. At vide omnino, quae disputarunt ex auctoribus de eius vita Barthius ad Claudian. v. 26. Gataker. adverſar. miſcell. 1, 2. p. 180. et Bochart. in Hierozoico P. 2. lib. 6. cap. 5.

ſtruem) Nidum indicat; *buſtum* vocat Claudian. v. 44. ſeu *nidum*, ſeu *ſepulcrum* Lactant. v. 77. *altaria*

Statius silvar. 3, 2, 114. Recte autem *odoribus* Mela. Δένδρα ἀρωμάτων habet Tzetzes chil. 5. hist. 6. *Cinnama, amomum, myrrham, casias, nardum, tus*, Statius silvar. 2, 6, 87. Ovid. Metam. 15, 398 sq. Plin. 10, 2. aliique. Quidam ex iis unum alterumve tantum memorant, veluti *myrrham* Herodot. 2, 73. Tacitus Ann. 6, 28. *casias* et *tus* Plinius 10, 2. — Sed taedet ista commemorare singulatim. V. Barth. ad Claudian. v. 43. Magis tamen hic in aliis dissentiunt. Secundum Herodotum mortui patris nidum in Aegyptum defert, atque eum magno agmine alii cum Mela secuti sunt. Achilles Tatius c. l. refert, mortuo patri in Aegyptumque devecto bustum parare. Alii combusti patris reliquias et cineres recentem deferre volunt, ut Claudianus. Quod narrat Lactantius v. 65. sua sede relicta in Syria se comburit. In Aegypto id fieri tradunt Artemidorus 4, 49. et Suidas h. v. ad Nili fontes, Philostratus c. l. In Aegypto et nasci, et mori Horapollo c. l. Vid. Barth. c. l. Mori in Aethiopia ex Philostrato in vita Apollonii (vid. supra) refert Tzetzes chil. 5. hist. 6. v. 393.

incubare) Eleganter quasi *ovo*. Ductum ex narratione Herodoti, qui τῆς σμύρνης ὠὸν eum πλάσσειν dicit. Claudianus v. 45. *sedet*, Lactant. v. 90. *vitali toro membra locat*, Ovid. Metam. 15, 400. *se super imponit*. Et sic alii varie. Tum porro arguta brevitate, ad rem tamen vere: *sibi ipsa incubat*.

concrescens) Plin. 10, 2. *nascitur primo ceu vermiculus, inde fit pullus*. Sic Suidas h. v. Tzetzes chil. 5. hist. 6. Lactant. v. 101. Vid. quos praeterea commemorat Barth. ad Claudian. v. 68. ubi etiam de ovo, ex quo excludi quidam tradunt. Horapollo in Hieroglyph. 2, 57. ῥήσσει ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ὀπὴν ἐκ τοῦ ῥήγματος λαμβάνει, καὶ ἐκ τοῦ ἰχῶρος τοῦ καταῤῥέοντος διὰ τῆς ὀπῆς ἄλλος γεννᾶται.

concipit) Hinc lepide Lactant. v. 167. *Ipſa ſibi proles, ſuus eſt pater, et ſuus haeres, Nutrix ipſa ſibi, ſemper alumna ſui.* Claudian. v. 24. *pater eſt prolesque ſui.* Ovid. Metam. 15, 392. *ſe ipſa reſeminat ales.* De formula *ipſe ſe* et *ſibi*, quam elegantem fere omnes putant, vid. viri docti ad Catonem apud Arntzen. p. m. 19 ſq. et qui laudantur. Caſus τοῦ *ipſe* ex obpoſitione unice ſive expreſſa, ſive tacita iudicari debet, ut recte ibi Daumius monet, et Goclenius in Problemat. Grammat. 2, 78. p. 117.

adolevit) Plin. 10, 2. *inde fit pullus.*

incluſa) Secundum Herodot. 3, 73. ex myrrha ovum facit, in eoque excavato patrem poſitum in Aegyptum exportat. Ἐν σφαίρᾳ σμύρνης poſitum patrem deportare Origenes dicit c. l.

exportat) Herod. c. l. κομίζων. Plin. 10, 2. *devolare*, quia Arabia, unde veniebat, ἡ ἄνω χώρα ſ. Ἀραβία, et Aegyptus, ubi Heliopolis, quam petebat, ἡ κάτω χώρα. Vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 33. ſ. 36. p. m. 391. Ita vero alii *volare*, ut Suidas h. v. ἀφίπτασθαι, alii *perferre, ferre, portare*, ut Tacit. Ann. 6, 28. Claudian. v. 74 ſq. Ovidius Metam. 15, 405.

Solis) Heliopolin innuit, quam hic plurimi commemorant a Barthio ad Claudianum v. 90. laudati, ubi adde Horapollinem in Hieroglyphicis 2, 57. Apud Claudianum eſt: *Urbs Titana colit.* Ovidius Metam. 15, 406. *Hyperionis urbs.* Ἡλίου τέμενος in Aegypto hic memorat Origenes c. l. Voſſii notam, quae huc valet, dedi in not. crit. pag. 304 ſq. Cf. Strabo 17. p. 555. ſ. 806. Harduinus ad Plin. 6, 34. ſ. 29. et ad 5, 9. Berkel. ad Stephan. p. 381. Eckhel de num. veterr. T. 2. p. 295 ſq. Graecis eſt Ἡλιούπολις, vel diviſe Ἡλίου πόλις. Qui-

dam etiam, ut Apoſtolius Centur. 20. prov. 31. Ἡλιό-πολις, quod et praeferunt numi. In Antonini itiner. p. 163. et 169. ſimpliciter *Heliu.* Latini modo *Heliopolis*, ut Tacit. Ann. 6, 28. modo *Solis urbs*, ut cum Noſtro Plin. 10, 2. vel *Solis oppidum*, ut idem 5, 11. ſ. 9. ubi Arabiae conterminum facit, ut Ptolem. 4, 5. item Plin. 6, 34. ſ. 29. Iudaei Alexandrini ſic vertunt Hebr. nomen אֹן, veluti Geneſ. 41, 45. Ezech. 30, 17. Utrumque coniungunt Ierem. 43, 13. ubi in Hebraicis incolarum nomine dicitur בֵּית שֶׁמֶשׁ. Diſerte id de utroque nomine adfirmat Philo de poſter. Caini p. 236. ed. Mangey. Ex quibus urbis antiquitas intelligitur. Moſen etiam Heliopolitanum faciunt, de quo Ioſephus contra Apion. lib. 2, 2. Tom. 2. pag. 469. (Haverc.) Auctores gentiles conditorem faciunt Actida ſ. Actim, Solis et Rhodae filium, uti Diodorus Sic. 5, 57. et Stephanus h. v. Ille etiam ab eo Aegyptios aſtrologiae ſcientiam accepiſſe refert. Actis Solis filius etiam eſt Scholiaſtae ad Pindar. Olymp. 7, 135. Arabas conditores fecit Iuba, teſte Plinio 6, 34. ſ. 29. Urbi nomen acceſſiſſe videtur ex cultu Solis, qui et ibi templum habuit. (Herodot. 2, 59. Strabo 17. pag. 553. ſ. 805.) Celebratur ſapientia ſacerdotum, ex quibus profecerunt Eudoxus et Plato, (Strabo 17. pag. 554. ſ. 806.) uti omnino Heliopolitanos Aegyptiorum ſolertiſſimos praedicat Herodotus 2, 3. Strabonis aetate, quod in priori loco adfirmat, deſerta iacebat. Ab ea dicitur Ἡλιοπολίτης νόμος, (Ptolem. 4, 5.) incola Ἡλιοπολίτης. (Stephanus et alii.) A Memphi diſtabat 24 M. P. (Antonini itiner. p. m. 163. Situs conſtat etiam ex Geogr. Nub. pag. 97. ſq.) De ſitu et hodierna indole expoſuit Fourmont deſcr. des plaines d'Heliopolis et de Memphis, Pariſ. 1755. 12. Hodie *Bethſemes* dici vult Carolus a S. Paulo in Geogr. Sacra p. 270. aliique. Vid. Eckhel c. l. At quod alii narrant, rudera eius hodie reperiuntur prope pagum *Matarea*, *Matarée*, duabus horis a

Kahira. Vid. Maillet defcr. de l'Egypte p. 107 fq. Pococke T. 1. p. m. 36. qui putat h. effe *Matarea*, Niebuhr Reifebefchr. nach Arabien Vol. 1. p. 99 fq. (qui h. Arabibus dici *Ain-Schaems* adfirmat) a quibus etiam rudera, veluti Sphinges, obelifcus defcribuntur. Vid. praeterea apud Pocockium tab. 6. Ceterum noftra Heliopolis non debet confundi cum alia, quae fuit in Coele-Syria f. Phoenice.

archio) De hoc dictum eft in notis crit. p. 306 fq. ubi addi poteft Gutberlethus in infcr. Smyrnaeam pag. 139 fqq. nec, quod ad explanandam difficultatem habeo, adferre poffum. Ceterum diem eum feftum effe Aegyptiis canit Lactant. v. 151 fq. et a facerdotibus Aegyptiis defunctum phoenicem fepeliri tradit Horapollo in Hieroglyph. 2, 57. Cf. Barth ad Claudian. v. 50. Renatus phoenix in patriam redit fec. Horapoll. c. l. Sic Clemens Roman. in epiftola ad Corinth. 1, 25. dicit, ubi fuper altare Solis Heliopoli pofuerit parentis reliquias, in Arabiam, unde venerat, redire, c. l. pag. 65. ed. Colomefii.

Ceraunii montes) Gr. Κεραύνια ὄρη. Commemorantur a Mela etiam in Epiro 2, 3, 10. et inter Pontum Euxinum et mare Cafpium ponuntur 1, 19, 13. 3, 5, 14. At hic in extrema Africae parte alii quaerendi funt, ubi mare rubrum clauditur. Cum raro occurrant, adiuvat eorum mentio apud Diodor. Sic. 3, 67. ex quo Voffius eos contra Pintianum tuitus eft, adprobante etiam Weffelingio ad Diodor. c. l. Promontorium quod fit, pro certo adfirmare non aufim. Forte eft Moffylicum, unde Iuba Atlanticum mare incipit, tefte Plinio 6, 34. f. 29. Cf. ex eo Solin. 56. f. 60. Ptolemaei 4, 7. Μόσυλον ἄκρον. Ad Hefperios enim Aethiopes tendit Mela adfcitis, qui verfus Meroen habitabant. Mire autem videtur promontorium adpellare *invium*, et

totum illum tractum contracta brevitate intelligere, qui a Ceranniis ſaltibus ad promontorium patet, niſi quis in verbis *a Ceranniis ſaltibus* cauſam ineſſe velit, cur invium ſit. Ita enim etiam τὸ *a* ſaepe valere notum eſt. Tum vero Ceraunios ſaltus prope illud promontorium poſuit. Atque hoc ſitu poſuit etiam Reynoldius in tabula ſaltus Ceraunios ad ſinum Arabicum. Tum vero Κεραύνια ὄρη Diodori cum Melae Cerauniis ſaltibus componi vix poſſunt. Illa enim fuerunt in Libya, ubi Hammon regnavit, uti in vicina regione ponitur Ἑσπέρου κέρας a Diodoro, quod ſic cum Ptolemaei 4, 6. notatione conſentit. Fuerunt igitur Ceraunii ſaltus aliis ignorati, aut praeteriti.

CAP. IX.

AETHIOPIA.

§. 1. *Aethiopes)* Sic et Graecis dicuntur. Compoſitum nempe eſt ab αἴθω et ὄψ, et ſic de hominibus omnino nigris latiori ſenſu ponitur ſaepe. Secundum Plin. 6, 35. ſ. 30. in. univerſa gens *Aetheria* adpellata eſt, deinde *Atlantica*, mox a Vulcani filio, Aethiope, *Aethiopia*, quas Graecorum fabulas recte cenſet Ludolfus in comment. ad Hiſt. Aethiop. 1, 17, 2. p. 54. (Frf. ad Moen. 1681. f.) Ab Heſychio refertur etiam Ἀερία h. v. qualis teſte Gellio 14, 6. olim Aegyptus dicta eſt, ut Aegyptus Aethiopia, quod tradit Euſtath. ad Dionyſ. v. 218. et 239. Pro Aethiopia Αἰθιοπὶς γῆ in Archelai loco, quem refert Stephanus ſ. v. Αἰθίοψ. Sic vero etiam proſaicus auctor Aelian. H. A. 2, 21. in. Ipſi Aethiopes et auctores quidam generis antiquitatem iactant, et a Chamo originem ducunt, uti ſolet. Quas fabulas qui cognoſcere velit, adeat etiam Lobo voyage d'Abiſſinie (8.) T. 1. p. 79 ſqq. Cf. de l'origine et l'ancienneté

des Ethiopiens dans l'Afrique par Fourmont in Memoires — de Paris T. 7. p. 497 ſqq. (Hag. C.) Certe ipſi populi paſſim iam apud Homerum commemorantur, v. c. Il. 1, 423. Odyſſ. 1, 23. qui locus in primis notandus eſt. Ibi enim Αἰθίοπες, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν, (cf. Virg. Aen. 4, 480.) οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. Ex quo adparet, duplicem Aethiopiam agnoviſſe, unam verſus Eurum, quae fuit Libyae pars, alteram verſus occidentem ſ. Zephyrum, cuius cauſam expoſuit Strabo 1. p. 22. ſ. 32. Nempe quod ibi navigantes vel ab oriente, vel occidente, cum iter peragere continuo curſu impedirentur, Aethiopas utrimque deprehenderent. Eam etiam hic opinionem ſecutus eſt Mela, et ſic Plin. 5, 8. ſ. 4. nominato Homero. Inde quidam componunt discrepantiam auctorum, qui rem de Andromeda geſtam in Aethiopia ponunt. Vid. ad 1, 11, 3. Ptolemaeus 4, 7. et 9. habet Aethiopiam ὑπὸ Αἴγυπτον, quam extendit ab occaſu ad interiorem Libyam et a meridie ad Raptum promontorium ſ. Barbaricum pelagus, et interiorem a Rapto et Praſo promontoriis ad Heſperium ſinum Oceani a Libya propria ad terram incognitam. Heliodorus terminari dicit catarrhactis Aegyptiis et Philis urbe. Vid. Aethiop. lib. 8. in. cf. 9. f. et 10. in. Strabo 17. in. Syenen et Elephantinen fines Aethiopiae facit, poſt Heſperios Aethiopas pag. 569. ſ. 827. ſupra Mauretaniam conlocat. Hebraeis, ſi fides eſt interpretibus et patribus, dicitur כוש, ſed ſic latiſſime extenditur. Nam Chuſitis adpellatur Moſis uxor Num. 12, 1. quam Midianitin fuiſſe conſtat. Midian autem urbem fuiſſe in maris rubri litore ex Ioſepho ant. 2, 5. et aliis diſcitur, et promiſcue Chus et Midian ponuntur Habac. 3, 7. Ex quo aliisque argumentis conficit Bochartus in Phaleg 4, 2. Chus eſſe Arabiam, contra Aethiopiam eſſe *Lud*, (לוד) quod argutis magis argumentis, quam idoneis evincere ſtuduit c. l. 4, 26. uti *Lud* 4, 26. Lydiam etiam ſignare dicit ob Maeandri et Nili ſimiles

flexus. De duplici Aethiopia confulendus eft Petavius ad Epiphanium p. 371. Euftath. ad Odyff. 1, 23. pag. 15. in. maxime de Aegyptiis vicinis. Satis vero vel ex Strabone difcitur, quam varios terminos Aethiopiae ftatuerint, quamque late extenderint veteres, velut Ephorus, qui totam meridionalem plagam illis adtribuit. Vid. lib. 1. p. 23. f. 34. et antea, ubi plura in hanc rem disputantur. Adde Ludolfum in comment. hift. Aeth. 2, 16. p. 226 fq. ubi Bochartum refutat. Nempe alii Nilum, alii finum Arabicum terminos Afiae et Africae fecerunt; quos quidem probat Strabo paulo poft. Sic Herodot. 7, 70. Aethiopes in Afia et Africa memorat. Idem 3, 114. Arabiae conterminam facit, et terrarum habitatarum ultimam, et fuperiori loco cap. 69. Aethiopiam habet fuper Aegyptum, ὑπὲρ, ut alii, pro quo Ptolem. 4, 7. ὑπὸ, quod in illud mutare malit Cellarius in Geogr. ant. 4, 8, 3. p. m. 951. Sic alii genus Indicum faciunt Aethiopes, alii Homeritas iis accenfent. Illud Philoftr. 3, 6. 4, 6. hoc Stephanus f. v. Ὀμηρῖται, quamquam Berkelius p. 614. et Holften. p. 235. Ἀράβων ibi fubftituunt. Diferte etiam tradit Theophanes Byzantius apud Photium cod. 64. Macrobios olim, fuo tempore dictos fuiffe Homeritas, etfi in his tempora discrimen ftatuunt, fi recte retulit. Macrobios enim omnes in Africa ponunt. Tum forte de eorum migrationibus intelligi debet poftea factis. Vid. quae disferit Ludolf c. l. ad 1, 1. n. 22. p. 68. Sed et veteres fluctuatos effe inter Arabas et Aethiopes, adparet ex Plinio 6, 35. f. 29. ut retineri hi etiam in Stephano poffint. Cf. etiam Lobo voyage d'Abiffinie T. 1. p. 251. et Ludolf in comment. hift. Abyff. 2, 16, 19. ubi Holftenium impugnat. Idem lib. 2. cap. 3. n. 16. p. m. 228 fq. alia teftimonia conlegit, fimulque infringit Bocharti argumenta, quia Bochartus Aethiopiam tantum in Africa fitam cogitarit, etfi concedit Cufch effe regionem Arabiae, Palaeftinae vicinam. Cf. c. l. p. 226. Bocharto adftipulatur Ritter

Lucan. 10, 280. *Cambyſes longi populos pervenit ad aevi*, quod ſpectat narrationem Herodoti 3, 20. Particulam *quam* ſolet Mela ante comparativos ponere, ut 1, 1, 3. *aliquanto, quam ubi latiſſima eſt, longior.* et paullo poſt ib. *rurſusque etiam, quam fuit, artius exit in ſpatium.* 1, 5, 4. *ſolo, quam viris, melior.* 1, 6, 1. *ſpatio, quam Mauretania, anguſtior eſt,* — in quo etiam Livium imitatur, cuius proprium eſſe et ſolemne omnes norunt.

Automoloe) Quod ex more ipſe explicat Mela. Omnino ſunt, qui ſponte veniunt, non coacti. Vid. ad Heſychium h. v. Sic αὐτομόλους στρατεύσασθαι in inſcr. apud Pococke p. 38. Oppianus Halievt. 3, 360. obponit κλητοὺς et αὐτομόλους. In bello ſunt transfugae, uti ſaepe occurrit, veluti apud Plutarchum. — Hic qui ſua ſponte adveniunt, et αὐτοκελέες et αὐτόκλητοι vocantur. Vid. Weſſeling. ad Herodot. 9, 5. f. Sunt igitur ἐπήλυδες, quibus obponuntur ἐγγενεῖς τ. χώρας et αὐτόχθονες, veluti apud Diodor. 3, 2, in. qui locus in primis huc pertinet, quia ibi tradit, Aethiopas ſe primos hominum auctoresque Aegyptiorum iactaſſe, multisque argumentis adſtruit. Cf. etiam Stephanus ſ. v. Αἰθίοψ. Contra id ſibi Aegyptii vindicant, magnaque fuit ſuper ea re populi utriusque ambitioſa disceptatio. Vid. Diod. Sic. 1, 10. et ibi Weſſeling, qui et ſic Athenienſes et Indos ſtatuiſſe de ſe probat. Ex Aethiopia Aegyptum eſſe frequentatam, putat etiam Ritter ad Guthrie — c. l. p. 245. Cf. de Scythis et Aegyptiis Iuſtin. 2, 1. Quodſi ad Moſis narrationem quaeſtio exigatur, ad Aegyptios videtur inclinare victoria. Quod vero Mela tradit de migratione ex Aegypto, optime inluſtratur ex Strabone 17. in. ubi narrat, Eratoſthene auctore, ſupra Meroen aliam fuiſſe inſulam habitatam a transfugis Aegyptiorum, qui a Pſammeticho deſciverint. Nomen fuit Σεβρῖται, ut editur, i. e. ἐπήλυδες. Igitur vel ex Era-

tosthene haec hausit Noster, vel ex Herodoto 2, 30. ubi causam fugae et migrationis eandem prolixius exponit, *Asmach*, uti editur variantibus quidem MSStis, dictos esse sua lingua addit, in quo verbo explicando, vel deducendo variant docti viri. Vide, quos laudat ibi Wesseling. *Sebritas* adtigit etiam Plinius 6, 35. s. 30. sed corruptus. Μαχλοίους sunt Hesychio et Servio ad Virgil. Georg. 1, 57. Cf. ad Hesychium interpretes. Sed plura dabit Heeren de militum Aegyptiorum in Aethiopiam migratione in commentatt. Goetting. Vol. 12. pag. 48 sqq.

pulcri forma) Ex Herodoto 3, 20. sec. quem sunt: μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων, ex quo repetit Eustathius ad Dionys. v. 218. Cf. Photius Cod. 259. pag. 1319. (ed. Schotti.) Quod ad proceritatem, *Syrbotas* memorat Plin. 6, 35. s. 30. octonum cubitorum fuisse. Maximum e popularibus regem elegisse, narrat Herodotus 3, 20. alii addunt formosissimum. Vid. Diod. Sic. 3, 9. et quos ibi adfert Wesseling. Cf. etiam Strabo 17. p. 566. s. 822. Boccacius c. l. sic: *forma praestantes et moribus, regem sibi pulcritudine et viribus potiorem eligentes.* Neque tamen hoc de universa gente intelligi debet, quod Diodorus innuit, et Herodotus ad eos redigit, quibuscum Cambyses per legatos egit. Nam etiam apud Diodor. 3, 8. αὐχμηροὶ τοῖς ὅλοις σώμασι referuntur.

aequi corporis) Quid sit, dictum est in not. crit. p. 314. et intelligitur ex eo, quod infra de Hesperiis obponit.

alumni) De hac locutione consulendae not. crit. p. 317. Eorum virtus autem et in primis in Deos pietas maxime celebratur apud antiquos. Sic iam Homer. Il. 1, 423. vocat ἀμύμονας, quo etiam teste utitur Diodor. Sic. 3, 2. ubi plura commemorat. Dionys. v. 559. hinc

lacus) Aliis eft *fons.* Duxit et hoc ex Herodoto 3, 23. qui fic fere: ἀσθενὲς ὕδωρ τῆς κρήνης — ὥστε μηδὲν οἷόντε εἶναι ἀπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν μήτε ξύλον, μήτε τῶν, ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα· ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. Ex quo mutaffe noftrum Herotodi narrationem, vel amplificaffe adparet. De nitore etiam Herodotus, fed quae adiunxit de falutari vi, quam lotis tribuat hic *lacus* f. *fons* fec. Herodotum, omifit Nofter. Plinius, Solinus c. l. *Eft et ibidem lacus, quo perfufa corpora velut olivo nitefcunt. Ex hoc lacu potus faluberrimus. Sane adeo liquidus eft, ut ne caducas quidem vehat frondes, fed illico folia lapfa ad fundum demittat laticis tenuitate.* Ifidor. Orig. 13, 13. *in Aethiopia lacus eft, quo perfufa corpora velut oleo nitefcunt.* Adde Theophraftum, quem Sotion in excerpt. p. 140. et Plinius 31, 14. f. 2. tradunt narraffe, fontem in Aethiopia olei vicem explere. De aquae levitate fimilia evenire narrant in *Side* Indiae et in *Averno* Campaniae. Vid. Plin. 31, 18. f. 2. et Beckmann. ad Antigon. cap. 161. p. 207. Ad alium fontem pertinere debet, quod tefte Plinio 31, 5. f. 2. Ctefias tradidit, qui ex fonte rubro in Aethiopia biberint, lymphatos agi. Et fic fere Ovid. Metam. 5, 319. *Aethiopes lacus* notat. Vide, quos ad Plin. c. l. praeterea adfert Harduinus.

Lycaones) Quales fint, cognofcitur ex Solino cap. 30. f. 33. *Eadem Aethiopia mittit Lycaonem. Lupus eft cervice iubatus et tot modis varius, ut nullum illi colorem dicant abeffe.* Plinius 8, 30. f. 21. ubi hunc locum Melae, quod adiuncta docent, reddidit, pro lycaonibus pofuit *lyncas*, uti etiam vifum eft Salmafio in exercit. Plin. p. m. 276. Sed fi unum Melam fecutus eft Solinus, quia ille nihil de lupo refert, addidiffe hic videtur ex notiffima fabula, qua *Lycaon* in lupum converfus effe traditur apud Ovid. Metam. 1, 237. Plinius contra

lyncas putavit, et id ipfum pofuit. In Lobo voyage d'Abiffinie T. 1. p. 291. mulorum genus commemoratur, *zeura* f. *zecora*, qui funt varii, colore tamen nigro et albo diftincti.

Sphinges) Commemorat etiam in Aethiopia Plin. c. l. et fic defcribit: *fufco pilo, mammis in pectore geminis.* Simpliciter et alii adferunt, ut Strabo 17. p. 533. f. 775. Philoftorgius Hift. eccl. 3, 11. γένος πιθήκων vocat, et illis mammas mulieris tribuit. Ipfe fe vidiffe adfirmat. Ex quo Harduinus ad Plin. c. l. exiftimat, fabulis adnumerari non poffe, in quibus monftrofa illa Sphinx iactatur. Vid. Palaephatum cap. 7. et plurimos alios, quos ibi laudat Fifcherus. In iis porro aliae fuerunt Graecae, aliae Aegyptiae, quae paffim reperiuntur. Exhibet etiam in Perfide Perfepoli inventam Niebuhr in Reifebefchr. nach Arabien Vol. 2. p. 120. Cum Auguftus in fignandis libellis et epiftolis initio fphinge uti foleret, (Sueton. cap. 50.) faepe eius imago, ut in aliis, ita et in Augufti nummis cernitur. Vid. Rafche Lex. numar. T. 4. P. 2. p. 1448.

Tragopanes) De varia fcriptura vocis vid. not. crit. pag. 322 fqq. Alii prolixius defcribunt, ut Plin. 10, 70. f. 49. *maior aquila, cornua in temporibus curvata habens, ferruginei coloris, tantum capite phoeniceo* i. e. puniceo. Nempe rubra facie pingebatur Pan. Vid. Servius ad Virgil. eclog. 10, 27. Apud Solin. c. l. fic: *avis maior aquilis cornibus arietinis proferens armatum caput.* Ludolf in hift. Aethiop. num. 90. in comment. ad lib. 1. cap. 12. putat effe *cafuarium*, modo cornua illi demantur, quae non neceffario adfint. Porro fufpicatur effe apud Strabonem 2. p. 48. f. 70. πᾶνας πτηνοκεφάλους, uti legit pro σφηνοκεφάλους, quod, mirum, nihil effe putat. Plinius fabulofas aves cenfet c. l. Lobo in voyage

d'Abiſſinie (8.) Tom. 1. p. 89. memorat avem *Abagun, l'Abbé pompeux*, quam ſic deſcribit: *Il a ſur la tête au lieu de crête une corne courte, mais large et ronde et ouverte par le bout.*

Pegaſi) Plin. c. l. adpellat *equino capite volucres* et Solinus c. l. *alitem eam equinum nihil praeter aures habere* dicit. Plinius tamen in Scythia conlocare videtur, ut Gryphas contra in Aethiopia, niſi erratum eſt in verbis *hos* et *illos*, quamquam fabuloſam Arabum avem *Ruch* cum gryphe comparat Ludolf c. l. in comment. n. 92. ad lib. 1. cap. 12. ubi plura. Lobo c. l. T. 1. pag. 89. memorat *Feitan-Favez* ou *cheval de diable*, quem videri dicit hominem, plumis armatum, celeri curſu et ciconiae magnitudine. Ceterum alia animalia Aethiopiae recenſent Plinius et Solinus et ex recentioribus maxime Ludolf in hiſt. Aeth. lib. 1. cap. 10 ſqq.

ad Eurum) Innuit Habeſſinorum terram, quae hodie dicitur. Subiacent ad inſulam usque illam grandem. Euro autem definit plagam, quod ſit alibi omnino ventis. Sic *obpoſitus auſtro* et *ſpectans aquilonem* de axe Hygin. poet. aſtron. 1, 3. f. meridiem et *auſtrum*, ſeptemtriones et *aquilonem* iungit Varro de L. L. 4, 6. et ſic alii. *Auroram* de Orientis populis dixit Virgil. Aen. 7, 606. Ceterum totam hanc narrationem ad cap. 10. in. expoſuit Goſſelin in recherches ſur la Geographie T. 1. p. 218 ſqq. et vulgatam lectionem contra alios tuetur. Nempe Mela, inquit, hic oras ſuo tempore notas deſcribit, et intelligit hic oram regni h. *Adel.* Sed neſcio quo iure, eam narrationem Eudoxo, unde Mela ſumſerit, tribuit, et hinc Eudoxo errores obtrudit. Ipſe *ἑσπέρου κέρας* vertit *la corne du Midi.*

montibus) Sic Plinius c. l. in ora Aethiopiae notat continuos montes, qui ardentibus ſimiles rubeant. Con-

ſentiunt etiam recentiores, Aethiopiam eſſe valde montoſam, in primisque Ludolf in hiſt. Aeth. lib. 1. cap. 6. non ſolum enormiter montoſam dicit, ſed et in mediis campis rupes undique praecipites et abruptas figura varia exſurgere. Cf. etiam Lobo hiſt. d'Abiſſinie T. 1. p. 259. (ed. 8.) vel potius le Grand ad Lobo c. l. in diſſ. 2. p. 259. ubi dicit, Pyrenaeos et Alpes, ſi cum iis quis contuliſſet, colles exiguos viſum iri. Memorantur maxime in regionibus Tigré, Dambée, Amhara. Eminent prae aliis *Lamalmon* et excelſior *Thabat-Mariam*. De litore et ripa ad II. 1, 2, 2. Quod vero Voſſius canalem ex ripis marinum montibus cinctum fingit, refutat Goſſelin p. 222. c. l. Nempe Mela adhuc moratur in ora regni Adel, quae praecedit prom. *Guardafui* prope Moſylon, etſi ſic ad Eurum non progreditur. *Tractus ingens* — eſt ora *Ajan*.

dubium) Videtur reſpicere narrata a Polybio 3, 38. et Hipparcho apud Strabon. 1. p. 3. ſ. 5.

exhauſta fluctu) Poetica locutio, de qua diſſerui in not. crit. p. 333. *Exhauſtus* tamen apte ad *fluctus* accommodatur. Senſus eſt *finito mari*, ut ultra nullum ſit. IAC. GRONOVIVS *MS.* 1. explicat, per torridam zonam abſorpto mari. Tum vero antea ibi mare fuiſſet, quod, opinor, minime vult indicare. *Exhauſtum in cumulos pelagus* dixit, etſi tumide, Lucan. 5, 644. ubi ex fundo ceſſiſſe et alte ſublatum vult mare. Goſſelin p. 218. c. l. qui legit *exhauſto fructu*, ita vertit: *Si la mer achevoit de circonſcrire le continent, ou ſi l'Afrique inculte et ſterile ſe prolongeoit indefiniment.*

Hanno) De eo et eius periplo cf. quae conlegit Hager in libro Geographiſcher Bücher-Saal Vol. 1. T. 6. n. 2. p. 408 ſqq. Plinius 2, 67. ſ. 66. ſic: *Hanno, cir-*

cumvectus a Gadibus ad finem Arabiae, navigationem eam prodidit scripto. Martian. Capella 6. pag. 201. *Hanno Mauritaniae circuitu ac dehinc meridiani flexus excursu in Arabiae terminos prolixa admodum navigatione pervenit.* Et sic fere alii. Exstat et hodie eius periplus, quem multi inlustrarunt, ex recentioribus maxime Bougainville, Campomanes, Vincent, Falconer, praeterea Vierthaler, (Beyträge zur Geographie T. 2.) Bredow, (Untersuchungen über Gegenstände der alten Geographie T. 2.) Gosselin. (recherches sur la Geographie T. 1.) Qui longissime removent, ut Bougainville, scriptum putant 570 annis ante C. N. qui minimum, ut Fabricius, Melot, 300. Vossius, cui adsentitur Gosselin, ante Hesiodum. Commode exigi potest ad tabulam Hoestii de ora occidentali regnorum Fez et Marocco usque ad Cernen. Cursus vero in illo mari similes pluribus exemplis inlustravit Plinius 2, 67. f. 66. quibus adde Necum ex Herodoto 4, 42. et alios apud Bochart. in Chanaan 1, 36. f.

ostium) Fretum Gaditanum, vel columnas Herculeas, ultra quas patet Oceanus. Huc apte potest transferri locus ex Ciceronis orat. pro lege Manil. cap. 12. f. §. 33. *ut qui modo ante ostium Tiberinum classem hostium videbatis, ii nunc nullam intra Oceani ostium praedonum navem esse audiatis. Eius* i. e. Africae.

magnam partem) Plin. 2, 67. f. 66. *circumvectus a Gadibus ad finem Arabiae, navigationem eam prodidit scripto.* Sed de Arabia docet falsum retulisse ipsius Hannonis narratio, si vera est, uti contra Plinium monetur. Cf. Bochart. in Chanaan 1, 36. f. et Ludolf in Historia Aethiopica 2, 1. in. et in comment. p. 217. ubi simul notat, praeter alias caussas eam navigationem movisse Henricum, Iohannis Lusitaniae regis filium, ut spe penetrandi in Indiam ignotum mare Atlanticum tentare conaretur.

commeatum) Hanno in periplo f. τῶν σίτων ἡμᾶς ἐπιλιπόντων. In hunc ſenſum autem Strabo lib. 1. pag. 4. ſ. 5. de circumflui Oceani navigatione: ὑπὸ ἀπορίας κ. ἐρημίας, οὐδὲν ἧττον τ. θαλάττης ἐχούσης τὸν πόρον.

Eudoxus) Non confundi debet cum alio Eudoxo, Platonis amico, cum quo in Aegypto verſatus erat. Vid. Strabo 17. p. 554. ſ. 806. unde multa de eo apud Plutarchum de Iſide immiſcentur. Ille fuit etiam Cnidius, hic noſter Cyzicenus, ut diſerte Strabo 2. p. 67. ſ. 98. ubi haec eius navigatio prolixe commemoratur. Plinius 2, 67. ſ. 66. iisdem fere verbis Melam reddidit: *Praeterea Cornelius Nepos auctor eſt, Eudoxum quendam ſua aetate, cum Lathurum regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum Gades usque pervectum.* Martian. Capella lib. 6. p. 201. (Grot.) *Cornelius auctor,* (gloſſema putat hanc vocem Grotius, quam nexus tamen flagitat) *quendam Eudoxum fugientem regis inſidias ex Arabia in Gaditana perveniſſe refugia.* Neque tamen Hanno et Eudoxus Africam ſoli et primi circumnavigarunt olim, cum de Phoenicibus et Iudaeorum regibus quibusdam, in primis Salomone, idem referatur. Vid. Penzel ad Strabonem Vol. 1. p. 272. et praecipue Geſner in doctis praelectionibus de Phoenicum extra columnos Herculis navigationibus, quae adnexae ſunt Orpheo. Extra dubitationem verum eſt, ſi Etziongeber urbs fuit in ora ſinus Arabici, quod tamen, etſi in ſitu diſcrepant quidam, clare elucet ex libro Reg. 1, 9, 26. Plura dat Bochartus in Chanaan 1, 44. Tum vero Tarteſſus, quod tantum non omnes תרשיש 2 Paralip. 20, 36. iudicant, adiri non poteſt, niſi tota Africa circumnavigetur. Et ſic recte etiam et commode intra 3 annos ex rubri maris portu, ſuperata Africa, Tyrus peti, et inde curſus relegi poteſt. Cf. 1 Reg. 10, 22. 2 Paralip. 9, 21. Vid. quae diſputat le Grand ad Lobo voyage

d'Abiffinie T. 1. diff. 6. p. 334 fq. Idem de Phoenicibus commemorat Herodotus 4, 42. quos emiferat Necus Aegypti rex. Ceterum de Hannone et Eudoxo dubitationes movit Bochartus in Chanaan 1, 36. f. graviores Voffius ad h. l. Illius nempe periplum repugnare, quod pertinet ad eius integritatem laceffitam ab aliis, ex Plinii narratione ad finem Arabiae eum veniffe, quod non habet Mela, de quo Salmaf. in exercitt. Plin. p. m. 877. deinde navigium, quale notat Strabo, tanto itineri emetiendo vix par fuiffe. Sed Strabonis narratio, quam Pofidonio debet, repugnare videtur Nepoti, quod et Penzel monuit, nifi quis velit aliquoties curfum maritimum illum feciffe atque in uno, ut diferte traditur, ex India reducem ventis fupra Aethiopiam fuiffe delatum et fic curfu verfus occidentem peracto in Aegyptum perveniffe. Sic Cornelius illam narrationem contraxit. In India fuiffe Eudoxum ex Plinio etiam 7, 2. adparet, quod ad primum in Strabone iter pertinet. Aliam de fimili navigatione narrationem habes apud Strabon. 2. p. 67. f. 98. Porro Martianus Capella c. l. addit fuperiori de Eudoxo narrationi: *Coelius Antipater fe hominem vidiffe confirmat, qui negotiationis ardore in Aethiopiam ex Hifpania navigaffet.* Recentiori aetate 1497. Lufitanos Africam circumnavigaffe conftat, ex quo tempore iter illud innotuit et frequentatur.

Lathurum) Cleopatrae filium fuiffe, indicat Strabo in narratione de Eudoxo; eum Ptolemaeum adpellat Iuftin. 39, 4. Integrum nomen Ptolemaeus Λάθουρος habet, Strabo 17. p. 547. f. 795. ubi dicit, praeterita quidem Cleopatra, Ptolemaeo Phyfconi fucceffiffe, Plinius 2, 67. f. 66. fimpliciter, ut Mela, *Lathurum* vocat. Ptolemaeum praemittit 6, 35. f. 30. ut Solin. cap. 30. Iofeph. antiqu. Iud. 13, 13, 4. De vocis etymo et fenfu disputat Salmafius in exercit. Plin. p. m. 877.

fic: Θοῦρος eft cum impetu violentus. Λα auget fignificationem. Inde Λάθουρος maxime violentus. Forte etiam ita adpellatus, quod in Venerem concitatus effet, quod verius putat, cum θούρης fit ἀφροδισιαστής. *Alexandriae* autem regem vocat, quia ibi fedem regni habuerunt Aegypti reges poft Alexandrum. Cf. Ampel. cap. 35. in. Plin. 6, 35. f. 30. Aegypti regem adpellat. Hinc *reductio regis Alexandrini* de Ptolemaeo Aulete apud Cicer. epp. ad div. 1, 7.

profugeret) Cum accufativo, quamquam rarius, etiam alibi reperitur. Sic Curt. 10, 2, 20. *fervi dominos profugiunt* 9, 9. in. duces. In Cicerone epp. ad Att. 10, 8. ep. Antonii ambigunt editores. Ante Victorium τὸ *eum* tantum non omnes adponunt, hic delevit, recepit Graevius, expulit iterum Ernefti. Vid. ibi Graevius de hac ftructura, Gronov. ad Senec. Agamemn. 121. et Muncker ad Hygin. fab. 277.

§. 4. *pro eloquio)* Haud dubie, cum Graece explicare mentem Eudoxo non poffent, vifi funt muti. IAC. GRONOVIVS *MS.* Voffius *Aftomos* populos tam in India, quam in Libya a veteribus fuiffe pofitos notat, et fabulam inde forfitan natam dicit, quod gentes quaedam os operiant lino, aut panno, quem cibum fumturi removent. Sic Deimachus et Megafthenes, tefte Strabone 2. pag. 48. f. 70. in India pofuerunt ἀστόμους, et ex Megafthene Plin. 7, 2. repetit gentem inter *Nomadas Indos narium loco foramina tantum habentem.* Sed et in Aethiopia narrantur monftrofi tales homines, quales habet Mela. Loca pertinent ad variandam orationem. Ita Plin. 6, 35. f. 30. *Quibusdam pro fermone nutus motusque membrorum eft.* Solinus 30. f. 33. *Nonnullae* (facies) *linguis carent in vicem fermonis utentes nutibus motibusque.* Cf. Vives ad Auguftin. de Civ. Dei 16, 8. Boccacius de maribus f. v. Ethiopicus oceanus fic Melam reddidit:

Quibus (folitudinibus) *deficientibus muti inveniuntur populi, quibus pro eloquio nutus eſt.*

labris) Plin. c. l. ſic: *aliae* (gentes) *ſuperiore labro orbae, aliae ſine linguis. Pars etiam ore concreto* — Solin. c. l. aliis *concreta ora ſunt* — *nonnullae linguis carent.* Cf. de his Auguſtinus c. l.

avenis) Plin. c. l. *pars naribus carens, uno tantum foramine ſpirat, potumque calamis avenae trahit, et grana eiusdem avenae ſponte provenientis ad veſcendum.* Solinus c. l. *modico tantum foramine calamis avenarum paſtus hauriunt.* Quod igitur Noſter dixit *avenis,* illi explicandum eſſe de *avenarum calamis,* quod et ipſa res monet, ſuadent, et *fiſtula* Melae *foramen* eſt illis. Porro quae Mela in univerſum *grana* adfert, illi ad *avenarum grana* referunt, quod abſurdum cenſet Salmaſ. in exerc. Plin. p. m. 274. ubi prolixius de ſenſu dictorum disſerit, et quae de *granis* commemorantur, ad *foramen,* non ad *calamos avenarum* pertinere contendit. Sed nec Mela aliter intelligi poteſt, vel ab illis potuit, nec ratio pugnat, modo *avenarum calami* laxiores ſolito in Aethiopia intelligantur, quia nares impediebant, quo minus grana foramine illo contingere, ſi manibus nollent, et adtrahere poſſent. Quae fuerint grana, Mela non indicat, ex quo ſi Plinius hauſit, ipſe de avenis explicavit. Avenam autem ſatione indignam habere Aethiopas et pro lolio ſpernere, narrat Ludolf in hiſt. Aethiop. 1, 9. etſi paullo ante grana minutiſſima, *Tef,* adfert, unde panis optimi ſaporis conficiatur. Sed in fabulis vana eſt explicatio, ubi nugari et fingere lubet. De avena ipſa multa contulit Salmaſ. c. l.

abſorbere) Hic de rebus aridis, ut *abſorbere placentas* Horat. Satyr. 2, 8, 24. Sic Theocr. 5, 108. ἀποστάζειν ἀμβροσίαν ἐς στῆθος. Contra καταπιεῖν ἀνθρώπους de diabolo 1 Petr. 5, 8. de Saturno Ariſtides T. 1.

pag. 2. (ed. Iebb.) λίθον καταπιεῖν ἀντὶ Διός. Sic κῆτος καταπιούμενον τ. Ἀνδρομέδαν Lucian. in dialog. marin. 14, 3. Cf. Alciphron 3, 33. ubi Bergler. ſimile exemplum adiecit.

amplecti flammas) Plin. c. l. tantum: *Quibusdam ante Ptolemaeum Lathurum regem Aegypti ignotus fuit uſus ignium*, et iisdem fere verbis Solinus c. l. Simile aliquid narrat Plutarchus de capienda ex hoſtibus utilitate Opp. Vol. 6. pag. 322. (Lipſ.) τοῦ Σατύρου τὸ πῦρ, ὡς πρῶτον ὤφθη, βουλομένου φιλῆσαι καὶ περιβαλεῖν.

§. 5. *Super eos*) Nempe ab occidentali parte Africae, cuius ultimam eminentiam in mare verſus meridiem cum auctor non noſſet, coactus eſt eam praeterire, et, quod ultimum in Hannonis periplo invenit, primum ponit, utpote contrarium iter inſtituens. I. GRONOVIVS *MS.* Hinc autem iterum vera incipiunt, et ipſa tamen falſis deformata, ſi verus eſt Hannonis periplus, quo hodie utimur, nec alios ſimul de Hannonis navigatione ſecutus eſt, quod tamen Mela ipſe amovet.

grandis inſula) Quae fuit terminus navigationum Hannonis. Quae ſit, disceptatur. Voſſius manifeſte adparere ex Hannonis deſcriptione dicit, eſſe eandem, quae h. *Palmifera*, ab aliis *St. Annae* inſula vocetur. Aliis eſt *Madagaſcar*, olim *Menuthias* apud Ptolem. 4, 9. Vid. Ritter ad Guthrie Allg. Welt-Geſch. P. 5. T. 2. p. 224. qui putat *Madagaſcar* non notam fuiſſe veteribus, *Zanzibar* autem differre a Ptolemaei latitudine. Neque tamen, quod ibi dicit, Voſſius ad h. l. Zanzibar eſſe putavit, ſed inſulam *Palmiferam* ſ. *S. Annae*, quae vero per ambitum eſſe non poteſt, vel falſo a Mela grandis indicatur. Vid. Paris in memoires de l'academie des inſcriptions Vol. 7. p. 35. ubi plura ad explicationem huius loci disputantur.

Summa huc redit: magnus Ptolemaei (4, 6. in.) ſinus (μέγας καλούμενος κόλπος) exterioris maris non differt a Melae grandis litoris flexu, i. e. *le grand coude, que forme l'Afrique en ſe courbant de l'occident en orient*, ubi hodie *Sierra Liona* et inde ulterius verſus oras orientales Guineae. Quidquid eſt, Madagaſcar eſſe non poteſt, quae ſita eſt in altera Africae prominentis ora, cum Mela in obpoſita ad occidentem iam progreſſus ſit. Hoc clare adparet, ſi Ptolemaeum conſulas c. l. qui hic habet *magnum ſinum*, item in vicinia montem, θεῶν ὄχημα et Ἑσπέρου κέρας. Magnam porro tantum partem circumvectum eſſe Oceani, diſerte refert Mela, cum quo periplus conſentit. *Litoris grandis flexus* utique eſt *ſinus magnus* Ptolemaei et ipſe poſt ſinum Noſter adpellat. Sed forte aptius quaeras hodie inter promontoria, quae vocantur *C. Formoſa* et *C. de Lopo Concales*, et forte, quae ſunt ultra prius. Obiacent inſulae quidem, ſed quarum nulla ad *grandem inſulam* hanc pertinere poteſt. Plinius 6, 36. ſ. 31. et cum eo Solinus, qui tamen perperam eum ſequitur et mentem eius depravat, de Xenophonte Lampſaceno refert, in Gorgades Hannonem penetraſſe, et quae de grandi inſula tradit Noſter, ibi factum et viſum eſſe. Martianus Capella lib. 6. p. 226. uti ſolet, Plinii verba transtulit. Melam praeferendum cenſet Paris in memoires de l'academie des inſcript. p. 80. quia conſentiat cum Hannonis periplo, quem tamen hinc iam olim depravatum fuiſſe et varie inquinatum adparet. Idem ſequentia oſtendunt.

hirſutas) Discrepant alii et ipſe Hanno pag. 5. (Geogr. min. Hudſ.) qualem habemus. Hic nempe narrat tantum, plures ibi feminas et quidem hirtas, quam mares fuiſſe. Feminas interpretes Lixitae adpellabant *Gorillas*. Illarum tres captas (Plinius eiusque ſectatores cc. ll. *duas Gorgones*) pelleſque detractas delataſque Car-

thaginem eſſe; (*ſpectatas* ſec. Plin. c. l. *usque ad Carthaginem captam*) virorum nullum, quod praerupta loca petierint. Hanno c. l. πάντες ἐξέφυγον, κρημνοβάται ὄντες καὶ τοῖς πέτροις (vulgo μετρίοις) ἀμυνόμενοι. Plinius c. l. *viros pernicitate evaſiſſe* dicit. Tum vero vana ſunt, quae Mela adiicit: *ſua ſponte fecundas*, cum mares ibi fuerint, et vel negligenter egit, vel interpolato periplo uſus eſt, vel aliorum commenta ſecutus eſt, quod videtur inferre τὸ *narrant*: Et ſic fruſtra poſt et ſuſpecta diligentia Noſter ad Hannonem recurrit.

ſinum) Quem ſupra *grandis litoris flexum* vocabat, ubi de eo dictum eſt.

θεῶν ὄχημα) Hanno noctu tantum flagraſſe ſcribit. Sic etiam Plinius 5, 1. ſed idem 6, 35. ſ. 30. *imminens mari mons excelſus aeternis ardet ignibus Theon ochema dictus Graecis*. Goſſelin recherches ſur la geographie Tom. 1. p. 228. in tractu inter flumen *Nun* et promont. *Ger* ponit. Plinius in media parte meridiani cardinis Aethiopiae, et inde navigatione quatridui ad promontorium Heſperion ceras perveniri addit. Cf. 5, 1. ubi adfert etiam, ſed ſimpliciter. Solin. cap. 30. ſ. 33. eodem ſitu *mons* — *ingenuo igne per aeternum fervidus et inquiete iugis flagrantibus; inter quae incendia iugis aeſtus draconum magna copia eſt*. Nomen montis non adpoſuit. Ptolemaeus 4, 6. etiam memorat et infra Ἑσπέρου κέρας locat. Boccacius c. l. eadem Melae verba repetit hoc augmento inſerto: *altus eſt, et adeo iam a noſtris cognitus, ut peon* (ſic) *nominetur*. Qualis ſit hodie, nulla fere (vid. Ortelii theſ. ſ. v. *Deorum currus*) eſt dubitatio, ſc. *Sierra Liona*, cuius conſpectus e longinquo datur navigantibus fulminibus expoſitus. Ipſum promontorium depreſſum quidem, ſed vicini montes adeo excelſi, ut 15 miliaribus conſpici poſſint. Vid. Allgem. Hiſt. der Reiſen Vol. 1. p. 529.

§. 6. *collis)* Plinius 6, 35. f. f. 30. f. tantum: *Quidam et in eo tractu modicos colles amoena opacitate veſtitos Aegipanum Satyrorumque produnt.* Hanno in periplo habet ὕλην et in nocturnis ignibus et fragore cymbalorum conſentit. Reliqua exornavit, vel amplificavit Mela. Eum refert iterum Boccacius c. l. *Ultra montem longo tractu virere ait colles in litore, ex quibus patentes campi longe magis videntur, quam ſufficiat intuitu viſus*, et ſic reliqua fere iisdem verbis. Putant quidam, oram hic Guineae meridionalem regionum Senegalliae et Gambiae deſcribi. Ignes etiam intelligunt ex iis, quae Brucius narrat, barbaros herbas aridas in montium anguſtiis incendere, unde enata flamma montem, velut torrens, decurrat.

Panum) Ponuntur et paſſim alibi, ut circa Χέννιν (f. Χέμμιν, ut vult etiam Xylander) apud Plutarch. de Iſide — Opp. Vol. 7. p. 405. (Lipſ.) De Atlante hoc refert Martian. Capella lib. 6. p. 215. *Per diem ſilet, nocte et ignibus micat, tibiis, fiſtulis, cymbalis tympanisque percrepat, Satyris Aegipanisque* (ſic) *bacchantibus.* Heliodorus in Aethiop. 10, 4. (pag. 458. ed. Bourdel.) Πάνων οἴκησιν commemorat prope Meroen Gymnoſophiſtas feciſſe. Ptolem. 4, 7. in hoc tractu non longe a Meroe ad ſinum Arabicum grad. 19. habet Satyrorum montem, quam adpellationem a gregibus caprarum ortam putant auctores libri: Allgem. Hiſtorie der Reiſen Vol. 1. p. 201. et quaerunt 4 Miliar. a portu *Shaback* in inſula aliqua, etſi incertum indicant notae. Sed rem ipſam tractavit in hoc loco Banier Götterlehre Vol. 3. pag. 671. et explicat de ſimiis, vel etiam feris hominibus, qui ſic terruerint advenas noctu. Inſulam eam quaerit prope *Thomas*, vel potius ad oram *promontorii viridis.* Bruce (Reiſen) Vol. 2. p. 557 ſq. putat, ubi h. *Kolla*, et inde explicat, quod, cum aeſtu homines, ut animalia, fracti quieti indulgeant, nocte ingruente refecti excitantur, cantuque, ſaltatione et cla-

more ſe exhilarant et feras armentis infeſtas arcent. Ita vero veteres ex inſolito ſono numinis praeſentiam in locis augurabantur, ut in antro Orchomenio. Cf. Ariſtoteles de mirabil. auſcul. cap. 103. 106. in Corycio noſter 1, 13, 3. Tum loca inacceſſa Deorum eſſe putabantur, et religione etiam, etſi alias invia, ſepta erant. Cf. Gronov. in diatr. in Stat. cap. 54. pag. 349. Ceterum de Panibus cf. ad 1, 8. extr.

cauſae) Pro *rei*, ut ſaepe poſitum dicit Voſſius. Vellem exemplis idoneis docuiſſet, ubi ſimpliciter nec alia notione adiuncta, quam infert vis verbi propria, pro *re* valeret. Si *cauſae* recte habet et probatur, ita explicandum videtur: *opinio de cauſa, cur Panibus Satyrisque campi illi adtribuantur, inde nacta eſt fidem, quod* — Nempe cum ſigna Deorum cernerentur et audirentur, uti poſt indicat Noſter, quia Panes et Satyri ex Deorum minorum numero in campis verſari amant, his in primis datum eſt. Ceterum de iis nihil Hanno hodiernus, qui tantum: *οὐδὲν ἀφεωρῶμεν, ὅτι μὴ ὕλην, νυκτὸς δὲ πυρά τε πολλὰ καιόμενα καὶ φωνὴν αὐλῶν ἠκούομεν, κυμβάλων τε καὶ τυμπάνων πάταγον καὶ κραυγὴν μυρίαν.* Quo vero territi inſulam reliquerunt. Subit hic narratio vulgaris de monte Bructero. Inde vero adparet iterum, vel vitiatum truncatumque eſſe hodie Hannonis Periplum, vel alios Melam ſecutum eſſe.

ignes) Voſſius explicat ſic, ut vel facibus, clamore, tympanis ac incenſis pyris belluas noctu abegiſſe collectos ibi Aethiopes dicat, vel fatuos ignes fuiſſe, quod verum cenſet. Mihi prius magis probatur, quia non ignes tantum viſi, ſed et clamores auditi ſunt, et ſimiles fabulae ex eadem cauſa ortae ſunt et vulgatae. Accedit hic caſtrorum mentio. Vide paullo ante. Ex Hannonis periplo de ignibus eadem repetit Ariſtoteles de mirabil. auſcultat. cap. 36. Quidam etiam *ignes* de graminibus accenſis explicant, qui mos ſervatur in Africa, ut narrant itinera.

castra) Non per aggeres terrenos, ſed ligneos vallos, per quos adparere poſſent hi ignes illis, qui extra ſunt. IAC. GRONOVIVS *MS.*

maius) Dulcius et magnificentius, quam ſolet humanum artificium edere. IDEM. Recte adiicit *humanis*, quia ſic ex opinione veterum Dii adeſſe et degere videbantur. Omnia enim in Diis, quando adparebant, maiora, et in omni habitu, geſtu ſignisque eminentiora et excellentiora eſſe fingebant. Notum eſt, clamor Martis quantus fuerit in Homero Il. 5, 860. et Neptuni Il. 14, 148. Ad Panem autem talia referuntur, quem συρίζοντα audire ſe putabant ad Maenalum Arcades. Vid. Pauſan. 8, 36. Nec ignis ab eo alienus, quem iidem in eius templo perpetuum alebant. Vid. Pauſan. c. l. cap. 37. Vox *crepant* alias de armis dicitur. Vid. Burmann. ad Ovid. Metam. 15, 784. ſed et hic propter τὸ *caſtra* ad bellum pertinet. *Crepare* tamen etiam recte omnino de claro, lato ſonitu, ut *ſtrepere* de caeco murmure. Vid. Oudendorp. ad auctorem de B. Hiſpan. cap. 31. ubi *gladiatorum crepitus* dicitur, pro quo aliqui, ut in aliis locis, *ſtrepitus*. Cf. idem ad Iul. Obſequ. de prodig. cap. 104. pag. 128. ubi etiam quidam *ſtrepitus* malebant, quod etiam de armis aliisque organis adhiberi poſſe et adhiberi, quis neget? Sic commutari ad Salluſt. Ing. 9, 2. docet Corte. Apte igitur Noſter poſuit ad rem ſignandam, ſed et apte adpoſuit ad *cymbala*, quia de ſono graviori ex colliſione rerum moto dicitur, ut docuit Drakenborch. ad Sil. Ital. 16, 30. Sic *aera crepitantia* de tintinnabulis Avianus in fab. 7, 9. ubi vid. Cannegieter. Tympanis tibias accinuiſſe multis docet Perizon. ad Aelian. V. H. 9, 8. ubi etiam aere inciſam tympanorum formam repraeſentavit. Ceterum hanc Melae narrationem ex Hannone repetitam explicat Knoblauch im Teutſchem Merkur an. 1792. P. 1. p. 50. et ante eum Clericus ad Heſiodi Theogon. v. 274.

§. 7. *Ἑσπερίων)* De iis fupra init. Ita adpellat Strabo 17. p. 569. f. 827. ubi fuper Mauretaniam locat, et Bogum Mauretaniae regem in eos expeditionem fufcepiffe narrat, ex Iphicrate, quae ibi fint, memorabilia fimul adfert; fed regionem κακῶς οἰκουμένην τὸ πλέον dicit. Ptolemaeus 4, 9. ad interiorem Aethiopiam refert, et in meridianis maxime partibus ad terram usque incognitam ponit. Dicti funt, ut facile intelligitur, quia ibi primum litus recta profpicit occidentem, quod tamen Plinius 6, 36. f. 31. primum fieri dicit ab Hefperio cornu, fic tamen parum discrepans. Idem c. l. folitudines ad Aethiopas Hefperios notat. Cf. etiam de iis Heeren über die Politik — der alten Welt p. 258. qui fedes eorum profert ad Atlantem, et ubi h. Fez et Marocco.

§. 8. *Nuchul)* De eo fatis dixi in not. crit. p. 548 fqq. De papyro etiam p. 351 fqq. Omnino autem de papyro Aegyptiaca f. Nili confuli poffunt ex veteribus praeter Theophraftum maxime Plinius 13, 22. f. 11. ex recentioribus Guilandinus, Alpinus de plantis Aegypt. pag. 53. Maillet hift. nat. de l'Egypte p. 19. pluresque, quos memorat Wehrs vom Papier. T. 1. cap. 2. pag. 55. Quo nunc nomine adpellari debeat, difficile cenfet Maillet et forte *figuier d'Adam*, Arabice *Mous*. Eius fpecimen idque certum, cum alia fint dubia, edidit Schow Rom. 1788. 4. ubi plura de papyro disferit. Crefcit etiam in parvo Siciliae tractu ad Cyanen non longe ab exitu in Anapum. Pluribus defcribit Bartels (Briefe über Sicilien) T. 3. pag. 60 fqq. Landolina papyraceam chartam noftra aetate inde confecit.

animalia) Ut fuperiora omnia ex Hannone, ita haec ex Iubae regis de Libya commentariis haufit Auctor nofter. *Animalia eiusdem generis*, atque illa in Nilo, vocat crocodilos, hippopotamos, filuros, coracinos, alios.

Quod *minora* dicat, et hoc rationi eſt conſentaneum. Oſtendimus enim fluvium, vel fontem hunc Atlanticum *Dara* vulgo vocari. Iſte vero, cum exitu careat, ac nonnunquam totus pene deficiat, non nimium benignus crocodilis eſſe poteſt, qui vaſtis et piſculentis gaudent alveis, ac propterea oſtia potiſſimum obſident, ubi copioſior piſcium venatus. Ac hanc veram eſſe rationem, quamobrem in hoc Atlantis torrente minora haec ſint animalia, etiam exinde colligi poteſt, quod flumina, quae in eodem Libyae latere in Oceanum effluunt, uti *Zanaga*, *Gambra*, *Niger*, crocodilos et hippopotamos ferant nihilo Niloticis inferiores. Nempe quod alibi fere evenire ſolet, ut magni fluvii piſces ferant magnos, id ipſum quoque hic contingit. VOSSIVS.

§. 9. *Catoblepas)* Ipſum nomen varie effertur. Cum Noſtro conſentit Plinius 8, 32. ſ. 21. parvo discrimine Solin. cap. 33. ſ. 30. a quo vocatur *Catopleba*. In Philes carm. 45. et Georgio Piſide de opificio mundi v. 933. κατώβλεψ. Aelianus H. A. 7, 5. dicit τὸ κάτω βλέπον οὕτω καλούμενον, uti Athenaeus 5. f. ex quo ſua hauſit Euſtathius ad Homer. Odyſſ. 11, 633. p. m. 463. in. qui vocatum eſſe ſcribit κατώβλεπτα (l. κατώβλεπα) et κατώβλεπτον (l. κατώβλεπον.) Cf. etiam Salmaſ. ad Solin. p. m. 276. ex quibus comparatio narrationis cum Mela inſtitui poteſt.

oculos) Idem de baſiliſco tradit Heliodor. Aethiop. 3. pag. 142. ed. Bourdel. πνεύματι μόνῳ καὶ βλέμματι πᾶν ἀφαυαίνει καὶ λυμαίνεται τὸ ὑποπίπτον; de cicada Ariſtarchus apud Schol. ad Theocrit. 10, 18.

Gorgades) De ipſo nomine dictum eſt in not. crit. p. 359. Situs, quem quidem Mela ſtatuit, ex iis intelligitur, quae initio proximi capitis ſubiiciuntur, ubi

ſcilicet a promontorio, quod Ἑσπέρου κέρας dicitur, frontem incipere ſcribit, quae in occidentem vergat. Igitur orae Africae meridionali adponit, cum alii occidentali obpoſitas oſtendant. TZSCHVCKE. Dum non unum tantum Hannonem, ſed alios quoque ſequitur auctores, iterum peccat. Olim ora Africae Atlantica, antequam arma Romanorum eo pervenirent, ex uno tantum nota fuit Hannone. Is vero inſulam, in qua *Gorgides* vel *Gorgones* eſſent feminae, tridui navigatione ultra θεῶν ὄχημα collocat. Hic vero per *Gorgonum inſulam* intelligenda eſt *Cerne;* nam in hac Gorgones habitaſſe, retulere Palaephatus, [cap. 32.] Diodorus [3, 54.] et alii; confundentes eam cum vera *Gorgonum inſula*, quam multo eſſe remotiorem manifeſte ex ipſo Hannone colligi poteſt. *Cerne* vero hodie eſt *Arguin* inſula dulcibus ſcatens aquis, ad commercia cum Aethiopibus valde appoſita, ac ob hoc ipſum a Luſitanis commendata. VOSSIVS.

Gorgones) Fabulam de iis primus effinxit Heſiodus, (ſcut. Herc. v. 223 ſqq.) quia Homeri Γοργὼ Odyſſ. 11. f. alio ſpectat, ut operoſe docere nititur Dodwellus in diſſert. de peripli Hannonis aetate §. 3. 4. (in Hudſoni Geogr. minor. Vol. 1. p. 2. ſ.) Sedem, quod addit, primi poſt Heſiodum in Cyrenaica ſtatuere videntur, (§. 5.) poſteriores in freto Gaditano, ut Palaephatus cap. 32. in Cyrne. Tum plura de illarum ſedibus adfert. In extrema Africa varie notata ad Oceanum ponunt Heſiodus in Theog. v. 274. alii, ex poſterioribus Servius ad Virgil. Aen. 6, 289. Olim de ſedibus diſputatum eſſe, adparet ex Schol. Pindari ad Pyth. 10, 72. De ipſis Gorgonibus vid. quos laudat ad Palaephatum Fiſcherus, et quae uberiori facta expoſitione adtulit Banier (Götterlehre) T. 4. pag. 327 ſqq. Animalia ovibus ſimilia, quibus peſtilens fuerit oris halitus, putat Coel. Rhodiginus in lectt. ant. 18, 83. quod de catoblepa refert Athenaeus.

'Εσπέρου κέρας) Philostratus in vita Apollonii 6, 1. in. (cum nota Olearii) 'Εσπέριον κέρας vocat, ut codices aliqui apud Diod. 3, 67. et Plinius 6, 35. f. 30 sq. etsi Pintianus ex suis codicibus notat 'Εσπέρου κέρας. In Mart. Cap. 6. p. 226. *Hesperon ceras* exstat. TZSCHUCKE. Plinius, ut saepe, ita quoque hic male sensum Auctoris nostri percepit. Non enim a septemtrione in meridiem, sed a meridie septemtrionem versus procedit. Hinc factum est, ut lib. 5. cap. 1. Hesperium ceras sive promuntorium decem dierum navigatione meridionalius esse scribat, atque sit Theôn ochema. Multo vero rectius Noster, ut ex ipso liquet Hannone. Est vero 'Εσπέρου κέρας promuntorium illud famosum, quod *Viride* appellatur. Valde hallucinatur Salmasius, [in Solin. p. m. 915.] cum hoc negat, ac *caput Palmarum* interpretatur. Eo enim usque non est progressus Hanno. VOSSIUS. Cum Salmasio tamen facit Bougainville in Memoires — de Paris T. 26. p. 41. Plerique Vossio adsentiuntur. Harduinus ad Plin. 6, 35. f. 30. esse putat *le Cap de Sierra Leona*, certe non procul inde Paris in Memoires — de Paris Vol. 7. p. 86.

CAP. X.

ATLANTICUM MARE AC HUIC ADSITA AETHIOPIAE AC MAURETANIAE PARS.

§. 1. *Inde)* Respicit 'Εσπέρου κέρας in proximo capite, et sic Africam a septemtrione iam ad occidentem converti indicat, cuius sic duas frontes facit. Plinius 6, 36. f. 31. diserte: *Hesperion ceras confine Africae iuxta Aethiopas Hesperios.* Deinceps Melam ita expressit: *Inde primum circumagente se terra fronte in occasum ac mare Atlanticum.*

Atlantico) Vid. ad 1, 5. in.

Aethiopes) Nempe Hesperii, quos sic distinguit ab Aethiopibus sub Aegypto superiori capite §. 7. Hactenus igitur illi pertinent, ut ibi illorum regio finiatur. Strabo 17. p. 569. s. 827. ὑπὲρ Μαυρουσίας ex progressione sua ponit, ut Agathemer. 1, 2. ὑπὲρ Μαύρους. Paulo post Strabo p. 569. s. 828. ultra Massaesylos Nigritas ponit et Pharusios illis Aethiopibus vicinos, quod cum Mela in hoc capite et 1, 4, 3. bene congruit. Hanc igitur Aethiopiam eamque solam *Atlantiam* dictam existimat Salmasius in Solin. p. m. 877. non quod memorat Plin. 6, 35. s. 30. in. omnino Aethiopiam, quem hoc nomine graviter accusat. Cf. ad 3, 9, 3.

media) De locis ab ora remotis et interioribus intelligi non potest, quia, ut series docet, in ora procedit eiusque incolas commemorat, deinde quia exustis insulas adpositas esse proxime subiicit. Igitur sunt ea loca, quae interiacent Aethiopas et Himantopodas et Pharusios. Cf. infra §. 3. quo pertinet explicatio vocabuli *media.* Ita Plin. 2, 68. s. 66. ubi de zonis loquitur, utrobique dicit esse perpetuam caliginem. Inde subiicit: *Media vero terrarum, quae Solis orbita est, exusta flammis et cremata, cominus vapore torretur.* Martian. Capella 6. p. 196. de eodem: *Media flammis atque ardoribus torridata.* Et noster 1, 1, 2. *Mediam* (zonam) *aestus infestat.* Hinc vero adparet simul, quomodo vox *exusta* intelligi debeat, quae de terra, agris sic occurrit. Vid. Virg. Georg. 1, 107. Tibull. 4, 1, 164. et de hoc ipso tractu, etsi infra Aethiopes secus ac Noster ponit, Sallust. Iug. 19, 6. *dein loca exusta solis ardoribus,* ubi similia Cortius. Nempe pertinet ad zonam torridam, quam inhabitabilem esse veteres arbitrabantur, falso quidem, de quo ad 1, 1, 2. Vage tamen noster exponere videtur, si cum Ptolemaeo 4, 6. conferas. Namque hic Hesperium cornu 13 gradibus supra hanc zonam conlocat, et ibi etiam Aethiopas

habet, cum tamen Noſter 1, 1, 2. eam plagam incognitam eſſe adfirmet, et apud Ptolemaeum in ora plurima loca recenſeantur. In quo vero ſic Mela poteſt adiuvari et ſuſtineri, ut zonam torridam eamque inhabitabilem longius ultra producat, deinde ex opinione vulgata veterum in primis loquatur, qui ultra Cernen navigari non poſſe putabant et iactabant. Vid. Scylax p. m. 11. Hudſ. et pluribus Plin. 6, 36. ſ. 31. cuius inſulae hac de cauſa nec ſitus conſtabat inter veteres, neque magnitudo. Tentaſſe tamen iam olim quosdam, Iubae et Eudoxi exempla docent, aliorumque teſtimonia (vid. Plin. 5, 1.) comprobant. Quod ante Ptolemaeum repetitum fuiſſe intentiori exploratione, facile multorum locorum commemoratio evincit, etſi Cernen inſulam, contra atque alii faciunt, nimis vicinam admovet Mauretaniae. Vid. ad 3, 9. f. Ceterum ita de incognitis terris locutos eſſe veteres, monitum etiam ad 1, 4, 2. et ut Noſter Herodot. 2, 32. m. de his terris loquitur. Goſſelin p. 231. c. l. putat eſſe tractum, ubi fl. *Nun* contra Canarias inſulas, veteribus *Heſperidas* et partim *Fortunatas*. Hinc vero Atlas incipit, cuius igitur radices in arenis.

infeſta ſerpentibus) Cf. Salluſt. Iug. 89, 5. Idem Ovid. Metam. 4, 619. de Libya: *frequens illa eſt, infeſtaque terra colubris.* Nempe *infeſta*, ut alibi, ſenſu paſſivo. Vid. Gell. 9, 12.

Heſperidas) Magna eſt in harum inſularum ſitu discrepantia, fabulis etiam miris inquinata. Earum prima cognitio ab Hannonis periplo promanavit, quem qui ſecuti ſunt, in hoc tractu conlocant, etſi vario ſitu. Ita v. c. Statius Seboſus, teſte Plinio 6, 36. ſ. 31. a Gorgonum inſulis praenavigatione Atlantis dierum XI ad Heſperidum inſulas curſum prodidit, ab iis ad Heſperu ceras unius. Sic ipſe antea ex aliorum narratione repetit, ultra Gorga-

das duas eſſe Heſperidum inſulas; ceterum omnia incerta eſſe circa haec loca. Martianus Capella 6. p. 226. eodem ſitu in intimo admodum mari ponit. Avien. in perieg. 738. *Propter Atlantaei tergum ſalis Aethiopum gens Heſperides habitat.* Cf. Heſiod. in Theogon. 518. Ipſe Dionyſius v. 563. Caſſiterides ita vocare videtur, quia dicit Ἑσπερίδες τόθι κασσιτέροιο γενέθλη, ubi Euſtathius 10 numerat et Melanchlaenos incolas facit. Plinii tamen narratio proxime facit ad ſententiam Melae. Quodſi enim curſus unius diei putetur fere facere M ſtadia, et quod excedit, quae ſunt miliaria Germanica 31. infra Atlantem non ſolum iacent, qualem Mela cum Ptolemaeo, ſc. maiorem, in hoc tractu ſtatuit, ſed et rectius ad exuſtam oram admoventur, quam ultra Aethiopum terminos extendit Noſter. Adiuvat etiam nomen, quod ſine dubio primum impoſitum eſt ab Aethiopibus Heſperiis vicinis, et ſi vere fuerunt, quaerendae ſunt ex Ptolemaei notatione prope inſulas Fortunatas, ultra quas tamen profert Plin. 6, 37. ſ. 32. Hodie vero, ſi Heſperu ceras eſt *Capo verde*, quaerendae miliaribus Germanicis 31. ulterius. Fabula inde Heſperidum hortos cum pomis aureis finxit, et hic poſuit. In hoc tamen ſitu non omnes ſibi conſtant. Ita prope Atlantem Virgil. Aen. 4, 481. ubi ultimus eſt Aethiopum locus, quae verba ob ſuperiora proprie intelligi debent, Hygin. fab. 30. f. Servius ad Aen. 4, 246. et alii, quos adfert Heyne ad Virgilium. Plinius tamen parum ſui memor, 5, 1. et 19, 52. ſ. 4. prope Lixum CC paſſ. ab Oceano conlocat, idemque 5, 5. ſ. 4. in Cyrenaica, ut Scylax pag. 46 ſq. Hudſ. et alii. Qui error natus eſt ex cognomini urbe Cyrenaicae *Heſperis*, vel *Heſperides*, (Melae 1, 8, 2. *Heſperia*) poſt *Berenice*, quam huc transtulerunt, ut pluribus docet Salmaſ. in exercit. Plin. p. m. 264. Fabula porro ex Heſperidibus Nymphas finxit, iisque dedit poma aurea a dracone cuſtodita, quae quidem multi propter utramque vim verbi μῆλα de ovibus inter-

pretantur, de quibus omnibus auctorum cohortem coegit Fischerus ad Palaephatum cap. 19. Scylax tamen, quem testem inprimis addere poterat, de pomis intelligendum esse evincit in horti pomorumque variorum commemoratione, quamvis iterum utramque regionem hic commiscuisse auctores videntur. Ad situm huius loci pertinent nymphae Hesperides, quas ideo quidam Atlantis filias faciunt. Atlantem autem a Libya procul removet, et in Hyperboreis ponit Apollodor. 2, 5, 11. ad quem vide T. 1. pag. 408. Heyne. At confudisse ista videtur Apollodorus. Quod tamen dicit, ab Hercule abrepta fuisse, huc recte referri potest, quia noster infra Herculem haec loca adiisse tradit. Cf. et Plin. 5, 1. Solin. 27. (24.) qui et aram Herculis ibi notat. Alia pluribus disputat Heyne a consilio meo remota. Ceterum de numero Hesperidum, cum alii 4. alii 3. alii 2. (ut Palaeph. cap. 19.) statuant, vid. Munkerus et Staverenus ad Fulgentium de contin. Virgil. p. 755.

memoratur) De structura hac dictum in not. crit. p. 361.

Atlas) Mons poetarum in primis descriptione et fabulis celebratus, quem et Noster poetico fere ornatu designat. Abiicit hanc fabulam Agatharchides de mari rubro c. 4. p. 9. (Hudf.) Ex multis dabo Virgilii locum Aen. 4, 247 sqq. *coelum qui vertice fulcit — cinctum adsidue cui nubibus atris Piniferum caput et vento pulsatur et imbri. Nix humeros infusa tegit* etc. Virgilium suo more imitatus est Sil. Ital. 1, 202 sq. Eandem causam adfert Malalas Chronogr. lib. 4. p. 18. (Ven.) Clarum astrologum Atlantem, Promethei fratrem fuisse et ex hac intelligentia natum, quod coelum ferre dicatur, scribit Syncellus p. 119. (149.) Addit ab Euripide montem dici excelsum. (ὑπερνεφὲς ὄρος.) Quod coelum sustinere dicitur poëtis, altitudinis summae est notatio. Cetera con-

firmat Leo Africanus descr. Africae p. 25. 26. Nihil tamen eiusmodi adfert Hoest in Nachrichten von Marokos und Fes p. 78. 79. tantum nivibus semper tectum esse, quod ad radices notari possit. Ex veteribus comparari possunt de eo Sil. Ital. 1, 201 sq. Plin. 5, 1. prolixe hic, Solin. cap. 27. (24.) Avien. in perieg. 102. Hesiod. in Theogon. 517. s. Martian. Capella 6. pag. 215. — Ex Geographicis haec: Nomen *Atlas* deducunt quidam a Gr. verbo ταλάω, sustineo, inde *Talas* et transpositis literis *Atlas*. Vid. Gonzalez in interpret. Hisp. ad h. l. p. 252. Alii ab Arab. voce *Tla*, *adscendere*, vel de sole *oriri*. Vid. Hoest Nachrichten p. 78. unde hausit sine dubio Borhek in libro Erdbeschreibung von Africa T. 1. pag. 192. *Atlantem* tamen Gr. nomen dicit Strabo 17. p. 568. s. 825. Alii ducunt nomen ab Atlante viro ἐγχωρίῳ, de quo multa Eustath. ad Odyss. 1, 52. Indigenae i. e. *Mauri*, ut diserte Solin. 27. s. 24. ubi idem de hoc nomine, olim adpellarunt *Dyrin* teste Strabone c. l. et Plinio c. l. Eustathius etiam ad Dionys. v. 66. κατὰ βάρβαρους Δύρις. Quod enim Martianus Capella 6. p. 615. habet *Adirim*, ortum est ex male connexis Plinii verbis: *ab eo ad Dyrin*; ut apud Solinum in ed. 1491. 4. inveni *adderim*. Hoc nomen sic intelligit Bochartus in Phaleg. 2, 15. ut idem sit quod *Enoch*, quem Arabes *Idrin* vocant, et Eusebius propter Astrologiae peritiam s. inventionem *Enochum* putat. Recentiores tamen *Adderim* adpellare, monet Shaw in voyage sur l'Algier cap. 1. qui interpretatur: *magnum montem*. Oberlinus ad Vibium Sequ. p. 291. coniicit *columna* s. *columna coeli*, κίων τ. οὐρανοῦ apud Poetas, ut notat Glycas Annal. P. 1. p. 11. Duos autem memorat Atlantes Ptolem. 4, 1. *maiorem* et *minorem*, quorum hunc Mauretaniae facit propiorem. Neque tamen solus id fecit, ut putat Ritter ad Guthrie — historiam p. 134. Stephanus enim s. v. Ἄτλαντες duorum etiam facit mentionem, et Polybius, quem forte Noster secutus

eſt, teſte Plinio 5, 1. in medio adeo ſpatio inter *θεῶν ὄχημα* et promontorium Heſperium Atlantem locavit, a ceteris omnibus, ut monet Plinius, in extremis Mauretaniae proditum. In recentiori nomine discrepant: Bergſträſser h v. maior h. *Ayduacat*, minor h. *Errif*, Borhek c. l. p. 7. maior h. promont. *Bojador*, minor h. promont. *Kantin.* Alii maiorem et minorem dici propter variam altitudinem, ceterum non eſſe niſi unum montium tractum, teſtibus peregrinantibus, quem ſequatur deſertum h. *Sahara.* Shaw, (voyage T. 1. p. 8.) quos viderit eius tractus, nec Alpes, nec adeo Apenninum altitudine aequare adfirmat. Ipſe tractus terminatur ad occidentem τῷ *Dſjebel Muſa.* (qui olim *ſeptem fratres* dictus) Quia igitur Atlas regionem Marocco verſus auſtrum cingit, aliique montes eius tantum ſunt partes, varia etiam recentiores Atlanti nomina impoſuerunt. Ita quidam *Guibet.* Stuart in itiner. p. m. 47. *Zarhon.* D'Anville montes putat, qui regiones Fes et Marocco a pagis *Sisjilmeſſa, Tafilet, Darah* prope deſertum magnum terminant, ſummamque altitudinem eſſe *Ziz.* Vid. ſur les rivières de l'interieur de l'Afrique in memoires de l'academie des inſcrr. T. 26. pag. 64. Varia nomina Atlantici tractus Maura adfert Hoeſt p. 78. et minorem olim dictum vocat Maurice *Sgebel arif*, qui usque ad Meccam porrigatur. Pauci olim eo penetrarunt, et primus Rom. ducum Suetonius Paulinus, quod adfirmat Plin. 5, 1. transgreſſus quoque eſt Atlantem aliquot milium ſpatio. Mauri inde nivem petunt, et telorum ſonitum intercipi adfirmat Hoeſt p. 78. Inde natae multae fabulae. Immo Plin. c. l. Martian. Capella 6. p. 215. Solinus 27. ſ. 24. de eo narrant, quod ſupra c. 9, 5. Noſter de alio monte, quod *θεῶν ὄχημα* dicebatur, adfert, adeoque de campis illis patentibus. Haec tamen de ſtrepitu ad oram maritimam refert Solinus. Iidem auctores multa de natura, fontibus, ſilvis montis. Quod nuper Bory de St. Vincent ſur les

isles fortunées pag. 378. ex hoc loco Atlantem ad Picum montem insulae Teneriffae refert, ad alia eius commenta reiici debet.

sustinere) Gr. βαστάζειν, uti etiam ex posterioribus Malalas in Chronogr. lib. 4. p. 18. Ven. Nempe, quod fabulae tradunt, ad id coactus fuerat a Iove, contra quem in Titanomachia dux fuerat, ut scribit Hygin. fab. 150. Hinc teste Herodoto 4, 280. f. ἐπιχωρίοις adpellabatur κίων τοῦ οὐρανοῦ, omninoque, quod adfirmat Zonaras 12, 9. poetis. Hinc *coelifer* Statius Theb. 5, 430. Sed vel omnino id dicunt, vel varias eius partes a corpore humano ducta comparatione designant, ut *humeros*. Vid. Schütz ad Aeschyl. Vol. 1. pag. 181. Ita vero excelsos alios montes indicare solent, ut Caucaso tribuit ἀστρογείτονας κορυφὰς Aeschylus in Prometheo v. 727.

§. 2. *Fortunatae)* Noster earum numerum non addidit, in quo tamen variant veteres. Duas agnovit Sebosus apud Plin. 6, 37. f. 32. Prima est *Convallis* a convexitate, circuitu CCC M. P. quam ideo Harduinus ad c. l. *l'isle de l'enfer*, vel *Teneriffa* putat, uti et alios censere refert Cellarius in Geogr. ant. 4, 7, 35. Nomen frustra exercet Salmasius in Solin. p. m. 915. qui legit: *Soliam in valle a convexitate.* Altera est *Planaria* a specie. Ita omnino Plutarchus in Sertorio cap. 8. duas commemorat sine nomine tamen, et νήσους μακάρων adpellat, ubi Homeri elysium a barbaris etiam ponatur. Cf. de Elysio in illo situ Eustath. ad Homer. Odyss. 4, 563. et quae de eo disseruit Heyne in opusc. acad. Vol. 1. pag. 395. Cf. etiam ad Melam 2, 7, 4. Minime autem, quod Vossius adfirmat, et repetit ad Sallust. p. 998. Corte, Iubam se secutum esse Plutarchus profitetur, cuius narrationem plane diversam reddit Plinius. Immo Sebosum secutus esse videtur. Cum Plutarcho in numero consentit

Salluſtius fragm. lib. 6. in. etſi diſtantia a Gadibus dubitationem iniicit, vel vitiatus eſt numerus, ut putat Corte. Μακάρων νήσους memorat etiam hic Strabo 3. pag. 104. ſ. 150. et non procul ab extremis Mauretaniae Gadibus obponit. Sic τῷ Λιβυκῷ τέρματι ὁρίζεσθαι dicit Tzetzes ad Lycophron. v. 648. Memorantur etiam ab Herodoto 3, 26. ubi vide. At Iuba apud Plin. 6, 37. ſ. 32. habet ſex, et ex eo Solin. cap. ult. et Martian. Capella lib. 6. p. 226. Nomina comparata ſunt haec: Primam vocant *Ombrion.* Plinius c. l. Solinus c. l. ubi libri etiam *Norion, Nozion,* de quo Salmaſ. p. m. 916. Martian. Cap. lib. 6. pag. 226. adpellat *Umbriona,* ubi alii *Membriona.* Grotius vult *Embrion* ſ. *Ombrion.* Videtur eſſe ea, quam Seboſus *Pluvialiam* dicit apud Plin. c. l. etſi in fortunatis non numerat. Nam et Ptolemaeo eſt *Ploitana, Pluitala,* (hoc Bertius, illud ed. Argent. 1520. f.) vel, ut Salmaſius c. l. adfert, Πλουβιαλία. Cauſam nominis hanc Plinius profert, quia ibi aqua non ſit, niſi ex imbribus, et de Ombrio narrat, arbores iis eſſe ſimiles ferulae, ex quibus aqua exprimatur, ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda, quae de cannis ſaccharinis intelligit Salmaſ. in Solin. p. m. 916. etſi Voſſius repugnat et de ſtillante ibi arbore explicat. Cannae etiam ſaccharinae ſerius ab Hiſpanis poſt expugnationem inſularum invectae ſunt. Harduinus ad Plin. c. l. putat eſſe h. *l'isle de fer.* Alteram adpellant *Iunoniam,* in qua aedicula ſit tantum lapide exſtructa. Ptolemaeo eſt Ἥρας νῆσος. Seboſi tamen Iunoniam diverſam ab hac putat Harduinus ad Plin. c. l. illam eſſe h. *l'isle Fortaventure,* hanc *de Gomer.* Tertiam Plinius et Solinus eodem nomine minorem vocant. Pro *eodem nomine* Martianus ridicule adpellat *Theodem* ſ. *Teodem.* Viri docti, Salmaſius c. l. pag. 927. b. et Harduinus Ptolemaei ἀπρόσιτον νῆσον putant, eandem Voſſius ad Melam h. l. quae Hiſpanis eſt *la incantada* et *la non trovada,* ac inſuper S. *Bro-*

donis insula multum famigerata. Ultimum nomen a Brandano s. Brendano Scoto eodemque Sancto corruptum putat Vossius, in cuius vita inaccessa insula occurrat. Quarta est *Capraria*, lacertis referta. Plinius et alii. At Salmasius in Solin. p. m. 927. cum non *capris* subsequatur, sed lacertis, argute quidem malit Σαυραρίαν, ita ut C Graecum, i. e. Σ, pro C Latino legerit Plinius. Sed cum *Saura* in Latinis occurrat et hinc Plinio vel hac de causa ignotum esse minime potuerit, subiecisset utique, si ita legisset. Deinde Ptolemaeo c. l. etsi paulo aliter, est Κασπειρία. (aliae edd. Κασπερία.) Forte Capraria a forma saxorum dicta, ut mare Aegaeum volunt. H. *l'isle de Palme* putatur. Habet etiam Caprariam Sebosus, etsi seorsum ab his. Proxima *Nivaria*, in Plinii Codd. *Ninguaria*, quod perinde est, a perpetua nive et nebulis. Ptolemaeo c. l. Κεντουρία, (Bert. sed ed. Argent. Πιντουαρία) pro Νιγγουαρία. Vossius ad Melam h. l. eandem putat, et Ἀπρόσιτον, licet distinguat Ptolemaeus, dubia fide. H. *l'isle de Teneriffe*, ut vult Harduinus, quia sola ex Canariis insulis nive abundat. Sed quia Harduinus *Convallem* Sebosi eandem adfirmat, varie, si illud verum est, veteribus dicta fuit. Denique est *Canaria* etiam Ptolemaeo a canum multitudine ingentis magnitudinis, unde reliquae dictae sunt. H. *l'isle de Canarie.* Hae sunt Plinii aliorumque sex insulae, in quarum enumeratione tertiam omisit Bruns in Handbuch der alten Erdbeschr. Vol. 2. pag. 157. b. Proclus autem lib. 1. in Timaeum decem numerat, septem Proserpinae sacras, ac tres alias Plutoni, Hammoni et Neptuno. Omnino tamen quidam et posteriori aevo de iis dubitasse videntur. Nam Eumenius in panegyr. ad Constantin. Aug. cap. 7. ubi earum meminit, deinceps, *si quae*, inquit, *sunt.* Quae quidem dubitatio facile tot testimoniis apertis convellitur. Quidam putant esse h. insulas *Madeira.* Sed si Sebosi situm et rationes audiamus, quibus 10 mil. pass. a Gadi-

bus diſtant, i. e. 152 miliar. Germanicis, facile ad Canarias hodie pertinent. Qui plura de veterum opinionibus et narrationibus legere cupit, reperire poteſt in Mureti Varr. lectt. 5, 1. Sunt tamen hodie ſeptem Canariae praeter minores in vicinia. Veteres vel hoc nomine, vel diverſo illius tractus inſulas omnino adpellaſſe videntur. In iis et Atlante ultimum Africae finem ponit Oroſ. 1, 2.

ſponte) Ubi nemo operam, manum admovet, ſine cultu. Ovid. Metam. 1, 417. *diverſis tellus animalia formis Sponte ſua peperit,* pro quo 1, 101. *ipſa quoque immunis raſtroque intacta nec ullis Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.* Alio modo id expreſſit Salluſtius, quem de his inſulis quidam loqui putant, in fragm. lib. 6. in. (pag. 998. ed. Cort.) *cuius duas inſulas propinquas inter ſe conſtabat ſuopte ingenio alimenta mortalibus gignere.* Plutarchus in Sertorio cap. 8. ubi diſerte has inſulas nominat: οὐ μόνον ἀροῦν καὶ φυτεύειν παρέχουσιν ἀγαθὴν καὶ πίονα χώραν, ἀλλὰ καὶ καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν. — Itemque de iis Mamertin. in grat. act. ad Iulian. c. 23. in. *per eas non arato ſolo frumenta naſcuntur, fortuitis vitibus iuga collium veſtiuntur, ſponte pomis arbor gravatur, ad herbarum vicem vulgo olus eſt.* Vide ibi Iaegerum, qui ſimilia aliqua veterum loca adtulit. Poeticam earum inſularum, quas *divites* adpellat, et *arva beata,* deſcriptionem dabit Horatius epod. 16, 41 ſqq.

ſubinde) Hiſpanus interpres reddidit: *ſucceſſivamente todos los annos,* et mirifice facem ſuae interpretationi praetuliſſe putat Horat. c. l. qui: *reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis* — ſic ut in ſequ. etiam ſemper intelligatur. Id vero Mela proprie non vult, cuius verba hunc ſenſum inferunt: Depaſtis, ſeu demeſſis frugibus aliae novaeque denuo ſemper innaſcuntur, ita ut ſeges,

vel meſſis nunquam deficiat. Plin. 5, 1. *fructibus omnium generum ſponte ita ſubnaſcentibus, ut nunquam ſatietas voluptatibus deſit.* Sententia de arbore eadem apud Solin. 49. f. 46. fin. et de frugibus apud Noſtrum infra.

nihil ſollicitos) Plutarch. c. l. ſic: καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν ἀποχρῶντα πλήθει καὶ γλυκύτητι βόσκειν ἄνευ πόνων καὶ πραγματείας σχολάζοντα δῆμον.

fontium) Ex Plinii c. l. narratione haec in inſulam *Ombrion* cadunt, quam in montibus ſtagnum habere dicit, arboresque ſimiles ferulae, unde ſuccus exprimatur. Quae dum Salmaſius, uti ſupra dictum, de cannis ſaccharinis intelligit, ut alii, repugnat hic Voſſius, et poſt demum a Luſitanis eas invectas monet, etſi in aliis Fortunatis antea proveniſſe non neget, immo arborem intelligi ſtillantem, cuius aqua univerſis ſufficiat inſulanis, etſi unica ſit. Quod quidem dubium valde non ſolum eſt, ſed et ſic miſcet nomen hodiernum inſulae, dum modo *Fero,* modo *Madeira* adpellat. Vid. de hac arbore Allgem. L. Zeit. 1791. n. 22. p. 170. ex Dapper le Maire L. Bartot. Cf. Borhek Beſchr. von Africa T. 1. Sed hic de fontibus in primis, quorum quidem alibi non fit mentio, praeter ſtagnum illud Plinii, multo minus aliquid de ſingulari eorum ingenio. Unde hauſerit Noſter, non liquet.

riſu) Ita fere Pacatus in Panegyr. ad Theodoſ. Aug. cap. 25. §. 4. *deguſtato Sardorum graminum ſucco, feruntur in morte ridere,* ubi vide Arntzen. et quos laudat. Alias *riſu emori,* γέλωτι ἐκθνήσκειν, de quo Barthius ad Claudian. in Conſul. Probi v. 220.

§. 3. *ferae)* Ex ſuperioribus adparet, hoc in primis de ſerpentibus dici. Ita Lucret. 6, 766. *ſerpentia ſecla ferarum,* et Sil. Ital. 6, 268. *alternasque ferum*

diducit in iras de ſerpente, qui praecedit. Et ſic *ferus* apud auctores, de leone, apro, cervo, equo — cuiusmodi exempla in Lexicis reperiuntur. *Infeſtant* autem in hoc nexu et uſu ſolemne eſt Noſtro.

Himantopodes) I. e. *loripedes*, uti adpoſito Latino verbo interpretatur Plin. 5, 8. f. Hinc etiam a Noſtro melius explicari debuiſſe loreis pedibus putat pro *lentis* ex vocis etymo Coelius Rhodigin. in lectt. antiqu. 23, 22. Aliorum loca et teſtimonia iam adlata ſunt in not. crit. p. 366. Voſſius autem cauſam, cur Aethiopum quidam loripedes fuerint, hanc exiſtimat, quod illis genuum conchae amputarentur, et adducit locum ex Origene in Philocalia cap. 22. Καὶ πάλιν τῶν δέ τινων τῶν ἐν Αἰθίοψι τοῖς δὲ τὰς κόγχας τῶν γονάτων περιαιρεῖσθαι. Ex quo recte inflexa crura adpellentur, quia ſic neceſſario retro incurventur, quod et de *Scritoſinnis* referant quidam, quamquam alia de cauſa, cum illis patellae non abſint amputatae. Merito autem tandem ad fabellas relegat. Apud Plinium 7, 2. auctore quidem fabuloſo illo Megaſthene gens inter Indos Nomadas refertur, quae narium loco tantum foramina habeat (cf. ſupra 3, 9, 4.) et anguium modo *loripes* ſit, quos *Scyritas* vocari ait. Salmaſium, in Solin. p. m. 295. qui vult *Syrtas* ἀπὸ τοῦ σύρειν τὼ πόδε, refutat ad Plin. c. l. Harduinus, quod e Graeco fonte Indica vox male derivetur. Recte, ſi Indicam vocem repetiit Plinius, nec Graecam Megaſthenis ſecutus eſt.

Pharuſii) De ſcriptura cf. not. crit. ad 1, 4, 5. et h. l. Ptolem. 4, 6. f. obponit inſulae *Cernae* in Mauretania extrema contra montem Atlantem, in quo conſentit cum Polybio apud Plin. 6, 36. ſ. 31. Quae cum videatur eſſe *Madeira*, Pharuſii loca habitarunt, ubi h. reperitur *Marocco*. Alii contra ſinum Perſicum adverſam

Aethiopiae eam infulam faciunt, ubi hodie eft *Madagafcar*, in quo tractu Pharufii minime locari poffunt. Alii aliter. Vid. Plin. c. l. Ita vero cum aliis et Noftro Plin. 5, 8. f. 4. prope Mauretaniam ad Oceanum oftendit, et *Gymnetes* a nuditate vocat, et prope *Nigritas* ponit. Certe, quod de defertis locis fupra Nofter expofuit, docet ultra defertum magnum *Sarah* verfus Mauretaniam habitaffe. Ceterum discrepare paullum videtur Plin. 5, 8. f. 4. ubi fic tradit: *Pharufii, quondam Perfae, comites fuiffe dicuntur Herculis ad Hefperidas tendentis.* Offenderunt enim viri docti in adiecta voce *Perfae* et Salmaf. in Solin. p. m. 295. emendavit *per fe* i. e. *fponte,* cum nec Mela, quem ducem fecutus videtur Plinius, eiusmodi aliquid indicet, nec Solinus, Plinii epitomator, Perfas commemoret cap. 34. f. 31. f. Pintianus refert alios voluiffe: *pars a comitibus* vel *a comitatu.* At refragantur Codices tuenturque eos aliorum teftimonia. Nempe Plinius vult: Pharufios quondam Perfas fuiffe, uti verba necti et intelligi debent. Ita vero Voffius aliique docent ex Salluftio Iug. 18, 3. ubi de Herculis mortui exercitu in diverfas oras dilapfo fic: *Ex eo numero Medi, Perfae et Armeni navibus in Africam transvecti, proximos mari noftro locos occupavere. Sed Perfae intra Oceanum magis* — quem locum inde repetiit Ifidor. Orig. 9, 2. Nempe eundem fitum ibi Perfis tribuit, quem Nofter Pharufiis, ut ad eosdem referri poffe, immo debere, videatur. Diverfe tradit Strabo 17. p. 570. f. 828. ex aliquorum narrationibus, Mauros Indos fuiffe, Herculem in haec loca fecutos. Quidquid eft, ex his locis cum Mela comparatis elucet, Perfas et Mauros Herculem comitatos huc veniffe, ubi Mela Pharufios ponit. At alia narrat Mela, quo auctore Pharufii non cum Hercule advenerunt, fed cum Hercules huc progreffus effet, ea loca iam tenuerunt. *Aliquando* enim ex obpofitione τοῦ *nunc* pertinet ad *dites,* non ad *tendente,* quod et agnovit Hifpanus interpres et contra

Salmafium c. l. tuitus eft. Poft *aliquando* igitur, *en otra edad*, recte pofuit incifum minus, et fic, fi verus eft Salluftius, Perfae poft Herculis mortem dilapfi, Pharufiis commifti funt. Solinus tamen 34. f. f. 31. Perfis omiffis Pharufios Herculis comites itineris taedio hic refediffe narrat, et fic novam difficultatem obftruit. Nec aliter Strabo de Mauris cum Mela componi poteft. Ceterum de moribus et vita Pharufiorum quaedam retulit Strabo c. l. Perfas effe etiam inde probat Hoeft von Marokos p. 100. quia ab Arabibus etiamnum hodie Perfia vocetur *Fars*. Shaw voyages — T. 1. ch. 6. pag. 107. opinatur poffe locari, ubi h. funt populi *Low-aate* et *Ammer*, quod coniicit ex monte *Phaurefo* apud Ptolem. 4, 2. fimilitudine ductus, quamquam hic Pharufios aliquantum inde removet, et recte, cum in Mauretania Caefarienfi eum montem adferat. Sed idem Shaw c. l. p. 170. Pharufios in tractu *Tell* f. montibus Atlantis ponit melius.

§. 4. *amoeni)* De locorum fpecie vid. ad 3, 2, 2.

citro) In huius tractus filvis hanc arborem exquiri monet diferte Plin. 5, 1. idemque confirmat 13, 29. f. 15. ubi: *Atlas mons peculiari proditur filva — Confines ei Mauri, quibus plurima arbor citri.* Hinc Martial. 14, 90. vocat: *filvae Maurae filiam*, quod et alii innuunt. Vid. Harduin. ad Plin. 13, 29. f. 15. Porro hac de caufa Ἑσπερίδα vel Ἑσπερικὸν μῆλον vocant confirmantibus interpretatione gloffariis, nec male huc referuntur χρυσᾶ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων propter colorem aureum, uti haec prolixius expofuit Salmafius in Solin. p. m. 670 fqq. Confule etiam Euftath. ad Odyff. 7, 115. p. m. 274. f. ubi etiam narrat, Herculem ex Libya in Graeciam exportaffe. Cum fero Romae innotuiffet, intelligitur apud Plin. 5, 1. cur Suetonius Paulinus, qui fub Nerone vixit,

et primus Romanorum ducum Atlantem transgreſſus erat, retulerit, ſilvas ibi eſſe repletas incognito genere arborum proceritate ſpectabili, quae de citris intelligunt. Nam etſi *citreae menſae* ante innotuerant, rarae tamen erant et inſano pretio parabantur, forte etiam a Mauretaniae regibus dono miſſae, vel venditae. Vid. Plin. 13, 29. ſ. 15. et de menſis citreis Urſinus ad Ciaccon. de triclinio in appendice p. m. 292 ſq. (Amſtel. 1689.) Poſtea vero Plinii iam aetate magis illas arbores innotuiſſe, ex eodem c. l. adparet, ubi dicit: *Ancorarius mons vocatur citerioris Mauretaniae, qui laudatiſſimam dedit citrum, iam exhauſtus.* Inde nempe Romam deportatam fuiſſe, potius quam e Media, vel Perſide, unde Graeci petierunt, etſi idem ſit *malum Medicum*, inde ſequi videtur, quod Graeci vetuſti *citri* nullam mentionem faciunt. Vid. Salmaſ. c. l. Quidam vocabulum Orientis putant, de quo vid. Krünitz Encyklopädie T. 8. pag. 150. In Aegypti hodie hortis frequentes et quaſi ſilveſtres eſſe has arbores, tradit Maillet in deſcript. de l'Egypte p. 17. hiſt. naturelle.

terebintho) In variis regionibus creſcit. Plin. 13, 12. ſ. 6. in Syria memorat, Troade, Macedonia. Theophr. hiſt. plant. 4, 5. in India — Citream arborem putant. Qui plura deſiderat, adeat, qui laudantur a Burmanno ad Propert. 3, 5, 63. De *ebore* conſentit Plin. 5, 1. *cum ebore citroque ſilvae exquirantur* — et 8, 10. narrat: *in extremis Africae, qua confinis Aethiopiae eſt, ſepes in domiciliis et pecorum ſtabulis pro palis elephantorum dentibus fieri, auctore Polybio.*

Nigritarum) Gr. Νιγρῖται, ut Strabo ſcribit lib. 2. p. 90. ſ. 131. lib. 17. p. 568. ſ. 826. (vulgo quidem hic Νιγρῆται) Ptolem. 4, 6. Agathemer. 2, 5. Et ſic Plin. 5, 8. *Nigritae*, ut Noſter. Reperitur tamen etiam Νίγρητες apud Dionyſ. v. 215. Sic ipſe Strabo lib. 17.

pag. 569. f. 828. Stephanus h. v. *Nigretae* tamen editur in Avieno v. 322. ubi etiam tuetur, nefcio quam recte, Schraderus. Eosdem *Nigros* putant a Plinio lib. 6, 35. f. 30. vocari. Nomen, quod idem diferte adfirmat in priori loco, fortiti erant a Nigro flumine, cuius erant accolae, h. *Senegal*, etfi in hoc noftri Geographi disfentiunt. Sic d'Anville Nigrum et Senegal diverfos credit, illum ad orientem, hunc ad occafum currere. At coniungunt alii utrumque, in iis Lalande, Buache, Delisles, Jaillot. Situm populi inter Mauros et Aethiopas indicat Mela 1, 4, 3.

Gaetulorumque) Gr. Γαιτοῦλοι, regio Γαιτουλία. Dictos tamen fuiffe a quibusdam Γαιτυλίους, unde Γαιτυλία, notat Stephanus. Latini penultimam producunt. Situs item ex Mela 1, 4, 3. cognofcitur, ex cuius et aliorum indiciis ad fluvium *Adge - dee*, ubi h. agunt Arabes Beduini, conlocandos putat Shaw voyage T. 1. p. 11. et 70. Quod Melae ordinem in recenfu populorum illorum et vicinorum reprehendit Cellarius, de eo cf. ad I. 1, 4, 4. p. 113.

murice) Etiam hoc confirmat Plin. 5, 1. *omnes fcopuli Gaetuli muricibus et purpuris exquiruntur*, et fic 9, 60. f. 36. in *Gaetulo litore Oceani* maxime praedicat, ubi plura de *purpura* et *murice* habes. Horat. epp. 2, 2, 181. laudat *veftes Gaetulo murice tinctas*. Hinc *Purpurariae infulae* apud Plin. 6, 37. f. 32. in hoc tractu et ante: *Paucas infulas conftat effe ex adverfo Autololum a Iuba repertas, in quibus Gaetulicam purpuram tingere inftituerat.*

§. 5. *exterior)* Nempe quae adluitur ab Oceano Atlantico, uti *extra* et *intra* apud Noftrum ponuntur. Interiorem enim oram, quae adtingit mare mediterraneum, defcripfit 1, 5.

non sata) Idem supra mutatis verbis de Fortunatis insulis: *abundant sua sponte genitis, aliis super aliis innascentibus. Profundat* significat copiam promtam et facilem, ut verba cognata. Vid. Servius ad Virgil. Aen. 8, 139. Burmann. ad Phaedr. 3, 15, 5. Idem luculenter adparet ex obpositione apud Plin. in Panegyr. cap. 36. f.

Antaeus regnasse) Hinc passim eius regia celebratur Lixos oppidum, e. c. apud Plin. 5, 1. Solin. c. 27. f. 24. Martian. Capella lib. 6. p. 215. — *Antaei regna* apud Lucan. 5, 490. Cf. 6, 55. et Apollodor. 2, 5, 11. ubi τῆς Λιβύης βασιλεῦσαι dicitur. De Antaeo ipso cf. ad II. 1, 5, 2. p. 128 sq.

collis modicus) Hunc locum adposito Melae nomine repetiit Boccatius in Genealogiis 1, 13. et 3, 10 f.

tumulus) Hunc Sertorius, teste Plutarcho in vita cap. 9. διέσκαψε, τοῖς βαρβάροις ἀπιστῶν διὰ μέγεθος. Quod cum verum invenisset, iterum obruit. Sed nihil eiusmodi evenisse ibi narratur. Et sic apud Strabon. 17. p. 570. f. 829. ubi eadem referuntur, auctore Gabinio in descriptione Mauretaniae, homine, quod pronuntiat, fabuloso, unde et sua duxisse Plutarchus videtur, et forte Noster, additis iis, quae Strabo et Plutarchus consulto praeterierunt.

§. 6. *agunt)* I. e. *habitant*, quod et quidam codices interpretationis loco posuerunt. Ita Sallust. in Iug. 18, 9. *Libyes propius mare Africum agitabant*, ubi plura exempla congessit Cortius. Nempe *agere*, ut *agitare*, subintellecto *vitam*, omnino est vivere, et de moribus et cultu populorum apud Nostrum et alios dicitur. Vid. ad 3, 3, 2.

Gilda) Eadem urbs eſt *Silda* Ptolemaei 4, 13. f. pro *Gilda*, ut iam in notis criticis p. 377. monui. Angli, Guthrie et Gray, in hiſtoria catholica putant eſſe h. *Mequinetz*, quod minus vero ſimile iudicat Ritterus Vol. 5. P. 2. p. 133. Nempe ulterius ea ab hoc ſitu remota eſt, et hinc inferius quaerenda. Sed quis indaget? At ſi *Mequinetz* eſt *Meknes*, diurno itinere a Volubile (Fes, ſi ſcil. eſt) diſtat, et eſt urbs ſatis ampla. Ita Hoeſt p. 85. Volubilem et Gildam hodie, quae ſint, ſe ignorare, fatetur Chenier recherches — ſur les Maures T. 1. p. 76. Ipſe *Silda* ſcribit.

Volubilis) In Plinio 5, 1. eſt *Volubile oppidum* tantundem ab utroque mari diſtans; nempe praecedit: XXXV M. P. Antonin. in itiner. p. 23. *coloniam* vocat, quae mutationes ex ſuperioribus innotuerunt. At ex ſitu, quem Plinius notat, errare putantur omnes, qui h. *Fes* putant, quae urbs amplius centum XX M. P. inde remota eſt. Vid. Harduin. ad Plinium c. l. et Weſſeling ad Antonin. c. l. Ritter ad Guthrie — hiſtor. c. l. Ita tamen excuſari et defendi aliquo modo poſſunt, ſi *tantundem* apud Plinium ad utrumque mare ſimpliciter referatur, non ad 35 M. P. quibus Volubile oppidum a Banaſa diſtare adfirmat. De *Priſciana* adferri nihil praeterea poteſt.

Sala) In Ptolemaeo 4, 1. Σάλα πόλις et ποταμὸς, conſentitque Plinius 5, 1. *Sala* urbs in Geogr. Ravenn. 3, 11. Philoſtrato in vita Apollonii cap. 1. urbs dicitur Σάληξ. Hodie *Sale* eſſe putatur, amnis autem quibusdam dicitur h. *Buragrag*. Vid. Harduin. ad Plin. c. l. *Burargag* ſcribit Hoeſt in tabula praefixa. Cf. etiam Chenier in recherches — ſur les Maures T. 1. p. 76.

Lixo) Apud Hannonem in periplo in. μέγας ποταμὸς Λίξος, ἀπὸ τῆς Λιβύης ῥέων. Inde ſic adpellatur

a Scylace p. 53. Hudſ. (etiam μέγας) Strabone 2. p. 68. ſ. 99. Plin. 5, 1. aliisque. At in Ptolem. 4, 1. in. *Lix*. Harduinus ad Plin. c. l. putat h. eſſe *Luccus*, ut Weſſeling ad Antonin. itin. p. 8. Sic *Lucos* putat Chenier recherches — ſur les Maures T. 1. p. 75. oriri h. ex confluvio Buregreb et Guerou. Lucos etiam Goſſelin recherches ſur la Geographie T. 1. p. 175. Leo Africanus ducit ex montibus Gumère in Africae deſcr. lib. 9. Alii *Rio do ouro*. Cf. Hagerus in Geogr. Bücher-Saal Vol. 1. P. 9. p. 644. et in primis Bongainville ſur les decouvertes — le long des côtes d'Afrique par Hannon in memoires de l'academie des inſcrr. — de Paris Vol. 26. p. 10 ſqq. ubi docet, Lixum Hannonis non eſſe fluvium, ſed ſalſum lacum, quem fluminis oſtia putaverit. Inde nempe a promontorio *Boiador* ad prom. *Blanc* nullum eſſe fluvium, ſed omnia arenoſa. Hunc autem eſſe *Rio do ouro*. Cf. etiam Vierthaler Beyträge zur Geographie p. 145. Refutavit tamen Goſſelin p. 75. c. l. quia hic lacus ſit in terra arenoſa et deſerta procul a freto, ad quod Lixum auctores ponunt. Ex tabula Hoeſtii videtur hodie eſſe *Gelzula* ſ. *Iguſul*.

Lixo) De variis adpellationibus iam dictum eſt in not. crit. p. 378 ſqq. veluti *Lix*, *Lixus*, *Lixos*, *Linx*, *Lynx*. Coloniam multi vocant, et Plinius 5, 1. a Claudio Caeſare factam adfirmat. Idem a *Zili* removet XXXII M. P. quam in ora Oceani ponit, a freto Gaditano CXII M. P. ut Solinus 27. ſ. 24. Strabo 17. p. 568. ſ. 825. 800 ſtadiis, quae tantum C M. P. efficiunt. Forte accuratius, ſi h. eſt *Larache*, ut fert communis fere opinio. Quidam enim aliter volunt. Vid. Simlerus ad Anton. itin. p. m. 7. Hinc Λιξῖται apud Hannonem c. l. et praeterea apud Stephanum ſ. v. Λίξα etiam Λίξιοι et Λιξάται.

Zilia) Varie et haec urbs adpellatur, v. c. Ζῆλις, Ζῆλος, *Zilis*; *Zilia* tantum eſt in Ptolemaeo. Non procul

a Tingi ſitam fuiſſe dicit Strabo 3. p. 96. ſ. 140. ἀστυγείτων τῆς Τίγγος. Plinio 5, 1. dicitur *colonia Auguſti Iulia Conſtantia Zilis regum* (ſc. Mauretaniae) *ditioni exemta et iura Baeticam petere iuſſa*, i. e. Baeticae iurisdictioni adſcripta. Strabo c. l. μετῴκισαν ταύτην εἰς τὴν περαίαν οἱ Ῥωμαῖοι. A Lixo Plinius removet XXXII M. P. Antonin. itin. p. m. 8. parvo discrimine XXX. Aldrete in antiguedades de Eſpaña (en Amberes 1614. 4.) lib. 1. p. 101. Polybii *Anatin* apud Plin. 5, 1. eſſe putat. At numeri non patiuntur. Plerique h. *Arzilla* putant in regno *Fes*, praefixo nempe Arabico articulo *Ar*. Sic (praemiſſo articulo) putat Chenier recherches — ſur les Maures T. 1. p. 72. *Azila* habet Hoeſt p. 87. c. l. et in tabula paullo infra *Tansgia* ponit. Certe hoc vero propius eſt, quam *Alzer* i. e. *Alger* Caſtaldi, quippe quae urbs ad internum mare, non ad Oceanum poſita ſit. Vid. Simlerus ad Antonini itin. c. l.